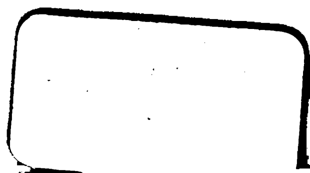
Alexander the Great, B.C. 356-323.



Athanasios H

Xanthos

27 Spruce St

Manchester

N H

Elroy H. Gross
Waldoboro
Maine,

R#4 Box 71.

ΚΟΪΝΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

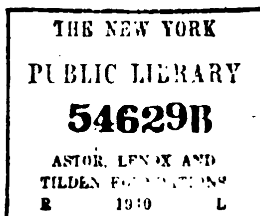
ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ

Ο ΒΙΟΣ, ΑΙ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΙΔΡΥΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ



ΕΚΔΟΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ
. . . ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ . . .



ATLANTIS,
P. O. STATION E.,
NEW YORK

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΟΠΩΣ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφερε πάντοτε ὡς ἐγκόλπιον τὰ ἀθάνατα ἔπη τοῦ Ὁμήρου, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐνέπνευσαν τὴν ἀκατάσχετον ἐκείνην ἔφεσιν πρὸς τὰ μεγάλα ἔργα καὶ πρὸς τὴν εὐγενῆ δόξαν, οὕτω καὶ πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὡς ἐγκόλπιον τὸν ἀπαράμιλλον εἰς κλέος καὶ εἰς μεγαλεῖον βίον τοῦ τρισενδόξου ἱδρυτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κοσμοκρατορίας, διὰ νὰ ἀποβλέπῃ ἀείποτε εἰς τὴν παλινόρθωσιν τοῦ ἐθνικοῦ μας μεγαλείου. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης κινούμενοι, παραδίδομεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν τὸ ἀθάνατον σύγγραμμα τοῦ Ρωμαίου ἱστοριογράφου Κοΐντου Κουρτίου Ρούφου «Περὶ τῶν Κατορθωμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου», τὸ ὁποῖον, διὰ τὸ ὕφος τῆς ἐμπνεύσεως ἥτις τὸ χαρακτηρίζει, διὰ τὴν καθηδύνουσαν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους καὶ διὰ τὴν θαυμασίαν ἐναρμόνισιν τῆς ποιητικῆς φαντασίας μετὰ τῆς αὐστηρᾶς ἱστοριογραφικῆς ἀκριβολογίας, εὐλόγως θεωρεῖται ὡς ἔπος εἰς πεζόν. Ὁ Κόϊντος Κούρτιος Ροῦφος, ὀφείλων τὴν παράδοσιν τοῦ ὀνόματός του εἰς τὴν ὑστεροφημίαν εἰς τοῦτο κυρίως το σύγγραμμα αὐτοῦ, ἔζησε κατὰ τοὺς μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου χρόνους, ἤτοι κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς πνευματικῆς παραγωγικότητος τῆς Ρώμης. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἰδίᾳ, ὅτε ὁ ἔρως τῆς πολεμικῆς δόξης καὶ τῆς διὰ τῶν ὅπλων μεγαλουργίας ἐκυριάρχει εἰς τὰς καρδίας τῶν εὐγενῶν ἱπποτῶν, τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἦτο ὡς ὁ Ὅμηρος διὰ τὸν Μακεδόνα κατακτητήν. Ἐκ τῶν δέκα βιβλίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο ἡ «Περὶ τῶν Κατορθωμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου» πεζὴ ἐποποιΐα τοῦ Ρούφου, διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν τὰ ὀκτώ, ὧν τὴν μετάφρασιν περιλαμβάνει ἡ ἔκδοσις αὕτη, τὰ δὲ λοιπὰ ἀνεπληρώθησαν ἐκ νεωτέρων συγγραμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γέννησις Ἀλεξάνδρου.—Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἀνατροφῆς αὐτοῦ.—Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.—Θάνατος τοῦ Φιλίππου.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγορεύεται Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Θεσσαλίᾳ.—Καταστροφὴ τῶν Θηβῶν.



ΕΙΣ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ τρίτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ Φίλιππος ὁ Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας συνεζεύχθη τὴν Ὀλυμπιάδα, ὀρφανὴν μὲν γονέων, ἀλλὰ θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου καὶ ἐκ τοῦ Ἀχιλλέως τὸ γένος ἕλκουσαν, ἑπομένως δὲ καὶ τῶν Αἰακιδῶν. Ἐκ τῆς πρώτης ἀφετηρίας ἡ γυνὴ αὕτη, καλουμένη τὸ πρῶτον Μυρτάλη, περιγράφεται ὡς χαλεπή, δύστροπος, ζηλότυπος καὶ φιλέκδικος· ἐν δὲ τῇ νεανικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ ὡραία, ἀκοινώνητος καὶ κομψὴ μετ' εὐτραπελίας τινός, παρίσταται ὅτι μετὰ μεγάλου ζήλου ἦτο ἀφωσιωμένη εἰς τὴν μυστηριώδη λατρείαν τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ Βάκχου καὶ ὅτι, ὡς αἱ λοιπαὶ γυναῖκες τῆς Θράκης, ἐξέχουσα τῶν ἄλλων, παρεδίδετο καὶ αὕτη μετὰ ἀγρίου ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὰ νυκτερινὰ ὄργια κατὰ τὸ ἔθος τῆς χώρας, κρατοῦσα δ' ἀνὰ χεῖρας τὸν θύρσον καὶ φέρουσα τοὺς ὄφεις μετεώρους, περιέτρεχε τὰ ὄρη. Ὁ Φίλιππος, νεανίας ἔτι ὢν καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐν Σαμοθράκῃ, ἔνθα συνεμυεῖτο μετ' αὐτῆς, τὴν ἠράσθη καὶ τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον παρὰ τοῦ θείου καὶ κηδεμόνος αὐτῆς Ἀρύμβα. Καὶ συνήθως μὲν φαντασιώδεις εἰκόνες ἐπλήρουν ἀδιακόπως τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν τῆς γυναικὸς ταύτης, ὄνειρον δὲ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου νύκτα εἶδε, καθ' ὃ μετὰ σφοδρᾶς βροντῆς κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν γαστέρα αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς ἐκ τούτου προελθούσης πληγῆς πῦρ ἐξερράγη, τοῦ ὁποίου αἱ φλόγες διαφόρους ἔλαβον διευθύνσεις καὶ εἶτα ἐν ἀκαρεῖ διελύθησαν· τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὄνειρον ἐλέγετο ὅτι εἶδε συγχρόνως καὶ ὁ Φίλιππος, ὅτι δηλαδὴ

ἐσφράγισε τὴν γαστέρα τῆς γυναικός του διὰ σφραγῖδος, ἧς ἡ γλυφὶς εἶχεν εἰκόνα λέοντος. Οἱ ὀνειροκρῖται καὶ μάντεις, ὧν ἐξεῖχεν ὁ περίφημος τῆς ἐποχῆς Ἀρίστανδρος, ἐξήγησαν ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὄνειρα ἐσήμαινον ὅτι ἡ Ὀλυμπιὰς ἔμελλε νὰ γεννήσῃ παῖδα γενναῖον καὶ λεοντώδη, οὗτινος ἡ ἰσχὺς προεμηνεύετο ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ὅτι συγχρόνως τὸ τέλος αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι βραχύ. Καὶ ὄντως ἐγεννήθη τότε ὁ Ἀλέξανδρος.

Ἐγεννήθη δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Πέλλαν,τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας, τῷ 356 π. Χ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Φίλιππος ἔσχε καὶ δύο θυγατέρας ἐκ τῆς Ὀλυμπιάδος, τὴν Κλεοπάτραν καὶ τὴν Κύναν.

Ἑπτὰ θαύματα ἠριθμοῦντο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἐν οἷς διεφημίζετο καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ (κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν) ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, περίφημον ἀριστούργημα ἀρχιτεκτονικῆς. Ἄδεται δ' ὅτι κουφόνοὺς τις ἀνήρ, Ἡρόστρατος ἢ Ἐρώστρατος καλούμενος, ὑπὸ μεγάλης κατεχόμενος δοξομανίας καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του, ἔκαυσε τὸν ναὸν τοῦτον,ὥστε χάριν τῆς βδελυρᾶς ταύτης πράξεώς του νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐδόξαζον ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἦτο θεὰ τῆς θήρας, συγχρόνως δὲ καὶ ὅτι ἐπεστάτει κατὰ τὸν τοκετὸν τῶν γυναικῶν, ἐπονομαζομένη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην Εἰλήθυια, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν νύκτα τῆς πυρπολήσεως τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος, παίζων ἀκολούθως ὁ Μάγνης ἱστορικὸς Ἡγησίας εἶπεν, ὅτι οὐδόλως θαυμαστὸν ἦτο ὅτι ἐκάη ὁ ναός, διότι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἡ Ἄρτεμις ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βοηθοῦσα τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα εἰς τὸν τοκετόν της, ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ναόν της.

Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Φίλιππος ἔλειπεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς κατὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας κειμένης Ἑλληνικῆς πόλεως Ποτιδαίας. Ἐκεῖ αὐθημερὸν τῷ ἀνηγγέλθησαν αἱ τρεῖς εὐάρεστοι εἰδήσεις : πρῶτον ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ του Παρμενίωνος εἰς μεγάλην τινὰ μάχην, δεύτερον ὅτι οἱ ἵπποι του ἐνίκησαν ἐν ἱπποδρομίῳ κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ἤδη ἐπέμπετο εἰς αὐτὸν τὸ ἀριστεῖον καὶ τρίτον ὅτι τῷ ἐγεννήθη υἱός. Ὁ Φίλιππος τὸ ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων γινώσκων, «Ὦ τύχη, ἀνεβόησε· πρόσθες καὶ κανὲν μικρὸν δυστύχημα εἰς τοσοῦτον μεγάλα εὐτυχήματα !»

Ἅμα γεννηθεὶς ὁ ἡγεμονόπαις παρεδόθη εἰς χεῖρας ἐπισήμου τροφοῦ, καλουμένης Λαννίκης, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιστασίαν τῆς μητρός της Ἑλλανίκης. Πρωΐμως δὲ μεγάλην ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τροφόν του, καὶ μεγάλως ἐτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτὴν κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, τὴν δ' εὔνοιάν του ταύτην ἐπεξέτεινε καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς τροφοῦ. Καὶ οἱ μὲν υἱοὶ αὐτῆς συγκατελέγοντο βραδύτερον μετὰ τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν καὶ φίλων του, παρ' αὐτῷ διατελοῦντες πάντοτε, ἀμφότεροι δὲ πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἔπεσον γενναίως μαχόμενοι, ἰδιαιτέραν δὲ πρὸς τούτοις τιμὴν καὶ σέβας ἐδείκνυεν εἰς τὸν ἀδελφόν της τὸν





Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΣ



ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ

Κλεῖτον, ὅστις καὶ ἔσωσε τὴν ζωήν του κατὰ τὴν ἐν τῷ Γρανικῷ μάχην παρ' αὐτῷ εὑρισκόμενος.

'Ολίγον αὐξηθεὶς τὴν ἡλικίαν ὁ 'Αλέξανδρος, διαφόρους ἔσχε παιδαγωγούς, καὶ πρὸ πάντων τὸν Λεωνίδαν, συγγενῆ τῆς μητρός του, ὅστις καὶ ἀντὶ τροφοῦ καὶ παιδαγωγοῦ διά τε τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἱκανότητα ἐπωνομάσθη καθηγητής τοῦ 'Αλεξάνδρου. 'Ο εὐγενὴς οὗτος ἀνὴρ φύσει αὐστηροῦ χαρακτῆρος ὤν, λιτὸς δὲ καὶ ἐγκρατὴς καθ' ἅπαντα, ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀναθρέψῃ ἑλληνικῶς τωόντι τὸν 'Αλέξανδρον. Γνωστὸν δ' ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεγάλως εἰς τὴν διανοητικὴν ἀποβλέποντες ἀνάπτυξιν τῶν παίδων, οὐχ ἧττον καὶ διὰ τὴν σωματικὴν αὐτῶν ἐφρόντιζον ἀνατροφήν. 'Η πολυτέλεια πρὸ πάντων καὶ ἡ μαλθακότης ἐθεωροῦντο ὡς ἐπιβλαβῆ καὶ ὀλέθρια εἰς τὴν ὑγιίαν καὶ εὐζωΐαν. Γυμνάσματα ἐν ὑπαίθρῳ, ἐλαφρὰ ἐνδυματία καὶ ψυχρολουσία, ἁπλῆ πρὸς τούτοις καὶ λιτὴ δίαιτα εἰς τὴν τροφὴν ἀπητοῦντο κυρίως εἰς τὴν καλῶς ἐννοουμένην ἀνατροφήν. Διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης τὸ σῶμα καθίστατο εὔρωστον καὶ εὐκίνητον, καὶ εἰς τὴν ἀγωγὴν ταύτην ὀφείλομεν πρὸ πάντων νὰ ἀποδώσωμεν τὴν σωματικὴν ρώμην, τὸ κάλλος, τὴν κατὰ τοὺς μῦς εὐστροφίαν καὶ ἐνεργητικότητα καὶ τὴν ἐπιχάριτον συμπεριφοράν, ἅτινα τοσοῦτον θαυμασίως ἀνεπτύσσοντο κατὰ τὸν 'Ελληνικὸν τύπον.

Καὶ τὸ ἀκόλουθον δὲ διαδηλοῖ πόσον ὁ ἀξιόλογος παιδαγωγὸς ἐδράττετο πάσης εὐκαιρίας νὰ διδάσκῃ τὸν μαθητήν του νὰ μὴ δαπανᾷ μήτε νὰ σπαταλᾷ κατὰ πᾶσαν περίστασιν ὑπὲρ τὸ δέον. Παρατηρήσας ὅτι κατά τινα θυσίαν ὁ 'Αλέξανδρος ἀφειδῶς καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν λαμβάνων λιβάνιον ἔρριπτεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ πυρός, «Περίμεινον, ὦ παῖ, τοῦ εἶπε, νὰ κυριεύσῃς τὴν γῆν, ἡ ὁποία παράγει τὸ λιβάνιον καὶ τότε νὰ θυσιάζῃς τόσον ἀφθόνως». Ὅτε δὲ ὁ 'Αλέξανδρος ἔγεινε κύριος καὶ τῆς παραγούσης τὸ λιβάνιον γῆς, ἐνεθυμήθη τὸν καθηγητήν του καὶ ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν λέγων : «Σοῦ πέμπω ἑκατὸν τάλαντα λιβανωτοῦ καὶ κασσίας (σμύρνης) καὶ μάθε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ μικρολογῇς εἰς τοὺς θεούς, βλέπων ὅτι καὶ τὴν λιβανωτοφόρον καὶ τὴν ἀρωματοφόρον ἐξουσιάζομεν».

'Η συγγένεια τῆς μητρὸς τοῦ 'Αλεξάνδρου μετὰ τοῦ Λεωνίδου συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν καλὴν ἀνατροφὴν ἣν παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ του ἔλαβε, διατηρήσασα αὐτὸν εἰς πειθαρχίαν, ἐνῷ ἄλλος παιδαγωγὸς δυσκόλως ἤθελεν ἐπιτύχει εἰς τοιοῦτον μαθητήν, οἷος ὁ 'Αλέξανδρος. Καὶ ναὶ μὲν κατὰ τὰ ἄλλα παρίσταται ἡ μήτηρ τοῦ 'Αλεξάνδρου ὡς γυνὴ δύστροπος, χαλεπὴ καὶ τραχεῖα, ἀλλὰ τί παράδοξον, ἄν, ὡς λίαν φιλόστοργος εἰς τὸ τέκνον της, συμμορφουμένη μετὰ τοῦ ἔμφρονος παιδαγωγοῦ, παρηκολούθησε τὰ ἴχνη αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ υἱοῦ της, ὁδηγοῦσα καὶ παροτρύνουσα αὐτὸν κατὰ τὰς ὑγιεῖς ἐκείνου ἀρχάς ;

'Η φύσει δοξομανὴς γυνὴ αὕτη ἀνεπόλει, κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ τότε κόσμου, τὰ ὄνειρα καὶ τὰ σημεῖα, ἅτινα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου της εἶδε, καὶ οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἀπέβλεπε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν υἱόν της εἰμὴ αἰσθήματα ὑψηλόφρονα· παρ' αὐτῆς βεβαίως ἔλαβε πρωΐμως ὁ 'Αλέξανδρος τὸν μέγαν ἐνθου-

σιασμὸν καὶ τὸ εὐερέθιστον, ἅτινα κυρίως διακρίνουσιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἡρώων τὸν ἡμέτερον. Εἴτε δὲ εἰς τὴν μητέρα χαριζόμενος καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ παιδός, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἐκεῖνος ἐμφορούμενος αἰσθημάτων τῆς δόξης, παρώτρυνεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν 'Ολυμπιάδα κατὰ τοῦτο. 'Ηρώτησεν ἡμέραν τινὰ ὁ Λεωνίδας τὸν 'Αλέξανδρον, «Πότε, ὦ παῖ, θὰ εὐδαιμονήσωσιν οἱ ἄνθρωποι;» —«Ὅταν, ἀπήντησεν ὁ εὐφυὴς βασιλόπαις, συνενωθῶσιν ὑπὸ μίαν βασιλείαν καὶ ἀδελφοποιηθῶσιν». 'Επὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ ταύτῃ τοῦ παιδὸς ἀπαντήσει, θαυμάζων ὁ Λεωνίδας εἶπεν εἰς τὴν συγγενῆ αὐτοῦ, τὴν 'Ολυμπιάδα· «'Εν τῷ υἱῷ σου ὑποκρύπτεται οὐχὶ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ἀλλὰ βασιλεὺς τοῦ κόσμου ὅλου».

Παρεκτὸς τοῦ Λεωνίδου, ὁ 'Αλέξανδρος εἶχε καὶ ἄλλους διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς, παρ' ὧν ἐδιδάσκετο τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὰ εἰς τὴν σπουδὴν πρὸ πάντων ἀναγόμενα τοῦ 'Ομήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων παιδαγωγῶν διεκρίνετο καὶ ὁ ἐξ 'Ακαρνανίας Λυσίμαχος, ἀνὴρ κολακευτικώτατος, ἐπιτυχὼν διὰ ῥᾳδιουργίας νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀποκαλῶν Πηλέα μὲν τὸν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ἡδόμενον Φίλιππον, 'Αχιλλέα δὲ τὸν 'Αλέξανδρον καὶ τὸν ἑαυτὸν Φοίνικα, οἷος ὑπῆρξεν ὁ τοῦ ἥρωος ἐκείνου παιδαγωγός. Ὅσον δὲ σέβας καὶ ἀγάπην ἔτρεφεν ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὸν Λεωνίδαν διὰ τὸ αὐστηρὸν αὐτοῦ ἦθος, παρακολουθῶν τὰς εἰλικρινεῖς αὐτοῦ συμβουλὰς καὶ καθ' ἅπαντα προσπαθῶν νὰ μιμῆται αὐτόν, τοσοῦτον δυσηρεστεῖτο εἰς τὴν κολακείαν καὶ τὴν ἄχαριν ἀστειότητα τοῦ Λυσιμάχου, εἰς σπουδαῖα καὶ ἐμβριθῆ ἀποβλέπων ἀντικείμενα, καὶ οὐχὶ εἰς ἀνωφελεῖς καὶ ἀχρήστους ἐπαίνους καὶ εἰς κολακευτικοὺς λόγους, οὓς ἀφειδῶς ἐκεῖνος παρεῖχεν εἰς τὸν μαθητήν του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σωματικὴν μορφὴν τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἀναφέρεται ὅτι ἦτο λευκὸς καὶ ξανθός. Γλυκὺ ἐρύθημα ἀνεφαίνετο ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ, καὶ εἶχεν ὑγροὺς μὲν καὶ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς, γαλήνη δ' ἐπεκάλυπτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ἦτο μέτριον, εἶχε βάδισμα ὁρμητικὸν καὶ ὀξύ, καὶ κατὰ τὸν αὐχένα ἐκ γενετῆς ἔκλινεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, τὴν δὲ κλίσιν ταύτην τῆς κεφαλῆς του ἐγίγνωσκεν ἀκολούθως νὰ κρύπτῃ ὁ ἀγαλματοποιὸς Λύσιππος, διὸ καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἐπετρέπετο νὰ κάμνῃ ἀνδριάντας τοῦ 'Αλεξάνδρου· ὁ δὲ περίφημος ζωγράφος, ὁ 'Απελλῆς, ἐξωμοίαζεν αὐτὸν ἄριστα διὰ τῆς γραφίδος, ἀλλὰ παρίστα αὐτὸν μελανώτερον καὶ ἀμαυρότερον τοῦ ὄντος, εἰς ὃ καὶ δυσηρεστεῖτο οὐκ ὀλίγον ὁ 'Αλέξανδρος. 'Απὸ δὲ τοῦ στόματος καὶ ὅλου ἐν γένει τοῦ σώματος τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐξήρχετο εὐωδία τις εὐάρεστος διαδιδομένη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτωνίσκους του. Τοῦτο ἀπέδιδον οἱ τότε σοφοὶ εἰς τὴν λίαν ζωηρὰν καὶ πυρώδη κρᾶσιν αὐτοῦ, προσθέτοντες ὅτι ἡ εὐωδία κυρίως προέρχεται ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑγρῶν ὑπὸ τῆς θερμότητος, διὸ καὶ οἱ ξηροὶ καὶ θερμοὶ τόποι τῆς γῆς παράγουσι τὰ καλλίτερα καὶ τὰ εὐωδέστερα ἀρώματα, ὡς ἀφαιροῦντος τοῦ ἡλίου διὰ τῶν θερμῶν ἀκτίνων του τὴν ὑγρασίαν ἥτις ἐπικαθημένη ἐπὶ τῶν σωμάτων ἐπιφέρει τὴν σῆψιν αὐτῶν. 'Η φυσικὴ

αὕτη θερμότης τοῦ σώματος καθίστα τὸν Ἀλέξανδρον θυμώδη, ὁρμητικόν, τολμηρὸν καὶ ἐν γένει ὅμοιον καθ' ὅλα μετὰ τοῦ γενναίου προγόνου του Ἀχιλλέως, οὗτινος καὶ παντοιοτρόπως ἠγωνίζετο νὰ μιμῆται τὰ ἀνδραγαθήματα, ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν αὐτὸν ἀκολούθως ἔχων εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις. Μεγάλην δ' οἱ ἀρχαῖοι παρεῖχον ἀξίαν εἰς καταγωγὴν ἐξ ἀρχαίων γενῶν καὶ ἡρώων, καὶ ὄχι ὀλίγον παιδιόθεν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐσεμνύετο ὅτι ἀπὸ πατρὸς μὲν πρόγονον εἶχε τὸν Ἡρακλέα, ἀπὸ μητρὸς δὲ τὸν Ἀχιλλέα, ἑπομένως καὶ τὸν Πηλέα καὶ τὸν Αἰακόν.

Κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε συμπαραλάβει ὡς συνεταίρους καὶ συμπαίκτορας συνομήλικάς τού τινας, υἱοὺς τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν, τὸν Φιλώταν, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ στρατηγοῦ Παρμενίωνος, τὸν Ἅρπαλον καὶ Νέαρχον, τὸν Ἐριγυῖον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ ἄλλους, μεθ' ὧν καὶ συνέπαιζε καὶ συνηγωνίζετο ἐξασκούμενος, πολλάκις δὲ διάφορα μετ' αὐτῶν συνεζήτει ζητήματα καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν των. Κατὰ τὰς συζητήσεις ταύτας διεφαίνετο τὸ ἀνδρικὸν φρόνημα καὶ ἡ μεγάλη ὑπεροχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ τῶν ὁμηλίκων του. Μετὰ τοσαύτης δὲ συνήθως ἐπιμονῆς ἔχων διανοητικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἐνασχόλησιν προσηλοῦτο εἰς αὐτήν, ὥστε οὐδόλως ἐξωτερικόν τι αἴτιον, ὅσον περίεργον καὶ ἂν ἦτο, ἠδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ προκειμένου ἔργου προσοχήν του, διὸ καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ φέρῃ εἰς πέρας πᾶν ὅ,τι ἐπεχείρει. Καὶ αὐτοὶ οἱ συνέταιροι αὐτοῦ τὴν μεγάλην φιλοπονίαν καὶ τὸ φίλεργον τοῦ Ἀλεξάνδρου θαυμάζοντες, παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς αὐτόν. Εἰς δὲ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνδιαλέξεις καὶ τὰ διαγωνίσματά των ἀποτυγχάνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ Φιλώτας, ἐκάλυπτε συνήθως τὴν ἀδυναμίαν του, ἐκθειάζων τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἱκανότητα τοῦ πατρός του. «Φιλώτα, τῷ ἔλεγε τότε ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν πρέπει νὰ μεγαλοφρονῶμεν διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ πατρός μας, ἀλλὰ διὰ τὰ ἰδικά μας. Ἀνδραγαθίας καὶ ὄχι πατραγαθίας, Φιλώτα! Πόσον δ' ἀπεναντίας ἐγὼ λυποῦμαι ἀκούων τὰς τοσαύτας νίκας τοῦ πατρός μου, φοβούμενος μὴ δὲν ἀφήσῃ νὰ πράξω καὶ ἐγὼ τίποτε μεθ' ὑμῶν».

Ὡς κατὰ τὰ ἄλλα, οὕτω καὶ κατὰ τὴν γενναιότητα τῆς ψυχῆς παιδιόθεν ἐξεῖχεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ πολλὰ δείγματα μεγαλοδωρίας ἀναφέρονται ὅτι παρέσχε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας του, ἥτις καὶ ἐπηύξησε θαυμασίως εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους τῶν θριάμβων καὶ τῆς δόξης του. Πολλὴν ἀγάπην τρέφων ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς πάντας τοὺς συνεταίρους του, ἔξοχον εἶχε κλίσιν πρὸς τὸν Ἡφαιστίωνα, τὰ αὐτὰ δεικνύων ἀμοιβαίως πρὸς ἐκεῖνον αἰσθήματα. Ἡμέραν τινὰ ἐνώπιον τῶν συνεταίρων ἀπαγγέλλων τὴν εἰκοστὴν δευτέραν ραψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος ἐδάκρυσε, καὶ μετὰ θλίψεως εἶπε: «Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἤμην καὶ ἐγὼ Ἀχιλλεύς, ἀλλὰ νὰ ἔχω καὶ τοιοῦτον φίλον, οἷος ἦτο ὁ Πάτροκλος». «Ἂν σύ, Ἀλέξανδρε, τῷ εἶπε τότε ὁ Ἡφαιστίων, ἐπιθυμῇς νὰ ἀντικαταστήσῃς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ ἀντικαταστήσω τὸν Πάτροκλον». Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης εὐαρεστηθεὶς

τὰ μέγιστα ὁ 'Αλέξανδρος καὶ τὸν 'Ηφαιστίωνα ἐναγκαλισθείς : «'Από τοῦδε λοιπόν, τῷ εἶπεν, ὁ μὲν 'Αλέξανδρος εἶναι 'Ηφαιστίων, ὁ δ' 'Ηφαιστίων, 'Αλέξανδρος». Ἔκτοτε ὁ Φιλώτας ζηλοτύπως ὑπέβλεπε τὸ νέον ζεῦγος τῆς ἀληθοῦς καὶ παραδειγματικῆς ταύτης φιλίας.

Μεγάλην δ' ὁ καλὸς Λεωνίδας κατέβαλλεν ἐπιμέλειαν οὐχὶ μόνον διὰ τὴν σωματικὴν τοῦ παιδὸς ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, ὅπερ οἰκτρῶς παραμελεῖται ὑπὸ τῶν παιδαγωγῶν. Κατὰ τὰς ὁδηγίας λοιπὸν τοῦ ἀρίστου καθηγητοῦ του ἐξεγειρόμενος τῆς κλίνης ὁ 'Αλέξανδρος πρῶτον μὲν προσηύχετο εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς νενομισμένας ἐτέλει θυσίας, εἶτα δὲ προεγευμάτιζε λιτῶς, καὶ μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ προθυμίας ἀκολούθως παρεδίδετο εἰς τὰ μαθήματα. Παιδιόθεν δὲ παρεῖχε μεγάλα δείγματα φιλομαθείας καὶ λίαν ἐτέρπετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀκορέστως ἐπὶ τούτῳ χρήσιμα καὶ τερπνὰ ἀναζητῶν βιβλία. Τεραστίαν ἐξόχως ὁ 'Αλέξανδρος ἐδείκνυε κλίσιν εἰς τὰ ποιήματα τῶν προγενεστέρων 'Ελλήνων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοὺς διθυράμβους τοῦ Τιλέστου καὶ Φιλοξένου, καίτοι δὲν ἠδύνατο νὰ νοῇ αὐτὰ εἰσέτι, διὰ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀκόμη γνώσεις καὶ τὴν μικρὰν ἡλικίαν του. Συχνάκις δ' ἀνεγίνωσκεν ἐπιμελῶς καὶ τὰ ὡραῖα συγγράμματα τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ περὶ Κύρου παιδείας καὶ τὸ περὶ Κύρου ἀναβάσεως, φέρων δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν πατέρα του ὡραιοτάτην ἐπιστολὴν τοῦ ῥήτορος 'Ισοκράτους, ἐμελέτα καὶ ἐσχολίαζεν αὐτήν. Εἰς τὰς ἀπορίας ἃς συνήντα εἶχε τὸ πολλοῦ λόγου ἄξιον προτέρημα νὰ ἐρωτᾷ εἴτε τὸν Λεωνίδαν, εἴτε τοὺς ἄλλους διδασκάλους του. Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως διῆγε τὸν καιρὸν ἢ σφαιρίζων μετὰ τῶν συνεταίρων του, ἢ δικάζων μεταξὺ αὐτῶν καὶ συντάττων πολεμικόν τι σχέδιον· εἰς δὲ τὸν περίπατον συχνάκις ἐξερχόμενος, ἐξησκεῖτο ἢ νὰ τοξεύῃ ἢ νὰ ἀναβαίνῃ καὶ νὰ καταβαίνῃ ἐπὶ τρέχοντος ἅρματος παίζων δὲ πολλάκις ἐθήρευε πτηνά, ἀλώπεκας καὶ ἄλλα μεγάλα καὶ μικρὰ ζῶα.

Καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ 'Αλέξανδρος περιγράφεται ὅτι ἦτο ἁγνὸς καὶ καθαρὸς τὰ ἤθη. Ἔφευγε ἐν γένει τὰς ἀηδεῖς καὶ ἀνοικείους συναναστροφάς, καὶ μεγάλως ἀπεστρέφετο νὰ ἀκούῃ τοὺς γραώδεις μύθους, εἰς οὓς ἐκ φύσεως ῥέπουσιν οἱ κακῶς ἀνατρεφόμενοι παῖδες· ἀπερίγραπτον δ' ἐδείκνυε διάθεσιν καὶ ὄρεξιν ἀκούων νὰ λαλῶσι περὶ τῶν κατὰ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμῖνα, τὰς Πλαταιὰς καὶ ἀλλαχοῦ τροπαίων, δι' ὧν οὐχὶ μόνον αὐτὸς ὠφελεῖτο ἀλλὰ καὶ μέγαν ζῆλον διὰ τοῦ παραδείγματός του ἐνέπνεεν εἰς τοὺς συνεταίρους του, καὶ εἰδήμονας αὐτοὺς καθίστα τῶν ἐπισημοτέρων γεγονότων τῆς πρό τινων χρόνων τοσοῦτον λαμπρῶς διακριθείσης 'Ελλάδος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φαίνεται διαδραματισθεῖσα καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ τῶν Περσῶν πρέσβεων διαθρυλληθεῖσα σκηνή. Ἔλειπεν ὁ Φίλιππος εἰς ἐκστρατείαν τινά, πρέσβεις δὲ τῆς Περσίας ἀφίκοντο εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ.

'Ο παῖς ἔτι 'Αλέξανδρος ὑπεδέχθη αὐτοὺς λίαν φιλοφρόνως, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν 'Ελλάδα ἐλέγοντο τότε διὰ τοὺς μεγάλους θησαυροὺς καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως τῆς Περ-

σίας, πολλὰ δὲ διεφημίζοντο θαυμάσια ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὅτι δηλαδὴ ὑπῆρχε τεχνικὸς χρυσοῦς πλάτανος ἐν τῷ βασιλικῷ κήπῳ καὶ χρυσῆ ἄμπελος, ἧς αἱ ῥᾶγες ἦσαν ἐκ σμαράγδων, ἀνθράκων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων, ἔνθα καὶ πολλάκις παρεκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του, μέγας δὲ λόγος ἐγίγνετο καὶ περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι (ὑπὸ τὴν Περσίαν νῦν διατελούσῃ) κρεμαστῶν κήπων τῆς Σεμιράμιδος, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸν διαθρυλλούμενον χρυσοῦν ποταμὸν καὶ τὴν φημιζομένην κρήνην τοῦ ἡλίου, ἧς τὰ ὕδατα τὴν μὲν ἡμέραν ἦσαν ψυχρά, τὴν δὲ νύκτα θερμά· καὶ οὐ μικρὰν μὲν περὶ τούτων γνῶσιν εἶχε βεβαίως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὁ μεγαλόφρων παῖς οὐδένα περὶ τῶν τοιούτων κατεδέχθη νὰ κάμῃ λόγον, ἀλλ' ἀπεναντίας ἠρώτα τοὺς πρέσβεις ποία ἦτο ἡ πρὸς τὴν (ἄνω) Ἀσίαν ὁδός, πόσον ἀπέχει τῆς Μακεδονίας ἡ Περσία, εἰς τί ἀκριβῶς συνίστατο ἡ δύναμις τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως, ποῦ παρευρίσκετο ὁ ἴδιος κατὰ τὰς μάχας, πῶς ἐφέρετο πρὸς τοὺς αἰχμαλωτιζομένους ἐχθρούς του, πῶς ἐκυβέρνα τοὺς ὑπηκόους του καὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ πρέσβεις θαυμάζοντες διὰ τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ βασιλόπαιδος, ἔλεγον ὅτι ἡ ἱκανότης καὶ ἡ στρατηγικὴ ἐμπειρία τοῦ Φιλίππου ἦτο μικρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ὀξύνοιαν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὅτι ὁ μὲν ἰδικός των βασιλεὺς ἦτο πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔμελλε νὰ κατασταθῇ μέγας καὶ πολύς.

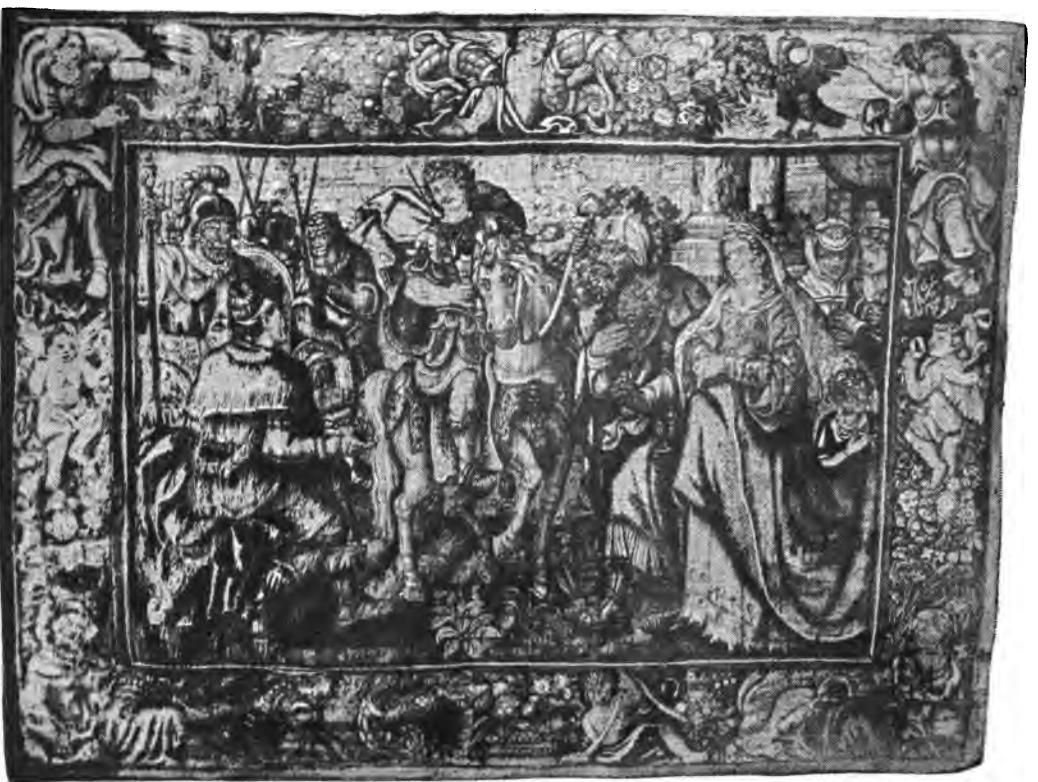
Ἡμέραν τινὰ μεγάλης τῳόντι σπουδῆς ζήτημα προέκυψε μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ. «Ποῖος ἐκ τῶν προγενεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι μεγαλειτέρου θαυμασμοῦ ἄξιος;» Καὶ ὁ μὲν Ἅρπαλος ὡς τοιοῦτον προέτεινε τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ δὲ Νέαρχος τὸν Κίμωνα, ὁ Ἐριγυῖος τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ Πτολεμαῖος τὸν Περικλέα, ὁ Ἡφαιστίων τὸν Ἐπαμεινώνδαν καὶ ὁ Φιλώτας Παυσανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον. Προσκληθέντες δ' ὑπὸ τοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἀλεξάνδρου νὰ ἐκφράσῃ ἕκαστος τὴν ἰδέαν του, ὁ μὲν Ἅρπαλος εἶπεν ὅτι θαυμάζω τὸν Ἀλκιβιάδην, διότι ὁσάκις ἤθελεν ἠδύνατο ἢ νὰ ὠφελῇ ἢ νὰ βλάπτῃ τὴν πατρίδα, ὁ Νέαρχος εἶπε διὰ τὸν Κίμωνα ὅτι φιλῶν τὴν πατρίδα ἐφάνη λίαν ἀμνησίκακος, ὁ Ἐριγυῖος ἐθαύμαζε τὸν Θεμιστοκλέα ὡς νικήσαντα μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἐν Σαλαμῖνι νίκην, ὁ Πτολεμαῖος ἐθαύμαζε τὸν Περικλέα, διότι ἐν δημοκρατίᾳ κατώρθωσε νὰ βασιλεύῃ, πρὸς τούτοις δὲ καὶ διότι τοσοῦτον ἐπεμελήθη νὰ καλλωπίσῃ τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἡφαιστίων τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὡς ἔχοντα μεγάλην φιλίαν μετὰ τοῦ συστρατήγου του Πελοπίδου, ὁ δὲ Φιλώτας εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι ἐθαύμαζε τὸν Παυσανίαν διὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην του. Καὶ ἐκ πρώτης μὲν ἀφετηρίας περιέργως βλέπομεν ὅτι ἕκαστος τῶν συνεταίρων, ἐφάνη θαυμάζων τὸν ὅμοιόν του πολιτικὸν κατά τε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἰδιώματα, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀκούσας τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἄλλων, «Βεβαίως, εἶπε, πάντες οὗτοι εἶναι ἄξιοι μεγάλου θαυμασμοῦ διὰ τὰς ἀρετάς των, ἀλλ' οὐδεὶς τούτων κατώρθωσεν ὅ,τι Καλλικρατίδας (ὁ Λακεδαιμόνιος) ηὐχήθη μετ' ἀγανακτήσεως ἀναχωρῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ νεωτέρου Κύρου. Ἐξακολουθῶν

οὗτος τὸν κατὰ τῶν 'Αθηναίων πόλεμον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ τὰ διὰ τὸν μισθὸν τῶν ναυτῶν ὑποσχεθέντα χρήματα παρὰ τοῦ Πέρσου, ἀπῆλθε λίαν παρωργισμένος. Δικαιοτάτην δ' ἐξέφρασεν εὐχὴν νὰ δυνηθῇ νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Ἕλληνας, ὥστε οὗτοι (Ἕλληνες ὄντες) νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ κολακεύωσι βαρβάρους ἕνεκα χρημάτων, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπεναντίας νὰ κολακεύωσι καὶ νὰ ἀκολουθῶσι τοὺς Ἕλληνας».—'Αλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι δυσχερέστατον καὶ μέγα, εἶπεν ὁ Φιλώτας.—Ναὶ δυσχερέστατον καὶ μέγα, ὑπέλαβεν ὁ 'Αλέξανδρος, διὸ καὶ μέγας ἀνὴρ ἀπαιτεῖται πρὸς κατόρθωσιν τοῦ πράγματος.

Θεράπων δ' ἐν τούτοις, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ 'Αλέξανδρος ὡς διδάσκοντα αὐτὸν προθύμως νὰ ἱππεύῃ, προσελθὼν τῷ εἶπεν, ὅτι ἀξιόλογόν τινα ἵππον ἔφεραν διὰ πώλησιν καὶ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν φίλων νὰ δοκιμάσωσιν αὐτόν.

Θεσσαλὸς ἔμπορος, καλούμενος Φιλόνεικος, ἔφερεν εἰς τὸν βασιλέα Φίλιππον μέγαν, ἰσχυρὸν καὶ σφριγῶντα ἵππον, καλούμενον Βουκέφαλον, προτείνων ὅτι τὸν ἐπώλει δεκατρία τάλαντα· καὶ ἦτο μὲν τῷ ὄντι ὑπέρογκος ἡ τιμὴ αὕτη, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐπιθυμῶν νὰ ἀπολαύσῃ τὸν ἵππον, ἐξῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα μετὰ τῶν αὐλικῶν του πρὸς δοκιμασίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτον ἄγριον καὶ ἀδάμαστον ζῶον ἦτο, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἱππεύσῃ, ὁ δὲ Φίλιππος ἀγανακτήσας διέταξε τὸν Θεσσαλὸν νὰ ἀπαγάγῃ τὸν μαινόμενον ἵππον του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσελθὼν καὶ ὁ 'Αλέξανδρος μετὰ τῶν συνεταίρων του, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν λύπην του, βλέπων ὅτι ἀπέπεμπον τὸν ὡραῖον ἵππον· «οἴμοι, ἀνεβόησεν, ὁποῖον ἵππον ἀφήνουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, ἐξ ἀπειρίας καὶ φόβου μὴ τολμῶντες νὰ τὸν ἱππεύσωσιν.» Ὁ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς ἐθεώρησε τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ του ὡς μωροὺς καὶ παιδαριώδεις, ἀλλὰ βλέπων αὐτὸν ἐπιμένοντα καὶ λυπούμενον ἐν ταὐτῷ διὰ τὴν ἀποπομπὴν τοιούτου εὐγενοῦς ζώου, ὡς ἔλεγε,—«Κατηγορεῖς, τῷ εἶπε, τοὺς μεγαλειτέρους σου, ὡς νὰ γνωρίζῃς σὺ νὰ τὸν ἱππεύσῃς, ἂν ὅμως δὲν δυνηθῇς νὰ τὸν ἱππεύσῃς τί νὰ χάνῃς»; «Τὴν τιμὴν τοῦ ἵππου, ἀπήντησε μεθ' ὁρμῆς ὁ 'Αλέξανδρος». Ἅπαντες κατελήφθησαν ὑπὸ ἀσβέστου γέλωτος ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ· τέλος ὅμως ὁ Φίλιππος συμβουλεύσας τὸν υἱόν του νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τοιοῦτον ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, τῷ ἔδωσε τὴν ἄδειαν νὰ ἱππεύσῃ τὸν ἵππον. Χαίρων ὁ 'Αλέξανδρος, ἀμέσως λαμβάνει τὴν κεφαλὴν τοῦ Βουκεφάλου, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἄχρι τοῦδε ὁ ἵππος ἐφοβεῖτο ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σκιᾶς ταρασσόμενος, στρέφει τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ συγχρόνως διὰ τῆς χειρὸς τὸν καταπραΰνει θωπεύων αὐτόν. Οὕτω καταστήσας ἡμερώτερον τὸν Βουκέφαλον, ἀφήνει ἡσύχως τὴν χλαμύδα καὶ ἀναπηδᾷ ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἵππου. Καὶ σφίγγει μὲν κατ' ἀρχὰς τὸν χαλινόν, ἀλλ' οὔτε τὴν μάστιγα, οὔτε τοὺς πτερνιστῆρας εἰσέτι μεταχειρίζεται, καλῶς δ' ἐπ' αὐτοῦ στερεωθείς, τὸν κεντᾷ ἐλαφρῶς διὰ τῶν πτερνιστήρων καὶ τὸν παροτρύνει διὰ θελκτικῆς φωνῆς. 'Εν ἀκαρεῖ ὁ ἵππος ἐγένετο ἄφαν-



Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΠΠΕΥΩΝ ΤΟΝ ΒΟΥΚΕΦΑΛΟΝ

τος, καὶ ὁ μὲν Φίλιππος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μένουσιν ἄφωνοι, ἀναπόφευκτον θεωροῦντες τὸν ὄλεθρον τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ παῖς τελειώσας φαιδρῶς τὴν πορείαν του, ἐπιστρέφει ὑπερηφάνως καὶ θριαμβευτικῶς, χαίρων ὅτι ἐδάμασεν ἵππον ὅστις ἐνομίζετο ὅτι ἦτο παντάπασιν ἀχαλίνωτος καὶ ἀτιθάσσευτος· καὶ οἱ ἄλλοι μὲν περιστοιχίσαντες τὸν 'Αλέξανδρον, ἐπήνουν αὐτὸν ἀλαλάζοντες· ὁ δὲ Φίλιππος , ἅμα κατέβη τοῦ ἵππου, μετὰ χαρᾶς ἐναγκαλισθεὶς αὐτόν, «Υἱέ μου, τῷ εἶπε, ζήτησον ἄλλο μεγαλείτερον βασίλειον, διότι ἡ Μακεδονία εἶναι μικρὰ διὰ σέ.»

Αἱ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν βεβαίως εἰς τὸν Φίλιππον νὰ λάβῃ ἐξιδιασμένην ἀνατροφὴν ἐν Μακεδονίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς 'Ιλλυριοῖς· ἀλλ' εἰς Θήβας ἀρίστης τυχὼν εὐκαιρίας νὰ συνδιάγῃ μετὰ τοῦ τότε ἐνδόξου στρατηγοῦ 'Επαμεινώνδου ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἐξόχου πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ Πολύμνιδος, πιθανώτατον ὅτι ἔλαβε μᾶλλον ἢ ἧττον μόρφωσιν τινα, καὶ διὰ πείρας ἐγνώρισε τὰ καλὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, ὅθεν καὶ κατ' αὐτὴν ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀναθρέψῃ τὸν υἱόν του 'Ελληνικώτατα. Καὶ εἶχε μὲν ἡ 'Ελλὰς παρακμάσει κατὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἰσχὺν καὶ ἐπιρροήν, ἀλλ' ἦτο ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς φιλολογικῆς αὐτῆς δόξης, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤκμαζον οἱ ἐπισημότεροι τῶν φιλοσόφων αὐτῆς Πλάτων καὶ 'Αριστοτέλης, οἱ περιφημότεροι ῥήτορες, Δημοσθένης, Αἰσχίνης, Λυκοῦργος, 'Υπερίδης, Δημάδης καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν δέκα λεγομένων ῥητόρων, πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων ἰδιαιτέραν εἶχε φιλίαν μετὰ τοῦ Φιλίππου, ὁ πατὴρ τοῦ 'Αριστοτέλους, ὁ Νικόμαχος, ἦτο ἰατρὸς παρὰ τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, ἤκουε δὲ καὶ ἐγίνωσκεν ὁ Φίλιππος πόσον ἐξεῖχε κατὰ τὴν μάθησιν ὁ περιώνυμος μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὁ 'Αριστοτέλης, ὥστε εἴτε καὶ ἀμέσως κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ του, εἴτε καὶ μετά τινα χρόνον ἀφαρπαζόμενος ὑπὸ τοῦ μεγάλου τούτου εὐτυχήματος, ἰδιοχείρως ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἐν Σταγείριος διατρίβοντα φιλόσοφον:

«'Ο Φίλιππος εἰς τὸν 'Αριστοτέλην χαίρε.

«Μάθε ὅτι μᾶς ἐγεννήθη υἱός. Πολὺ εὐχαριστῶ τοὺς θεοὺς οὐχὶ τοσοῦτον διότι ἐγεννήθη ὁ παῖς, ἀλλὰ διότι ἐγεννήθη εἰς τὰς ἡμέρας σου. 'Ελπίζω ὅτι ἂν ἀνατραφῇ καὶ ἐκπαιδευθῇ ἀπὸ σέ, θέλει καταστῇ ἄξιος υἱός μας καὶ ἱκανὸς νὰ διαδεχθῇ τὸν θρόνον μας.»

Κατὰ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ 'Αλέξανδρος παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ 'Αριστοτέλους, ὅστις ἄλλοτε μὲν συνδιέτριβε μετὰ τοῦ μαθητοῦ του εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας, τὴν Πέλλαν, ἄλλοτε δὲ συναπήρχετο μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ Στάγειρα, τὴν πατρίδα τοῦ φιλοσόφου. Τὴν πόλιν ταύτην εἶχε πρὶν καταστρέψει ὁ Φίλιππος, ὡς ἀπειθήσασαν κατ' αὐτοῦ, νῦν δὲ χάριν τοῦ 'Αριστοτέλους συνώκισεν αὐτὴν ἐκ νέου καὶ λαμπρῶς αὐτὴν ἐκαλλώπισε. Τόπον δὲ διὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὴν διασκέδασιν αὐτῶν προσδιώρισε τὸ κατὰ τὴν Μίεζαν Νύμφαιον, ὅπου μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου ἐδεικνύοντο λίθιναι ἕδραι τοῦ 'Αριστοτέλους καὶ ὑπόσκιοι περίπατοι.

Καίτοι τοσοῦτον νέος ὁ Ἀλέξανδρος ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὴν ἀξίαν τοῦ διδασκάλου του καὶ πόσας ὠφελείας ἠδύνατο νὰ ἀρυσθῇ παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ μόνον μεγάλως ἀπ' ἀρχῆς ἐτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἀπερίγραπτον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν δεικνύων εἰς τὸν ἄνδρα συχνάκις περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν εἰς τοὺς συνηλικιώτας ὅτι ἴσην χάριν ἐγίνωσκεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του ὅσην εἰς τὸν πατέρα του, διότι ὁ μὲν Φίλιππος τῷ ἔδωσεν ἁπλῶς τὸ ζῆν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ εὖ ζῆν. Πάντοτε δὲ καὶ ἀδιακόπως ὁ φρόνιμος κατὰ τοῦτο Φίλιππος παρήγγελλεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ καταβάλλῃ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὰ μαθήματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ νὰ παραδίδηται εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὥστε δι' αὐτῆς «νὰ προφυλάττεσαι, τῷ ἔλεγε, μὴ πράξῃς καὶ σὺ ἐξ ἀγνοίας σου πολλά, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ μετανοῶ πράξας αὐτά.»

Ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Ἀλέξανδρος ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ παρεκτὸς τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, εἰς ἃ ἐτελειοποιήθη παρ' αὐτῷ, ἐσπούδασε πρὸς τούτοις καὶ διαφόρους ἄλλας γνώσεις, τὴν λογικήν, τὴν φυσικὴν καὶ μετὰ πλειοτέρου ζήλου ἐδόθη νῦν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας· μεγάλαι δὲ ἦσαν αἱ πρόοδοι τοῦ παιδός, καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὸ φύσει ἔξοχον πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν, ἣν ὁ μέγας φιλόσοφος κατέβαλε πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἐκτάκτου μαθητοῦ του.

Ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τούτοις ἐδίδαξε κατὰ βάθος τὸν νέον μαθητήν του τὰ λεγόμενα μεταφυσικά, ἤτοι τὰς μετὰ τὰ φυσικὰ διδασκομένας ἐπιστήμας ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβον· ἐπεμελήθη δὲ νὰ διδάξῃ αὐτὸν καὶ τὰ μαθηματικά, ὡς ἐξασκοῦντα τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν, οὐδὲ παρεῖδεν ὁ σοφὸς διδάσκαλος τῆς σπουδῆς τῆς ἠθικῆς, μὴ λείψας νὰ διδάξῃ τὸν παῖδα κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπαγωγοῦ μεθόδου τοῦ Σωκράτους, τί ἐστιν εὐσέβεια, τί ἐστιν ἀσέβεια, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί ἀγαθόν, τί κακόν, τί ὡραῖον, τί δυσειδές, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ συνίστα ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν γνῶσιν τῶν δραματικῶν ποιητῶν, φρονῶν ὅτι τὰ ποιήματα αὐτῶν μορφόνουσι τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἑπομένως δὲν περιωρίζετο μόνον ὁ ἔξοχος ἀνὴρ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐφρόντιζε πρὸ πάντων, πεποιθὼς ὅτι αὕτη μόνη ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπον, καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἀποκαθιστῶσα αὐτὸν καὶ ἀληθῆ εἰκόνα τῆς θεότητος, καὶ ὅτι ἄνευ τούτου ὁ ἄνθρωπος ἀποβαίνει κτηνώδης.

Ὡς δ' εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως, οὕτω καὶ εἰς τὴν ρητορικήν, ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔλειψε νὰ ἐξασκήσῃ τὸν νέον μαθητήν του, καὶ εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσε τὸ ἀξιόλογον περὶ ρητορικῆς βιβλίον του, ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ μάλιστα ἐκθέσας ποίας ὠφελείας τὸ προτέρημα τοῦ λόγου παρέχει δι' οὗ ὁ κάτοχος αὐτοῦ βασιλεύει εἰς πνεύματα τῶν ἄλλων.

Πόσον δὲ καὶ κατὰ τὰ γεωγραφικὰ ἐτελειοποιήθη ὁ Ἀλέξανδρος φαίνεται ἐκ τῆς μεγαλεπηβόλου ἰδέας ἣν ἐξέφραζε, λέγων ὅτι μεγάλως ἤθελε διευκολυνθῇ τὸ ἐμπόριον ἂν διωρύσσετο ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, καὶ ἐκ τῶν προσφόρων θέσεων εἰς ἃς ἐκτίζοντο νέαι πόλεις.



Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

'Αλλ' ὁ 'Αριστοτέλης τὸν μέγαν ἐξέκαυσεν ἐπὶ μᾶλλον ζῆλον τοῦ 'Αλεξάνδρου εἰς τὸν Ὅμηρον, διορθώσας καὶ καλλωπίσας ὡραῖον ἀντίτυπον τῆς 'Ιλιάδος ἣν καὶ ἀπεκάλει ἐφόδιον τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς, ὅπερ καὶ ὁ 'Αλέξανδρος ἔθετε τὴν νύκτα καθεύδων μετὰ τοῦ ξίφους ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Οὐχὶ δ' ἐκ περιεργείας, οὔτε ἐξ ἁπλῆς τινος κλίσεως ὁ 'Αλέξανδρος καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐδίδετο ἐμμανῶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τοῦ 'Ομήρου ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἐπιθυμῶν νὰ ἀντλῇ ὑψηλὰ φρονήματα μεγάλου βασιλέως καὶ μεγάλου δορυκτήτορος. Μεταξὺ τῶν ἄλλων στίχων τοῦ 'Ομήρου ὁ 'Αλέξανδρος προετίμα καὶ μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἀνεγίνωσκε τοὺς παριστῶντας τὸν 'Αγαμέμνονα ὡς καλὸν βασιλέα, ποιμένα λαῶν καὶ γενναῖον πολεμιστήν. Ηὐχαριστεῖτο δὲ τὰ μέγιστα ὁ εὐφυὴς νεανίας ὅτε ὁ 'Αριστοτέλης τῷ ἐξήγει λεπτομερῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὡραίου τούτου στίχου, λέγων ὅτι καθὼς ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν προβάτων του, ὥστε νὰ εἶναι ταῦτα σῶα καὶ ὑγιῆ, καὶ νὰ ἔχωσιν ἐγκαίρως τὴν ἀναγκαίαν τροφήν των, οὕτω καὶ ὁ στρατηγὸς ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν στρατιωτῶν του καὶ νὰ προφυλάττῃ αὐτούς, παρέχων τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς συντήρησίν των,—καὶ ὁ βασιλεύς, ἐν γένει ὁ ἡγεμὼν τοῦ λαοῦ, νὰ μεριμνᾷ διὰ τοὺς ὑπηκόους του, διευκολύνων εἰς αὐτοὺς τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς συντήρησίν των μέσα καὶ γενναίως ἀνταμείβων ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν του, οὐχὶ δ' ἁπλοῦς θεατὴς καθιστάμενος εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν, διότι τότε ἀποθαρρύνει καὶ ἀπονεκρώνει τὴν εἰς τὰ καλὰ προθυμίαν των.

Τὸ μέγα σέβας πρὸς τὸν Ὅμηρον διεδήλωσεν ὁ 'Αλέξανδρος ὅτε κατὰ τὴν ἐν 'Αρβήλοις μάχην τοῦ Δαρείου εὑρὼν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ πολυτελὲς κυτίον κατέθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ πολύτιμον ἀντίτυπον, ὅπερ ὁ 'Αριστοτέλης δι' αὐτὸν παρεσκεύασε.

Καὶ φαίνεται ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἐδείκνυεν ἀκολούθως ψυχρότητά τινα εἰς τὸν διδάσκαλόν του, ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου ἀναφέρεται ὅτι ὀκτακόσια τάλαντα ἐδαπάνησε προθυμούμενος νὰ βοηθήσῃ τὸν 'Αριστοτέλην εἰς τὰς περὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἐρεύνας του, καὶ διατάσσων τοὺς κυνηγούς, τοὺς ἁλιεῖς καὶ πάντας τοὺς περὶ τὰ ζῶα ἐνασχολουμένους νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν 'Αριστοτέλην, προσφέροντες εἰς αὐτὸν τὰ συλλαμβανόμενα ζῶα καὶ θηρία, καὶ μεταδίδοντες τὰς διὰ τῆς πείρας περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων γνώσεις των.

Ὄχι μικρὰν δὲ πρὸς τούτοις κλίσιν καὶ διάθεσιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδείκνυεν ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὰς καλὰς τέχνας, παραδόξως γινώσκων ἅπασαν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν προερχομένην εἰς τὴν κοινωνίαν ὠφέλειαν καὶ πρωΐμως μανθάνων νὰ ἐκτιμᾷ αὐτά. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἤνθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ 'Αλεξάνδρου, διότι ἐν αὐτῷ ἐπέτυχον κριτὴν νοήμονα καὶ ἐκτιμητὴν μεγαλόδωρον, ὅστις ἐπὶ παντὸς εἴδους διακρίνων ἕκαστον ἀντικείμενον, τὸ ἀντήμειβε προσηκόντως.

Παιδιόθεν ὁ 'Αλέξανδρος ἀπεστρέφετο τοὺς κιθαρῳδοὺς καὶ τοὺς

αὐλητάς, ἀλλὰ καὶ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἠγάπα τὴν μουσικὴν καὶ πρωΐμως ἐξεῖχεν εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικὴν πρὸ πάντων. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ πατήρ του ἀκούσας αὐτὸν ᾄδοντα χαριέντως ἐν συμποσίῳ, «Δὲν αἰσχύνεσαι, τῷ εἶπεν, ᾄδων τοσοῦτον καλῶς;»

Καὶ τὴν ἰατρικὴν δ' ἐδιδάχθη ὁ 'Αλέξανδρος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας παρὰ τοῦ 'Αριστοτέλους βέβαια, πλὴν ὅμως δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μέρος ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρακτικὸν μεγάλην ἔδειξεν ἔφεσιν καὶ πολλάκις ἐβοήθει φίλους του ἐκ νόσου πάσχοντας, καὶ εἰς τοὺς τραυματίας δὲ τὴν προσήκουσαν θεραπείαν καὶ δίαιταν διέτασσεν.

'Εν μιᾷ λέξει τοσαύτην ὁ 'Αλέξανδρος φιλοτιμίαν καὶ ἔφεσιν ἔδειξεν εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς πᾶν ἐν γένει εἶδος γνώσεως καὶ μαθήσεως, ὥστε ἀκολούθως παρεπονέθη εἰς τὸν 'Αριστοτέλην, διότι ἐδημοσίευσε τὰ βιβλία τῆς Μεταφυσικῆς, ἅτινα αὐτὸς μόνος ἐπεθύμει νὰ γνωρίζῃ. «Ποίαν διαφορὰν θὰ ἔχω ἐγώ, ἔλεγεν, ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἂν αἱ ὑψηλαὶ γνώσεις τὰς ὁποίας μὲ ἐδίδαξες γείνωσι γνωσταὶ καὶ κοιναὶ εἰς ἅπαντας; 'Αγνοεῖς ὅτι προτιμῶ καλλίτερον νὰ ἐξέχω καὶ νὰ ὑπερτερῶ τοὺς ἄλλους κατὰ τὰς γνώσεις παρὰ κατὰ τὴν δύναμιν;» Καὶ πότε ὁ 'Αλέξανδρος ἔγραφε ταῦτα; Ὅτε ἦτο πλήρης κονιορτοῦ καταδιώκων τὸν Δαρεῖον καὶ κατὰ τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς φιλοδοξίας του.

Διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ὁ 'Αλέξανδρος ἠθέλησε νὰ καταστῇ μέγας, ἠθέλησε νὰ φανῇ ἐν γένει ἔξοχος καθ' ὅλα καὶ καθ' ὅλα ἐπέτυχεν ἄριστα.

Τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ τύχη καὶ αἱ περιστάσεις κατέστησαν τοιοῦτον τὸν 'Αλέξανδρον, καὶ οὐχὶ ὅτι ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξία ἔσχε τὸ μεγαλείτερον κατὰ τοῦτο μέρος; 'Αλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἔσχον τὴν πρόνοιαν λίαν ἀρωγὸν καὶ εὔνουν, ὁ μὲν Φίλιππος εὐτυχήσας νὰ ἀνατραφῇ ἐν μέρει καὶ κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν του ὑπὸ τὸν μοναδικὸν τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἥρωα, τὸν 'Επαμεινώνδαν, ὁ δ' 'Αλέξανδρος ἐπιτυχὼν διδάσκαλον τὸν 'Αριστοτέλην, περὶ οὗ λίαν εὐφυῶς καὶ εὐστόχως ὁ Μίλτων εἶπεν ὅτι ὁ μέγας νοῦς τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καθωδήγησε τὸν 'Αλέξανδρον νὰ δείξῃ πόσην ὑπεροχὴν ἔχει τὸ πνεῦμα ἐπὶ τῆς ὕλης.

'Εκ νεαρᾶς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡλικίας ὁ 'Αλέξανδρος παρίσταται ὅτι εἶχε χαρακτῆρα εὐερέθιστον, ὁρμητικὸν καὶ ὀργίλον, καὶ οὐδόλως μὲν ἐφαίνετο ὅτι ὑπεχώρει εἰς τὴν βίαν, ἀλλὰ καὶ εὐκόλως ἐπανήρχετο εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὸ καθῆκον διὰ τῆς πειθοῦς. Πολλὴ δὲ κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἀπαιτεῖται ἐπιδεξιότης, καὶ ὁ Φίλιππος, καίτοι διπλῆν ἐξουσίαν ἔχων καὶ ὡς πατὴρ καὶ ὡς βασιλεύς, ἐνόμιζεν ὅτι ὤφειλε καὶ ἦτο καταλληλότερον νὰ μεταχειρίζηται τὴν πειθώ, ζητῶν νὰ ἑλκύῃ εἰς ἑαυτὸν μᾶλλον τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τοῦ υἱοῦ του ἢ τὸν φόβον. Μεγάλην δὲ πρὸς αὐτὸν ἔτρεφεν ἀγάπην καὶ στοργὴν ὁ Φίλιππος καὶ ἀσμένως ἤκουε τοὺς Μακεδόνας κολα-

κεύοντας ἀμφοτέρους καὶ ἀποκαλοῦντας τὸν μὲν Φίλιππον ἄριστον στρατηγόν, τὸν δ' Ἀλέξανδρον πράγματι βασιλέα.

Ἐφ' ὅσον ἠνδροῦτο ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Φίλιππος εἴτε ἀναφανδόν, εἴτε λαθραίως ἐξηκολούθει τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ εἴς τε τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Θράκην, καὶ τελευταῖον εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον Ἑλληνικὰς πόλεις ἀποβλέπων, ἐπῆλθε πολιορκῶν τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον, ἀφορμὴν λαβὼν ἔκ τινων ἐχθρικῶν κινημάτων τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Διοπείθους. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτην τοῦ Φιλίππου, ὁ Ἀλέξανδρος, δεκαὲξ ἐτῶν ἡλικίαν ἔχων καὶ μείνας κύριος ἐν Μακεδονίᾳ τῶν βασιλικῶν ὑποθέσεων καὶ τῆς σφραγῖδος, ἀνέλαβε σπουδαῖον ἔργον, ἐξ οὗ κατεδείχθη ὁποῖον πρόσωπον ἔμελλε νὰ διαδραματίσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου. Μαθὼν ὅτι ἀπεστάτησαν οἱ Μαῖδοι ἢ Μαίδαροι, λαὸς τῆς Θράκης, κατοικῶν παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Μακεδονίας, λαβὼν ἐν τῷ ἅμα μέρος τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ, τοὺς μὲν βαρβάρους κατοίκους τῆς πόλεως ἐξεδίωξεν ἀποικίαν δ' ἐν αὐτῇ καθίδρυσεν ἐκ διαφόρων συμμίκτων λαῶν, μετονομάσας αὐτὴν Ἀλεξανδρούπολιν.

Καὶ ἐξυπνήσαντες μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ ληθάργου των, ἔπεμψαν ἀμέσως εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πολιορκουμένους ἰσχυρὰν βοήθειαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χάρητα, ἀλλ' οἱ Βυζάντιοι γινώσκοντες ὡς δοξομανῆ καὶ ἅρπαγα τὸν ἄνδρα τοῦτον, δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι κἂν αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεώς των.Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἀντ' αὐτοῦ ἔστειλαν τὸν Φωκίωνα, τὸν χρηστὸν ἐπονομαζόμενον, μετὰ ἱκανῆς δυνάμεως, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔπεμψεν ἀργύριον καὶ τροφὰς εἰς τὴν πολιορκουμένην Πέρινθον· οὕτως ὁ Φίλιππος ἑκὼν ἄκων ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἔκ τε τῆς Περίνθου καὶ τοῦ Βυζαντίου.

Εἰρήνη ἐπὶ τέλους, ἔστω καὶ κατ' ὄνομα, συνωμολογήθη μεταξὺ Μακεδονίας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων· ἀλλ' αἴφνης κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 338 ὁ Φίλιππος εἰσελάσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐκυρίευσε τὴν Ἐλάτειαν, πόλιν, δι' ἧς ἠδύνατο εὐκόλως κυριεύων τὰς Θερμοπύλας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Φωκίδος καὶ Βοιωτίας. Κατά τινα δ' ἑσπέραν, τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἀφίκετό τις εἰς τὰς Ἀθήνας φέρων τὴν ἐπὶ τούτῳ εἴδησιν. Ἡ ταραχὴ καὶ ὁ θόρυβος τῆς πόλεως κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτοι. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Δημοσθένης ὡμίλησεν εἰς τὸν δῆμον καὶ προθύμως ψήφισμα ἐνεκρίθη, δι' οὗ ὁ ῥήτωρ ἀπῆλθεν εἰς τὰς Θήβας, καὶ μετὰ μεγάλης ὁρμῆς δίκην χειμάρρου ἀποκρούσας δεινόν τινα ῥήτορα, Βυζάντιον, Πύθωνα καλούμενον, ὃν εἶχε πέμψει ὁ Φίλιππος νὰ πείσῃ τοὺς Θηβαίους νὰ ἐμμείνωσι μετ' αὐτοῦ, ἐπέτυχε διὰ τῆς εὐροίας τῶν λόγων του νὰ συνδεθῇ συμμαχία μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων. Στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Χάρητα καὶ τὸν Λυσικλῆν συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Θηβαίων εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας. Ὁ Φίλιππος 30,000 στρατοῦ ἄγων ἐπῆλθε κατὰ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν συμμάχων.

Πρῶτον ἤδη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος παρηκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὴν

μάχην τῆς Χαιρωνείας καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐνεργητικώτερον καὶ οὗτος λαμβάνει μέρος εἰς τὰ πράγματα. Ναὸς παρακείμενος εἰς τὸν ποταμὸν Κηφισσὸν ἦτο τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων Ἑλλήνων, μεγάλη δὲ δρῦς παρὰ τὴν ὄχθην αὐτοῦ ἐδεικνύετο ἀκολούθως ὅτι ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἦτο δὲ τότε δεκαοκταετὴς καὶ διώκει τὴν μίαν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ, περιστοιχούμενος ὑπὸ ἐμπείρων στρατηγῶν καὶ ἀντιπαραταχθεὶς ἀπέναντι τοῦ περιωνύμου ἱεροῦ λόχου τῶν Θηβαίων. Ὁ λόχος οὗτος ἦτο τάγμα στρατιωτῶν συγκείμενος ἐκ νέων φιλοπατρίδων καὶ εὐγενῶν, ὡρισμένων ἢ νὰ ἀποθάνωσι μέχρις ἑνὸς ἢ νὰ νικήσωσι κατὰ κράτος. Μάχη πείσμων καὶ κρατερὰ συνεκροτήθη κατὰ τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας ὀλεθριωτάτη ἀποβᾶσα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιτεθεὶς μετὰ νεανικῆς καὶ παραφόρου ὁρμῆς κατέστρεψε τὸν ἱερὸν λόχον τῶν Θηβαίων, ταὐτοχρόνως δὲ καὶ ἐκ τρομεροῦ κινδύνου ἔσωσε τὸν πατέρα του, ἐγκαίρως προσελθὼν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καταπονουμένου ὑπὸ τῶν ἀπέναντι αὐτοῦ παρατεταγμένων Ἀθηναίων.

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ Ἑλλὰς ἤρχισε νὰ κύπτῃ τὸν αὐχένα εἰς ξένον ζυγόν, καὶ ἡ Μακεδονία, δρᾶκα κατ' ἀναλογίαν πεζοῦ στρατοῦ ἔχουσα, κατώρθωσε νὰ πράξῃ ὅ,τι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτελέσωσιν οἱ Πέρσαι τεραστίας δυνάμεις εἰς Μαραθῶνα, εἰς Σαλαμῖνα καὶ εἰς Πλαταιὰς χρησιμοποιήσαντες.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης περιέργως περιερχόμενος ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ πεδίον, ἔστη κατὰ τὸ μέρος ἔνθα ἔπεσον οἱ ἱερολοχῖται τῶν Θηβαίων, ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου, πληγὰς ἅπαντες κατὰ τὰ στήθη φέροντες, θαυμάζων δὲ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναιότητα αὐτῶν : «Ἱεραὶ σκιαὶ τῶν ἀποθανόντων, ἀνεβόησε, δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ αἴτιος τῆς τοιαύτης σκληρᾶς καὶ ἀποτροπαίου μοίρας ὑμῶν, ἀλλ' ἡ ἐπάρατος διαφωνία, ἡ ὠθήσασα ἔθνη ἀδελφὰ καὶ λαοὺς ὁμοφύλους νὰ ἐγείρωσι μιαιφόνον χεῖρα κατ' ἀλλήλων· οὐχὶ δὲ μόνον δὲν χαίρω τώρα διὰ τὴν καθ' ὑμῶν νίκην, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον λυποῦμαι μὴ εὐτυχήσας νὰ ἔχω ὑμᾶς ζῶντας καὶ συνεσπειρωμένους περὶ ἐμέ, καθόσον μάλιστα ἡ αὐτὴ θρησκεία καὶ γλῶσσα καὶ οἱ αὐτοὶ πόθοι μᾶς συνδέουσιν. Ἐπαινῶ τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, ἀλλ' ἐπεθύμουν κατ' ἄλλην περίστασιν νὰ ἀπέβαινον εἰς ὑμᾶς χρήσιμος. Χαίρετε λοιπὸν εἰς τὰς κατοικίας τοῦ Ἅδου! Χαίρετε, ἀνδρεῖοι μαχηταί!»

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ νέος ἥρως ἀπῆλθε σπογγίζων τὰ θαλερὰ δάκρυα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φίλιππος ἐλυπήθη τοὺς ἱερολοχίτας καὶ ἱκανὴν ὥραν ἵστατο θαυμάζων αὐτοὺς ἐπὶ τῇ γενναιότητί των· ἀλλ' εἰς τοὺς πεσόντας Ἀθηναίους προσελθών, ἀπρεπῶς καὶ ἀσχημόνως ἐξεδήλωσε τὴν ἄκραν αὐτοῦ χαρὰν πατῶν ἐπὶ τῶν πτωμάτων αὐτῶν. Ὁ Φιλώτας εἰρωνικῶς ὑπέδειξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· «Δὲν πταίει ὁ πατήρ μου εἰς τοῦτο, Φιλώτα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν ηὐνόησαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ Ἀριστοτέλην διδάσκαλον. Βεβαίως τοιοῦτόν τι δὲν ἤθελε πράξει τότε, διότι ἤθελε γνωρίζει ἤδη ὅτι ἴδιον ἀγαθοῦ

ἀνδρὸς εἶναι νὰ τιμωρῇ ζῶντας τοὺς ἐχθρούς, καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ γενναιοψυχίαν εἰς τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων· ἤθελε δὲ πρὸς τούτοις γνωρίζει ὅτι ἀσφάλεια νίκης εἶναι ἡ μετριοφροσύνη». Καὶ πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀρχὰς ἐφέρθη ἀγερώχως ὁ Φίλιππος, ἀλλ' ὁ μεταξὺ αὐτῶν εὑρισκόμενος ρήτωρ Δημάδης ἀνεχαίτισε τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀλαζονείαν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν : «Ἡ τύχη, βασιλεῦ, σοῦ ἔδωσε πρόσωπον Ἀγαμέμνονος καὶ σὺ πράττεις ἔργον Θερσίτου !»

Ὁ θρίαμβος ἦτο πλήρης. Καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι οὐ μικρὰν ἔπαθον ζημίαν, ἀπολέσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν ἱερὸν αὐτῶν λόχον, παρὰ δὲ τῶν Ἀθηναίων χίλιοι μὲν ἔπεσον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, δισχίλιοι δὲ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι· οἱ δὲ λοιποὶ κατησχυμένοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐπανακάμπτοντες εἰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ Δημοσθένης αὐτὸς ὁ τὸν πόλεμον διεγείρας ἔλαβεν ὡσαύτως τὴν φυγὴν φέρων τὰ ὅπλα. Καθ' ὁδὸν ἡ χλαμύς του περιεπλέχθη εἴς τινα θάμνον, ἐκεῖνος δὲ νομίζων ὅτι ὑπὸ ἐχθροῦ συνελήφθη, ἔρριψεν ἀμέσως κατὰ γῆς τὴν ἀσπίδα κραυγάζων· «Φείσθητε τῆς ζωῆς μου». Καὶ ὅμως οἱ φιλοπάτριδες Ἀθηναῖοι χρυσῷ στεφάνῳ ἐστεφάνωσαν τὸν ἄνδρα, οὗτινος προτροπῇ ἀτυχῆ μὲν ἀλλ' ἔνδοξον ἐπεχείρησαν πόλεμον ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων. Δεινῶς δὲ καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ταύτην φέροντες μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρεδέχθησαν τὰς ἐπιπλήξεις, ἃς ὁ περίφημος ρήτωρ Λυκοῦργος ἀπέτεινεν εἰς τὸν ἕνα τῶν στρατηγῶν.

«Ἐστρατήγεις, ὦ Λύσικλες, καὶ χίλιοι πολῖται ἐφονεύθησαν, δισχίλιοι δ' ἠχμαλωτίσθησαν. Τρόπαιον ἠγέρθη πρὸς καταισχύνην τῆς πόλεως, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα ὑπεδουλώθη. Ἐστρατήγεις, ὅτε ταῦτα πάντα συνέβησαν, καὶ τώρα τολμᾷς νὰ ζῇς καὶ νὰ βλέπῃς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ δὲν ἐρυθριᾷς παρουσιαζόμενος εἰς τὴν ἀγοράν !..» Οἰκτρὸν δ' ὁ ταλαίπωρος Λυσικλῆς ἔλαβε θάνατον.

Ὁ δὲ πανοῦργος Φίλιππος συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, ἐθεώρησε καλὸν νὰ φερθῇ ἠπίως καὶ μετριοφρόνως εἰς τοὺς ἡττηθέντας, καὶ μετὰ τῶν Θηβαίων μὲν συνωμολόγησεν εἰρήνην, ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ἀφήσῃ Μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν, τὴν Καδμείαν, εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας δὲν ἠρκέσθη μόνον ἀπολύσας τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ συγχρόνως ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον, ἕνα τῶν ἐπισημοτέρων στρατηγῶν του, μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ φέρωσι τὰ ὀστᾶ τῶν πεσόντων Ἀθηναίων, μηδὲν ἄλλο ἀπαιτῶν παρ' αὐτῶν εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι παρέδρους εἰς τὴν σύνοδον, ἣν ἔμελλε νὰ συγκροτήσῃ εἰς τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμόν.

Καὶ τῳόντι ὁ Φίλιππος συγκαλέσας τὴν σύνοδον ταύτην ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ παραστήσας εἰς αὐτοὺς ὅτι ἀληθὴς σκοπὸς τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων του ἦτο νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Περσίας, ἐκδικούμενος τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὕβρεις αὐτῶν, ἐπέτυχε νὰ ἀναγορευθῇ ἀρχιστράτηγος αὐτῶν, καὶ ἤδη ἡτοιμάζετο νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τοὺς πρὸ πολλοῦ μελετηθέντας

μεγάλους σκοπούς αὐτοῦ· ἀλλ' ἔριδες μεταξὺ τῆς οἰκογενείας του ἀνακύψασαι ἐκώλυσαν αὐτὸν νὰ τοὺς πραγματοποιήσῃ.

Ὁ Φίλιππος λίαν ἐπιρρεπὴς ὢν εἰς τὰς ἡδονάς, περιγράφεται ὅτι ἦτο ἄστατος εἰς τὰ συζυγικὰ αὐτοῦ καθήκοντα,διὸ καὶ ὅσον ἠγάπησεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ὡραίαν Ὀλυμπιάδα, τοσοῦτον τὴν ἀπεστρέφετο καὶ τὴν ἐμίσει νῦν, διαφόρους δὲ μομφὰς καὶ διαβολὰς ἤγειρε κατ' αὐτῆς· καὶ ὁ Πλούταρχος μετὰ ποιητικοῦ χαριεντισμοῦ ἀναφέρει λέγων, ὅτι τῷ ἐφάνη ποτὲ δράκων ἐκτεταμένος παρὰ τὸ σῶμα τῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ τοῦτο λέγεται ὅτι ἐψύχρανε τὸν ἔρωτα καὶ τὰς συζυγικὰς φιλοφρονήσεις τοῦ Φιλίππου, ὥστε σπανίως πλέον ἤρχετο νὰ ἀναπαύηται παρ' αὐτῇ, εἴτε φοβούμενος, ὡς ἐπροφασίζετο, μαγείας καὶ φάρμακα κατ' αὐτοῦ παρὰ τῆς γυναικός του, εἴτε διότι ἐλέγετο καὶ διεδίδετο πανταχοῦ ὅτι ὁ παρὰ τῇ Ὀλυμπιάδι ἀναφερόμενος δράκων ἦτο ὁ Ζεὺς Ἄμμων.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ Φίλιππος ἐφέρετο λίαν ψυχρῶς εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα, Θεσσαλὰς δὲ ὀρχηστρίας καὶ ἄλλας τοιούτου εἴδους γυναῖκας προετίμα αὐτῆς, μεθ' ὧν συγκαταλέγεται καὶ ἡ Φιλίννη, μήτηρ τοῦ θέσιν τινὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ περιστάσεις λαβόντος Ἀρριδαίου· καὶ τέλος ὡς μὴ ἀπαγορευομένης κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς πολυγαμίας, παρὰ τοῖς βασιλεῦσι μάλιστα, ὁ Φίλιππος καταγοητευθεὶς ἐκ τῶν θελγήτρων τῆς νεωτάτης καὶ ὡραιοτάτης Κλεοπάτρας, ἀνεψιᾶς τοῦ Ἀττάλου, ἑνὸς τῶν μεγαλειτέρων αὐλικῶν του, ἐζήτησε τὴν χεῖρα αὐτῆς, καὶ ἤδη τοὺς μετ' αὐτῆς πομποδῶς ἑώρταζε γάμους του ἐγκαταλείψας τὴν Ὀλυμπιάδα.

Κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τοὺς γάμους συμπόσιον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας καὶ τῆς κραιπάλης, ὁ Ἄτταλος ὑπό τε τῆς μέθης καὶ τῆς παροινίας παροξυνόμενος, ἀνέκραξεν ὅτι οἱ Μακεδόνες ὤφειλον νὰ ζητήσωσι καὶ νὰ εὐχηθῶσι παρὰ τῶν θεῶν νὰ δοθῇ νόμιμος διάδοχος εἰς τὸν βασιλέα. Παρὼν τότε ἐκεῖ καὶ ὁ φύσει εὐερέθιστος Ἀλέξανδρος· «Ἡμεῖς δέ σοι, κακὴ κεφαλή,» ἀνεβόησε, «νόθοι εἴμεθα» ; καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ποτήριον. Τὸ αὐτὸ ὅμως καὶ ὁ Ἄτταλος ἔπραξε κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἡσυχία οὕτω διεταράχθη καὶ μεγάλη προέκυψεν ἔρις. Ὁ Φίλιππος εἰς ἑτέραν τράπεζαν εὑρισκόμενος καὶ ἀγανακτήσας ἐγείρεται ἐν τῷ ἅμα, λησμονῶν δ' ὅτι ἐχώλαινε κατὰ τὸν πόδα ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου κλονούμενος, ἐκγυμνώσας τὸ ξίφος ὁρμᾷ κατὰ τοῦ υἱοῦ του, καὶ εὐτυχῶς μὲν ὀλισθήσας ἔπεσε μεταξὺ τῶν παρὰ τὰς τραπέζας ἀνακλίντρων· οἱ δὲ συνδαιτυμόνες ἀνεγείραντες αὐτὸν μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπέτυχον νὰ ἀποχωρίσωσιν αὐτούς, καθόσον μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπεμακρύνετο, ἀλλ' ἵστατο παροξύνων τὸν πατέρα του διὰ τῶν χλευαστικῶν τούτων λόγων : «Αὐτὸς εἶναι ὁ μέλλων νὰ μᾶς φέρῃ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην· καὶ ἐκεῖνος ἔπεσε κάτω καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τὴν μίαν θέσιν εἰς τὴν ἄλλην».

Πῦρ πνέουσα κατὰ τῶν νεονύμφων ἡ φύσει ὀξύθυμος καὶ ὀργίλη Ὀλυμπιὰς ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ ἔκ τε τῶν ἀνακτόρων καὶ τῆς Μακεδονίας, τὴν

δ' ἀγανάκτησιν τῆς μητρὸς συμμεριζόμενος καὶ ὁ 'Αλέξανδρος, ὡς ἀγαπῶν αὐτὴν μᾶλλον ἢ τὸν Φίλιππον, αὐτὴν μὲν ἀπήγαγεν εἰς τὴν Ἤπειρον, τὴν πατρίδα της, ἐκεῖνος δ' ἀπῆλθεν εἰς τὴν 'Ιλλυρίαν.

Μετά τινα χρόνον ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, στενὰς σχέσεις φιλίας μετὰ τοῦ Φιλίππου ἔχων, καὶ λίαν ἐλευθέρως καὶ οἰκείως μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενος, προθύμως δ' ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος πῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες. «—Πολὺ μεριμνᾷς καὶ ταράττεσαι, εἶπεν ὁ Δημάρατος, διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς 'Ελλάδος, ἐνῷ τὰ φίλτατά σου διάκεινται εἰς τοιαύτην ἀνωμαλίαν».

Βαθέως τὴν ἐπίπληξιν ταύτην συναισθανόμενος καὶ ὁ Φίλιππος καὶ τὸ σφάλμα του ὁμολογῶν, ἔπεμψεν αὐτὸν τοῦτον τὸν Δημάρατον νὰ πείσῃ τὸν 'Αλέξανδρον νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τῷ πατρί. 'Επὶ τῷ προσχήματι δὲ τούτῳ τοῦ συμβιβασμοῦ ἐπανῆλθον ἀμφότεροι, ἀλλ' ἡ μὲν 'Ολυμπιὰς παρίσταται καιρὸν ἐξαιτουμένη νὰ ἐκδικηθῇ τὸν σύζυγον καὶ τὴν ἀντίζηλόν της, καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο εἰς τὸ ἑξῆς θέλομεν ἴδῃ αὐτὴν ἐνασχολουμένην ἢ εἰς τοῦτο, συγχρόνως δὲ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ πείσῃ τὸν ἀδελφόν της τὸν 'Αλέξανδρον, βασιλέα τῆς 'Ηπείρου, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου, διότι «τώρα εἶναι ὁ κατάλληλος καιρός, τῷ ἔλεγε, νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ αὐτόν, καὶ νὰ κατασταθῇ ἀνεξάρτητος». 'Ο δ' υἱός της 'Αλέξανδρος ἑτέραν νῦν πρόκειται νὰ διαδραματίσῃ σκηνήν, φοβούμενος μὴ διὰ τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ 'Αττάλου παραγκωνισθῇ εἰς τὴν διαδοχήν.

Πηξίδωρος, ὁ σατράπης τῆς Καρίας, θέλων δι' ἀγχιστείας νὰ συνδέσῃ στενωτέρας σχέσεις μετὰ τοῦ πανισχύρου τότε Φιλίππου, τῆς εὐκαιρίας οὕτω δραττόμενος νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς Περσίας, πέμψας εἰς Μακεδονίαν τὸν παρ' αὐτῷ διατελοῦντα 'Αριστόκριτον, ἐζήτησε τὸν φυσικὸν αὐτοῦ υἱόν, τὸν 'Αρριδαῖον, διὰ τὴν πρεσβυτέραν αὐτοῦ θυγατέρα. Λόγοι δὲ πολλοὶ καὶ διαβολαὶ ἐγένοντο εἰς τὸν 'Αλέξανδρον παρά τε τῶν φίλων καὶ τῆς μητρός του, ὅτι δῆθεν ὁ πατήρ του, διὰ γάμων λαμπρῶν καὶ πραγμάτων μεγάλων παραγκωνίζων τὸν 'Αλέξανδρον, προπαρασκευάζει τὸν 'Αρριδαῖον διὰ τὸν θρόνον. 'Ο φύσει εὐερέθιστος 'Αλέξανδρος πειραχθεὶς ἐπὶ τούτῳ, πέμπει εἰς Καρίαν τὸν Θεσσαλόν, ὑποκριτὴν τοῦ θεάτρου, νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Πηξιδώρου καὶ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος τὸν νόθον καὶ μὴ σώας ἔχοντα τὰς φρένας 'Αρριδαῖον καὶ νὰ συνδέσῃ συγγένειαν μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου. Καὶ εἰς μὲν τὸν Πηξίδωρον ἤρεσκε βεβαίως περισσότερον τὸ τοιοῦτον, καὶ ἤδη παρεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ 'Αλεξάνδρου· ἀλλ' ὁ Φίλιππος, μαθὼν τὸ πρᾶγμα, παρωργίσθη τὰ μέγιστα καὶ συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Φιλώταν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ αὐτὸν μὲν πικρῶς ἐπέπληξε καὶ ὠνείδισεν ὅτι ἦτο ἀγενὴς καὶ ἀνάξιος τῶν περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν, ζητῶν νὰ γείνῃ γαμβρὸς ἀνθρώπου Καρὸς καὶ βάρβαρον δουλεύοντος βασιλέα, τινὰς δὲ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ ἐξώρισε τῆς Μακεδονίας, τὸν Ἅρπαλον, τὸν Νέαρχον, τὸν Φρύγιον καὶ τὸν

Πτολεμαῖον, ὡς συμπράττοντας μετ' αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν Κόρινθον ἔγραψε νὰ τῷ πέμψωσιν ἐν τῷ ἅμα τὸν ἐκεῖσε καταφυγόντα Θεσσαλόν.

Ὁ Φίλιππος ἐν τούτοις ἀποβλέπων πάντοτε νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς κατὰ τῆς Περσίας μεγαλεπηβόλους αὐτοὺς σκοπούς, δὲν ἔπαυσεν ἐνασχολούμενος εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ προμελετηθείσας προπαρασκευάς. Συμβουλευθεὶς δὲ καὶ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς ἐπιχειρήσεώς του ταύτης, τὴν ἀκόλουθον ἔλαβεν ἀπάντησιν :

«Ἔστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων».

Φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ Φίλιππος ἐξήγησε τὸν χρησμὸν κατ' ἰδίαν του ἀρέσκειαν, τὸν μὲν βασιλέα τῆς Περσίας θεωρήσας ὡς ταῦρον, ὅστις εἶναι ἤδη ἐστεμμένος καὶ προητοιμασμένος διὰ τὴν σφαγήν, ἑαυτὸν δὲ ὡς θύτην· διὸ καὶ δυνάμεις τινὰς ἔπεμψεν ἀμέσως μετὰ τοῦ Ἀττάλου καὶ Παρμενίωνος, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ προετοιμάσωσι τὴν κατὰ τῆς Περσίας ὁδόν.

Δύο δ' ἔτη μετὰ τοὺς ἰδικούς του δευτέρους γάμους ὁ Φίλιππος ἑώρτασεν εἰς τὰς Αἰγάς, τὴν πρώην μὲν πρωτεύουσαν, νῦν δὲ δευτέραν πόλιν τῆς Μακεδονίας, τοὺς γάμους τῆς θυγατρός του Κλεοπάτρας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου, καὶ ἀδελφοῦ τῆς προτέρας γυναικός του, τῆς Ὀλυμπιάδος, ὃν καὶ εἶχε βοηθήσει νὰ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἤδη ἤθελε νὰ προσοικειωθῇ ἐπὶ μᾶλλον, παρέχων εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του.

Ἡ ἑορτὴ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου προητοιμάσθη μεγαλοπρεπεστάτη. Ξένοι προσῆλθον ἐκ διαφόρων μερῶν, θεωροὶ ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν συμμάχων ἢ καὶ τῶν ὑποτελῶν ὀρεινῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀγριάνων, Παιόνων, Ὀδρυσσῶν καὶ ἄλλοι· συνέρρευσαν δὲ καὶ ἅπαντες οἱ εὐπατρίδαι τοῦ τόπου, καὶ πλῆθος ἄπειρον λαοῦ, πάντες δὲ προσεκλήθησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ θέατρον, ἔνθα διάφοροι ἔμελλον νὰ παρασταθῶσιν ἀγῶνες. Ὁ Φίλιππος θέλων νὰ δείξῃ πόσην ἔχαιρε δημοτικότητα παρὰ τῷ λαῷ, ἀπομακρύνας τοὺς σωματοφύλακας διῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, λευκὰ ἐνδεδυμένος καὶ ἀδορυφόρητος. Μετὰ ποικίλων δὲ κοσμημάτων καὶ καλλωπισμῶν κεκοσμημέναι προηγοῦντο τῆς τελετῆς δώδεκα εἰκόνες, αἱ μὲν ἓξ παριστῶσαι τοὺς ἓξ μεγάλους θεοὺς μετὰ τῶν ἐμβλημάτων αὐτῶν, αἱ ἄλλαι δ' ἓξ τὰς ἓξ μεγάλας θεάς, ἐν αἷς διέλαμπον ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ μετ' αὐτὰς παρείπετο ἡ εἰκὼν τοῦ Φιλίππου, τὴν θέσιν δεκάτου τρίτου θεοῦ παριστῶσα. Μαγευτικὸν τῳόντι τὸ θέαμα ! Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς παρατάξεως νεανίας τις ἐκ τῶν περὶ τῶν βασιλέα σωματοφυλάκων, καλούμενος Παυσανίας, διασχίσας τὸ πλῆθος, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ καιρίαν διὰ κελτικῆς μαχαίρας ἐπιφέρει πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔπεσεν ἄπνους. Ὁ δολοφόνος συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Περδίκκου, ἀρχηγοῦ τῶν σωματοφυλάκων, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὸν ἵππον του ἐκ τοῦ δένδρου ἢ ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα εἶχεν αὐτὸν δεδεμένον, ἀμέσως ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν λέγεται ὅτι ὁ νεανίας ἔπραξε

τὸ ἔγκλημα ἐκδικούμενος προσωπικήν τινα ὕβριν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου, περὶ ἧς καὶ ἀνεφέρθη μὲν εἰς τὸν Φίλιππον, ἀλλὰ μηδεμίαν λαμβάνων ἱκανοποίησιν, ἔσπευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μεγάλη ὑποψία ἔπεσε καὶ εἰς ἄλλους, θεωρηθέντας ὡς συνενόχους, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ἡμεῖς οὐδεμίαν τοιαύτην κατηγογορίαν, οὔτε ἁπλῆν ὑποψίαν τολμῶμεν νὰ ἐπιφέρωμεν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὁ νεανίας δὲν ἦτο μαθητὴς τοῦ ἐξόχου τῶν τότε χρόνων φιλοσόφου, παρ' οὗ πρὸ πάντων ἐδιδάχθη τὴν ἠθικήν, καὶ ἐξιδιασμένην ἔλαβεν ἀνατροφήν,εἰς δὲ τὰ ὦτα αὐτοῦ δὲν ἦτο ἔναυλος ἡ ἀπάντησις ἣν ἀνέγνωσεν, ὅτι ὁ περίφημος τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης, ὁ Σόλων, παρέσχεν εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτόν, διατὶ κατὰ πάντων τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων τάξας νόμους, οὐδὲν περὶ πατροκτόνων ἀνέφερε ; «Διότι ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος νομοθέτης, οὐδόλως δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς τοσαύτην ἀφροσύνην ὥστε νὰ διαπράξῃ τοιοῦτον ἔγκλημα». Δικαίως ὅμως πολλὰ λέγονται κατὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, ὡς λαβούσης μέγα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίαν, ἀφοῦ ὡς ἐκ περισσοῦ μάλιστα διώρισε νὰ βάλωσι στέφανον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ δολοφόνου. Ὅσον οὔπω θέλομεν ἴδῃ καὶ πόσον ἀπανθρώπως ἡ σκληρὰ αὕτη γυνὴ ἐφέρθη εἰς τὴν δευτέραν σύζυγον τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ υἱοῦ της, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ δικαίως ἐπεσπάσατο.Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἦσανἱκανοὶ δι'ἀργυρίου νὰ συμμεθέξωσι τῆς κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίας, προθυμούμενοι νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ κατ' αὐτῶν παρασκευαζομένου ἰσχυροῦ ἀντιπάλου των. Οἱ δ' Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Δημοσθένης ;...

Ὁ Φίλιππος ἐτελεύτησε τὸ φθινόπωρον τοῦ 336 π. Χ. κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας καὶ τὸ τεσσαρακοστὸν ἕβδομον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φιλίππου ἄριστα ἀποφαίνονται οἱ ἱστορικοί, λέγοντες ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε μὲν προτερήματα ἔξοχα εἰς ὑπέρτατον βαθμόν, ἀλλ' εἶχεν ἐπίσης καὶ μέγιστα ἐλαττώματα. Ἦτο μὲν ἀφ' ἑνὸς λίαν προσεκτικὸς καὶ ἄγρυπνος, ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἐποπτεύων καὶ ἐφορεύων εἰς πάντα, ἔργα ἀνωτάτου ἄρχοντος ἀκριβῶς ἐκπληρῶν, συγχρόνως δὲ συμμεριζόμενος καὶ τὰ τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ δικαστοῦ (κατὰ τὰ τότε ἔθιμα), τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν κατωτέρων πολλάκις βαθμῶν, ἐπὶ δέ κεφαλῆς τῶν στατευμάτων ὡς ἄριστος καὶ ἀκούραστος μαχητὴς τιθέμενος κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων ἡρώων καὶ πολεμιστῶν, μεγαλόδωρος πρὸς τούτοις κατὰ τὰς περιστάσεις, μεγαλοπρεπὴς καὶ πολιτικὸς θαυμάσιος, καθ' ἃ βλέπομεν ἐφάμιλλον αὐτῷ καὶ τὸν υἱόν του τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶχε καὶ ἐλαττώματα μεγάλα.

Ἦτο κόλαξ ἐπαγωγὸς καὶ πλάνος, δόλιος μέχρις ἐσχάτης πανουργίας, φιλόδοξος εἰς ἄκρον, χαμερπής, ἄσωτος μέχρι κραιπάλης καὶ διεφθαρμένος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετά τινα ἔτη, ὅτε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ἀπεστάλησαν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, κατέπαυσε

τὴν ἐπανάστασιν διὰ δημηγορίας, δίκαιον φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης παρέχων εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ὡς ἐπιτηδείου ἡγεμόνος καὶ ἀξίου καθ' ὅλα ἀρχηγοῦ. Τὴν δημηγορίαν ταύτην, ἣν ὁ 'Αρριανὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ 'Αλεξάνδρου ὡς ἀξιόλογον δεῖγμα ρητορικῆς καὶ ὡς ἄριστα ἀντιπαραβάλλουσαν τὰς πράξεις τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, ἀφήνομεν νὰ καταχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ὁλόκληρον ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Εἰς δεινὰς τῳόντι περιστάσεις ὁ 'Αλέξανδρος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας, εἰς δυσχερεστάτην εὑρέθη θέσιν. "Απαντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐν ταῖς 'Ελληνικαῖς πολιτείαις μετὰ ἐξάλλου χαρᾶς ἤκουσαν τὸν θάνατον τοῦ ἰσχυροῦ ἀνταγωνισμοῦ των, εἰς δὲ τὰς 'Αθήνας ὁ συστηματικὸς ἀρχηγὸς δῆθεν τῆς ἀντιπολιτεύσεως Αἰσχίνης καὶ θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Δημοσθένους, ἤλεγξεν αὐτόν, ὡς λίαν χαμερπῶς φερθέντα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

Κατὰ λίαν σοβαρὰς λοιπὸν περιστάσεις ἀνέβη ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἀνεφάνη ὡς ἔχων ἅπαντα τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ κηδεύσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν πατέρα του, πικρὰ χύνων δάκρυα· ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἀκολούθως δ' ἔσπευσε νὰ σφαγιάσῃ (ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τάφου) τοὺς ἀποδειχθέντας ὡς συνενόχους εἰς τὸν φόνον τοῦ πατρός του, καὶ πρὸ πάντων τοὺς μνηστῆρας καὶ ἀπαιτητὰς τοῦ θρόνου, τοὺς Λυγκιστάς, τοὺς υἱοὺς τοῦ 'Αερόπου, 'Ηρομένην, 'Αρραβαῖον καὶ 'Αλέξανδρον, οἵτινες δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, συνώμοσαν τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου δολοφονίαν· καὶ οἱ δύο μὲν πρῶτοι παραδειγματικῶς ἐτιμωρήθησαν, ὁ δ' 'Αλέξανδρος, συνενδυθεὶς μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν (πολεμικὸν) θώρακα, ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ ὁμωνύμου του 'Αλεξάνδρου, ἣν καὶ ἀμέσως ἔλαβε.

Διακηρύξας δὲ συγχρόνως ὁ 'Αλέξανδρος ὅτι μόνον τὸ ὄνομα ἤλλαξεν, ὁ δὲ βασιλεὺς διαμένει ὁ αὐτός, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐνησχολήθη ἤδη εἰμὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, παριδὼν μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὺς πρώην συνεταίρους τῆς νεαρᾶς ἡλικίας του, τὸν "Αρπαλον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Φρύγιον, τὸν Νέαρχον καὶ ἄλλους, ὧν τινες ἔλειπον εἰσέτι, ἐξορισθέντες ὑπὸ τοῦ πατρός του, ὡς εἴπομεν, καὶ ὧν οἱ πλεῖστοι μεγάλην ἔσχον ἐπιρροήν, μετακληθέντες ἀκολούθως, διετήρησεν εἰς τὰ πράγματα τοὺς ἀρχαίους ὑπουργούς, ὡς ἐμπειροτέρους, τὸν μὲν 'Αντίπατρον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν (ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν), τὸν δὲ Παρμενίωνα ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν. Καὶ τὸν μὲν 'Αντίπατρον εἶχεν ἐκλέξει ἄλλοτε, ὡςπροείρηται, ὁ πολιτικώτατος Φίλιππος νὰ μεταφέρῃ μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου εἰς 'Αθήνας τὰ ὀστᾶ τῶν εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας πεσόντων 'Αθηναίων, καὶ περὶ αὐτοῦ δ' ὁ Φίλιππος συνευθυμῶν ἄλλοτε μετὰ τῶν φίλων του, καὶ λόγου περὶ ἀσφαλείας συμπεσόντος, «Τὰ πάντα καλῶς ἔχουσιν, εἶπεν ὁ βασιλεύς, διότι ἠγρύπνει ὁ 'Αντίπατρος», δίκην ἀστυνόμου δῆθεν. Τὴν αὐτὴν δὲ ὑπόληψιν



ΚΕΦΑΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ



ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΤΕΤΡΑΔΡΑΧΜΟΝ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΡΔΟΥ

εἶχεν ὁ Φίλιππος καὶ εἰς τὸν Παρμενίωνα. Ἐνῷ αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων αἱ Ἀθῆναι, ζηλοτύπως φερόμεναι ἔθετον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων των διαφόρους στρατηγοὺς, ἐτησίως αὐτοὺς ἀναλλάσσοντες, σαρκαστικῶς ὁ Φίλιππος ἔλεγεν ὅτι «ἐμακάριζε τοὺς Ἀθηναίους ὅτι εὕρισκον κατ' ἔτος νὰ ἐκλέγωσι δέκα στρατηγούς, αὐτὸς δ' εἶχεν ἕνα μόνον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὸν Παρμενίωνα». Ἔλειπε δὲ ὁ Παρμενίων ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, ὡς προείρηται.

Μέγα δὲ καὶ ἐκτεταμένον κράτος ἀφῆκεν ὁ Φίλιππος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Παρεκτὸς τῆς Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλία, μέγα μέρος τῆς Θράκης, αἱ πλούσιαι καὶ παράλιαι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς λεγομένης Χερσονήσου ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων κατοικούμεναι, διάφορα βάρβαρα ὀρεινὰ ἔθνη, ἦσαν ἢ ὑποτελῆ ἢ παντάπασιν προσηρτημένα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας· φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ νέος ἡγεμὼν ἀμέσως εὑρέθη ἐπαπειλούμενος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη θέλοντα νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν, εἰς ὃν καθυπέβαλεν αὐτὰ ὁ πατήρ του, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁ Ἄτταλος, λόγῳ μὲν προστατεύων τὰ δικαιώματα τοῦ ἐκ τῆς Κλεοπάτρας μέλλοντος διαδόχου, τοῦ ἀνεψιοῦ του, πράγματι δ' ὀρεγόμενος αὐτὸς δι' ἑαυτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν· ἤρξατο δ' ἤδη ὁ Ἄτταλος τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Δημοσθένους, συγχρόνως δὲ καὶ μετὰ πατάγου πολλοῦ ἠγέρθησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες καὶ οὗτοι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀφήρεσεν ὁ Φίλιππος. Καταφρονήσαντες δ' οὗτοι ὡς νεώτατον τὸν Ἀλέξανδρον, δὲν προεῖδον ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀποβῇ ὁ νέος ἥρως, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν κἂν πόσον ἐκεῖνοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων των. Ὡς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Θήβας, δὲν ἔλειψαν νὰ διεγείρωσι τοὺς πολίτας οἱ δημαγωγοί, παρακινοῦντες τοὺς συμπατριώτας των ν' ἀποδιώξωσιν ἐκ τῆς Καδμείας τὴν Μακεδονικὴν φρουράν· οἱ δ' Αἰτωλοὶ ἐψηφίσαντο νὰ ἐπαναγάγωσι διὰ τῶν ὅπλων τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐξορισθέντας συμπολίτας των· οἱ Ἀμβρακιῶται πρὸς τούτοις ἀποδιώξαντες τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἐκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν, οἱ δ' Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρκάδες καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τοὺς Μακεδόνας, σπουδαίως ἡτοιμάζοντο νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονιμώτεροι τῶν Μακεδονικῶν αὐλικῶν συνεβούλευσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ φερθῇ μετὰ φρονήσεως· καὶ ἠκολούθησε πράγματι οὗτος μέχρι τινὸς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, παρέχων ἐπὶ τοῦ παρόντος τόπον τῇ ὀργῇ, καὶ φιλικῶς προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ τολμηρὸν καὶ δραστήριον πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπέμεινεν, οὔτε ἀπεδειλίασεν ἀλλ' ἀμέσως ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας, ἐξασφαλίζων εἰς ἑαυτὸν τὴν θέσιν, ἣν μεταξὺ τῶν Ἑλλη-

νικῶν πόλεων ἀνέλαβεν ὁ πατήρ του καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Καὶ τὰ μὲν παροικοῦντα βάρβαρα ἔθνη, παρ' ὧν οὐδὲν ἄλλο ἐφοβεῖτο εἰμὴ ληστρικὰς ἐπιδρομάς, παρεῖδεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀνοικτὸν μετ' αὐτῶν ἀφήσας λογαριασμόν, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς Ἑκαταῖος εἰς τὴν Ἀσίαν μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν πιστῶν στρατευμάτων τοῦ Παρμενίωνος, καὶ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν νὰ φέρωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἄτταλον ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προδοσίας. Οἱ στρατηγοί, μὴ ἔχοντες ἱκανὰς δυνάμεις, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς φανερὰν ῥῆξιν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, μετεχειρίσθησαν τὸν παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς λαοῖς συνήθη τρόπον τῆς δολοφονίας.

Ταὐτοχρόνως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσε μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλίας, οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καθυποτάξῃ αὐτὴν ἀλλὰ θέλων νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα οἱ Θεσσαλοὶ οἰκειοθελῶς παρέσχον εἰς τὸν πατέρα του, ὅτε προσεκάλεσαν αὐτὸν κατὰ τῶν Φωκέων. Καὶ οἱ μὲν Θεσσαλοὶ κατεῖχον ἤδη μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων τὰς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν συνήθεις διόδους, τὴν Καλλιπεύκην εἰς τὰ Τέμπη, νέαν δ' ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠνέωξε δίοδον, μετὰ μεγάλων μόχθων καὶ κακοπαθειῶν διαβὰς τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τεμπῶν ἀπότομον Ὄσσαν. Θαυμασίως πηδῶντες οἱ Μακεδόνες ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ διὰ μηχανῶν ἀποκόπτοντες βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἀναιμωτὶ καὶ ἀνεπαισθήτως εἰσέδυσαν εἰς τὰ Θεσσαλικὰ πεδία κατὰ τὰ νῶτα τοῦ Θεσσαλικοῦ στρατοῦ, κύριοι οὕτω καταστάντες τῆς Θεσσαλίας ὅλης· ὁ δ' Ἀλέξανδρος θέλων μᾶλλον νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν χώραν ἢ νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἤρξατο προσοικειούμενος τοὺς Θεσσαλούς, ὑπομιμνήσκων αὐτοῖς τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καταγωγήν, καὶ ὑπενθυμίζων πρὸς τούτοις τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρὰ τοῦ πατρός του ἔλαβον, ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του ὑποχρεούμενοι νὰ συστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ.

Διὰ ταχέων ἀκολούθως βημάτων, προβὰς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς Θερμοπύλας, συνεκάλεσεν, ὡς πρόεδρος τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοὺς Πυλαγόρας, οἵτινες κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ πατήρ του· ἀκολούθως δὲ προσελθὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν, μεγάλως κατεφόβισε τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Θήβαις ἐναντίους του, ὡς μὴ ὄντας προπαρεσκευασμένους νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατ' αὐτοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα καταπλαγέντες, ἀμέσως ἤρχισαν νὰ μετακομίζωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς σκεύη των καὶ νὰ ἐπισκευάζωσι τὰ τείχη των, πολιορκίαν φοβούμενοι. Οὐκ ὀλίγον δ' ἀπεδειλίασε καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ προτάσει αὐτοῦ μάλιστα πρέσβεις ἐπέμφθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ζητοῦντες παντοιοτρόπως νὰ καταπραΰνωσιν αὐτόν. Μετὰ τούτων συνεπέμφθη καὶ ὁ Δημοσθένης· καθ' ὁδὸν ὅμως ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἐπανῆλθε διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀλέξανδρος δεχθεὶς εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἄλλο ἀπή-

τησε παρ' αὐτῶν, εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὴν προτεινομένην συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἔνθα νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου καὶ νὰ χειροτονήσωσιν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Καὶ αἱ ἄλλαι μὲν πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον, παραδεχόμεναι νὰ συνακολουθήσωσιν αὐτὸν διὰ στρατοῦ πρᾶγμα ὅπερ ἐδόθη καὶ εἰς τὸν πατέρα του ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του· μόνοι δ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠθέλησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, βλέποντες ὅτι οὕτως ἀφῃρεῖτο ὅτι πάτριον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἡγῶνται τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ νὰ ἕπωνται εἰς ἄλλους. Καὶ ἠδύνατο μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπων αὐτοὺς λίαν ταπεινωμένους ἤδη ὑπὸ τῶν Θηβαίων, παρεῖδε τὰς ἀγερώχους αὐτῶν κομπορρημοσύνας.

Ἡ Κόρινθος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο μία τῶν μεγαλειτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἀριθμοῦσα 300,000 κατοίκων· καὶ οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας της ἦτο καὶ ἡ περὶ αὐτῆς παροιμία· «Οὐ παντὸς ἀνδρὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον». Ἐν Κορίνθῳ δ' ἔτι ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκ διαφόρων μερῶν πλεῖστοι ἐπίσημοι ἄνδρες συνέρρευσαν πολιτικοί, φιλόσοφοι, καλλιτέχναι καὶ πεπαιδευμένοι εἰς διαφόρους γνώσεις, καὶ πάντες περὶ αὐτὸν συνωθοῦντο, ὀρεγόμενοι νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ λέξεις τινὰς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ νὰ ἀκούσωσι. Τότε δ' ἐγένετο καὶ ἡ μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Διογένους διαθρυλληθεῖσα συνδιάλεξις. Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος θέλων νὰ δείξῃ ὅτι κατεφρόνει τὰς ἐπιδείξεις πεπολιτισμένης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς κατοικίαν μὲν αὐτοῦ ἐξελέξατο πίθον τινά, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβε, κείμενον κατὰ τὰ τείχη τοῦ Κορινθιακοῦ γυμνασίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου Κρανείου, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διῆγε βίον εὐτελῆ καὶ πενιχρόν, δίκην ἐπαίτου εἰς πολλά. Εἰς τὸ κατὰ τὸ Κράνειον κείμενον οἴκημα τοῦ Διογένους προσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος, περιμένων φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ μηδόλως ἐκείνου περὶ τούτου φροντίζοντος, ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Ὁ Διογένης βλέπων τὸν βασιλέα προσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ τοιούτου λαμπροῦ ἐπιτελείου, ἀνασηκωθεὶς ὀλίγον, ἀσκαρδαμυκτὶ ἠτένισε τὸ βλέμμα εἰς αὐτόν· ἐγγύτερον δὲ προσελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν φιλόσοφον ἂν ἔχῃ χάριν τινὰ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ· «Ἄλλην χάριν νὰ ζητήσω δὲν ἔχω, εἶπεν ἀφελῶς ὁ Διογένης, εἰμὴ νὰ απομακρυνθῇς ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ νὰ μὴ μὲ σκιάζῃς». Καὶ τί μὲν ἐνόει ὁ κυνικὸς φιλόσοφος διὰ τῆς ἀποτόμου ταύτης ἀποκρίσεως, ἄλλως νὰ ἀποφανθῶμεν δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ ὅπως κατ' ἄλλην τινὰ περίστασιν ἔπραξεν ὁ φιλόσοφος Πλάτων. Τοὺς πόδας πλήρεις βορβόρου ἔχων ὁ Διογένης εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις οἶκον τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος, καὶ ἐπὶ τῶν πολυτελῶν αὐτοῦ ἐπίπλων βαναύσως πατῶν : «Πατῶ, ἔλεγε, τὸν Πλάτωνος τύφον». «Ἑτέρῳ γε τύφῳ, Διόγενες», ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ Πλάτων. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Διογένης θέλων νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους

εἶχεν ὁ Φίλιππος καὶ εἰς τὸν Παρμενίωνα. Ἐνῷ αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων αἱ Ἀθῆναι, ζηλοτύπως φερόμεναι ἔθετον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων των διαφόρους στρατηγούς, ἐτησίως αὐτοὺς ἀναλλάσσοντες, σαρκαστικῶς ὁ Φίλιππος ἔλεγεν ὅτι «ἐμακάριζε τοὺς Ἀθηναίους ὅτι εὕρισκον κατ' ἔτος νὰ ἐκλέγωσι δέκα στρατηγούς, αὐτὸς δ' εἶχεν ἕνα μόνον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὸν Παρμενίωνα». Ἔλειπε δὲ ὁ Παρμενίων ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, ὡς προείρηται.

Μέγα δὲ καὶ ἐκτεταμένον κράτος ἀφῆκεν ὁ Φίλιππος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Παρεκτὸς τῆς Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλία, μέγα μέρος τῆς Θράκης, αἱ πλούσιαι καὶ παράλιαι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς λεγομένης Χερσονήσου ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων κατοικούμεναι, διάφορα βάρβαρα ὀρεινὰ ἔθνη, ἦσαν ἢ ὑποτελῆ ἢ παντάπασιν προσηρτημένα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας· φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ νέος ἡγεμὼν ἀμέσως εὑρέθη ἐπαπειλούμενος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη θέλοντα νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν, εἰς ὃν καθυπέβαλεν αὐτὰ ὁ πατήρ του, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁ Ἄτταλος, λόγῳ μὲν προστατεύων τὰ δικαιώματα τοῦ ἐκ τῆς Κλεοπάτρας μέλλοντος διαδόχου, τοῦ ἀνεψιοῦ του, πράγματι δ' ὀρεγόμενος αὐτὸς δι' ἑαυτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν· ἤρξατο δ' ἤδη ὁ Ἄτταλος τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Δημοσθένους, συγχρόνως δὲ καὶ μετὰ πατάγου πολλοῦ ἠγέρθησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες καὶ οὗτοι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀφήρεσεν ὁ Φίλιππος. Καταφρονήσαντες δ' οὗτοι ὡς νεώτατον τὸν Ἀλέξανδρον, δὲν προεῖδον ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀποβῇ ὁ νέος ἥρως, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν κἂν πόσον ἐκεῖνοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων των. Ὡς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Θήβας, δὲν ἔλειψαν νὰ διεγείρωσι τοὺς πολίτας οἱ δημαγωγοί, παρακινοῦντες τοὺς συμπατριώτας των ν' ἀποδιώξωσιν ἐκ τῆς Καδμείας τὴν Μακεδονικὴν φρουράν· οἱ δ' Αἰτωλοὶ ἐψηφίσαντο νὰ ἐπαναγάγωσι διὰ τῶν ὅπλων τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐξορισθέντας συμπολίτας των· οἱ Ἀμβρακιῶται πρὸς τούτοις ἀποδιώξαντες τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἐκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν, οἱ δ' Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρκάδες καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τοὺς Μακεδόνας, σπουδαίως ἡτοιμάζοντο νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονιμώτεροι τῶν Μακεδονικῶν αὐλικῶν συνεβούλευσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ φερθῇ μετὰ φρονήσεως· καὶ ἠκολούθησε πράγματι οὗτος μέχρι τινὸς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, παρέχων ἐπὶ τοῦ παρόντος τόπον τῇ ὀργῇ, καὶ φιλικῶς προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ τολμηρὸν καὶ δραστήριον πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπέμεινεν, οὔτε ἀπεδειλίασεν ἀλλ' ἀμέσως ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας, ἐξασφαλίζων εἰς ἑαυτὸν τὴν θέσιν, ἣν μεταξὺ τῶν Ἑλλη-

νικῶν πόλεων ἀνέλαβεν ὁ πατήρ του καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Καὶ τὰ μὲν παροικοῦντα βάρβαρα ἔθνη, παρ' ὧν οὐδὲν ἄλλο ἐφοβεῖτο εἰμὴ ληστρικὰς ἐπιδρομάς, παρεῖδεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀνοικτὸν μετ' αὐτῶν ἀφήσας λογαριασμόν, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον.

'Εκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς 'Εκαταῖος εἰς τὴν 'Ασίαν μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν πιστῶν στρατευμάτων τοῦ Παρμενίωνος, καὶ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν νὰ φέρωσιν εἰς τὸν 'Αλέξανδρον τὸν Ἄτταλον ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προδοσίας. Οἱ στρατηγοί, μὴ ἔχοντες ἱκανὰς δυνάμεις, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς φανερὰν ῥῆξιν μετὰ τοῦ 'Αττάλου, μετεχειρίσθησαν τὸν παρὰ τοῖς 'Ασιανοῖς λαοῖς συνήθη τρόπον τῆς δολοφονίας.

Ταὐτοχρόνως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος ἐξεστράτευσε μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλίας, οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καθυποτάξῃ αὐτὴν ἀλλὰ θέλων νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα οἱ Θεσσαλοὶ οἰκειοθελῶς παρέσχον εἰς τὸν πατέρα του, ὅτε προσεκάλεσαν αὐτὸν κατὰ τῶν Φωκέων. Καὶ οἱ μὲν Θεσσαλοὶ κατεῖχον ἤδη μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων τὰς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν συνήθεις διόδους, τὴν Καλλιπεύκην εἰς τὰ Τέμπη, νέαν δ' ὁ στρατὸς τοῦ 'Αλεξάνδρου ἠνέωξε δίοδον, μετὰ μεγάλων μόχθων καὶ κακοπαθειῶν διαβὰς τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τεμπῶν ἀπότομον Ὄσσαν. Θαυμασίως πηδῶντες οἱ Μακεδόνες ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ διὰ μηχανῶν ἀποκόπτοντες βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἀναιμωτὶ καὶ ἀνεπαισθήτως εἰσέδυσαν εἰς τὰ Θεσσαλικὰ πεδία κατὰ τὰ νῶτα τοῦ Θεσσαλικοῦ στρατοῦ, κύριοι οὕτω καταστάντες τῆς Θεσσαλίας ὅλης· ὁ δ' 'Αλέξανδρος θέλων μᾶλλον νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν χώραν ἢ νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἤρξατο προσοικειούμενος τοὺς Θεσσαλούς, ὑπομιμνήσκων αὐτοῖς τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 'Αχιλλέως καταγωγήν, καὶ ὑπενθυμίζων πρὸς τούτοις τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρὰ τοῦ πατρός του ἔλαβον, ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του ὑποχρεούμενοι νὰ συστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ.

Διὰ ταχέων ἀκολούθως βημάτων, προβὰς ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὰς Θερμοπύλας, συνεκάλεσεν, ὡς πρόεδρος τοῦ 'Αμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοὺς Πυλαγόρας, οἵτινες κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς 'Ελλάδος, ὡς εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ πατήρ του· ἀκολούθως δὲ προσελθὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν, μεγάλως κατεφόβισε τοὺς ἐν 'Αθήναις καὶ Θήβαις ἐναντίους του, ὡς μὴ ὄντας προπαρεσκευασμένους νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατ' αὐτοῦ. Οἱ 'Αθηναῖοι μάλιστα καταπλαγέντες, ἀμέσως ἤρχισαν νὰ μετακομίζωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς σκεύη των καὶ νὰ ἐπισκευάζωσι τὰ τείχη των, πολιορκίαν φοβούμενοι. Οὐκ ὀλίγον δ' ἀπεδειλίασε καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ προτάσει αὐτοῦ μάλιστα πρέσβεις ἐπέμφθησαν εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, ζητοῦντες παντοιοτρόπως νὰ καταπραΰνωσιν αὐτόν. Μετὰ τούτων συνεπέμφθη καὶ ὁ Δημοσθένης· καθ' ὁδὸν ὅμως ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἐπανῆλθε διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὰς 'Αθήνας. 'Ο 'Αλέξανδρος δεχθεὶς εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις τῶν 'Αθηναίων, οὐδὲν ἄλλο ἀπή-

τησε παρ' αὐτῶν, εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὴν προτεινομένην συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἔνθα νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου καὶ νὰ χειροτονήσωσιν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Καὶ αἱ ἄλλαι μὲν πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον, παραδεχόμεναι νὰ συνακολουθήσωσιν αὐτὸν διὰ στρατοῦ πρᾶγμα ὅπερ ἐδόθη καὶ εἰς τὸν πατέρα του ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του· μόνοι δ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠθέλησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, βλέποντες ὅτι οὕτως ἀφῃρεῖτο ὅτι πάτριον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἡγῶνται τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ νὰ ἕπωνται εἰς ἄλλους. Καὶ ἠδύνατο μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπων αὐτοὺς λίαν τεταπεινωμένους ἤδη ὑπὸ τῶν Θηβαίων, παρεῖδε τὰς ἀγερώχους αὐτῶν κομπορρημοσύνας.

Ἡ Κόρινθος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο μία τῶν μεγαλειτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἀριθμοῦσα 300,000 κατοίκων· καὶ οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας της ἦτο καὶ ἡ περὶ αὐτῆς παροιμία· «Οὐ παντὸς ἀνδρὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον». Ἐν Κορίνθῳ δ' ἔτι ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκ διαφόρων μερῶν πλεῖστοι ἐπίσημοι ἄνδρες συνέρρευσαν πολιτικοί, φιλόσοφοι, καλλιτέχναι καὶ πεπαιδευμένοι εἰς διαφόρους γνώσεις, καὶ πάντες περὶ αὐτὸν συνωθοῦντο, ὀρεγόμενοι νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ λέξεις τινὰς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ νὰ ἀκούσωσι. Τότε δ' ἐγένετο καὶ ἡ μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Διογένους διαθρυλληθεῖσα συνδιάλεξις. Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος θέλων νὰ δείξῃ ὅτι κατεφρόνει τὰς ἐπιδείξεις πεπολιτισμένης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν. κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς κατοικίαν μὲν αὐτοῦ ἐξελέξατο πίθον τινά, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβε, κείμενον κατὰ τὰ τείχη τοῦ Κορινθιακοῦ γυμνασίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου Κρανείου, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διῆγε βίον εὐτελῆ καὶ πενιχρόν, δίκην ἐπαίτου εἰς πολλά. Εἰς τὸ κατὰ τὸ Κράνειον κείμενον οἴκημα τοῦ Διογένους προσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος, περιμένων φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ μηδόλως ἐκείνου περὶ τούτου φροντίζοντος, ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Ὁ Διογένης βλέπων τὸν βασιλέα προσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ τοιούτου λαμπροῦ ἐπιτελείου, ἀνασηκωθεὶς ὀλίγον, ἀσκαρδαμυκτὶ ἠτένισε τὸ βλέμμα εἰς αὐτόν· ἐγγύτερον δὲ προσελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν φιλόσοφον ἂν ἔχῃ χάριν τινὰ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ· «Ἄλλην χάριν νὰ ζητήσω δὲν ἔχω, εἶπεν ἀφελῶς ὁ Διογένης, εἰμὴ νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ νὰ μὴ μὲ σκιάζῃς». Καὶ τί μὲν ἐνόει ὁ κυνικὸς φιλόσοφος διὰ τῆς ἀποτόμου ταύτης ἀποκρίσεως, ἄλλως νὰ ἀποφανθῶμεν δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ ὅπως κατ' ἄλλην τινὰ περίστασιν ἔπραξεν ὁ φιλόσοφος Πλάτων. Τοὺς πόδας πλήρεις βορβόρου ἔχων ὁ Διογένης εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις οἶκον τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος, καὶ ἐπὶ τῶν πολυτελῶν αὐτοῦ ἐπίπλων βαναύσως πατῶν : «Πατῶ, ἔλεγε, τὸν Πλάτωνος τύφον». «Ἑτέρῳ γε τύφῳ, Διόγενες», ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ Πλάτων. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Διογένης θέλων νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους

Πτολεμαῖον, ὡς συμπράττοντας μετ' αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν Κόρινθον ἔγραψε νὰ τῷ πέμψωσιν ἐν τῷ ἅμα τὸν ἐκεῖσε καταφυγόντα Θεσσαλόν.

Ὁ Φίλιππος ἐν τούτοις ἀποβλέπων πάντοτε νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς κατὰ τῆς Περσίας μεγαλεπηβόλους αὐτοὺς σκοπούς, δὲν ἔπαυσεν ἐνασχολούμενος εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ προμελετηθείσας προπαρασκευάς. Συμβουλευθεὶς δὲ καὶ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς ἐπιχειρήσεώς του ταύτης, τὴν ἀκόλουθον ἔλαβεν ἀπάντησιν :

«Ἔστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων».

Φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ Φίλιππος ἐξήγησε τὸν χρησμὸν κατ'ἰδίαν του ἀρέσκειαν, τὸν μὲν βασιλέα τῆς Περσίας θεωρήσας ὡς ταῦρον, ὅστις εἶναι ἤδη ἐστεμμένος καὶ προητοιμασμένος διὰ τὴν σφαγήν, ἑαυτὸν δὲ ὡς θύτην· διὸ καὶ δυνάμεις τινὰς ἔπεμψεν ἀμέσως μετὰ τοῦ Ἀττάλου καὶ Παρμενίωνος, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ προετοιμάσωσι τὴν κατὰ τῆς Περσίας ὁδόν.

Δύο δ' ἔτη μετὰ τοὺς ἰδικούς του δευτέρους γάμους ὁ Φίλιππος ἑώρτασεν εἰς τὰς Αἰγάς, τὴν πρώην μὲν πρωτεύουσαν, νῦν δὲ δευτέραν πόλιν τῆς Μακεδονίας, τοὺς γάμους τῆς θυγατρός του Κλεοπάτρας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου, καὶ ἀδελφοῦ τῆς προτέρας γυναικός του, τῆς Ὀλυμπιάδος, ὃν καὶ εἶχε βοηθήσει νὰ στερεωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἤδη ἤθελε νὰ προσοικειωθῇ ἐπὶ μᾶλλον, παρέχων εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του.

Ἡ ἑορτὴ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου προητοιμάσθη μεγαλοπρεπεστάτη. Ξένοι προσῆλθον ἐκ διαφόρων μερῶν, θεωροὶ ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν συμμάχων ἢ καὶ τῶν ὑποτελῶν ὀρεινῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀγριάνων, Παιόνων, Ὀδρυσσῶν καὶ ἄλλοι· συνέρρευσαν δὲ καὶ ἅπαντες οἱ εὐπατρίδαι τοῦ τόπου, καὶ πλῆθος ἄπειρον λαοῦ, πάντες δὲ προσεκλήθησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ θέατρον, ἔνθα διάφοροι ἔμελλον νὰ παρασταθῶσιν ἀγῶνες. Ὁ Φίλιππος θέλων νὰ δείξῃ πόσην ἔχαιρε δημοτικότητα παρὰ τῷ λαῷ, ἀπομακρύνας τοὺς σωματοφύλακας διῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, λευκὰ ἐνδεδυμένος καὶ ἀδορυφόρητος. Μετὰ ποικίλων δὲ κοσμημάτων καὶ καλλωπισμῶν κεκοσμημέναι προηγοῦντο τῆς τελετῆς δώδεκα εἰκόνες, αἱ μὲν ἓξ παριστῶσαι τοὺς ἓξ μεγάλους θεοὺς μετὰ τῶν ἐμβλημάτων αὐτῶν, αἱ ἄλλαι δ' ἓξ τὰς ἓξ μεγάλας θεάς, ἐν αἷς διέλαμπον ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ μετ' αὐτὰς παρείπετο ἡ εἰκὼν τοῦ Φιλίππου, τὴν θέσιν δεκάτου τρίτου θεοῦ παριστῶσα. Μαγευτικὸν τῳόντι τὸ θέαμα ! Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς παρατάξεως νεανίας τις ἐκ τῶν περὶ τῶν βασιλέα σωματοφυλάκων, καλούμενος Παυσανίας, διασχίσας τὸ πλῆθος, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Φιλίππου, καὶ καιρίαν διὰ κελτικῆς μαχαίρας ἐπιφέρει πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔπεσεν ἄπνους. Ὁ δολοφόνος συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Περδίκκου, ἀρχηγοῦ τῶν σωματοφυλάκων, ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὸν ἵππον του ἐκ τοῦ δένδρου ἢ ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα εἶχεν αὐτὸν δεδεμένον, ἀμέσως ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ναὶ μὲν λέγεται ὅτι ὁ νεανίας ἔπραξε

τὸ ἔγκλημα ἐκδικούμενος προσωπικήν τινα ὕβριν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀττάλου, περὶ ἧς καὶ ἀνεφέρθη μὲν εἰς τὸν Φίλιππον, ἀλλὰ μηδεμίαν λαμβάνων ἱκανοποίησιν, ἔσπευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μεγάλη ὑποψία ἔπεσε καὶ εἰς ἄλλους, θεωρηθέντας ὡς συνενόχους, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ἡμεῖς οὐδεμίαν τοιαύτην κατηγογορίαν, οὔτε ἁπλῆν ὑποψίαν τολμῶμεν νὰ ἐπιφέρωμεν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὁ νεανίας δὲν ἦτο μαθητὴς τοῦ ἐξόχου τῶν τότε χρόνων φιλοσόφου, παρ' οὗ πρὸ πάντων ἐδιδάχθη τὴν ἠθικήν, καὶ ἐξιδιασμένην ἔλαβεν ἀνατροφήν,εἰς δὲ τὰ ὦτα αὐτοῦ δὲν ἦτο ἔναυλος ἡ ἀπάντησις ἣν ἀνέγνωσεν, ὅτι ὁ περίφημος τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης, ὁ Σόλων, παρέσχεν εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτόν, διατὶ κατὰ πάντων τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων τάξας νόμους, οὐδὲν περὶ πατροκτόνων ἀνέφερε ; «Διότι ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος νομοθέτης, οὐδόλως δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς τοσαύτην ἀφροσύνην ὥστε νὰ διαπράξῃ τοιοῦτον ἔγκλημα». Δικαίως ὅμως πολλὰ λέγονται κατὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, ὡς λαβούσης μέγα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίαν, ἀφοῦ ὡς ἐκ περισσοῦ μάλιστα διώρισε νὰ βάλωσι στέφανον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ δολοφόνου. Ὅσον οὔπω θέλομεν ἴδῃ καὶ πόσον ἀπανθρώπως ἡ σκληρὰ αὕτη γυνὴ ἐφέρθη εἰς τὴν δευτέραν σύζυγον τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ υἱοῦ της, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ δικαίως ἐπεσπάσατο.Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἦσαν ἱκανοὶ δι' ἀργυρίου νὰ συμμεθέξωσι τῆς κατὰ τοῦ Φιλίππου συνωμοσίας, προθυμούμενοι νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ κατ' αὐτῶν παρασκευαζομένου ἰσχυροῦ ἀντιπάλου των. Οἱ δ' Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Δημοσθένης ;...

Ὁ Φίλιππος ἐτελεύτησε τὸ φθινόπωρον τοῦ 336 π. Χ. κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας καὶ τὸ τεσσαρακοστὸν ἕβδομον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φιλίππου ἄριστα ἀποφαίνονται οἱ ἱστορικοί, λέγοντες ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε μὲν προτερήματα ἔξοχα εἰς ὑπέρτατον βαθμόν, ἀλλ' εἶχεν ἐπίσης καὶ μέγιστα ἐλαττώματα. Ἦτο μὲν ἀφ' ἑνὸς λίαν προσεκτικὸς καὶ ἄγρυπνος, ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἐποπτεύων καὶ ἐφορεύων εἰς πάντα, ἔργα ἀνωτάτου ἄρχοντος ἀκριβῶς ἐκπληρῶν, συγχρόνως δὲ συμμεριζόμενος καὶ τὰ τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ δικαστοῦ (κατὰ τὰ τότε ἔθιμα), τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν κατωτέρων πολλάκις βαθμῶν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς τῶν στατευμάτων ὡς ἄριστος καὶ ἀκούραστος μαχητὴς τιθέμενος κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων ἡρώων καὶ πολεμιστῶν, μεγαλόδωρος πρὸς τούτοις κατὰ τὰς περιστάσεις, μεγαλοπρεπὴς καὶ πολιτικὸς θαυμάσιος, καθ' ἃ βλέπομεν ἐφάμιλλον αὐτῷ καὶ τὸν υἱόν του τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶχε καὶ ἐλαττώματα μεγάλα.

Ἦτο κόλαξ ἐπαγωγὸς καὶ πλάνος, δόλιος μέχρις ἐσχάτης πανουργίας, φιλόδοξος εἰς ἄκρον, χαμερπής, ἄσωτος μέχρι κραιπάλης καὶ διεφθαρμένος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετά τινα ἔτη, ὅτε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, ἀπεστάλησαν κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, κατέπαυσε

τὴν ἐπανάστασιν διὰ δημηγορίας, δίκαιον φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης παρέχων εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ὡς ἐπιτηδείου ἡγεμόνος καὶ ἀξίου καθ' ὅλα ἀρχηγοῦ. Τὴν δημηγορίαν ταύτην, ἣν ὁ 'Αρριανὸς ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ 'Αλεξάνδρου ὡς ἀξιόλογον δεῖγμα ρητορικῆς καὶ ὡς ἄριστα ἀντιπαραβάλλουσαν τὰς πράξεις τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, ἀφήνομεν νὰ καταχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ὁλόκληρον ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Εἰς δεινὰς τῳόντι περιστάσεις ὁ 'Αλέξανδρος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας, εἰς δυσχερεστάτην εὑρέθη θέσιν. "Απαντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐν ταῖς 'Ελληνικαῖς πολιτείαις μετὰ ἐξάλλου χαρᾶς ἤκουσαν τὸν θάνατον τοῦ ἰσχυροῦ ἀνταγωνισμοῦ των, εἰς δὲ τὰς 'Αθήνας ὁ συστηματικὸς ἀρχηγὸς δῆθεν τῆς ἀντιπολιτεύσεως Αἰσχίνης καὶ θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Δημοσθένους, ἤλεγξεν αὐτόν, ὡς λίαν χαμερπῶς φερθέντα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

Κατὰ λίαν σοβαρὰς λοιπὸν περιστάσεις ἀνέβη ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας περὶ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἀνεφάνη ὡς ἔχων ἅπαντα τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως ἀπαιτούμενα προσόντα, καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ κηδεύσῃ μεγαλοπρεπῶς τὸν πατέρα του, πικρὰ χύνων δάκρυα· ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἀκολούθως δ' ἔσπευσε νὰ σφαγιάσῃ (ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τάφου) τοὺς ἀποδειχθέντας ὡς συνενόχους εἰς τὸν φόνον τοῦ πατρός του, καὶ πρὸ πάντων τοὺς μνηστῆρας καὶ ἀπαιτητὰς τοῦ θρόνου, τοὺς Λυγκιστάς, τοὺς υἱοὺς τοῦ 'Αερόπου, 'Ηρομένην, 'Αρραβαῖον καὶ 'Αλέξανδρον, οἵτινες δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, συνώμοσαν τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου δολοφονίαν· καὶ οἱ δύο μὲν πρῶτοι παραδειγματικῶς ἐτιμωρήθησαν, ὁ δ' 'Αλέξανδρος, συνενδυθεὶς μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν (πολεμικὸν) θώρακα, ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ ὁμωνύμου του 'Αλεξάνδρου, ἣν καὶ ἀμέσως ἔλαβε.

Διακηρύξας δὲ συγχρόνως ὁ 'Αλέξανδρος ὅτι μόνον τὸ ὄνομα ἤλλαξεν, ὁ δὲ βασιλεὺς διαμένει ὁ αὐτός, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐνησχολήθη ἤδη εἰμὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, παριδὼν μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὺς πρώην συνεταίρους τῆς νεαρᾶς ἡλικίας του, τὸν "Αρπαλον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Φρύγιον, τὸν Νέαρχον καὶ ἄλλους, ὧν τινες ἔλειπον εἰσέτι, ἐξορισθέντες ὑπὸ τοῦ πατρός του, ὡς εἴπομεν, καὶ ὧν οἱ πλεῖστοι μεγάλην ἔσχον ἐπιρροήν, μετακληθέντες ἀκολούθως, διετήρησεν εἰς τὰ πράγματα τοὺς ἀρχαίους ὑπουργούς, ὡς ἐμπειροτέρους, τὸν μὲν 'Αντίπατρον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν (ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν), τὸν δὲ Παρμενίωνα ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν. Καὶ τὸν μὲν 'Αντίπατρον εἶχεν ἐκλέξει ἄλλοτε, ὡςπροείρηται, ὁ πολιτικώτατος Φίλιππος νὰ μεταφέρῃ μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου εἰς 'Αθήνας τὰ ὀστᾶ τῶν εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας πεσόντων 'Αθηναίων, καὶ περὶ αὐτοῦ δ' ὁ Φίλιππος συνευθυμῶν ἄλλοτε μετὰ τῶν φίλων του, καὶ λόγου περὶ ἀσφαλείας συμπεσόντος, «Τὰ πάντα καλῶς ἔχουσιν, εἶπεν ὁ βασιλεύς, διότι ἠγρύπνει ὁ 'Αντίπατρος», δίκην ἀστυνόμου δῆθεν. Τὴν αὐτὴν δὲ ὑπόληψιν



ΚΕΦΑΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ



ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΤΕΤΡΑΔΡΑΧΜΟΝ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΡΔΟΥ

εἶχεν ὁ Φίλιππος καὶ εἰς τὸν Παρμενίωνα. Ἐνῷ αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων αἱ Ἀθῆναι, ζηλοτύπως φερόμεναι ἔθετον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων των διαφόρους στρατηγούς, ἐτησίως αὐτοὺς ἀναλλάσσοντες, σαρκαστικῶς ὁ Φίλιππος ἔλεγεν ὅτι «ἐμακάριζε τοὺς Ἀθηναίους ὅτι εὕρισκον κατ' ἔτος νὰ ἐκλέγωσι δέκα στρατηγούς, αὐτὸς δ' εἶχεν ἕνα μόνον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τὸν Παρμενίωνα». Ἔλειπε δὲ ὁ Παρμενίων ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, ὡς προείρηται.

Μέγα δὲ καὶ ἐκτεταμένον κράτος ἀφῆκεν ὁ Φίλιππος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Παρεκτὸς τῆς Μακεδονίας, ἡ Θεσσαλία, μέγα μέρος τῆς Θράκης, αἱ πλούσιαι καὶ παράλιαι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς λεγομένης Χερσονήσου ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων κατοικούμεναι, διάφορα βάρβαρα ὀρεινὰ ἔθνη, ἦσαν ἢ ὑποτελῆ ἢ παντάπασιν προσηρτημένα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Μακεδονίας· φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ νέος ἡγεμὼν ἀμέσως εὑρέθη ἐπαπειλούμενος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη θέλοντα νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν, εἰς ὃν καθυπέβαλεν αὐτὰ ὁ πατήρ του, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀνύψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁ Ἄτταλος, λόγῳ μὲν προστατεύων τὰ δικαιώματα τοῦ ἐκ τῆς Κλεοπάτρας μέλλοντος διαδόχου, τοῦ ἀνεψιοῦ του, πράγματι δ' ὀρεγόμενος αὐτὸς δι' ἑαυτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν· ἤρξατο δ' ἤδη ὁ Ἄτταλος τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Δημοσθένους, συγχρόνως δὲ καὶ μετὰ πατάγου πολλοῦ ἠγέρθησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες καὶ οὗτοι νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀφήρεσεν ὁ Φίλιππος. Καταφρονήσαντες δ' οὗτοι ὡς νεώτατον τὸν Ἀλέξανδρον, δὲν προεῖδον ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀποβῇ ὁ νέος ἥρως, οὐδ' ἐσυλλογίσθησαν κἂν πόσον ἐκεῖνοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων των. Ὡς εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Θήβας, δὲν ἔλειψαν νὰ διεγείρωσι τοὺς πολίτας οἱ δημαγωγοί, παρακινοῦντες τοὺς συμπατριώτας των ν' ἀποδιώξωσιν ἐκ τῆς Καδμείας τὴν Μακεδονικὴν φρουράν· οἱ δ' Αἰτωλοὶ ἐψηφίσαντο νὰ ἐπαναγάγωσι διὰ τῶν ὅπλων τοὺς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐξορισθέντας συμπολίτας των· οἱ Ἀμβρακιῶται πρὸς τούτοις ἀποδιώξαντες τὴν Μακεδονικὴν φρουράν, ἐκήρυξαν τὴν δημοκρατίαν, οἱ δ' Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρκάδες καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τοὺς Μακεδόνας, σπουδαίως ἡτοιμάζοντο νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονιμώτεροι τῶν Μακεδονικῶν αὐλικῶν συνεβούλευσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ φερθῇ μετὰ φρονήσεως· καὶ ἠκολούθησε πράγματι οὗτος μέχρι τινὸς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν, παρέχων ἐπὶ τοῦ παρόντος τόπον τῇ ὀργῇ, καὶ φιλικῶς προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους ὅμως τὸ τολμηρὸν καὶ δραστήριον πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπέμεινεν, οὔτε ἀπεδειλίασεν ἀλλ' ἀμέσως ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐκφοβίσῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς δυσαρεσκείας, ἐξασφαλίζων εἰς ἑαυτὸν τὴν θέσιν, ἣν μεταξὺ τῶν Ἑλλη-

νικῶν πόλεων ἀνέλαβεν ὁ πατήρ του καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς στρατιωτικὸς ἀρχηγός. Καὶ τὰ μὲν παροικοῦντα βάρβαρα ἔθνη, παρ' ὧν οὐδὲν ἄλλο ἐφοβεῖτο εἰμὴ ληστρικὰς ἐπιδρομάς, παρεῖδεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀνοικτὸν μετ' αὐτῶν ἀφήσας λογαριασμόν, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς Ἑκαταῖος εἰς τὴν Ἀσίαν μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν πιστῶν στρατευμάτων τοῦ Παρμενίωνος, καὶ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν νὰ φέρωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Ἄτταλον ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προδοσίας. Οἱ στρατηγοί, μὴ ἔχοντες ἱκανὰς δυνάμεις, καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἔλθωσιν εἰς φανερὰν ῥῆξιν μετὰ τοῦ Ἀττάλου, μετεχειρίσθησαν τὸν παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς λαοῖς συνήθη τρόπον τῆς δολοφονίας.

Ταὐτοχρόνως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσε μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλίας, οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καθυποτάξῃ αὐτὴν ἀλλὰ θέλων νὰ ἐπιτύχῃ ὅσα οἱ Θεσσαλοὶ οἰκειοθελῶς παρέσχον εἰς τὸν πατέρα του, ὅτε προσεκάλεσαν αὐτὸν κατὰ τῶν Φωκέων. Καὶ οἱ μὲν Θεσσαλοὶ κατεῖχον ἤδη μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων τὰς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν συνήθεις διόδους, τὴν Καλλιπεύκην εἰς τὰ Τέμπη, νέαν δ' ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠνέωξε δίοδον, μετὰ μεγάλων μόχθων καὶ κακοπαθειῶν διαβὰς τὴν πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τεμπῶν ἀπότομον Ὄσσαν. Θαυμασίως πηδῶντες οἱ Μακεδόνες ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ διὰ μηχανῶν ἀποκόπτοντες βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὄρους, ἀναιμωτὶ καὶ ἀνεπαισθήτως εἰσέδυσαν εἰς τὰ Θεσσαλικὰ πεδία κατὰ τὰ νῶτα τοῦ Θεσσαλικοῦ στρατοῦ, κύριοι οὕτω καταστάντες τῆς Θεσσαλίας ὅλης· ὁ δ' Ἀλέξανδρος θέλων μᾶλλον νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν χώραν ἢ νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἤρξατο προσοικειούμενος τοὺς Θεσσαλούς, ὑπομιμνήσκων αὐτοῖς τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καταγωγήν, καὶ ὑπενθυμίζων πρὸς τούτοις τὰς εὐεργεσίας, ἃς παρὰ τοῦ πατρός του ἔλαβον, ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ παραδεχθῶσι τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του ὑποχρεούμενοι νὰ συστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ.

Διὰ ταχέων ἀκολούθως βημάτων, προβὰς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰς Θερμοπύλας, συνεκάλεσεν, ὡς πρόεδρος τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοὺς Πυλαγόρας, οἵτινες κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ πατήρ του· ἀκολούθως δὲ προσελθὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν, μεγάλως κατεφόβισε τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Θήβαις ἐναντίους του, ὡς μὴ ὄντας προπαρεσκευασμένους νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατ' αὐτοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα καταπλαγέντες, ἀμέσως ἤρχισαν νὰ μετακομίζωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς σκεύη των καὶ νὰ ἐπισκευάζωσι τὰ τείχη των, πολιορκίαν φοβούμενοι. Οὐκ ὀλίγον δ' ἀπεδειλίασε καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ προτάσει αὐτοῦ μάλιστα πρέσβεις ἐπέμφθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ζητοῦντες παντοιοτρόπως νὰ καταπραΰνωσιν αὐτόν. Μετὰ τούτων συνεπέμφθη καὶ ὁ Δημοσθένης· καθ' ὁδὸν ὅμως ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἐπανῆλθε διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀλέξανδρος δεχθεὶς εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἄλλο ἀπή-

τησε παρ' αὐτῶν, εἰμὴ νὰ πέμψωσι καὶ οὗτοι συνέδρους εἰς τὴν προτεινομένην συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἔνθα νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου καὶ νὰ χειροτονήσωσιν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον. Καὶ αἱ ἄλλαι μὲν πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον, παραδεχόμεναι νὰ συνακολουθήσωσιν αὐτὸν διὰ στρατοῦ πρᾶγμα ὅπερ ἐδόθη καὶ εἰς τὸν πατέρα του ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του· μόνοι δ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠθέλησαν νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, βλέποντες ὅτι οὕτως ἀφῃρεῖτο ὅτι πάτριον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἡγῶνται τῶν ἄλλων καὶ οὐχὶ νὰ ἕπωνται εἰς ἄλλους. Καὶ ἠδύνατο μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ βλέπων αὐτοὺς λίαν ταπεινωμένους ἤδη ὑπὸ τῶν Θηβαίων, παρεῖδε τὰς ἀγερώχους αὐτῶν κομπορρημοσύνας.

Ἡ Κόρινθος κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο μία τῶν μεγαλειτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου, ἀριθμοῦσα 300,000 κατοίκων· καὶ οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας της ἦτο καὶ ἡ περὶ αὐτῆς παροιμία· «Οὐ παντὸς ἀνδρὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον». Ἐν Κορίνθῳ δ' ἔτι ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκ διαφόρων μερῶν πλεῖστοι ἐπίσημοι ἄνδρες συνέρρευσαν πολιτικοί, φιλόσοφοι, καλλιτέχναι καὶ πεπαιδευμένοι εἰς διαφόρους γνώσεις, καὶ πάντες περὶ αὐτὸν συνωθοῦντο, ὀρεγόμενοι νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ λέξεις τινὰς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ νὰ ἀκούσωσι. Τότε δ' ἐγένετο καὶ ἡ μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Διογένους διαθρυλληθεῖσα συνδιάλεξις. Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος θέλων νὰ δείξῃ ὅτι κατεφρόνει τὰς ἐπιδείξεις πεπολιτισμένης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς κατοικίαν μὲν αὐτοῦ ἐξελέξατο πίθον τινά, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβε, κείμενον κατὰ τὰ τείχη τοῦ Κορινθιακοῦ γυμνασίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου Κρανείου, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διῆγε βίον εὐτελῆ καὶ πενιχρόν, δίκην ἐπαίτου εἰς πολλά. Εἰς τὸ κατὰ τὸ Κράνειον κείμενον οἴκημα τοῦ Διογένους προσῆλθεν ὁ Ἀλέξανδρος, περιμένων φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ φιλόσοφος, ἀλλὰ μηδόλως ἐκείνου περὶ τούτου φροντίζοντος, ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Ὁ Διογένης βλέπων τὸν βασιλέα προσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ τοιούτου λαμπροῦ ἐπιτελείου, ἀνασηκωθεὶς ὀλίγον, ἀσκαρδαμυκτὶ ἠτένισε τὸ βλέμμα εἰς αὐτόν· ἐγγύτερον δὲ προσελθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν φιλόσοφον ἂν ἔχῃ χάριν τινὰ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ· «Ἄλλην χάριν νὰ ζητήσω δὲν ἔχω, εἶπεν ἀφελῶς ὁ Διογένης, εἰμὴ νὰ απομακρυνθῇς ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ νὰ μὴ μὲ σκιάζῃς». Καὶ τί μὲν ἐνόει ὁ κυνικὸς φιλόσοφος διὰ τῆς ἀποτόμου ταύτης ἀποκρίσεως, ἄλλως νὰ ἀποφανθῶμεν δὲν δυνάμεθα, εἰμὴ ὅπως κατ' ἄλλην τινὰ περίστασιν ἔπραξεν ὁ φιλόσοφος Πλάτων. Τοὺς πόδας πλήρεις βορβόρου ἔχων ὁ Διογένης εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις οἶκον τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος, καὶ ἐπὶ τῶν πολυτελῶν αὐτοῦ ἐπίπλων βαναύσως πατῶν : «Πατῶ, ἔλεγε, τὸν Πλάτωνος τύφον». «Ἑτέρῳ γε τύφῳ, Διόγενες», ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ Πλάτων. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Διογένης θέλων νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν τοῦ πλήθους

διὰ τῆς καρτερίας δῆθεν καὶ τῆς ὑπομονῆς, ἵστατο κάτωθεν μεγάλου κρουνοῦ καταβρεχόμενος, ἐνῷ οἱ διαβάται ἐφαίνοντο λυπούμενοι καὶ οἰκτείροντες αὐτόν.—«Ἂν θέλετε, εἶπεν ὁ ἐκεῖθεν διαβαίνων Πλάτων, νὰ τὸν ἐλεήσητε, ἀπόστητε, ἀπομακρύνθητε ἀπὸ αὐτόν», διὰ τῶν λόγων τούτων διαδηλώσας τὴν μωρὰν τοῦ ἀνδρὸς φιλοδοξίαν. Τί δ' ἐνόει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος στραφεὶς εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ λέγων : «Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην»· ἤτοι, «ἂν δὲν ἤμην Ἀλέξανδρος ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι Διογένης; . . .»

Πόσον δ' ὡραῖον εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενον περὶ τῆς Πυθίας ! Ἀπερχόμενος ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς Κορίνθου, ἠθέλησε νὰ μεταβῇ εἰς τοὺς Δελφούς, προθυμούμενος νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον περὶ τῆς μελετωμένης κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείας αὐτοῦ· ἦσαν δ' ἀποφράδες ἡμέραι καὶ ἡ Πυθία δὲν ἤθελε νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ τρίποδος, διὰ τῆς βίας ὅμως ἑλκομένη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, «Ἄφες με, ὦ παῖ, ἀνεβόησεν, ἀνίκητος εἶ». «Δὲν θέλω λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἄλλην μαντείαν παρὰ σοῦ· ἔλαβον τὸν χρησμὸν τὸν ὁποῖον ἐζήτουν. «Ἐξομαλύνας οὕτω τὰ Ἑλληνικὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα καὶ διέμεινεν ὅλον τὸν χειμῶνα, στερεούμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου του, καὶ προπαρασκευαζόμενος διὰ τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον· ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μεγάλην ᾐσθάνθη ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς μητρός του, ἥτις ἠνάγκασε, τὴν νέαν χήραν Κλεοπάτραν νὰ θανατωθῇ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς ζώνης, τὸ δὲ τέκνον αὐτῆς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐφόνευσεν ἡ κακότροπος γυνή !

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 335 ἐγκαταλείψας ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Μακεδονίαν ἐπῆλθε καθυποτάσσων τὰ ἀπειλητικὴν ἤδη θέσιν λαβόντα βάρβαρα ἔθνη, ὧν τὰ κυριώτερα ἦσαν οἱ (κατὰ τὴν σημερινὴν Ἀδριανούπολιν) Θρᾶκες, οἱ Τριβαλλοὶ κατὰ τὴν νῦν Βουλγαρίαν, οἱ Γέται καὶ οἱ Δᾷκες τῆς Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας, οἱ Παίονες καὶ οἱ Ἀγριᾶνες τῆς ἄνω Μακεδονίας, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ Ταυλαντινοὶ τῆς Ἀλβανίας. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν παραλαβὼν τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ἀμφιπόλεως εἰς τὴν χώραν τῶν λεγομένων αὐτονόμων Θρᾳκῶν, καὶ διαβὰς τὸν Νέσσον ποταμὸν ἔφθασεν εἰς τοὺς πρὸς νότον πρόποδας τοῦ Αἵμου.

Αἴφνης ἐφάνησαν εἰς τὰ ὕψη τοῦ ὄρους τούτου ἔνοπλοι οἱ ἐκεῖ κάτοικοι, ἕτοιμοι νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Μακεδόνας καὶ νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτοὺς νὰ προβῶσι διὰ τῶν στενωπῶν. Καὶ πλαγίως μὲν ἐκεῖνοι προφυλασσόμενοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἕνεκα τῆς φυσικῆς τοῦ τόπου θέσεως, εἶχον πρὸς τούτοις στήσει ἁμάξας κατὰ μέτωπον, αἵτινες ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὀχυρώματα τῶν ὄπισθεν αὐτῶν παρατεταγμένων ἀνδρῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἦσαν προσδιωρισμέναι νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους κατὰ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος καὶ νὰ διαρρήξωσιν αὐτήν. Ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος ἵστατο εἰς ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου· ἀλλ' ἐπὶ τέλους μηχανᾶται τὸ ἑξῆς· ἅμα αἱ ἅμαξαι ἐτέθησαν εἰς κίνησιν, ἡ Μακεδονικὴ φάλαγξ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἠνέωξε τὰς τάξεις της, αὗται δ' ἀκωλύτως διῆλθον, μηδεμίαν ἐπα-

γαγοῦσαι βλάβην, ἀλλ' ὅπου τὸ ἔδαφος δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἀνοιχθῇ ἡ φάλαγξ, οἱ Μακεδόνες ἀνυψοῦντες τὰς ἀσπίδας ἐτίθεντο κάτωθεν τοῦ οὕτω κατασκευαζομένου προτειχίσματος· καὶ οὕτως αἱ ἅμαξαι ἄνωθεν αὐτοῦ διερχόμεναι οὐδὲν κακὸν εἰς αὐτοὺς ἐπροξένησαν· τοὐναντίον οἱ Μακεδόνες μεγάλα κακὰ εἰς τοὺς ἀντιπάλους ἐπέφερον, χιλίους μὲν καὶ πεντακοσίους θανατώσαντες, τοὺς δὲ λοιποὺς τρέψαντες εἰς φυγήν· αἱ γυναῖκες, τὰ παιδία καὶ τὰ ὑπάρχοντά των ἐπωλήθησαν εἰς τὰς παρακειμένας παραλίους πόλεις· ἐκ δὲ τῶν Μακεδόνων ἕνδεκα ἱππεῖς, καὶ τεσσαράκοντα ἕως πεντήκοντα πεζοὶ ἐφονεύθησαν.

Οὕτως οἱ Μακεδόνες διαβάντες τὴν κορυφὴν τοῦ Αἵμου, ἐπιπίπτουσιν ἀκολούθως κατὰ τῶν περὶ τὸν Λύγινον ποταμὸν Τριβαλλῶν καὶ ἕως τρισχιλίους μὲν ἐξ αὐτῶν θανατώσαντες, ἀναγκάζουσι καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Σύρμον νὰ πέμψῃ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἴστρον ποταμὸν καλῶς ὠχυρωμένην νῆσον Πέρκην, ἔνθα καὶ πολλοὶ τῶν πλησιοχώρων Θρᾳκῶν κατέφυγον. Καὶ ἐπιχείρησε μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀποβιβάσῃ εἰς αὐτὴν διὰ τῶν νεωστὶ ἐκ Βυζαντίου ἀφιχθέντων πλοίων πλῆθος τοξοτῶν καὶ ὁπλιτῶν, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ νῆσος ἀνθίστατο γενναίως εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Μακεδόνων, ἀφεὶς αὐτὴν ἔστρεψε τὰ ὅπλα εἰς τὰ παρὰ τὸν Ἴστρον ποταμὸν κατοικοῦντα Κελτικὰ ἔθνη· ἦσαν δ' οὗτοι οἱ Κουάδοι, οἱ Μαρκουμάνοι, οἱ Ἰάζυγες καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐξ ὧν οἱ μὲν παντάπασιν ἐξέλιπον, οἱ δὲ συνεχωνεύθησαν μετ' ἄλλων στοιχείων, ἄλλοθεν ἐπελθόντων, οὔτε τὴν γλῶσσαν οὔτε τὸν χαρακτῆρα, οὔτε τὴν καταγωγὴν διατηρήσαντες.

Ἀξιοθαύμαστον δὲ στρατηγικὴν ἱκανότητα δείξας ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέπληξε τοὺς Κέλτας, μεταβιβάσας διὰ νυκτὸς τὸν στρατὸν διὰ σχεδιῶν, ἃς κατεσκεύασεν ἐκ τῶν διφθερῶν τῶν στρατιωτῶν, διὰ ξηροῦ ἐμπλήσας χόρτου, ἐφ' ὧν οἱονεὶ παίζοντες διέβησαν οἱ Μακεδόνες μετ' ἀπαραδειγματίστου ἐπιτηδειότητος. Πάντες οἱ παρὰ τὸν Ἴστρον οἰκοῦντες λαοὶ θαυμάζοντες ἐπὶ τούτῳ ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ παραδοθῶσιν εἰς αὐτόν, ζητοῦντες πρὸ πάντων νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φιλίαν τοιούτου ἐξόχου ἀνδρός. Καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Τριβαλλῶν Σύρμος αὐτοπροσώπως ἐνεφανίσθη, προσφέρων εἰς αὐτὸν τὴν ὑποταγήν του καὶ ὑποσχόμενος νὰ τὸν παρακολουθήσῃ μετὰ στρατοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας του.

Ἐν ἀκαρεῖ τῇδε κἀκεῖσε διαδοθείσης τῆς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον φήμης ὑπὸ τῶν περιπλανωμένων φυλῶν, ἀναφέρεται ὅτι Κέλται τινὲς προσῆλθον αὐθόρμητοι εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων, εἴτε θέλοντες νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτῶν, εἴτε ἐξ ἁπλῆς περιεργείας κινούμενοι. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτοὺς τί ὑπὲρ ἄλλο ἐφοβοῦντο ἐν τῷ κόσμῳ, ἐλπίζων κενοφρόνως ὅτι αὐτὸν ἔμελλον νὰ ὁμολογήσωσιν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἱκανῶς ὑψηλόσωμοι ὄντες, καὶ μεγαλοφρονοῦντες διὰ τοῦτο· «Μὴ τυχὸν ὁ οὐρανὸς ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν», ἀπεκρίθησαν· ἀλλὰ καὶ δὲν ἔλειψαν νὰ προσθέσωσιν ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν φιλίαν τοιούτου ἀνδρός. Οὐδὲν ἄλλο

εἰπὼν ὁ 'Αλέξανδρος εἰμὴ ὅτι οἱ Κέλται εἰσὶν ἀλαζόνες, τοὺς συνεχώρησε καὶ τούτους, συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καί τινας ἐξ αὐτῶν.

Οὕτως ὁ 'Αλέξανδρος καθυποτάξας τοὺς βορείους καὶ ἀγρίους αὐτοῦ γείτονας, ἔστρεψεν ἀκολούθως ἅπασαν τὴν προσοχήν του εἰς τοὺς κατὰ τὰ δυτικὰ ὅρια 'Ιλλυριούς. Κλεῖτος ὁ υἱὸς τοῦ Βαρδύλλιος, βασιλεὺς τῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑποτεταγμένων 'Ιλλυριῶν, καὶ Γλαυκίας, ὁ βασιλεὺς τῶν Ταυλαντίων, συνενωθέντες, ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου· καὶ οἱ Αὐταριᾶται δ' ἠπείλησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἀλλὰ τούτους μὲν ἀνέλαβε νὰ τιμωρήσῃ ὁ ἡγεμὼν τῶν 'Αγριάνων Λάγγαρος, εἰς ὃν καὶ ὁ 'Αλέξανδρος ὑπεσχέθη τὴν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς του Κύνας, ἣν ὅμως δὲν ἠξιώθη νὰ λάβῃ ἀποθανὼν καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἡγεμόνες, ὁ Κλεῖτος καὶ ὁ Γλαυκίας, οὐ μικροὺς ἐπήγαγον περισπασμοὺς εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, διακόψαντες τὰς τροφὰς καὶ πολλάκις φέροντες εἰς ἀμηχανίαν τοὺς Μακεδόνας· ἀλλ' ὁ 'Αλέξανδρος δι' ἐμφύτου πολεμικῆς τέχνης, ἣν κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἔδειξε διὰ τῆς ἀτομικῆς τόλμης του, τῆς ἀνδρείας τοῦ στρατοῦ του καὶ διὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου ταχύτητος, δι' ἧς ἐν ἀκαρεῖ ἐξετελοῦντο αἱ διαταγαὶ αὐτοῦ, νικήσας αὐτούς, καὶ τὴν κυριωτέραν αὐτῶν πόλιν, τὸ Πήλιον, κυριεύσας, τότε μόνον παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὴν εἰρήνην, ὅτε ἀναγνωρίσαντες τὴν κυριαρχίαν του ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τοὺς πολέμους του.

Εἰδήσεις ἐν τούτοις ἀφίκοντο ἐξ 'Ελλάδος προκαλοῦσαι τὴν εἰς τὰ νότια μέρη ἐπάνοδον τοῦ 'Αλεξάνδρου. 'Η Περσία μαθοῦσα ὅτι οἱ Ἕλληνες συνεκρότησαν συνέδριον ἐπαπειλοῦντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς 'Ασίαν, ἐξέχεε τοὺς ἀφθόνους θησαυρούς της εἰς τοὺς μὴ παραδεχομένους τὴν φιλίαν τῶν Μακεδόνων Ἕλληνας, παροτρύνουσα αὐτοὺς νὰ διαλύσωσι τὴν κατ' αὐτῆς γενομένην συμμαχίαν, ἀποσοβοῦντες οὕτω τὸν κατὰ τῆς Περσίας ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. 'Ο χρυσὸς τῆς Περσίας μέγα ἐπήγαγεν ἀποτέλεσμα εἰς τὰ ἀνήσυχα καὶ δυσηρεστημένα πνεύματα· ἡ ἀπουσία καὶ ἡ εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη ἐκστρατεία τοῦ 'Αλεξάνδρου τρομερὰν κατ' αὐτοῦ διήγειρε συνωμοσίαν.

Ὅτε ὁ 'Αλέξανδρος διέβη τὸν Αἷμον πᾶσα τακτικὴ ἀλληλογραφία διεκόπη, οὐδεμία δ' εἴδησις ἠκούετο πλέον περὶ αὐτοῦ, αἴφνης δὲ μάλιστα διεδόθη ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἀπέθανε. Μετὰ μεγάλου δὲ ζήλου καὶ μετὰ προθυμίας οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ διέδωκαν τὴν εἴδησιν ταύτην, ἐπισπεύδοντες νὰ διεγείρωσιν γενικὴν κατὰ τῆς Μακεδονίας ἐπανάστασιν. Πρῶτοι οἱ Θηβαῖοι, πεφυσιωμένοι μὲν εἰσέτι διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτῶν ἀνδραγαθήματα κατὰ τὰ Λεῦκτρα καὶ τὴν Μαντίνειαν, ἀλλὰ δυστυχῶς λησμονήσαντες τὴν κατὰ τὴν Χαιρώνειαν συμφοράν των, ἀνύψωσαν τὴν φωνὴν τῆς ἐξεγέρσεως. Αἴφνης τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰσδύσαντες διὰ νυκτὸς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἢ μᾶλλον καθ' ὁδὸν ἐπιπεσόντες ἐθανάτωσαν τὸν 'Αμύνταν καὶ τὸν Τιμόλαον, ἀρχηγοὺς τῆς ἐν Καδμείᾳ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διορισθείσης φρουρᾶς, οἵτινες μηδόλως κίνδυνόν τινα προβλέποντες, οὐδ' ὑποπτευόμενοι, διετέλουν πάντοτε ἀπροφύλακτοι· ἀκολούθως ἐπιπεσόντες καὶ οἱ λοιποὶ κάτοικοι ἐπολιόρκουν τὴν

φρουράν. Συγχρόνως διεδόθη ὅτι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσι τοὺς Θηβαίους προτρεπόμενοι ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους· καὶ οἱ Ἠλεῖοι δὲ πρὸς τούτοις ἀπεδίωξαν τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐν Αἰτωλίᾳ ἠγέρθησαν ταραχαὶ κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ δὲ καὶ ἐν Ἄργει τὰ αὐτὰ διενοοῦντο νὰ πράξωσιν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ τούτου ἀναβρασμοῦ αἴφνης παρ' ἐλπίδα ἠκούσθη ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ προσέρχεται ἤδη. Ἐκ τῆς Ἰλλυρίας ὁρμώμενος φθάνει πράγματι μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὴν Πελλίνην, πόλιν τῆς Θεσσαλίας, καὶ μετὰ ἓξ ἡμέρας φαίνεται εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὥστε πρὶν εἰσέτι οἱ ἐπαναστάται μάθωσιν ὅτι διέβη τὰς Θερμοπύλας ἐκεῖνος ἦτο εἰς Ὀγχηστόν, πολλὰ πλησίον τῶν Θηβῶν καὶ στρατοπεδεύει νῦν κατὰ τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας ἄγουσαν ὁδόν, διακόπτων πᾶσαν μεταξὺ τῶν δύο πόλεων συγκοινωνίαν. «Ἔμαθον, εἶπε τότε σαρκαστικῶς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι ὁ Δημοσθένης μὲ ὠνόμασε παιδάριον, ὅτε ἤμην εἰς τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ τὴν Ἰλλυρίαν, μειράκιον δὲ ὅτε προσῆλθον εἰς τὴν Θεσσαλίαν· τώρα καὶ ἡμεῖς θὰ τῷ δείξωμεν ὅτι εἶμαι ἀνὴρ πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν». Τοσοῦτον δὲ παράδοξος ἐφάνη ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀπροσδόκητος παρουσία τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε πολλοὶ ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ὁ Λυγκιστὴς Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀερόπου, ὅστις καὶ τὸν διεδέχθη ἤδη, καὶ περὶ οὗ οὐδὲ λόγος κἂν ἔπρεπε νὰ γίνεται· ἄλλοι δ' ἔλεγον ὅτι ἦτο στρατὸς τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλεύοντος Ἀντιπάτρου, ἐκεῖθεν πεμπόμενος πρὸς κατεύνασιν τῶν παθῶν.

Ἐξ Ὀγχηστοῦ ἀναχωρήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὸ λεγόμενον τέμενος τοῦ Ἰολάου ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν, τὰ δὲ κατὰ τὴν Χαιρώνειαν δυσάρεστα δεινὰ ἐνθυμούμενος, ἔφευγε τὴν μάχην προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ εἰρηνικῶς τὰ πράγματα· ἦτο δ' ὑπερβέβαιος ὅτι εἴκοσι χιλιάδας πεζῶν καὶ τρισχιλίους ἱππεῖς φέρων, ἤθελεν ἐξάπαντος καταβάλει τὴν ἀγέρωχον πόλιν· ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι οὐδένα φιλικὸν συμβιβασμὸν παρεδέχοντο τοὐναντίον δέ, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, ἐπιπεσόντες εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἐφόνευσάν τινας τῶν Μακεδόνων· ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιεικῶς φερόμενος ἐδίσταζε νὰ ἐπιπέσῃ εἰς ἀνθρώπους ὁμοφύλους, ὡς ἔλεγε, καὶ πολλὰ ἤδη παθόντας, μόνον δὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσεως ζητῶν, τὸν Φοίνικα καὶ τὸν Προθύτην, ὑπέσχετο πλήρη ἀμνηστείαν εἰς τοὺς ἄλλους. Οἱ Θηβαῖοι ὅμως ζητοῦντες καὶ οὗτοι τὸν Φιλώταν καὶ τὸν Ἀντίπατρον, ἔδειξαν ὅτι ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι γενναίως εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐμπεριχλεισθέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, εἰς ἃ μεγάλην εἶχον πεποίθησιν διὰ τὴν ὀχυρότητά των.

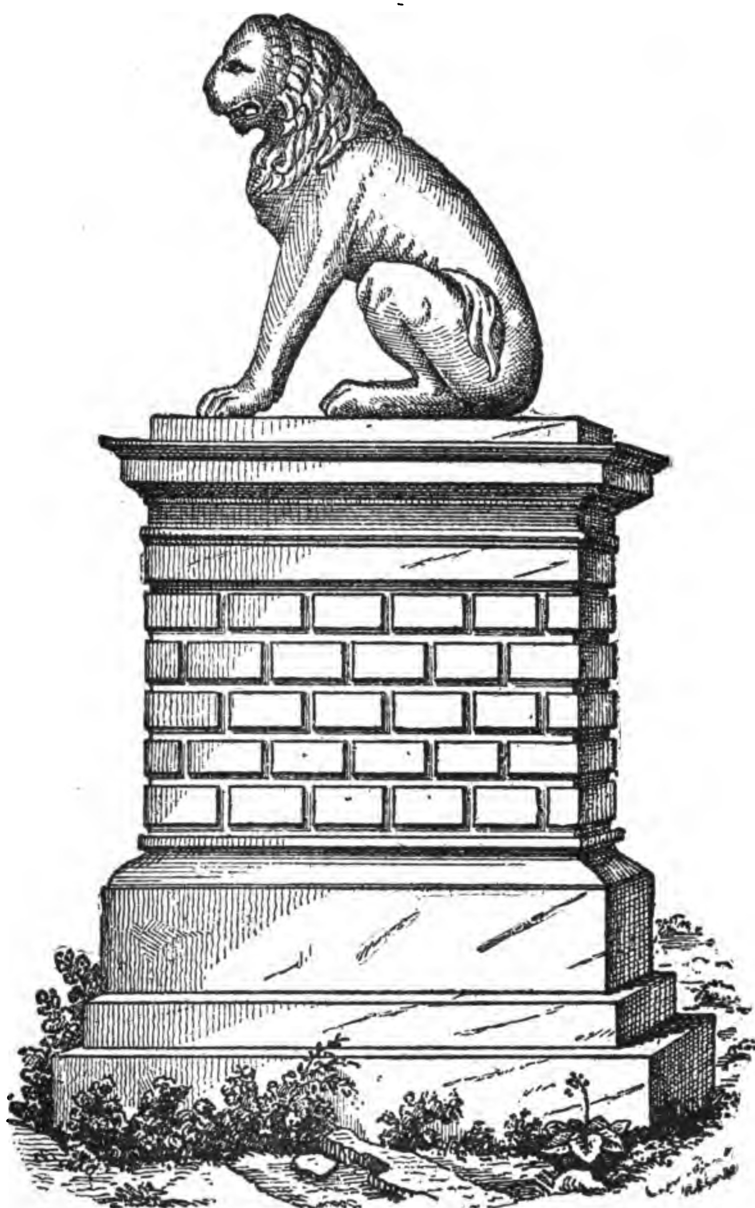
Αἱ Θῆβαι ἤδη ἐφαίνοντο ὅτι ἔμελλον νὰ ὑποστῶσιν ἀναπόφευκτον πολιορκίαν, παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς δὲν ἦσαν προπαρεσκευασμένοι ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἵστατο διστάζων εἰσέτι περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλὰ ὁ Περδίκκας, προτεταγμένος ὢν τῆς φυλακῆς τοῦ στρατοπέδου μετὰ τοῦ στρατοῦ του, μηδόλως

προσμένων τὸ σύνθημα τῆς μάχης, πρῶτος προσέβαλε τὰ περιχαρακώματα τῶν Θηβαίων· ἕτερος τότε στρατηγός, ὁ Ἀμύντας, παρηκολούθησεν αὐτόν, καὶ ἤδη ἀψιμαχία συνεκροτήθη εἰς σφοδρὰν καταλήξασα μάχην. Συγχρόνως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος φοβούμενος μὴ εἰς κίνδυνόν τινα ὑποπέσωσιν οἱ οἰκεῖοι προσῆλθε μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐφορμήσαντες ἐκ τῶν Μακεδόνων, ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν Θηβαίων, ὑφ' ὧν καὶ ἕως ἑβδομήκοντα ἐθανατώθησαν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Περδίκκας ἐπληγώθη βαρέως· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιπεσὼν μετὰ τῆς φάλαγγός του, ἀπωθεῖ τοὺς Θηβαίους ἐντὸς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, εἰς ἣν ὅμως εὔκολον εὑρόντες τὴν εἴσοδον εἰσῆλθον μετ' αὐτῶν καὶ οἱ καταδιώκοντες αὐτοὺς Μακεδόνες.

Φύρδην μίγδην συνεμίγησαν τότε οἱ νικημένοι μετὰ τῶν νικητῶν, καὶ σταματήσαντες μὲν κατὰ τὴν ἀγορὰν συνεπλάκησαν, ἀλλ' ἐξελθούσης τῆς ἐν Καδμείᾳ πολιορκουμένης φρουρᾶς τῶν Μακεδόνων περὶ τὸ λεγόμενον Ἀμφεῖον, κατὰ κράτος ἡττηθέντες οἱ Θηβαῖοι, πλεῖστοι μὲν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ὄχι ὀλίγοι δ' ἔπεσον θύματα τῆς ἀπερισκεψίας των. Καὶ δέον μὲν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἐπί τινα χρόνον ἀντέστησαν εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τῶν Μακεδόνων μετὰ τῆς αὐτῆς γενναιότητος, ἣν καὶ ἄλλοτε ἔδειξαν εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ τὴν Μαντίνειαν, ἀλλ' ἡ δόξα αὐτῶν συναπέθανε μετὰ τῶν πρὸ τριάκοντα ἐτῶν τελευτησάντων ἀτρομήτων στρατηγῶν των, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδου.

Ἐνῷ δὲ ὑπῆρχε μεγάλη ἐλπὶς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελεν ἀρκεσθῇ εἰς τὴν τοιαύτην ἔκβασιν τῆς μάχης, καὶ ὅτι τὰ πάντα ἤθελον ὑποχωρήσει εἰς τὴν μακροθυμίαν καὶ τὰ φιλάνθρωπα αὐτοῦ αἰσθήματα, ἀλλοίαν μορφὴν δυστυχῶς ἔλαβον τὰ πράγματα. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ Μακεδόνες μόνοι δὲν ἦσαν ἔνοχοι τῆς ἐπισυμβάσης φρικώδους ἀνθρωποκτονίας καὶ καταστροφῆς τῶν Θηβαίων· πλεῖστοι Βοιωτοί, Φωκεῖς καὶ Πλαταιεῖς, συμπατριῶται δηλαδὴ καὶ γείτονες τῶν Θηβαίων, ἦσαν ἐν τῷ Μακεδονικῷ στρατοπέδῳ οἵτινες καὶ ἐνεθυμήθησαν ἤδη ὅτι πολλὰ καὶ οὗτοι κακὰ ἔπαθον παρὰ τῶν Θηβαίων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀγερώχου εὐκλείας των. Καὶ ναὶ μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἠθικολόγων ἡ ἐκδίκησις ἐθεωρεῖτο ὡς φρικαλέον ἔγκλημα καὶ ἐνησμενίζοντο οὗτοι διακηρύττοντες ὅτι «Συγγνώμη τιμωρίας ἀμείνων», ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι εἶχον καταντήσει ἤδη ἀφόρητοι, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐφείλκυσαν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν γενικὴν δυσαρέσκειαν καὶ τὸ μῖσος πάντων.

Εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείαν τῶν Περσῶν οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐπρόδωσαν κατ' ἀρχὰς τοὺς συμπατριώτας των, τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, συνενωθέντες μετὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ ; Κατὰ τὸν ἐμφύλιον ἐκεῖνον Πελοποννησιακὸν πόλεμον, οἱ Θηβαῖοι δὲν παρώτρυναν τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ διέλθωσιν ἐν στόματι μαχαίρας τοὺς Πλαταιεῖς καὶ νὰ ἀπαγάγωσιν εἰς οἰκτρὰν αἰχμαλωσίαν γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ νὰ ἀποτεφρώσωσι τὴν πόλιν των ; Οἱ Θηβαῖοι πρὸς τούτοις μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι παρεδόθησαν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, σφοδρῶς δὲν παρεκίνησαν τούτους νὰ καταστρέψωσι τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι φι-



Ο ΛΕΩΝ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ ΟΙΟΣ ΗΤΟ ΤΟ ΠΑΛΑΙ

λανθρωπότερον φερόμενοι δὲν ἔστερξαν νὰ ἐκβάλωσιν, ὡς εἶπον, τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν τῆς Ἑλλάδος ; Τώρα λοιπὸν πρόκειται καὶ οὗτοι νὰ πίωσι μέχρι πυθμένος τὸ πικρὸν ποτήριον, ὅπερ ἠθέλησαν νὰ προσφέρωσιν εἰς ἄλλους· πρόκειται αἱ ἀνομίαι τῶν πατέρων νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τὰ τέκνα. Οἱ παρὰ τῷ στρατῷ λοιπὸν Ἕλληνες, ἤτοι Πλαταιεῖς, Ὀρχομένιοι, Φωκεῖς, Θεσπιεῖς, Βοιωτοὶ μετὰ τῶν Μακεδόνων ἐπιπίπτοντες, ἐφόνευον ἀνηλεῶς καὶ ἐλαφυραγώγουν τοὺς Θηβαίους εἰς τὰς ὁδούς, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τοὺς ναούς, ἔνθα οἱ ταλαίπωροι δειλιάσαντες κατέφυγον, ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ ἡλικίας· μόνον τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἔθηκε τέλος εἰς τοὺς φόνους καὶ τὰς διαρπαγάς. Ἑξακισχίλιοι Θηβαῖοι ἠριθμήθησαν θύματα τῆς λύσσης τῶν ἐχθρῶν των. Δυστυχῶς δὲ δὲν ἤρκεσε τοῦτο μόνον· τὴν ἐπιοῦσαν τῆς μάχης θάψας μεγαλοπρεπῶς ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς πεσόντας ἐκ τοῦ στρατοῦ του, συμποσουμένους εἰς πεντακοσίους, ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ στρέψῃ ἀλλαχοῦ τὸ βῆμα· πρὶν ὅμως ἀναχωρήσῃ, θέλων νὰ ἀποφασισθῇ ποῖα μέτρα ὤφειλον νὰ λάβωσι περὶ τῆς χώρας καὶ τῆς μοίρας τῶν λοιπῶν κατοίκων αὐτῆς, προέτεινε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ συμβούλιον τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ διατελούντων Ἑλλήνων, οἵτινες καὶ κοινῇ γνώμῃ ἀπεφάνθησαν, οἱ μὲν κάτοικοι νὰ πωληθῶσιν ὡς ἀνδράποδα, ἅπασα δ' ἡ πόλις νὰ λεηλατηθῇ καὶ νὰ κατεδαφισθῇ, ἡ δὲ γῆ νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς συμμάχους, παρεκτὸς μόνον τῆς ἀνηκούσης εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερείας, καὶ τοὺς φίλους τῶν Μακεδόνων· ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ φιλανθρωπίας αἴσθημα ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος κραυγάζων εἰς τοὺς στρατιώτας : «Τῆς οἰκίας Πινδάρου τοῦ ποιητοῦ φείσθητε !» Τριάκοντα χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων, συμπεριλαμβανομένων γυναικῶν καὶ παίδων, ἐπωλήθησαν ἀντὶ τετρακοσίων τεσσαράκοντα ταλάντων, οἵτινες καὶ διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε εἰς οἰκτρὰν δουλείαν.

Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐθρήνησαν τὴν ἐλεεινὴν πτῶσιν τῆς πρὸ μιᾶς γενεᾶς φερούσης τὰ πρωτεῖα τῆς Ἑλλάδος πόλεως, καὶ πολλὰ ἐξήνεγκαν παράπονα κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ὅμως καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸ δυστύχημα· τοσοῦτον μάλιστα ἐφάνη εἰς τὸ ἑξῆς ὅτι ἐλυπήθη περὶ τούτου, ὥστε δὲν ὑπῆρξεν ἔκτοτε Θηβαῖος ἐκ τῶν περισωθέντων , ὅστις, ζητήσας χάριν τινὰ παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἔλαβεν αὐτὴν δαψιλῶς.

Αἱ ἄλλαι πόλεις αἱ ἀνυψώσασαι τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, βλέπουσαι τὰς ἀπανθρώπους πράξεις τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀποδειλιάσασαι, προθύμως ἔσπευσαν νὰ ὑποταχθῶσι καὶ αὖθις εἰς αὐτόν· καὶ οἱ μὲν Ἠλεῖοι ἐπέτρεψαν ἀμέσως κάθοδον εἰς τὴν πατρίδα εἰς πάντας τοὺς φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὓς εἶχον πρὶν ἐξορίσει, οἱ δ' Ἀρκάδες ἀνεκάλεσαν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὸν ἐκεῖσε πεμφθέντα κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατόν, καταδικάσαντες ἐν αὐτῷ εἰς θάνατον τοὺς πρωταιτίους τῆς ἐκστρατείας ταύτης· συγχρόνως δὲ καὶ αἱ ἀποστατήσασαι πόλεις τῶν Αἰτωλῶν πρέσβεις πέμψασαι ἐζήτησαν συγγνώμην διὰ τὰ γεγονότα. Ὁ Ἀλέξανδρος, φιλάνθρωπα ἐκ φύσεως ἔχων αἰσθήματα, ὡς μαθητὴς πρὸ πάντων τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐδέχθη νὰ

φερθῇ λίαν ἐπιεικῶς εἰς ἅπαντας, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς 'Αθηναίους οὓς ἐξόχως ἐτίμα διὰ τὴν δόξαν των, ὡς καὶ ὁ πατήρ του.

Ἑώρταζον δ' οὗτοι τὰ 'Ελευσίνια Μυστήρια τῆς Δήμητρος ὅτε ἡ εἴδησις τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν Θηβῶν παρὰ τῶν ἐκεῖσε καταφυγόντων Θηβαίων ἀφίκετο. Γενικὴ ἀθυμία, καὶ κραυγαί, καὶ κοπετοί, καὶ θρῆνοι διεδόθησαν εἰς ἅπαντας τοὺς οἴκους, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ, καὶ ἡ μὲν ἑορτὴ διεκόπη, οἱ δ' 'Αθηναῖοι ἔσπευσαν νὰ μετακομίσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τὰ ἔξωθεν αὐτῆς κείμενα κινητὰ πράγματα, φοβούμενοι μὴ ὑποστῶσι καὶ οὗτοι πολιορκίαν τινὰ παρὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου.

Συγχρόνως καὶ δέκα πρέσβεις, προτάσει τοῦ Δημάδου, ἀπεστάλησαν εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, συγχαίροντες αὐτῷ ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ἐπανόδῳ του ἐκ τῆς χώρας τῶν Τριβαλλῶν καὶ 'Ιλλυριῶν, ἐνταυτῷ δὲ καὶ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῶν ἐκφράζοντες ἐπὶ τῇ δικαίᾳ τῶν Θηβαίων τιμωρίᾳ καὶ μόνον παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ ὥστε ἡ πόλις τῶν 'Αθηνῶν κατὰ τὸ ἀνέκαθεν σύστημα αὐτῆς νὰ παραδέχεται φιλανθρωπίας ἕνεκα τοὺς εἰς αὐτὴν καταφεύγοντας. Εὐμενῶς ὁ 'Αλέξανδρος τούς τε πρέσβεις καὶ τὰς προτάσεις αὐτῶν ἀποδεχθείς, οὐδὲν ἄλλο καὶ οὗτος ἀπήτησε παρὰ τῶν 'Αθηναίων, εἰ μὴ ὅτι ἐπειδὴ οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν, ὡς ἔλεγεν, οἱ διεγείροντες τὸν λαὸν εἰς τὰ ἀνταρτικὰ κινήματα, καὶ οἱ κυρίως τοσαῦτα κωλύματα εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἐπιφέροντες, νὰ τῷ παραδώσωσι τοὺς ἐχθρικῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν ῥήτορας, ἐν οἷς καὶ τὸν Δημοσθένην, τὸν Λυκοῦργον, τὸν 'Υπερίδην, τὸν Πολύευκτον, τὸν Χαρίδημον, τὸν τὸν 'Εφιάλτην, τὸν Διότιμον καὶ τὸν Μοιρακλέα.

Συνελεύσεως δὲ τοῦ Δήμου ἐπὶ τούτῳ γενομένης, ὁ μὲν χρηστὸς Φωκίων, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος ἐτίμα καὶ ἐσέβετο ἐπὶ τῇ ἀρετῇ, προέτεινε νὰ παραδώσωσιν ἀμέσως τοὺς ἄνδρας ἐξιλεοῦντες οὕτω τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ μὴ ἐκθέτοντες διὰ τῆς ἀνοήτου ἀντιστάσεώς των εἰς τὴν συμβᾶσαν συμφορὰν τῶν Θηβαίων καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν 'Αθηνῶν: «Ἂς δείξωσιν οἱ δέκα οὗτοι ἄνδρες τοὺς ὁποίους ζητεῖ ὁ 'Αλέξανδρος, ἐπρόσθεσεν ὁ φιλόπατρις ἀνήρ, ὅτι ἀσμένως ἐκτίθενται ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον, καὶ ἂς μὴ φανῶσι κατώτεροι ἀπὸ τὰς κόρας τοῦ Λεὼ καὶ τὰς 'Υακινθίδας, ὑπομένοντας ἑκουσίως ὑπὲρ τῆς πατρίδος». 'Αλλ' ὁ Δημοσθένης ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ διηγηθεὶς εἰς τὸν δῆμον τὸν μῦθον τῶν λύκων, οἵτινες προέτειναν εἰς τὰ ἀρνία ἂν ἤθελον νὰ ζῶσιν εἰρηνικῶς μετ' αὐτῶν νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς κύνας οἵτινες τὰ ἐφύλαττον, δὲν τοὺς ἀφῆκε νὰ πέμψωσι τοὺς ῥήτορας εἰς τὸν 'Αλέξανδρον· ἀπεστάλη δὲ μόνον ὁ ῥήτωρ Δημάδης, ὅστις τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ 'Αλεξάνδρου εὔνοιαν ἔχαιρεν, ὡς ἄλλοτε εἴδομεν, καὶ κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ὅτι ἔχαιρε τὴν τοῦ Φιλίππου, καὶ εἰς ὃν, συνδρομῇ τοῦ Δημοσθένους, πέντε ἐδόθησαν τάλαντα ὡς ἐφόδιον τῆς ὁδοιπορίας του. 'Ο Δημάδης ἔπεισε τὸν 'Αλέξανδρον νὰ ἀποσύρῃ τὴν περὶ τῶν ῥητόρων πρότασίν του. Οὐχὶ δὲ μόνον οὐδένα λόγον περὶ τῶν εἰς ἑαυτὸν ὕβρεων τῶν 'Αθηναίων ἐποιήσατο ὁ 'Αλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν των ἐκολάκευσε, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐνασχολῶνται εἰς

τὰ πράγματα τῆς πατρίδος των, διότι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οὗτοι ἔμελλον νὰ γείνωσιν ἀρχηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀνέκαθεν τοιοῦτοι ὑπῆρξαν.

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Μακεδονίαν, διὰ μεγαλοπρεπῶν ἑορτῶν ἐπανηγύρισεν εἰς τὰς Αἰγὰς καὶ τὸ Δῖον (ἑτέραν πόλιν τῆς Μακεδονίας) τὰς κατὰ τὸν Ἴστρον, ἅμα δὲ καὶ τὰς κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν νίκας του, καὶ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τελευταίαν ἐπιδρομήν του, συμβάσας τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 302 π. Χ.

Ὁ Ἀρριανὸς ἀναφέρει παραστατικώτερον ὅτι ρητῶς ὁ Ἀλέξανδρος προσέφερεν εἰς τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον τὴν παρὰ τοῦ Ἀρχελάου διορισθεῖσαν θυσίαν καὶ ἐπανηγύρισε τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα· λέγεται δὲ καὶ ὅτι καὶ ἕτερον ἐποίησεν ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τιμὴν τῶν ἐννέα Μουσῶν.' Διάφοροι δὲ τότε φῆμαι διεδόθησαν, μεταξὺ τοῦ ὄχλου, ἐν οἷς ἀναφέρεται καὶ ὅτι τὸ εἰς Λείβηθρα (μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας) ἄγαλμα τοῦ Θρᾳκὸς ποιητοῦ Ὀρφέως ἵδρωσε συνεχῶς (τοῦτο, προῆλθε βεβαίως ἕνεκα τῆς μεγάλης συρροῆς τοῦ πλήθους), καὶ ἄλλα τοιούτου εἴδους θαύματα, ἐξ ὧν ὁ μάντις Ταλμισσεὺς Ἀρίστανδρος προεμάντευσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι ἔμελλε νὰ πράξῃ μεγάλα κατορθώματα, καὶ ὅτι οἱ ποιηταὶ θέλουσιν ἱδρώσει τρόπον τινὰ στιχουργοῦντες καὶ ᾄδοντες τὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

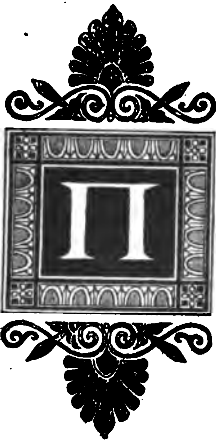
Κατὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τῶν Θηβῶν καὶ τὸ ἀκόλουθον συνέβη ἐπεισόδιον.

Τάγμα Θρᾳκῶν κατεδαφίσαν καὶ τὴν οἰκίαν γυναικὸς ἐκ τῶν πλουσιωτάτων καλουμένης Τιμοκλείας, ἥρπασε τὰ σκεύη. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν λαφυραγωγῶν ἐβίασε τὴν γυναῖκα ταύτην νὰ ὁμολογήσῃ ποῦ εἶχε κεκρυμμένον τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριόν της. Πῦρ ἐκδικήσεως πνέουσα ἡ Τιμόκλεια ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ στόμιον τοῦ κατὰ τὸν κῆπον φρέατος, λέγουσα ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ εἶναι ἅπαντες οἱ θησαυροί της, συνιστάμενοι εἰς πολύτιμα περιδέραια, ψέλλια, ἐνώτια, ποτήρια καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ὁ μὲν βάρβαρος κλίνας τὴν κεφαλήν, (κατὰ Πολύαινον), ὁ ἴδιος καταβὰς ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐξετάζει μετὰ ἀπλήστου περιεργείας, ἡ δὲ Τιμόκλεια ἀπωθήσασα αὐτόν, τὸν κρημνίζει ἐντὸς τοῦ φρέατος, καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ μεγάλους ρίπτει λίθους, βοηθουμένη καὶ ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων της. Μετὰ μακρὰν ἀναζήτησιν ἀνακαλύψαντες οἱ στρατιῶται τὸ πρᾶγμα ἀνείλκυσαν μὲν ἐκ τοῦ φρέατος τὸ πτῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ των, τὴν δὲ Τιμόκλειαν δέσαντες ἔφεραν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Τὸ ἀγέρωχον τῆς ἡρωΐνης βλέπων ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἦτο ἐπίσημος καὶ γενναία γυνή, ἐρωτηθεῖσα δ' ὑπ' αὐτοῦ τίς ἦτο, «Εἶμαι, εἶπεν, ἀδελφὴ τοῦ Θεαγένους, ὅστις στρατηγὸς ὢν εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἔπεσε γενναίως ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μαχόμενος». Θαυμάσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ τολμηρᾷ ἀπαντήσει καὶ τῇ γενναίᾳ πράξει τῆς Τιμοκλείας διέταξε νὰ ἀφεθῇ ἐλευθέρα καὶ νὰ ἀπέλθῃ ὅπου ἤθελε μετὰ τῶν τέκνων της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Κατάστασις τῆς Περσίας.—Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέρχεται εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.—Πρώτη αὐτοῦ ἐκστρατεία καὶ πρώτη μάχη κατὰ τῶν Περσῶν περὶ τὸν Γρανικόν.





ΠΕΡΙ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς καταστάσεως τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, θὰ ἀσχοληθῶμεν ἤδη, ἔνθα κυρίως μέλλει νὰ διαδραματισθῇ ἡ σκηνή, ἥτις πρόκειται νὰ μεταβάλῃ τὴν μορφὴν τοῦτότε κόσμου, καὶ ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν ἀφαιροῦσα ἀπὸ τῆς Ἀσίας νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Κῦρος, ὁ θεμελιωτὴς τῆς Περσικῆς μοναρχίας, ἐπεξέτεινε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, θέσας τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ὡς δυτικὰ ὅρια τῆς ἀπεράντου κυριαρχίας. Τὸν Κῦρον διεδέχθη ὁ υἱός του Καμβύσης, καὶ τοῦτον Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους, καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν ὁ υἱός του Ξέρξης, πασίγνωστοι ἀμφότεροι διὰ τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας των.

Μετὰ τὸν Ξέρξην γενεὰ ἀνικάνων ἡγεμόνων ἐβασίλευσεν ἐν Περσίᾳ.

Καὶ ὑπῆρχε μὲν τυπική τις εἰρήνη μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν, ἀλλ' αἱ ἔφοδοι τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων, σφοδρὰ δὲ πάλη ἐφαίνετο ὅτι ἔμελλε νὰ προκύψῃ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν δεινῶν ἅτινα ἐπήγαγον εἰς αὐτούς· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐζήτουν ἔκτοτε ἀφορμὴν νὰ προσβάλωσι τοὺς Πέρσας, καὶ πασίγνωστα τὰ διὰ θαλάσσης τρόπαια τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Κόνωνος, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀμυνόμενοι, ἀντὶ στρατῶν καὶ στόλων ἔπεμπον νῦν χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα δωροδοκοῦντες τὴν μίαν πόλιν κατὰ τῆς ἄλλης καὶ εἰς ἀδιακόπους ἔριδας διατηροῦντες τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους.

Κῦρος ὁ νεώτερος, ἀδελφὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Μνήμονος, δεκατρεῖς χιλιάδας μισθοφόρων Ἑλλήνων συμπαραλαβών, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ

του· καὶ ἔπραξαν μὲν τῳόντι οἱ Ἕλληνες θαύματα ἀνδρείας καὶ γενναιοψυχίας, ἐξάπαντος δ' ἤθελον ἀναβιβάσει τὸν Κῦρον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας, ἂν παράλογος αὐτοῦ ὁρμὴ δὲν ἐπέφερε τὸν θάνατον εἰς αὐτόν.' Ἀλλ' ὅτε ἡ δρὰξ αὕτη τῶν εἰς τὰς ἀγνώστους χώρας τοῦ Εὐφράτου ἐγκαταλειφθέντων καὶ ἄνευ ἀρχηγοῦ διαμεινάντων ἀνδρῶν ἠδυνήθησαν ἄνευ χάρτου καὶ ἄνευ πυξίδος τινὸς νὰ διέλθωσι τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των μετὰ ἐνιαυσίαν περιπλάνησιν καὶ ἀπείρους κινδύνους, τί ἄλλο ἐσήμαινε τοῦτο καὶ τί ἄλλο ἦτο εἰμὴ τρανὸν δεῖγμα τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ;

Αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ μετὰ τοῦ Κύρου συμμαχήσασαι, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπεσπάσαντο τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ τῶν σατραπῶν του, καὶ ἀποσταλεὶς μὲν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἀγησίλαος, ὁ ἥρως τῶν ἀρχαίων ἠθῶν τῆς πατρίδος του, λαμπρὰς κατ' ἀρχὰς ἔλαβε νίκας κατὰ τῶν Περσῶν, ἀκολούθως δ' εἰσδύσας καὶ εἰς τὴν Φρυγίαν, καὶ κατανοήσας ἐντελῶς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς χώρας ἀδυναμίαν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀνατρέψῃ παντάπασι τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, τὸ ἀργύριον ὅμως καὶ αἱ μηχανορραφίαι τῶν Περσῶν ἐπικίνδυνον διήγειραν συμμαχίαν Θηβαίων, Ἀθηναίων, Κορινθίων καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῆς Σπάρτης, ἥτις καὶ ἠναγκάσθη νὰ μετακαλέσῃ τὸν Ἀγησίλαον, διακόψασα αὐτὸν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Πεμφθεὶς δὲ τότε εἰς τὴν Περσίαν ὁ Ἀνταλκίδας, ὁ προσωπικὸς τοῦ Ἀγησιλάου ἐχθρός, συνέδεσε τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην καὶ ἐπονείδιστον μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως συνθήκην, δι' ἧς παρεχωροῦντο εἰς αὐτὸν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἑλληνικαὶ πόλεις· ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρξου Ὤχου ἐστερεώθη ἐπὶ μᾶλλον ἡ ἐξουσία τῶν Περσῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ (ὡς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ) διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ εὐνούχου πρωθυπουργοῦ Βαγώου, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ Ροδίων κυβερνητῶν, τῶν ἀδελφῶν Μέντορος καὶ Μέμνονος. Τὸν Ὦχον διεδέχθη ὁ νεώτερος υἱός του Ἀρσῆς, καὶ μετὰ τοῦτον ἀνέβη (τῷ 333 πρ. Χρ.) εἰς τὸν θρόνον τῆς Περσίας Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, διακρινόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ ἄλλοις προτερήμασι, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸν πρᾶον καὶ ἀνεπίληπτον χαρακτῆρά του. Ἐπὶ τούτου δὲ πρόκειται νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ κατὰ τῆς Περσίας σχέδιον τοῦ Φιλίππου, σχέδιον τολμηρὸν μέν, οὐχὶ ὅμως ἀπερίσκεπτον, καὶ μεγάλας μάλιστα παρέχον ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Καὶ ἀμφίβολον μὲν ἂν ὁ Φίλιππος ἤθελε δυνηθῇ νὰ προχωρήσῃ τοσοῦτον, ἢ ἂν ἤθελεν ἀρκεσθῇ περιοριζόμενος μόνον νὰ κυριεύσῃ χώρας τινὰς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ἀλλ' ὁ μεγαλόφρων υἱός του συνέλαβε νῦν τὴν ἰδέαν νὰ κρημνίσῃ ἐκ θεμελίων τὴν μεγάλην ταύτην αὐτοκρατορίαν. Καὶ διάφορα μὲν ἄλλα σημεῖα διαλύσεως ἐπέκειντο ἤδη εἰς τὴν Περσικὴν μοναρχίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων συνετέλεσαν εἰς τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐκ ποικίλων ἐθνῶν συνιστάμενοι ὑπήκοοί της, διαφέροντες πρὸς ἀλλήλους κατά τε ἤθη, καὶ ἔθιμα, τὴν γλῶσσαν, τοὺς νόμους καὶ τὰ συμφέροντα, ἀφ' ἑτέρου δ' οἱ νῦν σατράπαι αὐτῆς, καταντήσαντες μᾶλλον ὡς ἀνεξάρτητοι καὶ

αὐτόνομοι ἡγεμόνες ἢ ὡς ὑποτελεῖς εἰς τὸν θρόνον· ὅθεν καὶ ἐξηγοῦνται ἐν μέρει αἱ ἐν ἀκαρεῖ γιγνόμεναι κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον ἁπλῆ μόνον ἔφοδος ἔφερεν εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς σατράπας· ταὐτοχρόνως ὅμως ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐνῷ ἡ μεγαλεπήβολος αὕτη ἐπιχείρησις ἀπέβλεπε κυρίως νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Περσῶν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες, οἱ πλεῖστοι τούτων συνοικειωθέντες, ὡς φαίνεται, μετὰ τῶν δεσποτῶν των, οὐδεμίαν εἰς τοῦτο ἔδειξαν διάθεσιν καὶ προθυμίαν, ὡς δυσχερεστάτην καὶ ἀμφίβολον θεωροῦντες τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πράγματος. Λυπηρὸν δ' ὅτι πολλαχοῦ, ὡς θέλομεν ἰδῇ ἀκολούθως, οὐχὶ μόνον δὲν συνήργησαν οὗτοι εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ἀλλ' ἀπεναντίας καὶ μεγάλην ἔδειξαν ἀντίστασιν, ἧς ἕνεκα καὶ ἠναγκάζετο ὁ Ἀλέξανδρος νὰ καταφεύγῃ εἰς σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα μέτρα εἰς τὸν Ἀσιατικὸν ἀπερχόμενος κόσμον.

Ἀπὸ πάντων νῦν τῶν περικυκλούντων αὐτὸν ἐξωτερικῶν κωλυμάτων καὶ περισπασμῶν ἀπαλλαγεὶς ὁ Ἀλέξανδρος ἤρξατο ἤδη ἀναλαμβάνων τὸν Περσικὸν πόλεμον. Καὶ πρὶν μὲν ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπερχόμενος, ἀφῆκε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς χώρας τὸν Ἀντίπατρον ὡς ἀντιβασιλέα μετὰ δωδεκακισχιλίων πεζῶν καὶ δισχιλίων ἱππέων, συστήσας εἰς αὐτὸν τὴν μητέρα του καὶ προτρέψας αὐτὸν νὰ τιμᾷ καὶ νὰ περιποιῆται αὐτὴν ἐπαξίως τῆς θέσεώς της. Ἑνὸς δ' ἑκάστου ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν αὐτοῦ ἐξετάζων τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν, διάφορα διένειμεν εἰς αὐτοὺς χαρίσματα, εἰς τοῦτον μὲν ἀγρὸν ἢ καὶ κώμην, εἰς ἐκεῖνον δὲ πρόσοδον λιμένος ἢ ἢ πόλεως, ἢ ἄλλο τι. Ἐνῷ δ' οὕτω διεγράφοντο τὰ βασιλικὰ εἰσοδήματα, παρὼν καὶ ὁ Περδίκας, ἐπίσημος καὶ οὗτος ἀρχηγός, καὶ βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον ἀφειδῶς μὲν διανέμοντα τὰ χαρίσματα, προθυμούμενον δὲ καὶ εἰς τοῦτον νὰ προσφέρῃ ἀνάλογόν τι δώρημα, «Σὺ δέ, βασιλεῦ, τῷ εἶπεν ὁ στρατηγός, τί φυλάττεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου;—«Τὰς ἐλπίδας», ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος.—«Μὲ τὰς αὐτὰς λοιπὸν ἐλπίδας εὐχαριστούμεθα καὶ ἡμεῖς», ὑπέλαβεν ὁ Περδίκας. Οὐ μικρὰν δ' ἐντύπωσιν οἱ λόγοι τοῦ Περδίκου προὐξένησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐτέρπετο εἰς τοιαύτας ἑτοιμολογίας, διὸ καὶ κατὰ τὸν θάνατόν του προετίμησεν αὐτὸν τῶν ἄλλων αὐλικῶν, παραδοὺς εἰς αὐτὸν τὸ δακτυλίδιόν του· σημειωτέον ὅτι ὁ Περδίκκας ἦτο εἷς τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν, μεγάλας πράξας ἀνδραγαθίας κατὰ τὰς μάχας ἀκολούθως.

Ὁ στρατός, ὃν ὁ Ἀλέξανδρος προητοίμασε διὰ τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείαν, συνέκειτο ἐκ τριάκοντα χιλιάδων πεζοῦ στρατοῦ καὶ πέντε χιλιάδων ἱππικοῦ· ἔφερε δ' ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ζωοτροφίας δι' ἕνα μῆνα, ὡς ἀπερχόμενος εἰς χώραν πλουσίαν, ἐν ᾗ ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ἀφειδῶς πρὸ τῶν ποδῶν του διακεχυμένα πάντα τὰ χρειώδη. Καὶ ἦσαν μὲν καὶ ξένοι ἐν τῷ στρατῷ τούτῳ, Ἕλληνες ὁπλῖται, οὓς παρέσχον αὐτῷ αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, καὶ Ἕλληνες μισθοφόροι, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλοι σύμμαχοι καὶ ὑποτελεῖς, Θεσσαλοί, Τριβαλλοί, Ἰλλυριοί, Ὀ-

δρύσαι, 'Αγριᾶνες, Παίονες, Θρᾷκες, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς· ἀλλ' οἱ κυρίως ἀποτελοῦντες τὸν στρατὸν τοῦ 'Αλεξάνδρου ἦσαν αὐτόχρημα Μακεδόνες γενναῖοι καὶ μάχιμοι ἄνδρες, ἐξησκημένοι ἐπὶ τοῦ Φιλίππου εἰς τὰς τοῦ πολέμου καὶ τὴν σκληραγωγίαν. Οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τούτων ἦσαν ἑξηκοντούτεις, ἄριστα πεπειραμένοι εἰς τὸν πόλεμον, τῶν δὲ λοιπῶν στρατιωτῶν πλεῖστοι ἦσαν πεντηκοντούτεις. 'Ο Παρμενίων ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πεζῶν, κυβερνῶν τὴν φάλαγγα ὑπὸ τὸ ὄμμα τοῦ βασιλέως, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φιλώτας ἐκυβέρνα τοὺς ἱππεῖς, ὁ δὲ Νικάνωρ, ἕτερος υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος, ἐκυβέρνα τοὺς ὑπασπιστάς, τάγμα πεζῶν ἐλαφρότερον ὡπλισμένων τῶν φαλαγγιτῶν. Ἄλλοι δ' οὐχ ἧττον ἐπίσημοι στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Κοῖνος, ὁ Κρατερός, ὁ 'Αμύντας, ὁ 'Ερύγιος Κάλας, ἀρχηγὸς τῶν Θεσσαλῶν ἱππέων, καὶ ὁ Κάσσανδρος, ἀρχηγὸς τῶν Θρᾳκῶν καὶ τῶν Παιόνων, ἐν γένει δ' οἱ στρατηγοὶ τοῦ 'Αλεξάνδρου παρίστων βουλὴν ἢ γερουσίαν ὑπὸ νεανίου προεδρευομένην. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως ἔφιππος ὁ 'Αλέξανδρος καὶ στίλβων ὑπὸ τὴν χρυσῆν καὶ λαμπρὰν αὐτοῦ πανοπλίαν καὶ τὰ λευκὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ πτερὰ τῆς περικεφαλαίας του, στὰς ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτῶν του, ἐλάλησεν οὕτως εἰς αὐτούς :

Ἄνδρες στρατιῶται!

«'Επὶ τὴν ὑμετέραν ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν πεποιθὼς τῇ τῶν θεῶν συνάρσει ἀναλαμβάνω τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα. Παιδιόθεν ἐγνώρισα, ἐθαύμασα καὶ πολυειδῶς ἐδοκίμασα ὑμᾶς αὐξόμενος τὴν ἡλικίαν. Δι' ὑμῶν τὸν ἱερὸν λόχον τῶν ἀξιοθρηνήτων ἤδη Θηβαίων ἐνίκησα, δι' ὑμῶν τοὺς Μαίδους καθυπέταξα, δι' ὑμῶν τὰ βάρβαρα γειτονικὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἀλαζόνας Κέλτας ἐταπείνωσα. 'Αλλὰ τί λέγω ; 'Ακόμη ἀχνίζουσι καὶ εἶναι εἰς ἐρείπια τὰ κατεδαφισθέντα τείχη τῶν Θηβῶν, ἥτις ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ της ἐτόλμησε νὰ ἐμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὸ μέγα ἔργον, ὅπερ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἐπιχειροῦμεν σήμερον. Ναί! 'Η καταστροφὴ τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις μὲ λυπεῖ ἐνδομύχως, εἶναι κατόρθωμα τῆς ὑμετέρας εὐτολμίας, ἀλλὰ τὸ παρὸν ἔργον εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολὺ μεγαλείτερον, ἐπιπονώτερον καὶ ἐπικινδυνωδέστερον τῶν ἤδη προηγηθέντων. Θὰ ἀπομακρυνθῆτε καὶ θὰ ἀποχωρισθῆτε ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων σας, θὰ ἀπέλθητε εἰς γῆν ξένην καὶ μεμακρυσμένην, ἀναρριχῶντες ὄρη ὑψηλὰ καὶ δύσβατα, διαβαίνοντες ποταμοὺς καὶ χειμάρρους βαθεῖς καὶ ὁρμητικούς, καὶ πεδιάδας ἀνύδρους καὶ ἐρήμους, θὰ ἀντιπαλαίσητε πρὸς πολυπληθεστέρους ἐχθρούς, ἀλλὰ τὰ πάντα πέποιθα ὅτι θὰ ὑπομείνητε εὐχαρίστως, καὶ τὰ πάντα θὰ ὑπερνικήσητε τῇ θείᾳ ἀρωγῇ, καθόσον μάλιστα καὶ ἡ δόξα ἣν ἐκ τούτου θὰ λάβητε θὰ εἶναι ἀνταξία τῶν μεγάλων κόπων σας.

'Ανδρίζεσθε λοιπὸν καὶ μὴ λησμονῆτε ὅτι εἴσθε προωρισμένοι νὰ συντελέσητε διὰ τῆς ἀνδρείας ὑμῶν εἰς τὴν ἐπὶ τὰ κρείσσω μεταβολὴν τῆς ἀνθρωπότητος, διότι τοιαύτη εἶναι ἡ θέλησις τῶν θεῶν»!

Μετὰ δακρύων χαρᾶς οἱ στρατιῶται ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους τοῦ

'Αλεξάνδρου, παροῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ 'Ολυμπιάς, ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν της, καὶ ἀσπαθεῖσα αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου, «Ἄξια τῆς γεννήσεώς σου», τῷ εἶπε, «νὰ φρονῇς, τέκνον μου».

'Εκ τῆς Πέλλης ὁ 'Αλέξανδρος μετέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν 'Αμφίπολιν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς παραλίας τῆς Θράκης (διελθὼν τὰς 'Ελληνικὰς παραθαλασσίους πόλεις, τὰ Ἄβδηρα καὶ τὴν Μαρώνειαν, καὶ τοὺς ποταμοὺς Στρυμόνα, Ἕβρον καὶ Μέλανα) ἐντὸς εἴκοσι περίπου ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς τὴν κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν πλευρὰν τοῦ 'Ελλησπόντου κειμένην πόλιν Σηστόν.

Οὐδεὶς ἐπεχείρησε νὰ κωλύσῃ τοὺς Μακεδόνας μὴ διαβῶσι τὸν ποταμόν, εἴτε διότι δὲν ἀνελογίσθησαν οἱ Πέρσαι πόσον μέγας ἦτο ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος, εἴτε διότι ὁ δορυκτήτωρ προέλαβεν αὐτοὺς κατὰ τὴν ταχύτητα, πρὶν ἔτι ἐκεῖνοι λάβωσι καιρὸν νὰ κάμωσι τὴν ἐλαχίστην προπαρασκευήν. 'Εκατὸν ἑξήκοντα τριήρεις μετά τινων φορτηγῶν ἄλλων πλοίων προσδιωρίσθησαν ἤδη νὰ μεταγάγωσι τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Σηστοῦ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν κατὰ τὴν ἀσιάτικὴν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ κειμένην Ἄβυδον. Τίς δ' ἀκούων τὸ ὄνομα τῆς 'Αβύδου δὲν ἀνασκιρτᾷ ἀναπολῶν τὰ καθ' 'Ηρὼ καὶ Λέανδρον τραγικὰ συμβεβηκότα, καθ' ἃ ὁ δυστυχὴς ἐραστὴς νηχόμενος πρὸς συνέντευξιν τῆς φίλης του ἐπνίγη ἐντὸς τοῦ ὕδατος; Τὴν στενωτάτην (οὕτως εἰπεῖν) διώρυγα ταύτην μόλις δύο μιλίων πλάτος ἔχουσαν, τὴν ἐναντίαν τοῦ 'Αλεξάνδρου διεύθυνσιν λαβὼν ἄλλοτε ὁ Ξέρξης, διέβη τῆς διπλῆς γεφύρας ἐπερχόμενος κατὰ τῆς 'Ελλάδος. 'Εκεῖ ὁ 'Αλέξανδρος προπέμψας μετὰ μέρους τοῦ στρατοῦ τὸν Παρμενίωνα, αὐτὸς δ' ὑπερβὰς εἰς τὴν ἀπέναντι τῶν Τρωϊκῶν παραλίων 'Ελαιοῦντα, κατὰ τὸν λεγόμενον λιμένα τῶν 'Αχαιῶν, προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν τάφον τοῦ Πρωτεσιλάου (ὅστις πρῶτος τῶν 'Ελλήνων κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τρῳάδος ἐπάτησεν εἰς τὴν 'Ασίαν καὶ πρῶτος ἐθανατώθη), εὐχόμενος νὰ εἶναι εὐτυχεστέρα τῆς ἐκείνου ἡ ἀποβίβασις αὐτοῦ.

'Ιδίᾳ χειρὶ ὁ 'Αλέξανδρος ἤλαυνε τὴν ναυαρχίδα, ἥτις μετεκόμιζεν αὐτὸν ἐκ τῶν χωρῶν του, ἃς οὐδέποτε ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ πλέον, σπουδὰς δὲ προθύμως ἐτέλεσεν ἐν μέσῳ τῆς διώρυγος διὰ χρυσῆς φιάλης, καὶ ταῦρον προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν θεὸν τῆς θαλάσσης, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὰς Νηρηΐδας· ὅτε δ' ἔφθασαν εἰς τὴν 'Ασιατικὴν παραλίαν ἐπισήμως κατέσχεν αὐτὴν ὁ 'Αλέξανδρος ἐμπήγων τὸ δόρυ εἰς τὴν ξηράν, καὶ πρῶτος ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν γῆν τῆς Τρῳάδος, πλήρης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἀνήγειρεν ἐν τῷ ἅμα βωμοὺς ἀποβατηρίου Διὸς καὶ 'Αθηνᾶς καὶ 'Ηρακλέους καὶ διαφόρους ἐτέλεσε θυσίας. Μηδενὸς δὲ ἀπέναντι αὐτοῦ παρισταμένου ἐχθροῦ, ἀφεὶς τὸ στρατόπεδον, ἔνθα κατέλυσεν ὁ στρατὸς προέβη αὐτὸς ἐξετάζων τὴν θέσιν τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως, ἔνθα συνέβησαν τὰ ἐν τῇ 'Ιλιάδι ὑπὸ τοῦ 'Ομήρου ἐξυμνούμενα· εἶναι δὲ ἡ Τρῳάς, ἡ καὶ ἄλλως Ἴλιον καλουμένη, χερσόνησος, ἐμπερικλειομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Ἴδης, ὄρους, ἔνθα ὁ Πάρις ἐλέγετο ὅτι ἐδίκασε τὰς τρεῖς μεγάλας θεάς, μέλλων νὰ ἀποφανθῇ ποία ἐξ αὐτῶν ὡς ὡραιοτέρα ὤφειλε



ΚΕΦΑΛΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐξ ἀνδριάντος ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως).

νὰ λάβῃ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος. Δὲν ἀπέβη δ' ἐκεῖ ὁ 'Αλέξανδρος ἐξ ἁπλῆς περιεργείας κινούμενος, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ τιμήσῃ θρησκευτικῶς τὴν μνήμην τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἡρώων, ὑπὸ προληπτικῆς κατεχόμενος ἰδέας ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἤθελεν ἐπιτύχει ἂν προσέφερε τὰς ἀνηκούσας τιμὰς εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν προκατόχων του.

Μετὰ πόσου δ' ἐνθουσιασμοῦ οἱ περὶ τὸν 'Αλέξανδρον ἐπάτουν νῦν τὴν ὑπὸ τῶν ὁμηρικῶν ποταμῶν, τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ Σκαμάνδρου, καταβρεχομένην πεδιάδα! 'Ο χῶρος ἔνθα ὑπετίθετο ὅτι ἦτο θέσις τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Πριάμου, ἐφείλκυσεν ἐξόχως τὴν προσοχὴν πάντων καὶ ἵσταντο θαυμάζοντες τὸν βωμὸν ὃν οἱ ὀλίγοι τότε πέριξ κάτοικοι ἐδείκνυον λέγοντες ὅτι ἐκεῖ ὁ υἱὸς τοῦ 'Αχιλλέως Νεοπτόλεμος ἐθανάτωσε τὸν γέροντα βασιλέα τῆς Τρῳάδος. Αὐτοῦ δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἀνήρτησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς 'Ιλιάδος 'Αθηνᾶς τὴν ἰδίαν του πανοπλίαν, ἀντὶ ταύτης παραλαβὼν τινα τῶν ἐκεῖσε κειμένων ὅπλων, διασωζόμενα ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καὶ ταῦτα οἱ ὑπασπισταί του λέγεται ὅτι ἔφερον πρὸ αὐτοῦ ἀκολούθως εἰς τὰς μάχας· ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα προσοχὴ καὶ τὸ σέβας τοῦ 'Αλεξάνδρου ἔπεσεν εἰς σωροὺς τινας κειμένους κατὰ τὸ Σίγειον ἀκρωτήριον, οἵτινες καὶ ἔκτοτε ἐθεωροῦντο ὡς τάφοι τοῦ 'Αχιλλέως καὶ Πατρόκλου, καὶ γυμνικοὺς πρὸς τιμὴν αὐτῶν συνέστησεν ἀγῶνας. Ἔλεγε δ' ὅτι ἐμακάριζε τὸν 'Αχιλλέα ὅτι ζῶν μὲν εὗρε τοιοῦτον πιστὸν φίλον τὸν Πάτροκλον, ἀποθανὼν δ' ἠξιώθη τοιοῦτον ἀξιόλογον ποιητήν, λαμπρῶς ἐξυμνήσαντα τὰς ἀνδραγαθίας αὐτοῦ.

'Ενῷ δὲ περιεστρέφετο ὁ 'Αλέξανδρος παρατηρῶν τὴν πόλιν, ἠρώτησέ τις αὐτὸν ἂν θέλῃ νὰ ἴδῃ τὴν λύραν τοῦ 'Αλεξάνδρου Πάριδος.—«Ὄχι τὴν τοῦ Πάριδος, ἀνέκραξεν ὁ 'Αλέξανδρος, ἀλλὰ τὴν λύραν τοῦ 'Αχιλλέως, δι' ἧς ἐκεῖνος ἀνύμνει τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀνδραγαθίας τῶν γενναίων 'Ηρώων». 'Ενταῦθα ὁ 'Αρριανὸς ἀναφέρει ἔθιμόν τι ἐν μεγάλῃ τότε χρήσει, λέγων ὅτι ἐνῷ ἀνήρχετο εἰς τὸ Ἴλιον, Μενοίτιος ὁ κυβερνήτης χρυσῷ στεφάνῳ ἐστεφάνωσεν αὐτόν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐκ Σιγείου ἐλθὼν Χάρης ὁ 'Αθηναῖος, καί τινες ἄλλοι, οἱ μὲν Ἕλληνες, οἱ δ' ἐπιχώριοι τῷ προσέφεραν στέφανον. Λέγεται δ' ὅτι καὶ οὗτος μὲν ἐστεφάνωσε τὸν τάφον τοῦ 'Αχιλλέως, ὁ δ' 'Ηφαιστίων τὸν τοῦ Πατρόκλου.

'Επιστρέψας ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὴν Τρῳάδα κατὰ βορειοανατολικὴν διεύθυνσιν, διῆλθε τὴν παραλίαν τοῦ 'Ελλησπόντου, διαβαίνων διὰ τῶν πόλεων Περκώτης καὶ Λαμψάκου. 'Εκ πρώτης δ' ἀφετηρίας ἡ 'Ελληνικὴ πόλις Λάμψακος ἐπεσπάσατο τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ βεβαίως ἤθελεν ἐπιβάλει εἰς αὐτὴν τὴν μοῖραν τῶν Θηβῶν, ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην ἡ ἐπιτηδειότης ἑνὸς τῶν πολιτῶν αὐτῆς, τοῦ φιλοσόφου 'Αναξιμένους, ἐκ φανεροῦ κινδύνου ἔσωσε τὴν πόλιν.

'Ο 'Αναξιμένης οὗτος εἶχεν ἄλλοτε σχέσεις μετὰ τοῦ Φιλίππου, πιθανὸν δ' ἔδωσε καὶ μαθήματα ρητορικῆς καὶ εἰς τὸν υἱόν του τὸν 'Αλέξανδρον. Οἱ κάτοικοι τῆς Λαμψάκου βίαιοι, αὐθάδεις καὶ ὑβρισταί, ἐμήνυσαν εἰς τὸν

Ἀλέξανδρον ὅτι δὲν παραδέχονται αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεώς των μεταχειριζόμενοι συγχρόνως ἀπρεπεῖς καὶ ἀσχήμονας λόγους, καὶ λέγοντες ὅτι ἀντ' αὐτοῦ προυτίμων τοὺς Πέρσας. Ἔξαλλος ἐξ ὀργῆς ἐγένετο ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ καταστρέψῃ τὴν Λάμψακον, μαθὼν δ' ὅτι ὁ διδάσκαλός του Ἀναξιμένης προσήρχετο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπισήμου πρεσβείας, σπεύδων νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ μὴ πειράξῃ τὴν πατρίδα του, ὤμοσεν ὅρκον φρικτὸν εἰς τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, πρὶν ἔτι ἴδῃ τὸν φιλόσοφον νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ νὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐναντίον αὐτῆς. «Ἦλθον, λέγει παρουσιασθεὶς ὁ Ἀναξιμένης εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, νὰ σὲ παρακαλέσω, βασιλεῦ, νὰ ἐξανδραποδίσῃς τὰς γυναῖκας τῶν Λαμψακηνῶν, νὰ κατεδαφίσῃς τὴν πόλιν των ὅλην, καὶ νὰ καύσῃς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν». Εἰς τὸ ἀστεῖον τοῦτο δίλημμα μηδὲν εὑρίσκων νὰ ἀντιτείνῃ ὁ Ἀλέξανδρος, ἅμα δὲ καὶ ἐκ φιλανθρωπίας εὐαρεστούμενος εἰς τὸν τρόπον ὃν μετεχειρίσθη ὁ φιλόσοφος πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του, παρέσχεν ἀμέσως συγγνώμην εἰς τοὺς Λαμψακηνούς· καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ πόλις μέχρι τῆς σήμερον διατηροῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς θέσιν καὶ τὸ ὄνομα.

Πᾶσα ἡ δύναμις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐστρατοπέδευεν ἤδη εἰς τὸ πεδίον τῆς Ἀρίσβης (πόλεως παρὰ τὸν Σελήϊντα ποταμόν), ὅθεν καὶ ἔμελλε νὰ προβῇ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας. Καίτοι δὲ τοσοῦτον μικρὰ ἔχων μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτου μεγαλεπηβόλου σκοποῦ, λαμπρὰς ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν ἰδίαν του καλὴν τύχην καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ παρακμὴν εἰς ἣν εὑρίσκετο τὸ Περσικὸν κράτος. Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο τότε ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ὡς προείρηται. Μαθὼν δ' οὗτος ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήρχετο κατὰ τῶν χωρῶν του, ἐν τῇ ὑπερορίῳ ἀλαζονείᾳ αὐτοῦ μεγάλην ἔδειξε περιφρόνησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ σφοδρὰν ἔπεμψε διαταγὴν εἰς τοὺς σατράπας τῶν πόλεων «νὰ συλλάβωσι τὸν αὐθάδη νεανίαν καὶ ἀφοῦ τὸν μαστιγώσωσιν ἐντελῶς, νὰ τὸν πέμψωσιν ζῶντα εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ στρατιώτας αὐτοῦ νὰ δεσμεύσωσιν ἅπαντας καὶ νὰ τοὺς πέμψωσιν εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τοῦ κράτους».

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν παρὰ τῶν προπορευομένων προσκόπων ἢ προδρόμων (Ἀμύντου τοῦ Λυγκιστοῦ, τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς) ὅτι αἱ Περσικαὶ Δυνάμεις συνεσωρεύθησαν ὄπισθεν τοῦ (κατὰ τὴν Φρυγίαν) Γρανικοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑψωμάτων τῆς Ἴδης, ἐπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Οὐ μικρὰς δ' οἱ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα σατράπαι ἔκαμαν προπαρασκευάς, καὶ μέγαν συνήθροισαν στρατόν, ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων συγκείμενον. Σπιθριδάτης, ὁ σατράπης τῆς Λυδίας καὶ Ἰωνίας, Ἀρσίτης, ὁ τῆς Φρυγίας καὶ τῶν κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον χωρῶν διοικητής, καὶ Μέμνων (ὁ διαδεχθεὶς καὶ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν του Μέντορα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν παραλίων), ἀνὴρ μεγάλης ἱκανότητος καὶ πείρας, ἦσαν οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, τοῦ μέλλοντος νὰ κωλύσῃ τὴν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἦτο μὲν βεβαίως ὁ στρατὸς οὗτος τῶν Περσῶν πολὺ ἀνώτερος τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸν

ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἥλαττοῦτο κατὰ τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν. Ἐν πρώτοις ὁ Μέμνων ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ τῶν σατραπῶν κατὰ τὴν Ζέλειαν ἔνθα οἱ ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι οἱ Πέρσαι, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου, ὅστις ἢ μικρὰν ὑπέσχετο ἐλπίδα νίκης, ἢ ὁλοτελῶς μὲν νίκην, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης τινὸς ὠφελείας. «Οἱ Μακεδόνες», ἔλεγεν ὁ Μέμνων, «εἶναι διττῶς ἐπικίνδυνοι ὡς πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ πλειότερον ἐκείνων ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, καὶ ὡς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Καὶ ἂν μὲν οἱ Πέρσαι νικήσωσιν, ἁπλοῦς μῶμος μόνον θέλει ἐπιπέσει ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας ὅτι ἀπέτυχον κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἔφοδον· ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀπ' ἐναντίας ἡττώμενοι, οὐχὶ μόνον θέλουσιν ἀπολέσει τὴν χώραν, ἣν πρόκειται νὰ φυλάξωσιν, ἀλλὰ καὶ θέλουσιν διευκολύνει τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ παραιτέρω. Τὸ μόνον δὲ συμφέρον καὶ χρήσιμον εἰς αὐτοὺς ἦτο νῦν νὰ ἀποφύγωσι πᾶσαν ὁριστικὴν καὶ κρίσιμον μάχην. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ὀλίγων ἡμερῶν ζωοτροφίας ἔφερεν, οἱ Πέρσαι ὀφείλουσι νὰ ὑποχωρήσωσι βραδέως, καίοντες τὰ γεννήματα καὶ τὰς ἀποθήκας, καὶ ἐρημοῦντες τὴν ὄπισθεν αὐτῶν ὑπολειπομένην χώραν, ὥστε οἱ Μακεδόνες νὰ μὴ εὑρίσκωσι τροφὰς καὶ καταλύματα». Καὶ πιθανὸν μὲν νὰ ἀπετύγχανεν ὁ τρόπος οὗτος ἀπέναντι τῆς μεγαλονοίας καὶ τῆς ἐμφύτου ἐμπειρίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναμφιβόλως ὅμως ἤθελε παράσχῃ οὐ μικρὰς δυσκολίας εἰς ὁποιονδήποτε ἄλλον κατακτητήν. Οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ζηλεύοντες τοὺς ξένους, ἅμα δὲ καὶ πλήρη πεποίθησιν εἰς τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες, ἐθεώρησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Μέμνονος προτεινόμενα ὡς πάντῃ ἀπρεπῆ καὶ ἀνάξια τοῦ Περσικοῦ μεγαλείου, καὶ ἀπεφάσισαν ἤδη νὰ μὴ ἀφήσωσι τοὺς Μακεδόνας νὰ προχωρήσωσι παραιτέρω τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, πρὸ πάντων δ' εἰς τὴν συνετὴν τοῦ Μέμνονος γνώμην ἀντέτεινεν ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατράπης τῆς Φρυγίας, καθόσον μάλιστα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἕλληνος στρατηγοῦ, οὗτος ἐκινδύνευε νὰ ἀπολέσῃ τὸ πᾶν διὰ τῆς προτεινομένης πυρπολήσεως καὶ ἐρημώσεως. «Οὐδ' ἁπλῆ καλύβη νὰ καῇ ἀνέχομαι, ἔλεγεν ὁ Φρύξ, ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως γνωρίζει νὰ νικᾷ». Καὶ οὕτω προέβησαν οἱ Πέρσαι μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ.

Ὁ ποταμὸς οὗτος, ἢ μᾶλλον ὁ ρύαξ, δὲν ἔχει ἐξαιρετικήν τινα ἰδιότητα ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἐπισημότητος. Ἐκ τῶν κατηφόρων τῆς Ἴδης εἰς τὴν Προποντίδα κατερχόμενος κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν εἶναι ἀσήμαντος εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἄνοιξιν, καθ' ἣν αἱ διαλυόμεναι χιόνες μεταβάλλουσιν αὐτὸν εἰς βαθὺν καὶ ὁρμητικὸν χείμαρρον. Ἅμα δὲ οἱ Μακεδόνες προσῆλθον εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀπαντῶσι καὶ τοὺς Πέρσας κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην (τὴν ἀριστεράν). Καὶ ἦτο μὲν ἡ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατεχομένη ὄχθη κρημνώδης καὶ ὑψηλοτέρα τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὥστε ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο ἀσφαλεστέρα καὶ πολλὰς παρεῖχε τὰς ὠφελείας· ἀλλ' οὐδόλως οἱ Πέρσαι ἐτοποθετήθησαν ὡς ἔδει· ἐνῷ ὤφειλον νὰ θέσωσι τὸν πεζὸν στρατὸν ἀμέσως κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε διὰ τῶν λογχῶν των νὰ

ρόνως, ἀποδιώκοντες τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπιπίπτοντας, ὧν ἐζήτουν νὰ καθέσωσι τὰς θέσεις. Ἡ ὁρμὴ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἦτο ἀκράτητος καὶ ἡ συμπλοκὴ τρομερωτάτη. Ἱππεὺς Μακεδὼν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς ἱππέα Πέρσην ἐκπληκτικῶς συμπλεκόμενος διὰ τοῦ δόρατος, καὶ τότε πρόσωπον καὶ τὰ στήθη τοῦ ἀντιπάλου πλήσσων, ἐξέτεινεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς. μέχρις οὐρανῶν δ' ἀνήρχετο ὁ κρότος τῶν συγκρουομένων δοράτων καὶ ἀσπίδων, ἀναμιγνύμενος μετὰ τῆς ἀγωνιώσης κραυγῆς τῶν μαχομένων· ἰδίᾳ δ' ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς λέων ἐξηγριωμένος μεταξὺ ἀγέλης ταύρων μυκωμένων, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἱστορικοῦ, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν στρέφων τὸ δόρυ, πανταχοῦ τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον ἐπήγαγεν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ οὗτος περιστοιχούμενος ὑπὸ λαμπροῦ ἐπιτελείου, καὶ κατά τε τὴν λευκότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν πτερῶν τῆς περικεφαλαίας διακρινόμενος ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ χάριν τοῦ ὑπὸ πάντων πρὸς αὐτὸν παρεχομένου σεβασμοῦ, εἰς μέγιστον περιέστη κίνδυνον, πανταχόθεν προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ. Καὶ θραυσθέντος μὲν δυστυχῶς τοῦ δόρατός του ἐζήτησε τὸ τοῦ Ἀρέτου, ἀναβολέως τῶν βασιλικῶν, εἰπόντος δ' ἐκείνου ὅτι τὸ ἰδικόν του ἐθραύσθη, εἰς μεγάλην ἀγωνίαν περιῆλθε μαχόμενος ὅπως ἠδύνατο διὰ τοῦ ξίφους. Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μάχην καὶ οὗτος παρευρισκόμενος, προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ ἰδικόν του δόρυ.—«Καλῶς ἔχει», εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ λαβὼν τὸ δόρυ, ὥρμησε κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν πλήξας τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπερχόμενον Μιθριδάτην, τὸν γαμβρὸν τοῦ Δαρείου, νεκρὸν αὐτὸν κατὰ γῆς ἐξέτεινεν· ὁ Ροισάκης καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὥρμησαν ἀκολούθως ἐκ συμφώνου κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ μὲν Ροισάκης σφοδρὸν ἐπαγαγὼν κτύπημα κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ἔφθασε μέχρι τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ μέρος αὐτῆς καὶ τῆς περικεφαλαίας ἀπέκοψεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν ὑπέστη μοῖραν, οἵαν καὶ ὁ Μιθριδάτης κατὰ τὸ στῆθος πληγείς· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὄπισθεν προσερχόμενος ἤθελε βεβαίως ἐπιφέρει καιρίαν πληγὴν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Καίτοι δὲ διαφόρους ἀμυχὰς φέρων ὁ Ἀλέξανδρος, ἔτι μᾶλλον ἀκάθεκτος καθίστατο, ὡς μαινόμενος ἐφορμῶν· καὶ ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ πεζοί, ἐξακολουθοῦντες νὰ προσέρχωνται ἐκ τοῦ ἀπέναντι στρατοπέδου καὶ μετὰ τῶν μαχομένων τάξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀναμιγνύμενοι, εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν ἔφερον τοὺς οὐχ ἧττον γενναίους μέν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης ἀπειρίας πολεμοῦντας Πέρσας. Καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν Περσῶν ἀρχηγῶν ἔπεσον ἡρωϊκωτάτην δεικνύοντες ἀντίστασιν· αἱ τάξεις ἐπὶ τέλους διεσκορπίσθησαν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, σώματα νεκρῶν συνεσωρεύθησαν ἐπ' ἀλλήλων, γενικὴ σύγχυσις διεδέχθη τὰ κακῶς τεταγμένα στρατεύματα, ἡ κατὰ τοὺς Πέρσας ὄχθη τοῦ ποταμοῦ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἀραιώνηται, καὶ ἅπαντες ἐν γένει ἐτράπησαν εἰς φυγήν, μόνον δ' οἱ παρὰ τοῖς Πέρσαις μισθοφόροι Ἕλληνες τοποθετηθέντες ἐπί τινος λόφου ἀνθίσταντο γενναίως· καὶ

οὗτοι ὅμως ἀπαυθήσαντες ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγγυήσεις πίστεως, προτείνοντες νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖνος μετὰ σφοδρᾶς μᾶλλον ὀργῆς ἢ σκέψεως, ὡς μαινόμενος, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, ἐφορμήσας, ἅμα δὲ καὶ ἅπαν τὸ ἱππικὸν ἀθρόον διατάξας νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν, τοὺς πλείστους μὲν αὐτῶν ἀπέκοψαν ἕως δισχίλιοι δ' αἰχμαλωτισθέντες ἐπέμφθησαν ἀκολούθως εἰς Μακεδονίαν, καταδικασθέντες νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα, διότι Ἕλληνες ὄντες, παρὰ τὰ κοινῶς δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὸ λαφυραγωγεῖν· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὡς οἰκείαν πλέον θεωρῶν τὴν χώραν, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἀπέχωσι τοῦ τοιούτου. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Γρανικοῦ λέγεται ὅτι ἔπεσον εἰκοσιπέντε μὲν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἱππέων Μακεδόνων, συμπλακέντες μετὰ ἀνδρείων καὶ ἀπηλπισμένων Περσῶν, τῶν δ' ἄλλων ἱππέων ἕως ἑξήκοντα καὶ πεζοὶ ἕως τριάκοντα ἐθανατώθησαν. Ἐν ταὐτῷ δ' ἔπεσε καὶ ὁ ἵππος τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἄλλος τοῦ Βουκεφάλου), πληγεὶς διὰ ξίφους. Μεγαλοπρεπῶς δ' ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος ἐνασχοληθεὶς νὰ κηδεύσῃ τοὺς πεσόντας εἰς τὴν μάχην, διέταξε περιπλέον νὰ κατασκευασθῶσι χάλκιναι εἰκόνες διὰ χειρὸς τοῦ Λυσίππου καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας, συλλυπητήρια δὲ καὶ διάφορα προνόμια καὶ χαρίσματα ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὰ τέκνα τῶν πεσόντων εἰς τὴν μάχην· πολλὴν δὲ πρόνοιαν καὶ φροντίδα ἔλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ διὰ τοὺς τετραυματισμένους, ὁ ἴδιος προσερχόμενος καὶ ἐπισκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων τὰς πληγάς των, καὶ διαφόρους κάμνων εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσεις καὶ ἐξετάσεις, πρὸς τούτοις δὲ καὶ θεραπευτικὰς διαταγάς, οὕτως εἰπεῖν, παρέχων εἰς αὐτούς.

Παρὰ δὲ τῶν Περσῶν ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἔπεσον ἕως εἰκοσακισχίλιοι μὲν πεζοί, ἕως δισχίλιοι δ' ἱππεῖς, ἐξ ὧν ὀκτὼ ἦσαν ἀρχηγοί· καὶ οὗτοι δ' ἐπισήμως διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐνταφιασθῶσι, πρὸς τούτοις δὲ διέταξε νὰ ταφῶσι καὶ ὅσοι τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐτελεύτησαν συνεκστρατεύσαντες μετὰ τῶν πολεμίων, ἐκπληρῶν οὕτω σύνηθες παρ' αὐτοῖς θρησκευτικὸν ἔθιμον, τοὺς δὲ αἰχμαλωτισθέντας τῶν Ἑλλήνων ἔπεμψεν, ὡς εἴδομεν, εἰς Μακεδονίαν, μόνον δὲ τοὺς Θηβαίους ἀπέλυσεν εἰπών : «Ὑμεῖς, ὦ ταλαίπωροι, ἀπέλθετε, ὅπου βούλεσθε, διότι οὐδεμία εἰς ὑμᾶς ὑπελείφθη πατρὶς πλέον». Θέλων δὲ πρὸς τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συνοικειώσῃ δῆθεν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας μετὰ τῶν ἀνδραγαθησάντων, ἔπεμψε τριακοσίας πανοπλίας Περσικάς, ὡς ἀφιερώματα εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τῆς Παλλάδος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς. «Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, τρόπαια ἀπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ κατοικούντων βαρβάρων». Καὶ ἐθεωρήθη μὲν τοῦτο ὡς στίγμα κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ οὐ μικρὰν εἰς αὐτοὺς τιμὴν παρέσχεν, ὡς δεῖγμα μεγαλοφροσύνης θεωρούμενον. Πλεῖστα δὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, πορφυροῖ τάπητες, σκεύη καὶ στολαί, καὶ διάφορα ἀντικείμενα πολυτελείας ἐστάλησαν εἰς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα. Φρονῶν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι

οὐδὲν μητρὸς ἥδιον τέκνοις», πάντοτε ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὴν μητέρα του, καὶ ἤδη ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ δόξῃ ἐφιλοτιμήθη νὰ πέμψῃ εἰς αὐτὴν τὰ μεγαλοπρεπέστερα τῶν λαφύρων του. Καὶ τὸ ἀκόλουθον δὲ δεικνύει τὴν κατὰ τοῦτο εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχήν. Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο δύστροπος καὶ τραχεῖα· καὶ τί τοῦτο εἰς τὸν νέον ἡμῶν ἥρωα; Λίαν δὲ δοξομανὴς οὖσα ἡ γυνὴ αὕτη, ἤθελε νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ πολιτικά, καὶ πολλάκις ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὸν ἀντιβασιλέα Ἀντίπατρον, ὅστις καὶ ἠναγκάζετο νὰ κάμνῃ παράπονα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἰς πολλὰ αὐτὴν μεμφόμενος. Ἐνώπιον τῶν φίλων του ἀναγνοὺς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀντιπάτρου ὁ Ἀλέξανδρος· «Ἀντίπατρε, Ἀντίπατρε, ἀνεβόησε· δὲν γνωρίζεις ὅτι ἓν δάκρυον τῆς μητρός μου ἐξαλείφει μυρίας τοιαύτας ἐπιστολὰς ἰδικάς σου!»

Ἡ περὶ τὸν Μάϊον πιθανῶς μῆνα γενομένη κατὰ τὸν Γρανικὸν μάχη ἀπέσπασε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Δαρείου, πολλαὶ δ' Ἑλληνικαὶ πόλεις ὑποκείμεναι εἰς τοὺς Πέρσας, ἐδράξαντο τῆς εὐκαιρίας ἀμέσως νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, συνενούμεναι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οἱ δ' αὐτόχθονες κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων προθύμως ἀνεγνώριζον τὸν νικητήν, ὑποτασσόμενοι ἀμέσως εἰς αὐτόν, καθόσον παρ' αὐτοῖς ἡ νίκη ἐπεξηγεῖτο ὡς ἄνωθεν δεδομένον σύνθημα. Εἰς τὸ ἑξῆς λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ μικρῶν ἐξαιρέσεων καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἐφαίνετο μέχρι τῶν λεγομένων πυλῶν τῆς Συρίας προσερχόμενος ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, εἰς ὃν τὸ πᾶν ὤφειλε νὰ κλίνῃ τὸ γόνυ.

Ἐπαναλαμβάνων δὲ τὴν διὰ τῆς Τρῳάδος πορείαν του ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξηκολούθει πρὸς νότον προβαίνων, διὰ τοῦ Ἀδραμυττείου, τῆς Περγάμου καὶ τῶν Θυατείρων, εἰς τὰς Σάρδεις, ὁ δὲ στρατὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ τὸν ποταμὸν Ἕρμον, ὀλίγον ἀπέχων τῆς πόλεως. Ἀμέσως αἱ κλεῖδες τῶν Σάρδεων (τῆς πόλεως) καὶ τοῦ φρουρίου, ὅπερ ὀχυρότατον κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐθεωρεῖτο, ἀμαχητὶ παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ σατράπου Μιθρίνου εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐπὶ τοῦ φρουρίου δὲ τούτου ἔκειντο ἄλλοτε τὰ ἀνάκτορα τοῦ περιβοήτου βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου, ἔνθα παραστὰς Σόλων, ὁ περιώνυμος νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, σοφῶς αὐτὸν ἐπετίμησε διὰ τὴν ὑπερόριον ἀλαζωνείαν ἣν ἐδείκνυε, νομίζων ὅτι ἦτο εὐτυχέστερος πάντων, διότι ἦτο πλουσιώτατος, ἐπιλέγων πρὸς αὐτόν : «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Ὁ Κῦρος οὐχ ἧττον, μέγας δορυκτήτωρ, νικήσας τὸν Κροῖσον, συμπεριέλαβε καὶ τὴν Λυδίαν εἰς τὴν μεγάλην κυριαρχίαν τῶν Περσῶν. Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν δὲ νῦν τῶν Σάρδεων ἀναβὰς ὁ Ἀλέξανδρος προέτεινε νὰ ἀνεγείρῃ ἐπ' αὐτῆς ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, συνοικειούμενος δὲ καὶ τὸν λαὸν διεκήρυξε τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀρχαίων νόμων εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀναγκαστικῶν μέτρων ἅτινα οἱ Πέρσαι ἐπέβαλλον εἰς αὐτήν.

Ἅπασαι αἱ πόλεις τῆς Λυδίας, Φρυγίας τε καὶ Βιθυνίας, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, σατράπην δὲ (ἤτοι ἔπαρχον) ἐπὶ τῆς Λυδίας καὶ τῆς

ἄλλης ἀρχῆς τοῦ Σπιθριδάτου κατέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος Ἄσσανδρον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παρμενίωνος, παραδοὺς αὐτῷ ὅσους ἐνέκρινεν ἀναγκαίους ἐπὶ τούτῳ πεζοὺς καὶ ἱππεῖς· κατέλιπε δὲ καὶ τῆς μὲν ἀκροπόλεως ἐπιμελητὴν τὸν Παυσανίαν, τῶν δὲ φόρων εἰσπράκτορα τὸν Νικίαν.

Ἤδη οἱ Μακεδόνες διελθόντες τὸν Τμῶλον (ὄρος), κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ κατὰ τὴν Ἰωνίαν Καΰστρου (ποταμοῦ), ἑβδομήκοντα μίλια διανύσαντες ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν. Αἱ ἐπισημότεραι δὲ νῦν Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἰωνίας ἀναιμωτὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ πρώτη ἡ Ἔφεσος παρέσχε τὸ παράδειγμα. Ὡς δ' αἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν διατελοῦσαι ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις, οὕτω καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐφέσου ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διῃρημένοι εἰς δύο ἐναντία κόμματα, τὸ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν. Ἑκάτερον τῶν κομμάτων τούτων μετὰ μεγάλης ἀντιπαθείας ἐφέρετο πρὸς τὸ ἕτερον καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ δεσποτισμοῦ προστατευόμενον ὑπερίσχυε, καὶ οὐκ ὀλίγον κατηνώχλει καὶ κατεπίεζε τὸ ἕτερον κόμμα, νῦν ὅμως κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἀνεζωπύρησαν τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποκατέστησε καὶ αὖθις τὴν δημοκρατίαν ἀλλὰ τοσοῦτον σκληρῶς οἱ δημοκρατικοὶ πρὸς τοὺς ἐναντίον των ἐφέρθησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν, ἀποσπάσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ναῶν, ἔνθα κατέφυγον, καὶ ἦτο ἀνάγκη πολλαχοῦ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, προλαμβάνων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἐκδικήσεως.

Κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἐφέσιοι ἐνησχολοῦντο ἀνακτίζοντες πολὺ λαμπρότερον τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου πυρποληθέντα κατὰ τὴν νύκτα τῆς γεννήσεώς του ναόν. Μεγάλην δ' οἱ Ἐφέσιοι ἔδειξαν γενναιότητα, ἀδρῶς συνεισφέροντες διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες μάλιστα προθύμως παρεῖχον ἐπὶ τούτῳ τὰ κοσμήματα καὶ πάντα τὰ πολύτιμα αὐτῶν κειμήλια. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ αὖθις προσοικειούμενος τὸν ὄχλον, κατ' ἀρχὰς μὲν διέταξε νὰ δαπανηθῇ διὰ τὴν ἐποικοδομὴν ταύτην τοῦ ναοῦ ὁ εἰς τοὺς Πέρσας διδόμενος φόρος· ἀκολούθως δὲ προέτεινε νὰ ἀποτίσῃ αὐτὸς ἐξ ἰδίων ἅπασαν τὴν ἐπὶ τούτῳ γενησομένην δαπάνην, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐπιγράψωσιν ἐπὶ τῆς θύρας τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς ἱδρυτοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τοῦ ναοῦ. Καὶ τυφλῶς μὲν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ εἴδωλον αὐτῶν οἱ Ἐφέσιοι, δὲν παρεδέχθησαν βεβαίως τοιαύτην πρότασιν, δι' ἧς ἡ εὔνοια τῆς θεᾶς των μετέβαινεν εἰς ἄλλον, ἀλλὰ καὶ φρονίμως φερόμενοι (καίτοι χαμερπῶς κατά τι) ἀπήντησαν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι δὲν ἦτο πρέπον θεὸς νὰ ἀφιερώσῃ ναὸν εἰς θεόν. Ἡ οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως ἐτέθη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπελλοῦ ζωγραφηθεῖσα μεγαλοπρεπεστάτη εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου, κρατοῦσα κεραυνόν, δι' ἣν καὶ ἐπληρώθη οὗτος εἴκοσι χρυσᾶ τάλαντα.

Τίς ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου τούτου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος; Συνώδευε δ' ὁ Ἀπελλῆς τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείαν μετ' ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν εἴς τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα

ἔργα καλλιτεχνίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετιμήθη ὡς ἀριστούργημα πολλοῦ λόγου ἄξιον, καὶ ὡς παροιμιῶδες ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρξαν δύο Ἀλέξανδροι, ὁ τοῦ Φιλίππου, ἀήττητος, καὶ ὁ τοῦ Ἀπελλοῦ, ἀμίμητος. Διετηρήθη δὲ καὶ ἀστεῖον ἀνέκδοτον περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης, ὅτι ἔφιππος θεωρῶν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἔδειξεν ἀδιαφορίαν τινά, ἀλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ ἐχρεμέτισε. «Βλέπεις, ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἀπελλῆς, ὅτι ὁ ἵππος σου εἶναι γραφικώτερος ἀπὸ σέ, ἤτοι, ὁ ἵππος σου γνωρίζει καλλίτερον ἀπὸ σὲ τὴν ζωγραφικήν». Καὶ δὲν ἦλθε μὲν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ ἵππος ἔδειξε μὲν τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ σχῆμα τῆς εἰκόνος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ κάμῃ τὴν ἀνήκουσαν διάκρισιν κατὰ τὸ χρῶμα. Εἴδομεν δὲ προηγουμένως ὅτι ὁ Ἀπελλῆς παρεῖχεν εἰς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ μελανώτερον τὸ χρῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου πάλιν καταφαίνεται ἡ μεγάλη οἰκειότης, ἣν ὁ μέγας οὗτος ἥρως τῆς ἀρχαιότητος ἐδείκνυεν ἐν πάσῃ περιστάσει τιμῶν τὴν ἀξίαν κατὰ τὸ δέον.

Ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς οὗτος τῆς Ἀρτέμιδος ἔκειτο εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, λάμπων ὡς μετέωρον. Ἦτο δὲ τῷόντι ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐποχήν, ὅτε ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν ἐπεσκέφθη τὴν Ἔφεσον, ὁ δ' ὄχλος μάτην ἠθέλησε νὰ κωλύσῃ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, φωνάζων «Μεγάλη ἡ θεὰ Ἄρτεμις».

Κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐν Ἐφέσῳ διατριβὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρέσβεις ἔκ τε τῆς Μαγνησίας, τῶν Τράλλεων καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἰωνίας προσελθόντες, τῷ προσέφεραν τὰς κλεῖς τῶν πόλεων τούτων, ἀναγνωρίζοντες τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε τὸν Παρμενίωνα νὰ καταλάβῃ τὰς χώρας ταύτας μετὰ τεσσάρων χιλιάδων πεζῶν, καὶ διακοσίων ἱππέων. Ταυτοχρόνως δ' ἀπεστάλη καὶ Ἀντίμαχος ὁ Ἀγαθοκλέους μετὰ ἱκανῆς δυνάμεως εἰς τὰς Αἰολικὰς ἀποικίας, ἐντολὴν φέρων νὰ καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐν αὐταῖς καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν, ἀποδίδων τοὺς πατρίους νόμους εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, καὶ ἀπαλλάσσων αὐτὰς ἐκ τῶν φόρων οὓς παρεῖχον εἰς τοὺς Πέρσας.

Κατὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ διατριβήν του διάφορα πρὸς τούτοις συνέλαβε σχέδια ὁ Ἀλέξανδρος περὶ προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων, περὶ συνοικίσεως διαφόρων πόλεων, καὶ πρὸ πάντων τῆς Σμύρνης, ἥτις ὑπὸ τοῦ Σαδυάττου, βασιλέως τῆς Λυδίας, καταστραφεῖσα, ἐπὶ τετρακόσια ἔτη κατὰ κώμας ἤδη κατῳκεῖτο, καὶ ἄλλα, ὧν τινα μὲν ἐξετελέσθησαν ἀμέσως, τινὰ δὲ ὑπὸ τῶν διαδόχων του, καὶ ἄλλα ἔμειναν παντάπασιν ἄθικτα, ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων.

Λαμπρὰν δ' ἐπὶ τέλους θυσίαν τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ἐπῆλθεν ἤδη πρὸς νότον, κυριεύων τὰς παραλίους πόλεις· ἀλλ' ἀμέσως ἀπήντησε μεγίστην ἀντίστασιν εἰς τὴν Μίλητον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰωνίας, κειμένην κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Ἡγησίστρατος, ὁ φρούραρχος τῆς Μιλήτου, κατ' ἀρχὰς μὲν μιμούμενος τὸ παράδειγμα

τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἰωνίας, ἡτοιμάζετο κατὰ πρῶτον προθύμως νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· ἀκολούθως ὅμως μαθὼν ὅτι ὁ στόλος τοῦ Δαρείου προσήρχετο, ἤλλαξε γνώμην προτείνων ὅτι εὐχαρίστως παρεῖχε τὰ τείχη καὶ τοὺς λιμένας κοινοὺς εἴς τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Πέρσας· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἤρεσε βεβαίως εἰς τὸν Μακεδόνα δορυκτήτορα, ἀμέσως δὲ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς πόλεως, ἤρχισε νὰ προσβάλῃ τὰ τείχη αὐτῆς διὰ πολιορκητικῶν μηχανῶν, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντα πλοίων συγκείμενος στόλος τῶν Μακεδόνων, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικάνορος κυβερνώμενος, προσορμισθεὶς εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Λάδην, πανταχόθεν ἀπέκλειε διὰ θαλάσσης τὴν Μίλητον· καὶ προσῆλθε μὲν μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ὁ ἐκ τετρακοσίων πλοίων συγκείμενος Περσο-Φοινικικὸς στόλος, ἀλλὰ βλέποντες οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ κόλπος τῆς Μιλήτου κατείχετο ἤδη ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Μακεδόνων, πλεύσαντες πρὸς βορρᾶν, προσωρμίσθησαν μὲν παρὰ τῇ Μυκάλῃ, ἀλλ' ἵσταντο ἐκεῖ ἀνενέργητοι, καὶ οὔτε οὗτοι τοὺς Μιλησίους ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν, οὔτε οἱ Μιλήσιοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν στόλον τῶν Περσῶν.

Ὁ πολύπειρος Παρμενίων ἠθέλησε καὶ αὖθις νὰ προτείνῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ συνάψῃ ναυμαχίαν μετὰ τοῦ Περσικοῦ ναυτικοῦ, ἁρμοδίαν ἐπὶ τούτῳ δραττόμενος εὐκαιρίαν τὴν ἐμφάνισιν ἀετοῦ καθεσθέντος κατὰ τὴν πρύμνην τῆς ναυαρχίδος. «Πάντοτε, εἶπεν ὁ γέρων στρατηγός, οἱ Ἕλληνες διὰ ναυμαχίας ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ ἀετοῦ διαδηλοῖ τὴν ἐπὶ τούτῳ θέλησιν τῶν θεῶν. Καὶ νικῶντες μέν, ἐπιπρ σέθεσε, θέλουσιν ἔχει μεγάλας ὠφελείας, νικώμενοι δέ, δὲν θέλουσι πάθει μέγιστόν τι κακόν.» Περίεργος δ' αὖθις ἦτο ἡ ἀπάντησις ἣν πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος παρέσχεν. «Ἡ ναυμαχία κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν εἶναι καὶ ἀνωφελὴς καὶ ἐπικίνδυνος, πρῶτον μὲν διότι οἱ Μακεδόνες θέλουσι πολεμήσει μετὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα πλοίων κατὰ τετρακοσίων πλοίων τοῦ ἐχθροῦ, ἀγύμναστοι δηλαδὴ αὐτοὶ ὄντες εἰς τὰ τῆς θαλάσσης, κατὰ λίαν ἐξησκημένων ναυτῶν, τῶν Φοινίκων, τῶν Κυπρίων καὶ ἄλλων, ἐξ ὧν συνέκειτο ὁ Περσικὸς στόλος· ἀπεναντίας οἱ Μακεδόνες, ἔμπειροι ὄντες εἰς τὰ τῆς ξηρᾶς, πρὸς οὓς καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀντιπαραβληθῶσιν οἱ βάρβαροι εἶχον βεβαίαν τὴν νίκην, καὶ τοῦτο ἐσήμαινε καὶ ὁ ἐπὶ γῆς καθήμενος ἀετὸς ὅτι ἐκ ταύτης θέλει ἐπέλθῃ ἡ ἧττα τῶν Περσῶν.» Ἐν τούτοις οἱ Μακεδόνες διὰ τοῦ παραπλέοντος στολίσκου των ἐκυρίευσαν κατὰ πρῶτον τὰ περὶ τὴν Μίλητον νησίδια, ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ πρωτεύουσα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δορυκτήτορος, καθόσον μάλιστα οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι αὐτῶν, μηδεμίαν πλέον βλέποντες ἐλπίδα σωτηρίας, οἱ μὲν αὐτῶν ριπτόμενοι ἐντὸς θαλάσσης ἐπὶ τῶν ὑπτίων ἀσπίδων των, οἱ δ' ἐμβαίνοντες εἰς ἀκάτιον οὐκ ὀλίγοι μὲν ἐσώζοντο εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, οἱ πλεῖστοι ὅμως συνελαμβάνοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Ἐπὶ τέλους ἡ πόλις ἐκυριεύθη, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἠπιώτερος ἐφέρθη καὶ εἰς τοὺς κατοίκους καὶ εἰς τοὺς μισθοφόρους αὐτῶν. Νῦν δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἅπαξ κυρίαρχος τῆς μικρᾶς Ἀσίας καταστάς, ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸ ναυτικόν του ὡς πάντῃ ἄχρηστον καὶ λίαν δαπανηρόν.



Η ΝΟΤΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

'Αλέξανδρον ὅτι δὲν παραδέχονται αὐτὸν ἐντὸς τῆς πόλεώς των μεταχειριζόμενοι συγχρόνως ἀπρεπεῖς καὶ ἀσχήμονας λόγους, καὶ λέγοντες ὅτι ἀντ' αὐτοῦ προυτίμων τοὺς Πέρσας."Εξαλλος ἐξ ὀργῆς ἐγένετο ὁ 'Αλέξανδρος καὶ ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ καταστρέψῃ τὴν Λάμψακον, μαθὼν δ' ὅτι ὁ διδάσκαλός του 'Αναξιμένης προσήρχετο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπισήμου πρεσβείας, σπεύδων νὰ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ μὴ πειράξῃ τὴν πατρίδα του, ὤμοσεν ὅρκον φρικτὸν εἰς τοὺς θεοὺς τῶν 'Ελλήνων, πρὶν ἔτι ἴδῃ τὸν φιλόσοφον νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ νὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐναντίον αὐτῆς. «'Ηλθον, λέγει παρουσιασθεὶς ὁ 'Αναξιμένης εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, νὰ σὲ παρακαλέσω, βασιλεῦ, νὰ ἐξανδραποδίσῃς τὰς γυναῖκας τῶν Λαμψακηνῶν, νὰ κατεδαφίσῃς τὴν πόλιν των ὅλην, καὶ νὰ καύσῃς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν». Εἰς τὸ ἀστεῖον τοῦτο δίλημμα μηδὲν εὑρίσκων νὰ ἀντιτείνῃ ὁ 'Αλέξανδρος, ἅμα δὲ καὶ ἐκ φιλανθρωπίας εὐαρεστούμενος εἰς τὸν τρόπον ὃν μετεχειρίσθη ὁ φιλόσοφος πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του, παρέσχεν ἀμέσως συγγνώμην εἰς τοὺς Λαμψακηνούς· καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ πόλις μέχρι τῆς σήμερον διατηροῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς θέσιν καὶ τὸ ὄνομα.

Πᾶσα ἡ δύναμις τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐστρατοπέδευεν ἤδη εἰς τὸ πεδίον τῆς 'Αρίσβης (πόλεως παρὰ τὸν Σελήϊντα ποταμόν), ὅθεν καὶ ἔμελλε νὰ προβῇ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς 'Ασίας. Καίτοι δὲ τοσοῦτον μικρὰ ἔχων μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτου μεγαλεπηβόλου σκοποῦ, λαμπρὰς ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν ἰδίαν του καλὴν τύχην καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ παρακμὴν εἰς ἣν εὑρίσκετο τὸ Περσικὸν κράτος. Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο τότε ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ὡς προείρηται. Μαθὼν δ' οὗτος ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἐπήρχετο κατὰ τῶν χωρῶν του, ἐν τῇ ὑπερορίῳ ἀλαζονείᾳ αὐτοῦ μεγάλην ἔδειξε περιφρόνησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ σφοδρὰν ἔπεμψε διαταγὴν εἰς τοὺς σατράπας τῶν πόλεων «νὰ συλλάβωσι τὸν αὐθάδη νεανίαν καὶ ἀφοῦ τὸν μαστιγώσωσιν ἐντελῶς, νὰ τὸν πέμψωσιν ζῶντα εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ στρατιώτας αὐτοῦ νὰ δεσμεύσωσιν ἅπαντας καὶ νὰ τοὺς πέμψωσιν εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τοῦ κράτους».

'Ο 'Αλέξανδρος μαθὼν παρὰ τῶν προπορευομένων προσκόπων ἢ προδρόμων, ('Αμύντου τοῦ Λυγκιστοῦ, τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς) ὅτι αἱ Περσικαὶ Δυνάμεις συνεσωρεύθησαν ὄπισθεν τοῦ (κατὰ τὴν Φρυγίαν) Γρανικοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑψωμάτων τῆς "Ιδης, ἐπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Οὐ μικρὰς δ' οἱ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα σατράπαι ἔκαμαν προπαρασκευάς, καὶ μέγαν συνήθροισαν στρατόν, ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων συγκείμενον. Σπιθριδάτης, ὁ σατράπης τῆς Λυδίας καὶ 'Ιωνίας, 'Αρσίτης, ὁ τῆς Φρυγίας καὶ τῶν κατὰ τὸν 'Ελλήσποντον χωρῶν διοικητής, καὶ Μέμνων (ὁ διαδεχθεὶς καὶ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν του Μέντορα εἰς τὴν διοίκησιν τῶν παραλίων), ἀνὴρ μεγάλης ἱκανότητος καὶ πείρας, ἦσαν οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, τοῦ μέλλοντος νὰ κωλύσῃ τὴν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἦτο μὲν βεβαίως ὁ στρατὸς οὗτος τῶν Περσῶν πολὺ ἀνώτερος τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸν

ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἠλαττοῦτο κατὰ τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν. Ἐν πρώτοις ὁ Μέμνων ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ τῶν σατραπῶν κατὰ τὴν Ζέλειαν ἔνθα οἱ ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι οἱ Πέρσαι, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου, ὅστις ἢ μικρὰν ὑπέσχετο ἐλπίδα νίκης, ἢ ὁλοτελῶς μὲν νίκην, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης τινὸς ὠφελείας. «Οἱ Μακεδόνες», ἔλεγεν ὁ Μέμνων, «εἶναι διττῶς ἐπικίνδυνοι ὡς πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ πλειότερον ἐκείνων ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, καὶ ὡς πολεμοῦντες ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Καὶ ἂν μὲν οἱ Πέρσαι νικήσωσιν, ἁπλοῦς μῶμος μόνον θέλει ἐπιπέσει ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας ὅτι ἀπέτυχον κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἔφοδον· ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἀπ' ἐναντίας ἡττώμενοι, οὐχὶ μόνον θέλουσιν ἀπολέσει τὴν χώραν, ἣν πρόκειται νὰ φυλάξωσιν, ἀλλὰ καὶ θέλουσιν διευκολύνει τὸν ἐχθρὸν νὰ προχωρήσῃ παραιτέρω. Τὸ μόνον δὲ συμφέρον καὶ χρήσιμον εἰς αὐτοὺς ἦτο νῦν νὰ ἀποφύγωσι πᾶσαν ὁριστικὴν καὶ κρίσιμον μάχην. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ὀλίγων ἡμερῶν ζωοτροφίας ἔφερεν, οἱ Πέρσαι ὀφείλουσι νὰ ὑποχωρήσωσι βραδέως, καίοντες τὰ γεννήματα καὶ τὰς ἀποθήκας, καὶ ἐρημοῦντες τὴν ὄπισθεν αὐτῶν ὑπολειπομένην χώραν, ὥστε οἱ Μακεδόνες νὰ μὴ εὐκρίσκωσι τροφὰς καὶ καταλύματα». Καὶ πιθανὸν μὲν νὰ ἀπετύγχανεν ὁ τρόπος οὗτος ἀπέναντι τῆς μεγαλονοίας καὶ τῆς ἐμφύτου ἐμπειρίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναμφιβόλως ὅμως ἤθελε παράσχῃ οὐ μικρὰς δυσκολίας εἰς ὁποιονδήποτε ἄλλον κατακτητήν. Οἱ Πέρσαι στρατηγοὶ ζηλεύοντες τοὺς ξένους, ἅμα δὲ καὶ πλήρη πεποίθησιν εἰς τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες, ἐθεώρησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Μέμνονος προτεινόμενα ὡς πάντη ἀπρεπῆ καὶ ἀνάξια τοῦ Περσικοῦ μεγαλείου, καὶ ἀπεφάσισαν ἤδη νὰ μὴ ἀφήσωσι τοὺς Μακεδόνας νὰ προχωρήσωσι παραιτέρω τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, πρὸ πάντων δ' εἰς τὴν συνετὴν τοῦ Μέμνονος γνώμην ἀντέτεινεν ὁ Ἀρσίτης, ὁ σατράπης τῆς Φρυγίας, καθόσον μάλιστα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἕλληνος στρατηγοῦ, οὗτος ἐκινδύνευε νὰ ἀπολέσῃ τὸ πᾶν διὰ τῆς προτεινομένης πυρπολήσεως καὶ ἐρημώσεως. «Οὐδ' ἁπλῆ καλύβη νὰ καῇ ἀνέχομαι, ἔλεγεν ὁ Φρύξ, ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως γνωρίζει νὰ νικᾷ». Καὶ οὕτω προέβησαν οἱ Πέρσαι μέχρι τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ.

Ὁ ποταμὸς οὗτος, ἢ μᾶλλον ὁ ρύαξ, δὲν ἔχει ἐξαιρετικήν τινα ἰδιότητα ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἐπισημότητος. Ἐκ τῶν κατηφόρων τῆς Ἴδης εἰς τὴν Προποντίδα κατερχόμενος κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν εἶναι ἀσήμαντος εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἄνοιξιν, καθ' ἣν αἱ διαλυόμεναι χιόνες μεταβάλλουσιν αὐτὸν εἰς βαθὺν καὶ ὁρμητικὸν χείμαρρον. Ἅμα δὲ οἱ Μακεδόνες προσῆλθον εἰςτὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀπαντῶσι καὶ τοὺς Πέρσας κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην (τὴν ἀριστεράν). Καὶ ἦτο μὲν ἡ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατεχομένη ὄχθη κρημνώδης καὶ ὑψηλοτέρα τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὥστε ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο ἀσφαλεστέρα καὶ πολλὰς παρεῖχε τὰς ὠφελείας· ἀλλ' οὐδόλως οἱ Πέρσαι ἐτοποθετήθησαν ὡς ἔδει· ἐνῷ ὤφειλον νὰ θέσωσι τὸν πεζὸν στρατὸν ἀμέσως κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε διὰ τῶν λογχῶν των νὰ

κωλύωσι τὴν διάβασιν τῶν Μακεδόνων, ἐκεῖνοι ἀπεναντίας τοὺς μὲν πεζοὺς κατέταξαν ὄπισθεν, τοὺς δ' ἱππεῖς ἔθεσαν κατὰ μέτωπον, δι' ἐλαφρῶν κυρίως καθωπλισμένους ἀκοντίων ἢ δοράτων.

Ὁ Ἀλέξανδρος καλῶς ἀφ' ἑτέρου ἐξετάσας τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ, καὶ διερευνήσας πόθεν ἦτο εὐδιάβατος, διέταξε τὸν στρατὸν ἀμέσως νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν διάβασιν, ἀκολουθῶν αὐτόν. Καὶ τῆς μὲν ἀριστερᾶς πτέρυγος τὴν διοίκησιν ἀφῆκεν εἰς τὸν Παρμενίωνα, τὴν δὲ δεξιὰν διεφύλαξε δι' ἑαυτόν, δι' αὐτῆς μελετῶν νὰ κάμῃ τὴν πρώτην ἔφοδον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ πολὺ βεβαίως ἐμπειρότερος στρατηγὸς Παρμενίων θεωρῶν ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνος ἀπόπειρα καὶ τόλμη νὰ διαβῶσιν ἀμέσως τὸν ποταμόν, καὶ κρίνων ὅτι ἀπροσδόκητόν τι περιστατικὸν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀλλοίαν μορφὴν εἰς τὸ πρᾶγμα τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν καὶ ἄλλως πως νὰ διευκολύνῃ τὴν διάβασιν, προσελθὼν συνεβούλευσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀναβάλωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἔφοδον. «Ἂν ἐπιχειρήσωμεν ἀμέσως τὴν ἔφοδον, μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ κινδυνεύσωμεν διότι ἀδύνατον εἶναι νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς τὸν ποταμὸν ἔχων κατὰ μέτωπον τὸν ἐχθρόν. Ὁ ποταμός, ὡς βλέπεις, πολλαχοῦ εἶναι βαθύς, αἱ δ' ἀπέναντι ὄχθαι ὑψηλαὶ καὶ ἀπόκρημνοι· οἱ ἱππεῖς λοιπὸν τῶν πολεμίων εἰς πυκνὴν παρατεταγμένοι φάλαγγα, θὰ ἐπιπέσωσιν ἐν τῷ ἅμα κατὰ τῶν διαβαινόντων στρατιωτῶν καὶ ἐν ἀκαρεῖ θὰ καταθραύσωσιν αὐτούς . . . . Ἀπεναντίας δὲ τὴν πρωΐαν πρὶν οἱ Πέρσαι παραταχθῶσι παρὰ τὴν ὄχθην, ὁρμῶσιν οἱ Μακεδόνες καὶ διέρχονται τὸν ποταμόν». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ στρατηγός, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος κρίνων ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ κάμωσιν τὴν πρώτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν δι' αἰφνιδίου ὁρμῆς, δὲν ἠθέλησε νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπαύριον. «Καλοὶ εἶναι οἱ λόγοι σου, ὦ Παρμενίων, εἶπεν, ἀλλ' αἰσχύνομαι τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ὁποῖον διέβην τοσοῦτον εὐκόλως, ἂν φανῶ ὅτι δειλιῶ τὸ ἄθλιον τοῦτο ρυάκιον, καὶ οὔτε τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων ἴδιον θεωρῶ τὸ τοιοῦτον, οὔτε συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδικήν μου ὀξύτητα. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Πέρσαι θὰ μᾶς χλευάσωσιν ὅτι δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἀντιπαραταχθῶμεν πρὸς αὐτούς».

Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἱππεύσας ὁ Ἀλέξανδρος ὡς μανιώδης καὶ παράφορος ὥρμησεν ἐντὸς τοῦ ὁρμητικοῦ ποταμοῦ, ὁδηγῶν τὴν δεξιὰν τοῦ ἱππικοῦ πτέρυγα, ἐκ δεκατριῶν ἰλῶν συγκειμένην, καὶ ἀκολουθῶν τοὺς προσκόπους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Μακεδόνες διέβαινον ἀταράχως τὸν ποταμὸν ἐν τῷ ἤχῳ τῶν σαλπίγγων, θριαμβευτικοὺς ᾄδοντες παιᾶνας, ὡς νικηταὶ δῆθεν· ἀλλ' ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, βροχὴ ἀκοντίων πίπτουσα παρὰ τῶν ἐκεῖσε ἱσταμένων ἱππέων, εἰς μεγίστην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐνέβαλε τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἐν μέρει, πραγματοποιοῦντες οὕτω τοὺς φόβους τοῦ Παρμενίωνος, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ γενναιότητος, καθ' ἣν ἀπεμιμήθησαν αὐτὸν καὶ οἱ σωματοφύλακες, ἀλλοίαν μορφὴν παρέσχεν εἰς τὰ πράγματα· ἐπὶ τέλους οἱ Μακεδόνες κατώρθωσαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰς ἀπέναντι ὄχθας, μετὰ μεγίστης ὅμως δυσκολίας, καθότι, ἐπειδὴ αὗται ἦσαν ὑγραὶ καὶ ὀλισθηραὶ διὰ τὸν ἐπ' αὐτῶν πηλόν, ἠναγκάζοντο οἱ στρατιῶται νὰ μάχωνται συγ-

χρόνως, ἀποδιώκοντες τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπιπίπτοντας, ὧν ἐζήτουν νὰ καθέξωσι τὰς θέσεις. Ἡ ὁρμὴ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἦτο ἀκράτητος καὶ ἡ συμπλοκὴ τρομερωτάτη. Ἱππεὺς Μακεδὼν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς ἱππέα Πέρσην ἐκπληκτικῶς συμπλεκόμενος διὰ τοῦ δόρατος, καὶ τότε πρόσωπον καὶ τὰ στήθη τοῦ ἀντιπάλου πλήσσων, ἐξέτεινεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς. μέχρις οὐρανῶν δ' ἀνήρχετο ὁ κρότος τῶν συγκρουομένων δοράτων καὶ ἀσπίδων, ἀναμιγνύμενος μετὰ τῆς ἀγωνιώσης κραυγῆς τῶν μαχομένων· ἰδίᾳ δ' ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς λέων ἐξηγριωμένος μεταξὺ ἀγέλης ταύρων μυκωμένων, κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἱστορικοῦ, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν στρέφων τὸ δόρυ, πανταχοῦ τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον ἐπήγαγεν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ οὗτος περιστοιχούμενος ὑπὸ λαμπροῦ ἐπιτελείου, καὶ κατά τε τὴν λευκότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν πτερῶν τῆς περικεφαλαίας διακρινόμενος ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ χάριν τοῦ ὑπὸ πάντων πρὸς αὐτὸν παρεχομένου σεβασμοῦ, εἰς μέγιστον περιέστη κίνδυνον, πανταχόθεν προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ. Καὶ θραυσθέντος μὲν δυστυχῶς τοῦ δόρατός του ἐζήτησε τὸ τοῦ Ἀρέτου, ἀναβολέως τῶν βασιλικῶν, εἰπόντος δ' ἐκείνου ὅτι τὸ ἰδικόν του ἐθραύσθη, εἰς μεγάλην ἀγωνίαν περιῆλθε μαχόμενος ὅπως ἠδύνατο διὰ τοῦ ξίφους. Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ἐπὶ τέλους εἰς τὴν μάχην καὶ οὗτος παρευρισκόμενος, προσέφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ ἰδικόν του δόρυ.—«Καλῶς ἔχει», εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ λαβὼν τὸ δόρυ, ὥρμησε κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν πλήξας τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπερχόμενον Μιθριδάτην, τὸν γαμβρὸν τοῦ Δαρείου, νεκρὸν αὐτὸν κατὰ γῆς ἐξέτεινεν· ὁ Ροισάκης καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὥρμησαν ἀκολούθως ἐκ συμφώνου κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ μὲν Ροισάκης σφοδρὸν ἐπαγαγὼν κτύπημα κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ἔφθασε μέχρι τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ μέρος αὐτῆς καὶ τῆς περικεφαλαίας ἀπέκοψεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν ὑπέστη μοῖραν, οἵαν καὶ ὁ Μιθριδάτης κατὰ τὸ στῆθος πληγείς· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Σπιθριδάτης ὄπισθεν προσερχόμενος ἤθελε βεβαίως ἐπιφέρει καιρίαν πληγὴν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Καίτοι δὲ διαφόρους ἀμυχὰς φέρων ὁ Ἀλέξανδρος, ἔτι μᾶλλον ἀκάθεκτος καθίστατο, ὡς μαινόμενος ἐφορμῶν· καὶ ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ πεζοί, ἐξακολουθοῦντες νὰ προσέρχωνται ἐκ τοῦ ἀπέναντι στρατοπέδου καὶ μετὰ τῶν μαχομένων τάξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀναμιγνύμενοι, εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν ἔφερον τοὺς οὐχ ἧττον γενναίους μέν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης ἀπειρίας πολεμοῦντας Πέρσας. Καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν Περσῶν ἀρχηγῶν ἔπεσον ἡρωϊκωτάτην δεικνύοντες ἀντίστασιν· αἱ τάξεις ἐπὶ τέλους διεσκορπίσθησαν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, σώματα νεκρῶν συνεσωρεύθησαν ἐπ' ἀλλήλων, γενικὴ σύγχυσις διεδέχθη τὰ κακῶς τεταγμένα στρατεύματα, ἡ κατὰ τοὺς Πέρσας ὄχθη τοῦ ποταμοῦ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἀραιώνηται, καὶ ἅπαντες ἐν γένει ἐτράπησαν εἰς φυγήν, μόνον δ' οἱ παρὰ τοῖς Πέρσαις μισθοφόροι Ἕλληνες τοποθετηθέντες ἐπί τινος λόφου ἀνθίσταντο γενναίως· καὶ

οὗτοι ὅμως ἀπαυδήσαντες ἐζήτησαν παρὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐγγυήσεις πίστεως, προτείνοντες νὰ παραδοθῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖνος μετὰ σφοδρᾶς μᾶλλον ὀργῆς ἢ σκέψεως, ὡς μαινόμενος, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, ἐφορμήσας, ἅμα δὲ καὶ ἅπαν τὸ ἱππικὸν ἀθρόον διατάξας νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν, τοὺς πλείστους μὲν αὐτῶν ἀπέκοψαν ἕως δισχίλιοι δ' αἰχμαλωτισθέντες ἐπέμφθησαν ἀκολούθως εἰς Μακεδονίαν, καταδικασθέντες νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα, διότι Ἕλληνες ὄντες, παρὰ τὰ κοινῶς δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο.

Οἱ στρατιῶται τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐπεδόθησαν ἀμέσως εἰς τὸ λαφυραγωγεῖν' ἀλλ' ὁ 'Αλέξανδρος ὡς οἰκείαν πλέον θεωρῶν τὴν χώραν, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἀπέχωσι τοῦ τοιούτου. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην τοῦ Γρανικοῦ λέγεται ὅτι ἔπεσον εἰκοσιπέντε μὲν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἱππέων Μακεδόνων, συμπλακέντες μετὰ ἀνδρείων καὶ ἀπηλπισμένων Περσῶν, τῶν δ' ἄλλων ἱππέων ἕως ἑξήκοντα καὶ πεζοὶ ἕως τριάκοντα ἐθανατώθησαν. 'Εν ταὐτῷ δ' ἔπεσε καὶ ὁ ἵππος τοῦ 'Αλεξάνδρου (ἄλλος τοῦ Βουκεφάλου), πληγεὶς διὰ ξίφους. Μεγαλοπρεπῶς δ' ἤδη ὁ 'Αλέξανδρος ἐνασχοληθεὶς νὰ κηδεύσῃ τοὺς πεσόντας εἰς τὴν μάχην, διέταξε περιπλέον νὰ κατασκευασθῶσι χάλκιναι εἰκόνες διὰ χειρὸς τοῦ Λυσίππου καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας, συλλυπητήρια δὲ καὶ διάφορα προνόμια καὶ χαρίσματα ἀπεστάλησαν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὰ τέκνα τῶν πεσόντων εἰς τὴν μάχην' πολλὴν δὲ πρόνοιαν καὶ φροντίδα ἔλαβεν ὁ 'Αλέξανδρος καὶ διὰ τοὺς τετραυματισμένους, ὁ ἴδιος προσερχόμενος καὶ ἐπισκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων τὰς πληγάς των, καὶ διαφόρους κάμνων εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσεις καὶ ἐξετάσεις, πρὸς τούτοις δὲ καὶ θεραπευτικὰς διαταγάς, οὕτως εἰπεῖν, παρέχων εἰς αὐτούς.

Παρὰ δὲ τῶν Περσῶν ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἔπεσον ἕως εἰκοσακισχίλιοι μὲν πεζοί, ἕως δισχίλιοι δ' ἱππεῖς, ἐξ ὧν ὀκτὼ ἦσαν ἀρχηγοί' καὶ οὗτοι δ' ἐπισήμως διέταξεν ὁ 'Αλέξανδρος νὰ ἐνταφιασθῶσι, πρὸς τούτοις δὲ διέταξε νὰ ταφῶσι καὶ ὅσοι τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐτελεύτησαν συνεκστρατεύσαντες μετὰ τῶν πολεμίων, ἐκπληρῶν οὕτω σύνηθες παρ' αὐτοῖς θρησκευτικὸν ἔθιμον, τοὺς δὲ αἰχμαλωτισθέντας τῶν Ἑλλήνων ἔπεμψεν, ὡς εἴδομεν, εἰς Μακεδονίαν, μόνον δὲ τοὺς Θηβαίους ἀπέλυσεν εἰπών : «Ὑμεῖς, ὦ ταλαίπωροι, ἀπέλθετε, ὅπου βούλεσθε, διότι οὐδεμία εἰς ὑμᾶς ὑπελείφθη πατρὶς πλέον». Θέλων δὲ πρὸς τούτοις ὁ 'Αλέξανδρος νὰ συνοικειώσῃ δῆθεν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας μετὰ τῶν ἀνδραγαθησάντων, ἔπεμψε τριακοσίας πανοπλίας Περσικάς, ὡς ἀφιερώματα εἰς τὸν ἐν 'Αθήναις ναὸν τῆς Παλλάδος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς. «'Αλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, τρόπαια ἀπὸ τῶν ἐν 'Ασίᾳ κατοικούντων βαρβάρων». Καὶ ἐθεωρήθη μὲν τοῦτο ὡς στίγμα κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ οὐ μικρὰν εἰς αὐτοὺς τιμὴν παρέσχεν, ὡς δεῖγμα μεγαλοφροσύνης θεωρούμενον. Πλεῖστα δὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, πορφυροῖ τάπητες, σκεύη καὶ στολαί, καὶ διάφορα ἀντικείμενα πολυτελείας ἐστάλησαν εἰς τὴν μητέρα του 'Ολυμπιάδα. Φρονῶν ὁ 'Αλέξανδρος ὅτι

οὐδὲν μητρὸς ἥδιον τέκνοις», πάντοτε ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὴν μητέρα του, καὶ ἤδη ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ δόξῃ ἐφιλοτιμήθη νὰ πέμψῃ εἰς αὐτὴν τὰ μεγαλοπρεπέστερα τῶν λαφύρων του. Καὶ τὸ ἀκόλουθον δὲ δεικνύει τὴν κατὰ τοῦτο εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχήν. Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο δύστροπος καὶ τραχεῖα· καὶ τί τοῦτο εἰς τὸν νέον ἡμῶν ἥρωα; Λίαν δὲ δοξομανὴς οὖσα ἡ γυνὴ αὕτη, ἤθελε νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ πολιτικά, καὶ πολλάκις ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὸν ἀντιβασιλέα Ἀντίπατρον, ὅστις καὶ ἠναγκάζετο νὰ κάμνῃ παράπονα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἰς πολλὰ αὐτὴν μεμφόμενος. Ἐνώπιον τῶν φίλων του ἀναγνοὺς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀντιπάτρου ὁ Ἀλέξανδρος· «Ἀντίπατρε, Ἀντίπατρε, ἀνεβόησε· δὲν γνωρίζεις ὅτι ἓν δάκρυον τῆς μητρός μου ἐξαλείφει μυρίας τοιαύτας ἐπιστολὰς ἰδικάς σου!»

Ἡ περὶ τὸν Μάϊον πιθανῶς μῆνα γενομένη κατὰ τὸν Γρανικὸν μάχη ἀπέσπασε τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Δαρείου, πολλαὶ δ' Ἑλληνικαὶ πόλεις ὑποκείμεναι εἰς τοὺς Πέρσας, ἐδράξαντο τῆς εὐκαιρίας ἀμέσως νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, συνενούμεναι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οἱ δ' αὐτόχθονες κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων προθύμως ἀνεγνώριζον τὸν νικητήν, ὑποτασσόμενοι ἀμέσως εἰς αὐτόν, καθόσον παρ' αὐτοῖς ἡ νίκη ἐπεξηγεῖτο ὡς ἄνωθεν δεδομένον σύνθημα. Εἰς τὸ ἑξῆς λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ μικρῶν ἐξαιρέσεων καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἐφαίνετο μέχρι τῶν λεγομένων πυλῶν τῆς Συρίας προσερχόμενος ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, εἰς ὃν τὸ πᾶν ὤφειλε νὰ κλίνῃ τὸ γόνυ.

Ἐπαναλαμβάνων δὲ τὴν διὰ τῆς Τρῳάδος πορείαν του ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξηκολούθει πρὸς νότον προβαίνων, διὰ τοῦ Ἀδραμυττείου, τῆς Περγάμου καὶ τῶν Θυατείρων, εἰς τὰς Σάρδεις, ὁ δὲ στρατὸς ἐστρατοπέδευσε περὶ τὸν ποταμὸν Ἕρμον, ὀλίγον ἀπέχων τῆς πόλεως. Ἀμέσως αἱ κλεῖδες τῶν Σάρδεων (τῆς πόλεως) καὶ τοῦ φρουρίου, ὅπερ ὀχυρότατον κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐθεωρεῖτο, ἀμαχητὶ παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ σατράπου Μιθρίνου εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐπὶ τοῦ φρουρίου δὲ τούτου ἔκειντο ἄλλοτε τὰ ἀνάκτορα τοῦ περιβοήτου βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου, ἔνθα παραστὰς Σόλων, ὁ περιώνυμος νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, σοφῶς αὐτὸν ἐπετίμησε διὰ τὴν ὑπερόριον ἀλαζωνείαν ἣν ἐδείκνυε, νομίζων ὅτι ἦτο εὐτυχέστερος πάντων, διότι ἦτο πλουσιώτατος, ἐπιλέγων πρὸς αὐτόν: «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Ὁ Κῦρος οὐχ ἧττον, μέγας δορυκτήτωρ, νικήσας τὸν Κροῖσον, συμπεριέλαβε καὶ τὴν Λυδίαν εἰς τὴν μεγάλην κυριαρχίαν τῶν Περσῶν. Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν δὲ νῦν τῶν Σάρδεων ἀναβὰς ὁ Ἀλέξανδρος προέτεινε νὰ ἀνεγείρῃ ἐπ' αὐτῆς ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, συνοικειούμενος δὲ καὶ τὸν λαὸν διεκήρυξε τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀρχαίων νόμων εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀναγκαστικῶν μέτρων ἅτινα οἱ Πέρσαι ἐπέβαλλον εἰς αὐτήν.

Ἅπασαι αἱ πόλεις τῆς Λυδίας, Φρυγίας τε καὶ Βιθυνίας, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, σατράπην δὲ (ἤτοι ἔπαρχον) ἐπὶ τῆς Λυδίας καὶ τῆς

ἄλλης ἀρχῆς τοῦ Σπιθριδάτου κατέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος Ἄσσανδρον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παρμενίωνος, παραδοὺς αὐτῷ ὅσους ἐνέκρινεν ἀναγκαίους ἐπὶ τούτῳ πεζοὺς καὶ ἱππεῖς· κατέλιπε δὲ καὶ τῆς μὲν ἀκροπόλεως ἐπιμελητὴν τὸν Παυσανίαν, τῶν δὲ φόρων εἰσπράκτορα τὸν Νικίαν.

Ἤδη οἱ Μακεδόνες διελθόντες τὸν Τμῶλον (ὄρος), κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ κατὰ τὴν Ἰωνίαν Καΰστρου (ποταμοῦ), ἑβδομήκοντα μίλια διανύσαντες ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν. Αἱ ἐπισημότεραι δὲ νῦν Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἰωνίας ἀναιμωτὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ πρώτη ἡ Ἔφεσος παρέσχε τὸ παράδειγμα. Ὡς δ' αἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν διατελοῦσαι ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις, οὕτω καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐφέσου ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διῃρημένοι εἰς δύο ἐναντία κόμματα, τὸ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν. Ἑκάτερον τῶν κομμάτων τούτων μετὰ μεγάλης ἀντιπαθείας ἐφέρετο πρὸς τὸ ἕτερον καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ δεσποτισμοῦ προστατευόμενον ὑπερίσχυε, καὶ οὐκ ὀλίγον κατηνώχλει καὶ κατεπίεζε τὸ ἕτερον κόμμα, νῦν ὅμως κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος ἀνεζωπύρησαν τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποκατέστησε καὶ αὖθις τὴν δημοκρατίαν ἀλλὰ τοσοῦτον σκληρῶς οἱ δημοκρατικοὶ πρὸς τοὺς ἐναντίον των ἐφέρθησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν, ἀποσπάσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ναῶν, ἔνθα κατέφυγον, καὶ ἦτο ἀνάγκη πολλαχοῦ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ μεταχειρισθῇ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, προλαμβάνων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἐκδικήσεως.

Κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἐφέσιοι ἐνησχολοῦντο ἀνακτίζοντες πολὺ λαμπρότερον τὸν ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου πυρποληθέντα κατὰ τὴν νύκτα τῆς γεννήσεώς του ναόν. Μεγάλην δ' οἱ Ἐφέσιοι ἔδειξαν γενναιότητα, ἁδρῶς συνεισφέροντες διὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ ναοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες μάλιστα προθύμως παρεῖχον ἐπὶ τούτῳ τὰ κοσμήματα καὶ πάντα τὰ πολύτιμα αὐτῶν κειμήλια. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ αὖθις προσοικειούμενος τὸν ὄχλον, κατ' ἀρχὰς μὲν διέταξε νὰ δαπανηθῇ διὰ τὴν ἐποικοδομὴν ταύτην τοῦ ναοῦ ὁ εἰς τοὺς Πέρσας διδόμενος φόρος· ἀκολούθως δὲ προέτεινε νὰ ἀποτίσῃ αὐτὸς ἐξ ἰδίων ἅπασαν τὴν ἐπὶ τούτῳ γενησομένην δαπάνην, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἐπιγράψωσιν ἐπὶ τῆς θύρας τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς ἱδρυτοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τοῦ ναοῦ. Καὶ τυφλῶς μὲν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ εἴδωλον αὐτῶν οἱ Ἐφέσιοι, δὲν παρεδέχθησαν βεβαίως τοιαύτην πρότασιν, δι' ἧς ἡ εὔνοια τῆς θεᾶς των μετέβαινεν εἰς ἄλλον, ἀλλὰ καὶ φρονίμως φερόμενοι (καί τοι χαμερπῶς κατά τι) ἀπήντησαν εἰς τὸν βασιλέα ὅτι δὲν ἦτο πρέπον θεὸς νὰ ἀφιερώσῃ ναὸν εἰς θεόν. Ἡ οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως ἐτέθη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀπελλοῦ ζωγραφηθεῖσα μεγαλοπρεπεστάτη εἰκὼν τοῦ Ἀλεξάνδρου, κρατοῦσα κεραυνόν, δι' ἣν καὶ ἐπληρώθη οὗτος εἴκοσι χρυσᾶ τάλαντα.

Τίς ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ περιφήμου τούτου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος; Συνώδευε δ' ὁ Ἀπελλῆς τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείαν μετ' ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν εἴς τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα

ἔργα καλλιτεχνίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετιμήθη ὡς ἀριστούργημα πολλοῦ λόγου ἄξιον, καὶ ὡς παροιμιῶδες ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρξαν δύο Ἀλέξανδροι, ὁ τοῦ Φιλίππου, ἀήττητος, καὶ ὁ τοῦ Ἀπελλοῦ, ἀμίμητος. Διετηρήθη δὲ καὶ ἀστεῖον ἀνέκδοτον περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης, ὅτι ἔφιππος θεωρῶν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἔδειξεν ἀδιαφορίαν τινά, ἀλλ' ὁ ἵππος αὐτοῦ ἐχρεμέτισε. «Βλέπεις, ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἀπελλῆς, ὅτι ὁ ἵππος σου εἶναι γραφικώτερος ἀπὸ σέ, ἤτοι, ὁ ἵππος σου γνωρίζει καλλίτερον ἀπὸ σὲ τὴν ζωγραφικήν». Καὶ δὲν ἦλθε μὲν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ὁ ἵππος ἔδειξε μὲν τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ σχῆμα τῆς εἰκόνος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ κάμῃ τὴν ἀνήκουσαν διάκρισιν κατὰ τὸ χρῶμα. Εἴδομεν δὲ προηγουμένως ὅτι ὁ Ἀπελλῆς παρεῖχεν εἰς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ μελανώτερον τὸ χρῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου πάλιν καταφαίνεται ἡ μεγάλη οἰκειότης, ἣν ὁ μέγας οὗτος ἥρως τῆς ἀρχαιότητος ἐδείκνυεν ἐν πάσῃ περιστάσει τιμῶν τὴν ἀξίαν κατὰ τὸ δέον.

Ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς λέγει ὅτι ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς οὗτος τῆς Ἀρτέμιδος ἔκειτο εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, λάμπων ὡς μετέωρον. Ἦτο δὲ τῳόντι ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐποχήν, ὅτε ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν ἐπεσκέφθη τὴν Ἔφεσον, ὁ δ' ὄχλος μάτην ἠθέλησε νὰ κωλύσῃ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, φωνάζων «Μεγάλη ἡ θεὰ Ἄρτεμις».

Κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐν Ἐφέσῳ διατριβὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρέσβεις ἔκ τε τῆς Μαγνησίας, τῶν Τράλλεων καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἰωνίας προσελθόντες, τῷ προσέφεραν τὰς κλεῖς τῶν πόλεων τούτων, ἀναγνωρίζοντες τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπέστειλε τὸν Παρμενίωνα νὰ καταλάβῃ τὰς χώρας ταύτας μετὰ τεσσάρων χιλιάδων πεζῶν, καὶ διακοσίων ἱππέων. Ταυτοχρόνως δ' ἀπεστάλη καὶ Ἀντίμαχος ὁ Ἀγαθοκλέους μετὰ ἱκανῆς δυνάμεως εἰς τὰς Αἰολικὰς ἀποικίας, ἐντολὴν φέρων νὰ καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐν αὐταῖς καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν, ἀποδίδων τοὺς πατρίους νόμους εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, καὶ ἀπαλλάσσων αὐτὰς ἐκ τῶν φόρων οὓς παρεῖχον εἰς τοὺς Πέρσας.

Κατὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ διατριβήν του διάφορα πρὸς τούτοις συνέλαβε σχέδια ὁ Ἀλέξανδρος περὶ προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων, περὶ συνοικίσεως διαφόρων πόλεων, καὶ πρὸ πάντων τῆς Σμύρνης, ἥτις ὑπὸ τοῦ Σαδυάττου, βασιλέως τῆς Λυδίας, καταστραφεῖσα, ἐπὶ τετρακόσια ἔτη κατὰ κώμας ἤδη κατῳκεῖτο, καὶ ἄλλα, ὧν τινα μὲν ἐξετελέσθησαν ἀμέσως, τινὰ δὲ ὑπὸ τῶν διαδόχων του, καὶ ἄλλα ἔμειναν παντάπασιν ἄθικτα, ἕνεκα τῶν συνεχῶν πολέμων.

Λαμπρὰν δ' ἐπὶ τέλους θυσίαν τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ἐπῆλθεν ἤδη πρὸς νότον, κυριεύων τὰς παραλίους πόλεις· ἀλλ' ἀμέσως ἀπήντησε μεγίστην ἀντίστασιν εἰς τὴν Μίλητον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἰωνίας, κειμένην κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Ἡγησίστρατος, ὁ φρούραρχος τῆς Μιλήτου, κατ' ἀρχὰς μὲν μιμούμενος τὸ παράδειγμα

τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἰωνίας, ἡτοιμάζετο κατὰ πρῶτον προθύμως νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· ἀκολούθως ὅμως μαθὼν ὅτι ὁ στόλος τοῦ Δαρείου προσήρχετο, ἤλλαξε γνώμην προτείνων ὅτι εὐχαρίστως παρεῖχε τὰ τείχη καὶ τοὺς λιμένας κοινοὺς εἴς τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Πέρσας· ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἤρεσε βεβαίως εἰς τὸν Μακεδόνα δορυκτήτορα, ἀμέσως δὲ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς πόλεως, ἤρχισε νὰ προσβάλῃ τὰ τείχη αὐτῆς διὰ πολιορκητικῶν μηχανῶν, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντα πλοίων συγκείμενος στόλος τῶν Μακεδόνων, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικάνορος κυβερνώμενος, προσορμισθεὶς εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Λάδην, πανταχόθεν ἀπέκλειε διὰ θαλάσσης τὴν Μίλητον· καὶ προσῆλθε μὲν μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ὁ ἐκ τετρακοσίων πλοίων συγκείμενος Περσο–Φοινικικὸς στόλος, ἀλλὰ βλέποντες οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ κόλπος τῆς Μιλήτου κατείχετο ἤδη ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Μακεδόνων, πλεύσαντες πρὸς βορρᾶν, προσωρμίσθησαν μὲν παρὰ τῇ Μυκάλῃ, ἀλλ' ἵσταντο ἐκεῖ ἀνενέργητοι, καὶ οὔτε οὗτοι τοὺς Μιλησίους ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν, οὔτε οἱ Μιλήσιοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν στόλον τῶν Περσῶν.

Ὁ πολύπειρος Παρμενίων ἠθέλησε καὶ αὖθις νὰ προτείνῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ συνάψῃ ναυμαχίαν μετὰ τοῦ Περσικοῦ ναυτικοῦ, ἁρμοδίαν ἐπὶ τούτῳ δραττόμενος εὐκαιρίαν τὴν ἐμφάνισιν ἀετοῦ καθεσθέντος κατὰ τὴν πρύμνην τῆς ναυαρχίδος. «Πάντοτε, εἶπεν ὁ γέρων στρατηγός, οἱ Ἕλληνες διὰ ναυμαχίας ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους, τὸ δὲ σημεῖον τοῦ ἀετοῦ διαδηλοῖ τὴν ἐπὶ τούτῳ θέλησιν τῶν θεῶν. Καὶ νικῶντες μέν, ἐπιπρ σέθεσε, θέλουσιν ἔχει μεγάλας ὠφελείας, νικώμενοι δέ, δὲν θέλουσι πάθει μέγιστόν τι κακόν.» Περίεργος δ' αὖθις ἦτο ἡ ἀπάντησις ἣν πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος παρέσχεν. «Ἡ ναυμαχία κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν εἶναι καὶ ἀνωφελὴς καὶ ἐπικίνδυνος, πρῶτον μὲν διότι οἱ Μακεδόνες θέλουσι πολεμήσει μετὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα πλοίων κατὰ τετρακοσίων πλοίων τοῦ ἐχθροῦ, ἀγύμναστοι δηλαδὴ αὐτοὶ ὄντες εἰς τὰ τῆς θαλάσσης, κατὰ λίαν ἐξησκημένων ναυτῶν, τῶν Φοινίκων, τῶν Κυπρίων καὶ ἄλλων, ἐξ ὧν συνέκειτο ὁ Περσικὸς στόλος· ἀπεναντίας οἱ Μακεδόνες, ἔμπειροι ὄντες εἰς τὰ τῆς ξηρᾶς, πρὸς οὓς καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀντιπαραβληθῶσιν οἱ βάρβαροι εἶχον βεβαίαν τὴν νίκην, καὶ τοῦτο ἐσήμαινε καὶ ὁ ἐπὶ γῆς καθήμενος ἀετὸς ὅτι ἐκ ταύτης θέλει ἐπέλθῃ ἡ ἧττα τῶν Περσῶν.» Ἐν τούτοις οἱ Μακεδόνες διὰ τοῦ παραπλέοντος στολίσκου των ἐκυρίευσαν κατὰ πρῶτον τὰ περὶ τὴν Μίλητον νησίδια, ἀκολούθως δὲ καὶ ἡ πρωτεύουσα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δορυκτήτορος, καθόσον μάλιστα οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ μισθοφόροι αὐτῶν, μηδεμίαν πλέον βλέποντες ἐλπίδα σωτηρίας, οἱ μὲν αὐτῶν ριπτόμενοι ἐντὸς θαλάσσης ἐπὶ τῶν ὑπτίων ἀσπίδων των, οἱ δ' ἐμβαίνοντες εἰς ἀκάτιον οὐκ ὀλίγοι μὲν ἐσώζοντο εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, οἱ πλεῖστοι ὅμως συνελαμβάνοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Ἐπὶ τέλους ἡ πόλις ἐκυριεύθη, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἠπιώτερος ἐφέρθη καὶ εἰς τοὺς κατοίκους καὶ εἰς τοὺς μισθοφόρους αὐτῶν. Νῦν δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἅπαξ κυρίαρχος τῆς μικρᾶς Ἀσίας καταστάς, ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὸ ναυτικόν του ὡς πάντῃ ἄχρηστον καὶ λίαν δαπανηρόν.



Η ΝΟΤΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

Εἶχε δὲ καὶ ἄλλον ἐπὶ τούτῳ σπουδαιότερον λόγον κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Διοδώρου. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἤδη μεγάλη νὰ συναφθῇ μάχη μετὰ τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόμισεν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἤθελον εἶσθαι προθυμότεροι εἰς τὸ μάχεσθαι, ὡς μὴ ὑπαρχούσης πλέον ἐλαχίστης ἐλπίδος φυγῆς· ὀλίγα δὲ τινα πλοῖα φορτηγὰ διετήρησεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς μετακόμισιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν καὶ τὰ εἴκοσι πλοῖα τῶν Ἀθηναίων ἅτινα καὶ διεφύλαξε πρὸς τιμὴν τῆς πόλεως.

Ἑτέραν μεγαλειτέραν ἀντίστασιν ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καρίας, ἰσχυρὰν παραθαλασσίαν πόλιν καὶ καθέδραν τῶν βασιλέων τῆς Καρίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πόλις αὕτη ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Μέμνονος, ὅστις ἦτο ὁ μόνος ἐγκαταλειφθεὶς ἐπίσημος ἀρχηγὸς τῶν Περσῶν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γρανικοῦ, καὶ εἰς ὃν ὁ Δαρεῖος κατὰ τὰ περὶ αὐτοῦ διαφημισθέντα ἐν τῷ πολεμικῷ συμβουλίῳ, καὶ βλέπων ὅτι περιεσκεμμένως καὶ ὀρθῶς περὶ πάντων ἐσκέπτετο, παρέσχεν αὐτῷ τὴν ἀπεριόριστον Κυβέρνησιν ἁπάσης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· οὗτος δ' εὐγνωμόνως πρὸς τὸν Δαρεῖον φερόμενος ἔπεμψε παρ' αὐτῷ, ἀσφαλείας δῆθεν ἕνεκα, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Καὶ κατὰ μὲν τὰ παράλια, δύο καλῶς ὠχυρωμέναι πόλεις, ἡ Μύνδος, ἡ Ἀρκόνησος καὶ ἄλλαι τινὲς νῆσοι ἱκανὴν φρουρὰν ἔχουσαι προεφύλασσον τὴν πόλιν, διὰ ξηρᾶς δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ὑπῆρχον ἰσχυρὰ τείχη, πλατεῖαν καὶ βαθεῖαν ἔχοντα ἔξωθεν τάφρον.

Καὶ συνεκέντρωσε μὲν ἐνταῦθα ὁ Μέμνων ἁπάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ ἀφθόνους συνέλεξε ζωοτροφίας, ἀλλ' οἱ πολιορκηταὶ τοσοῦτον ἰσχυρὰς διὰ παντοίων μηχανῶν ἔκαμαν ἐφόδους κατὰ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτῆς μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσιν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὰς ἐντόνους αὐτῶν προσβολάς, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι πᾶσαν ἀντίστασιν καὶ νὰ βάλωσι πῦρ εἰς διαφόρους οἰκοδομάς· πλεῖστοι δ' αὐτῶν μετὰ μεγάλων δυσκολιῶν κατέφυγον εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Κῶ. Ἡ Ἁλικαρνασσὸς τέλος ἐκυριεύθη, καὶ οὐκ ὀλίγοι μὲν τῶν κατοίκων ἐφονεύθησαν οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς ἓξ παρακειμένας κώμας, ἅπασα δ' ἡ χώρα κατεδαφισθεῖσα ὑπὸ τοῦ δορυκτήτορος μετεβλήθη εἰς ἐρείπια, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται τανῦν, εἰμὴ ἄθλιόν τι χωρίον, κοινῶς λεγόμενον Βουδρούμιον.

Ἦτο δ' ἡ Ἁλικαρνασσὸς πόλις τῆς Καρίας, περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ γέννησιν τοῦ Ἡροδότου, πατρὸς τῆς ἱστορίας, καὶ ὡς καθέδρα τοῦ βασιλείου τῆς Καρίας· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν ἐν αὐτῇ τάφον, ὃν ἡ βασίλισσα Ἀρτεμισία κατεσκεύασε πρὸς τιμὴν τοῦ συζύγου της Μαυσώλου. Ἦτο δὲ διαβόητος ὁ τάφος οὗτος ἐπὶ τῇ ἀξιοθαυμάστῳ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ, διὸ καὶ ἔκτοτε πάντες οἱ μεγαλοπρεπῶς κατασκευαζόμενοι τάφοι (ἀκολούθως) ὠνομάζοντο Μαυσωλεῖα.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἰδριέως, τοῦ βασιλέως τῆς Καρίας, διεδέχθη τὸν θρόνον κατὰ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ νενομισμένα ἡ σύζυγος (καὶ ἀδελφὴ) αὐτοῦ Ἄδα. Πιξόδωρος δ' ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τῆς Βασιλίσσης καταβιβάσας αὐτὴν ἐκ

τοῦ θρόνου, ἐβασίλευσε ἀντ' ἐκείνης. Τὸν ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ 'Οροντοβάτης, παραγκωνίσας τὴν Ἄδαν εἰς τὰ Ἄλινδα, ὀχυρόν τι χωρίον τῆς Καρίας. Ἅμα δὲ νῦν ἐφάνη ὁ 'Αλέξανδρος, ἐκείνη εἰς προϋπάντησιν προσδραμοῦσα, τά τε Ἄλινδα παρέδωκεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὡς υἱόν της τὸν 'Αλέξανδρον προσηγόρευσεν· οὗτος δ' ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ εὐχαριστηθείς, τῆς Καρίας ἁπάσης αὐτὴν ἀνέδειξεν. Εὐγνωμόνως δὲ καὶ φιλοστόργως φερομένη καὶ ἡ Ἄδα εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, τὸν ὡς θετὸν υἱόν της, καθ' ἑκάστην ὄψα καὶ πέμματα (πλακούντια) ἐφιλοτιμεῖτο πέμπουσα εἰς αὐτόν, ἅτινα ὅμως ἐκεῖνος ἐγκρατείας λόγῳ δὲν παρεδέχετο, ὡς πρὸ ὀλίγου ἤδη εἴπομεν.

'Αφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ παρὰ τῇ Περσίᾳ μισθοφορῶν, ὡς εἴρηται, Μέμνων ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν ἰσχυροῦ ναυτικοῦ, ὡς μὲν Ἕλλην ἐπέτυχε νὰ κυριεύσῃ νήσους τινάς, τὴν Σάμον, τὴν Χίον, τὴν Λέσβον καὶ ἄλλας, ἀλλ' ἀπροσδοκήτως τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐτελεύτησε, καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀνυπερβλήτου ζημίας πρόξενος ὑπῆρξεν εἰς τὸν δεσπότην του.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς 'Αλικαρνασσοῦ, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψε καὶ αὖθις ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὰ μέρη τῶν Σάρδεων μετὰ ἱκανοῦ ἱππικοῦ καὶ μεγάλης μοίρας στρατοῦ πρὸς καθυπόταξιν τῆς Φρυγίας, οὗτος δ' ἔσπευσε νὰ κυριεύσῃ τὰ παράλια καθιστῶν οὕτω παντάπασιν ἄχρηστον τὸ ναυτικὸν τῆς Περσίας, τὸ δὲ θέρος ἀνήγγειλεν εἰς τὸν στρατὸν ὅτι πάντες οἱ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκστρατείας μετ' αὐτοῦ συναπελθόντες νεόγαμοι ἠδύναντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, νὰ μείνωσι τὸν χειμῶνα μετὰ τῶν γυναικῶν των, τὴν δ' ἄνοιξιν νὰ ἐπιστρέψωσι φέροντες καὶ νεοσυλλέκτους μεθ' ἑαυτῶν. Τρεῖς στρατηγοὶ νεόνυμφοι Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου, Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους καὶ Μελέαγρος ὁ Νεοπτολέμου ἐπεφορτίσθησαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης. Μέγα δὲ τὸ τοιοῦτον πολιτικὸν σχέδιον. 'Αφ' ἑνὸς μὲν οἱ στρατιῶται προσηλοῦντο ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν βασιλέα ἕνεκα τοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐνοϊκοῦ αἰσθήματός του, οὐδὲ κίνδυνος δ' ἀφ' ἑτέρου ὑπῆρχε μὴ ἐλαττωθῇ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, καθόσον μάλιστα οἱ διαταχθέντες νὰ ἀπέλθωσιν ἦσαν κατ' ἀναλογίαν ὀλίγοι· ἀπεναντίας δὲ μάλιστα τοῦτο συνετέλεσε νὰ ἐπαυξήσῃ κατά τι τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ.

'Επί τινα χρόνον ὁ 'Αλέξανδρος ἔμεινεν ἐν Φασήλιδι, πόλει τῆς Λυκίας· πιθανῶς δ' ἦτο τότε μεσοχείμωνον. 'Η πόλις αὕτη προσέφερεν εἰς τὸν 'Αλέξανδρον χρυσοῦν στέφανον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιδεικνύουσα τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον, ἀφ' ἑτέρου ἔχουσα χρείαν τῆς προστασίας τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἀδιακόπως προσβαλλομένη ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν. 'Εν Φασήλιδι διατρίβων ὁ 'Αλέξανδρος, καὶ ἰδὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνακειμένην τὴν εἰκόνα τοῦ προαποθανόντος Θεοδέκτου, μαθητοῦ τοῦ 'Αριστοτέλους, ἔρριψεν ἐπ' αὐτῆς πολλοὺς τῶν εἰς αὐτὸν προσφερθέντων στεφάνων, χάριν τῆς παλαιᾶς συναναστροφῆς, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ νεανίου τούτου. 'Εκεῖ ὁ 'Αλέξανδρος ἐπληροφορήθη ὅτι στυγερὰ συνωμοσία ἐτεκταίνετο κατ' αὐτοῦ, τὴν δολοφονίαν τοῦ βασιλέως σκοποῦσα, εἰς ἣν καὶ ὁ Δαρεῖος συνενοεῖτο

μετὰ τῶν συνωμοτῶν. Πρὸ ὀλίγου δὲ χρόνου ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνακαλύψασα τὴν συνωμοσίαν ταύτην, ἔν τινι ἐπιστολῇ της προέτρεπε τὸν υἱόν της νὰ εἶναι προσεκτικώτερος εἰς τοὺς προτέρους ἐχθρούς του, οὓς νῦν συγκατατάσσει μετὰ τῶν φίλων του καὶ θεῖον δέ τι ἐλέγετο ὅτι ἐδόθη πρό τινος καιροῦ ἄνωθεν σημεῖον ἐπὶ τούτῳ.

Ὅτε ἐπολιόρκει ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Ἁλικαρνασσόν, ὑπὸ μεγάλου καταβληθεὶς καμάτου, κατεκλίθη ἀναπαυόμενος ὀλίγον περὶ μεσημβρίαν· χελιδὼν δὲ προσελθοῦσα περιίπτατο ὑπὲρ τὴν κεφηλὴν αὐτοῦ τρίζουσα, καὶ ὁτὲ μὲν κατὰ τοῦτο ὁτὲ δὲ κατ'ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς κλίνης μεταβαίνουσα θορυβωδέστερον ἐξηκολούθει ᾄδουσα. Καὶ λίαν μὲν κεκοπιακὼς ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς χελιδόνος σφόδρα ἐνοχλούμενος, ἠρκεῖτο ἀποδιώκων αὐτὴν ἐλαφρῶς διὰ τῆς χειρός· ἀλλ' ἡ χελιδὼν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐξηκολούθει ἔτι σφοδρότερον ᾄδουσα μέχρις οὗ ἐξήγειρεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ ἅμα ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διατρίβοντα μάντιν, τὸν Τελμισσέα Ἀρίστανδρον. Οὗτος δ' ἐξήγησεν ὅτι ἡ χελιδὼν ὡς εὔνους καὶ σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα δὲ καὶ λάλος, ἐσήμαινεν ἐπιβουλὴν καὶ προδοσίαν, ἥτις καὶ πράγματι ἀνεκαλύφθη.

Ἦτο δ' ὁ προδότης οὗτος ὁ γνωστὸς ἡμῖν Ἀλέξανδρος ὁ Λυγκιστής, ὅστις συνένοχος ὢν μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν του εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου, ἠξιώθη συγγνώμης παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς εἴρηται· οὗτος δὲ σχέσεις ἀποκρύφους ἔχων μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Περσίας, ἔπεμψεν εἰς τὸν Δαρεῖον τὸν ἐκ Μακεδονίας ἑκουσίως εἰς τὴν Περσίαν καταφυγόντα Ἀμύνταν, υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου, ἐπιστολὴν φέροντα εἰς αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος στέλλει ἐπὶ τούτῳ τὸν πιστὸν αὐλικόν του Ἀσασίνην, ὅστις κρυφίως εἰς τὸ Μακεδονικὸν ἱππικὸν εἰσδύσας ἔμελλε νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Λυγκιστοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀσασίνης συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Παρμενίωνος, καὶ τὰ πάντα διεδηλώθησαν. Καὶ ναὶ μὲν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Παρμενίωνα νὰ συλλάβῃ τὸν Λυγκιστήν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρα τιμωρὸν ἐπ' αὐτόν, ἀποφεύγων νὰ δώσῃ ἀφορμήν τινα ἀνησυχίας ἢ δυσαρεσκείας εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ διατρίβοντα πενθερὸν αὐτοῦ, τὸν ἀντιβασιλέα Ἀντίπατρον.

Νῦν δ' ἕτερον παρουσιάζεται τῆς νεανικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁρμῆς τόλμημα.

Ὀλίγον τι πρὸς βορρᾶν τοῦ Φασήλιδος ποταμοῦ ὑπάρχει σειρὰ ὀρέων, ἅτινα ἐλέγοντο Κλίμαξ, δι' ὧν ὑπάρχει φυσική τις κλιμακηδὸν διάβασις, λίαν ὅμως ἐπίπονος. Καὶ ἄλλη μὲν δίοδος δὲν ὑπῆρχεν ἄν τις ἤθελε νὰ περάσῃ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος· ἀλλ' ὅτε ἐκ τῆς ξηρᾶς ἰσχυρὸς ἐφύσα ἄνεμος, τοσοῦτον ἀπεσύροντο τὰ ὕδατα, ὥστε καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἠδύναντο νὰ μεταβῶσιν οἱ βουλόμενοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ μεγίστου κινδύνου. Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ ἐπέμφθη διὰ τῶν ὀρέων, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου καιροφυλακτήσας, ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν καὶ τὴν

φάλαγγα, εἰσῆλθεν ἀτρομήτως ἐντὸς τοῦ Φασήλιδος, φεύγων νὰ διαβῇ τὴν τῶν ὀρέων ἐπίπονον διάβασιν. Καὶ τυχαίως μὲν ἐπέτυχον οἱ Μακεδόνες νὰ διέλθωσιν ἀσφαλῶς τὸν ποταμόν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐθεωρήθη μᾶλλον ὡς ἁπλῆς ὁρμῆς παράλογον τόλμημα. Οἱ ταλαίπωροι στρατιῶται ὤφειλον νὰ διαμένωσιν ὁλόκληρον ἡμέραν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ὑπὲρ τὸν ὀμφαλὸν πολλάκις ἐπιβαίνοντος τοῦ ὕδατος. Καὶ ναὶ μὲν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις πρῶτος ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ἔκαμε θαρραλεωτέρους τοὺς Μακεδόνας, ἂν ὅμως ὁ ἄνεμος ἐσφοδρύνετο ἐπὶ μᾶλλον, ὁ νικητὴς τοῦ Γρανικοῦ· καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Μακεδόνες δὲν ἤθελον ἀξιωθῇ βεβαίως νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ἕτερον πεδίον μάχης, καὶ ἤδη τὰ ἐπικήδεια αὐτῶν καὶ ἡμεῖς ἠθέλομεν ψάλλει.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φρυγίας καὶ λύει τὸν Γόρδιον δεσμόν.—Ὄνειρον τοῦ Δαρείου.—Ἡ πομπὴ τῶν Περσῶν Βασιλέων προχωρούντων ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου.—Ὁ Ἀλέξανδρος βαρέως ἀσθενής.—Μάχη ἐν Ἰσσῷ.



ΕΝ ΤΩ μεταξὺ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ἀπέστειλε μετὰ χρημάτων τὸν Κλέανδρον διὰ νὰ συλλέξῃ ἐκ Πελοποννήσου στρατόν, τακτοποιήσας τὰ τῆς Λυκίας καὶ Παμφυλίας πράγματα, ἔφερε τὸν στρατὸν πρὸς τὴν πόλιν Κελαινὰς τῷ 333 π. Χ. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον διέρρεε διὰ μέσου τῶν τειχῶν ὁ ποταμὸς Μαρσύας, ἔνδοξος διὰ τὰς μυθώδεις τῶν Ἑλλήνων ᾠδάς. Τὸ νᾶμα τούτου ἐκ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐκρέον πίπτει εἰς τὴν ὑποκειμένην πέτραν, μετὰ μεγάλου δούπου· μετὰ ταῦτα διασκορπισθὲν βρέχει τὰς περικειμένας πεδιάδας, μόνον τὰ ἑαυτοῦ κύματα σύρον. Ὅθεν ἡ ὄψις αὐτοῦ ὁμοία μὲ ἤρεμον θάλασσαν παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὸ τῶν ποιητῶν ψεῦδος· διότι ὑπάρχει παράδοσις ὅτι αἱ Νύμφαι κυριευθεῖσαι ὑπὸ ἔρωτος τοῦ ποταμοῦ ἐπ' ἐκείνης τῆς πέτρας ἐκάθηντο. Τὰ δ' ἄλλα, ἐφ' ὅσον ἐντὸς τῶν τειχῶν ῥέει, διατηρεῖ τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ὅταν ἐκτὸς τῶν ὀχυρωμάτων κυλίεται, ἐπειδὴ μετὰ μεγαλειτέρας δυνάμεως καὶ ὄγκου κινεῖ τὰ κύματα, ὀνομάζουσιν αὐτὸν Λύκον.

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὴν καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του πόλιν, τὴν δὲ Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταφύγει, ἐπιχειρήσας νὰ προσβάλῃ, ἀπέστειλε κήρυκα, ὅστις ν' ἀναγγείλῃ, ὅτι ἐὰν δὲν παραδοθῶσι θέλουσι πάθει τὰ ἔσχατα. Ἐκεῖνοι δὲ ἀναβιβάσαντες τὸν κήρυκα εἰς πύργον καὶ ἕνεκα τῆς θέσεως καὶ ἕνεκα τῆς ὀχυρώσεως λίαν ὑψηλὸν-πολὺ μέγα ἦτο τὸ ὕψος-τὸν διατάττουσι νὰ θεωρήσῃ καὶ ν' ἀναγγείλῃ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ μὴ μετρῇ ταῦτα τὰ τείχη αὐτὸς διὰ τῆς συνήθους ἐκτιμήσεως· ἀλλὰ νὰ γνωρίζῃ ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι ἀκαταμάχητοι· τελευταῖον, ὅτι ὑπὲρ τῆς πίστεως θέλουσιν ἀποθάνει. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως καὶ πάντα ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν στενώτερα,

συνεφώνησαν ἀνακωχὴν ἑξήκοντα ἡμερῶν, ἵνα, ἐὰν μὴ ἐντὸς αὐτῶν ὁ Δαρεῖος ἤθελε πέμψει εἰς αὐτοὺς βοήθειαν, παραδώσωσι τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ οὐδεμία ἐκεῖθεν ἐπικουρία ἐστέλλετο, κατὰ τὴν ὡρισμένην προθεσμίαν παρεδόθησαν εἰς τὸν βασιλέα.

Ἔπειτα ἔρχονται πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ζητοῦντες ν' ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτοὺς οἱ παρὰ τῷ Γρανικῷ ποταμῷ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει διατάξει τοὺς ἰδικούς του ν' ἀποδοθῶσιν οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες.

Ἐπικείμενος τῷ Δαρείῳ, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε μάθει ὅτι δὲν διέβη ἀκόμη τὸν Εὐφράτην, πανταχόθεν συνήθροισεν ὅλον τὸν στρατόν, ἵνα δι' ὅλων τῶν δυνάμεων προσέλθῃ εἰς τὸν κίνδυνον τόσον μεγάλου πολέμου. Ἡ Φρυγία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ στρατὸς ἤγετο, ἦτο πλήρης πλειόνων κωμῶν μᾶλλον ἢ πόλεων. Τότε εἶχεν ἐπίσημόν ποτε τοῦ Μίδου πόλιν, ὀνομαζομένην Γόρδιον, διὰ τῆς ὁποίας ρέει ὁ Σαγγάριος ποταμός, ἐξίσου ἀπέχουσαν τοῦ Πόντου καὶ τῆς Κιλικίας θαλάσσης. Μεταξὺ τῶν θαλασσῶν τούτων γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχει στενώτατος χῶρος τῆς Ἀσίας ἑκατέρωθεν συνωθῶν τὴν γῆν εἰς στενά. Αὕτη δέ, διότι ἑνοῦται μὲ τὴν Ἤπειρον, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν κυμάτων, παρέχει ὄψιν νήσου, καί, ἐὰν μὴ ἐνεποίει μικρὸν κίνδυνον, ὅσας ἤδη θαλάσσας χωρίζει, ἠδύνατο νὰ τὰς συνάπτῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑποτάξας τὴν πόλιν εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διός. Εἶδε δὲ τὴν ἅμαξαν ἐφ' ἧς διηγοῦντο ὅτι ηὐχήθη ὁ Γόρδιος, ὁ πατὴρ τοῦ Μίδου· οὐ σφόδρα ἀπεστρέφετο καὶ τὰς διαδόσεις διὰ τὴν εὐφυᾶ χρῆσιν. Ἦτο διάσημος ζυγὸς συνεσφιγμένος διὰ πλείστων δεσμῶν περιπεπλεγμένων καὶ κρυφίων εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους πλοκάς.

Ἔπειτα, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τὸν διεβεβαίουν, ὅτι ὁ χρησμὸς ἔχει ἔξοχον ἔννοιαν, ὅτι μέλλει νὰ κυριεύσῃ τῆς Ἀσίας, ὅστις ἤθελε λύσει τὸν ἄλυτον δεσμόν, ἐπῆλθεν εἰς τὴν ψυχήν του ἐπιθυμία νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ. Περὶ τὸν βασιλέα συνήχθη πλῆθος Φρυγῶν καὶ Μακεδόνων, ἐκείνων μὲν ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς ἐλπίδος, τούτων δὲ παρορμηθέντων ἐκ τοῦ ἀλόγου θάρρους τοῦ βασιλέως· διότι ἐνῷ ἡ συνέχεια τῶν δεσμῶν ἦτο τόσον σφιγκτή, ὥστε, ποῦ ἡ πλοκὴ ἤρχιζεν καὶ ποῦ ἐτελείωνεν, οὔτε διὰ τῆς σκέψεως οὔτε διὰ τῆς ὁράσεως νὰ ἐννοήσῃ τις δὲν ἠδύνατο, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιχειρήσας νὰ λύσῃ τὸν δεσμὸν εἶχε φροντίσει ἵνα μὴ μεταβληθῇ εἰς κακὸν οἰωνὸν τὸ μάταιον ἐπιχείρημα. Ἀφοῦ δὲ ματαίως ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐπάλαισε πρὸς τοὺς ἀγνοουμένους δεσμούς, «δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη, λέγει, ἀρκεῖ νὰ λυθῶσι·» καὶ διὰ τοῦ ξίφους κόψας ὅλους τοὺς ἱμάντας τὴν τύχην τοῦ χρησμοῦ εἴτε ἐνέπαιξεν εἴτε ἐξετέλεσεν.

Ὅτε ἔπειτα εἶχεν ἀποφασίσει νὰ καταλάβῃ τὸν Δαρεῖον, ὁπουδήποτε ἦτο, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὰ νῶτα, κατέστησεν ἀρχηγὸν τοῦ στόλου τὸν Ἀμφότερον, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ δὲ στρατοῦ τὸν Ἡγήλοχον, διὰ νὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῶν φρουρῶν τῶν ἐχθρῶν τὴν Λέσβον καὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Κῶ. Ἐδόθησαν δὲ εἰς τούτους μὲν πρὸς χρῆσιν τοῦ πολέμου πεντακόσια

τάλαντα, πρὸς δὲ τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς φυλάττοντας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐστάλησαν ἑξακόσια. Διὰ συνθήκης δὲ προσετάχθησαν εἰς τοὺς συμμάχους πλοῖα, ἅτινα νὰ φυλάττωσι τὸν Ἑλλήσποντον. Διότι δὲν εἶχε μάθει ἀκόμη ὅτι ὁ Μέμνων ἀπέθανεν, ἐπὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν στηρίξει ὅλας του τὰς ἐλπίδας, ἀρκούντως γνωρίζων, ὅτι πάντα ἤθελεν εἶσθαι ἕτοιμα, ἐὰν οὐδὲν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἐπράττετο.

Ἤδη ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν Ἄγκυραν, ὅπου ἀριθμήσας τὸν στρατὸν εἰσέρχεται εἰς τὴν Παφλαγονίαν, μὲ τοῦτον δὲ ἡνώθησαν οἱ Ἐνετοί, ἀπὸ τῶν ὁποίων πιστεύουσί τινες ὅτι κατάγονται οἱ Βενετοί. Ἅπασα αὕτη ἡ χώρα ὑπετάχθη τῷ βασιλεῖ, καὶ δοθείσης ἐγγυήσεως, νὰ μὴ ἀναγκασθῶσι νὰ πληρώσωσι φόρον τὸν ὁποῖον οὐδὲ εἰς τοὺς Πέρσας εἶχον πληρώσει, ἐπέτυχον. Ὁ Κάλας κατέστη ἔπαρχος τῆς χώρας ταύτης· οὗτος δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ Μακεδονίας νεωστὶ προσελθόντας, κατέλαβε τὴν Καππαδοκίαν.

Ἀλλ' ὁ Δαρεῖος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Μέμνωνος, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἄλλην ἐλπίδα, ἔκρινε καλὸν ὁ ἴδιος νὰ πολεμήσῃ διότι, ὅσα διὰ τῶν στρατηγῶν του εἶχον πραχθῇ, ὅλα τὰ κατέκρινε, νομίζων ὅτι ἀπὸ μὲν τοὺς πλείστους ἐξέλειπεν ἡ ἐπιμέλεια, ἀπὸ ὅλους δ' ἡ τύχη. Ἔπειτα στρατοπεδεύσας ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, ὅπου μετὰ μεγαλειτέρου θάρρους ἤθελον ἐπιχειρήσει πόλεμον, ἐθεώρησεν ἁπάσας τὰς στρατιωτικάς του δυνάμεις καὶ κατασκευάσας πέριξ χαράκωμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε χωρήσει πλῆθος δέκα χιλιάδων ἐνόπλων, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ξέρξου, ἠρίθμησε τὴν στρατιάν. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς νυκτὸς τὰ στρατεύματα, ὅπως ἦσαν ὡρισμένα, εἰσῆλθον εἰς τὸ χαράκωμα. Ἐκεῖθεν ἀφεθέντα εἶχον καταλάβει τὰς πεδιάδας τῆς Μεσσοποταμίας· σχεδὸν ἀναρίθμητος πληθὺς ἱππέων καὶ πεζῶν, ἔχοντες μεγαλειτέραν θεωρίαν ἢ ὅσοι πράγματι ἦσαν.

Ἐκ τῶν Περσῶν ἦσαν ἑκατὸν χιλιάδες, μεταξὺ τῶν ὁποίων τριάκοντα χιλιάδες ἱππέων. Οἱ δὲ Μῆδοι εἶχον δέκα χιλιάδας ἱππέων καὶ πεντήκοντα χιλιάδας πεζῶν. Τῶν Βαρκανῶν ἱππέων δύο χιλιάδες ἦσαν ὡπλισμένοι μὲ διπτέρυγας καὶ ἐλαφρὰς ἀσπίδας ὁμοίας τὰ μάλιστα μὲ πέλτην κατὰ τὸ σχῆμα· τῶν δὲ πεζῶν δέκα χιλιάδες ἠκολούθουν μετ' ἴσου ἐξοπλισμοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι εἶχον πέμψει τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἱππέων. Οἱ Ὑρκανοί, ἔξοχοι μεταξὺ ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, εἶχον συμπληρώσει ἓξ χιλιάδας, ἀφοῦ προσέθεσαν χιλίους ἱππεῖς οἱ Ταποῦροι. Οἱ Δερβικοὶ εἶχον ὁπλίσει τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν. Τῶν πλείστων τὰ δόρατα ἦσαν προσπεπηγότα εἰς χαλκὸν ἢ σίδηρον, τινὲς δὲ εἶχον σκληρύνει τὸ ξύλον διὰ πυρός. Καὶ τούτους δύο χιλιάδες ἱππέων παρηκολούθησαν ἐκ τοῦ ἰδίου ἔθνους. Ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης εἶχον ἔλθει ὀκτὼ χιλιάδων πεζὸς στρατὸς καὶ διακόσιοι ἱππεῖς. Μετὰ τούτων ἦσαν ἄλλα ἔθνη ἄγνωστα, ἔχοντα δύο χιλιάδας πεζῶν καὶ διπλοῦν ἀριθμὸν ἱππέων. Εἰς ταύτας δὲ τὰς δυνάμεις προσετέθησαν τριάκοντα χιλιάδες μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐξαιρέτου νεότητος. Διότι ἡ σπουδὴ ἠμπόδιζε νὰ προσκληθῶσιν οἱ Βακτριανοὶ καὶ οἱ Σογδανοὶ καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ ἄλλοι πρόσοικοι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὀνό-

ματα ἐθνῶν ἄγνωστα καὶ εἰς αὐτόν. Τοιουτοτρόπως οὐδὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸν Δαρεῖον ὅσον ἀφορᾷ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν.

Τότε λίαν περιχαρὴς ἐπὶ τῇ θέᾳ ὅλου αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, τῶν περὶ τὸν βασιλέα αὐξανόντων τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ μετὰ συνήθους ματαιότητος, στραφεὶς ὁ Δαρεῖος πρὸς τὸν Ἀθηναῖον Χαρίδημον, ἔμπειρον τοῦ πολέμου καὶ διὰ τὴν ἐξορίαν ἐχθρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι εἶχεν ἐξορισθῇ τῶν Ἀθηνῶν τῇ διαταγῇ αὐτοῦ, ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ, ἐὰν τοῦ φαίνεται ἱκανῶς παρεσκευασμένος εἰς τὸ νὰ συντρίψῃ τὸν ἐχθρόν. Ὁ Χαρίδημος καὶ τὴν ἰδικήν του τύχην καὶ τὴν βασιλικὴν ὑπερηφάνειαν λησμονήσας, «τὴν ἀλήθειαν, λέγει, καὶ σὺ ἴσως δὲν θὰ ἤθελες νὰ ἀκούσῃς καὶ ἐγώ, ἐὰν μὴ τώρα τὴν εἴπω, ἄλλοτε ματαίως θέλω τὴν ὁμολογήσει. Οὗτος ὁ τόσον παρεσκευασμένος στρατός, ὁ ἀπὸ τόσων ἐθνῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς Ἀνατολῆς στρατολογηθεὶς ὄγκος, δύναται νὰ εἶναι φοβερὸς· λάμπει διὰ τῆς πορφύρας καὶ τοῦ χρυσοῦ, ἀστράπτει κατὰ τὰ ὅπλα καὶ τὸν πλοῦτον τόσον, ὥστε, ὅσοι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δὲν τὸν εἶδον, διὰ τῆς φαντασίας νὰ ἐννοήσωσι δὲν δύνανται. Ἀλλ' ὁ τῶν Μακεδόνων στρατός, τραχὺς καὶ ἄγριος, σκεπάζει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων τοὺς ἀκινήτους ἐμβόλους καὶ τὰς πυκνὰς δυνάμεις τῶν ἀνδρῶν. Αὐτοὶ ὀνομάζουσι φάλαγγα τὴν σταθερὰν στρατιὰν τῶν πεζῶν· ἀνὴρ μετ' ἀνδρός, ὅπλα μεθ' ὅπλων εἶναι συνηνωμένα· εἰς τὸ νεῦμα προσεκτικοῦ ἀρχηγοῦ ἔμαθον ν' ἀκολουθῶσι τὰς σημαίας, νὰ μεταβάλλωσι τὰς τάξεις. Ὅ,τι προστάσσεται, ὅλοι τὸ ἀκούουσι· νὰ ἀνθίστανται, νὰ περικυκλῶσι, νὰ διατρέχωσιν εἰς τὸ κέρας, νὰ μεταβάλλωσι τὴν παράταξιν, δὲν εἶναι οἱ στρατηγοὶ μᾶλλον τῶν στρατιωτῶν ἔμπειροι. Καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι κατέχονται ὑπὸ κλίσεως πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον· μέχρι τοῦδε ἄρχει αὐτῶν ἡ ἐν πενίᾳ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευσις.

«Εἰς τοὺς καταπεπονημένους ἡ γῆ εἶναι κλίνη· ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν ἐνασχολούμενοι ἑτοιμάζουσι, τοὺς χορταίνει· αἱ ὧραι τοῦ ὕπνου εἶναι συντομώτεραι τῆς νυκτός. Προσέτι οἱ Θεσσαλοὶ ἱππεῖς καὶ οἱ Ἀκαρνᾶνες καὶ οἱ Αἰτωλοί, τὸ ἀνίκητον αὐτὸ ἐν πολέμῳ πλῆθος, δύνανται ν' ἀποκρουσθῶσι διὰ τῶν σφενδονῶν καὶ τῶν δοράτων τῶν διὰ τοῦ πυρὸς σκληρυνθέντων; Ἀπαιτεῖται ἴση ἰσχύς. Εἰς ἐκείνην τὴν γῆν, ἥτις ἐγέννησεν αὐτούς, πρέπει νὰ ζητηθῇ ἐπικουρία· τὸν ἄργυρον τοῦτον καὶ τὸν χρυσὸν πέμψον πρὸς συλλογὴν στρατοῦ».

Ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἥμερον καὶ εὔπλαστον χαρακτῆρα, ἀλλ' ἡ τύχη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέφθειρε τὴν ἥμερον αὐτοῦ φύσιν.

Ὅθεν μὴ ὑποφέρων τὴν ἀλήθειαν διέταξε ν' ἀπαχθῇ εἰς θάνατον ὁ ξένος καὶ ἱκέτης, καίτοι συμβουλεύων τὰ ὠφελιμώτατα. Ὁ Χαρίδημος ἐν τούτοις μηδὲ τότε λησμονήσας τὴν ἐλευθερίαν· «Ἔχω, λέγει, ἕτοιμον τοῦ θανάτου μου τὸν ἐκδικητήν. Θέλει σὲ τιμωρήσει διὰ τὴν περιφρονηθεῖσαν συμβουλήν μου αὐτὸς οὗτος, κατὰ τοῦ ὁποίου σὲ συνεβούλευσα. Σύ, ὁ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῆς βασιλείας τόσον αἰφνιδίως μεταβληθείς, θέλεις γείνει παράδειγμα εἰς τοὺς ἀπογόνους ἵνα οἱ ἄνθρωποι, ἀφ' οὗ παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν τύχην,

ἀπομάθωσι καὶ τὴν φύσιν.» Ταῦτα λέγοντα σφάζουσι τὸν Χαρίδημον οἱ προστεταγμένοι εἰς τοῦτο. Βραδέως ἔπειτα μετενόησεν ὁ βασιλεύς, καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ Χαρίδημος τοῦ εἶχεν εἰπῆ τὴν ἀλήθειαν διέταξε νὰ ἐνταφιασθῇ ὁ νεκρός του.

Θυμώδης, ὁ υἱὸς τοῦ Μέντορος, ἦτο ἄοκνος νέος· εἰς τοῦτον παρηγγέλθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἵνα παραλάβῃ παρὰ τοῦ Φαρναβάζου ὅλους τοὺς ξένους στρατιώτας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε μεγάλην πεποίθησιν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἔργα των εἰς τὸν πόλεμον, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν Φαρνάβαζον παρέδωκε τὴν στρατηγίαν, τὴν ὁποίαν πρότερον εἶχε δώσει εἰς τὸν Μέμνονα.

Περίφοβον διὰ τὰς ἐπικειμένας φροντίδας ἐτάραττον καθ' ὕπνον τὸν Δαρεῖον τὰ ὄνειρα τὰ ὁποῖα προεκάλει ἡ μαντικὴ τῆς προαισθανομένης ψυχῆς. Τοῦ ἐφάνη κατά τινα νύκτα ὅτι κατηυγάζετο ὑπὸ μεγάλης λάμψεως, καὶ ὀλίγον ὕστερον ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν μὲ ἐνδύματα ὅμοια πρὸς τὰ ἰδικά του· ἔπειτα ὅτι ἱππεύσας, διὰ τῆς Βαβυλωνίας, αἰφνιδίως μετὰ τοῦ ἵππου του ἠφανίσθη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ταῦτα πάντα οἱ μάντεις ποικιλοτρόπως εἶχον ἐξηγήσει εἰς τὸν βασιλέα· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι τὸ ὄνειρον τοῦτο εἶναι καλὸν διὰ τὸν βασιλέα, ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἔλαμπεν καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀποβαλὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν ἐφάνη ὅτι παρουσιάσθη μὲ Περσικὴν καὶ κοινὴν ἐνδυμασίαν. Τινὲς ὅμως ἐξήγουν ἄλλως τὸ ὄνειρον διότι τὸ λαμπρὸν τῶν Μακεδόνων στρατόπεδον ἐφάνη ὅτι σημαίνει εἰς τὸν Ἀλέξανδρον λαμπρότητα, ὅστις ἀναμφισβητήτως ἔμελλε νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν τῆς Ἀσίας, ἐπειδὴ αὐτὴν τὴν στολὴν ὁ Δαρεῖος ἦτο ἐνδεδυμένος ὅτε ὠνομάσθη βασιλεύς. Καὶ τοὺς ἀρχαίους οἰωνοὺς εἶχον ἀνακαλέσει, ὅπως δώσουν ἐξήγησιν τοῦ ὀνείρου· διότι ἐσκέπτοντο ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐν ἀρχῇ τῆς ἡγεμονίας διέταξε νὰ μεταβληθῇ ἡ Περσικὴ ξιφοθήκη τοῦ ἀκινάκου εἰς τὸ ἴδιον σχῆμα τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο· ἔκτοτε δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐξήγησαν ὅτι ἡ ἡγεμονία τῶν Περσῶν θέλει μεταβῇ εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων τὰ ὅπλα εἶχον μιμηθῇ οἱ Πέρσαι. Ἄλλως τε αὐτός, καὶ διὰ τὴν ἀπάντησιν τῶν μάντεων, ἡ ὁποία διεδίδετο εἰς τὸν ὄχλον καὶ διὰ τὸ ὄνειρον τὸ ὁποῖον καθ' ὕπνον εἶδε λίαν περιχαρής, διατάττει νὰ κινηθῇ ὁ στρατὸς εἰς τὸν Εὐφράτην.

Κατὰ πάτριον ἔθος τῶν Περσῶν οὗτοι ἐξεστράτευον μόνον μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ἤδη φωτεινῆς οὔσης τῆς ἡμέρας ἐδίδετο τὸ σημεῖον διὰ τῆς βυκάνης ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὁπόθεν παρ' ὅλων ἠδύνατο νὰ βλέπηται, ἔλαμπεν εἰκὼν τοῦ ἡλίου, κρυστάλλῳ ἐγκεκλεισμένη. Ἡ δὲ τάξις τοῦ στρατεύματος ἦτο τοιαύτη. Τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ὠνόμαζον ἱερὸν καὶ αἰώνιον, ἐκομίζετο ἐπὶ ἀργυρᾶς ἐσχάρας ὑπ' ἀνδρῶν προπορευομένων, οἱ δὲ πλησιέστατοι πρὸς αὐτὸ μάγοι ἔψαλλον τὸ πάτριον ᾆσμα. Τοὺς μάγους ἠκολούθουν τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα πέντε νέοι, ἐνδεδυμένοι φοινικοβαφῆ ἐνδύματα, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν μὲ τὰς ἡμέρας ὅλου τοῦ ἔτους. Διότι καὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν διῃρέθη τὸ ἔτος εἰς τόσας ἡμέρας. Ἔπειτα τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Δία ἅμαξαν ἔσυρον λευκοὶ ἵπποι· τούτους ἠκολούθει ἵππος ἐξό-

χου μεγέθους, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον ἵππον τοῦ Ἡλίου· χρυσαῖ ράβδοι καὶ λευκὰ καλύμματα ἐκόσμουν τοὺς σύροντας ἵππους. Ὄχι μακρὰν ἦσαν δέκα ὀχήματα, μετὰ πολλοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τορνευτά. Ἠκολούθει δὲ ταῦτα τὸ ἱππικὸν δώδεκα ἐθνῶν μὲ διάφορα ὅπλα καὶ ἦθος. Κατόπιν ἐπορεύοντο οἱ καλούμενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀθάνατοι, ἕως δέκα χιλιάδες. Ἡ στολὴ τῆς βαρβαρικῆς δυνάμεως δὲν ἐκόσμει ἄλλους μᾶλλον· ἐκεῖνοι χρυσᾶ περιδέραια, ἐκεῖνοι ἐνδυμασίαν χρυσοποίκιλτον εἶχον καὶ χειριδωτοὺς χιτῶνας, ἐπικεκοσμημένους προσέτι διὰ πολυτελῶν λίθων. Ἐν ὀλίγῳ διαστήματι ἠκολούθουν δέκα καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους καλοῦσι συγγενεῖς τοὺς βασιλέως. Τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος γυναικείως σχεδὸν κεκοσμημένον ἦτο ἔξοχον μᾶλλον κατὰ τὴν πολυτέλειαν παρὰ κατὰ τὰ καλὰ ὅπλα. Δορυφόροι ἐκαλοῦντο οἱ πλησιέστατοι τούτων ἄνδρες, προωρισμένοι νὰ κρατῶσι τὴν βασιλικὴν χλαμύδα. Οὗτοι προεπορεύοντο τῆς ἁμάξης τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς ὁποίας αὐτὸς ἔξοχος ὠχεῖτο. Ἑκατέραν δὲ πλευρὰν τῆς ἁμάξης ἐκόσμουν ἔξοχα ἀγάλματα θεῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οἱ στίλβοντες δὲ πολυτελεῖς λίθοι καθίστων καταφανῆ τὸν ζυγὸν ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξεῖχον δύο χρυσᾶ ἀγάλματα πηχυαῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἓν παρίστα τὴν εἰκόνα τοῦ Νίνου, τὸ δὲ ἕτερον τὴν τοῦ Βήλου. Μεταξὺ δὲ τούτων εἶχον προσαρμόσει χρυσοῦν ἀετὸν μὲ τεταμένα τὰ πτερά.

Ἡ στολὴ τοῦ βασιλέως μεταξὺ ὅλων τῶν πολυτελειῶν ἦτο ἀξία σημειώσεως. Τὸ μέσον τοῦ πορφυροῦ χιτῶνος ἦτο ἐνυφασμένον λευκόν. Τὸν διὰ χρυσοῦ πεποικιλμένον ποδήρη χιτῶνα ἐπεκόσμουν χρυσοῖ ἱέρακες, οἵτινες διὰ τῶν ραμφῶν συνεπλέκοντο πρὸς ἀλλήλους. Κίδαριν οἱ Πέρσαι ἐκάλουν τὸ βασιλικὸν τῆς κεφαλῆς σημεῖον, ὅπερ κυανῆ ταινία μετὰ λευκοῦ ποικίλματος περιέδεε. Τὸ δὲ ὄχημα ἠκολούθουν δέκα χιλιάδες δορυφόρων, ἔφερον δ' οὗτοι δόρατα μὲν δι' ἀργύρου κεκοσμημένα, λόγχας δὲ χρυσῷ προσπεπηγμένας· ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν παρηκολούθουν τὸν βασιλέα διακόσιοι σχεδὸν εὐγενέστατοι ἐκ τῶν στενῶν συγγενῶν του. Τούτων τὸ πλῆθος περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τριάκοντα χιλιάδων πεζῶν, τοὺς ὁποίους ἠκολούθουν τεσσαράκοντα ἵπποι τοῦ βασιλέως. Ἔπειτα ἐν διαστήματι ἑνὸς σταδίου, ἅμαξα ἐκόμιζε τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου Σισύγαμβιν, καὶ ἐν ἄλλῳ ἅρματι ἦτο ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Πλῆθος γυναικῶν συνώδευεν ἐφ' ἵππων τὰς δεσποίνας τῶν ἀκολουθούντων. Ἠκολούθουν κατόπιν δέκα πέντε ἅμαξαι τὰς ὁποίας ὠνόμαζον ἁρμαμάξας. Ἐντὸς αὐτῶν ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως καὶ οἱ παιδαγωγοὶ αὐτῶν καὶ τῶν εὐνούχων τὸ πλῆθος, οὐχὶ πάνυ εὐτελὲς εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη. Ἔπειτα ἐκομίζοντο αἱ βασιλικαὶ παλλακαί, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα, καὶ αὗται μετὰ βασιλικῆς ἐνδυμασίας καὶ καλλωπισμοῦ. Μετὰ ταύτας δὲ ἑξακόσιοι ἡμίονοι καὶ τριακόσιαι κάμηλοι ἐκόμιζον τὰ χρήματα τοῦ βασιλέως, φρουρᾶς τοξοτῶν παρακολουθούσης. Πλησιέστατα δὲ πρὸς τὸ στράτευμα τοῦτο ἐκομίζοντο αἱ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων σύζυγοι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐφθοπωλῶν καὶ τῶν σκευοφόρων. Ἔσχατοι ἦσαν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν των οἱ ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι. Τοὐναντίον ἐάν τις τὸ τῶν Μακεδόνων στράτευμα ἤθελε



Η ΒΟΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

παρατηρήσῃ, ἤθελεν ἰδεῖ ὅτι ἡ ὄψις αὐτοῦ ἦτο διάφορος· διότι οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ δὲν ἔλαμπον διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ποικίλης ἐσθῆτος, ἀλλὰ διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χαλκοῦ. Ἦτο στρατὸς ἕτοιμος καὶ νὰ ἵσταται καὶ ν' ἀκολουθῇ, οὔτε μὲ ὄχλον οὔτε μὲ ἀποσκευὰς ὑπερβεβαρημένος, προσέχων ὄχι μόνον εἰς τὸ σύνθημα τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα. Καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ τόπος καὶ εἰς τὸν στρατὸν αἱ ζωοτροφίαι ἐπήρκουν. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ παρατάξει οὐδεὶς στρατιώτης ἔλειψεν. Ὁ δὲ Δαρεῖος, τόσου πλήθους βασιλεύς, ἕνεκα τῆς στενοχωρίας τοῦ τόπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπολέμησε, συνεστάλη πρὸ τῆς ὀλιγότητος τὴν ὁποίαν ἐν τῷ ἐχθρῷ εἶχε καταφρονήσει.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξανδρος, καταστήσας προϊστάμενον τῆς Καππαδοκίας τὸν Ἀβισταμένην, ἐπιθυμῶν τὴν Κιλικίαν ἔφθασε μεθ' ὅλης τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο στρατόπεδον τοῦ Κύρου.

Ἐκεῖ ὁ Κῦρος ἔσχε σταθμούς, ὅτε ἐξεστράτευεν εἰς τὴν Λυδίαν κατὰ τοῦ Κροίσου. Αὕτη δὲ ἡ χώρα ἀπεῖχε πεντήκοντα στάδια ἀπὸ τῆς παρόδου, διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Κιλικίαν· οἱ κάτοικοι λέγουσι Πύλας τὰς στενωτάτας διόδους τῆς φυσικῆς θέσεως ἥτις ἔχει ὀχυρώματα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διὰ τῆς χειρὸς κατασκευάζομεν. Ὁ Ἀρσάμης λοιπόν, ὅστις ἦρχε τῆς Κιλικίας, ἀναλογιζόμενος τί ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου ὁ Μέμνων εἶχε συμβουλεύσει, τὴν αὐτοῦ σωτήριον συμβουλὴν ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ· ἐρημοῖ ὅθεν τὴν Κιλικίαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, ἵνα παρουσιάσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐρημίαν· καὶ καταστρέφει ὅ,τι δήποτε δύναται νὰ εἶναι πρὸς χρῆσιν, διὰ ν' ἀφήσῃ ἄκαρπον καὶ γυμνὸν τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ. Ἀλλὰ πολὺ ὠφελιμώτερον ἦτο νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τῆς παρόδου τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ νὰ καθέξῃ τὴν ἁρμοδίως ἐπικρεμαμένην τῇ ὁδῷ κορυφήν, ὁπόθεν ἀβλαβὴς θὰ ἠδύνατο ἢ νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ καταπιέσῃ τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρόν· ἀφήσας λοιπὸν ἵνα φυλάττωσι τὰς ἀτραπούς, αὐτὸς ἐχώρησεν ὀπίσω, πορθητὴς τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Οἱ ἐγκαταλειφθέντες κάτοικοι νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν οὐδὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἴσχυσαν νὰ ὑπομείνωσιν, ἐν ᾧ καὶ ὀλιγώτεροι ἂν ἦσαν θὰ ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὸν τόπον.

Ἡ Κιλικία περικλείεται ὑπὸ συνεχοῦς ῥάχεως τραχέος καὶ ἀποτόμου ὄρους ἡ ὁποία ὅταν ἀνυψοῦται ἀπὸ τῆς θαλάσσης, κεκυρτωμένη, ὡς διά τινος κόλπου καὶ καμπῆς, πάλιν ἐξέχει εἰς διάφορον πλευράν. Εἰς τὴν ῥάχιν ταύτην, καὶ ἐκεῖ ὅπου τὰ μάλιστα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπάρχουσι τρεῖς εἴσοδοι τραχεῖαι καὶ λίαν στεναί, διὰ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων εἰσέρχονται εἰς τὴν Κιλικίαν. Εἶναι δὲ αὕτη πεδινὴ καθ' ὃ μέρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν πεδιάδα αὐτῆς διαρρέουσι διὰ πυκνῶν διακεκριμένων ῥείθρων οἱ ἐπίσημοι ποταμοὶ Πύραμος καὶ Κύδνος. Ὁ Κύδνος εἶναι ἀξιόλογος οὐχὶ διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν καθαρότητα· διότι μὲ ἥσυχον ῥοῦν ἐξέρχεται ἐκ τῶν πηγῶν φερόμενος διὰ καθαροῦ ἐδάφους· οὔτε χείμαρροι εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτόν, οἵτινες νὰ ταράττωσι τὴν κοίτην τοῦ ἠρέμα ῥέοντος ὕδα-

τος τὸ ὁποῖον εἶναι διαυγέστατον καὶ ψυχρότατον· ὁ ποταμὸς οὗτος μετὰ πολλῆς χάριτος ρέων ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὰ στενὰ τῆς ράχεως τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Πύλαι. Θεωρήσας δὲ τὴν θέσιν τῶν τόπων λέγεται ὅτι ἄλλοτε δὲν ἐθαύμασε περισσότερον τὴν εὐτυχίαν του· ὡμολόγησε δὲ ὅτι ἠδύνατο καὶ νὰ καταλιθοβοληθῇ, ἐὰν ὑπῆρχον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον ἀποκρούσει τοὺς ἐπερχομένους. Ἡ ὁδὸς μόλις τέσσαρας ἐνόπλους ἐχώρει. Ἡ ράχις τοῦ ὄρους ἐπεκρέματο τῇ ὁδῷ οὐ μόνον στενῇ ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀποτόμῳ, πυκνῶν ρυάκων περιπλανωμένων ἐν αὐτῇ, οἵτινες ρέουσιν ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέων. Τοὺς Θρᾷκας ὅμως ἐλαφρῶς ὡπλισμένους εἶχε διατάξει νὰ προπορεύωνται καὶ νὰ ἐξετάζωσι τὰς ἀτραπούς, μήπως κεκρυμμένος ἐχθρὸς ἐξελθὼν ἤθελεν ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Καὶ τῶν τοξοτῶν τὸ πλῆθος εἶχε καταλάβει τὴν κορυφήν· οὗτοι εἶχον ἐντεταμένα τὰ τόξα, διατεταγμένοι νὰ μὴ εἰσέλθωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν ὁδόν, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην. Τοιουτοτρόπως τὸ στράτευμα ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ταρσόν, εἰς τὴν ὁποίαν τότε μάλιστα οἱ Πέρσαι ἔβαλον πῦρ, ἵνα μὴ ὁ ἐχθρὸς εἰσβάλῃ εἰς τὴν πλουσίαν πόλιν.

Ἀλλ' ἐκεῖνος, προαποστείλας τὸν Παρμενίωνα διὰ ν' ἀνακόψῃ τὴν πυρκαϊὰν μετὰ προχείρου στρατιωτικῆς δυνάμως, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι οἱ βάρβαροι διὰ τῆς ἐπελεύσεως τῶν ἰδικῶν του ἐτράπησαν εἰς φυγήν, εἰσέρχεται εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ σωθεῖσαν Ταρσόν.

Τὴν Μηδίαν διαρρέει ὁ Κύδνος ποταμός, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐλέχθη·τότε ἦτο θέρος—τοῦ ὁποίου ἡ θερμότης οὐχὶ ἄλλην χώραν μᾶλλον παρὰ τὴν τῆς Κιλικίας διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου κατακαίει—καὶ ἤρχιζεν ἡ θερμοτάτη ὥρα τῆς ἡμέρας. Τὸν μὲ κόνιν ἅμα τε καὶ ἱδρῶτα κατεσπιλωμένον βασιλέα προεκάλεσεν ἡ διαφάνεια τοῦ ποταμοῦ ἵνα λούσῃ τὸ μέχρι τοῦδε θερμὸν σῶμα. Ὅθεν ἀποβαλὼν τὴν στολήν του πρὸ τοῦ στρατοῦ, καταβαίνει εἰς τὸν ποταμόν. Μόλις δὲ εἰσῆλθεν, αἴφνης τὰ μέλη του ἤρχισαν νὰ ριγῶσιν ὑπὸ φρίκης· ἔπειτα ὠχρότης διεχύθη, καὶ ἡ ζωτικὴ θερμότης κατέλιπεν ὅλον σχεδὸν τὸ σῶμα. Οἱ ὑπηρέται ἐκβάλλουσιν αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς σχεδὸν μὴ ἐκπνέοντα καὶ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν σκηνήν. Μεγίστη φροντὶς καὶ σχεδὸν ἤδη θρῆνος ἐπεκράτει ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Κλαίοντες ἐμεμψιμοίρουν, ὅτι, ἐν τοσαύτῃ ὁρμῇ καὶ φορᾷ τῶν πραγμάτων, παντὸς αἰῶνος καὶ μνήμης ἐνδοξότατος βασιλεὺς ἔμελλε ν' ἀφαρπασθῇ καὶ ἀποθάνῃ οὐχὶ βέβαια ἐν μάχῃ, οὐχὶ ὑπ' ἐχθροῦ καταβληθείς, ἀλλὰ διότι ἔλουσε δι' ὕδατος τὸ σῶμα. Νὰ ἐπέλθῃ ὁ Δαρεῖος νικητής, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν ἐχθρόν! Νὰ καταλάβῃ δι' ἑαυτὸν ταύτας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διὰ τῆς νίκης ἤθελον διέλθῃ! Τίς θέλει δώσει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς φεύγοντας; Τίς θέλει τολμήσῃ νὰ διαδεχθῇ τὸν Ἀλέξανδρον; Ἤδη ἵνα εἰσδύσωσι διὰ τῆς φυγῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τίς θέλει προετοιμάσει τὸν στόλον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ;

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀναπνοὴ ἤρχισε νὰ γίνεται ἐλευθερωτέρα. Ὁ Βασιλεὺς ἤνοιξε τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατ' ὀλίγον συνελθὼν εἶχεν ἀναγνωρίσει τοὺς περιεστῶτας φίλους.

Ἡ λύπη ὅμως διεβίβρωσκε μεγάλως τὴν ψυχήν του, διότι ἠγγέλλετο ὅτι ὁ Δαρεῖος τὴν πέμπτην ἡμέραν ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς Κιλικίαν. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος, τρέμων μήπως χάσῃ τόσον μεγάλην νίκην ἐκ τῶν χειρῶν του, μήπως συλληφθῇ αἰχμάλωτος ἢ εὕρῃ ἄδοξον καὶ ἀφανῆ θάνατον ἐν τῇ σκηνῇ, ὠδύρετο. Καλέσας δὲ παρ' αὐτῷ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἰατρούς του «Βλέπετε, τοὺς εἶπεν, εἰς ποίαν στιγμὴν τοῦ σταδίου μου μὲ καταδιώκει ἡ τύχη! Νομίζω ὅτι ἀκούω κρότον τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων καὶ ἐγὼ ὅστις ἐκίνησα τὸν πόλεμον τοῦτον ἤδη προκαλοῦμαι εἰς αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος λοιπόν, ὅτε τόσον ὑπερήφανον ἐπιστολὴν ἔγραφε πρὸς ἐμέ, εἶχε συμβουλευθῇ ἐξάπαντος τὴν τύχην μου. Ἀλλ' εἰς μάτην παλαίει. Θὰ θεραπευθῶ ἐκ τῆς νόσου ὅπως ἐγὼ γνωρίζω. Τὰ βραδέα φάρμακα καὶ τοὺς βραδεῖς ἰατροὺς δὲν περιμένουσιν αἱ περιστάσεις μου, καὶ προτιμῶ νὰ ἀποθάνω δραστικῶς παρὰ νὰ ἀναρρώσω βραδέως. Ὅθεν ἐὰν καμμία βοήθεια καὶ καμμία τέχνη δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἰατρῶν, ἄς μάθῃ ὁ κόσμος ὅτι ἐγὼ ὄχι τόσον τοῦ θανάτου, ὅσον τοῦ πολέμου τὸ φάρμακον ζητῶ».

Οἱ σφοδροὶ οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς μεγίστην ἀνησυχίαν εἶχον ἐμβάλει πάντας· ὅθεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἤρχισε νὰ συμβουλεύῃ τὸν Βασιλέα ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἰατρῶν, μήπως διὰ τῆς σπουδῆς ἐπιδεινώσῃ τὴν θέσιν του. Τὰ ἀνεξέταστα φάρμακα τὰ ἐθεώρουν καὶ δικαίως ὕποπτα, διότι ὁ ἐχθρὸς παρώρμα καὶ ἀνθρώπους εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βασιλέως. Ἦτο δὲ γνωστόν, ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει προκήρυξιν ὅτι ἤθελε δώσει εἰς τὸν φονέα τοῦ Ἀλεξάνδρου χίλια τάλαντα.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἰατρῶν τοῦ βασιλέως εὑρίσκετο καί τις ἐξ Ἀκαρνανίας Ἕλλην, καλούμενος Φίλιππος. Νηπιόθεν οὗτος ἐπισκεπτόμενος τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν ἠγάπα ὡς υἱόν, νῦν δ' ἐθεώρησε πάντῃ ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τοῦ χαρακτῆρός του νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βασιλέα, φοβούμενος μὴ ἐκτεθῇ εἰς προσωπικόν τινα κίνδυνον, ὅθεν καὶ πᾶσαν περὶ ἑαυτοῦ ἀπορρίψας σκέψιν, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δραστήριόν τι φάρμακον, ὅπερ βεβαίως ἤθελεν ἐνεργήσει κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐζήτησε τριήμερον προθεσμίαν ὅπως προπαρασκευάσῃ αὐτό. Καὶ πάντες μὲν μετ' ἐνδοιασμοῦ ἤκουον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος λίαν προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ ἰατροῦ, λυπούμενος μόνον ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, συγχρόνως δὲ λαμβάνει ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ διαμένοντος, ὡς εἴρηται, Παρμενίωνος, δι' ἧς τῷ ἐμήνυσεν οὗτος νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ του Φιλίππου, εἰς ὃν ὁ Δαρεῖος ὑπεσχέθη χίλια τάλαντα καὶ σύζυγον ἡγεμονίδα τινά, ἂν ἔστεργεν οὗτος νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μέν, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἡ εἴδησις κατετάραξε τὸν Ἀλέξανδρον. Τίνος ἕνεκεν ὁ Παρμενίων νὰ γράψῃ τοιαύτην ἐπιστολήν; Πόθεν ἔλαβε τὰς περὶ τούτου πληροφορίας, καὶ ποίας εἶχεν ἀξιοπίστους μαρτυρίας κατὰ τοῦ Φιλίππου; Ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἀφ' ἑτέρου εἶχεν ἐμπιστοσύνην καὶ πεποίθησιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν Φίλιππον, ὥστε οὐδ' ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ κατ'

αὐτοῦ. Μηδὲν δ' εἰς οὐδένα τῶν φίλων του διακοινώσας περὶ τούτου, ἔκρυψε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.

Τὴν προσδιωρισμένην ἡμέραν ὁ Φίλιππος εἰσέρχεται εἰς τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως φέρων τὸ φάρμακον ἐντὸς ποτηρίου. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐγχειρίσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος εἰς τὸν Φίλιππον, αὐτὸς λαμβάνων τὸ ποτήριον ἔπινεν ἀταράχως τὸ φάρμακον. Συγκινητικωτάτη δὲ τότε διαδραματίζεται σκηνή. Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐθεώρει τὸν Φίλιππον διὰ βλέμματος ἱλαροῦ καὶ πλήρης πίστεως καὶ θάρρους, ὁ δὲ Φίλιππος ἵστατο ἀπορῶν ἐπὶ τῇ ἀλλοκότῳ ταύτῃ συκοφαντίᾳ· καὶ ὁτὲ μὲν ἀνυψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἄνω, ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς μάρτυρας τῆς ἀθωότητός του, ὁτὲ δὲ μετὰ δακρύων προσπίπτων εἰς τὴν κλίνην τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν παρεκάλει νὰ ἀποβάλῃ πᾶσαν ὑποψίαν, καὶ νὰ ἔχῃ μέγα θάρρος ἐμπιστευόμενος ὅλως διόλου εἰς αὐτόν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὕτω βιαίως τὸ φάρμακον ἐπενήργησεν εἰς τὸν βασιλέα, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς δικαιολογούμεναι αἱ κατὰ τοῦ ἰατροῦ κατηγορίαι τοῦ Παρμενίωνος, ὀδυνηροὶ δὲ διαλογισμοὶ ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ κατεῖχον τὸ πνεῦμα τοῦ πάσχοντος· καὶ ὁτὲ μὲν τῷ ἐνεθύμιζον τὴν μητέρα (πρὸ πάντων) καὶ τὰς ἀδελφάς του, ὁτὲ δὲ τῷ ἀνεπόλουν τοὺς νεανικοὺς χρόνους του, καὶ ἤδη πάλιν ἔφερον εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τὴν λαμπρὰν νίκην, ἥτις ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὅσον οὔπω ἔμελλε νὰ στέψῃ τοὺς θριάμβους του· ὁ δὲ Φίλιππος ὡς ἄγγελος παρήγορος παριστάμενος παρ' αὐτῷ, εἰς τερπνὰς καὶ εὐαρέστους αὐτὸν ἐπανέφερεν ἀναμνήσεις.

Τέλος δὲ τὸ φάρμακον διέδωκε καὶ διέχυσεν εἰς τὰς φλέβας τοῦ πάσχοντος τὴν δύναμιν τῆς ὑγείας, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνέλαβε παντάπασιν. Ἐντὸς δ' ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες δὲν ἔπαυον νὰ ρίπτωσιν ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· καὶ πάντες συσσωρευθέντες πέριξ τοῦ γενναίου ἰατροῦ συνέχαιρον αὐτὸν μετὰ ζωηροτάτης παραφορᾶς, ὡς διατηρήσαντα τὴν ζωὴν τοῦ περιποθήτου ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

Τὴν μεγαλόφρονα ταύτην πεποίθησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον δὲν ἔλειψαν νὰ ἐγκωμιάσωσιν, ὡς εἰκός, ἐπίσημοι ἱστορικοί, ἄριστοι δὲ ζωγράφοι ἔλαβον αὐτὴν ὡς ὑπόθεσιν εὐφυοῦς καὶ φαντασιώδους ἐργασίας.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ Δαρεῖος τὸν θάνατον τοῦ Μέμνωνος μαθών, μέγαν συναγείρας στρατὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ ἤδη πολεμικὸν μετὰ τῶν αὐλικῶν του συνεκρότησε συμβούλιον, συζητῶν τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῶν μέτρων ἅτινα ὤφειλε νὰ λάβῃ κατὰ τοῦ αὐθάδους νεανίου, τοῦ τολμῶντος νὰ ταράττῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι εἴτε κολακεύοντες αὐτόν, εἴτε δειλιῶντες νὰ τῷ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν τὸν ἐνεθάρρυναν μεγάλως, παριστῶντες εἰς αὐτὸν ὅτι ἅμα φανῇ ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ νίκη θέλει εἶναι βεβαιοτάτη.

Μόνος δ' ὁ εἰς Περσίαν καταφυγὼν Ἀθηναῖος στρατηγός, ἀνὴρ φημιζόμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ ἐμπειρίᾳ, δὲν ἔλειψε νὰ συμβουλεύσῃ τὸν Δαρεῖον ὀρθότατα, παραστήσας εἰς αὐτὸν ὅτι αἱ λαμπραὶ προπαρασκευαὶ καὶ τὸ μέ-

γα πλῆθος τῶν ἀνδρῶν, οὓς συνήγαγεν ἤδη, ἦσαν ἱκανοὶ ν ἀ ἐκπλήξωσιν ἄλλους, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες τοσοῦτον ἦσαν ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, ὥστε καὶ ὁ ἁπλοῦς αὐτῶν στρατιώτης εἶχε τὴν ἐμπειρίαν μεγάλου στρατηγοῦ. Ἀνάγκη λοιπόν, προσέθεσεν ὁ Ἀθηναῖος, νὰ πέμψῃς εἰς τὸν πόλεμον στρατόν, ἐξ ἑκατὸν μόνον χιλιάδων ἀνδρῶν συγκείμενον, οὗ τὸ τρίτον ὅμως νὰ εἶναι Ἕλληνες μισθοφόροι, ἐγὼ δ' ἀναλαμβάνω τὴν στρατηγίαν, ἐγγυώμενος νὰ ἀποπέμψω κακῶς ἔχοντα τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας. Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἤκουσεν εὐμενῶς τοὺς λόγους τοῦ Ἀθηναίου, ἀλλ' οἱ σατράπαι ὅσον οὔπω τὸν ἔπεισαν νὰ ἀλλάξῃ γνώμην παραστήσαντες εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ ξένος οὗτος προτείνει νὰ γείνῃ στρατηγός, ὀρεγόμενος νὰ προδώσῃ τὴν Περσίαν εἰς τοὺς Μακεδόνας· ἀγανακτήσας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἕλλην καὶ προφανῶς ἐξονειδίσας τήν τε ἀλαζονείαν καὶ τὴν ἀνανδρίαν τῶν Περσῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ Περσικὸν μεγαλεῖον καὶ τὸ φιλότιμον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως προσβαλών, οὕτω δυσηρέστησε καὶ παρώργισε τὸν Δαρεῖον, ὥστε ἀποσπάσας (οὗτος) τὴν ζώνην αὐτοῦ, διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν. Ἀπαγόμενος δ' ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς εἰς τὴν καταδίκην του, λίαν παθητικῶς ἀνεβόα ὅτι ὁ Δαρεῖος θέλει μετανοήσει διὰ τὸν θάνατόν του. «Ἰδοὺ ἕτοιμος ἵσταται ὁ ἐκδικητής μου! καταφρονήσας τὰς συμβουλάς μου θέλεις τιμωρηθῇ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου, πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου σὲ συνεβούλευσα, καὶ παρ' αὐτοῦ θέλεις ἴδῃ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας σου». Καὶ τῳόντι δὲν ἐβράδυνεν ὁ Δαρεῖος πικρῶς νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ μεμφθῇ ἑαυτὸν μὴ ἀκούσας τὰς φρονίμους συμβουλὰς τοῦ Ἕλληνος. Οὐ μικρὸν δ' ἕνεκα τούτου ταρασσόμενος ἔκτοτε ὑπὸ ἀπαισίων ὀνείρων, συχνάκις καθ' ὕπνους ἔβλεπεν ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων μετετράπη εἰς τρομερὰν πυρκαϊάν, καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ Περσικῇ διήρχετο τὰς ἀγυιὰς τῆς Βαβυλῶνος καὶ μετ' ὀλίγον ἐγίνετο ἄφαντος καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα ὅμως καὶ οἱ μάντεις αὐτοῦ πάντοτε ἐξήγουν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Δαρείου.

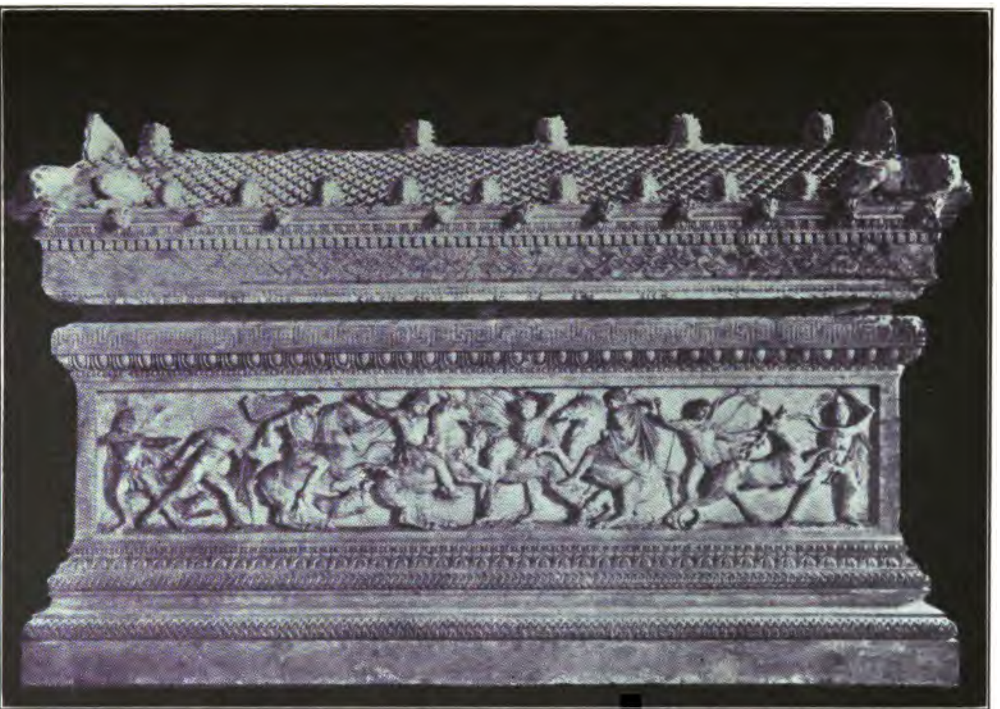
Ἐν τούτοις δ' οἱ Πέρσαι δὲν ἔπαυσαν ζητοῦντες στρατηγὸν ἔμπειρον καὶ ἀξιόχρεων, ὅστις νὰ διαδεχθῇ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μέμνονος καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ· καὶ προσωρινῶς μὲν ἐνεκρίθη ὁ υἱὸς τοῦ Μέντορος Χυμώνδας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἀμέσως κατὰ τῶν Μακεδόνων, κωλύων τὴν εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν εἰσβολὴν αὐτῶν. Ἀλλ' εἶχεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος λάβει γνῶσίν τινα τῶν πρακτικῶν μαθημάτων, ἅτινα πρὸ τινων ἐτῶν ἐδόθησαν εἰς τοὺς προκατόχους του κατὰ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὰς Πλαταιάς; Δυστυχῶς εἰς τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη οἱ αὐλικοὶ κρύπτουσι συνήθως τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων των.

Μέγαν λοιπὸν συναγείρας στρατὸν ὁ Δαρεῖος σπεύδει νὰ τιμωρήσῃ τὸν αὐθάδη νέον, καὶ ἤδη προσέρχεται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σπουδῆς ὁμοιαζούσης μᾶλλον θρίαμβον νικητοῦ καὶ τροπαιούχου στρατηγοῦ, ἢ ὡς πολεμιστὴς ἀναγκαζόμενος νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τὸ πᾶν εἰς ἀβέβαιον μάχην.

Ἄφθονος πλοῦτος καὶ πολυτέλεια ἐν γένει ἐφαίνοντο διακεχυμένοι πέριξ

χου μεγέθους, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον ἵππον τοῦ Ἡλίου· χρυσαῖ ράβδοι καὶ λευκὰ καλύμματα ἐκόσμουν τοὺς σύροντας ἵππους. Ὄχι μακρὰν ἦσαν δέκα ὀχήματα, μετὰ πολλοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τορνευτά. Ἠκολούθει δὲ ταῦτα τὸ ἱππικὸν δώδεκα ἐθνῶν μὲ διάφορα ὅπλα καὶ ἦθος. Κατόπιν ἐπορεύοντο οἱ καλούμενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀθάνατοι, ἕως δέκα χιλιάδες. Ἡ στολὴ τῆς βαρβαρικῆς δυνάμεως δὲν ἐκόσμει ἄλλους μᾶλλον· ἐκεῖνοι χρυσᾶ περιδέραια, ἐκεῖνοι ἐνδυμασίαν χρυσοποίκιλτον εἶχον καὶ χειριδωτοὺς χιτῶνας, ἐπικεκοσμημένους προσέτι διὰ πολυτελῶν λίθων. Ἐν ὀλίγῳ διαστήματι ἠκολούθουν δέκα καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους καλοῦσι συγγενεῖς τοὺς βασιλέως. Τοῦτο δὲ τὸ πλῆθος γυναικείως σχεδὸν κεκοσμημένον ἦτο ἔξοχον μᾶλλον κατὰ τὴν πολυτέλειαν παρὰ κατὰ τὰ καλὰ ὅπλα. Δορυφόροι ἐκαλοῦντο οἱ πλησιέστατοι τούτων ἄνδρες, προωρισμένοι νὰ κρατῶσι τὴν βασιλικὴν χλαμύδα. Οὗτοι προεπορεύοντο τῆς ἁμάξης τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς ὁποίας αὐτὸς ἔξοχος ὠχεῖτο. Ἑκατέραν δὲ πλευρὰν τῆς ἁμάξης ἐκόσμουν ἔξοχα ἀγάλματα θεῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, οἱ στίλβοντες δὲ πολυτελεῖς λίθοι καθίστων καταφανῆ τὸν ζυγὸν ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξεῖχον δύο χρυσᾶ ἀγάλματα πηχυαῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἓν παρίστα τὴν εἰκόνα τοῦ Νίνου, τὸ δὲ ἕτερον τὴν τοῦ Βήλου. Μεταξὺ δὲ τούτων εἶχον προσαρμόσει χρυσοῦν ἀετὸν μὲ τεταμένα τὰ πτερά.

Ἡ στολὴ τοῦ βασιλέως μεταξὺ ὅλων τῶν πολυτελειῶν ἦτο ἀξία σημειώσεως. Τὸ μέσον τοῦ πορφυροῦ χιτῶνος ἦτο ἐνυφασμένον λευκόν. Τὸν διὰ χρυσοῦ πεποικιλμένον ποδήρη χιτῶνα ἐπεκόσμουν χρυσοῖ ἱέρακες, οἵτινες διὰ τῶν ραμφῶν συνεπλέκοντο πρὸς ἀλλήλους. Κίδαριν οἱ Πέρσαι ἐκάλουν τὸ βασιλικὸν τῆς κεφαλῆς σημεῖον, ὅπερ κυανῆ ταινία μετὰ λευκοῦ ποικίλματος περιέδεε. Τὸ δὲ ὄχημα ἠκολούθουν δέκα χιλιάδες δορυφόρων, ἔφερον δ' οὗτοι δόρατα μὲν δι' ἀργύρου κεκοσμημένα, λόγχας δὲ χρυσῷ προσπεπηγμένας· ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν παρηκολούθουν τὸν βασιλέα διακόσιοι σχεδὸν εὐγενέστατοι ἐκ τῶν στενῶν συγγενῶν του. Τούτων τὸ πλῆθος περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τριάκοντα χιλιάδων πεζῶν, τοὺς ὁποίους ἠκολούθουν τεσσαράκοντα ἵπποι τοῦ βασιλέως. Ἔπειτα ἐν διαστήματι ἑνὸς σταδίου, ἅμαξα ἐκόμιζε τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου Σισύγαμβιν, καὶ ἐν ἄλλῳ ἅρματι ἦτο ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Πλῆθος γυναικῶν συνώδευεν ἐφ' ἵππων τὰς δεσποίνας τῶν ἀκολουθούντων. Ἠκολούθουν κατόπιν δέκα πέντε ἅμαξαι τὰς ὁποίας ὠνόμαζον ἁρμαμάξας. Ἐντὸς αὐτῶν ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως καὶ οἱ παιδαγωγοὶ αὐτῶν καὶ τῶν εὐνούχων τὸ πλῆθος, οὐχὶ πάνυ εὐτελὲς εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη. Ἔπειτα ἐκομίζοντο αἱ βασιλικαὶ παλλακαί, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα, καὶ αὗται μετὰ βασιλικῆς ἐνδυμασίας καὶ καλλωπισμοῦ. Μετὰ ταύτας δὲ ἑξακόσιοι ἡμίονοι καὶ τριακόσιαι κάμηλοι ἐκόμιζον τὰ χρήματα τοῦ βασιλέως, φρουρᾶς τοξοτῶν παρακολουθούσης. Πλησιέστατα δὲ πρὸς τὸ στράτευμα τοῦτο ἐκομίζοντο αἱ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων σύζυγοι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐφθοπωλῶν καὶ τῶν σκευοφόρων. Ἔσχατοι ἦσαν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν των οἱ ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι. Τοὐναντίον ἐάν τις τὸ τῶν Μακεδόνων στράτευμα ἤθελε



Η ΒΟΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
(ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ).

παρατηρήση, ἤθελεν ἰδεῖ ὅτι ἡ ὄψις αὐτοῦ ἦτο διάφορος· διότι οἱ ἵπποι καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ δὲν ἔλαμπον διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ποικίλης ἐσθῆτος, ἀλλὰ διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χαλκοῦ. Ἦτο στρατὸς ἕτοιμος καὶ νὰ ἵσταται καὶ ν' ἀκολουθῇ, οὔτε μὲ ὄχλον οὔτε μὲ ἀποσκευὰς ὑπερβεβαρημένος, προσέχων ὄχι μόνον εἰς τὸ σύνθημα τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα. Καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ τόπος καὶ εἰς τὸν στρατὸν αἱ ζωοτροφίαι ἐπήρκουν. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ παρατάξει οὐδεὶς στρατιώτης ἔλειψεν. Ὁ δὲ Δαρεῖος, τόσου πλήθους βασιλεύς, ἕνεκα τῆς στενοχωρίας τοῦ τόπου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπολέμησε, συνεστάλη πρὸ τῆς ὀλιγότητος τὴν ὁποίαν ἐν τῷ ἐχθρῷ εἶχε καταφρονήσει.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξανδρος, καταστήσας προϊστάμενον τῆς Καππαδοκίας τὸν Ἀβισταμένην, ἐπιθυμῶν τὴν Κιλικίαν ἔφθασε μεθ' ὅλης τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο στρατόπεδον τοῦ Κύρου.

Ἐκεῖ ὁ Κῦρος ἔσχε σταθμούς, ὅτε ἐξεστράτευεν εἰς τὴν Λυδίαν κατὰ τοῦ Κροίσου. Αὕτη δὲ ἡ χώρα ἀπεῖχε πεντήκοντα στάδια ἀπὸ τῆς παρόδου, διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Κιλικίαν· οἱ κάτοικοι λέγουσι Πύλας τὰς στενωτάτας διόδους τῆς φυσικῆς θέσεως ἥτις ἔχει ὀχυρώματα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διὰ τῆς χειρὸς κατασκευάζομεν. Ὁ Ἀρσάμης λοιπόν, ὅστις ἦρχε τῆς Κιλικίας, ἀναλογιζόμενος τί ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πολέμου ὁ Μέμνων εἶχε συμβουλεύσει, τὴν αὐτοῦ σωτήριον συμβουλὴν ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ· ἐρημοῖ ὅθεν τὴν Κιλικίαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, ἵνα παρουσιάσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐρημίαν· καὶ καταστρέφει ὅ,τι δήποτε δύναται νὰ εἶναι πρὸς χρῆσιν, διὰ ν' ἀφήσῃ ἄκαρπον καὶ γυμνὸν τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ. Ἀλλὰ πολὺ ὠφελιμώτερον ἦτο νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τῆς παρόδου τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ νὰ καθέξῃ τὴν ἁρμοδίως ἐπικρεμαμένην τῇ ὁδῷ κορυφήν, ὁπόθεν ἀβλαβὴς θὰ ἠδύνατο ἢ νὰ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ καταπιέσῃ τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρόν· ἀφήσας λοιπὸν ἵνα φυλάττωσι τὰς ἀτραπούς, αὐτὸς ἐχώρησεν ὀπίσω, πορθητὴς τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Οἱ ἐγκαταλειφθέντες κάτοικοι νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν οὐδὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἴσχυσαν νὰ ὑπομείνωσιν, ἐνῷ καὶ ὀλιγώτεροι ἂν ἦσαν θὰ ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὸν τόπον.

Ἡ Κιλικία περικλείεται ὑπὸ συνεχοῦς ῥάχεως τραχέος καὶ ἀποτόμου ὄρους ἡ ὁποία ὅταν ἀνυψοῦται ἀπὸ τῆς θαλάσσης, κεκυρτωμένη, ὡς διά τινος κόλπου καὶ καμπῆς, πάλιν ἐξέχει εἰς διάφορον πλευράν. Εἰς τὴν ῥάχιν ταύτην, καὶ ἐκεῖ ὅπου τὰ μάλιστα εἰσχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπάρχουσι τρεῖς εἴσοδοι τραχεῖαι καὶ λίαν στεναί, διὰ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων εἰσέρχονται εἰς τὴν Κιλικίαν. Εἶναι δὲ αὕτη πεδινὴ καθ' ὃ μέρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν πεδιάδα αὐτῆς διαρρέουσι διὰ πυκνῶν διακεκριμένων ῥείθρων οἱ ἐπίσημοι ποταμοὶ Πύραμος καὶ Κύδνος. Ὁ Κύδνος εἶναι ἀξιόλογος οὐχὶ διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ διὰ τὴν καθαρότητα· διότι μὲ ἥσυχον ῥοῦν ἐξέρχεται ἐκ τῶν πηγῶν φερόμενος διὰ καθαροῦ ἐδάφους· οὔτε χείμαρροι εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτόν, οἵτινες νὰ ταράττωσι τὴν κοίτην τοῦ ἠρέμα ῥέοντος ὕδα-

τος τὸ ὁποῖον εἶναι διαυγέστατον καὶ ψυχρότατον· ὁ ποταμὸς οὗτος μετὰ πολλῆς χάριτος ρέων ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τὰ στενὰ τῆς ράχεως τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Πύλαι. Θεωρήσας δὲ τὴν θέσιν τῶν τόπων λέγεται ὅτι ἄλλοτε δὲν ἐθαύμασε περισσότερον τὴν εὐτυχίαν του· ὡμολόγησε δὲ ὅτι ἠδύνατο καὶ νὰ καταλιθοβοληθῇ, ἐὰν ὑπῆρχον ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον ἀποκρούσει τοὺς ἐπερχομένους. Ἡ ὁδὸς μόλις τέσσαρας ἐνόπλους ἐχώρει. Ἡ ράχις τοῦ ὄρους ἐπεκρέματο τῇ ὁδῷ οὐ μόνον στενῇ ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀποτόμῳ, πυκνῶν ρυάκων περιπλανωμένων ἐν αὐτῇ, οἵτινες ρέουσιν ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέων. Τοὺς Θρᾷκας ὅμως ἐλαφρῶς ὡπλισμένους εἶχε διατάξει νὰ προπορεύωνται καὶ νὰ ἐξετάζωσι τὰς ἀτραπούς, μήπως κεκρυμμένος ἐχθρὸς ἐξελθὼν ἤθελεν ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Καὶ τῶν τοξοτῶν τὸ πλῆθος εἶχε καταλάβει τὴν κορυφήν· οὗτοι εἶχον ἐντεταμένα τὰ τόξα, διατεταγμένοι νὰ μὴ εἰσέλθωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν ὁδόν, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην. Τοιουτοτρόπως τὸ στράτευμα ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ταρσόν, εἰς τὴν ὁποίαν τότε μάλιστα οἱ Πέρσαι ἔβαλον πῦρ, ἵνα μὴ ὁ ἐχθρὸς εἰσβάλῃ εἰς τὴν πλουσίαν πόλιν.

Ἀλλ' ἐκεῖνος, προαποστείλας τὸν Παρμενίωνα διὰ ν' ἀνακόψῃ τὴν πυρκαϊὰν μετὰ προχείρου στρατιωτικῆς δυνάμως, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι οἱ βάρβαροι διὰ τῆς ἐπελεύσεως τῶν ἰδικῶν του ἐτράπησαν εἰς φυγήν, εἰσέρχεται εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ σωθεῖσαν Ταρσόν.

Τὴν Μηδίαν διαρρέει ὁ Κύδνος ποταμός, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐλέχθη· τότε ἦτο θέρος—τοῦ ὁποίου ἡ θερμότης οὐχὶ ἄλλην χώραν μᾶλλον παρὰ τὴν τῆς Κιλικίας διὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου καταχαίει—καὶ ἤρχιζεν ἡ θερμοτάτη ὥρα τῆς ἡμέρας. Τὸν μὲ κόνιν ἅμα τε καὶ ἱδρῶτα κατεσπιλωμένον βασιλέα προεκάλεσεν ἡ διαφάνεια τοῦ ποταμοῦ ἵνα λούσῃ τὸ μέχρι τοῦδε θερμὸν σῶμα. Ὅθεν ἀποβαλὼν τὴν στολήν του πρὸ τοῦ στρατοῦ, καταβαίνει εἰς τὸν ποταμόν. Μόλις δὲ εἰσῆλθεν, αἴφνης τὰ μέλη του ἤρχισαν νὰ ριγῶσιν ὑπὸ φρίκης· ἔπειτα ὠχρότης διεχύθη, καὶ ἡ ζωτικὴ θερμότης κατέλιπεν ὅλον σχεδὸν τὸ σῶμα. Οἱ ὑπηρέται ἐκβάλλουσιν αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς σχεδὸν μὴ ἐκπνέοντα καὶ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν σκηνήν. Μεγίστη φροντὶς καὶ σχεδὸν ἤδη θρῆνος ἐπεκράτει ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Κλαίοντες ἐμεμψιμοίρουν, ὅτι, ἐν τοσαύτῃ ὁρμῇ καὶ φορᾷ τῶν πραγμάτων, παντὸς αἰῶνος καὶ μνήμης ἐνδοξότατος βασιλεὺς ἔμελλε ν' ἀφαρπασθῇ καὶ ἀποθάνῃ οὐχὶ βέβαια ἐν μάχῃ, οὐχὶ ὑπ' ἐχθροῦ καταβληθείς, ἀλλὰ διότι ἔλουσε δι' ὕδατος τὸ σῶμα. Νὰ ἐπέλθῃ ὁ Δαρεῖος νικητής, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν ἐχθρόν! Νὰ καταλάβῃ δι' ἑαυτὸν ταύτας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διὰ τῆς νίκης ἤθελον διέλθῃ! Τίς θέλει δώσει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς φεύγοντας; Τίς θέλει τολμήσῃ νὰ διαδεχθῇ τὸν Ἀλέξανδρον; Ἤδη ἵνα εἰσδύσωσι διὰ τῆς φυγῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τίς θέλει προετοιμάσει τὸν στόλον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ;

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀναπνοὴ ἤρχισε νὰ γίνεται ἐλευθερωτέρα. Ὁ Βασιλεὺς ἤνοιξε τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ κατ' ὀλίγον συνελθὼν εἶχεν ἀναγνωρίσει τοὺς περιεστῶτας φίλους.

Ἡ λύπη ὅμως διεβίβρωσκε μεγάλως τὴν ψυχήν του, διότι ἠγγέλλετο ὅτι ὁ Δαρεῖος τὴν πέμπτην ἡμέραν ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς Κιλικίαν. Ὅθεν ὁ Ἀλέξανδρος, τρέμων μήπως χάσῃ τόσον μεγάλην νίκην ἐκ τῶν χειρῶν του, μήπως συλληφθῇ αἰχμάλωτος ἢ εὕρῃ ἄδοξον καὶ ἀφανῆ θάνατον ἐν τῇ σκηνῇ, ὠδύρετο. Καλέσας δὲ παρ' αὑτῷ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἰατρούς του «Βλέπετε, τοὺς εἶπεν, εἰς ποίαν στιγμὴν τοῦ σταδίου μου μὲ καταδιώκει ἡ τύχη! Νομίζω ὅτι ἀκούω κρότον τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων καὶ ἐγὼ ὅστις ἐκίνησα τὸν πόλεμον τοῦτον ἤδη προκαλοῦμαι εἰς αὐτόν. Ὁ Δαρεῖος λοιπὸν, ὅτε τόσον ὑπερήφανον ἐπιστολὴν ἔγραφε πρὸς ἐμὲ, εἶχε συμβουλευθῇ ἐξάπαντος τὴν τύχην μου. Ἀλλ' εἰς μάτην παλαίει. Θὰ θεραπευθῶ ἐκ τῆς νόσου ὅπως ἐγὼ γνωρίζω. Τὰ βραδέα φάρμακα καὶ τοὺς βραδεῖς ἰατροὺς δὲν περιμένουσιν αἱ περιστάσεις μου, καὶ προτιμῶ νὰ ἀποθάνω δραστικῶς παρὰ νὰ ἀναρρώσω βραδέως. Ὅθεν ἐὰν καμμία βοήθεια καὶ καμμία τέχνη δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἰατρῶν, ἄς μάθῃ ὁ κόσμος ὅτι ἐγὼ ὄχι τόσον τοῦ θανάτου, ὅσον τοῦ πολέμου τὸ φάρμακον ζητῶ».

Οἱ σφοδροὶ οὗτοι λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς μεγίστην ἀνησυχίαν εἶχον ἐμβάλει πάντας· ὅθεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἤρχισε νὰ συμβουλεύῃ τὸν Βασιλέα ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἰατρῶν, μήπως διὰ τῆς σπουδῆς ἐπιδεινώσῃ τὴν θέσιν του. Τὰ ἀνεξέταστα φάρμακα τὰ ἐθεώρουν καὶ δικαίως ὕποπτα, διότι ὁ ἐχθρὸς παρώρμα καὶ ἀνθρώπους εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βασιλέως. Ἦτο δὲ γνωστὸν, ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει προκήρυξιν ὅτι ἤθελε δώσει εἰς τὸν φονέα τοῦ Ἀλεξάνδρου χίλια τάλαντα.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἰατρῶν τοῦ βασιλέως εὑρίσκετο καί τις ἐξ Ἀκαρνανίας Ἕλλην, καλούμενος Φίλιππος. Νηπιόθεν οὗτος ἐπισκεπτόμενος τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν ἠγάπα ὡς υἱὸν, νῦν δ' ἐθεώρησε πάντῃ ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τοῦ χαρακτῆρός του νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βασιλέα, φοβούμενος μὴ ἐκτεθῇ εἰς προσωπικόν τινα κίνδυνον, ὅθεν καὶ πᾶσαν περὶ ἑαυτοῦ ἀπορρίψας σκέψιν, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον δραστήριόν τι φάρμακον, ὅπερ βεβαίως ἤθελεν ἐνεργήσει κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐζήτησε τριήμερον προθεσμίαν ὅπως προπαρασκευάσῃ αὐτό. Καὶ πάντες μὲν μετ' ἐνδοιασμοῦ ἤκουον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος λίαν προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ ἰατροῦ, λυπούμενος μόνον ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, συγχρόνως δὲ λαμβάνει ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ διαμένοντος, ὡς εἴρηται, Παρμενίωνος, δι' ἧς τῷ ἐμήνυσεν οὗτος νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ του Φιλίππου, εἰς ὃν ὁ Δαρεῖος ὑπεσχέθη χίλια τάλαντα καὶ σύζυγον ἡγεμονίδα τινὰ, ἂν ἔστεργεν οὗτος νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἡ εἴδησις κατετάραξε τὸν Ἀλέξανδρον. Τίνος ἕνεκεν ὁ Παρμενίων νὰ γράψῃ τοιαύτην ἐπιστολὴν; Πόθεν ἔλαβε τὰς περὶ τούτου πληροφορίας, καὶ ποίας εἶχεν ἀξιοπίστους μαρτυρίας κατὰ τοῦ Φιλίππου; Ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἀφ' ἑτέρου εἶχεν ἐμπιστοσύνην καὶ πεποίθησιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὸν Φίλιππον, ὥστε οὐδ' ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ κατ'

αὐτοῦ. Μηδὲν δ' εἰς οὐδένα τῶν φίλων του διακοινώσας περὶ τούτου, ἔκρυψε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.

Τὴν προσδιωρισμένην ἡμέραν ὁ Φίλιππος εἰσέρχεται εἰς τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως φέρων τὸ φάρμακον ἐντὸς ποτηρίου. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐγχειρίσας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος εἰς τὸν Φίλιππον, αὐτὸς λαμβάνων τὸ ποτήριον ἔπινεν ἀταράχως τὸ φάρμακον. Συγκινητικωτάτη δὲ τότε διαδραματίζεται σκηνή. Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἐθεώρει τὸν Φίλιππον διὰ βλέμματος ἱλαροῦ καὶ πλήρης πίστεως καὶ θάρρους, ὁ δὲ Φίλιππος ἵστατο ἀπορῶν ἐπὶ τῇ ἀλλοκότῳ ταύτῃ συκοφαντίᾳ· καὶ ὁτὲ μὲν ἀνυψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἄνω, ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς μάρτυρας τῆς ἀθωότητός του, ὁτὲ δὲ μετὰ δακρύων προσπίπτων εἰς τὴν κλίνην τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸν παρεκάλει νὰ ἀποβάλῃ πᾶσαν ὑποψίαν, καὶ νὰ ἔχῃ μέγα θάρρος ἐμπιστευόμενος ὅλως διόλου εἰς αὐτόν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὕτω βιαίως τὸ φάρμακον ἐπενήργησεν εἰς τὸν βασιλέα, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς δικαιολογούμεναι αἱ κατὰ τοῦ ἰατροῦ κατηγορίαι τοῦ Παρμενίωνος, ὀδυνηροὶ δὲ διαλογισμοὶ ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ κατεῖχον τὸ πνεῦμα τοῦ πάσχοντος· καὶ ὁτὲ μὲν τῷ ἐνεθύμιζον τὴν μητέρα (πρὸ πάντων) καὶ τὰς ἀδελφάς του, ὁτὲ δὲ τῷ ἀνεπόλουν τοὺς νεανικοὺς χρόνους του, καὶ ἤδη πάλιν ἔφερον εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τὴν λαμπρὰν νίκην, ἥτις ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὅσον οὔπω ἔμελλε νὰ στέψῃ τοὺς θριάμβους του· ὁ δὲ Φίλιππος ὡς ἄγγελος παρήγορος παριστάμενος παρ' αὐτῷ, εἰς τερπνὰς καὶ εὐαρέστους αὐτὸν ἐπανέφερεν ἀναμνήσεις.

Τέλος δὲ τὸ φάρμακον διέδωκε καὶ διέχυσεν εἰς τὰς φλέβας τοῦ πάσχοντος τὴν δύναμιν τῆς ὑγείας, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνέλαβε παντάπασιν. Ἐντὸς δ' ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες δὲν ἔπαυον νὰ ρίπτωσιν ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως· καὶ πάντες συσσωρευθέντες πέριξ τοῦ γενναίου ἰατροῦ συνέχαιρον αὐτὸν μετὰ ζωηροτάτης παραφορᾶς, ὡς διατηρήσαντα τὴν ζωὴν τοῦ περιποθήτου ἀρχηγοῦ αὐτῶν.

Τὴν μεγαλόφρονα ταύτην πεποίθησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον δὲν ἔλειψαν νὰ ἐγκωμιάσωσιν, ὡς εἰκός, ἐπίσημοι ἱστορικοί, ἄριστοι δὲ ζωγράφοι ἔλαβον αὐτὴν ὡς ὑπόθεσιν εὐφυοῦς καὶ φαντασιώδους ἐργασίας.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ὁ Δαρεῖος τὸν θάνατον τοῦ Μέμνωνος μαθών, μέγαν συναγείρας στρατὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ ἤδη πολεμικὸν μετὰ τῶν αὐλικῶν του συνεκρότησε συμβούλιον, συζητῶν τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῶν μέτρων ἅτινα ὤφειλε νὰ λάβῃ κατὰ τοῦ αὐθάδους νεανίου, τοῦ τολμῶντος νὰ ταράττῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι εἴτε κολακεύοντες αὐτόν, εἴτε δειλιῶντες νὰ τῷ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν τὸν ἐνεθάρρυναν μεγάλως, παριστῶντες εἰς αὐτὸν ὅτι ἅμα φανῇ ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ νίκη θέλει εἶναι βεβαιοτάτη.

Μόνος δ' ὁ εἰς Περσίαν καταφυγὼν Ἀθηναῖος στρατηγός, ἀνὴρ φημιζόμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ στρατηγικῇ ἐμπειρίᾳ, δὲν ἔλειψε νὰ συμβουλεύσῃ τὸν Δαρεῖον ὀρθότατα, παραστήσας εἰς αὐτὸν ὅτι αἱ λαμπραὶ προπαρασκευαὶ καὶ τὸ μέ-

γα πλῆθος τῶν ἀνδρῶν, οὓς συνήγαγεν ἤδη, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐκπλήξωσιν ἄλλους, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες τοσοῦτον ἦσαν ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου, ὥστε καὶ ὁ ἁπλοῦς αὐτῶν στρατιώτης εἶχε τὴν ἐμπειρίαν μεγάλου στρατηγοῦ. Ἀνάγκη λοιπόν, προσέθεσεν ὁ Ἀθηναῖος, νὰ πέμψῃς εἰς τὸν πόλεμον στρατόν, ἐξ ἑκατὸν μόνον χιλιάδων ἀνδρῶν συγκείμενον, οὗ τὸ τρίτον ὅμως νὰ εἶναι Ἕλληνες μισθοφόροι, ἐγὼ δ' ἀναλαμβάνω τὴν στρατηγίαν, ἐγγυώμενος νὰ ἀποπέμψω κακῶς ἔχοντα τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας. Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἤκουσεν εὐμενῶς τοὺς λόγους τοῦ Ἀθηναίου, ἀλλ' οἱ σατράπαι ὅσον οὔπω τὸν ἔπεισαν νὰ ἀλλάξῃ γνώμην παραστήσαντες εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ ξένος οὗτος προτείνει νὰ γείνῃ στρατηγός, ὀρεγόμενος νὰ προδώσῃ τὴν Περσίαν εἰς τοὺς Μακεδόνας· ἀγανακτήσας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἕλλην καὶ προφανῶς ἐξονειδίσας τήν τε ἀλαζονείαν καὶ τὴν ἀνανδρίαν τῶν Περσῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ Περσικὸν μεγαλεῖον καὶ τὸ φιλότιμον ἐνώπιον τοῦ βασιλέως προσβαλών, οὕτω δυσηρέστησε καὶ παρώργισε τὸν Δαρεῖον, ὥστε ἀποσπάσας (οὗτος) τὴν ζώνην αὐτοῦ, διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν. Ἀπαγόμενος δ' ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς εἰς τὴν καταδίκην του, λίαν παθητικῶς ἀνεβόα ὅτι ὁ Δαρεῖος θέλει μετανοήσει διὰ τὸν θάνατόν του. «Ἰδοὺ ἕτοιμος ἵσταται ὁ ἐκδικητής μου! καταφρονήσας τὰς συμβουλάς μου θέλεις τιμωρηθῇ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου, πρὸς βλάβην τοῦ ὁποίου σὲ συνεβούλευσα, καὶ παρ' αὐτοῦ θέλεις ἰδῇ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας σου». Καὶ τῳόντι δὲν ἐβράδυνεν ὁ Δαρεῖος πικρῶς νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ μεμφθῇ ἑαυτὸν μὴ ἀκούσας τὰς φρονίμους συμβουλὰς τοῦ Ἕλληνος. Οὐ μικρὸν δ' ἕνεκα τούτου ταρασσόμενος ἔκτοτε ὑπὸ ἀπαισίων ὀνείρων, συχνάκις καθ' ὕπνους ἔβλεπεν ὅτι τὸ στρατόπεδον τῶν Μακεδόνων μετετράπη εἰς τρομερὰν πυρκαϊάν, καὶ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐν στολῇ Περσικῇ διήρχετο τὰς ἀγυιὰς τῆς Βαβυλῶνος καὶ μετ' ὀλίγον ἐγίνετο ἄφαντος καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα ὅμως καὶ οἱ μάντεις αὐτοῦ πάντοτε ἐξήγουν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Δαρείου.

Ἐν τούτοις δ' οἱ Πέρσαι δὲν ἔπαυσαν ζητοῦντες στρατηγὸν ἔμπειρον καὶ ἀξιόχρεων, ὅστις νὰ διαδεχθῇ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μέμνονος καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ· καὶ προσωρινῶς μὲν ἐνεκρίθη ὁ υἱὸς τοῦ Μέντορος Χυμώνδας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἀμέσως κατὰ τῶν Μακεδόνων, κωλύων τὴν εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν εἰσβολὴν αὐτῶν. Ἀλλ' εἶχεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος λάβει γνῶσίν τινα τῶν πρακτικῶν μαθημάτων, ἅτινα πρὸ τινων ἐτῶν ἐδόθησαν εἰς τοὺς προκατόχους του κατὰ τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὰς Πλαταιάς; Δυστυχῶς εἰς τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη οἱ αὐλικοὶ κρύπτουσι συνήθως τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων των.

Μέγαν λοιπὸν συναγείρας στρατὸν ὁ Δαρεῖος σπεύδει νὰ τιμωρήσῃ τὸν αὐθάδη νέον, καὶ ἤδη προσέρχεται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σπουδῆς ὁμοιαζούσης μᾶλλον θρίαμβον νικητοῦ καὶ τροπαιούχου στρατηγοῦ, ἢ ὡς πολεμιστὴς ἀναγκαζόμενος νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ τὸ πᾶν εἰς ἀβέβαιον μάχην.

Ἄφθονος πλοῦτος καὶ πολυτέλεια ἐν γένει ἐφαίνοντο διακεχυμένοι πέριξ

τοῦ στρατοῦ, ἡ δὲ πορεία τοῦ Πέρσου μονάρχου κατὰ τὸν ἀκόλουθον περιγράφεται τρόπον.

Ἐννεακόσιαι ἡμίονοι καὶ τριακόσιαι κάμηλοι ἔφερον τοὺς πολυτελεῖς θησαυροὺς τοῦ μεγάλου βασιλέως. Καὶ πρῶτον μὲν προηγοῦντο ἀργυροῖ βωμοί, ἐφ' ὧν ἔκαιε τὸ ἱερὸν καὶ αἰώνιον λεγόμενον πῦρ. Πασίγνωστον δ' ὅτι οἱ Πέρσαι ἐλάτρευον τὸ πῦρ ὡς θεὸν καὶ ἐπιφοροῦντες αὐτῷ τὴν θυσίαν ἔλεγον. «Πῦρ, δέσποτα, ἔσθιε». Οἱ μάγοι, ἐπίσημον τύπον ἱερέων ἐπέχοντες, παρηκολούθουν ψάλλοντες κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν ἐγχωρίους ὕμνους, τούτοις δ' εἵποντο τριακόσιοι ἑξήκοντα πέντε νεανίαι (κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ), πορφύρας ἐνδεδυμένοι, καὶ ἀκολούθως παρείποντο δέκα ἅρματα (ἅμαξαι), χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ μεγαλοπρεπῶς πεποικιλμένα (ἐν οἷς διεκρίνετο τὸ ἱερὸν λεγόμενον ἅρμα) καὶ ὑπὸ λευκοφόρων ἱπποκόμων ὁδηγούμενα.

Σῶμα ἱππέων ἀκολούθως, ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα ἐθνῶν, διαφερόντων κατά τε τὰ ἤθη καὶ τὴν στολήν, προηγεῖτο τοῦ μεγάλου στρατοῦ· εἶτα δ' ἤρχετο ὁ μέγας στρατός, συμποσούμενος εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, ὧν εἵποντο οἱ διὰ πομπώδους ὀνόματος λεγόμενοι ἀθάνατοι, δεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ πολυτελῶς κεκοσμημένοι· προσήρχοντο δ' εἶτα οἱ λεγόμενοι δορυφόροι, φέροντες τὴν χλαμύδα τοῦ Βασιλέως καὶ προπορευόμενοι τῆς διὰ διαφόρων ἐμβλημάτων καὶ πολυτελέστατα κεκοσμημένης ἁμάξης, ἐν ᾗ μετεκομίζετο ὁ Βασιλεύς, ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενος. Ὄπισθεν δὲ τούτων παρηκολούθουν (κατὰ περσικὸν ἔθιμον) μεγαλοπρεπῶς καθήμεναι ἐπὶ ἁμαξῶν ἡ βασιλομήτωρ Σισύγαμβρις καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου Στάτειρα, ἐν μέσῳ διαφόρων ἐπισήμων γυναικῶν. Δεκαπέντε ἅμαξαι ἔφερον τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως, ἤτοι τὰς δύο θυγατέρας καὶ τὸν μικρὸν εἰσέτι υἱόν του μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν τροφῶν αὐτῶν. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὁποία συνοδεία παρηκολούθει μαγείρων, θεραπόντων καὶ θεραπαινίδων, ὑπηρετῶν, ἀμφιπόλων καὶ τῶν τοιούτων.

Αἱ πεδιάδες τῆς Κιλικίας ἀποχωρίζονται τῶν τῆς Συρίας διὰ τοῦ ὄρους Ἀμανοῦ. Ὁ Ἀμανὸς δ' οὗτος, κλάδος ὢν τοῦ Ταύρου, ἔχει δύο παρόδους, ἤτοι τὰς λεγομένας παραλίας ἢ καὶ κάτω Ἀμμανικὰς Πύλας, καὶ τὰς λεγομένας ἄνω Ἀμμανικὰς Πύλας, φερούσας εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν. Καὶ μαθὼν ὁ Δαρεῖος παρὰ τοῦ δραπέτου σατράπου (τῆς Ταρσοῦ) ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εὑρίσκετο εἰς τὴν Ταρσὸν (πόλιν τῆς Κιλικίας) ἐπήρχετο καὶ οὗτος κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ μεγάλου στρατοῦ του, καὶ ἤδη ἐστρατοπέδευσε κατὰ τοὺς Σώχους, κώμην τῆς Ἀσσυρίας, μόλις κατὰ δύο ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἀπέχουσαν τῶν ἄνω Ἀμμανικῶν πυλῶν. Ἦτο δὲ καταλληλοτάτη ἡ θέσις αὕτη εἰς τοὺς Πέρσας διὰ τὴν εὐρεῖαν αὐτῆς πεδιάδα, ἔνθα ἅπας ὁ μέγας στρατὸς αὐτῶν ἠδύνατο ἀνενοχλήτως νὰ κάμνῃ ἁπάσας τὰς κινήσεις καὶ τοὺς ἑλιγμοὺς αὐτοῦ.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ πάλιν καλῶς ἀναρρώσας ἐκ τῆς ἀσθενείας του, ὡς θηρευτικὸς κύων ἐπήρχετο κυριεύων τὴν Κιλικίαν ἅπασαν ἕνεκα τῶν παρόδων αὐτῆς. Καὶ δὲν ὠρέγετο μὲν ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀφήσῃ τὰς στενὰς πεδιάδας τῆς Κιλικίας, ἐπιθυμῶν αὐτοῦ νὰ συγκροτήσῃ μάχην μετὰ τοῦ Δαρείου, διότι ἡ θέ-

σις αὕτη ἦτο καταλληλοτάτη εἰς αὐτὸν ἕνεκα τοῦ μικροτέρου στρατοῦ του, ἀλλὰ καὶ πάλιν σπεύδων νὰ συνάψῃ μάχην ὅπου ἤθελε συναντήσει τὸν ἐχθρόν, διαβὰς τὰς κάτω Ἀμμανικὰς Πύλας, ἐκυρίευσε τὴν Ἰσσόν· ἐκεῖ δ' ἀφήσας ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀπομάχους, καὶ μετὰ διπλασίου ζήλου ἐπαναλαμβάνων τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ πράξεις, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψε πρὸς ἀνατολὰς μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων καὶ τῶν συμμάχων Θεσσαλῶν καὶ Θρᾳκῶν, πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν (εἰς τὰ μεταξὺ Κιλικίας καὶ Ἀσσυρίας ὅρια), ἐκεῖνος δὲ διευθυνθεὶς πρὸς δυσμὰς διὰ τῶν λεγομένων Συρο-Κιλικῶν πυλῶν, πρῶτον μὲν ἐκυρίευσε τὸ Ἰκόνιον, ἀκολούθως δ' εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀγχίαλον, μεγάλην καὶ πλουσίαν πόλιν τῆς Κιλικίας, ἥτις ἐλέγετο κτίσμα τοῦ περιβοήτου Σαρδαναπάλου. Ἐκεῖθεν δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέρχεται εἰς τοὺς Σόλους, ἥτις καίτοι ἑλληνικὴν καταγωγὴν ἔχουσα, ἐπέρσιζεν εἰς ἄκρον, διὸ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπαγάγῃ Μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς αὐτήν, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς κατοίκους πρόστιμον διακοσίων ταλάντων· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέψας ἔκ τινος κατὰ τῶν εἰς τὰ ὄρη οἰκούντων Κιλίκων ἐπιδρομῆς, ἐπανῆλθεν εἰς Σόλους, καὶ θέλων νὰ συνοικειωθῇ αὐτοὺς διὰ τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν καταγωγήν, ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ τὴν πάτριον δημοκρατίαν, καὶ διαφόρους ἐπανηγύρισε γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας, κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθος, μετὰ λαμπαδηφοριῶν, καὶ θυσίας ἐτέλεσεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ὑπὲρ τῆς ἀναρρώσεώς του· ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν εἰς Μαγαρσόν, ἔνθα ἑτέραν μεγάλην προσέφερε θυσίαν τῇ Ἀθηνᾷ Μαγαρσίδι, εἰς δὲ Μαλλὸν ἀκολούθως ἀφιχθείς, ἐτέλεσε τελετάς τινας εἰς τὸν ἥρωα Ἀμφίλοχον, τὸν ἱδρυτὴν τῆς πόλεως, καὶ μετὰ μεγάλης ἐφέρθη εἰς τοὺς κατοίκους οἰκειότητος, καὶ τοὺς φόρους, οὓς ἐτέλουν εἰς τὸν Δαρεῖον, ἐχάρισεν εἰς αὐτούς, διότι οἱ Μαλλωτοὶ ἐλέγοντο ὅτι ἦσαν ἄποικοι τοῦ Ἄργους, ἐξ οὗ καὶ οἱ Μακεδόνες ἐσεμνύνοντο ὅτι εἶχον τὴν καταγωγήν.

Ἐνῷ δ' οὕτως ἐξηκολούθει ὁ Ἀλέξανδρος προβαίνων εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐν Μαλλῷ ἔτι ὢν μανθάνει ὅτι ὁ Δαρεῖος εἶναι ἐστρατοπεδευμένος εἰς τοὺς Σώχους ἀμέσως δὲ καὶ οὗτος προσέρχεται εἰς τὴν πόλιν Μυρίανδρον. ἕτοιμος τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Σκληρὸς χειμὼν ἐπῆλθε τὴν νύκτα, βροχὴ μεγάλη ἐπέπεσεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ βίαιος ἐξηγέρθη ἄνεμος. Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Ἐκὼν δ' ἄκων ἕνεκα τούτου διέμεινεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ. Πόση δ' ἐν τούτοις βραδύτης ἐπήρχετο! Ἕνεκα τῆς νόσου του ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε τοσοῦτον εἰς τὴν Ταρσόν, οὐκ ὀλίγον δὲ χρόνον ἔμεινε καὶ εἰς τοὺς Σώλους, προσφέρων θυσίας καὶ τελῶν ἀγῶνας, οὐ μικρὸν δὲ πρὸς τούτοις ἐνησχολήθη ἐπὶ τοὺς ὀρεινοὺς Κίλικας ἐπελθών.

Ἤσχαλλε δ' ὁ Δαρεῖος, τὴν βραδύτητα ταύτην τοῦ Ἀλεξάνδρου μὴ ἀνεχόμενος. Καὶ οὗτος δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἤρχισαν νὰ χλευάζωσι καὶ νὰ μωκῶνται αὐτόν.

«Ὁ δειλός, ὁ ἄνανδρος Μακεδών, δὲν τολμᾷ βεβαίως, ἔλεγον, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν φυλακήν του, τὴν Ταρσόν· κρύπτεται καὶ φεύγει τὸν κίνδυνον, διότι

γνωρίζει ὁ ἄθλιος ὅτι τὰ πέταλα τῶν περσικῶν ἵππων ἀρκοῦσι νὰ συντρίψωσιν αὐτούς. Τίς ἡ χρεία λοιπὸν νὰ τὸν περιμένωμεν; Ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπέλθωμεν ἡμεῖς κατ' αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ τὸν βιάσωμεν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν Ταρσόν, πρὸς σωφρονισμόν του τοὐλάχιστον.» Κοινῇ δὲ γνώμῃ ἀπεφάσισαν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Ταρσὸν καὶ νὰ τὸν καταδιώξωσιν ἐκεῖ. «Μή, πρὸς θεοῦ, μὴ ἀφήσητε τὴν θέσιν σας, ἔλεγεν ὁ παρὰ τῷ Δαρείῳ αὐτομολήσας Μακεδὼν Ἀμύντας· ἐκεῖνος θὰ φανῇ, ἐκεῖνος θὰ ἐπέλθῃ καὶ θὰ ἐπισπεύσῃ νὰ σᾶς συναντήσῃ ὅπου σᾶς εὕρῃ. Τίς ἠξεύρει ὁποῖον κώλυμα ἀπροσδόκητον τῷ ἔλαχε! Μὴ ἀφήσητε τὴν κατάλληλον ταύτην θέσιν σας καὶ θελήσητε νὰ περιορισθῆτε εἰς τὰς στενὰς κοιλάδας τῆς Κιλικίας. Ἡ πεδιὰς τῶν Σώχων εἶναι ἁρμοδιωτάτη διὰ τοὺς Πέρσας, τὸ πλῆθος ἐντὸς αὐτῆς δύναται νὰ νικήσῃ, καὶ ἂν δ' ἀπεναντίας νικηθῇ, αὐτοῦ πάλιν δύναται καὶ νὰ σωθῇ.»

Ἀλλ' οἱ Πέρσαι δυσπιστοῦντες καὶ αὖθις εἰς τὸν ξένον, ὅστις δὲν ἠρκέσθη προδώσας τὸν Βασιλέα του, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀναφανδὸν τώρα ἐπιβουλεύεται, ἐκώφευσαν εἰς τοὺς ὡραίους λόγους τοῦ Ἀμύντα καὶ ἀφήσαντες τὴν καταλληλοτέραν δι' αὐτοὺς θέσιν, ἀπῆλθον προθύμως εἰς Ταρσόν, ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξ ἄλλου μέρους ἐπήρχετο ἀναζητῶν αὐτοὺς εἰς Σώχους.

Καθ' ὁδὸν οἱ Πέρσαι εὑρόντες τοὺς εἰς τὴν Ἰσσὸν ἐγκαταλειφθέντας ἀπομάχους καὶ ἀσθενεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διὰ πολλῶν βασάνων αὐτοὺς ἐθανάτωσαν. Ἔχαιρον δ' οἱ βάρβαροι φθάσαντες εἰς Ταρσόν, νομίζοντες ὅτι οὕτω διέκοψαν πᾶσαν μετὰ τῆς πατρίδος των συγκοινωνίαν τῶν Μακεδόνων· γενικῶς ὅμως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κατακρίνεται πράξας μέγα λάθος, ἀποκλεισθεὶς οὕτω καὶ μὴ προλαβὼν νὰ κυριεύσῃ τὰς Ἀμμανικὰς πύλας, ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἀφήσῃ φρουρὰν ἐν Ἰσσῷ καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃ τοὺς ἀπομάχους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, οὕτω σκληρῶς νὰ κατασφαγῶσιν ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐν Μυριάνδρῳ δ' ἔτι ὢν (ὁ Ἀλέξανδρος) καὶ μὴ πιστεύων ὅτι οἱ Πέρσαι ὄπισθεν αὐτοῦ προσήρχοντο, ἔπεμψεν ἀξιωματικούς τινας διὰ πλοίου νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τούτου, κατοπτεύοντες τὴν παραλίαν. Εἰς μεγίστην δ' ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν περιέστη νῦν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐνῷ ἤλπιζον νὰ ἀπαντήσωσι τὸν ἐχθρὸν προβαίνοντες εἰς τὰ πρόσω, τώρα ἠναγκάζοντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των κινδυνεύοντες καὶ καταδιωκόμενοι, ὡς ἄλλοτε οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος ἐπανακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς, τοὺς ἰλάρχους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμάχων, παρέστησεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ παροῦσα θέσις τοῦ ἐχθροῦ ὑπὲρ ποτε βεβαιοτάτην καὶ ἀσφαλεστάτην ὑπόσχεται τὴν νίκην εἰς τοὺς Μακεδόνας. «Μὴ νομίσητε, ἔλεγεν εἰς αὐτούς, ὅτι περιεχυκλώθητε· οἱ Θεοί, οἵτινες τυφλώσαντες τὸν βασιλέα Δαρεῖον ἀπέσπασαν αὐτὸν ἐκ τοῦ πεδίου τῶν Σώχων, καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας τῆς Κιλικίας, βεβαίως θέλουσιν ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς τὴν νίκην· ἔπειτα δὲ συλλογίσθητε ὅτι Μακεδόνες ἔμπειροι εἰς τὰ τοῦ πολέμου καὶ ἐξησκημένοι εἰς τὰ ὅπλα θὰ πολεμήσητε μὲ Πέρσας καὶ Μήδους, ἐλεύθεροι, δηλαδή, ἀπέναντι δούλων, γενναῖοι, ἀνδρεῖοι καὶ φιλοπάτριδες πολεμισταὶ κατὰ τρυφηλῶν καὶ μαλθακῶν Περσῶν

καὶ Μήδων καὶ ἄλλων βαρβάρων, Ἕλληνες ἑκουσίως μαχόμενοι ὑπὲρ τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος, ἀπέναντι Ἑλλήνων ἐξηχρειωμένων καὶ χάριν εὐτελοῦς μισθοῦ προδιδόντων τὴν πατρίδα καὶ τὴν δόξαν τῶν ἀειμνήστων προγόνων των, οἱ πολεμικώτατοι καὶ ἐλευθερώτατοι ἄνδρες τῆς Εὐρώπης, Θρᾶκες δηλαδὴ καὶ Παίονες, καὶ Ἰλλυριοὶ καὶ Ἀγριᾶνες κατ' ἀξιοκαταφρονήτων ὄχλων τῆς Ἀσίας,—δύναμις, ἐν ἑνὶ λόγῳ κατὰ διαφθορᾶς, θέλησις κατ' ἀδυναμίας. Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς μένει πλέον ἀμφίβολον τῆς μάχης τὸ ἀποτέλεσμα; Τὰ ἆθλα δὲ τῆς νίκης ἡμῶν δὲν εἶναι πλέον μία ἢ δύο σατραπεῖαι, ἀλλὰ δι' αὐτῆς θὰ κριθῇ καὶ θὰ ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τῆς Ἀσίας ὅλης, οὐδὲ πρόκειται νὰ νικήσωμεν τώρα τὸ ἐν Γρανικῷ ἱππικὸν καὶ τοὺς μισθοφόρους, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸν στρατὸν τῆς Ἀσίας, οὐδὲ θὰ ἔχωμεν ἁπλῶς Πέρσας ἀπέναντι ἡμῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς Ἀσίας καὶ ὑμεῖς θὰ ἔχητε Ἀλέξανδρον νὰ ἀντιτάξητε κατ' αὐτῶν.

»Μετὰ τὴν μάχην ταύτην οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται, εἰμὴ νὰ λάβωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ ἱκανοποιηθῶμεν ἀρκούντως δι' ὅσας κακοπαθείας ὑπέστημεν.» Ἀκολούθως δὲ ἤρχισε νὰ ἀναφέρῃ τὰς ἀνδραγαθίας τῶν ἐπισημοτέρων στρατηγῶν, καὶ νὰ εὐχαριστῇ κατ' ὄνομα τὸν γέροντα Παρμενίωνα μεθ' οὗ συνηνώθη ἤδη διὰ τὴν μεγάλην πίστιν του, τὸν Φιλώταν, διὰ τὴν γενναιότητα ἣν ἔδειξε κατὰ τὴν περὶ τὸν Γρανικὸν μάχην, τὸν Περδίκαν, διὰ τὴν κατὰ τὴν Ἀλικαρνασσὸν τρομερὰν αὐτοῦ ἔφοδον, καὶ ἄλλους τινὰς διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των.

»Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο εὔχομαι νῦν θερμότερον, εἰμὴ νὰ φανῶ ἄξιος ἀρχηγὸς τοιούτων στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον ἐναβρύνομαι διὰ τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας ἔλαβον ἄχρι τοῦδε παρὰ διὰ τὸ βασιλικόν μου διάδημα. Μὴ δειλιᾶτε λοιπὸν, ἀλλ' ἀνδρίζεσθε, καὶ φανῆτε ἀντάξιοι τῶν προτέρων νικηφόρων ἀγώνων σας».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκφωνήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ ὑψηλόφρονος ὕφους του, οὕτω συνεκίνησεν ἅπαντας ὥστε σωρηδὸν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ταγματων μετὰ σπουδῆς προσερχόμενοι καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ λαμβάνοντες, παρεκάλουν αὐτὸν νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διαλύσας τὸν σύλλογον, καὶ παραγγείλας νὰ δώσωσιν ἄφθονον δεῖπνον εἰς τὸν στρατόν, περὶ τὴν δείλην προέβη εἰς τὰς Ἀμμανικὰς Πύλας, καὶ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου κυριεύσας αὐτὰς τὸ ὑπόλοιπον μὲν τῆς νυκτὸς ἀφῆκε τοὺς στρατιώτας νὰ ἀναπαυθῶσι, τὴν δ' ἐπιοῦσαν λίαν πρωῒ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φωτίζοντος πυρὸς τῶν θυσιῶν, κατέβησαν οἱ Μακεδόνες εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ταρσοῦ.

Ὁ ποταμὸς Πίνναρος ῥέων διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ταρσοῦ, διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο· καὶ κατὰ τὸ ἓν μὲν αὐτῆς μέρος προσῆλθεν ἤδη ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς ἓξ διῃρημένος σώματα καὶ ὑπὸ ἐμπείρων στρατηγῶν κυβερνώμενος, ἤτοι τοῦ Νικάνορος, τοῦ Περδίκα, τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων, ὁ δὲ Δαρεῖος ἦτο ἐστρατοπεδευμένος πρὸς βορρᾶν τοῦ Πιννάρου, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἔχων στρατὸν μεγαλείτερον ὁποιουδήποτε ἄλλου συλ-

λεγέντος μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιδρομὴν τοῦ Ξέρξου, καὶ συμποσούμενον εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν.

Μεταξὺ δὲ τούτων συγκατηριθμοῦντο 30,000 πεζῶν, 10,000 τῶν ἀθανάτων, 60,000 Καρδούσιοι καὶ 30,000 Ἕλληνες μισθοφόροι, ἄριστα ἐξησκημένοι εἰς τὰ τοῦ πολέμου. Ἡ περιωρισμένη ὅμως πεδιὰς αὕτη ἠνάγκασε τὸ μέγα πλῆθος τῶν Περσῶν νὰ συσσωρευθῶσιν ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὥστε ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν εἰς ἐνέργειαν. Αὐτὸς δ' ὁ Δαρεῖος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν συνήθειαν ἦτο ἐν τῷ κέντρῳ τῶν προμαχώνων τάξεων ἐντὸς ἁμάξης, λαμπρῶς κεκοσμημένης καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἵππων συρομένης.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δ' ἀφ' ἑτέρου κατάλληλα λαβὼν μέτρα, οὗτος μὲν ἐκυβέρνα τὴν δεξιὰν πτέρυγα, εἰς δὲ τὸν Παρμενίωνα ἀφῆκε τὴν ἀριστεράν. Κρατερὰ καὶ πείσμων μάχη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συνεκροτήθη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀντιοχείας κατὰ τὴν μεταξὺ θαλάσσης καὶ τῶν λεγομένων Ἀμμανικῶν ὀρέων πεδιάδα τῆς Ἰσσοῦ, ἤρξατο δὲ τὴν συμπλοκὴν ὁ Ἀλέξανδρος, διαβαίνων μετὰ τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τὸν ποταμόν, καὶ μετὰ ἀκαθέκτου ὁρμῆς ἐπιπίπτων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μηδόλως φροντίζων διὰ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν κατ'αὐτοῦ ἐκσφενδονιζομένων βελῶν.

Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι ἡ συμπλοκὴ ἦτο δεινοτάτη κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Δαρείου, καθ' ἣν ὡς λέων ὠρυόμενος ὥρμησεν ὁ Ἀλέξανδρος, φρικαλέα δὲ καὶ φονικωτάτη κατέστη ἡ μάχη μεταξὺ τῶν σατραπῶν, ἀγωνιζομένου ἑκάστου νὰ ὑπερασπισθῇ μᾶλλον τὸ ὑποκείμενον τοῦ Δαρείου ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωήν, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀλεξάνδρου ὁδηγουμένων Μακεδόνων ἱππέων.

Ὀξάθρυς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον μανιωδῶς ἐπιπίπτοντα κατὰ τοῦ Δαρείου, ἐφιλοτιμήθη καὶ οὗτος μετὰ τῆς ἰδίας ὁρμῆς νὰ ἀντικρούσῃ αὐτόν· ἕτεροι ὅμως σατράπαι ἀμέσως ἔλαβον τὸν θάνατον, οἷον ὁ Ἀρσάμης, ὁ Ἀτιζύης, ὁ σατράπης τῆς Αἰγύπτου Σαβάκης, ὁ Ρεομίθρης, καὶ ἄλλοι πεσόντες πρὸ τῆς ἁμάξης τοῦ Δαρείου, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν Μακεδόνων ἐθανατώθησαν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπληγώθη κατὰ τὰ σκέλη, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐξηγριώθησαν οἱ Μακεδόνες· τέλος δὲ πανταχόθεν πιεζόμενος ὁ δεσπότης τῆς Ἀσίας ἀφῆκεν αἴφνης τὸ πεδίον τῆς μάχης, εἴτε ὑπὸ φόβου κατασχεθείς, εἴτε μὴ δυνάμενος νὰ ἀνθέξῃ καὶ νὰ κρατήσῃ τοὺς ἀφηνιάσαντας ἵππους τῆς ἁμάξης, καὶ τρέπεται εἰς φυγήν.

Ὡς δὲ σύνηθες εἰς ἀνατολικοὺς στρατούς, ἡ φυγὴ τοῦ μονάρχου ἦτο σημεῖον γενικοῦ διασκορπισμοῦ· ἡ ἅμαξα τοῦ Δαρείου ἀνετράπη, τὸ τόξον, καὶ ἡ ἀσπὶς καὶ ὁ μανδύας αὐτοῦ ἐκυλίσθησαν κατὰ γῆς, οὗτος ἐπὶ δὲ ἁπλοῦ ἵππου ἀναβὰς μόλις ἐσώθη διὰ τῶν ἄνω Ἀμμανικῶν Πυλῶν, τὸν Εὐφράτην βάλλων ὡς ὅριον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιπάλων του.

Οἱ νικηταὶ ἐξηκολούθουν τὴν καταδίωξιν μέχρι νυκτὸς τρομερὰν σφαγὴν καὶ φόνον φρικτὸν ἐπάγοντες εἰς τοὺς φεύγοντας. Ἐκ τῆς καταδιώξεως ἐπιστρέφων ὁ Ἀλέξανδρος, εἰσῆλθεν ἀπηυδηκὼς καὶ καταπεπονημένος εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν τοῦ Δαρείου, καὶ βλέπων τὸ δι' ἐκεῖνον προπαρεσκευασμένον λουτρόν, ἐκδυθεὶς ἀμέσως τὴν πανοπλίαν καὶ τὴν στολήν, «Ἂς ὑπά-

γωμεν, εἶπε, νὰ ἀποπλύνωμεν εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ Δαρείου τὸν ἐκ τῆς μάχης ἱδρῶτά μας». «Οὐχὶ εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ Δαρείου ἀλλ' εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ 'Αλεξάνδρου, εἶπέ τις τῶν περιεστώτων, διότι τὰ ἀγαθὰ τῶν νενικημένων, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς νικητάς των».

Διερευνῶν ἀκολούθως ὁ 'Αλέξανδρος τὰ ποικίλα λουτρικὰ σκεύη, τὰς ὑδρίας, τοὺς λουτῆρας, τὰς ληκύθους ἅτινα ἦσαν πάντα ἐκ χρυσοῦ καλλιτεχνικῶς κατεσκευασμένα, καὶ ὀσφραινόμενος τὰς ἐξαιρέτους εὐωδίας τῶν ἐν αὐτοῖς σπανιωτάτων ἀρωμάτων καὶ βαλσάμων, συγχρόνως δὲ θαυμάζων τὴν περὶ τὴν σκηνὴν διακεχυμένην πολυτέλειαν εἴς τε τὰς κλίνας, τὰς τραπέζας καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν, «Τοῦτό ἐστι τὸ βασιλεύειν», «Αὐτὸ θὰ εἰπῇ νὰ εἶναί τις βασιλεύς», εἶπεν εἰς τοὺς περὶ αὐτόν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς μάχης, ἐντὸς τῆς μεγαλοπρεποῦς σκηνῆς τοῦ Δαρείου ὁ' 'Αλέξανδρος προσκαλέσας τοὺς ἐπισημοτέρους στρατηγούς του εἰς τὸ δεῖπνον, εὐωχεῖτο μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας, μηδόλως φροντίζων περὶ τῆς πληγῆς, ἣν ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τὸν μηρὸν ἔλαβεν. Αἴφνης δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας ἀκούσας θρήνους καὶ κραυγὰς ἐν ταῖς παρακειμέναις σκηναῖς, καὶ μαθὼν ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου, Στάτειρα, καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ συλληφθεῖσαι αἰχμάλωτοι, θρηνοῦσι διότι ὑπηρέτης ἀναγγέλλων εἰς αὐτὰς ὅτι προσήγαγον τὴν ἀσπίδα, τὸν κάνδυν καὶ τὸ δόρυ τοῦ Δαρείου, ἐκοινοποίησε συγχρόνως καὶ ὅτι ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ὁ 'Αλέξανδρος ἔπεμψεν ἀμέσως εἰς αὐτὰς ἕνα τῶν στρατηγῶν του, τὸν Λεοννάτον, ὅστις καὶ τὰς ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Δαρεῖος ζῇ, ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος φροντίζει περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι θέλει ἔλθῃ ἐξάπαντος νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὰς προσωπικῶς.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ 'Αλέξανδρος παραλαβὼν τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον, τὸν 'Ηφαιστίωνα, παρουσιάζεται εἰς τὰς γυναῖκας. 'Αμφότεροι δ' ἐφόρουν ὁμοίαν στολήν, ἀλλὰ κατὰ τὸ κάλλος ὁ 'Ηφαιστίων ὑπερεῖχε τὸν 'Αλέξανδρον. 'Η Σισύγαμβρις, νομίζουσα ὅτι οὗτος ἦτο ὁ βασιλεύς, πεσοῦσα ἀμέσως κατὰ γῆς προσεκύνησεν αὐτόν. 'Ο 'Ηφαιστίων τῆς ἔνευσε καὶ διὰ τῆς χειρός του ἔδειξε τὸν 'Αλέξανδρον, ἀλλ' ὁ βασιλεύς, «Μὴ ταράττου, ὦ μῆτερ, τῇ εἶπε, διότι καὶ οὗτος εἶναι 'Αλέξανδρος». Ἔξοχον δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἀγάπην ἔτρεφεν εἰς τὸν 'Ηφαιστίωνα, εἴτε, διότι, ὡς εἴρηται, καθ' ὅλα τὸν 'Ομηρικὸν ἀπομιμούμενος 'Αχιλλέα, ἠθέλησε καὶ οὗτος νὰ δείξῃ ὅτι εἶχε φίλον τὸν 'Ηφαιστίωνα, εἴτε διότι ἐτίμα καὶ ὑπελήπτετο αὐτὸν διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματά του· λαβὼν δὲ πρὸς τούτοις ὁ 'Αλέξανδρος καὶ τὸ βρέφος τοῦ Δαρείου ἐθώπευσεν αὐτό. 'Ο παῖς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν νικητήν, οὗτος δ' ἡσθεὶς ἐκ τῆς φαιδρότητος τοῦ παιδός, στραφεὶς εἶπεν εἰς τὸν 'Ηφαιστίωνα : «Τί καλὸν θὰ ἦτο καὶ ὁ Δαρεῖος νὰ εἶχε τὴν ἀθωότητα τοῦ παιδὸς τούτου !»

Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Περσίδων ὁ 'Αλέξανδρος ἐφέρετο λίαν φιλοφρόνως, καὶ ἀπεριόριστον ἐδείκνυε σέβας εἴς τε τὴν Σισύγαμβριν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου, ἔντιμον καὶ εὐγενῆ εἰς αὐτὰς

παρέχων περιποίησιν, καὶ τοιαύτην, οἵαν σπανιώτατα ἐχάριζον εἰς τοὺς αἰχμαλωτιζομένους τὰ ἔθιμα τοῦ ἀρχαίου πολέμου. Ἡ μετὰ γενναιότητος δὲ σωφροσύνη τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην παρέσχε μεγάλην ἀφορμὴν νὰ ἐπιδαψιλεύσωσι πλεῖστα καὶ θερμότατα εἰς αὐτὸν ἐγκώμια σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι ἱστορικοί, καθόσον μάλιστα ἡ Στάτειρα, ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου, ἐθεωρεῖτο ἡ ὡραιοτάτη τῆς ἐποχῆς της καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος σεμνυνόμενος ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ σωφροσύνῃ, οὕτω ρητῶς ἔν τινι πρὸς τὸν Παρμενίωνα ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἀποφαίνεται λέγων : «Ἐγὼ οὐχὶ μόνον νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου δὲν ἠθέλησα, ἀλλ' οὐδὲ τοιοῦτόν τι ἐσυλλογίσθην, οὔτε ἐξ ἁπλῆς περιεργείας παρεκινήθην νὰ τὸ πράξω, ἐνῷ μάλιστα ἤκουσα ὅτι πολὺς λόγος περὶ τῆς εὐμορφίας αὐτῆς ἐγίγνετο».

Ἔπεσον δὲ κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ἰσσῷ μάχην ταύτην, παρὰ μὲν τῶν Μακεδόνων ἕως ἑκατὸν εἴκοσιν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου· λαμπραὶ εἰς αὐτοὺς ἐγένοντο κηδεῖαι καὶ ἐπιτάφιοι λόγοι ἐξεφωνήθησαν· καὶ οἱ ἀριστεύσαντες δ' ἐκ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν μάχην διὰ λαμπρᾶς ἐπιδόσεως χρημάτων καὶ ἄλλων δώρων ἐτιμήθησαν.

Ὁ δ' ὄλεθρος τῶν Περσῶν ἦτο ἀκαταλόγιστος, καὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης κατεκαλύφθη ὑπὸ νεκρῶν καὶ ψυχορραγούντων. Καὶ εἰς τοὺς πεσόντας δὲ Πέρσας διέταξεν ὡσαύτως ὁ Ἀλέξανδρος νὰ γείνωσι κηδεῖαι. Οὐκ ὀλίγοι δὲ πρὸς τούτοις Πέρσαι ᾐχμαλωτίσθησαν, ἐν οἷς συγκαταλέγονται καὶ ἄλλαι ἐπίσημοι γυναῖκες, ἤτοι ἡ χήρα καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως Ὤχου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὀξυάθρου, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀρταβάζου, καὶ ἡ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μέμνονος. Καὶ πρέσβεις δὲ πρὸς τούτοις συνελήφθησαν διαφόρων Ἑλλήνων, παρὰ τῷ Δαρείῳ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν συνθηκολόγησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οὗτος δὲ χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ νίκῃ, ἐφέρθη λίαν ἐπιεικῶς εἰς αὐτούς, καὶ ρητῶς τοὺς μὲν Θηβαίους ἀπέλυσεν ἀμέσως, τὸν δ' Ἀθηναῖον Ἰφικράτην, τιμῶν τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ καὶ λίαν φιλοφρονητικῶς πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο· τὸν δὲ Σπαρτιάτην Εὐθυκλέα, ἐπειδὴ οἱ συμπατριῶταί του εἶχον ἤδη διακηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκράτει ἐν φυλακῇ, ἀκολούθως δὲ καὶ τοῦτον ἀπέλυσε.

Παρεκτὸς δὲ πολλῶν ἄλλων εἰς διαφόρους σκηνὰς εὑρεθέντων πολυτίμων λαφύρων, εὑρέθησαν πρὸς τούτοις καὶ τρισχίλια τάλαντα παρ' αὐτῷ τῷ Δαρείῳ, οἱ δὲ μεγάλοι θησαυροὶ εἶχον πεμφθῇ πρὸ τῆς μάχης εἰς Δαμασκὸν μετὰ διαφόρων ἐπισήμων γυναικῶν, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς Περσίας, παρεκτὸς μόνον τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν βασιλικὸν γυναικωνίτην αἵτινες ἔμειναν λόγῳ πλειοτέρας ἀσφαλείας παρ' αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι.

Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παρὰ τῇ Ἰσσῷ μάχης, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνήγειρε τρεῖς μεγάλους βωμοὺς ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Πιννάρου, καὶ πόλις δὲ φέρουσα τὸ ὄνομα ἡ κατὰ τὴν Ἰσσὸν Ἀλεξάνδρεια ἐκτίσθη παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν



Η ΕΝ ΙΣΣΩ ΚΑΤΑ ΠΕΡΣΩΝ ΜΑΧΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Συρίων πυλῶν, ὡς ζῶν μνημεῖον τῆς περὶ αὐτὴν μεγάλης καὶ λαμπρᾶς νίκης. Ἐγένετο δ' ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ἢ καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 333 πρ. Χρ. καὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἢ τὸ δεύτερον τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς μάχης δὲ ταύτης οὐχὶ μόνον τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκυρίευσεν ὁ νέος ἡγεμών, ἀλλὰ καὶ μιᾷ πληγῇ ἐκ θεμελίων εἰς ἅπαν τὸ κράτος τῆς Ἀσίας τρομερὸν ἐπήγαγε δονισμόν.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Φοινίκῃ.—Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ.



ΜΕΤΑ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέφυγε νὰ καταδιώξῃ τὰς καταστραφείσας δυνάμεις τῶν Περσῶν, ἀφεὶς αὐτοὺς νὰ λάβωσι προσωρινήν τινα ἀνάπαυσιν· φρονίμως δ' οὕτως ἐπολιτεύθη, καθότι προχωρῶν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Περσικοῦ κράτους, βεβαίως ἤθελε περιέλθει εἰς φανερὸν καὶ ἄφευκτον κίνδυνον. Οἱ Πέρσαι συνενοῦντες διὰ θαλάσσης τὰς κατὰ τὰ ἀνατολικὰ καὶ τὰ νότια μέρη τῆς Μακεδονίας ναυτικὰς δυνάμεις των μετὰ τῶν ἐχθρικῶς διακειμένων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἤθελον λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαφιλονεικήσωσι τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κυριευθείσας χώρας, εἰς δεινὴν οὕτω φέροντες αὐτὸν θέσιν καὶ παρεμβάλλοντες ἕνα μὲν ἐχθρὸν ὄπισθεν, ἕτερον δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Περσικὸς στρατὸς παντάπασιν κατεστράφη κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην, ὀλίγοι δέ τινες μόνον εἰς μικρὰ σώματα τῇδε κἀκεῖσε διασκορπισθέντες, οἱ μὲν ὑπερβάντες τὰ ὄρη, ὅπως ἠδυνήθησαν, προσῆλθον εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τὰς οἰκείας πατρίδας των, οἱ δὲ πρὸς βορρᾶν εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας διασωθέντες ἐρρίφθησαν ἀτάκτως εἰς τὴν παρακειμένην Καππαδοκίαν καὶ τὴν μεγάλην Φρυγίαν, ἀλλὰ παντάπασιν κατεστράφησαν ὑπό τε τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Μένωνος, τῶν ἤδη σατραπῶν τῆς Φρυγίας τε καὶ Συρίας ἐγκαταστάντων· οἱ δὲ μισθοφόροι Ἕλληνες πολλὰς ὑποστάντες ζημίας κατὰ τὴν μάχην, μετὰ τὴν ἧτταν αὐτῶν ἐφάνησαν ἄξιοι τῆς ἑλληνικῆς φήμης των· συσσωρευθέντες ἕως δωδεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας διελθόντες, ἀφίχθησαν εἰς Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, ἔνθα καθελκύσαντες ἐκ τῶν ἐκεῖσε νενεωλκημένων τριήρεων ὅσας ἐθεώρησαν ἱκανάς, τὰς δὲ λοιπὰς κατακαύσαντες, οἱ μὲν διὰ

τῶν πλοίων κατέφυγον εἰς Ταίναρον τῆς Πελοποννήσου, ὀλίγοι δὲ μετὰ τοῦ γνωστοῦ (αὐτομόλου) 'Αμύντου καταφυγόντες εἰς Πηλούσιον, κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Αἰγυπτίων.

Ὁ δ' 'Αλέξανδρος προλαμβάνων μὴ δώσῃ εἰς τὴν Περσίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτοῦ διὰ θαλάσσης, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἠπειρωτικῆς 'Ασίας, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψεν εἰς Δαμασκὸν μετὰ στρατοῦ νὰ κυριεύσῃ τοὺς μεγάλους θησαυρούς, οὓς προλαβὼν εἶχε πέμψει ἐκεῖ ὁ Δαρεῖος, οὗτος δ' ἐξηκολούθησε τὴν συνήθη πορείαν του, διευθυνόμενος εἰς τὴν κατὰ τὴν παραλίαν γραμμήν, ἐφ' ἧς ἔκειντο αἱ μεγάλαι Φοινικικαὶ πόλεις μετὰ τῶν ἀπειραρίθμων πλοίων των.

Ἡ κυρίως Φοινίκη ἐξετείνετο κατὰ τὸ παράλιον τῆς μεταγενεστέρας Συρίας ἐκ τῆς 'Αράδου μέχρι τῆς Τύρου, κατὰ μῆκος μὲν ἐμπεριλαμβάνουσα ἑκατὸν εἴκοσι μίλια, στενὴν δ' ἔχουσα λωρίδα γῆς ἕως εἴκοσι μιλίων πλάτους.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ Φοινίκη εἶδε λαμπροτέρας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀνθηρὰς καὶ ἀκμαζούσας εἶχε πόλεις, ὧν αἱ πλεῖσται ἦσαν καλῶς ὠχυρωμέναι καὶ νῆσοι δὲ συνείχοντο μετὰ τοῦ παραλίου τούτου. Ἡ θέσις δ' αὕτη οὐχὶ μόνον καθίστα αὐτὰς ἀσφαλεστέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν κατάλληλος καὶ ἁρμοδία ἦτο εἰς τὰς ἕξεις τοῦ θαλασσίου τούτου λαοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῶν Φοινικικῶν πόλεων ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ τὰ μέγιστα διεφημίζοντο διὰ τὰς τέχνας, τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις των. Τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας ἦτο κυρίως μοναρχικόν, ἀλλ' οὕτω συγκεκερασμένον, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον δημοκρατικόν. Ἡ Τύρος ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Φοινίκης, ἐξέχουσα τῶν ἄλλων κατά τε τὰ πλούτη, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἅπασαι ἐν γένει αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης καταντήσασαι ὡς ὑποτελεῖς ἤδη εἰς τὴν Περσίαν, διετήρησαν μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ κυβέρνησιν, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμέναι νὰ παρέχωσι χρήματα, πλοῖα καὶ στρατιώτας εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κυριάρχου των.

Πιθανὸν δ' ὅτι ἡ Τύρος εἶχε δεσποτείαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ἢ κατεπίεζεν αὐτάς, διὸ καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Φοινίκης ἀμέσως ὑπεδέχθησαν τὸν 'Αλέξανδρον ὡς σωτῆρά των, καὶ ρητῶς μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι ἡ πρὸς βορρᾶν περίφημος πόλις Ἄραδος ἀμέσως ὑπετάγη, προσφέρουσα χρυσοῦν στέφανον εἰς τὸν μέγαν δορυκτήτορα διὰ τοῦ βασιλέως της Στράτωνος. Καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἀναφέρονται ὅτι ὑπετάγησαν προθύμως εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, ἐν αἷς καὶ ἡ Μαρριέμη.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, ὁ πρῶτος κατὰ τὴν μάχην τῆς 'Ισσοῦ καθοδηγήσας τὸν στρατὸν εἰς φυγήν, ἕως τετρακισχιλίους ἄνδρας συναγαγὼν εἰς Ὄγχους, ἐξηκολούθει φεύγων μετὰ σπουδῆς, μέχρις οὗ τὸν Εὐφράτην ὄπισθεν αὐτοῦ παρεμβάλλων, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν παντὸς κινδύνου ἀπηλλαγμένον. Ἤσχαλλε δὲ καὶ ἐλυπεῖτο ὁ ταλαίπωρος μᾶλλον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν οἰκείων του

ἢ διὰ τὴν ἄτιμον καὶ αἰσχρὰν αὐτοῦ φυγήν, πρὸ πάντων δὲ κατέτρωγεν αὐτὸν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ ὡραιοτάτη πασῶν τῶν Περσίδων, εὑρίσκετο νῦν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπερηφάνου νικητοῦ. Ὡς δ' οὐδόλως τὰ σχέδια τοῦ δορυκτήτορος νὰ νοήσῃ ἠδύνατο ὁ Δαρεῖος, οὕτω μηδὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ, ἐνόμιζεν ἀλαζονικῶς ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ βασιλικοῦ μεγαλείου καὶ ὕψους του ἱκανοποιεῖ τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἐξ οἰκείας του δῆθεν γενναιοφροσύνης προτείνων παραχωρήσεις τινάς.

Ἐν Μαράθῳ λοιπὸν ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίκοντο δύο πρέσβεις, κομίζοντες εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, καὶ ἀπὸ γλώσσης εἰς αὐτὸν προτείνοντες νὰ ἀποδώσῃ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα τοῦ μεγάλου βασιλέως, δι' οὗ καὶ μόνου μέσου ἠδύναντο νὰ συνάψωσιν εἰρηνικὰς σχέσεις πρὸς ἀλλήλους. Οὕτω δ' εἶχεν ἡ ἐπιστολή :

Ἀλέξανδρε !

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀρταξέρξου, ἀλλ' ὅτε διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἄρσης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ προκάτοχος ἡμῶν, πρῶτος ὁ πατήρ σου ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων, μηδὲν μὲν κακὸν παθὼν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐπιτιθέμενος δὲ κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας· ὅτε δὲ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν ἀρχήν, οὔτε σὺ ἔπεμψάς τινας εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀνανέωσιν καὶ διαβεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἀπεναντίας μάλιστα μετὰ στρατιᾶς διαβὰς τὴν Ἀσίαν, πολλὰ κακὰ εἰργάσθης εἰς τὴν Περσίαν. Τούτου δ' ἕνεκα κατέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν προθυμούμενοι νὰ ἀμυνθῶμεν τὴν χώραν μας καὶ νὰ ἀνασώσωμεν τὴν πατρικὴν ἡμῶν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν μάχη τοιοῦτον ἔλαβε τέλος, οἷον ἐνέκριναν οἱ θεοί, ἡμεῖς δ' ἀναλαμβάνοντες ὕφος ὁμοίου ἀνταγωνιστοῦ, ἀπαιτοῦμεν ὡς βασιλεὺς παρὰ βασιλέως τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ ὑπὸ σοῦ συλληφθέντα, θέλοντες οὕτω νὰ ἔχωμεν τὴν φιλίαν σου, καὶ προτείνοντες συμμαχίαν μετὰ σοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀξιοῦμεν νὰ πέμψῃς πρέσβεις εἰς ἡμᾶς μετὰ τοῦ Μινίσκου καὶ τοῦ Ἀρσίμα, τῶν ἡμετέρων ἀγγέλων, οἵτινες νὰ λάβωσι παρ' ἡμῶν καὶ νὰ δώσωσιν εἰς ὑμᾶς τὰ πιστά».

Ἡ σταλεῖσα ἀπάντησις παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐδόλως συνεφώνει πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἐπέμφθη δὲ δι' εἰδικοῦ πρέσβεως, τοῦ Θερσίππου, μετὰ αὐστηρᾶς διαταγῆς νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὸν τὸν Δαρεῖον, ἀποφεύγων πᾶσαν μετ' αὐτοῦ προφορικὴν διακοίνωσιν.

Οὕτω δ' ἔχει καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλεξάνδρου :

«Οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα μᾶς ἐκακοποίησαν, μηδὲν κακὸν μηδ' ἀδίκημα παρ' ἡμῶν παθόντες. Ἐγὼ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμὼν καταστάς, καὶ θέλων νὰ τιμωρήσω τοὺς Πέρσας, διέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφοῦ σεῖς πρῶτοι ἐδώσατε τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐβοηθήσατε τοὺς Περινθίους, οἵτινες ἠδίκουν τὸν πα-

τέρα μου, εἰς δὲ τὴν Θράκην, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς εἴχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ὁ Ὦχος ἔπεμψε στρατόν. Ὁ πατήρ μου ἀπέθανε φονευθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτόν, τοὺς ὁποίους ὑμεῖς αὐτοὶ συνετάξατε, ὡς περὶ τούτου οἱ ἴδιοι ἐν ἐπιστολαῖς ὑμῶν ἀγερώχως ἐκαυχήθητε. Ἀποκτείνας τέλος τὸν Ἄρσην μετὰ τοῦ εὐνούχου σου Βαγώου, ἔλαβες σὺ τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν, οὐχὶ δικαίως, οὐδὲ κατὰ νόμον ἀλλ' ἀδικῶν τοὺς Πέρσας· ἔκτοτε δὲ δὲν ἔπαυσες πέμπων καὶ δι' ἐμὲ χρήματα εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ εἰς ἄλλους Ἕλληνας, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐγείρωσι πόλεμον κατ' ἐμοῦ καὶ παντοιοτρόπως ἀγωνιζόμενος νὰ διαλύσῃς τὴν εἰρήνην, ἣν συνέδεσα μετ' αὐτῶν.

«Ἐνῷ λοιπὸν σὺ τοιαῦτα ἔπραττες, ἐξεστράτευσα καὶ ἐγὼ κατὰ σοῦ, ἀφοῦ σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἔχθρας. Καὶ νικήσας πρότερον τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς σατράπας σου, νῦν δὲ σὲ τὸν ἴδιον, ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν σὺ μὲν μοὶ προσφέρεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι οἱ θεοὶ μοὶ παρέδωκαν.

«Καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῶν ἰδικῶν σου στρατιωτῶν κατέφυγον εἰς ἐμὲ μετὰ τὴν μάχην, τοὺς περιεποιήθην μετὰ μεγαλοψυχίας, καὶ ἤδη ἑκόντες μένουσι παρ' ἐμοὶ καὶ συστρατεύουσι μετ' ἐμοῦ.

«Ἐλθὲ λοιπὸν καὶ σὺ εἰς ἐμὲ καὶ ἀναγνώρισόν με κύριον τῆς Ἀσίας. Ἂν δὲ φοβῆσαι μήπως ἐλθὼν πάθῃς κακόν τι ὑπ' ἐμοῦ, πέμψον φίλους τινὰς νὰ λάβωσι τὰ πιστά. Ἂν ἔλθῃς πρὸς ἐμέ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα σου δύνασαι νὰ λάβῃς ἄνευ λύτρων, καὶ ὅ,τι ἄλλο αἰτήσῃς, θὰ λάβῃς παρ' ἐμοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὅταν στέλλῃς ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ, νὰ γράφῃς ὡς πρὸς βασιλέα τῆς Ἀσίας, καὶ ἂν ἔχῃς ἀνάγκην τινός, ζήτει τοῦτο παρ' ἐμοῦ, θεωρῶν με κύριον ὅλων τῶν ἰδικῶν σου, εἰδὲ μή, ἐγὼ θὰ θεωρήσω ὡς ἀδίκημα πᾶν τὸ ἐναντίον. Ἂν δ' ἀντιποιῆσαι ἀκόμη τὴν βασιλείαν, ὑπόμεινον καὶ ἀγωνίσθητι περὶ αὐτῆς καὶ μὴ φεύγῃς, διότι ἐγὼ θὰ σὲ καταδιώξω ὅπου καὶ ἂν καταφύγῃς».

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἀποτυχὼν ἤδη εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβιβασμούς του, διασωθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ἤρχισε νὰ κάμνῃ μεγαλειτέρας προπαρασκευάς, μελετῶν νὰ συγκροτήσῃ δευτέραν μάχην, ὁ δ' Ἀλέξανδρος προσήρχετο συγκαταλέγων μετὰ τῶν κατακτήσεών του καὶ τὰς ἄλλας τῆς Φοινίκης πόλεις.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀράδου παρηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, καὶ πρὸ πάντων ἡ Βύβλος, ἔτι δὲ καὶ ἡ πρὸς νότον κειμένη Σιδών, περὶ ἧς καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀναφέρεται ἐπεισόδιον.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος (Στράτων καὶ οὗτος ;) διέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' οἱ ὑπήκοοί του, πρὸς οὓς λίαν τυραννικῶς ἐφέρετο, ἀποτινάξαντες τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος καθαιρέσας τῆς ἡγεμονίας τὸν Στράτωνα, διέταξε τὸν Ἡφαιστίωνα νὰ ἀνυψώσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅποιον ἐκ τῶν κατοίκων ἔκρινεν ἄξιον τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως.

Ὁ Ἡφαιστίων κατέλυεν εἰς τὸν οἶκον δύο ἐπιφανῶν τῆς πόλεως ἀδελφῶν,

παρέχων περιποίησιν, καὶ τοιαύτην, οἵαν σπανιώτατα ἐχάριζον εἰς τοὺς αἰχμαλωτιζομένους τὰ ἔθιμα τοῦ ἀρχαίου πολέμου. Ἡ μετὰ γενναιότητος δὲ σωφροσύνη τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην παρέσχε μεγάλην ἀφορμὴν νὰ ἐπιδαψιλεύσωσι πλεῖστα καὶ θερμότατα εἰς αὐτὸν ἐγκώμια σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι ἱστορικοί, καθόσον μάλιστα ἡ Στάτειρα, ἡ σύζυγος τοῦ Δαρείου, ἐθεωρεῖτο ἡ ὡραιοτάτη τῆς ἐποχῆς της καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος σεμνυνόμενος ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ σωφροσύνῃ, οὕτω ρητῶς ἔν τινι πρὸς τὸν Παρμενίωνα ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἀποφαίνεται λέγων : «Ἐγὼ οὐχὶ μόνον νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου δὲν ἠθέλησα, ἀλλ' οὐδὲ τοιοῦτόν τι ἐσυλλογίσθην, οὔτε ἐξ ἁπλῆς περιεργείας παρεκινήθην νὰ τὸ πράξω, ἐνῷ μάλιστα ἤκουσα ὅτι πολὺς λόγος περὶ τῆς εὐμορφίας αὐτῆς ἐγίγνετο».

Ἔπεσον δὲ κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ἰσσῷ μάχην ταύτην, παρὰ μὲν τῶν Μακεδόνων ἕως ἑκατὸν εἴκοσιν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φάλαγγος Πτολεμαῖος ὁ Σελεύκου· λαμπραὶ εἰς αὐτοὺς ἐγένοντο κηδεῖαι καὶ ἐπιτάφιοι λόγοι ἐξεφωνήθησαν· καὶ οἱ ἀριστεύσαντες δ' ἐκ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν μάχην διὰ λαμπρᾶς ἐπιδόσεως χρημάτων καὶ ἄλλων δώρων ἐτιμήθησαν.

Ὁ δ' ὄλεθρος τῶν Περσῶν ἦτο ἀκαταλόγιστος, καὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης κατεκαλύφθη ὑπὸ νεκρῶν καὶ ψυχορραγούντων. Καὶ εἰς τοὺς πεσόντας δὲ Πέρσας διέταξεν ὡσαύτως ὁ Ἀλέξανδρος νὰ γείνωσι κηδεῖαι. Οὐκ ὀλίγοι δὲ πρὸς τούτοις Πέρσαι ἠχμαλωτίσθησαν, ἐν οἷς συγκαταλέγονται καὶ ἄλλαι ἐπίσημοι γυναῖκες, ἤτοι ἡ χήρα καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ βασιλέως Ὤχου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὀξυάθρου, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀρταβάζου, καὶ ἡ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μέμνονος. Καὶ πρέσβεις δὲ πρὸς τούτοις συνελήφθησαν διαφόρων Ἑλλήνων, παρὰ τῷ Δαρείῳ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν συνθηκολόγησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οὗτος δὲ χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ νίκῃ, ἐφέρθη λίαν ἐπιεικῶς εἰς αὐτούς, καὶ ρητῶς τοὺς μὲν Θηβαίους ἀπέλυσεν ἀμέσως, τὸν δ' Ἀθηναῖον Ἰφικράτην, τιμῶν τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ καὶ λίαν φιλοφρονητικῶς πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο· τὸν δὲ Σπαρτιάτην Εὐθυκλέα, ἐπειδὴ οἱ συμπατριῶταί του εἶχον ἤδη διακηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκράτει ἐν φυλακῇ, ἀκολούθως δὲ καὶ τοῦτον ἀπέλυσε.

Παρεκτὸς δὲ πολλῶν ἄλλων εἰς διαφόρους σκηνὰς εὑρεθέντων πολυτίμων λαφύρων, εὑρέθησαν πρὸς τούτοις καὶ τρισχίλια τάλαντα παρ' αὐτῷ τῷ Δαρείῳ, οἱ δὲ μεγάλοι θησαυροὶ εἶχον πεμφθῇ πρὸ τῆς μάχης εἰς Δαμασκὸν μετὰ διαφόρων ἐπισήμων γυναικῶν, κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς Περσίας, παρεκτὸς μόνον τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸν βασιλικὸν γυναικωνίτην αἵτινες ἔμειναν λόγῳ πλειοτέρας ἀσφαλείας παρ' αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι.

Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παρὰ τῇ Ἰσσῷ μάχης, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνήγειρε τρεῖς μεγάλους βωμοὺς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Πιννάρου, καὶ πόλις δὲ φέρουσα τὸ ὄνομα ἡ κατὰ τὴν Ἰσσὸν Ἀλεξάνδρεια ἐκτίσθη παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν



Η ΕΝ ΙΣΣΩ ΚΑΓΑ ΠΕΡΣΩΝ ΜΑΧΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Συρίων πυλῶν, ὡς ζῶν μνημεῖον τῆς περὶ αὐτὴν μεγάλης καὶ λαμπρᾶς νίκης. Ἐγένετο δ' ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον ἢ καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 333 πρ. Χρ. καὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἢ τὸ δεύτερον τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς μάχης δὲ ταύτης οὐχὶ μόνον τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκυρίευσεν ὁ νέος ἡγεμών, ἀλλὰ καὶ μιᾷ πληγῇ ἐκ θεμελίων εἰς ἅπαν τὸ κράτος τῆς Ἀσίας τρομερὸν ἐπήγαγε δονισμόν.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Φοινίκῃ.—Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ.



ΜΕΤΑ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέφυγε νὰ καταδιώξῃ τὰς καταστραφείσας δυνάμεις τῶν Περσῶν, ἀφεὶς αὐτοὺς νὰ λάβωσι προσωρινήν τινα ἀνάπαυσιν· φρονίμως δ' οὕτως ἐπολιτεύθη, καθότι προχωρῶν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Περσικοῦ κράτους, βεβαίως ἤθελε περιέλθει εἰς φανερὸν καὶ ἄφευκτον κίνδυνον. Οἱ Πέρσαι συνενοῦντες διὰ θαλάσσης τὰς κατὰ τὰ ἀνατολικὰ καὶ τὰ νότια μέρη τῆς Μακεδονίας ναυτικὰς δυνάμεις των μετὰ τῶν ἐχθρικῶς διακειμένων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἤθελον λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαφιλονεικήσωσι τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κυριευθείσας χώρας, εἰς δεινὴν οὕτω φέροντες αὐτὸν θέσιν καὶ παρεμβάλλοντες ἕνα μὲν ἐχθρὸν ὄπισθεν, ἕτερον δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Περσικὸς στρατὸς παντάπασιν κατεστράφη κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην, ὀλίγοι δέτινες μόνον εἰς μικρὰ σώματα τῇδε κἀκεῖσε διασκορπισθέντες, οἱ μὲν ὑπερβάντες τὰ ὄρη, ὅπως ἠδυνήθησαν, προσῆλθον εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τὰς οἰκείας πατρίδας των, οἱ δὲ πρὸς βορρᾶν εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας διασωθέντες ἐρρίφθησαν ἀτάκτως εἰς τὴν παρακειμένην Καππαδοκίαν καὶ τὴν μεγάλην Φρυγίαν, ἀλλὰ παντάπασιν κατεστράφησαν ὑπό τε τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Μένωνος, τῶν ἤδη σατραπῶν τῆς Φρυγίας τε καὶ Συρίας ἐγκαταστάντων· οἱ δὲ μισθοφόροι Ἕλληνες πολλὰς ὑποστάντες ζημίας κατὰ τὴν μάχην, μετὰ τὴν ἧτταν αὐτῶν ἐφάνησαν ἄξιοι τῆς ἑλληνικῆς φήμης των· συσσωρευθέντες ἕως δωδεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ὄρη τῆς Φρυγίας διελθόντες, ἀφίχθησαν εἰς Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, ἔνθα καθελκύσαντες ἐκ τῶν ἐκεῖσε νενεωλκημένων τριήρεων ὅσας ἐθεώρησαν ἱκανάς, τὰς δὲ λοιπὰς κατακαύσαντες, οἱ μὲν διὰ

τῶν πλοίων κατέφυγον εἰς Ταίναρον τῆς Πελοποννήσου, ὀλίγοι δὲ μετὰ τοῦ γνωστοῦ (αὐτομόλου) Ἀμύντου καταφυγόντες εἰς Πηλούσιον, κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Αἰγυπτίων.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος προλαμβάνων μὴ δώσῃ εἰς τὴν Περσίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτοῦ διὰ θαλάσσης, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἠπειρωτικῆς Ἀσίας, τὸν μὲν Παρμενίωνα ἔπεμψεν εἰς Δαμασκὸν μετὰ στρατοῦ νὰ κυριεύσῃ τοὺς μεγάλους θησαυρούς, οὓς προλαβὼν εἶχε πέμψει ἐκεῖ ὁ Δαρεῖος, οὗτος δ' ἐξηκολούθησε τὴν συνήθη πορείαν του, διευθυνόμενος εἰς τὴν κατὰ τὴν παραλίαν γραμμήν, ἐφ' ἧς ἔκειντο αἱ μεγάλαι Φοινικικαὶ πόλεις μετὰ τῶν ἀπειραρίθμων πλοίων των.

Ἡ κυρίως Φοινίκη ἐξετείνετο κατὰ τὸ παράλιον τῆς μεταγενεστέρας Συρίας ἐκ τῆς Ἀράδου μέχρι τῆς Τύρου, κατὰ μῆκος μὲν ἐμπεριλαμβάνουσα ἑκατὸν εἴκοσι μίλια, στενὴν δ' ἔχουσα λωρίδα γῆς ἕως εἴκοσι μιλίων πλάτους.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ Φοινίκη εἶδε λαμπροτέρας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀνθηρὰς καὶ ἀκμαζούσας εἶχε πόλεις, ὧν αἱ πλεῖσται ἦσαν καλῶς ὠχυρωμέναι καὶ νῆσοι δὲ συνείχοντο μετὰ τοῦ παραλίου τούτου. Ἡ θέσις δ' αὕτη οὐχὶ μόνον καθίστα αὐτὰς ἀσφαλεστέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν κατάλληλος καὶ ἁρμοδία ἦτο εἰς τὰς ἕξεις τοῦ θαλασσίου τούτου λαοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῶν Φοινικικῶν πόλεων ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ τὰ μέγιστα διεφημίζοντο διὰ τὰς τέχνας, τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις των. Τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας ἦτο κυρίως μοναρχικόν, ἀλλ' οὕτω συγκεκερασμένον, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον δημοκρατικόν. Ἡ Τύρος ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Φοινίκης, ἐξέχουσα τῶν ἄλλων κατά τε τὰ πλούτη, τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἅπασαι ἐν γένει αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης καταντήσασαι ὡς ὑποτελεῖς ἤδη εἰς τὴν Περσίαν, διετήρησαν μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ κυβέρνησιν, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμέναι νὰ παρέχωσι χρήματα, πλοῖα καὶ στρατιώτας εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ κυριάρχου των.

Πιθανὸν δ' ὅτι ἡ Τύρος εἶχε δεσποτείαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ἢ κατεπίεζεν αὐτάς, διὸ καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Φοινίκης ἀμέσως ὑπεδέχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς σωτῆρά των, καὶ ρητῶς μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι ἡ πρὸς βορρᾶν περίφημος πόλις Ἄραδος ἀμέσως ὑπετάγη, προσφέρουσα χρυσοῦν στέφανον εἰς τὸν μέγαν δορυκτήτορα διὰ τοῦ βασιλέως της Στράτωνος. Καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἀναφέρονται ὅτι ὑπετάγησαν προθύμως εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐν αἷς καὶ ἡ Μαρριέμη.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, ὁ πρῶτος κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσσοῦ καθοδηγήσας τὸν στρατὸν εἰς φυγήν, ἕως τετρακισχιλίους ἄνδρας συναγαγὼν εἰς Ὄγχους, ἐξηκολούθει φεύγων μετὰ σπουδῆς, μέχρις οὗ τὸν Εὐφράτην ὄπισθεν αὐτοῦ παρεμβάλλων, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν παντὸς κινδύνου ἀπηλλαγμένον. Ἤσχαλλε δὲ καὶ ἐλυπεῖτο ὁ ταλαίπωρος μᾶλλον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν οἰκείων του

ἢ διὰ τὴν ἄτιμον καὶ αἰσχρὰν αὐτοῦ φυγήν, πρὸ πάντων δὲ κατέτρωγεν αὐτὸν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ ὡραιοτάτη πασῶν τῶν Περσίδων, εὑρίσκετο νῦν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπερηφάνου νικητοῦ. Ὡς δ' οὐδόλως τὰ σχέδια τοῦ δορυκτήτορος νὰ νοήσῃ ἠδύνατο ὁ Δαρεῖος, οὕτω μηδὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ δυνάμενος νὰ συλλάβῃ, ἐνόμιζεν ἀλαζονικῶς ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ βασιλικοῦ μεγαλείου καὶ ὕψους του ἱκανοποίει τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀντίπαλον, ἐξ οἰκείας του δῆθεν γενναιοφροσύνης προτείνων παραχωρήσεις τινάς.

Ἐν Μαράθῳ λοιπὸν ὄντος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀφίκοντο δύο πρέσβεις, κομίζοντες εἰς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Δαρείου, καὶ ἀπὸ γλώσσης εἰς αὐτὸν προτείνοντες νὰ ἀποδώσῃ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα τοῦ μεγάλου βασιλέως, δι' οὗ καὶ μόνου μέσου ἠδύναντο νὰ συνάψωσιν εἰρηνικὰς σχέσεις πρὸς ἀλλήλους. Οὕτω δ' εἶχεν ἡ ἐπιστολή :

Ἀλέξανδρε !

«Φίλιππος ὁ πατήρ σου ἦτο φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀρταξέρξου, ἀλλ' ὅτε διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἄρσης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ προκάτοχος ἡμῶν, πρῶτος ὁ πατήρ σου ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων, μηδὲν μὲν κακὸν παθὼν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐπιτιθέμενος δὲ κατὰ τῶν ἡμετέρων σατραπῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας· ὅτε δὲ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν ἀρχήν, οὔτε σὺ ἔπεμψάς τινας εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀνανέωσιν καὶ διαβεβαίωσιν τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἀπεναντίας μάλιστα μετὰ στρατιᾶς διαβὰς τὴν Ἀσίαν, πολλὰ κακὰ εἰργάσθης εἰς τὴν Περσίαν. Τούτου δ' ἕνεκα κατέβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ἡμετέρων λαῶν προθυμούμενοι νὰ ἀμυνθῶμεν τὴν χώραν μας καὶ νὰ ἀνασώσωμεν τὴν πατρικὴν ἡμῶν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν μάχη τοιοῦτον ἔλαβε τέλος, οἷον ἐνέκριναν οἱ θεοί, ἡμεῖς δ' ἀναλαμβάνοντες ὕφος ὁμοίου ἀνταγωνιστοῦ, ἀπαιτοῦμεν ὡς βασιλεὺς παρὰ βασιλέως τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ ὑπὸ σοῦ συλληφθέντα, θέλοντες οὕτω νὰ ἔχωμεν τὴν φιλίαν σου, καὶ προτείνοντες συμμαχίαν μετὰ σοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀξιοῦμεν νὰ πέμψῃς πρέσβεις εἰς ἡμᾶς μετὰ τοῦ Μινίσκου καὶ τοῦ Ἀρσίμα, τῶν ἡμετέρων ἀγγέλων, οἵτινες νὰ λάβωσι παρ' ἡμῶν καὶ νὰ δώσωσιν εἰς ὑμᾶς τὰ πιστά».

Ἡ σταλεῖσα ἀπάντησις παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐδόλως συνεφώνει πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἐπέμφθη δὲ δι' εἰδικοῦ πρέσβεως, τοῦ Θερσίππου, μετὰ αὐστηρᾶς διαταγῆς νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὸν τὸν Δαρεῖον, ἀποφεύγων πᾶσαν μετ' αὐτοῦ προφορικὴν διακοίνωσιν.

Οὕτω δ' ἔχει καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλεξάνδρου :

«Οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα μᾶς ἐκακοποίησαν, μηδὲν κακὸν μηδ' ἀδίκημα παρ' ἡμῶν παθόντες. Ἐγὼ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμὼν καταστάς, καὶ θέλων νὰ τιμωρήσω τοὺς Πέρσας, διέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφοῦ σεῖς πρῶτοι ἐδώσατε τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐβοηθήσατε τοὺς Περινθίους, οἵτινες ἠδίκουν τὸν πα-

τέρα μου, εἰς δὲ τὴν Θράκην, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς εἴχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ὁ Ὦχος ἔπεμψε στρατόν. Ὁ πατήρ μου ἀπέθανε φονευθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτόν, τοὺς ὁποίους ὑμεῖς αὐτοὶ συνετάξατε, ὡς περὶ τούτου οἱ ἴδιοι ἐν ἐπιστολαῖς ὑμῶν ἀγερώχως ἐκαυχήθητε. Ἀποκτείνας τέλος τὸν Ἄρσην μετὰ τοῦ εὐνούχου σου Βαγώου, ἔλαβες σὺ τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν, οὐχὶ δικαίως, οὐδὲ κατὰ νόμον ἀλλ' ἀδικῶν τοὺς Πέρσας· ἔκτοτε δὲ δὲν ἔπαυσες πέμπων καὶ δι' ἐμὲ χρήματα εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ εἰς ἄλλους Ἕλληνας, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐγείρωσι πόλεμον κατ' ἐμοῦ καὶ παντοιοτρόπως ἀγωνιζόμενος νὰ διαλύσῃς τὴν εἰρήνην, ἣν συνέδεσα μετ' αὐτῶν.

«Ἐνῷ λοιπὸν σὺ τοιαῦτα ἔπραττες, ἐξεστράτευσα καὶ ἐγὼ κατὰ σοῦ, ἀφοῦ σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς ἔχθρας. Καὶ νικήσας πρότερον τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς σατράπας σου, νῦν δὲ σὲ τὸν ἴδιον, ἔχω εἰς τὴν ἐξουσίαν μου τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν σὺ μὲν μοὶ προσφέρεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι οἱ θεοὶ μοὶ παρέδωκαν.

«Καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῶν ἰδικῶν σου στρατιωτῶν κατέφυγον εἰς ἐμὲ μετὰ τὴν μάχην, τοὺς περιεποιήθην μετὰ μεγαλοψυχίας, καὶ ἤδη ἑκόντες μένουσι παρ' ἐμοὶ καὶ συστρατεύουσι μετ' ἐμοῦ.

«Ἐλθὲ λοιπὸν καὶ σὺ εἰς ἐμὲ καὶ ἀναγνώρισόν με κύριον τῆς Ἀσίας. Ἂν δὲ φοβῆσαι μήπως ἐλθὼν πάθῃς κακόν τι ὑπ' ἐμοῦ, πέμψον φίλους τινὰς νὰ λάβωσι τὰ πιστά. Ἂν ἔλθῃς πρὸς ἐμέ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰ τέκνα σου δύνασαι νὰ λάβῃς ἄνευ λύτρων, καὶ ὅ,τι ἄλλο αἰτήσῃς, θὰ λάβῃς παρ' ἐμοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὅταν στέλλῃς ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ, νὰ γράφῃς ὡς πρὸς βασιλέα τῆς Ἀσίας, καὶ ἂν ἔχῃς ἀνάγκην τινός, ζήτει τοῦτο παρ' ἐμοῦ, θεωρῶν με κύριον ὅλων τῶν ἰδικῶν σου, εἰδὲ μή, ἐγὼ θὰ θεωρήσω ὡς ἀδίκημα πᾶν τὸ ἐναντίον. Ἂν δ' ἀντιποιῆσαι ἀκόμη τὴν βασιλείαν, ὑπόμεινον καὶ ἀγωνίσθητι περὶ αὐτῆς καὶ μὴ φεύγῃς, διότι ἐγὼ θὰ σὲ καταδιώξω ὅπου καὶ ἂν καταφύγῃς».

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἀποτυχὼν ἤδη εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συμβιβασμούς του, διασωθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ἤρχισε νὰ κάμνῃ μεγαλειτέρας προπαρασκευάς, μελετῶν νὰ συγκροτήσῃ δευτέραν μάχην , ὁ δ' Ἀλέξανδρος προσήρχετο συγκαταλέγων μετὰ τῶν κατακτήσεών του καὶ τὰς ἄλλας τῆς Φοινίκης πόλεις.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀράδου παρηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, καὶ πρὸ πάντων ἡ Βύβλος, ἔτι δὲ καὶ ἡ πρὸς νότον κειμένη Σιδών, περὶ ἧς καὶ τὸ ἀκόλουθον ἀναφέρεται ἐπεισόδιον.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος (Στράτων καὶ οὗτος ;) διέμεινε πιστὸς εἰς τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' οἱ ὑπήκοοί του, πρὸς οὓς λίαν τυραννικῶς ἐφέρετο, ἀποτινάξαντες τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος καθαιρέσας τῆς ἡγεμονίας τὸν Στράτωνα, διέταξε τὸν Ἡφαιστίωνα νὰ ἀνυψώσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅποιον ἐκ τῶν κατοίκων ἔκρινεν ἄξιον τῆς ὑψηλῆς ταύτης θέσεως.

Ὁ Ἡφαιστίων κατέλυεν εἰς τὸν οἶκον δύο ἐπιφανῶν τῆς πόλεως ἀδελφῶν,

καὶ εἰς τούτους προέτεινεν ἀμέσως τὸ διάδημα, ἀλλ' οὗτοι ἀπεποιήθησαν αὐτό, λέγοντες ὅτι κατὰ τοὺς ἐγχωρίους νόμους μόνον οἱ ἐκ βασιλικοῦ γένους καταγόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι τὸ στέμμα τῆς χώρας. Ὁ Ἡφαιστίων θαυμάζων τὴν γενναιοψυχίαν τῶν δύο νέων τούτων ἀδελφῶν: «Δείξατέ μοι λοιπόν, εἶπεν, ἄλλον τινὰ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ αἵματος καταγόμενον, ὅστις ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ θρόνου νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἀπὸ σᾶς τὸν ἔλαβε.»—«Δὲν γνωρίζομεν ἄλλον τινά, ἀπεκρίθησαν οἱ δύο ἀδελφοί, τοσοῦτον ἄξιον τηλικαύτης ἀρχῆς, ὅσον τὸν Ἀβδαλλόμινον, ὅστις κατάγεται μὲν ἐκ βασιλικοῦ γένους, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔνδειάν του κατήντησε νὰ πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν, καλλιεργῶν μικρόν τινα κῆπον ἐκτὸς τῆς πόλεως· εἰς δὲ τὴν ἀπορίαν του ταύτην περιῆλθεν ἕνεκα τῆς ἀκεραιότητος τοῦ χαρακτῆρός του, ὡς τοιαύτη εἶναι ἡ μοῖρα τῶν τιμίων ἀνδρῶν.» Ὁ Ἡφαιστίων διέταξε τοὺς δύο ἀδελφοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν Ἀβδαλλόμινον καὶ νὰ τὸν στέψωσιν ἀμέσως βασιλέα Σιδῶνος. Εὑρόντες δ' οὗτοι αὐτὸν καθαρίζοντα τὸν κῆπόν του, ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ τὸν ἀσπασθῶσι καὶ νὰ τὸν ἐγκαταστήσωσι βασιλέα των.

«Καιρὸς πλέον, ὦ Ἀβδαλλόμινε, τῷ εἶπον, νὰ ἀφήσῃς τὰ ποταπὰ καὶ πενιχρὰ αὐτὰ φορέματα καὶ νὰ περιβληθῇς τὴν πορφύραν τὴν ὁποίαν σοὶ φέρομεν».

Ὁ Ἀβδαλλόμινος περιέστη εἰς ἀπορίαν ταῦτα ἀκούων καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς διατί δὲν ἠσχύνοντο οὕτω νὰ τὸν χλευάζωσιν· ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ βεβαιοῦντες αὐτὸν ὅτι δὲν τὸν ἐχλεύαζον, τὸν ἔπλυναν πρῶτον καὶ τὸν ἐκαθάρισαν, ἔπειτα δὲ τὸν περιέβαλον χρυσοκέντητον μανδύαν καὶ τὸν ὡδήγησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῆς ἀνηκούσης εἰς τὸν ὑψηλὸν βαθμόν του τιμῆς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐχάρησαν μεγάλως γιγνώσκοντες τὰς ἀρετὰς τοῦ νέου βασιλέως των, ἀλλ' ἕτεροι, πλούσιοι πρὸ πάντων, ἐγόγγυζον παρρησίᾳ περιφρονοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ἐλεεινὴν κατάστασίν του.

Ὁ Ἀλέξανδρος προσκαλέσας τὸν Ἀβδαλλόμινον καὶ ἐπί τινα χρόνον παρατηρήσας αὐτόν: «Τὸ ἦθός σου τῳόντι, τῷ εἶπε, συμφωνεῖ μὲ τὰ λεγόμενα περὶ τῆς γεννήσεώς σου, ἀλλ' ἐπιθυμῶ συγχρόνως καὶ ἐγὼ νὰ ἀκούσω πῶς ἐβάστασες τὴν ἔνδειάν σου». «Εἴθε μὲ τὴν αὐτὴν ὑπομονὴν νὰ βαστάσω καὶ τὸ στέμμα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀβδαλλόνιμος· αἱ χεῖρές μου αὗται μοὶ ἐπρομήθευσαν τὰ ἀναγκαῖά μου καὶ οὐδενὸς ἐστερήθην, γινώσκων κάλλιστα ὅτι ἡ πενία δὲν ἐπιφέρει τὴν λύπην ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία».

Εὐαρεστηθεὶς τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ Ἀβδαλλομίνου, μεγάλην συνέλαβεν ἰδέαν περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ νέου βασιλέως τῆς Σιδῶνος, καὶ μίαν τῶν εὐφορωτέρων καὶ πλουσιωτέρων χωρῶν μετὰ τοῦ κράτους αὐτοῦ συνῆψεν.

Ἅπασα ἡ Συρία καὶ ἡ Φοινίκη ὑπετάγησαν ἤδη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον παρεκτὸς τῆς Τύρου. Ὠνομάζετο δὲ ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη πόλις «βασιλὶς τῆς θαλάσσης» διὰ τὰ ἄπειρα αὐτῆς πλούτη καὶ τὸ μέχρι περάτων τοῦ τότε κόσμου ἐκτεταμένον ἐμπόριόν της. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Τύρος

ἔκειτο ἐπὶ ἠπείρου, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπεξέτεινε τὰ κτίριά της ἐπὶ βραχώδους νησιδίου, ἡμίσεος περίπου μιλίου περιφέρειαν ἔχοντος, καὶ χωριζομένου ἀπὸ τῆς ξηρᾶς διὰ πορθμοῦ, ἤτοι διὰ στενοῦ βραχίονος θαλάσσης, χιλίων βημάτων πλάτος ἔχοντος. Καὶ τοιαύτην θέσιν προετίμων πάντοτε οἱ ἔμποροι Φοίνικες κατὰ πολλὰς περιστάσεις.

Δύο δὲ αἰῶνας καὶ ἥμισυν πρὸ τῆς ἐφόδου τῶν Μακεδόνων, ἡ ἠπειρωτικὴ Τύρος ὑπέστη μακρὰν καὶ τρομερὰν πολιορκίαν ἐπὶ δεκατρία ἔτη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος. Καὶ δὲν ἀναφέρεται μὲν ὅτι ἡ πόλις κατεστράφη ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔκτοτε φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ξηρᾶς ἐγκαταλείψαντες τοὺς οἴκους καὶ τὰ ὑδραγωγεῖά των, ἀπεσύρσαν εἰς τὴν νῆσον.

Οἱ κάτοικοι τῆς νέας Τύρου θεωρήσαντες φρόνιμον νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῶν ἤδη προσερχομένων Μακεδόνων πέμψαντες πρεσβείαν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν προσέφεραν εἰς τὸν δορυκτήτορα κατὰ τὸ ἔθος τῶν τότε χρόνων χρυσοῦν στέφανον ἐξαισίου μεγέθους, ὡς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς των. Τὸ δεῖγμα ὅμως τοῦτο φαίνεται ὅτι δὲν ἤρεσεν εἰς τὸν δορυκτήτορα. Ὁ Ἀλέξανδρος θέλων κατὰ γράμμα νὰ καταστῇ κύριος γῆς τε καὶ θαλάσσης, ὑποκρινόμενος δῆθεν ὅτι δὲν ἐνεβάθυνεν εἰς τοὺς ἀποκρύφους σκοπούς των, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνήγγειλε φιλικῶς διὰ πρέσβεων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτῆς, ἐπὶ λόγῳ νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Μελκάρτην, τὸν ἐφέστιον θεὸν τῆς πόλεως.

Συνήθως δὲ τὸν θεὸν τοῦτον οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον Τύριον Ἡρακλέα, καίτοι μεγάλως διέφερε τοῦ ἰδικοῦ των Ἡρακλέους. Καὶ οἱ Τύριοι δ' ἀφ' ἑτέρου ἀπήντησαν δι' εὐσχήμονος ὑπεκφυγῆς ὅτι προθύμως μὲν παρεδέχοντο τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει, ἀλλ' ὅτι ρητὴν εἶχον κάμει ἀπόφασιν νὰ μὴ εἰσαγάγωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς νέας Τύρου οὔτε Μακεδόνα, οὔτε Πέρσην. Ἀγανακτήσας δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τῇ τολμηρᾷ ταύτῃ ἀπαντήσει, ἅμα δὲ πειραχθεὶς εἰς τὸ φιλότιμον, ἀποπέμψας τοὺς πρέσβεις αὐτῶν μετὰ θυμοῦ ἀπεφάσισεν ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων.

Ἀναμφιβόλως δὲ πρὶν πέμψωσι τὴν ἀπόφασίν των ταύτην οἱ Τύριοι, ἔκαμαν τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐγίγνωσκον ἤδη ποῖα ἔμελλον νὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀγερώχου των ταύτης ἀποκρίσεως· οὐδ' ἐκινήθησαν βεβαίως εἰς τοῦτο ἐκ τῆς πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀγάπης, διότι ἦσαν ἤδη ὑποτελεῖς φόρου εἰς τοὺς Πέρσας, τὸ ἀτομικὸν δὲ μᾶλλον συμφέρον παρώτρυνεν αὐτοὺς εἰς τὸ κίνημα τοῦτο.

Ἡ Περσικὴ αὐτοκρατορία δὲν εἶχεν εἰσέτι καταστραφῇ, ἡ δὲ ναυτικὴ αὐτῆς δύναμις ἐδέσποζε τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ Δαρεῖος πρὸς τούτοις ἑτοιμάζων νέον στρατὸν ἔμελλε βεβαίως νὰ συγκροτήσῃ νέαν μάχην μετὰ τῶν Μακεδόνων. Δὲν ἦτο δὲ πιθανὸν ἐπὶ τέλους νὰ μὴ ἐπιτύχῃ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιχείρησιν, καὶ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ καταστρέψῃ τὸ ἰσχυρὸν βασίλειον τῆς Περσίας; Ἂν λοιπὸν «οἱ ἔμποροι ἡγεμόνες», ὡς ἀπε-

κλήθησαν οἱ Τύριοι, ἐπετύγχανον νὰ δείξωσι γενναίαν ἀντίστασιν, βεβαίως ἤθελον κατασταθῇ μεγάλης εὐγνωμοσύνης καὶ περιποιήσεως ἄξιοι διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν.

Πολλὰ δ' εἶχον οἴκοθεν διδόμενα ἐνθαρρύνσεως, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀπόρθητον τῆς θέσεώς των, καὶ ὅτι ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης ἤθελον λάβει βοηθείας παρὰ τῆς ἀνθηρᾶς ἀποικίας των, τῆς Καρχηδόνος, εἰς ἣν εἶχον μεγάλας ἐλπίδας· ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐκ ὀλίγον ἐδίσταζον περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ μέγας ἤδη παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐγένετο πάταγος, ὅτι ὁ Ἀπόλλων, οὗ τινος τὸ εἴδωλον ἐκ τῆς ἀρχαίας Τύρου μετεκομίσθη εἰς τὴν νέαν χάριν βοηθείας, ἰδίαν εὔνοιαν ἔχων πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφάνη εἰς πολλοὺς κατ' ὄναρ, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ δὲν τῷ ἤρεσκον τὰ ὑπὸ τῶν Τυρίων πραττόμενα κατὰ τὴν πολιορκίαν, ἐμελέτα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν νέαν Τύρον· οἱ δὲ κάτοικοι ὡς ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἔδεσαν δι' ἰσχυρῶν σχοινίων τὸ ἄψυχον εἴδωλον εἰς τὸν θεόν των Μελκάρτην, Ἀλεξανδριστὴν αὐτὸν ἀποκαλοῦντες.

Ἐπιχειρήσας δ' ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀναλάβῃ τὴν πολιορκίαν τῆς (νέας) Τύρου, συγκαλέσας τούς τε ἑταίρους καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ, καὶ τοὺς ταξιάρχας καὶ τοὺς ἰλάρχους ἔλεξε τάδε:

«Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, οὔτε κατὰ τῆς Αἰγύπτου βλέπω ὅτι μᾶς εἶναι ἀσφαλὲς νὰ ἐπέλθωμεν, ἐνόσῳ οἱ Πέρσαι εἶναι κύριοι τῆς θαλάσσης, οὔτε τὸν Δαρεῖον νὰ καταδιώξωμεν, ἂν ἀφήσωμεν ὄπισθεν ἡμῶν τὴν πόλιν τῶν Τυρίων ἀμφίβολον καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μέν, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Ἐνόσῳ ἡμεῖς θὰ προχωρῶμεν μὲ ἅπασαν τὴν δύναμιν ἡμῶν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος καὶ τοῦ Δαρείου, οἱ Πέρσαι μὲ τὸν μέγαν στόλον των κυριεύοντες τοὺς παραθαλασσίους τόπους, θὰ μεταφέρωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθόσον μάλιστα οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι μᾶς πολεμοῦσι κατ' εὐθεῖαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κωλύονται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ πράξωσί τι καθ' ἡμῶν ἐκ φόβου μᾶλλον ἢ ἐξ εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἂν ἀπεναντίας ἡμεῖς καθυποτάξωμεν τὴν Τύρον, ἅπασα ἡ Φοινίκη θὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἡμᾶς, ἑπομένως δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν τῆς Φοινίκης, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνώτερον καὶ περισσότερον τοῦ Περσικοῦ, διότι δὲν θὰ ὑποφέρωσι βεβαίως οἱ Φοίνικες ναῦται καὶ οἱ ἐπιβάται των, ἅμα κυριευθῶσιν αἱ πόλεις των, νὰ κινδυνεύωσιν αὐτοὶ πλέοντες ὑπὲρ ἄλλων. Καὶ ἡ Κύπρος δ' αὐτὴ τότε εὐκόλως θὰ ὑποταχθῇ, ἢ καὶ ἐξ ἐφόδου θὰ κυριευθῇ διὰ θαλάσσης. Ἀφοῦ δὲ μὲ τὰς Μακεδονικὰς τριήρεις καὶ τὰς Φοινικικὰς ἑνώσωμεν καὶ τὰ πλοῖα τῆς Κύπρου, βεβαίως τότε κύριοι γινόμενοι τῆς θαλάσσης, θὰ πλεύσωμεν ἀσφαλῶς ὅπου θέλομεν μηδόλως ἐνδοιάζοντες, κυριεύοντες δὲ μάλιστα καὶ τὴν Αἴγυπτον, οὐδεμίαν τότε ὑποψίαν θὰ ἔχωμεν περὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν γῆς.»

Οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐπευφήμησαν εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἤδη πάντες ἐπάναγκες ἐθεώρησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν

ναυτικὴν ταύτην πόλιν. Ἄνευ στόλου ὅμως πῶς νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἅλωσιν τῆς Τύρου, καὶ πῶς νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῆς; Καὶ ναὶ μὲν αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἐβεβαίωσε τὸν στρατόν του ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν Τύριον Ἡρακλέα ὑποσχόμενον εἰς αὐτὸν τὴν ἐξ ὕψους ἀρωγήν του, ἀλλὰ «σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει». Καὶ ἄλλα δ' ὄνειρα ἔλεγεν ὅτι εἶδεν ὁ Ἀλέξανδρος· τῷ ἐφάνη ὅτι σάτυρός τις ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ μακρόθεν, ἀλλ' ὅτε ἐπλησίαζεν εἰς αὐτόν, ἐκεῖνος ἔφευγε· τέλος δὲ μετὰ πολὺν ἀγῶνα καὶ μετὰ πολλὰς ἐνθέρμους παρακλήσεις καὶ ἐντόνους ἀπειλὰς ἐπλησίαζε μὲν ὁ σάτυρος, ὁ δ' Ἀλέξανδρος συλλαβὼν αὐτόν, τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Οἱ μάντεις ἐξήγησαν ἀξιόλογα τὸ ὄνειρον, διαιροῦντες τὴν λέξιν καὶ λέγοντες ὅτι ἡ λέξις σάτυρος ἐσήμαινε τὸ **σὰ** ἔσται **Τύρος**.

Τὴν ἕξιν ἤδη λαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς ἐπιμόνου θελήσεώς του νὰ καθιστᾷ τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἀπεφάσισεν ἐντόνως νὰ συνενώσῃ τὴν νῆσον μετὰ τῆς στερεᾶς, ἀποχερσόνων τὸν ἀποχωρίζοντα αὐτὴν πορθμόν, ἐφ' οὗ ἔμελλε νὰ στήσῃ τὰς πολιορκητικὰς μηχανάς, δι' ὧν τὰ στρατεύματά του ὤφειλον νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἐκ τῶν ἐρειπίων δὲ τῆς ἀρχαίας Τύρου ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς νέας. Καὶ ἦτο μὲν ἡ θέσις τῆς πόλεως ἰσχυρὰ ἐκ φύσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τέχνης ὠχυρώθη ἐπὶ μᾶλλον. Καίτοι δ' ὁ διαχωρίζων τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς πορθμὸς ἦτο στενός, καὶ μόλις ἡμίσεος μιλίου πλάτος, ὡς εἴρηται, βιαία θάλασσα συχνάκις ἐντὸς αὐτοῦ ἐμαίνετο, σφοδρὸς δὲ (δυτικὸς) ἄνεμος τρομερὰς πολλάκις ἐντὸς αὐτοῦ διήγειρε τρικυμίας, δι' ὧν ἐν ἀκαρεῖ διάφορα κατεστρέφοντο ἔργα· καὶ τὸ ὕδωρ ἦτο βαθὺ ἕως ὀκτωκαίδεκα περίπου πόδας, ὑψηλὰ δὲ πρὸς τούτοις τείχη ἀκατεργάστου λίθου τὴν περιεκύκλωνον καὶ πολεμεφόδια ἐπρομηθεύετο διὰ τῶν πλοίων της.

Δύο πρὸς τούτοις ὑπῆρχον λιμένες, ὁ εἷς πρὸς τὴν Σιδῶνα, ὁ δ' ἕτερος κατὰ νότον πρὸς τὴν Αἴγυπτον, οὗ καὶ τὸ στόμιον διὰ μεγάλων περιεκλείετο ἁλύσεων.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου μηδενὸς ὑπολειπόμενοι κατά τε τὴν δραστηριότητα, τὸ μηχανικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ναυτικὴν νοημοσύνην, ἔβλεπον ἀμέριμνοι τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, λέγοντες πεποιθότως ὅτι ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπέναντι ἀντιπάλου, ἐπαπειλοῦντος μέν, ἀλλὰ καὶ μὴ τολμῶντος βεβαίως κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, μηδὲ δυναμένου νὰ ἐπιχειρήσῃ ἰσχυρὰν ἔφοδον κατὰ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐλησμόνησαν οὔτε κἂν ἐσυλλογίσθησαν ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος! Καὶ ἔπεμψε μὲν οὗτος κήρυκας ζητῶν τὴν παράδοσίν των, ἀλλ' οἱ Τύριοι παρὰ πᾶν διεθνὲς δίκαιον, σφάξαντες τοὺς κήρυκας ἔρριψαν αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Τοῦτο δὲ διηρέθισε τὴν χολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τῶν Τυρίων.

Ἐπιχειρήσαντες δ' οἱ Μακεδόνες νὰ ἑνώσωσι τὴν νῆσον μετὰ τῆς ξηρᾶς, ἄφθονον ἐν τῷ ἅμα εὗρον τὸ πρὸς τοῦτο ἀναγκαιοῦν ὑλικόν, καὶ τὰ μὲν πρὸς κατασκευὴν ἀπαιτούμενα ξύλα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου ὄρους, ἡ δ' ἠπειρωτικὴ ἤτοι ἡ ἀρχαία Τύρος μεγάλους καὶ ὀγκώδεις

παρεῖχε λίθους, εὐκόλως δ' ἐνεπηγνύοντο πάσσαλοι εἰς τὸν ἰλυώδη ἐκεῖνον βυθόν, διὰ τῆς ἰλύος αὐτῆς ἐντὸς αὐτοῦ στερεούμενοι. Μεγάλην δ' ἅπαντες ἐδείκνυον προθυμίαν εἰς τὸ ἔργον, καθόσον μάλιστα ὁ 'Αλέξανδρος παρὼν λόγοις τε καὶ ἔργοις τοὺς ἐργαζομένους παρώτρυνε, παντοιοτρόπως συμπράττων καὶ ἀνακουφίζων αὐτούς· καὶ λέγεται μάλιστα ὅτι προκειμένου νὰ φέρωσι μέγαν ὄγκον χώματος ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Τυρίων, πρῶτος αὐτὸς πληρώσας κόφινον χώματος, τὸν μετέφερεν ὅπου ἦτο χρεία· τὸ δὲ παράδειγμα τοῦτο μεγάλην ἔχει ἐπιρροὴν διότι οἱ Μακεδόνες, ἁπλοῖ στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοί, οὕτω βλέποντες τὸν βασιλέα ἐργαζόμενον, ἐν τῷ ἅμα τὰς χλαμύδας ἀπορρίψαντες, ἅπαν τὸ ἀναγκαιοῦν χῶμα ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ διὰ τῶν ὤμων αὐτῶν μετήγαγον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἔργον δὲν ἐφαίνετο τοσοῦτον δυσχερές, διότι τὸ ὕδωρ ἦτο ρηχὸν καὶ οἱ ἐργάται ἀπέχοντες πολὺ ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων δὲν ἠνωχλοῦντο ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας, οἱ δὲ Τύριοι ἀπὸ τῶν τειχῶν θεωροῦντες τὴν ἐπιχείρησιν, κατεγέλων τὴν μωρίαν καὶ τὴν βλακείαν τῶν Μακεδόνων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἦτο ὑπέρτερος τοῦ Ποσειδῶνος, τοιαῦτα ἐπιχειριζόμενος, καθόσον μάλιστα, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ἐγίγνετο βαθύτερον, ἡ ἐργασία καθίστατο βραδυτέρα. Μετ' ὀλίγον ὅμως καὶ οἱ Τύριοι, βλέποντες τοὺς Μακεδόνας μὴ ὀκνοῦντας νὰ ἐργάζωνται σπουδαιότερον, ἤρχισαν καὶ οὗτοι νὰ συλλογίζωνται σπουδαίως περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἤδη πολλὰς συναγαγόντες μηχανὰς περὶ τὰ τείχη κατὰ τὸ μέρος μάλιστα, ὅπου τὸ χῶμα εἶχε προσεγγίσει, ἔρριπτον βέλη καὶ λίθους ὑπερόγκους κατὰ τῶν πολιορκητῶν.

Καὶ διὰ τοῦ στόλου των προσέτι ἐπερχόμενοι, καθίστων τὴν πρόσχωσιν δυσχερεστάτην καὶ ἄνευ ἐλπίδος ἐπιτυχίας, καθόσον πρὸ πάντων οἱ εἰς τὸ ἔργον ἐνασχολούμενοι ἐπρόκειτο συγχρόνως νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ μάχωνται, ἀποκρούοντες τὰς προσβολὰς τῶν ἀντιπάλων των. Καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν μὲν αὐτῶν ὁ 'Αλέξανδρος διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι δύο ξύλινοι πύργοι παρὰ τῇ ἄκρᾳ τοῦ χώματος, οὓς καὶ μετὰ δερμάτων καὶ διφθερῶν καλύψαντες οἱ πολιορκηταί, τηλεβόλους ἐπ' αὐτῶν ἔστησαν μηχανάς, ἀποκρούοντες τὰς ἀπό τε τῶν πλοίων καὶ τῶν τειχῶν προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν, καὶ προχωροῦντες διὰ τῆς γενναίας καὶ ἀκαταδαμάστου αὐτῶν ἐπιμονῆς εἰς τὸ ἔργον· ἀλλὰ καὶ οἱ Τύριοι, ἄλλο καὶ οὗτοι μετεχειρίσθησαν μηχάνευμα. 'Εμπλήσαντες ξηρῶν κλημάτων καὶ ἄλλων εὐφλέκτων ὑλῶν πλοῖον φορτηγὸν καὶ ἐπιθέντες ἐπ' αὐτοῦ πίσσαν, θεῖον καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπελθόντες διὰ τοῦ παραπλέοντος στόλου των, κατέκαυσαν τοὺς δύο πύργους, ἐκ δὲ τῆς βίας τῶν κυμάτων καὶ τὸ ὅλον ἔργον κατεστράφη ὁμοίως.

Εἰς μεγάλην δ' ἀμηχανίαν περιῆλθε νῦν ὁ 'Αλέξανδρος, βλέπων τὸ δυσχερὲς τοῦ σχεδίου του, ὅπερ καὶ πολλῶν ἀνδρῶν τὸν ὄλεθρον ἐπήγαγε, καὶ ἤδη λέγεται ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον οὔτε πρὸς τὸν χαρακτῆρα, οὔτε πρὸς τὰ ἄλλα σχέδια τοῦ 'Αλεξάνδρου συνῇδεν, ὅστις ἔβλεπεν ἤδη ὅτι τὸ πᾶν ἐματαιοῦτο ἂν ἔμενεν ἄπρακτος ἢ κατὰ τῆς

Τύρου πολιορκία του. Ἐπὶ τέλους δὲ κατιδὼν ὅτι μεγάλην εἶχεν ἀνάγκην στόλου, ἐπῆλθεν αὐτοπροσώπως εἰς Σιδῶνα μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν του καὶ τῶν Ἀγριάνων, σπεύδων νὰ συμπαραλάβῃ ὅσας ἐκεῖ εὕρισκε τριήρεις, ἀλλ' ἡ τύχη ἀλλοίαν μορφὴν παρέσχεν εἰς τὸ πρᾶγμα.

Καὶ ζῶν μὲν ἀφ' ἑνὸς ὁ γνωστὸς ἡμῖν ἀρχιναύαρχος τῶν Περσῶν Μέμνων, ἀξιόλογα συνέλαβε μέτρα, δι' ὧν διὰ τοῦ στόλου μεγάλην ἤθελεν ἐπιφέρει ἐν Πελοποννήσῳ ἀντίδρασιν κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν παντελῆ αὐτοῦ καταστροφὴν ἐπαπειλοῦσαν, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Μέμνονος, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας μὴ κατανοήσας τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐξαιρέτων σχεδίων τοῦ στρατηγοῦ καιρίαν ἐπήγαγε πληγὴν εἰς τὸν στόλον, μεταβιβάσας τοὺς ἐν αὐτῷ Ἕλληνας μισθοφόρους εἰς τὴν ξηρὰν κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσσοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ οἱ τὴν κυβέρνησιν τοῦ στόλου ἀναλαβόντες νῦν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μέμνονος Φαρνάβαζος, καὶ ὁ Αὐτοφραδάτης, ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλειπεν εἰσέτι εἰς τὴν Κιλικίαν, οὐχὶ μόνον δὲν προπαρεσκεύασαν μεγάλην τινὰ καὶ σπουδαίαν ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπεναντίας εἰς διαφόρους στολίσκους διαιρέσαντες τὸν στόλον αὐτῶν περιεφέροντο λαφυραγωγοῦντες καὶ πυρπολοῦντες τὴν Λέσβον, τὴν Τένεδον, τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Χίον.

Οὕτω δ' ὁ μέγας στόλος τῶν Περσῶν ἐν μέρει μὲν ἔμεινεν ἀνενέργητος, ἐν μέρει δὲ προσωρμίσθη εἰς τὴν Κῶ, καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Σίφνον. Καὶ ἤλπιζον μὲν οἱ Πέρσαι ναύαρχοι νὰ πείσωσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Θηβαίους νὰ ἐγείρωσιν ἀνταρσίαν τινὰ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἠρκέσθησαν μόνον νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὸν Δαρεῖον συνομολογοῦντες συμμαχίαν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, μόνος δ' ὁ Ἆγις, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐλθὼν αὐτοπροσώπως μετὰ μιᾶς μόνον τριήρους εἰς τοὺς ἐν Σίφνῳ ναυάρχους τῆς Περσίας ἐζήτησε χρήματα καὶ δυνάμεις παρ' αὐτῶν, ἐπὶ λόγῳ νὰ μεταβῇ εἰς Πελοπόννησον, καὶ συνενούμενος μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἀντιπάτρου.

Καὶ ἐδόθησαν μὲν εἰς αὐτὸν τριάκοντα τάλαντα καὶ δέκα τριήρεις αἵτινες καὶ ἐπέμφθησαν εἰς τὸν ἐν Ταινάρῳ Ἀγησίλαον μετὰ παραγγελίας νὰ πλεύσῃ ὅσον τάχιον εἰς Κρήτην καὶ νὰ κατάσχῃ αὐτήν, ἀλλ' ἡ περὶ τὴν Ἰσσὸν μάχη καὶ ἡ πολιορκία τῆς Τύρου ἀλλοίαν μορφὴν παρέσχον εἰς τὸ πρᾶγμα.

Οἱ σύμμαχοι τῶν Περσῶν ἕνεκα τῆς εἰς τὰ πρόσω προόδου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποσπώμενοι ἀπὸ ἐκείνων, προθύμως προσήρχοντο εἰς αὐτόν, ὡς κυριάρχην των αὐτὸν θεωροῦντες. Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς ἀνοίξεως Γηρόστρατος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀράδου, καὶ ὁ τῆς Βύβλου ἡγεμὼν Ἔνυλος ἀπολιπόντες τὴν Αὐτοβραδάτην καὶ τὸν Φαρνάβαζον προσῆλθον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ ἱκανῶν πλοίων, ἅτινα συνενωθέντα μετὰ τῶν Σιδωνίων, ἀπετέλεσαν στόλον ὀγδοήκοντα περίπου πλοίων, συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλαι τριήρεις ἀφίκοντο ἐκ Ῥόδου, καὶ ἕτερα πλοῖα ἐκ Σόλων καὶ Μαλλοῦ καὶ Λυκίας, πρὸς τούτοις δ' ἀφίκετο καὶ ὁ ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι πλοίων συγκείμενος στόλος τῆς

Κύπρου, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἤδη στόλον ἐκ τριακοσίων περίπου πλοίων συμποσούμενον.

Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ὁ μέγας οὗτος στόλος ἡτοιμάζετο πρὸς ἀπόπειραν ναυμαχίας, ὁ Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν ἴλας τινὰς τῶν ἱππέων καὶ τοὺς ὑπασπιστάς, καὶ τοὺς Ἀγριάνας, καὶ τοὺς τοξότας ἐπῆλθε κατὰ τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν τοῦ Λιβάνου, τῶν ληστρικὸν βίον μετερχομένων κατὰ τῶν ἐκεῖθεν διαβαινόντων ὁδοιπόρων καὶ ἄλλα μὲν φρούρια ἐξεπόρθησεν, ἄλλα δὲ διὰ συνθήκης εἰς αὐτὸν παρεδόθησαν, συγχρόνως δὲ καὶ τετρακισχίλιοι αὐτῷ ἀφίκοντο στρατιῶται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, κυβερνώμενοι ὑπὸ τοῦ Κλεάνδρου.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Τύριοι σκοπὸν εἶχον νὰ ναυμαχήσωσι μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀκολούθως ὅμως βλέποντες τὸν μέγαν αὐτοῦ στόλον, ἀφέντες τὰ περὶ ναυμαχίας σχέδιά των, περιωρίσθησαν νὰ φυλάττωσι διὰ τριήρων τὰ στόμια τῶν δύο λιμένων των. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχισε νὰ ἐκπολιορκῇ καὶ νὰ προσβάλλῃ τὴν πόλιν.

Καὶ ὁ μὲν Κύπριος στόλος κυβερνώμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου προσδιωρίσθη εἰς πολιορκίαν τοῦ πρὸς τὴν Σιδῶνα βορείου λιμένος, οἱ δὲ Φοίνικες ὁδηγούμενοι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐτάχθησαν εἰς πολιορκίαν τοῦ πρὸς Αἴγυπτον μεσημβρινοῦ λιμένος.

Καὶ ἔδειξαν μὲν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἀκατανόητον τῳόντι ἀντίστασιν, σιδηρᾶς σφαίρας πεπυρακτωμένας ρίπτοντες διὰ μηχανῶν καὶ διὰ κεκαυμένης ἄμμου, εἰσδύοντες δὲ διὰ κολυμβητῶν ὑπὸ τὰ πλοῖα καὶ κόπτοντες τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν, ἐφ' ᾧ τε καὶ οἱ Μακεδόνες μετεχειρίζοντο εἰς τὸ ἑξῆς ἁλύσεις, ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ πολιορκηταὶ κατώρθωσαν δι' ἀκατανομάστου γενναιότητος, ἐπιπίπτοντες δίκην ἐναερίων ὄντων, νὰ κάμωσι μέγα ρῆγμα κατὰ τὰ τείχη, δι' οὗ οἱ κάτοικοι ἀπεδιώχθησαν εἰς τὰ ὀχυρώματά των, κρατερὰ δὲ μάχη συνεκροτήθη εἴς τινας τῶν δημοσίων ἀγυιῶν, καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπέπρωτο ἤδη νὰ πέσῃ ἡ εἰς τὰ πλούτη καὶ τὴν μεγάλην αὐτῆς δύναμιν ἐπαιρομένη ἀγέρωχος Τύρος.

Ἡ πολιορκία τῆς Τύρου θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἐπεισοδίων τοῦ Περσο-μακεδονικοῦ πολέμου, διαρκέσασα ἑπτὰ περίπου μῆνας καὶ τελειώσασα τῷ 322 π. Χ. Ἀπώλεσε δ' ὁ Ἀλέξανδρος κατ' αὐτὴν πολὺ πλειοτέρους τῶν ὅσοι ἐθανατώθησαν εἰς τὰς ἄχρι τοῦδε γενομένας μάχας καὶ ἀψιμαχίας μετὰ τῶν Περσῶν. Λίαν δὲ σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως οἱ Ἕλληνες ἐφέρθησαν, κατὰ τὰ εἰθισμένα τῶν τότε χρόνων, καθόσον μάλιστα καὶ οἱ Τύριοι συλλαβόντες πρὶν Μακεδόνας τινάς, ἀνηλεῶς αὐτοὺς κατέσφαξαν. Ταῦτα δὲ διηρέθισαν μεγάλως τοὺς νικητάς, οἵτινες καὶ μανιωδῶς ἔσπευσαν νὰ ἀνταποδώσωσιν εἰς τοὺς Τυρίους τὰ χείριστα, ἐφείσθησαν δὲ μόνον τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀζέμιλκον, καταφυγόντα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μελκάρτους μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν του, καθότι ὁ Ἀλέξανδρος διετήρησε βαθύτατα τὴν πολιτικὴν νὰ σέβηται τὰ ἱερὰ καὶ νὰ ἐπικαλῆται τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Καὶ ὀκτακισχίλιοι μὲν τῶν ἄλλων κατοίκων ἀπωλέσθησαν κατὰ τὰς πρώτας σφαγάς, τριάκοντα δὲ χιλιάδες μετὰ γυναικῶν καὶ

παίδων ἐπωλήθησαν εἰς δουλείαν, ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ λέγεται ὅτι ἕως δισχίλιοι αἰχμαλωτισθέντες ἀπηγχονίσθησαν ἐπὶ τῆς παραλίας.

Ἡ πόλις ἐν τούτοις δὲν κατεστράφη ὁλοτελῶς, τοὐναντίον δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας οὐ μικρὸν φαίνεται ἀνθοῦσα. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἤγγισεν εἰςαὐτὴν ἀπερχόμενος εἰς Ἱερουσαλήμ, διὰ τῆς Τύρου, ὅπου καὶ εὗρεν, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ ἴδιος, πολλοὺς πιστούς.

Ἐνόσῳ δ' ἔτι ἐξηκολούθει ἡ πολιορκία τῆς Τύρου πιστός τις εὐνοῦχος τῆς αἰχμαλώτου βασιλίσσης τῆς Περσίας, Τίρεως καλούμενος, ἐπιτυχὼν νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εὗρε τὸ μέσον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν δυστυχῆ σύζυγόν της, εἰς Σοῦσα διατρίβοντα, καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ βασίλισσα ἐτελεύτησε κατὰ τὸν τοκετόν. Ἐπὶ δὲ τῇ θλιβερᾷ ταύτῃ εἰδήσει τοῦ εὐνούχου πλήξας τὴν κεφαλὴν ὁ Δαρεῖος, «Φεῦ τοῦ Περσικοῦ δαίμονος,» ἀνεβόησε μετὰ πικρῶνδακρύων, «ἡ γυνὴ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως οὐχὶ μόνον ζῶσα νὰ γείνῃ αἰχμάλωτος, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασα νὰ μὴ ἀξιωθῇ βασιλικῶν τιμῶν».—«Ἀλλὰ διὰ ταφήν, βασιλεῦ, καὶ διὰ τὰς ἀνηκούσας τιμάς, καὶ διὰ πᾶν ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γείνῃ, δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς τὸ ἐλάχιστον παράπονον εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα τῶν Περσῶν. Καὶ ὅτε ἔζη ἀκόμη ἡ δέσποινα Στάτειρα, καὶ εἰς τὴν μητέρα σου, καὶ εἰς τὰ τέκνα σου, δὲν ἔλειψε κανὲν ἀπὸ τὰ πρότερον ἀγαθὰ καὶ καλά, παρὰ μόνον νὰ μὴ βλέπωσι τὸ ἰδικόν σου φῶς, τὸ ὁποῖον ὁ κύριος τοῦ παντὸς Ὡρομάσδης θὰ κάμῃ πάλιν νὰ ἀναλάμψῃ λαμπρότερον· οὔτε ἀποθανοῦσα δ' ἐστερήθη τῆς ἀνηκούσης μεγαλοπρεποῦς περιποιήσεως, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἐχθρῶν ἐτιμήθη.

«Καθὼς ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι φοβερὸς εἰς τὰς μάχας, τοιουτοτρόπως εἶναι καὶ ἀγαθὸς εἰς τὰς νίκας του».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος κατεταράχθη τὰ μέγιστα καὶ εἰς ἀτόπους ἐνέπεσεν ἐκ τῆς μεγάλης του λύπης ὑποψίας· εἰς τὰ ἐνδότερα δὲ τῆς σκηνῆς ἀνακαλέσας τὸν θαλαμηπόλον.

«Ἂν καὶ σὺ μὲ τὴν τύχην τῶν Περσῶν δὲν μακεδονίζῃς, τῷ εἶπε μετὰ φωνῆς ὀδυνηρᾶς, ἀλλ' ἐγὼ ὁ Δαρεῖος εἶμαι ἔτι κύριός σου· εἰπέ μοι σεβόμενος τὸ μέγα φῶς τοῦ Μίθρου, καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ βασιλέως σου· εἰπέ μοι μήπως κλαίω τὰ μικρότατα τῶν κακῶν τῆς Στατείρας; Ὅτε ἔζη ὑπεπέσαμεν εἰς μεγαλειτέρας συμφοράς, καὶ ἐπάθομεν πολὺ φρικτότερα δυστυχήματα, περιπεσόντες εἰς ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἐχθρόν. Πῶς ἄλλως βεβαίως ἠδύνατο νὰ φερθῇ ἀνὴρ νέος εἰς γυναῖκα τοῦ ἐχθροῦ του!» Ὁ Τίρεως πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως τὸν ἱκέτευε νὰ εὐφημῇ καὶ μήτε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἀδικῇ, μήτε τὸν ἐλάχιστον νὰ προσάπτῃ μῶμον εἰς τὴν μνήμην τῆς ἀποθανούσης, μήτε νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τὴν μεγίστην παρηγορίαν ὅτι ἐνικήθη ἀπὸ ἄνδρα ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοὺς δὲ λόγους του τούτους ἐπεβεβαίου ὁ θαλαμηπόλος διὰ φρικτῶν ὅρκων, ὅτι πιστὴ καὶ ἁγνὴ ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα, καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐγκράτεια τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἐπίσης μεγάλη, ὡς καὶ ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Συγκινηθεὶς δὲ τότε τὰ μέγιστα ὁ Δαρεῖος ἐκ τῆς ζωηρᾶς ταύτης διηγήσεως τοῦ θαλαμηπόλου, ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν· «Θεοὶ γενέθλιοι, ἀνεβόησεν, οἵτινες κυβερνᾶτε τὰς βασιλείας καὶ τὰ κράτη τῶν ἐθνῶν, ἐμοὶ μέν, δώσατε νὰ ἐπανορθώσω τὴν τύχην τῆς Περσίας, καὶ νὰ ἐπαναφέρω αὐτὴν εἰς τὴν προτέραν της δόξαν, ὡς καὶ τὴν παρέλαβον, ὥστε νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς χάριτας τὰς ὁποίας κατὰ τὴν συμφοράν μου μοὶ παρέσχεν. Ἂν ὅμως εἶναι τὸ πεπρωμένον, κατὰ τὴν εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου νέμεσιν καὶ μεταβολήν, νὰ λάβῃ τέλος ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν, κανεὶς ἄλλος νὰ καθίσῃ, μὴ ἐπιτρέψητε, παρεκτὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κύρου!»

Ἐγκαρδιωθεὶς ἐκ τῶν λόγων τοῦ εὐνούχου ὁ Δαρεῖος, ἔπεμψε νέαν πρεσβείαν εἰς τὸ Μακεδονικὸν στρατόπεδον, προτείνων νέας διαπραγματεύσεις εἰρήνης, καὶ προσφέρων πρὸς ἐξαγορὰν τῆς οἰκογενείας του δεκακισχίλια τάλαντα, συγχρόνως δὲ καὶ παραχωρῶν εἰς αὐτὸν ἅπασαν τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Εὐφράτου χώραν ἐν ταὐτῷ δὲ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός του.

Αἱ νέαι αὗται προτάσεις τοῦ Δαρείου τὴν αὐτὴν ἔλαβον ἀπάντησιν ὡς καὶ αἱ πρῶται. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμήνυσεν ὅτι οὔτε χρήματα καταδέχεται νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Δαρείου, οὔτε τῆς χώρας μέρος στέργει νὰ τῷ δοθῇ ἀντὶ τοῦ ὅλου, καὶ ὅτι καὶ τὰ χρήματα καὶ ἡ χώρα εἶναι ἰδικά του, καὶ τὴν θυγατέρα δὲ αὐτοῦ, θέλοντος εἴτε μὴ θέλοντος τοῦ Δαρείου, δύναται νὰ νυμφευθῇ κατ' ἀρέσκειαν.

Σημειωτέον δ' ὅτι πρὶν δοθῇ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀλεξάνδρου, αἱ προτάσεις τοῦ Δαρείου ἐφέρθησαν εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Μακεδόνων ἀξιωματικῶν. «Ἂν ἤμην Ἀλέξανδρος, εἶπεν ὁ γηραιὸς καὶ πολύπειρος Παρμενίων, θὰ παρεδεχόμην τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Δαρείου, καταλύων οὕτω τὸν πόλεμον, καὶ μὴ ριψοκινδυνεύων πλέον τὴν τύχην τῶν ὅλων διὰ τοῦ πολέμου.» —«Καὶ ἐγώ, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ νέος καὶ ἄπειρος εἰσέτι τοῦ κόσμου Ἀλέξανδρος, καὶ ἐγὼ θὰ τὰς παραδεχόμην ἂν ἤμην Παρμενίων».

Ἡ αὐθαίρετος αὕτη ἀπάντησις εἰς τὸν γέροντα στρατηγὸν δεικνύει πόσον χαμερπῶς οἱ ἀλλεπάλληλοι θρίαμβοι διέφθειραν τὴν καρδίαν τοῦ νέου μονάρχου, καὶ πόσον ἐντὸς αὐτῆς εἰσέδυσαν τὸ ἀγέρωχον καὶ ἡ ἀλαζονεία. Εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλομεν πλέον ἴδῃ τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀριστοτέλους διέποντα τὰς τύχας τῶν πόλεων κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ φιλοσόφου διδασκάλου του, οὐδὲ θέλομεν τολμήσει νὰ τὸν ἐξομοιώσωμεν (ὡς ἠλπίζομεν τοὐλάχιστον), πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφον στρατηγόν, τὸν Ἐπαμεινώνδαν. «Μεγάλην, ἔλεγεν ἐκεῖνος, ᾐσθάνετο ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, διότι ἔζων εἰσέτι οἱ γονεῖς του, οἵτινες ἤθελον χαρῇ τὰ μέγιστα βλέποντες τὰς λαμπρὰς τοῦ υἱοῦ των νίκας». Ὁ Παρμενίων δὲν κατεῖχε θέσιν πατρὸς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ εἰς αὐτὸν μέγα μέρος τῶν θριάμβων του δὲν ὤφειλεν ὁ νεαρὸς ἡγεμών; Ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὀφείλομεν νὰ ἀναλογίσωμεν καὶ τὴν ἡλικίαν ἀμφοτέρων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐμαίνετο διὰ τὴν δόξαν. Ρητῶς δ' ὁ Διόδωρος λέγει ὅτι τοὺς μὲν λόγους τοῦ βασιλέως

τῶν Περσῶν ἀποδοκιμάζων ὁ 'Αλέξανδρος, καὶ τὴν δόξαν προτιμήσας παρὰ τὰς προτεινομένας δωρεάς, τοιαύτην ἀπόκρισιν ἔδωκεν εἰς τοὺς πρέσβεις: «ὅτι, οὔτε ὁ κόσμος, ἂν ὑπάρχωσι δύο ἥλιοι, δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν του διακόσμησιν καὶ τάξιν, οὔτε ἡ οἰκουμέεη, ἂν δύο βασιλεῖς ἔχωσι ταυτοχρόνως τὴν ἡγεμονίαν, δύναται νὰ διαμένῃ ἄνευ ταραχῆς καὶ φιλονεικίας. Ἂν ὀρέγηται τὰ πρωτεῖα ὁ Δαρεῖος, ἐπρόσθεσεν ὁ 'Αλέξανδρος, ἂς σπεύσῃ νὰ πολεμήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς μοναρχίας τῶν ὅλων, ἂν δὲ πάλιν καταφρονῇ τὴν δόξαν, καὶ ὀρέγηται τὴν ἡσυχίαν του καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, ἂς ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν 'Αλέξανδρον καὶ ἂς ἐκτελῇ τὰς προσταγὰς αὐτοῦ, εὐχαριστούμενος νὰ βασιλεύῃ εἰς ἄλλους, ἀφοῦ ἐκ φυσικῆς του καλοκαγαθίας ὑποχωρῇ εἰς αὐτὸν ὁ 'Αλέξανδρος τὴν ἐξουσίαν».

'Ο κατακτητὴς τῆς Τύρου ἔρριψε νῦν ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὤφειλε δὲ νὰ διέλθῃ τὸ πρῶτον διὰ τῆς 'Ιουδαίας. 'Η γῆ δ' αὕτη, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἡ ἑστία, ἡ χώρα τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφερομένων Πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, προφητῶν, θεοπνεύστων νομοθετῶν, κριτῶν, βασιλέων· καὶ οὐδεμία μὲν ἄλλη γίγνεται μνεία περὶ τῆς διαβάσεως τοῦ 'Αλεξάνδρου διὰ τῆς 'Ιερουσαλήμ, ἀλλ' ὁ ἑλληνιστὶ συγγράψας 'Ιουδαῖος 'Ιώσηπος ἀναφέρει λεπτομερῶς ὅτι ὁ δορυκτήτωρ ἐπεσκέφθη τὴν 'Ιερουσαλήμ, οὕτω πως ἐκ παραδόσεως διηγούμενος τὸ πρᾶγμα.

«Οἱ 'Ιουδαῖοι ἀπαρνηθέντες νὰ δώσωσι ζωοτροφίας εἰς τοὺς Μακεδόνας, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου, μὴ ὑποθέτοντες βεβαίως ὅτι ἤθελεν ἐπιτύχει ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του, κατετρόμαξαν ἤδη μαθόντες ὅτι ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ στρατοῦ του, πῦρ πνέων ἀγανακτήσεως ἕνεκα τῆς τολμηρᾶς ἀπαντήσεώς των εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντας κήρυκας, ὅτι δηλαδὴ σύμμαχοι ὄντες τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν καὶ ὁρκισθέντες νὰ μὴ φέρωσι τὰ ὅπλα κατ' αὐτοῦ, ὤφειλον φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ διατηρήσωσι τὸν ὅρκον των. 'Ιαδδοῦς, ὁ μέγας ἀρχιερεὺς τῶν 'Ιουδαίων, προθυμούμενος νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα τὸ ἔθνος του κίνδυνον, λέγων ὅτι ὑπὸ θείας ὡδηγεῖτο ὀπτασίας, δημοσίας πρότερον τελέσας δεήσεις καὶ θυσίας ἀνέῳξε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ρίπτων τὰ θάρρη εἰς τὸν Θεόν, προσῆλθεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτικῶν εἰς τὸν κατὰ τὸ Σεφὰ ἐστρατοπεδευμένον στρατὸν τῶν Μακεδόνων.

Καὶ εἶχε μὲν συνήθως ὁ 'Αλέξανδρος φιλάνθρωπον ψυχήν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος συνεκινήθη ἐπὶ μᾶλλον, βλέπων τοὺς σεβασμίους τούτους ἱερεῖς ἐνδεδυμένους μακρὰς καὶ λευκὰς στολάς, καὶ τὸν ἀρχιερέα περιβεβλημένον κυανῆν καὶ χρυσοκέντητον στολήν, ἐπὶ κεφαλῆς φέροντα μίτραν μετὰ χρυσοῦ πετάλου κατὰ τὸ μέτωπον, ἐφ' οὗ ἦτο τετυπωμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. 'Αμέσως δ' ἐξελθὼν τῆς σκηνῆς του ἔκλινε τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως (θρησκευτικὸν) προσφέρων σέβας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ (ἀληθοῦς) Θεοῦ, ὅπερ ἦτο ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου. Μετὰ μεγάλων δ' ἀκολούθως περιποιήσεων καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν 'Ιουδαίων ὁδηγήσαντες τὸν 'Αλέξανδρον εἰς τὴν 'Ιερουσαλήμ, τῷ ἔδειξαν τὰς προφητείας τοῦ Δανιήλ, αἵτινες παρί-

στων ὅτι ἡ αὐτοκρατορία τῶν Περσῶν ἔμελλε νὰ καταστραφῇ ὑπὸ Ἕλληνος βασιλέως. Θυσίας δ' ἐπὶ τέλους τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἀφήσας τοὺς Ἰουδαίους ἐλευθέρως νὰ ζῶσι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθιμα.

Οἱ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σύριοι βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ Φοίνικες καὶ Χαλδαῖοι ἐθαύμασαν βλέποντες τὸ παράδοξον τοῦτο κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον μάλιστα τὸ εὐερέθιστον αὐτοῦ γινώσκοντες, ἤλπιζον ὅτι παροργισθεὶς κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτῶν ἤθελε διατάξει νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν χώραν των, ὅπερ καὶ οὗτοι ὠρέγοντο.

Ὁ δὲ πολυπράγμων γέρων Παρμενίων προσελθὼν καὶ αὖθις εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, «Πῶς, τῷ εἶπε, σύ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πάντες κλίνουσι τὸ γόνυ, παρέχεις τοσαύτην τιμὴν εἰςτὸν ἀρχιερέατῶν Ἰουδαίων;» «Ἐγὼ δὲν ἐγονυπέτησα ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἱερωσύνης τοῦ ὁποίου οὗτος τιμᾶται. Ὅτε ἤμην εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας τοιοῦτόν τινα εἶδον κατ' ὄναρ μὲ αὐτὰ τὰ φορέματα· ἐνῷ δὲ ἐσυλλογιζόμην πῶς νὰ κυριεύσω τὴν Ἀσίαν οὗτος μὲ προέτρεψε νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐπιχείρησίν μου, λέγων μοι ὅτι ἐκεῖνος ἤθελεν εἶσθαι ὁδηγός μου. Καὶ ἐπειδὴ ἄχρι τοῦδε ἄλλον τινὰ ἐνδεδυμένον οὕτω δὲν εἶδον, εὐθὺς ἐνεθυμήθην τὴν καθ' ὕπνους ὀπτασίαν μου». Καὶ περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μὲν τούτου οὐδένα λόγον ποιοῦνται οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, πλεῖστα ὅμως ὅμοια τοῦ εἴδους τούτου παραδείγματα ὑπάρχουσι παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους μάλιστα.

Νῦν δ' εἰς ἕτερον ὑπεκδύεται ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν πολιορκίαν τῆς Γάζης, τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῶν Φιλισταίων.

Ἡ Γάζα κειμένη ἐπὶ γηλόφου ὑψηλοῦ ἐν μέσῳ ἀμμώδους πεδιάδος, περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὀχυροῦ καὶ ὑψηλοῦ τείχους. Ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πέρσου μονάρχου κυβερνῶν αὐτὴν εὐνοῦχος Βάτις, ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἀράβων μισθώσας, ἀντέστη εἰς τὸν διὰ μηχανῶν μετὰ μεγάλης ὁρμῆς ἐπιτεθέντα ἤδη κατὰ τῆς πόλεως Ἀλέξανδρον. Ἡμέραν δέ τινα ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος, φέρων τὸν στέφανον, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐτέλει θυσίαν τινά, αἴφνης σαρκοβόρον ὄρνεον ἔρριψε κατὰ συγκυρίαν εἰς τὸν ὦμον τοῦ βασιλέως βῶλόν τινα· ὃν ἐκράτει διὰ τῶν ποδῶν του· τὸ δ' ὄρνεον, εἶτα καθεσθὲν ἐπὶ μιᾶς τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν μηχανῶν, συνελήφθη ἀμέσως.

Ἐρωτηθεὶς ὁ μάντις Ἀρίστανδρος ἐξήγησεν οὕτω τὸν οἰωνόν· «Τὴν μὲν πόλιν θὰ κυριεύσῃς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ὁ ὦμος πρέπει νὰ προφυλάττῃσαι τὴν ἡμέραν ταύτην». Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὑπακούων εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ μάντεως, ἔμεινε μακρὰν τῆς μάχης μέχρι βέλους βολῆς. Ἀλλ' αἴφνης οἱ Ἄραβες ἐκδραμόντες ἐκ τῆς πόλεως, ἐπέπεσον μεθ' ὁρμῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων, πῦρ εἰς τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἐπάγοντες.

Καὶ μὴ δυνάμενος μὲν πλέον νὰ κρατηθῇ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστὰς αὐτοῦ, ὥρμησεν εἰς τὴν μάχην, καὶ ἐπαναγαγὼν τοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας στρατιώτας του, περιέκλεισε καὶ αὖθις τοὺς ἐχθροὺς ἐντὸς τῆς πό-



Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΟΝΥΠΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

λεως, ἀλλὰ συγχρόνως βέλος καταπελτικὸν κατὰ μίαν τῶν ἐφόδων ριφθὲν ἔκ τινος μηχανῆς εἰσέδυσε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὸν ὦμον τοῦ βασιλέως· οὗτος δ' ὡς νεκρὸς ἔπεσε κατὰ γῆς.

Καὶ γενικὴ μὲν ἐκ τούτου προῆλθε ταραχή, μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ 'Αλέξανδρος συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, καὶ χαίρων ὅτι ἐπληγώθη διότι οὕτως ἔβλεπεν ἐκπληρουμένην ἐν μέρει τὴν μαντείαν, νέας στήσας μηχανάς, ἃς ἐκ Τύρου μετεκόμισε, καὶ χῶμα ἱκανὸν περιχώσας κύκλῳ τῆς πόλεως ρῆγμα ἐπήγαγε κατά τι μέρος τοῦ τείχους, δι' οὗ εἰσδύσαντες ἐντὸς τῆς πόλεως οἱ Μακεδόνες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰακιδῶν Νεοπτολέμου, τὴν μὲν φρουρὰν ἅπασαν καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους, ἕως δεκακισχιλίους συμποσουμένους, ἐν στόματι μαχαίρας διῆλθον, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ὡς ἀνδράποδα ἐπωλήθησαν, τὸν δὲ κυβερνήτην Βάτιν, κατὰ μίμησιν δῆθεν τῶν ὑπὸ τοῦ 'Αχιλλέως εἰς τὸν Ἕκτορα πραχθέντων, δέσαντες τοὺς πόδας κατὰ τοὺς ἀστραγάλους, ὄπισθεν ἁμάξης ἔσυραν πέριξ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, κάτοικοι δὲ ἐκ τῶν παρακειμένων πόλεων κατῴκησαν τὴν νέαν Γάζαν.

Ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἀφεὶς τὴν Γάζαν, ἔφθασε μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδοιπορίαν εἰς τὸ Πηλούσιον, τὴν ἀνατολικωτέραν πόλιν τῆς Αἰγύπτου, διελθὼν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα μίλια κατὰ τὸ παράλιον τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ διαβὰς ἔρημον ἀποτελοῦσαν τὸ φυσικὸν ὅριον τῆς χώρας.

Παρέπλεε δὲ βεβαίως καὶ ὁ στόλος τῶν Μακεδόνων, φέρων ζωοτροφίας καὶ ἄλλα χρειώδη, καθότι οὔτε τροφαί, οὔτε νωπὸν ὕδωρ καθ' ὁδὸν εὑρίσκετο. Οὕτω δὲ τὸ ἀρχαῖον βασίλειον τῶν Φαραὼ πρόκειται νῦν νὰ λάβῃ ἄνευ ἀντιστάσεως νέον ἡγεμόνα τὸν 'Αλέξανδρον, πρὸ πολλοῦ δ' αἱ περιστάσεις καθωμάλυναν τὴν ἐπὶ τούτῳ πορείαν τοῦ πράγματος.

Δύο ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ 'Αλεξάνδρου οἱ Ἕλληνες ἐπετράπησαν ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ψαμμητίχου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, νὰ ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου ποταμοῦ, καὶ ἀπετέλουν ἐπίσημον τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Καὶ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως μὲν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κύρου, ἔκλινον οἱ ἐγχώριοι ἀκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν δεσποτῶν των, ἀλλὰ καὶ συχνάκις ἐζήτουν νὰ ἀποτινάξωσιν αὐτόν, θέλοντες νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, μεγάλοι δ' ἀπητοῦντο στρατοὶ προκειμένου λόγου νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς ὑποταγήν.

'Εμίσουν δ' οἱ αὐτόχθονες Αἰγύπτιοι τοὺς Πέρσας, ὡς μὴ ἔχοντας διόλου ἀνεξιθρησκείαν καὶ ὡς ἀποβλέποντας πάντοτε νὰ βεβηλόνωσι τοὺς ξένους ναοὺς καὶ νὰ καθυβρίζωσι τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐνῷ οἱ Μακεδόνες ἤδη μετὰ σεβασμοῦ ἐθεώρουν τὰ ἔθιμα αὐτῶν ὡς ἰδικά των.

'Ενῷ δ' ὁ 'Αλέξανδρος ὑπὸ τοιούτου κατεχόμενος πνεύματος ἐπήρχετο ὡς φίλος τῶν αὐτοχθόνων Αἰγυπτίων, οἱ Πέρσαι μηδεμίαν δυνάμενοι νὰ ἐπιφέρωσιν ἀντίστασιν ἀπεσύρθησαν ρᾳδίως. Ὁ ἰσχυρὸς σατράπης τῆς Αἰγύπτου Σαβάζης ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην τῆς 'Ισσοῦ μετὰ μεγάλων δυνάμεων, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ἕτερος, ἀλλὰ τί νὰ πράξῃ καὶ οὗτος; Φρουραὶ ἱκαναὶ δὲν

ὑπῆρχον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶς χώρας, οὐδὲν δ' ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ ἑκόντες ἄκοντες Αἰγύπτιοι καὶ Πέρσαι μετ' ἀλαλαγμῶν χαρᾶς νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα εἰς τὸν νικητήν. Καὶ οὕτως ἡ Αἴγυπτος ἄνευ ἐλαχίστης ἀντιστάσεως παρεδέχθη τὴν κυριαρχίαν τοῦ 'Αλεξάνδρου.

'Αφήσας ἀκολούθως τὸ Πηλούσιον ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων προέβη ἐντὸς τῆς χώρας ἔχων τὸν Νεῖλον πρὸς δεξιάν, καὶ ὁ στόλος δ' ἐν αὐτῷ παρηκολούθει διαβαίνων τὸν ποταμόν. Ἔφθασαν δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἡλιούπολιν, ἱερὰν καὶ περίφημον πόλιν, διαθρυλλουμένην διὰ τοὺς λαμπροὺς ναούς της, καὶ εἰς ἣν ἐπί τινα χρόνον προσωρινῶς διέτριψαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Εὔδοξος. 'Εντεῦθεν δ' ὁ 'Αλέξανδρος, διαβὰς τὸν Νεῖλον, μετέβη εἰς τὴν Μέμφιδα, ἔνθα συνήντησε τὸν στόλον του.

Ἡ μεγάλη καὶ περίφημος Μέμφις, ἡ νῦν μὲν ἐπὶ 'Αλεξάνδρου πρωτεύουσα τῆς κάτω Αἰγύπτου, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ὡς τοιαύτη τῆς ὅλης χώρας θεωρουμένη, ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου. 'Ενταῦθα δὲ θέλων νὰ δείξῃ ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι ὁ νέος αὐτῶν ἡγεμὼν ἀντικαθίστα τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν, ἐπορεύθη ἐπισήμως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄπιος, προσφέρων θυσίαν εἰς τὸν ἱερὸν βοῦν, ὃν ὡς θεὸν ἐλάτρευον οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι ἐγχώριοι βασιλεῖς ἐτέλουν τὰ κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν νενομισμένα, συγχρόνως δὲ συνοικειούμενος καὶ τὸν λαόν, λαμπροὺς γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας ἐτέλεσε μετὰ μεγάλων ἐπιδείξεων καὶ ἑορτῶν.

'Εκ τῆς Μέμφιδος δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἦλθεν εἰς τὸ Κάνωβον, κατὰ τὸ δυτικώτατον τῶν ἑπτὰ στομίων τοῦ ποταμοῦ. 'Ενταῦθα δ' εἰς λωρίδα γῆς, Ρακῶτιν μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένην, διαχωρίζουσαν δὲ τὴν λίμνην Μαρεώτιδα ἢ Μαρίαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐνέκρινεν ὁ 'Αλέξανδρος νὰ καταβάλῃ τὰ θεμέλια νέας πόλεως, ὡς καταλληλοτάτην κρίνων τὴν θέσιν ταύτην. 'Αξιοθαύμαστος δὲ τῳόντι ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τῇ μεγαλονοίᾳ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Θελήσας νὰ δώσῃ ἐπισημότητα εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐξελέξατο, μετεποίησε καὶ αὖθις εἰς ὄνειρον, χάριν τῶν πολλῶν, τὰ περὶ αὐτῆς, λέγων ὅτι «ἀνὴρ λευκοτάτην ἔχων τὴν κόμην καὶ σεβάσμιος τὴν μορφήν, μοὶ ἐφάνη καθ' ὕπνους, παρῳδῶν μοι τοὺς στίχους τούτους ἐκ τῆς 'Οδυσσείας.

«Νῆσος ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ πολυκυμάντου πόντου, κειμένη ἔμπροσθεν τῆς Αἰγύπτου καὶ καλουμένη Φάρος».

'Εγερθεὶς δ' ἐν τῷ ἅμα ἐκ τῆς κλίνης ὁ 'Αλέξανδρος, ἐβάδισεν εἰς τὴν Φάρον, ἥτις τότε μὲν ἦτο εἰσέτι νῆσος, ἀκολούθως δὲ διὰ τῆς προσχώσεως προσεκολλήθη εἰς τὴν ξηράν. 'Ιδὼν δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν τόπον λίαν κατάλληλον ὡς συνιστάμενον ἐκ ταινίας, χωριζούσης λίμνην μεγάλην καὶ θάλασσαν εἰς μέγαν λιμένα περατουμένην, εἶπεν ὅτι, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο θαυμαστὸς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων ὑπῆρχε, διαταγαὶ δ' ἐν τῷ ἅμα ἐδόθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ προτεινόμενον σχέδιον περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς νέας πόλεως, καὶ νὰ διαγράψωσι τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Καὶ ἀνέλαβε μὲν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὁ περίφημος ἀρχιτέκτων Δεινοκράτης, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐτελείωσεν, ἡ δ' ἐργολαβία τοῦ σχεδίου ἀνετέθη εἰς τὸν Κλεομένην Ναυκράτην, γενικὸν εἰσπράκτορα τῶν φόρων. Καὶ γῆ μὲν δὲν ὑπῆρχε λευκή, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ διαγράψωσι τὸ σχέδιον, λαβόντες δ' ἄλφιτα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τῆς μαλακῆς γῆς ἐσημείωσαν κυκλοτερῆ καμπύλην γραμμήν, ἧς τὴν περιφέρειαν βαθεῖαι βάσεις ἐπεκράτουν, σχῆμα χλαμύδος ἀποτελοῦσαι καὶ πρὸς ἀλλήλας συμπίπτουσαι.

Καὶ εὐηρεστήθη μὲν ἐκ τοῦ σχήματος ὁ βασιλεύς, ἀλλ' ἀπροσδοκήτως πτηνὰ ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ παντοδαπὰ τὸ γένος, ἀπό τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον προσερχόμενα καὶ νέφη ὁμιάζοντα, οὐδ' ἐλάχιστον μέρος ἀφῆκαν τῶν ἀλεύρων, ἐφ' ᾧ τε καὶ εἰς ἄκρον κατεταράχθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς κακὸν οἰωνὸν θεωρήσας τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' οἱ μάντεις προέτρεψαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ θάρρος· διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ κτιζομένη πόλις θέλει εἶσθαι πλουσιωτάτη καὶ πολλῶν ἀνθρώπων θέλει κατασταθῇ τροφεύς.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας οὕτω καλῶς ἐρρυμοτομήθη ἡ νέα πόλις, ὥστε νὰ διαπνέηται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ πελάγους πνεόντων ἀνέμων. Καὶ μακρὰ μὲν ἀγυιὰ διήρχετο τὴν πόλιν ἐκ τῆς κατὰ τὴν θάλασσαν πύλης πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς λεγομένης Νεκροπόλεως· ἑτέρα δ' οὐχ ἧττον μεγάλη μέν, ἀλλὰ βραχυτέρα, διεσταύρου αὐτὴν κατ' εὐθείας γωνίας πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, δι' οὗ σχεδίου καταψυχουμένη ἡ πόλις παρεῖχεν εὐκρασίαν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Διέταξε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐντὸς αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ κτίρια καὶ ἀνάκτορα, καὶ ὁ ἴδιος προσδιώρισε τὰ μέρη, ἔνθα ἔμελλον νὰ κατασκευασθῶσι ναοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἴσιδος, θεᾶς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ποίαν θέσιν ὤφειλον νὰ λάβωσι τὸ τεῖχος, αἱ ἀγοραὶ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις δημόσια καταστήματα.

Οὕτω δ' ἀνηγέρθη ἡ ἐξ ὀνόματος τοῦ δορυκτήτορος κληθεῖσα Ἀλεξάνδρεια, διατελοῦσα μέχρι σήμερον ὡς πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Αἰγύπτου, ἢ μᾶλλον ἡ περιλαμβάνουσα ὅλον ἐν γένει τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου. Ἡ πόλις δ' αὕτη ἔχουσα περιφέρειαν δεκαπέντε μιλίων καὶ ἀριθμοῦσα πληθυσμὸν τριακοσίων χιλιάδων κατοίκων καὶ ἄλλων τοσούτων χιλιάδων δούλων, μεγάλας ἔκαμε προόδους ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταστᾶσα δευτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης μετὰ τὴν Ῥώμην. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δ' ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη περίφημος διὰ τοὺς μαθηματικούς της, τοὺς φιλοσόφους, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν λαμπρὰν βιβλιοθήκην της.

Ὁ θεμελιωτὴς τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως ἐπεχείρησε νῦν νὰ κάμῃ τολμηρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ἐκδρομὴν ἐντὸς τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος στρατοῦ. Καὶ πολιτικὰ μὲν μέτρα καὶ προσωπικὴ κενοφροσύνη ἀφ' ἑνός, περιέργεια δὲ καὶ ἔμφυτος ρ ω μ α ν τ ι κ ὴ ἀφ' ἑτέρου ῥοπὴ εἰς ἐκτάκτους ἐπιχειρήσεις ὤθησαν εἰς τοῦτο τὸν Ἀλέξανδρον.

ὑπῆρχον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶς χώρας, οὐδὲν δ' ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ ἑκόντες ἄκοντες Αἰγύπτιοι καὶ Πέρσαι μετ' ἀλαλαγμῶν χαρᾶς νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα εἰς τὸν νικητήν. Καὶ οὕτως ἡ Αἴγυπτος ἄνευ ἐλαχίστης ἀντιστάσεως παρεδέχθη τὴν κυριαρχίαν τοῦ 'Αλεξάνδρου.

'Αφήσας ἀκολούθως τὸ Πηλούσιον ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων προέβη ἐντὸς τῆς χώρας ἔχων τὸν Νεῖλον πρὸς δεξιάν, καὶ ὁ στόλος δ' ἐν αὐτῷ παρηκολούθει διαβαίνων τὸν ποταμόν. Ἔφθασαν δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἡλιούπολιν, ἱερὰν καὶ περίφημον πόλιν, διαθρυλλουμένην διὰ τοὺς λαμπροὺς ναούς της, καὶ εἰς ἣν ἐπί τινα χρόνον προσωρινῶς διέτριψαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Εὔδοξος. 'Εντεῦθεν δ' ὁ 'Αλέξανδρος, διαβὰς τὸν Νεῖλον, μετέβη εἰς τὴν Μέμφιδα, ἔνθα συνήντησε τὸν στόλον του.

Ἡ μεγάλη καὶ περίφημος Μέμφις, ἡ νῦν μὲν ἐπὶ 'Αλεξάνδρου πρωτεύουσα τῆς κάτω Αἰγύπτου, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ὡς τοιαύτη τῆς ὅλης χώρας θεωρουμένη, ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου. 'Ενταῦθα δὲ θέλων νὰ δείξῃ ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι ὁ νέος αὐτῶν ἡγεμὼν ἀντικαθίστα τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν, ἐπορεύθη ἐπισήμως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄπιος, προσφέρων θυσίαν εἰς τὸν ἱερὸν βοῦν, ὃν ὡς θεὸν ἐλάτρευον οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι ἐγχώριοι βασιλεῖς ἐτέλουν τὰ κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν νενομισμένα, συγχρόνως δὲ συνοικειούμενος καὶ τὸν λαόν, λαμπροὺς γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας ἐτέλεσε μετὰ μεγάλων ἐπιδείξεων καὶ ἑορτῶν.

'Εκ τῆς Μέμφιδος δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἦλθεν εἰς τὸ Κάνωβον, κατὰ τὸ δυτικώτατον τῶν ἑπτὰ στομίων τοῦ ποταμοῦ. 'Ενταῦθα δ' εἰς λωρίδα γῆς, Ρακῶτιν μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένην, διαχωρίζουσαν δὲ τὴν λίμνην Μαρεώτιδα ἢ Μαρίαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐνέκρινεν ὁ 'Αλέξανδρος νὰ καταβάλῃ τὰ θεμέλια νέας πόλεως, ὡς καταλληλοτάτην κρίνων τὴν θέσιν ταύτην. 'Αξιοθαύμαστος δὲ τῳόντι ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τῇ μεγαλονοίᾳ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Θελήσας νὰ δώσῃ ἐπισημότητα εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐξελέξατο, μετεποίησε καὶ αὖθις εἰς ὄνειρον, χάριν τῶν πολλῶν, τὰ περὶ αὐτῆς, λέγων ὅτι «ἀνὴρ λευκοτάτην ἔχων τὴν κόμην καὶ σεβάσμιος τὴν μορφήν, μοὶ ἐφάνη καθ' ὕπνους, παρῳδῶν μοι τοὺς στίχους τούτους ἐκ τῆς 'Οδυσσείας.

«Νῆσος ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ πολυκυμάντου πόντου, κειμένη ἔμπροσθεν τῆς Αἰγύπτου καὶ καλουμένη Φάρος».

'Εγερθεὶς δ' ἐν τῷ ἅμα ἐκ τῆς κλίνης ὁ 'Αλέξανδρος, ἐβάδισεν εἰς τὴν Φάρον, ἥτις τότε μὲν ἦτο εἰσέτι νῆσος, ἀκολούθως δὲ διὰ τῆς προσχώσεως προσεκολλήθη εἰς τὴν ξηράν. 'Ιδὼν δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν τόπον λίαν κατάλληλον ὡς συνιστάμενον ἐκ ταινίας, χωριζούσης λίμνην μεγάλην καὶ θάλασσαν εἰς μέγαν λιμένα περατουμένην, εἶπεν ὅτι, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο θαυμαστὸς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων ὑπῆρχε, διαταγαὶ δ' ἐν τῷ ἅμα ἐδόθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ προτεινόμενον σχέδιον περὶ κατασκευῆς τῆς νέας πόλεως, καὶ νὰ διαγράψωσι τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Καὶ ἀνέλαβε μὲν [illegible] ἀρχιτέκτων Δεινο-
κράτης, αὐτὸς ἐκεῖνος [illegible] τῆς 'Α[illegible]
ωσεν, ἡ δ' ἐργολαβία τοῦ σχεδίου [illegible] εἰς τ[illegible] Κλεομένη Ναυκράτι[illegible]
γενικὸν εἰσπράκτορα τῶν φόρων. Κα[illegible]
αὐτῆς νὰ διαγράψωσι τὸ σχέδιον. [illegible]
ἐπὶ τῆς μαλακῆς γῆς [illegible]
φέρειαν βαθεῖαν [illegible] σχῆμα χλαμύδος [illegible]
ἀλλήλας συμπίπτουσαι.

Καὶ εὐτρεπισθέντος μὲν ἐκ τοῦ σχήματος [illegible]
πτηνὰ ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ [illegible]
τῆς λίμνης εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον [illegible]
χιστον μέρος ἀφῆκαν τῶν ἀλεύρων. [illegible]
'Αλέξανδρος, ὡς κακὸν οἰωνὸν [illegible]
τρεψαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ θάρρος [illegible]
πλουσιωτάτη καὶ πολλῶν ἀνθρώπων [illegible]

'Εκ πρώτης δ' [illegible]
νὰ διαπνέηται ἐκ τῶν [illegible]
μὲν ἀγυιὰ διήρχετο [illegible]
ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς [illegible]
μέν, ἀλλὰ βραχυτέρα, [illegible]
ἀπὸ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης [illegible]
χεν εὐκρασίαν εἰς [illegible]

Διέταξε δὲ [illegible] ἐχ
μεγαλοπρεπῆ [illegible] ος.
ἔμελλον νὰ κατοικήσωσι [illegible] ἔσω
Αἰγυπτίων, καὶ [illegible] τού-
πρὸς τούτοις [illegible] χρύ-

Οὕτω δ' [illegible] οντες
δρεια, [illegible] δῶρον
ἢ μᾶλλον ἢ [illegible] ίας ὡς
πόλις δ' [illegible]
τριακοσίων [illegible] μίαν φέ-
γίλας [illegible] ον πρού-
εἰς τ[illegible] περὶ τὴν
μην. [illegible] ος ἔκλινε
[illegible] ὁ μεσονύ-
[illegible]
[illegible] αὕτη ἦτο
[illegible]
[illegible] ν τῆς σφιγ-
[illegible] ἀνθρώπου

στων ὅτι ἡ αὐτοκρατορία τῶν Περσῶν ἔμελλε νὰ καταστραφῇ ὑπὸ Ἕλληνος βασιλέως. Θυσίας δ' ἐπὶ τέλους τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἀφήσας τοὺς Ἰουδαίους ἐλευθέρως νὰ ζῶσι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθιμα.

Οἱ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σύριοι βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ Φοίνικες καὶ Χαλδαῖοι ἐθαύμασαν βλέποντες τὸ παράδοξον τοῦτο κίνημα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καθόσον μάλιστα τὸ εὐερέθιστον αὐτοῦ γινώσκοντες, ἤλπιζον ὅτι παροργισθεὶς κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτῶν ἤθελε διατάξει νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν χώραν των, ὅπερ καὶ οὗτοι ὠρέγοντο.

Ὁ δὲ πολυπράγμων γέρων Παρμενίων προσελθὼν καὶ αὖθις εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, «Πῶς, τῷ εἶπε, σύ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πάντες κλίνουσι τὸ γόνυ, παρέχεις τοσαύτην τιμὴν εἰςτὸν ἀρχιερέατῶν Ἰουδαίων;» «Ἐγὼ δὲν ἐγονυπέτησα ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἱερωσύνης τοῦ ὁποίου οὗτος τιμᾶται. Ὅτε ἤμην εἰς τὸ Δῖον τῆς Μακεδονίας τοιοῦτόν τινα εἶδον κατ' ὄναρ μὲ αὐτὰ τὰ φορέματα· ἐνῷ δὲ ἐσυλλογιζόμην πῶς νὰ κυριεύσω τὴν Ἀσίαν οὗτος μὲ προέτρεψε νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐπιχείρησίν μου, λέγων μοι ὅτι ἐκεῖνος ἤθελεν εἶσθαι ὁδηγός μου. Καὶ ἐπειδὴ ἄχρι τοῦδε ἄλλον τινὰ ἐνδεδυμένον οὕτω δὲν εἶδον, εὐθὺς ἐνεθυμήθην τὴν καθ' ὕπνους ὀπτασίαν μου». Καὶ περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μὲν τούτου οὐδένα λόγον ποιοῦνται οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, πλεῖστα ὅμως ὅμοια τοῦ εἴδους τούτου παραδείγματα ὑπάρχουσι παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους μάλιστα.

Νῦν δ' εἰς ἕτερον ὑπεκδύεται ἀγῶνα ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν πολιορκίαν τῆς Γάζης, τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῶν Φιλισταίων.

Ἡ Γάζα κειμένη ἐπὶ γηλόφου ὑψηλοῦ ἐν μέσῳ ἀμμώδους πεδιάδος, περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὀχυροῦ καὶ ὑψηλοῦ τείχους. Ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πέρσου μονάρχου κυβερνῶν αὐτὴν εὐνοῦχος Βάτις, ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἀράβων μισθώσας, ἀντέστη εἰς τὸν διὰ μηχανῶν μετὰ μεγάλης ὁρμῆς ἐπιτεθέντα ἤδη κατὰ τῆς πόλεως Ἀλέξανδρον. Ἡμέραν δέ τινα ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος, φέρων τὸν στέφανον, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐτέλει θυσίαν τινά, αἴφνης σαρκοβόρον ὄρνεον ἔρριψε κατὰ συγκυρίαν εἰς τὸν ὦμον τοῦ βασιλέως βῶλόν τινα· ὃν ἐκράτει διὰ τῶν ποδῶν του· τὸ δ' ὄρνεον, εἶτα καθεσθὲν ἐπὶ μιᾶς τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν μηχανῶν, συνελήφθη ἀμέσως.

Ἐρωτηθεὶς ὁ μάντις Ἀρίστανδρος ἐξήγησεν οὕτω τὸν οἰωνόν· «Τὴν μὲν πόλιν θὰ κυριεύσῃς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ὁ ὦμος πρέπει νὰ προφυλάττησαι τὴν ἡμέραν ταύτην». Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὑπακούων εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ μάντεως, ἔμεινε μακρὰν τῆς μάχης μέχρι βέλους βολῆς. Ἀλλ' αἴφνης οἱ Ἄραβες ἐκδραμόντες ἐκ τῆς πόλεως, ἐπέπεσον μεθ' ὁρμῆς κατὰ τῶν Μακεδόνων, πῦρ εἰς τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἐπάγοντες.

Καὶ μὴ δυνάμενος μὲν πλέον νὰ κρατηθῇ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστὰς αὐτοῦ, ὥρμησεν εἰς τὴν μάχην, καὶ ἐπαναγαγὼν τοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας στρατιώτας του, περιέκλεισε καὶ αὖθις τοὺς ἐχθροὺς ἐντὸς τῆς πό-



Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΟΝΥΠΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

λεως, ἀλλὰ συγχρόνως βέλος καταπελτικὸν κατὰ μίαν τῶν ἐφόδων ριφθὲν ἔκ τινος μηχανῆς εἰσέδυσε διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὸν ὦμον τοῦ βασιλέως· οὗτος δ' ὡς νεκρὸς ἔπεσε κατὰ γῆς.

Καὶ γενικὴ μὲν ἐκ τούτου προῆλθε ταραχή, μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ 'Αλέξανδρος συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, καὶ χαίρων ὅτι ἐπληγώθη διότι οὕτως ἔβλεπεν ἐκπληρουμένην ἐν μέρει τὴν μαντείαν, νέας στήσας μηχανάς, ἃς ἐκ Τύρου μετεκόμισε, καὶ χῶμα ἱκανὸν περιχώσας κύκλῳ τῆς πόλεως ρῆγμα ἐπήγαγε κατά τι μέρος τοῦ τείχους, δι' οὗ εἰσδύσαντες ἐντὸς τῆς πόλεως οἱ Μακεδόνες, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰακιδῶν Νεοπτολέμου, τὴν μὲν φρουρὰν ἅπασαν καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους, ἕως δεκακισχιλίους συμποσουμένους, ἐν στόματι μαχαίρας διῆλθον, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ὡς ἀνδράποδα ἐπωλήθησαν, τὸν δὲ κυβερνήτην Βάτιν, κατὰ μίμησιν δῆθεν τῶν ὑπὸ τοῦ 'Αχιλλέως εἰς τὸν Ἕκτορα πραχθέντων, δέσαντες τοὺς πόδας κατὰ τοὺς ἀστραγάλους, ὄπισθεν ἁμάξης ἔσυραν πέριξ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, κάτοικοι δὲ ἐκ τῶν παρακειμένων πόλεων κατῴκησαν τὴν νέαν Γάζαν.

'Ο στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἀφεὶς τὴν Γάζαν, ἔφθασε μετὰ ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδοιπορίαν εἰς τὸ Πηλούσιον, τὴν ἀνατολικωτέραν πόλιν τῆς Αἰγύπτου, διελθὼν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα μίλια κατὰ τὸ παράλιον τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ διαβὰς ἔρημον ἀποτελοῦσαν τὸ φυσικὸν ὅριον τῆς χώρας.

Παρέπλεε δὲ βεβαίως καὶ ὁ στόλος τῶν Μακεδόνων, φέρων ζωοτροφίας καὶ ἄλλα χρειώδη, καθότι οὔτε τροφαί, οὔτε νωπὸν ὕδωρ καθ' ὁδὸν εὑρίσκετο. Οὕτω δὲ τὸ ἀρχαῖον βασίλειον τῶν Φαραὼ πρόκειται νῦν νὰ λάβῃ ἄνευ ἀντιστάσεως νέον ἡγεμόνα τὸν 'Αλέξανδρον, πρὸ πολλοῦ δ' αἱ περιστάσεις καθωμάλυναν τὴν ἐπὶ τούτῳ πορείαν τοῦ πράγματος.

Δύο ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ 'Αλεξάνδρου οἱ Ἕλληνες ἐπετράπησαν ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ψαμμητίχου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, νὰ ἐγκαθιδρυθῶσιν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου ποταμοῦ, καὶ ἀπετέλουν ἐπίσημον τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Καὶ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως μὲν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κύρου, ἔκλινον οἱ ἐγχώριοι ἀκουσίως τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν δεσποτῶν των, ἀλλὰ καὶ συχνάκις ἐζήτουν νὰ ἀποτινάξωσιν αὐτόν, θέλοντες νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν, μεγάλοι δ' ἀπητοῦντο στρατοὶ προκειμένου λόγου νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς ὑποταγήν.

'Εμίσουν δ' οἱ αὐτόχθονες Αἰγύπτιοι τοὺς Πέρσας, ὡς μὴ ἔχοντας διόλου ἀνεξιθρησκείαν καὶ ὡς ἀποβλέποντας πάντοτε νὰ βεβηλόνωσι τοὺς ξένους ναοὺς καὶ νὰ καθυβρίζωσι τοὺς θεοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐνῷ οἱ Μακεδόνες ἤδη μετὰ σεβασμοῦ ἐθεώρουν τὰ ἔθιμα αὐτῶν ὡς ἰδικά των.

'Ενῷ δ' ὁ 'Αλέξανδρος ὑπὸ τοιούτου κατεχόμενος πνεύματος ἐπήρχετο ὡς φίλος τῶν αὐτοχθόνων Αἰγυπτίων, οἱ Πέρσαι μηδεμίαν δυνάμενοι νὰ ἐπιφέρωσιν ἀντίστασιν ἀπεσύρθησαν ρᾳδίως. 'Ο ἰσχυρὸς σατράπης τῆς Αἰγύπτου Σαβάζης ἔπεσε κατὰ τὴν μάχην τῆς 'Ισσοῦ μετὰ μεγάλων δυνάμεων, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ἕτερος, ἀλλὰ τί νὰ πράξῃ καὶ οὗτος; Φρουραὶ ἱκαναὶ δὲν

ὑπῆρχον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶς χώρας, οὐδὲν δ' ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ ἑκόντες ἄκοντες Αἰγύπτιοι καὶ Πέρσαι μετ' ἀλαλαγμῶν χαρᾶς νὰ κλίνωσι τὸν αὐχένα εἰς τὸν νικητήν. Καὶ οὕτως ἡ Αἴγυπτος ἄνευ ἐλαχίστης ἀντιστάσεως παρεδέχθη τὴν κυριαρχίαν τοῦ 'Αλεξάνδρου.

'Αφήσας ἀκολούθως τὸ Πηλούσιον ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων προέβη ἐντὸς τῆς χώρας ἔχων τὸν Νεῖλον πρὸς δεξιάν, καὶ ὁ στόλος δ' ἐν αὐτῷ παρηκολούθει διαβαίνων τὸν ποταμόν. Ἔφθασαν δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν 'Ηλιούπολιν, ἱερὰν καὶ περίφημον πόλιν, διαθρυλλουμένην διὰ τοὺς λαμπροὺς ναούς της, καὶ εἰς ἣν ἐπί τινα χρόνον προσωρινῶς διέτριψαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Εὔδοξος. 'Εντεῦθεν δ' ὁ 'Αλέξανδρος, διαβὰς τὸν Νεῖλον, μετέβη εἰς τὴν Μέμφιδα, ἔνθα συνήντησε τὸν στόλον του.

'Η μεγάλη καὶ περίφημος Μέμφις, ἡ νῦν μὲν ἐπὶ 'Αλεξάνδρου πρωτεύουσα τῆς κάτω Αἰγύπτου, κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ὡς τοιαύτη τῆς ὅλης χώρας θεωρουμένη, ἔκειτο κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νείλου. 'Ενταῦθα δὲ θέλων νὰ δείξῃ ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι ὁ νέος αὐτῶν ἡγεμὼν ἀντικαθίστα τὴν ἀρχαίαν μοναρχίαν, ἐπορεύθη ἐπισήμως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄπιος, προσφέρων θυσίαν εἰς τὸν ἱερὸν βοῦν, ὃν ὡς θεὸν ἐλάτρευον οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι ἐγχώριοι βασιλεῖς ἐτέλουν τὰ κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν νενομισμένα, συγχρόνως δὲ συνοικειούμενος καὶ τὸν λαόν, λαμπροὺς γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας ἐτέλεσε μετὰ μεγάλων ἐπιδείξεων καὶ ἑορτῶν.

'Εκ τῆς Μέμφιδος δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἦλθεν εἰς τὸ Κάνωβον, κατὰ τὸ δυτικώτατον τῶν ἑπτὰ στομίων τοῦ ποταμοῦ. 'Ενταῦθα δ' εἰς λωρίδα γῆς, Ρακῶτιν μὲν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλουμένην, διαχωρίζουσαν δὲ τὴν λίμνην Μαρεώτιδα ἢ Μαρίαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐνέκρινεν ὁ 'Αλέξανδρος νὰ καταβάλῃ τὰ θεμέλια νέας πόλεως, ὡς καταλληλοτάτην κρίνων τὴν θέσιν ταύτην. 'Αξιοθαύμαστος δὲ τῷ ὄντι ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τῇ μεγαλονοίᾳ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Θελήσας νὰ δώσῃ ἐπισημότητα εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐξελέξατο, μετεποίησε καὶ αὖθις εἰς ὄνειρον, χάριν τῶν πολλῶν, τὰ περὶ αὐτῆς, λέγων ὅτι «ἀνὴρ λευκοτάτην ἔχων τὴν κόμην καὶ σεβάσμιος τὴν μορφήν, μοὶ ἐφάνη καθ' ὕπνους, παρῳδῶν μοι τοὺς στίχους τούτους ἐκ τῆς 'Οδυσσείας.

«Νῆσος ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ πολυκυμάντου πόντου, κειμένη ἔμπροσθεν τῆς Αἰγύπτου καὶ καλουμένη Φάρος».

'Εγερθεὶς δ' ἐν τῷ ἅμα ἐκ τῆς κλίνης ὁ 'Αλέξανδρος, ἐβάδισεν εἰς τὴν Φάρον, ἥτις τότε μὲν ἦτο εἰσέτι νῆσος, ἀκολούθως δὲ διὰ τῆς προσχώσεως προσεκολλήθη εἰς τὴν ξηράν. 'Ιδὼν δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν τόπον λίαν κατάλληλον ὡς συνιστάμενον ἐκ ταινίας, χωριζούσης λίμνην μεγάλην καὶ θάλασσαν εἰς μέγαν λιμένα περατουμένην, εἶπεν ὅτι, ὡς καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο θαυμαστὸς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων ὑπῆρχε, διαταγαὶ δ' ἐν τῷ ἅμα ἐδόθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὸ προτεινόμενον σχέδιον περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς νέας πόλεως, καὶ νὰ διαγράψωσι τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Καὶ ἀνέλαβε μὲν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὁ περίφημος ἀρχιτέκτων Δεινοκράτης, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐτελείωσεν, ἡ δ' ἐργολαβία τοῦ σχεδίου ἀνετέθη εἰς τὸν Κλεομένην Ναυκράτην, γενικὸν εἰσπράκτορα τῶν φόρων. Καὶ γῆ μὲν δὲν ὑπῆρχε λευκή, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ διαγράψωσι τὸ σχέδιον, λαβόντες δ' ἄλφιτα παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τῆς μαλακῆς γῆς ἐσημείωσαν κυκλοτερῆ καμπύλην γραμμήν, ἧς τὴν περιφέρειαν βαθεῖαι βάσεις ἐπεκράτουν, σχῆμα χλαμύδος ἀποτελοῦσαι καὶ πρὸς ἀλλήλας συμπίπτουσαι.

Καὶ εὐηρεστήθη μὲν ἐκ τοῦ σχήματος ὁ βασιλεύς, ἀλλ' ἀπροσδοκήτως πτηνὰ ἄπειρα τὸ πλῆθος καὶ παντοδαπὰ τὸ γένος, ἀπό τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον προσερχόμενα καὶ νέφη ὁμιάζοντα, οὐδ' ἐλάχιστον μέρος ἀφῆκαν τῶν ἀλεύρων, ἐφ' ᾧ τε καὶ εἰς ἄκρον κατεταράχθη ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς κακὸν οἰωνὸν θεωρήσας τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' οἱ μάντεις προέτρεψαν αὐτὸν νὰ ἔχῃ θάρρος· διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ κτιζομένη πόλις θέλει εἶσθαι πλουσιωτάτη καὶ πολλῶν ἀνθρώπων θέλει κατασταθῇ τροφεύς.

Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας οὕτω καλῶς ἐρρυμοτομήθη ἡ νέα πόλις, ὥστε νὰ διαπνέηται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ πελάγους πνεόντων ἀνέμων. Καὶ μακρὰ μὲν ἀγυιὰ διήρχετο τὴν πόλιν ἐκ τῆς κατὰ τὴν θάλασσαν πύλης πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς λεγομένης Νεκροπόλεως· ἑτέρα δ' οὐχ ἧττον μεγάλη μέν, ἀλλὰ βραχυτέρα, διεσταύρου αὐτὴν κατ' εὐθείας γωνίας πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, δι' οὗ σχεδίου καταψυχουμένη ἡ πόλις παρεῖχεν εὐκρασίαν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς.

Διέταξε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος νὰ οἰκοδομηθῶσιν ἐντὸς αὐτῆς μεγαλοπρεπῆ κτίρια καὶ ἀνάκτορα, καὶ ὁ ἴδιος προσδιώρισε τὰ μέρη, ἔνθα ἔμελλον νὰ κατασκευασθῶσι ναοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἴσιδος, θεᾶς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ποίαν θέσιν ὤφειλον νὰ λάβωσι τὸ τεῖχος, αἱ ἀγοραὶ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις δημόσια καταστήματα.

Οὕτω δ' ἀνηγέρθη ἡ ἐξ ὀνόματος τοῦ δορυκτήτορος κληθεῖσα Ἀλεξάνδρεια, διατελοῦσα μέχρι σήμερον ὡς πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Αἰγύπτου, ἢ μᾶλλον ἡ περιλαμβάνουσα ὅλον ἐν γένει τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου. Ἡ πόλις δ' αὕτη ἔχουσα περιφέρειαν δεκαπέντε μιλίων καὶ ἀριθμοῦσα πληθυσμὸν τριακοσίων χιλιάδων κατοίκων καὶ ἄλλων τοσούτων χιλιάδων δούλων, μεγάλας ἔκαμε προόδους ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Αἴγυπτον, καταστᾶσα δευτέρα πόλις τῆς οἰκουμένης μετὰ τὴν Ρώμην. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δ' ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη περίφημος διὰ τοὺς μαθηματικούς της, τοὺς φιλοσόφους, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν λαμπρὰν βιβλιοθήκην της.

Ὁ θεμελιωτὴς τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως ἐπεχείρησε νῦν νὰ κάμῃ τολμηρὰν καὶ ἐπικίνδυνον ἐκδρομὴν ἐντὸς τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου ἐπὶ κεφαλῆς ἀποσπάσματος στρατοῦ. Καὶ πολιτικὰ μὲν μέτρα καὶ προσωπικὴ κενοφροσύνη ἀφ' ἑνός, περιέργεια δὲ καὶ ἔμφυτος ρωμαντικὴ ἀφ' ἑτέρου ροπὴ εἰς ἐκτάκτους ἐπιχειρήσεις ὤθησαν εἰς τοῦτο τὸν Ἀλέξανδρον.

Πᾶς Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ἄμμωνος. Προσήρχετο δὲ νῦν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ἐν μέσῳ τῶν ὀάσεων κείμενον ναὸν τοῦ Ἄμμωνος. Εἶναι δὲ αἱ ὀάσεις χλοερὰ καὶ θαλερὰ νησίδια, κείμενα μὲν ὡς ἐν θαλάσσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου, ποτιζόμενα δὲ ὑπὸ πηγῶν καὶ ρυάκων, καὶ σκιαζόμενα ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ καρποφόρων δένδρων, οἷον φοινίκων καὶ ἐλαιῶν. Ἐλέγετο δ' ὅτι ὁ μυστηριώδης θεὸς Ἄμμων ἐκ τῆς χώρας τῶν Αἰθιόπων ἐντὸς ἱερᾶς λέμβου καταβὰς εἰς τὰς ἑκατομπύλους Θήβας, διῆλθε τὴν ἔρημον καὶ ἀνεπαύθη ἐκεῖ, παρέχων μυστηριώδεις ἀπαντήσεις εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς προσκύνησιν τοῦ μαντείου. Πέριξ δὲ τοῦ ναοῦ τούτου κατῴκουν ἱερεῖς ἀναχωρηταί, θεραπεύοντες τὸν θεὸν τοῦτον καὶ ἀπαγγέλλοντες τοὺς χρησμούς του εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν. Ἦτο δ' οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον διαδεδομένη ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ βόρειον παράλιον τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς πολλὰ πρὸς τούτοις μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Διάφοροι δ' ἀποστολαὶ παντοειδῶν πολυτίμων δώρων ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων προσεφέροντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄμμωνος ὑπὸ διαφόρων ἡρώων, βασιλέων, στρατηγῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν, σπευδόντων νὰ λάβωσι χρησμοὺς περὶ παντοίων ἀντικειμένων, ἤτοι περὶ συστάσεως ἀποικιῶν, περὶ διακηρύξεως πολέμων, περὶ ἐπιτυχίας καὶ μὴ διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ ὁ Ἡρακλῆς δὲ καὶ ὁ Περσεύς, οἱ ἐν τῇ μυθολογικῇ γενεαλογίᾳ μέγα κατέχοντες μέρος, λέγεται ὅτι ἀφίχθησαν εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον. Πασίγνωστον δ' ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ ὄλβῳ μεγαλαυχῶν καὶ διαθρυλλούμενος Κροῖσος, βασιλεὺς τῆς Λυδίας, πέμψας ἄλλοτε νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ἦτο καλὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ Κύρου, συνώδευσε τὰς ἐρωτήσεις του διὰ πλίνθων ἐκ χρυσίου κατεσκευασμένων.

Ἡ δοθεῖσα δ' εἰς αὐτὸν ἀπάντησις ἦτο ὅτι «ὁ Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει». Τίνος ὅμως ἀρχήν, τὴν ἰδικήν του ἢ τὴν τοῦ ἐχθροῦ; Λύσανδρος ἐκεῖνος, ὁ δόλιος Σπαρτιάτης, δὶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην εἰσέδυσεν αὐτοπροσώπως. Μεγάλας δ' αἱ εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον ὁδοιπορίαι παρεῖχον δυσκολίας καὶ δι' ἄλλα μέν, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος, τὸν μέγαν καύσωνα καὶ τὴν ἀενάως διεγειρομένην ὑπερβολικὴν ἄμμον. Καμβύσης, ὁ δεύτερος μετὰ τὸν Κῦρον μονάρχης τῆς Μηδοπερσικῆς δεσποτείας, ἐξελθὼν τῶν Αἰγυπτιακῶν Θηβῶν, ἠγωνίσθη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν διαθρυλλουμένην ὄασιν τοῦ Ἄμμωνος. Προσήρχετο δὲ μέγαν ἄγων στρατόν, ἐπὶ σκοπῷ βεβαίως καταχτήσεως. Μετὰ ἑπταήμερον ὁδοιπορίαν ἀπωλέσθη εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τοῦ στρατοῦ του, εἴτε δι' ἔλλειψιν ὕδατος, εἴτε καταποντισθεὶς ὑπὸ τοῦ διεγερθέντος ἀμμοσίφωνος.

Εἰς θείαν δ' ἀρωγὴν ἀπεδόθη νῦν τὸ ἀκόλουθον. Συνήθως, ὅταν μάλιστα πνέουσι νότιοι ἄνεμοι κατὰ τὰ ἔρημα ἐκεῖνα μέρη, τοσαύτη συσσωρεύεται ἄμμος, ὥστε παντάπασιν ἐξαφανίζονται τὰ σημεῖα τῆς ὁδοῦ, οὐδὲ γινώσκει ὁ διαβάτης ποῦ νὰ διευθύνῃ τὰ βήματα, ἐντὸς ἀμμώδους πελάγους εὑρισκόμενος καὶ μηδόλως σημεῖον ὁδοῦ ἀπαντῶν, οὔτε ὄρη, οὔτε δένδρα, οὔτε γήλοφον.

Ἐνῷ δὲ ὁ στρατὸς οὕτω περιεπλανᾶτο, καὶ οἱ ὁδηγοὶ ἦσαν εἰς ἀμηχανίαν

ποίαν πορείαν νὰ λάβωσιν, ἀπροσδοκήτως δύο δράκοντες ἀνθρωπίνην φωνὴν ἐκβάλλοντες, ἐνεφανίσθησαν πρὸ αὐτῶν, καὶ τοῦτο μὲν ἔπλασεν ὁ μῦθος πρὸς ἐξόγκωσιν τῆς δυσχερείας τοῦ ἔργου, πράγματι ὅμως δύο κόρακες ἐφάνησαν ἱπτάμενοι πρὸ τοῦ στρατεύματος,οἵτινες καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς τῆς ἀπορίας, καὶ τούτους ἀπεφασίσθη νὰ λάβωσιν ὡς ὁδηγούς, ἀκολουθοῦντες τὴν πτῆσιν αὐτῶν. Καὶ ἐθεωρήθη μὲν τοῦτο ὡς θεία μεσολάβησις, ἀλλὰ λέγεται ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα κατὰ τὴν Ἀφρικάνικὴν ἔρημον διὰ τῆς ἐμφανίσεώς των συνήθως δεικνύουσιν ὅτι ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχουσι φρέατα.

Οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν ἀναφέρει πόσον στρατὸν παρέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος, καίτοι πολλαχοῦ λόγος γίνεται καμήλων καὶ ἀσκῶν πρὸς μετακόμισιν ὕδατος. Ὀλίγον δὲ διατρίψαντες χρόνον οἱ Μακεδόνες πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὕδατος εἰς τὸ Παραιτώνιον, ἐπίσημον πόλιν τῶν Κυρηναίων, ὧν τοὺς πρέσβεις καὶ τὰ δῶρα λίαν εὐγενῶς βεβαίως παρεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος; ἐκεῖθεν ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των, μηδεμίαν ἀπαντήσαντες ἄλλην πόλιν, ἀλλ' οὐκ ὀλίγας δοκιμάζοντες δυσκολίας ἕνεκα τοῦ διεγειρομένου τρομεροῦ κονιορτοῦ.

Μετὰ τέσσαρας δ' ἡμέρας τὸ ἐν τοῖς ἀσκοῖς τοῦ στρατεύματος ὕδωρ ἐξέλιπε, καὶ πάντες ἤδη ἠσθάνοντο τὴν φρίκην τῆς δίψης δι' ἔλλειψιν ὕδατος. Μεγάλη βροχὴ ἐν τούτοις ἔπεσε, καὶ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς δώρημα προνοίας, καθόσον μάλιστα τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι σύνηθες κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, ἅτινα, ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχουσι κείμενα παρὰ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, μαστίζονται ὑπὸ ἀνομβρίας.

Ὀκτὼ ἡμέρας φαίνεται ὅτι ἐδαπάνησεν ὁ Ἀλέξανδρος, μεταβαίνων ἐκ τοῦ παραλίου τῆς Μεσογείου εἰς τὴν διαβόητον ὄασιν τοῦ Ἄμμωνος. Ἐθαύμασαν δὲ τὰ μέγιστα οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον βλέποντες τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου ὄασιν ταύτην, ἥτις ἦτο πλήρης φοινίκων καὶ ἐλαιῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἅλας ὀρυκτὸν ὑπῆρχε κατὰ τὴν ὄασιν ταύτην, διαφανὲς ὡς κρύσταλλος, ὅπερ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐντὸς κοιτίδων πλεκτῶν ἐκ φοινίκων ἐμβάλλοντες προσέφερον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν αὐλικῶν ὡς δῶρον ἐκλεκτόν, τὸ δ' ἅλας τοῦτο μετεχειρίζοντο οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὰς θυσίας ὡς πολὺ καθαρώτερον τοῦ θαλασσίου ἅλατος.

Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἀλλόκοτος πηγὴ ἐντὸς τῆς ὀάσεως ταύτης, μηδεμίαν φέρουσα ὁμοιότητα πρὸς ἄλλας ἐκ τῆς γῆς ἀναβρυούσας πηγάς. Καθόσον προύχώρει ἡ ἡμέρα, τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ταύτης ἐγίνετο ψυχρότερον, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν καθίστατο ψυχρότατον, ἀκολούθως δὲ, καθόσον ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἐγίνετο θερμότερον καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἦτο θερμότατον.

Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ διαφόρων πηγῶν ὕδατος ἐφαίνετο ὅτι ἡ ὄασις αὕτη ἦτο προωρισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ τούτου.

Τὸ κατὰ τὴν εἴσοδον δὲ μάλιστα τοῦ μαντείου κείμενον εἴδωλον τῆς σφιγγὸς παρεῖχεν ἰδιαιτέραν σοβαρότητα κατὰ τὸ μέρος τοῦτο.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐν τῷ ναῷ θεοῦ ἦτο Κριοπρόσωπον, ἤτοι σχῆμα ἀνθρώπου

ἔχοντος κεφαλὴν καὶ κέρατα κριοῦ. Παντοειδῆ δὲ κοσμήματα καὶ δῶρα τῶν εὐλαβῶν περιεκόσμουν, ὡς εἴρηται, τὸ εἴδωλον τοῦ θεοῦ τούτου, οἱ δὲ προσδιωρισμένοι, ὡς εἴπομεν, ὀγδοήκοντα ἱερεῖς εἰς θεραπείαν τοῦ εἰδώλου, περιῆγον αὐτὸ ἐν λιτανείᾳ κατ' ἐπισήμους ἑορτὰς καὶ περιστάσεις, δέσποιναι δὲ καὶ παρθένοι παρηκολούθουν ᾄδουσαι ὕμνους.

Τοιαύτη δὲ συνοδεία ἐξῆλθε νῦν εἰς ἐπίσημον προϋπάντησιν τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὅστις καὶ ὡδηγήθη εἰς τὸν ναόν, ὅπου καὶ ὁ ἀρχιερεὺς παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὰς ζητηθείσας ἀποκρίσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ· εἰσῆλθε δὲ μόνος ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ μαντείου τούτου, καὶ τί εἶδεν, ἢ τί συνέβη ἐκεῖ, εἰς οὐδένα ἄλλον ἀπεκαλύφθη, ἁπλῶς δὲ μόνον διεδόθη ὅτι καλὰς ἔλαβε πληροφορίας καὶ ἀπαντήσεις εἰς τὰ ἐρωτώμενα, εἰς διαφόρους δέ, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐδόθησαν εἰκασίας οἱ περὶ αὐτόν, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ὁ πρῶτος λόγος ὃν οὗτοι ἤκουσαν ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς ἀπηύθυνεν εἰς τὸν 'Αλέξανδρον ἦτο· «Χαῖρε, ὦ παῖ». Οὗτος δ' ἀπήντησεν. «Ἔστω, ὦ πάτερ· δός μοι δὲ παντὸς τοῦ κόσμου τὴν ἀρχήν».

Ἄλλοι δὲ ἀντὶ τούτου διέδωκαν ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς θελήσας νὰ λαλήσῃ ἑλληνιστὶ καὶ προθυμούμενος νὰ προσείπῃ τὸν 'Αλέξανδρον διὰ τῆς λέξεως «ὦ παιδίον», ὑπέπεσεν εἰς βαρβαρισμὸν λέγων «ὦ παιδίος», ὅπερ ἀσμένως παρεδέχθη ὁ 'Αλέξανδρος, διαλυόμενον εἰς τὰς δύο λέξεις, **ὦ παῖ-Διός**, ἐξ οὗ καταφαίνεται ἡ ἐκ Διὸς γέννησις τοῦ 'Αλεξάνδρου· τελευταῖον δ' ἐκ πάντων τούτων ἐσχηματίσθη ἡ παράδοσις ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἠρώτησε τὸν χρησμόν, πρῶτον ἂν πάντες οἱ φονεῖς τοῦ πατρός του ἐτιμωρήθησαν· «Μὴ βλασφήμει, ὦ τέκνον, ἀνεβόησεν ὁ προφήτης, οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἐπιβουλευθῇ τὸν γεννήσαντά σε, ἀλλ' ἂν ἐρωτᾷς διὰ τοὺς φονεῖς τοῦ Φιλίππου πάντες ἔλαβον τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν».

'Ακολούθως δ' ὁ 'Αλέξανδρος ἠρώτησεν ἂν μέλλῃ νὰ νικήσῃ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ὁ δὲ χρησμὸς ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου εἰς αὐτὸν προώρισται, καὶ ὅτι διὰ παντὸς θέλει εἶσθαι ἀνίκητος, μέχρις οὗ μετατεθῇ εἰς τοὺς κόλπους τῶν θεῶν, ἔνθεν ἐξῆλθε.

Καὶ οὐδεμίαν μὲν φυσικῷ τῷ λόγῳ, παρεῖχε πίστιν ὁ 'Αλέξανδρος εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ὄχλου ᾀδόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ἐβεβαίου, οὔτε ἠρνεῖτο αὐτά, παρεῖχεν εἶδος μυστηριώδους γοητείας, δι' ἧς ἐξεθαμβοῦντο οὐ μόνον οἱ βάρβαροι ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πολὺ ἐμφρονέστεροι ἐκείνων Ἕλληνες.

Πληγεὶς εἴς τινα μάχην ὁ 'Αλέξανδρος, «Αἷμα, ἀνέκραξεν, εἶναι τοῦτο, καὶ ὄχι ἰχώρ, οἷός πέρ τε ρέει ἐκ τῶν ἀθανάτων». Καὶ εἰς τὴν μητέρα του ὅμως γράφων, ἀφοῦ τῇ ἀνέφερε διάφορα θαυμάσια περὶ τῆς καλλονῆς τοῦ ἐξόχου τούτου χώρου. «Ὅταν ποτὲ συναντηθῶμεν, ἐπρόσθεσε, θὰ ἀνακοινώσω εἰς σὲ μόνην τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀνακαλυφθέντα μοι μυστήρια».

Τὸ βεβαιότερον πάντων εἶναι ὅτι τὰ πλουσιοπάροχα δῶρα τοῦ μεγαλόφρονος βασιλέως ἔκαμαν τοὺς ἱερεῖς, καὶ πρὸ πάντων τὸν προεδρεύοντα ἀρχιερέα, νὰ χαιρετήσῃ καὶ νὰ φιλοφρονηθῇ τὸν νέον δεσπότην ὡς υἱὸν τοῦ Ἄμ-

μωνος, ὑποσχόμενος εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου ὅλου, καὶ τὴν εἰς τοὺς κόλπους τῶν θεῶν μετάβασιν αὐτοῦ.

Πιθανῶς ὁ 'Αλέξανδρος κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μέμφιν διὰ τῆς ἐρήμου, κατ' ἄλλους δὲ ἄλλην ἔλαβε διεύθυνσιν. Εἰς τὴν Μέμφιν δ' ἤδη διάφοροι πρέσβεις ἀφίκοντο ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῶν συνειλεγμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν 'Ισθμίων, στεφανοῦντες αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ συγχαίροντες αὐτὸν ἐπὶ ταῖς λαμπραῖς νίκαις του· 'Ιδιαίτερος δὲ πρὸς τούτοις στρατὸς μισθοφόρων Ἑλλήνων ἐστάλη εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ 'Αντιπάτρου, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Μενίδας, καὶ πεντακόσιοι δ' ἱππεῖς ἐκ Θράκης προσῆλθον.

'Ενταῦθα ὁ 'Αλέξανδρος διέτριψε χρόνον τινὰ ἐπιθεωρῶν τὸν στρατὸν καὶ κανονίζων τὴν κυβέρνησιν τοῦ νέου τούτου βασιλείου· διένειμε δὲ πρὸ πάντων εἰς πλειότερα πρόσωπα τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου, ἥτις εἰς ἕνα μόνον συγκεντρουμένη ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ ἐπικίνδυνος εἰς αὐτόν, ἕνεκα τῆς ἐξιδιασμένης φύσεως καὶ τῆς ὀχυρότητος τῆς χώρας, φρονίμως δὲ διετήρησε καὶ τὴν ἀρχαίαν διαίρεσιν τοῦ τόπου εἰς δύο νομαρχίας, ἤτοι τὴν ἄνω Αἴγυπτον καὶ τὴν κάτω Αἴγυπτον. Καὶ μετὰ τῶν ἀρχιδικαστῶν δέ, οἵτινες καὶ κυρίως ἀπετέλουν τὴν ὑψηλοτέραν μεταξὺ τῶν κατοίκων τάξιν, δύο προσετέθησαν ἐκ τῶν οἰκείων του, οἵτινες ὅμως ρητῶς διετάχθησαν ὀλίγον, ὅσον ἔνεστι, νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ ἐγχώρια νόμιμα ἔθιμα.

Συγχρόνως δὲ καὶ θέλων νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξουσίαν, διώρισεν ἰδίους φρουροὺς ὑπὸ Ἕλληνας ἀρχηγοὺς εἴς τε τὴν Μέμφιν καὶ τὸ Πηλούσιον, τὰς κυριωτέρας θέσεις τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι διετάχθησαν ὡσαύτως νὰ σέβωνται τοὺς ἐγχωρίους νόμους. Τὰ δὲ περὶ τῶν Ἑκατομπύλων Θηβῶν διαθρυλλούμενα ἤθελον διερεθίσει τὸν 'Αλέξανδρον νὰ διαβῇ καὶ αὖθις τὸν ποταμόν, ἀπερχόμενος εἰς αὐτάς, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη ἕνεκα τῆς ἀφιχθείσης εἰδήσεως ὅτι ἄνωθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ἅπας ὁ Περσικὸς στρατὸς συνήγετο, μελετῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν περὶ τῶν ὅλων μάχην.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Μεσοποταμίᾳ, Περσίᾳ καὶ ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις. — Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη.



ΤΗΝ ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 331 π.Χ. ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Τύρον, ἔνθα προσῆλθε καὶ ὁ στόλος αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἦτο ἕτοιμος καὶ πρόθυμος νὰ συνάψῃ νέαν ἀποφασιστικὴν μάχην μετὰ τοῦ Δαρείου. Ἀνέτως δ' ἐκεῖ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν ἐγχώριον Ἡρακλέα καὶ τοὺς ἄλλους θεούς, καὶ διαφόρους ἐτέλεσεν ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, γυμνικούς τε καὶ τραγικούς, ἐφ' ᾧ τε καὶ οἱ ἐπισημότεροι ὑποκριταὶ τῆς Ἑλλάδος προσεκλήθησαν, περιφανεστέραν καθιστῶντες τὴν πανήγυριν. Τότε δ' εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τύρου καὶ ἡ Πάραλος ναῦς τῶν Ἀθηνῶν, φέρουσα τοὺς πρέσβεις Διόφαντον καὶ Ἀχιλλέα, οἵτινες συνεχάρησαν τὸν βασιλέα ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀδιαρρήκτου φιλίας καὶ συμμαχίας τῆς πόλεώς των διεβεβαίωσαν αὐτόν.

Πρὸς ἀνταμοιβὴν δὲ τῆς φιλοφροσύνης ταύτης οἱ ἐν Γρανικῷ αἰχμάλωτοι Ἀθηναῖοι ἀπολυτρωθέντες ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἴδια. Πληροφορηθεὶς δὲ περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὑποκινουμένων ταραχῶν, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διαμενόντων πιστῶν εἰς αὐτόν, παρήγγειλε τὸν ἐν Κρήτῃ σταθμεύοντα Ἀμφότερον νὰ προσλάβῃ ἑκατὸν πλοῖα Κυπρίων τε καὶ Φοινίκων καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν.

Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ θέρους ἤρξατο ἡ μεγάλη κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους ἐπίθεσις. Ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων συνιστάμενος ἤδη, ὡς εἴρηται, ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἱππέων, ἐπήρχετο περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου μηνός· ὅτε δὲ προεχώρησαν εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν κατὰ τὴν Λάμ-

ψακον, ὁ 'Αλέξανδρος προέπεμψεν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν διὰ ταχυτέραν διάβασιν τοῦ στρατοῦ. Καὶ σταλεὶς μὲν ὁ Μαζαῖος παρὰ τοῦ Δαρείου μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν τε καὶ ἱππέων, ἐκώλυσε τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γεφυρῶν, μετ' ὀλίγον ὅμως μαθὼν ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος ἐπήρχετο μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ, φοβηθεὶς ἐτράπη εἰς φυγήν, οἱ δὲ Μακεδόνες γεφύρας δύο ἐκ πλοιαρίων κατασκευάσαντες διέβησαν τὸν Εὐφράτην, μηδενὸς τολμῶντος νὰ ἐπιφέρῃ ἐλάχιστον κώλυμα· ὁ δ' 'Αλέξανδρος καταγοητευθεὶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ τόπου, διέταξε νὰ κατασκευασθῇ κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην πόλις, λαβοῦσα τὸ ὄνομα Νικηφόριον.

'Επὶ δύο σχεδὸν μῆνας ἀγνοοῦμεν ποίαν πορείαν ἀκριβῶς ἔλαβον τὰ στρατεύματα τοῦ 'Αλεξάνδρου, καὶ ποῖα συμβεβηκότα παρηκολούθησαν εἰς αὐτά, γιγνώσκομεν δὲ μόνον ὅτι βορείαν λαβόντα διεύθυνσιν διέβησαν διὰ τῆς Μεσοποταμίας, ἥτις ὀρεινὴ οὖσα, ἦτο καὶ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους καὶ ἀφθονώτερα παρεῖχε τὰ ἀναγκαῖα.

Φθάσαντες δ' εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν οἱ Μακεδόνες συνέλαβον κατασκόπους τινὰς τῶν Περσῶν, παρ' ὧν καὶ ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στρατοῦ ἦτο εἰς μεγάλην κίνησιν κατὰ τὸ ἀπέναντι μέρος. 'Εν τῷ ἅμα ὁ 'Αλέξανδρος ἔσπευσε νὰ διέλθῃ καὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, φοβούμενος μὴ ἀπαντήσῃ κώλυμά τι· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας οὐδεὶς ἐφαίνετο προσερχόμενος. Τολμηραὶ ἐπιχειρήσεις καὶ πολεμικὴ ἱκανότης ἦσαν πάντῃ ἄγνωστα εἰς τὸν Πέρσην μονάρχην.

Παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Μοσσοὺλ ὁ 'Αλέξανδρος διέβη τὸν Τίγρητα ποταμόν, καὶ οὐδεμίαν μὲν τῳόντι ἀντίστασιν ἀπήντησαν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας οἱ Μακεδόνες διέβησαν τὸν ποταμὸν διὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος, τὰς κρημνώδεις ὄχθας καὶ τὰ κατὰ τὴν πηγὴν αὐτοῦ προσκόμματα. Καὶ ἀναγκαζόμενοι μὲν οἱ ταλαίπωροι στρατιῶται νὰ διαβαίνωσι κωλυμβῶντες τὸν ποταμόν, κρατοῦντες τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς των, περιῆλθον εἰς μέγιστον κίνδυνον νὰ παρασυρθῶσιν ὑπὸ τοῦ ρεύματος· οὐδὲν ὅμως ἄλλο ἀπευκταῖον συνέβη εἰς αὐτούς, εἰμὴ ὅτι πολλάκις ὤφειλον νὰ ρίπτωσι τὰ ὅπλα καὶ τὰς ἀποσκευάς των ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, ἀγωνιζόμενοι νὰ σωθῶσι.

Καὶ οὐκ ὀλίγον μὲν ἔπαθον ἐκ τῆς ἐπιπόνου ὁδοιπορίας των, ἀλλὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἀνάπαυσις ἐπήγαγεν εἰς αὐτοὺς τὰς δυνάμεις των συγχρόνως δὲ καὶ ὁλικὴ ἔκλειψις σελήνης, αἴφνης συμβᾶσα τὴν 20 Σεπτεμβρίου, διήγειρε τοὺς δεισιδαίμονας φόβους ἐν τῷ στρατῷ, ἀγνοοῦντι βεβαίως τὰς φυσικὰς αἰτίας τοῦ φαινομένου τούτου.

'Επὶ πολὺν ἤδη χρόνον ἀποπλανηθέντες, καὶ πολὺ ἀπὸ τῆς πατρίδος των ἀπέχοντες, ἀδιαβάτους δ'ἐρήμους διελθόντες, ὑψηλὰ ὄρη ἀναρριχηθέντες, καὶ ἐπικινδύνους ποταμοὺς διαβάντες, οὐκ ὀλίγον κατεταράχθησαν νῦν ὑπὸ τῆς ἐκλείψεως ταύτης, ὡς θεῖον μήνυμα αὐτὴν ἐκλαμβάνοντες, καὶ μέγα τι δεινὸν κατὰ τὴν ἰδέαν των ὡς ἐπικείμενον κατ' αὐτῶν εἰκάζοντες, ὅτε ἔμελλον νὰ ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς στρατὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐπίφοβον διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ

πλῆθος, ἀλλ' ὁ μάντις 'Αρίστανδρος ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, παραστήσας ὅτι ἐπειδὴ ἡ σελήνη εἶναι τὸ ἄστρον τῶν Περσῶν, καθὼς ὁ ἥλιος εἶναι τὸ ἄστρον τῶν 'Ελλήνων, οἱ θεοὶ διὰ μέλανος πέπλου καλύψαντες αὐτήν, διεδήλουν τὴν ἐντὸς τοῦ μηνὸς νίκην εἰς τὸν 'Αλέξανδρον καὶ τὴν παντελῆ καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ του. 'Ο δὲ βασιλεὺς τελέσας θυσίαν εἰς τὴν σελήνην, τὸν ἥλιον καὶ τὴν γῆν, ὧν ἔργον ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἦτο ἡ ἔκλειψις αὕτη, τὴν ἐπιοῦσαν προέβαινε πρὸς συνάντησιν τῶν Περσῶν.

'Ο Δαρεῖος ἀφ' ἑτέρου βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ διακινδυνεύσῃ περὶ τῶν ὅλων, συναγαγὼν ἅπασαν τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν τῆς 'Ασίας, προέβη πρὸς βορρᾶν τῆς χώρας κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ὅριον τοῦ Τίγρητος· ἀφήνων δὲ τὰς βαρείας ἀποσκευάς, τὰ σκευοφόρα καὶ τοὺς μαχίμους ἄνδρας εἰς τὰ ῎Αρβηλα, προεχώρησε πρὸς τὸν ποταμὸν Λύκον, ἔνθα πέντε ἡμέρας ἐδαπάνησε μεταβιβάζων τὸν μέγαν στρατόν του διὰ γεφύρας εἰς τὰ Γαυγάμηλα, παρὰ τῷ Βουμώδῳ ποταμῷ, ὀλίγα μίλια γεωγραφικὰ ἀπέχοντι τῆς κώμης τῶν 'Αρβήλων. Προετιμήθη δὲ καὶ προπαρεσκευάσθη ὑπὸ τῶν Περσῶν κυρίως τὸ μέρος τοῦτο ὡς κατάλληλον πεδίον μάχης, καθ' ὃ ἀνετώτερον ἠδύναντο νὰ μάχωνται οἱ ἀπειράριθμοι ἱππεῖς, τὰ δρεπανηφόρα ἁμάξια καὶ οἱ ἐλέφαντες τῶν συμμάχων 'Ινδῶν, καὶ τοῦτο διότι ἡ ἐν 'Ισσῷ προτέρα ἧττα τοῦ Δαρείου ἀπεδόθη εἰς τὸ στενὸν τοῦ τόπου μᾶλλον, οὗ ἕνεκα ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ Δαρείου ἔμενεν ἀνενέργητος, ἢ εἰς τὴν ὑπερτέραν ἱκανότητα καὶ ἀνδραγαθίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του.

'Ο ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δαρείου ἦτο καθ' ὑπερβολὴν μέγας, συμποσούμενος εἰς ἑκατὸν μυριάδας, ἓν ἑκατομμύριον δηλαδὴ καὶ τετρακισμυρίους ἱππεῖς κατὰ 'Αρριανόν, οἵτινες, ὅσον καὶ ἂν ἐλαττώσωμεν αὐτούς, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ περιστείλωσι καὶ νὰ καταθραύσωσι διπλασίους Μακεδόνας, ἂν εἶχον δραστήριον καὶ γενναῖον ἡγεμόνα, καὶ ἂν ἐνεπνέοντο ὑπὸ κοινοῦ τινος αἰσθήματος· ἦσαν ἐν ἑνὶ λόγῳ οἱ γενναιότεροι πολεμισταὶ τῆς 'Ασίας, συνειλεγμένοι ἐκ τῶν ἀτιθάσσων φυλῶν τοῦ Καβούλ, τοῦ ῎Ωξου, τῶν περιχώρων λαῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, καὶ τῶν ὀρέων τῆς 'Αρμενίας καὶ Σουσίας μετὰ ἰσχυροῦ σώματος μισθοφόρων 'Ελλήνων, ἀλλ' οὐχὶ μόνον οὗτοι ἦσαν ξένοι καὶ ἀπηλλοτριωμένοι πρὸς ἀλλήλους, κατά τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβαῖαι ἐχθρικαὶ διαθέσεις ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν διαφόρων τούτων φυλῶν, οὐδὲ διείποντο ὑπὸ γενικῆς τινος ἀρχῆς ἢ ἰδιαιτέρου τινὸς συμφέροντος.

'Ο δ' 'Αλέξανδρος πρὸς ἀριστερὰν μὲν ἔχων τὰ Γορτυαῖα ὄρη, πρὸς δεξιὰν δὲ τὴν Τίγρητα, προεχώρει ἤδη πρὸς μεσημβρίαν διευθυνόμενος πρὸς τὴν 'Ασσυρίαν χώραν, ἐκεῖ δὲ μαθὼν παρὰ τῶν συλληφθέντων πάλιν κατασκόπων τῶν Περσῶν, ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔφθασεν εἰς Γαυγάμηλα, ἔσπευσε καὶ οὗτος εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην τὸ ἑσπέρας τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς οἱ δύο στρατοὶ εὑρέθησαν ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου.

Συμβούλιον δ' ἐν τῷ ἅμα συνεκροτήθη παρὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν Μακεδόνων, ἂν ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πάντες

μὲν ἔδειξαν ὅτι ἐπεθύμουν εὐθὺς νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν βαρβάρων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἠκολούθησε νῦν τὴν γνώμην τοῦ Παρμενίωνος, εἰπόντος κατὰ τὸ παρὸν μὲν νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ Ἄρβηλα γηλόφων, αὐτὸς δὲ περιελθὼν ἁπάσας τὰς θέσεις, καθ' ἃς προέβλεπεν ὅτι ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ μάχη, καὶ διερευνήσας μὴ ὑπῆρχον ὑποκρύφιοι τάφροι ἢ καὶ οἱουδήποτε ἄλλου εἴδους ὑπόνομοι καὶ ἐνέδραι, ἐπανέστρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς συγκαλέσας τοῦ στρατοῦ:

«Δὲν εἶναι ἀνάγκη, εἶπεν εἰς αὐτούς, ἐγὼ νὰ σᾶς προτρέψω καὶ νὰ σᾶς παροτρύνω νὰ φανῆτε πρόθυμοι εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα, διότι ἱκανῶς ἤδη σᾶς προτρέπουσι καὶ σᾶς ἐνθαρρύνουσι κατὰ τοῦτο ἡ ἰδία ὑμῶν εὐτολμία καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα, ἅτινα ἐδείξατε ἐν Γρανικῷ καὶ ἐν Ἰσσῷ, καὶ δι' ὧν ἐδοξάσατε τὰ Μακεδονικὰ ὅπλα, ἐκ θεμελίων διασείσαντες τὸ κράτος τῶν Περσῶν.

«Δὲν προτρέπω λοιπὸν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀξιῶ, ὑμεῖς νὰ προτρέψητε τοὺς ὑφ' ὑμᾶς μαχομένους νὰ φανῶσι γενναῖοι καὶ πρόθυμοι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ὁ λοχαγὸς ἂς ἐνθαρρύνῃ τὸν λόχον του, ὁ ἴλαρχος τὴν ἴλην του, ὁ ταξίαρχος τὴν ταξιαρχίαν του καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ πεζικοῦ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιτετραμμένην φάλαγγα, διότι δὲν πρόκειται τώρα περὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, οὐδὲ περὶ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, περὶ τῆς ὁποίας καὶ θέλει ἀποφασισθῇ ποῖοι πρέπει νὰ εἶναι κύριοι αὐτῆς, οἱ Ἕλληνες ἢ οἱ Πέρσαι.

«Οὐδὲ χρεία πρὸς τούτοις εἶναι νὰ ἐξεγείρητε τὴν πρὸς τὰ καλὰ προθυμίαν αὐτῶν, διότι οἴκοθεν οὗτοι ὡς Μακεδόνες νοοῦσι καὶ πράττουσι τὸ καθῆκόν των, ἀλλὰ νὰ διατάξητε αὐτοὺς νὰ τηρῶσιν ἐν τῷ κινδύνῳ τὴν ἀνήκουσαν τάξιν, καὶ νὰ σιωπῶσι μὲν ὁσάκις εἶναι ἀνάγκη, νὰ φωνάζωσι δ' ἐντόνως ὁσάκις θεωρεῖται καλὸν τὸ βοᾶν, καὶ νὰ ἀλαλάζωσιν ὁσάκις εἶναι καιρὸς ἀλαλαγμοῦ. Πρὸ πάντων δὲ νὰ προσέχωσι νὰ ἀκούωσι καλῶς τὰ παραγγελλόμενα καὶ νὰ ἐκτελῶσιν αὐτὰ ταχέως, διότι πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται ἅπαντες, ὅτι πᾶν τὸ μετ' ἀμελείας πραττόμενον ἀποβαίνει πρὸς βλάβην, τὸ δὲ μετ' ἐπιμελείας γιγνόμενον πρὸς βέβαιον ὄφελος».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παραγγείλας ὁ Ἀλέξανδρος, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὰς σκηνάς των καὶ νὰ δειπνήσωσι, νὰ βάλωσι δὲ καὶ τὸν στρατὸν νὰ ἀναπαυθῇ, ὥστε τὴν ἐπιοῦσαν νὰ εἶναι ἕτοιμος εἰς μάχην.

Ἐνῷ οἱ Μακεδόνες ἀνεπαύοντο ὁ δ' Ἀλέξανδρος διέτριβε περὶ τὴν σκηνήν του μετὰ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου, ἱερουργίας τινὰς ἀπορρήτους τελῶν, καὶ εἰς τὸν Φόβον θυσίας προσφέρων, οἱ πρεσβύτεροι τοῦ ἀποσπάσματος τῶν ἑταίρων μετὰ τοῦ Παρμενίωνος ἵσταντο ἀναλογιζόμενοι τὸ μέγα τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἅπασα ἡ κατὰ τὰ Γορδυαῖα ὄρη πεδιὰς ἐφαίνετο καταλάμπουσα ὑπὸ φώτων βαρβάρων, συγκεχυμένος δὲ θόρυβος ὡς ἐκ διαφόρων ἐθνῶν προερχόμενος καὶ βοὴ ἀκατάληπτος ἐξήρχετο ὡς ἐκ πελάγους ἀχανοῦς. «Πόσον μέγα, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, καὶ πόσον δύσκολον προφανῶς νὰ συμπλακῶμεν μετὰ τοῦ ἀπείρου τούτου πλήθους, καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύ-

γωμεν τοιοῦτον τρομερὸν κίνδυνον;» Κοινῇ δὲ γνώμῃ προσέρχεται ὁ Παρμενίων εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰ ἱερά, «Καλὸν εἶναι, Ἀλέξανδρε, τῷ εἶπε, νὰ ἐπιτεθῶμεν ἀμέσως διὰ νυκτὸς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐνῷ ἐκεῖνοι εἶναι ἀπροφύλακτοι καὶ δὲν μᾶς περιμένουσιν».—«Οὐ κλέπτω τὴν νίκην», ἀπήντησεν ἀγερώχως ὁ Ἀλέξανδρος. Καὶ τοῦτο μάλιστα φοβούμενος καὶ ὁ Δαρεῖος, ἐκράτει τὴν νύκτα τὸν στρατόν του εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς ἣν κατ' ἀρχὰς εἶχε τοποθετήσει αὐτόν, ἄνευ τάφρου καὶ χάνδακος, καὶ ἑπομένως μὴ ἔχων ἐξησφαλισμένον στρατόπεδον, ἐκ φόβου μὴ διὰ νυκτὸς ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ ὁ ἐχθρός.

Ἡ τοιαύτη δὲ θέσις ἔβλαψεν οὐκ ὀλίγον τοὺς Πέρσας, ἐξαντλήσασα τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἕνεκα τῆς ἀϋπνίας καὶ ἀφαιρέσασα τὴν τόλμην των, ὁ δ' Ἀλέξανδρος εἶχε προλάβει νὰ διευθετήσῃ καλῶς τὸν στρατόν του, προτειχίσας αὐτὸν διὰ τάφρου καὶ χάνδακος.

Ἀπελθόντος δὲ τοῦ Παρμενίωνος, εἰς βαθύτατον ὕπνον παρεδόθη ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, ὥστε ἅμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ προσελθόντες ἠπόρουν περὶ τούτου, καὶ διέταξαν μὲν τοὺς στρατιώτας νὰ προγευματίσωσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καιρὸς ἐν τούτοις ἦτο ἐπὶ μᾶλλον κατεπείγων, ὁ Παρμενίων ἐμβὰς καὶ πάλιν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τρὶς αὐτὸν καλέσας ἐξ ὀνόματος, καὶ ἀφυπνίσας αὐτὸν τῷ παρέστησε τὸν θαυμασμόν του.

«Πῶς δύνασαι, τῷ εἶπε, τοσοῦτον βαθέως καὶ ἡσύχως νὰ κοιμᾶσαι, ὡς νὰ εἶχες ἤδη νικήσει, καὶ οὐχὶ ὡς μέλλων νὰ ἀγωνισθῇς τὸν σπουδαιότατον καὶ κρισιμώτατον ἀγῶνα!» Ὁ δ' Ἀλέξανδρος φαιδρῶς ὑπομειδιῶν, «Καὶ δὲν σὲ φαίνεται, εἶπεν, ὅτι ἐνικήσαμεν ἤδη, ἀφοῦ ἀπηλλάγημεν πλέον τοῦ κόπου νὰ περιπλανώμεθα καὶ νὰ ζητῶμεν εἰς ἀπεράντους καὶ ἐρήμους χώρας τὸν Δαρεῖον, ὅστις δεικνύει ὅτι ἀποφεύγει τὴν μάχην;»

Ἐγερθεὶς δὲ τῆς κλίνης ὁ Ἀλέξανδρος, ἐφόρεσεν ἐν τῷ ἅμα τὴν περικεφαλαίαν του, ἥτις ἦτο μὲν σιδηρᾶ, ἀλλ' ἔστιλβεν ὡς ἄργυρος καθαρός, καὶ ἦτο ἔργον τοῦ τότε περιφήμου κατὰ τὰ τοιαῦτα Θεοφίλου. Συνήθως δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐφόρει καὶ ἐπενδύτην Σικελικόν, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε διπλοῦς θώραξ λινοῦς, ἐκ τῶν ἐν Ἰσσῷ κυριευθέντων· περὶ δὲ τὸν τράχηλον εἶχε προσηρμοσμένον περιτραχήλιον σιδηροῦν καὶ λιθοκόλλητον, εἶχε δὲ καὶ μάχαιραν θαυμαστὴν διά τε τὴν βαφὴν καὶ τὴν ἐλαφρότητα, δῶρον τῶν ἐν Κύπρῳ Κιτιέων· πάντοτε δ' ὁ Ἀλέξανδρος μετεχειρίζετο τὴν μάχαιραν κατὰ τὰς μάχας· ἔφερε καὶ χλαμύδα πολύτιμον κατὰ τὴν ἐργασίαν, ἔργον τοῦ Ἑλικῶνος, περιφήμου ὑφαντοῦ τῆς Κύπρου, καὶ δῶρον εἰς αὐτὸν προσφερθὲν ὑπὸ τῶν Ροδίων.

Καὶ ὅτε μὲν συνήθως ἵππευεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἴτε προτρέπων, εἴτε διατάσσων καὶ ἐπιβλέπων τι, μετεχειρίζετο ἄλλον ἵππον, φειδόμενος τοῦ Βουκεφάλου, ὡς παρήλικος ἤδη, κατὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης τῷ προσήγετο ὁ ἵππος ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνων ἤρχιζε τὴν μάχην.

Πρὶν δ' ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὴν μάχην, καλὸν κρίνομεν νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς τάξεως καθ' ἣν ἐτάχθησαν ἀμφότεροι οἱ στρατοί.

Τὸ μὲν εὐώνυμον μέρος τοῦ Δαρείου εἶχον οἱ Βάκτριοι ἱππεῖς καὶ οἱ ὅμοροι τούτοις Ἰνδοί, καὶ οἱ Δάαι, καὶ οἱ Ἀραχῶται, εἶτα δ' ἦσαν οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ὁμοῦ καὶ πεζοί, ἀναμεμιγμένοι, καὶ οἱ Σούσιοι, καὶ οἱ Καδούσιοι, κατὰ δὲ τὸ δεξιόν, οἱ ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ οἱ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, εἶτα δὲ οἱ Μῆδοι, οἱ Πάρθοι καὶ οἱ Σάκαι, ἀκολούθως δ' οἱ Τάπουροι καὶ οἱ Ὑρκάνιοι, εἶτα δ' οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Σακεσῖναι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ἔνθα ἦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος, ἦσαν τεταγμένοι οἱ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως καὶ οἱ μηλοφόροι λεγόμενοι Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοι Ἰνδοὶ καὶ οἱ Κᾶρες οἱ λεγόμενοι Ἀνάσπαστοι, καὶ οἱ Μάρδοι τοξόται, ἔτι δὲ βαθύτερον ἦσαν οἱ Οὔξιοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ παρὰ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κάτοικοι καὶ οἱ Σιτακινοί.

Κατὰ τὸ εὐώνυμον δὲ πρὸς τούτοις ἦσαν προτεταγμένοι ὡς πρὸς τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Σκύθαι ἱππεῖς καὶ χίλιοι περίπου Βάκτριοι, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατόν· οἱ δ' ἐλέφαντες ἐτέθησαν κατὰ τὴν ἴλην τὴν βασιλικήν, ἔνθα ἦσαν καὶ ἕως πεντήκοντα ἕτερα ἅρματα· κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἦσαν οἱ ἱππεῖς τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Καππαδόκων, καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα πεντήκοντα· οἱ δὲ μισθοφόροι Ἕλληνες ἦσαν προτεταγμένοι μετὰ ἐπισήμων Περσῶν κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη τοῦ Δαρείου ἀπέναντι τῆς φάλαγγος τῶν Μακεδόνων.

Ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνέκειτο ἐκ διαφόρων ἰλῶν ἱππέων, ὧν ἴλαρχοι ἦσαν Κλεῖτος ὁ Δρωπίδου, ὁ καὶ Μέλας ἐπονομαζόμενος, ὁ Γλαυκίας, ὁ Ἀρίστων, ὁ Ἡρακλείδης, ὁ Μελέαγρος καὶ ὁ Ἡγέλοχος, γενικὸς δὲ διοικητὴς τοῦ ἱππικοῦ ἦτο ὁ Φιλώτας τοῦ Παρμενίωνος, τῆς δὲ φάλαγγος τῶν πεζῶν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Νικάνωρ, ὁ τοῦ Παρμενίωνος δεύτερος υἱός, Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, ὁ Περδίκας, ὁ Σιμμίας, ὁ Πολυσπέρχων, ὁ Κρατερός, ὁ Ἐριγύϊος, παρῆσαν δὲ καὶ οἱ Ἀγριᾶνες, καὶ οἱ Παίονες, ὧν ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Ἀρέτης καὶ ὁ Ἀρίστων, καὶ οἱ ἀκοντισταὶ τοῦ Βαλάκρου καὶ οἱ Θρᾷκες, ὧν ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Σιτάλκης, καὶ οἱ Ὀδρύσσαι, καὶ διάφοροι ἄλλοι Ἕλληνες, σύμμαχοι καὶ μισθοφόροι· ἅπας δ' ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνεποσοῦτο εἰς ἑπτακισχιλίους ἱππεῖς, καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας πεζῶν.

Οὕτω δ' οἱ δύο στρατοί, προπαρεσκευασμένοι εἰς μάχην ὄντες, ἅμα ἐγγὺς προσῆλθον λίαν πρωῒ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν τὴν α' Ὀκτωβρίου, καὶ οἱ σαλπιγκταὶ ἐσάλπισαν ἑκατέρωθεν τὴν προσβολήν, οἱ στρατιῶται ἅμα τῷ σαλπίσματι μετὰ πολλῆς βοῆς καὶ πατάγου ἐφώρμησαν κατ' ἀλλήλων.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τοὺς πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος παρατεταγμένους μισθοφόρους ἱππεῖς νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἱππέων τοῦ Δαρείου, ἀλλ' οἱ Σκύθαι ἱππεῖς καὶ οἱ Βάκτριοι ἀντεπελθόντες ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν, πολὺ πλειότεροι ὄντες τὸν ἀριθμόν.

Καὶ διατάσσει μὲν τότε ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς Παίονας νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Σκυθῶν, οἵτινες καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ Βάκτριοι κατὰ τῶν Παιόνων ὁρμήσαντες τούς τε φυγόντας Σκύθας ἐπανήγαγον εἰς τὴν μάχην, καὶ κρατερὰν συνῆψαν ἱππομαχίαν, καθ' ἣν πολλοὶ

μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔπιπτον, ἀλλὰ πλειότεροι ἦσαν ἐκ τῶν Μακεδόνων· συγχρόνως δὲ οἱ βάρβαροι ἀπέλυσαν καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἀπέτυχον. Οἱ Ἀγριᾶνες καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν ἑταίρων, ἄλλα μὲν τῶν ἁρμάτων κατακοντίζοντες ἔτρεπον εἰς φυγήν, ἄλλα δὲ καὶ συλλαμβάνοντες κατέκοπτον τοὺς ἵππους αὐτῶν.

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἐπήγαγεν ἅπασαν τὴν ἰδίαν του φάλαγγα κατ' αὐτῶν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, τὸν μὲν Ἀρέτην καὶ τὸν Κλέανδρον, ἀρχηγοὺς τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἐκέλευσε νὰ ἐπιπέσωσιν ἐν σώματι κατὰ τῶν ἱππέων, οἵτινες καὶ ἐσκόπευον νὰ περικυκλώσωσι τὸ δεξιὸν τῶν Μακεδόνων κέρας, ἐκεῖνος δὲ μεγάλην ἔχων πεποίθησιν εἰς τὰ ἱερά, τὸ μὲν ἀκόντιον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μεταβιβάσας, τὴν δεξιὰν ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐδέετο λέγων.

«Θεοὶ μεγαλοδύναμοι! ἂν πέπρωται νὰ καταλυθῇ ἡ Περσικὴ μοναρχία, ἐνισχύσατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐμέ, ὅστις ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ἀνέλαβον τὸ μέγα τοῦτο ἔργον!» Καὶ τοῦτο εὐχηθεὶς ἔσπευσεν ἀλαλάζων μετὰ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ἑταίρων κατὰ τῆς προπαρεσκευασμένης φάλαγγος. Ὑπὸ ἀπεριγράπτου δ' ἐνθουσιασμοῦ κατεσχέθη ὁ Ἀλέξανδρος ῥίψας τὰ βλέμματα ἐπὶ τὸν Δαρεῖον, ὅστις ἦτο ὡραῖος καὶ μέγας, ἐφ' ὑψηλοῦ ἅρματος ἐποχούμενος καὶ ὑπὸ πολλῶν καὶ λαμπρῶς ἐνδεδυμένων ἱππέων περιφρουρούμενος.

Ἔχαιρε δ' ἐπὶ τούτῳ, ὡς λέων, πειναλέος, ἀπέναντι αὐτοῦ ὑπερηφάνου μὲν ἀλλὰ καὶ ὡς δειλῆς ἐλάφου ἐμφανιζομένου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ μάχη δὲν ἐγένετο ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλ' ὅσον οὔπω ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, ὡς μαινόμενος καὶ πάλιν, ἐπιπίπτων κατὰ τῶν περὶ αὐτὸν γενναίως μαχομένων Περσῶν, διασχίζει τὰς τάξεις αὐτῶν, καὶ τρομερὸν ἐπήγαγεν ὄλεθρον.

Ἀλλεπαλλήλως δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Δαρείου ἔπιπτον φονευόμενοι οἱ ἄριστοι καὶ γενναιότεροι τοῦ στρατοῦ του, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Δαρεῖος περιῆλθε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, μὴ δυνάμενος νὰ στρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω τὸ ἅρμα καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, διότι οἱ τροχοὶ ἐκυλίοντο ἐμπλεκόμενοι εἰς τὰ πτώματα τῶν Περσῶν καὶ οἱ ἵπποι ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν νεκρῶν ἀποκρυπτόμενοι ἐξεπήδων καὶ κατετάραττον τοὺς ἡνιόχους καὶ ἀναβάτας. Ἐπὶ τέλους δ' ὁ Δαρεῖος ἀναγκασθεὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ ἅρμα καὶ τὰ ὅπλα, ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀναβάς, ὡς λέγεται, ἐπὶ θηλείας νεοτόκου ἵππου, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἤθελε διαφύγει τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἂν μὴ συνέβαινε τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν.

Οὐχὶ μόνον πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν κίνδυνον αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος τὸ δεξιὸν κέρας κυβερνῶν ἐφάνη τῳόντι μέγας, διατηρῶν τὴν ἐλευθερίαν τῶν διαλογισμῶν καὶ τὸ θάρρος του. Κατὰ τὸ εὐώνυμον ὅμως, περὶ τὸν Παρμενίωνα, διαφόρους ἔλαβε τροπὰς ἡ μάχη. Τὸ Βακτριανὸν ἱππικὸν μετὰ θορύβου πολλοῦ καὶ ὁρμῆς ἐπέπεσε κατὰ τῶν Μακεδόνων, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ γνωστὸς ἤδη Μαζαῖος ἔπεμψε τάγμα ἱππέων, διατάξας αὐτοὺς νὰ προσβάλωσι τοὺς τὰ σκεύη ἔξωθεν τῆς φάλαγγος φυλάσσοντας. Ὑπὸ ἀμφοτέρων δὲ τῶν περιστατικῶν τούτων καταθορυβηθεὶς ὁ

Παρμενίων, ἔπεμψεν ἀμέσως ἀγγελιαφόρον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ζητῶν βοήθειαν παρ' αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ καὶ ἀναγγέλλων εἰς αὐτὸν ὅτι κυριεύεται τὸ χαράκωμα αὐτῶν, ἂν ὅσον τάχιστα δὲν πέμψῃ βοήθειαν ἰσχυράν.

Ἔτυχε δ' ὁ Ἀλέξανδρος τὴν στιγμὴν ταύτην παρέχων εἰς τοὺς μαχομένους διαταγὴν ἐφόδου· ὡς δ' ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος μηνυθέντα· «Παραλογίζεται, εἶπεν, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ἔχει σώας τὰς φρένας, λησμονήσας ἐν τῇ ταραχῇ αὐτοῦ ὅτι ἂν μὲν νικήσωσι θὰ λάβωσι καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν, ἂν δὲ νικηθῶσι, πρέπει νὰ φροντίζωσιν οὐχὶ περὶ χρημάτων καὶ ἀνδραπόδων, καὶ σκευῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ ἀποθάνωσιν ἐνδόξως καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι».

Καὶ τῷόντι δ' ὁ Παρμενίων κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπῆρξε πάντῃ νωθρὸς καὶ ἀδρανής, εἴτε διότι τὸ γῆρας παρέλυσεν ἤδη μέρος τῆς τόλμης του, εἴτε διότι, ὡς λέγει καὶ ὁ τὰ τοιαῦτα ἱστορῶν Καλλισθένης, ἐφθόνησε τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ πολεμικὴν ἱκανότητα καὶ τὸν ὄγκον τῆς δυνάμεώς του, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀγανακτήσας, ἐν ταυτῷ δὲ καὶ λυπηθεὶς διὰ τὸ μήνυμα τοῦ Παρμενίωνος, εἰς τοὺς στρατιώτας ἔκρυψε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ θέλων δῆθεν νὰ παύσῃ τὸν φόνον, ὡς ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ἐσήμανε τὴν ἀνάκλησιν, καὶ ὥρμησε μὲν ἐπιφέρων βοήθειαν εἰς τὸ κινδυνεῦον μέρος· καθ' ὁδὸν ὅμως ἀνεχαιτίσθη, μαθὼν ὅτι οἱ ἐχθροὶ νικηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Ἡ περὶ τὰ Ἄρβηλα μάχη ἐγένετο κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, καθ' ἣν παρὰ μὲν τῶν Μακεδόνων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους ἔπεσον, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐτραυματίσθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Ἡφαιστίων, ὁ νῦν ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων, ὁ στρατηγὸς Περδίκας, ὁ Κοῖνος, ὁ Μενίδας καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχηγῶν· παρὰ δὲ τῶν βαρβάρων πεζοὶ μὲν καὶ ἱππεῖς πλεῖστοι κατεκόπησαν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ᾐχμαλωτίσθησαν, καὶ οἱ ἐλέφαντες δὲ πρὸς τούτοις, οἵ τε ἵπποι, καὶ τὰ ἅρματα καὶ ἅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν συνελήφθησαν· οἱ δὲ λοιποὶ φυγάδες τῶν Περσῶν διευθύνθησαν πρὸς τὸν Λύκον ποταμόν, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ ἅμα ἡ γέφυρα ἐγεμίσθη μεγάλου πλήθους, πλεῖστοι ἀπωλέσθησαν σπεύδοντες νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν καὶ πίπτοντες μᾶλλον ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἢ ὑπὸ τῆς μαχαίρας τῶν νικητῶν σφαζόμενοι.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος φθάσας εἰς τὸν ποταμὸν τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, καταδιώκων τὸν ἐχθρόν, ἔμεινε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, παρέχων ἀνάπαυσίν τινα εἰς τὸν στρατόν, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἦτο εἰς τὰ Ἄρβηλα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἡ μάχη, πλησιέστερον κειμένη εἰς τὸν τόπον τῆς παραστηθείσης σκηνῆς. Καὶ ὠρέγετο μὲν νὰ συλλάβῃ τὸν Δαρεῖον, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ Δαρεῖος προλαβὼν διέβη εἰς τὰ κατὰ τὰ Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας μέρη, διερχόμενος τὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ μεγάλου ἀποσπάσματος Βακτριανῶν ἱππέων, ἀλλ' ἅπαντες οἱ θησαυροὶ καὶ αἱ ἀποσκευαὶ αὐτοῦ ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Οὐδὲν δ' ἄλλο τὴν σήμερον σώζεται ἐκ τοῦ μέρους τούτου, ἔνθα συνέβη ἡ τρομερὰ μάχη, εἰμὴ τόπος τις καλούμενος Βέητ Γέρμα, ἤτοι Οἶκος Ὀστέων.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ ἐν 'Αρβήλοις περιβόητος μάχη, δι' ἧς ἡ μεγάλη μὲν δυναστεία τῶν Περσῶν κατελύθη παντάπασιν, ὁ δ' 'Αλέξανδρος ἀνηγορεύθη ἀπόλυτος βασιλεὺς καὶ κυρίαρχος τῆς 'Ασίας.

'Η μάχη τῶν 'Αρβήλων ἀφῆκεν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Δυτικῆς 'Ασίας, καταλύσασα δυναστείαν, ἐξ ἧς ἔλαβε τέλος ἡ μοναρχία τῶν Μηδο-Περσῶν. Καίτοι δ' ἔζη εἰσέτι ὁ Δαρεῖος, ἦτο ὅμως πάντῃ ἀνίσχυρος καὶ πράγματι πεπτωκὼς τοῦ κράτους του ὅπερ ἡ ἀπεσπάσθη ἤδη ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἡ ἦτο ἕρμαιον εἰς τὸν μέλλοντα παντάπασιν νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ δορυκτήτορα. Τὸ πρῶτον δ' ἤδη λέγεται ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπιρροὴ συνεστήθη ἐπὶ μεγάλου μέρους τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου.

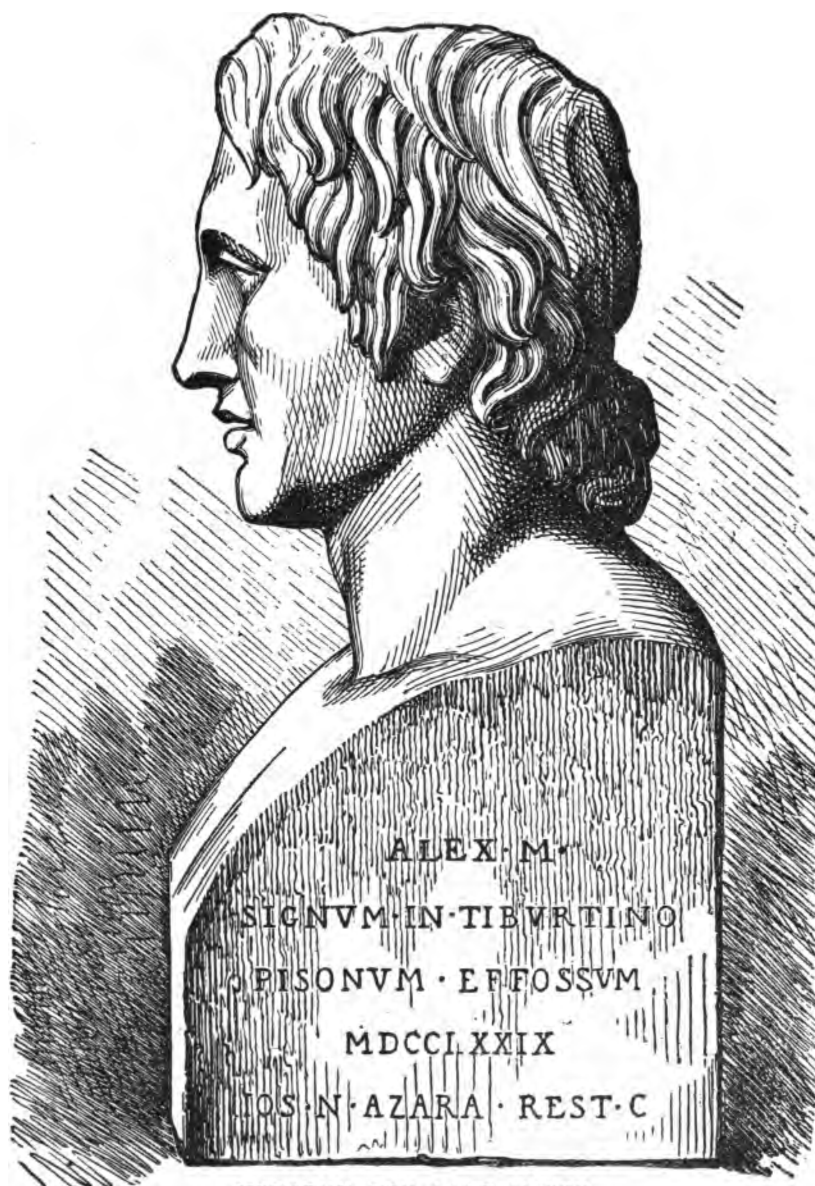
'Η ἐν 'Αρβήλοις μάχη ἀποτελεῖ οὐχ ἧττον ἐπίσημον ἐποχὴν καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ 'Αλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ τοῦδε ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἥρωος ἤρχισε νὰ μετατρέπηται, πολὺ διάφορον λαμβάνων μορφήν. Τὰ πρωΐμως ἤδη ἀναφανέντα ἀγαπητὰ ὄνειρα τῆς φιλοδοξίας του, καὶ πρωΐμως ἐπίσης ἐκπληρωθέντα, ὀλέθρια ἐπήγαγον ἀποτελέσματα καὶ μεγίστην ἐπέφεραν βλάβην εἰς τὰ καλὰ αὐτοῦ ἐκ φύσεως ἰδιώματα. Μέγας νῦν καὶ πανίσχυρος γενόμενος, ὑπὸ τύφου δὲ καὶ ἀλαζωνείας ἐπαιρόμενος κατέστη καὶ ἰδιότροπος, τυραννικὸς καὶ σκληρός, καὶ εἰς τὴν παρεκτραπεῖσαν αὐτοῦ διάθεσιν ἐγκαταλιμπανόμενος, ἀφῆκεν ἐλεύθερον ροῦν εἰς τὰ παράλογα αὐτοῦ πάθη, ὑφ' ὧν καὶ ὠθεῖτο εἰς φρικτὰ ἐγκλήματα, ἅτινα ἐπήγαγον εἰς αὐτὸν τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀπηλλοτρίωσαν πᾶν αἴσθημα φιλίας καὶ καθήκοντος, διαμένοντα ὡς ἀμαυραὶ κηλῖδες ἐπί τε τοῦ εὐγενοῦς χαρακτῆρος καὶ τοῦ λαμπροῦ σταδίου του, ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος διετήρησεν ἱκανὰ ἴχνη μετριοφροσύνης, δικαιοσύνης καὶ αὐταπαρνήσεως, δι' ὧν διεκρίθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκτάκτου ζωῆς του.

'Απὸ τῆς σκηνῆς δὲ τῆς τελευταίας ταύτης μάχης ἀμφότεροι οἱ ἀρχηγοὶ περιῆλθον εἰς ἀμηχανίαν ποίαν πορείαν νὰ λάβωσι· καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἔσπευσεν εὐθὺς πρὸς τὰ μέρη τῆς Μηδίας παρὰ τὰ ὄρη τῆς 'Αρμενίας, ὁ δὲ νικηφόρος στρατὸς προέβη πρὸς νότον προθυμούμενος νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τῶν νέων αὐτοῦ δαφνῶν εἰς τὰς πλουσίας μεγαλουπόλεις τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος.

Αἱ θύραι ἐν πρώτοις τῆς Βαβυλῶνος ἠνεώχθησαν ἀμέσως πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ προσερχομένου δορυκτήτορος, οἱ δ' ἐπισημότεροι τῶν κατοίκων προσῆλθον ὑποδεχόμενοι αὐτὸν μετὰ μεγάλης ὑποκλίσεως καὶ δώρων. Οὐδέποτε δ' οὗτοι ἔδειξαν κλίσιν τινὰ ἢ συμπάθειαν εἰς τοὺς Πέρσας οἵτινες ὡς ὑποτελεῖς θεωροῦντες τοὺς κατοίκους λίαν δυναστικῶς καὶ τυραννικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐφέροντο.

'Η Βαβυλωνία λοιπὸν ἡτοιμάζετο ἤδη νὰ ἀλλάξῃ δεσπότην ὡς πρό τινος χρόνου τὸ τοιοῦτον συνέβη καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν μετ' ἀνεκφράστων τιμῶν καὶ περιποιήσεων.

Πρῶτος δ' ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ ὁ γνωστὸς Μαζαῖος, καταφυγὼν εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετὰ τῶν ἐνηλίκων υἱῶν του, διατηρῶν μὲν φυ-



ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

σικῷ τῷ λόγῳ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπιρροήν, ἀλλ' ἕτοιμος νὰ ζητήσῃ ἔλεος καὶ νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ἀναφαινόμενον ἤδη νικητήν.

Ἐχάρη δὲ τὰ μέγιστα βλέπων ὅτι τοσοῦτον ταχέως εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔπιπτε πόλις, ἧς ἡ πολιορκία πολὺν ἀπήτει χρόνον καὶ κόπον, καὶ ὅτι ὁ τοσοῦτον ἐπίσημος καὶ γενναῖος Μαζαῖος οὕτω προθύμως ὑπετάσσετο εἰς αὐτόν. Εὐμενῶς δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑποδεχθεὶς τὸν Πέρσην μετὰ τῶν υἱῶν του, ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ παρατάξει προέβη ἐντὸς τῆς πόλεως.

Καὶ μέρος μὲν τῶν Βαβυλωνίων διέμεινεν ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς, ἑτοιμαζόμενοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν νέον μονάρχην, πλεῖστοι δ' ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ, ἐν οἷς διεκρίνετο ὁ ἐν Βαβυλῶνι θησαυροφύλαξ τοῦ Δαρείου Βαγοφάνης.

Ἁμιλλώμενος οὗτος νὰ ὑπερτερήσῃ τὸν Μαζαῖον, ἔστρωσεν ἄνθη ποικίλα καθ' ἅπασαν τὴν ὁδόν, καὶ κατὰ τὰ πλάγια αὐτῆς ἀργυροῦς καθίδρυσε βωμούς, ἐφ' ὧν συνεσώρευσεν ἀφθόνως λιβανωτοὺς καὶ παντοειδῆ ἀρώματα, διάφορα δὲ καὶ ποικίλα παρηκολούθουν αὐτῷ δῶρα, ἤτοι ἀγέλαι βοῶν καὶ ἵππων, καὶ λέοντες καὶ πάνθηρες ἐντὸς κλωβίων· μετὰ τούτους δ' εἵποντο οἱ Χαλδαῖοι καὶ οἱ μάγοι, τόπον ἱερέων καὶ σοφῶν ἐπέχοντες, καὶ οἱ μουσικοὶ μετὰ διαφόρων μουσικῶν ὀργάνων, δι' ὧν συνήθως ὑμνεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ τέλος προσήρχοντο οἱ Βαβυλώνιοι ἱππεῖς μετὰ πολυτελείας.

Καὶ χρόνον μέν τινα διαμείνας ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι, καθ' ὃν δὲν ἔλειψε μετὰ τῶν Χαλδαίων διαλεγόμενος δι' ἑρμηνέως βέβαια, οὐκ ὀλίγον πρὸς τούτοις ἐνησχολήθη εἰς τὴν εὐπρέπειαν τῆς πόλεως διατάξας τοὺς κατοίκους νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὰ ὑπὸ τοῦ Ξέρξου καταστραφέντα ἱερὰ οἰκοδομήματα, καὶ ἰδίᾳ τὸν ναὸν τοῦ Βήλου, εἰς ὃν οἱ Βαβυλώνιοι παρεῖχον τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν θεῶν λατρείαν, καὶ εἰς ὃν καὶ ὁ δορυκτήτωρ ἰδιαιτέραν προσήνεγκε θυσίαν, κατὰ τὸ πολιτικὸν σύστημα αὐτοῦ τιμῶν οὕτω τοὺς θεοὺς τῶν μερῶν, εἰς ἃ ὡς φίλος καὶ εὐεργέτης ὠρέγετο νὰ ἀναφαίνηται.

Ὡς ἀναγεννωμένην δὲ θεωρῶν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ἐπισημότητα τῆς «δόξης τῶν βασιλείων», ἡτοιμάζετο νὰ καταστήσῃ τὴν Βαβυλῶνα ὡς πρωτεύουσαν τοῦ μεγάλου καὶ λίαν ἐκτεταμένου κράτους του, ἀλλ' ἕτερος ἤδη πολὺ ἰσχυρότερος ἀντίπαλος παρίσταται ἀπέναντι αὐτοῦ «τὸ ὀλέθριον δρέπανον τοῦ θανάτου,» ἕτοιμος ἤδη νὰ καταστρέψῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριάμβων του ἅπαντας τοὺς μεγαλεπηβόλους σκοπούς του.

Κρίνων δ' ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγκαιότατον νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς Ἕλληνας μετὰ τῶν Περσῶν, ὡς ἐν Ἀρμενίᾳ μὲν διώρισε σατράπην τὸν παραδόντα εἰς αὐτὸν τὴν ἀκρόπολιν τῶν Σάρδεων Μιθρίνην, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἀμμυνάπην καὶ Μαζάκην, οὕτω καὶ ἐν Βαβυλῶνι κατέστησε σατράπην τὸν Μαζαῖον, μεθ' οὗ συστράτηγον ἀφῆκε τὸν Ἀμφιπολίτην Ἀπολλόδωρον, ὡς εἰσπράκτορα δὲ τῶν φόρων τὸν Ἀσκληπιόδωρον, καὶ ὡς φρούραρχον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Παρμενίωνος Ἀγάθωνα, μεθ' ὃ οὗτος ἀνέλαβε τὴν εἰς τὰ Σοῦσα ἄγουσαν.

Ἡ προσφιλὴς χειμερινὴ καθέδρα τῶν βασιλέων τῆς Περσίας τὰ Σοῦσα, ἔνθα μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος προθύμως ὑπετάγη εἰς τὸν νέον δορυκτήτορα, θέσασα τοὺς μεγάλους θησαυρούς της εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, συμποσουμένους εἰς ἱκανὰς χιλιάδας τάλαντα.

Ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ εὑρέθησαν ἀρκετὰ λείψανα τῆς Ἑλλάδος εἰς Περσίαν μετακομισθέντα ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ὡς τρόπαια, καὶ πρὸ πάντων οἱ χάλκινοι ἀνδριάντες τῶν τυραννοκτόνων Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος· ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ νέος δυνάστης διέταξε νὰ σταλῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀνδριάντες οὗτοι, ὅπου καὶ ἐτέθησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βάσεών των μετὰ μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως κατὰ τὸν Κεραμεικόν, ἀντικρὺ τοῦ Μητρώου καὶ τοῦ λεγομένου βωμοῦ τῶν Εὐδαέμων. Ἐνῷ δ' ἔτι ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων διέτριβεν ἐν Σούσοις παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, ἀφίκετο ἐκ Γάζης ὁ πρὸ ἑνὸς ἔτους εἰς Ἑλλάδα ἀποσταλεὶς Ἀμύντας ὁ Ἀνδρομέδους, ἄγων ἱκανὸν ἀριθμὸν νεοσυλλέκτων, δι' ὧν ὁ τακτικὸς στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου συνεποσοῦτο ἤδη εἰς 62,000 ἄνδρας.

Ἐνταῦθα δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀφήσας τὴν μέχρι τοῦδε παρακολουθοῦσαν αὐτὸν μητέρα τοῦ Δαρείου μετὰ τῶν θυγατέρων καὶ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ διορίσας τοὺς μέλλοντας νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ σατράπην τῆς Σουσιανῆς διορίσας τὸν Πέρσην Ἀβουλίτην, δι' οὗ μέσου προσοικειούμενος τοὺς Πέρσας, ἐδείκνυεν ὅτι μεταχειρίζετο αὐτοὺς ὡς φίλους, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ τὸν Μένητα καταστήσας ὕπαρχον Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κιλικίας, παρέσχεν αὐτῷ τρισχίλια ἀργυρᾶ τάλαντα, παραγγέλλων αὐτὸν ν' ἀποστείλῃ εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Ἀντίπατρον ὅσα χρειάζεται διὰ τὸν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους πόλεμον.

Θυσίας δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἀγῶνας δημοσίους τελέσας ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ μεγαλοπρεποῦς λαμπαδηφορίας, διαβὰς τὸν Πασιτίγρητα ἐμβάλλει εἰς τὴν παρακειμένην γῆν τῶν Οὐξίων. Ἐκ τούτων δ' οἱ μὲν τὰ πεδινὰ μέρη κατοικοῦντες, ὡς ἄλλοτε ὑπήκουον εἰς τοὺς Πέρσας, ἀμαχητεὶ παρεδόθησαν καὶ νῦν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον· οἱ δ' ὀρεινοὶ καὶ οἱ μαχιμώτεροι, πάντῃ ἀνεξάρτητοι διατελοῦντες, ὄχι μόνον δὲν παρεδέχθησαν αὐτόν, ἀλλὰ ἡτοιμάσθησαν ν' ἀντισταθῶσι γενναίως, διὸ καὶ πέμψαντες κήρυκας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὸ τέλος, ἤτοι τὸν δασμόν, ὃν συνήθως ἀπέτιον εἰς αὐτοὺς οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν, διὰ τῶν ὀρέων των μεταβαίνοντες εἰς τὴν Περσέπολιν.

Καὶ πρὸς ἀπάντησιν μὲν παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος νὰ τὸν περιμένωσιν εἰς τὰ στενά, ἔνθα ἔσπευσαν προθύμως καὶ οἱ Οὔξιοι, σπεύδοντες νὰ λάβωσι τὰ τεταγμένα· ἐκεῖνος δὲ παραλαβὼν τοὺς βασιλικοὺς σωματοφύλακας καὶ ὀκτακισχιλίους τῶν ἄλλων στρατιωτῶν προέβη νυκτὸς κατ' αὐτῶν, διὰ τραχείας καὶ δυσβάτου ὁδοῦ, καὶ περὶ τὰ χαράγματα τῆς ἡμέρας ἀπροσδοκήτως εἰς τὰς κώμας αὐτῶν εἰσελάσας πλείστους μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινεν εἰς τὰς κλίνας αὐτῶν ἐπιπίπτων, ἐνῷ εἰσέτι ἐκοιμῶντο, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ἔνθα καὶ κατεκόπησαν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε ἐνεδρεύοντος Κρατεροῦ, τοῦ μετὰ μεγάλης δυνάμεως πεμφθέντος πρὸ μικροῦ, μόλις δὲ πειθόμενος εἰς τὰς

ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις τῆς μητρὸς τοῦ Δαρείου, συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος, ἀρκεσθεὶς νὰ τῷ πέμψωσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ἵππους, πεντακόσια φορτηγὰ ζῷα καὶ τριάκοντα χιλιάδας πρόβατα, περὶ χρηματικοῦ δὲ ποσοῦ οὐδὲ λόγος ἐγένετο, διότι οἱ Οὔξιοι περιωρίζοντο μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ εἰς τὸν ποιμενικὸν βίον.

Ἐκεῖθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέδυσεν εἰς τὴν κυρίως Περσίαν, τὴν Περσέπολιν, διελθὼν τὰς Περσίδας λεγομένας πύλας, τὰ στενὰ δὲ ταῦτα ἐφύλασσε νῦν περιτειχίσας ὁ γενναῖος σατράπης Ἀριοβαρζάνης μετὰ εἰκοσιπέντε χιλιάδων στρατοῦ. Καὶ νομίζων μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ἤθελεν ἐκβιάσει τὴν δίοδον, ἐπῆλθε μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, ἀλλ' οἱ πολέμιοι ἀπὸ ὑψηλοτέρων καὶ ἐπικαίρων ἐπιπίπτοντες θέσεων, πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ ἐτραυμάτισαν ἐκ τῶν Μακεδόνων, κυλίοντες μεγάλους γιγαντιαίους λίθους ἐξ ὧν οὐδεὶς ἔπαθε κακόν. Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος διὰ σάλπιγγος νὰ σημάνῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ στρατοῦ, ἀποροῦντος ὅμως αὐτοῦ περὶ τοῦ πρακτέου, Λύκιός τις αἰχμάλωτος, δίγλωσσος, παραστὰς ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, «Βασιλεῦ, εἶπε, ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὁδὸς χιονώδης μέν, ἀλλὰ κατάφυτος, διὰ τῆς ὁποίας δύνασαι ἀσφαλῶς νὰ διαβιβάσῃς τὸν στρατόν σου εἰς τὴν Περσίαν, ἀφίνων πολὺ ὀπίσω καὶ πολὺ μακρὰν τοὺς φυλάσσοντας τὴν δίοδον.»

Ταῦτα μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν Λύκιον νὰ ἐνεργήσῃ δεόντως, πολλὰ εἰς αὐτὸν ὑποσχόμενος δῶρα.

Καὶ διῆλθον μὲν οἱ Μακεδόνες κρημνώδη καὶ λίαν δύσβατον ὁδόν, ἐπὶ χιόνος ἀφθόνου πατοῦντες, βαθείας δὲ χαράδρας καὶ πετρώδεις φάραγγας ἐν καιρῷ νυκτὸς διαβαίνοντες, ἀλλ' οὐδόλως ἀπέκαμον τοιοῦτον ἀκάματον καὶ μηδόλως ἀπαυδῶντα βασιλέα ἀκολουθοῦντες. Ἐπῆλθε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος μένεα πνέων κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Περσεπόλεως καὶ μεγάλην ὀρεγόμενος νὰ λάβῃ ἐκδίκησιν κατ' αὐτῶν, διὸ καὶ διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν πόλιν ἀμέσως.

Ἡ Περσέπολις ἦτο μὲν καὶ πάλαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς μοναρχίας, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη συνεστήθησαν τὰ Σοῦσα καὶ τὰ Ἐκβάτανα. Εἰς τὴν πόλιν δὲ ταύτην οἱ Πέρσαι βασιλεῖς πολλάκις εἰσήρχοντο ἐπισήμως καὶ μετὰ μεγάλης ἐπιδείξεως. Ὁ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ μνημονευόμενος Ἀσσουήρης (Ἀρταξέρξης) πολὺ πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου λαμπρόν, ὡς περιγράφεται, ἔκαμε συμπόσιον ἐν ταῖς πρωτευούσαις αὐτοῦ.

Οὐχὶ δὲ μόνον ἐν Περσεπόλει τὴν ἔνδοξον αὐτῶν μεγαλοπρέπειαν ἐπεδείκνυον οἱ Πέρσαι βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀποθνησκόντων βασιλέων ἐντὸς αὐτῆς ἐθάπτοντο· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ φορέματα, καὶ ἄλλα ἰδιαίτερα ἀντικείμενα ἐντὸς ὑπογείων θησαυροφυλακίων ἢ ταμείων ἐκρύπτοντο, οἱ δὲ προσφιλέστεροι συγγενεῖς αὐτῶν ὤφειλον νὰ παρεδρεύωσι πλησίον τῶν τάφων των.

Καὶ εἴπομεν μὲν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος κατ' ἀρχὰς ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν Περσέπολιν, ἀκολούθως ὅμως παρεδόθη

μετὰ τῶν συνεταίρων του εἰς εὐωχίαν τινά, καθ' ἣν καὶ γύναια παρεκάθησαν εἰς τὸν πότον, ἐλθόντα νὰ συνδιασκεδάσωσι μετὰ τῶν ἐραστῶν των. Μεταξὺ δὲ τούτων ἐπίσημον κατεῖχε θέσιν, ἡ Θαΐς, ἐρωμένη τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, καὶ 'Αθηναία τὸ γένος, αὕτη δ' ὁτὲ μὲν ἐπιτηδείως ἐπαινοῦσα τὸν 'Αλέξανδρον,ὁτὲ δὲ καὶ παίζουσα, ἔφθασεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰνοποσίας νὰ εἴπῃ λόγον, ἄξιον τῆς εὐκλεοῦς πατρίδος της, «Δι' ὅσα, εἶπεν, ὑπέφερα πλανωμένη εἰς τὴν 'Ασίαν, ἀποζημιοῦμαι τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐντρυφῶσα εἰς τὰ ὑπερήφανα ἀνάκτορα τῶν Περσῶν, ἀλλὰ πόσον μᾶλλον ἤθελον εὐαρεστηθῆ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐωχίας ταύτης ἐπυρπόλουν τὸν οἶκον τοῦ Ξέρξου, τοῦ κατακαύσαντος τὴν πατρίδα μου, τὰς 'Αθήνας, ἡ ἰδία τὸ πῦρ ἀνάπτουσα ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ βασιλέως, ὥστε νὰ λεχθῇ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὅτι μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου γύναια ἐξεδικήθησαν μᾶλλον τοὺς Πέρσας ὑπὲρ τῆς 'Ελλάδος ἢ οἱ ναυμάχοι καὶ οἱ πεζομάχοι στρατηγοί».

Ταῦτα δ' ἐκείνης εἰπούσης, κραυγαὶ καὶ θόρυβοι μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων ἐξερράγησαν, καὶ πάντες ἤρξαντο νὰ προτρέπωσιν εἰς τοῦτο τὸν 'Αλέξανδρον καὶ νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς φιλοτιμίαν. 'Εκ τῶν λόγων δὲ τούτων παραφερόμενος καὶ ὁ βασιλεύς, ἀνεπήδησεν ἀμέσως, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς μὲν φέρων στέφανον, ἀνὰ χεῖρας δὲ κρατῶν λαμπάδα, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων παρακολουθούμενος, μετὰ κραυγῶν καὶ ᾀσμάτων περιεκύκλωσε τὰ ἀνάκτορα· καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ Μακεδόνων ἔτρεξαν ὡσαύτως πολλοὶ μετὰ λαμπάδων καὶ χαίροντες, καθόσον μάλιστα ἤλπιζον ὅτι ὁ βασιλεὺς καίων καὶ καταστρέφων τὰ ἀνάκτορα, ἐδείκνυεν ὅτι εἰς τὴν πατρίδα ἔχων τὸν νοῦν, δὲν ἐφρόνει νὰ κατοικήσῃ μεταξὺ τῶν βαρβάρων.

'Ομολογεῖται ὅμως ὅτι ταχέως μετανοήσας ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τούτῳ δὲν ἐβράδυνε νὰ διατάξῃ νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ, καθόσον μάλιστα καὶ ὁ φρόνιμος Παρμενίων δὲν ἔλειψε νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν 'Αλέξανδρον ὅτι κακῶς ἔπραξε πυρπολήσας τὰ ἀνάκτορα, ἅτινα εἰς τὸ ἑξῆς ὡς ἴδια αὐτοῦ ἐθεωροῦντο. 'Εν Περσεπόλει δὲ πρὸς τούτοις ἀναφέρεται ὅτι συνέβη καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον.

Ὅτε ὁ 'Αλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Περσέπολιν, πλεῖστοι παρουσιάζονται ἐνώπιον αὐτοῦ, κινοῦντες εἰς οἶκτον τοὺς ὁρῶντας. Ἦσαν δ' οὗτοι ἕως τετρακισχίλιοι Ἕλληνες, προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν καὶ αἰχμαλωτισθέντες κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Περσῶν εἰς τὴν 'Ελλάδα πρὸς οὓς λίαν σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως ἐφέρθησαν οἱ βάρβαροι, διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου χαρακτῆρας ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν ἐγχαράξαντες, καὶ ἄλλων μὲν ἀκρωτηριάσαντες τὰς ρίνας, ἄλλων δὲ τὰ ὦτα καὶ ἄλλων τὰς χεῖρας. Καὶ οὕτω δ' ἠκρωτηριασμένοι διετηρήθησαν εἰς τὴν ζωήν, χρησιμεύοντες εἰς τοὺς Πέρσας ὡς περίγελως καὶ παίγνιον· ἄλλοι δὲ δὲν ἀφῆκαν εἰς τοὺς ταλαιπώρους τούτους Ἕλληνας, εἰμὴ μόνον τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου.

Τοιοῦτον ἐλεεινὸν θέαμα βλέπων ὁ 'Αλέξανδρος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ μετὰ συγκινήσεως, «Μὴ λυπῆσθε, εἶπε, παραμυθῶν αὐτούς, διότι ἐξάπαντος μέλλετε νὰ ἐπανίδητε τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς σας, καὶ τὸ πάτριον ἔδαφος.» 'Η ὑπόσχεσις αὕτη φυσικῷ

τῷ λόγῳ ὤφειλε νὰ ἐμπλήσῃ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τοὺς ταλαιπώρους Ἕλληνας, ἀλλ' οὗτοι μετὰ σπαραγμοῦ καρδίας, Μὲ ποῖον θάρρος, ἀνέκραξαν, εἰς τοιαύτην ἐλεινὴν κατάστασιν θὰ ὑπάγωμεν νὰ παρασταθῶμεν ὡς οἰκτρὸν θέαμα εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, καὶ πῶς μάλιστα νὰ ὑπομείνωμεν τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰς δυσχερείας τοιούτου μακρυνοῦ ταξειδίου, ἐνῷ εἴμεθα τοσοῦτον βεβαρημένοι ἀπὸ ἔτη;

Ἄλλη λοιπὸν θεραπεία δὲν ὑπάρχει πλέον εἰμὴ νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἰδίας μας συμφοράς, κρυπτόμενοι ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν συμπατριωτῶν μας, καὶ περιμένοντες νὰ τελειώσωμεν τὴν ἀθλίαν ζωήν μας μὲ αὐτούς, οἵτινες τέρπονται βλέποντες τὰς συμφοράς μας.» Ὁ Ἀλέξανδρος συγκατανεύσας εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν ἐν Περσεπόλει αἰχμαλώτων, ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ τελειώσωσι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διατάξας νὰ δώσωσιν εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ τρεῖς χιλιάδας δραχμῶν, πέντε ἐνδυμασίας, δύο ζεύγη βοῶν πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ποσότητά τινα σίτου, δι' οὗ νὰ σπείρωσι τὴν γῆν. Παρήγγειλε δὲ καὶ τὸν διορισθέντα διοικητὴν νὰ ἐπαγρυπνῇ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἐπ' αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐνοχλῶσιν αὐτούς, μήτε νὰ ἀπαιτῶσι δασμόν τινα παρ' αὐτῶν. Μῆνάς τινας διέτριψεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν Περσεπόλει, παρεκτὸς δὲ τῆς μεγάλης ποσότητος ἣν ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω παρέλαβεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔπεσον καὶ τὰ τεθησαυρισμένα εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα ἀπὸ τῶν χρόνων Κύρου τοῦ ἀρχαίου χρήματα. Ἐπὶ τούτῳ δὲ διέταξε νὰ ἔλθωσιν ἐκ Βαβυλῶνος, Μεσοποταμίας καὶ Σούσων εἴκοσι χιλιάδες ἡμίονοι καὶ τρισχίλιαι κάμηλοι πρὸς μετακόμισιν αὐτῶν, καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρπάλου, ὃν καὶ γενικὸν ταμίαν του διώρισεν, ἑξακισχιλίων Μακεδόνων σῶμα πρὸς τούτοις παραδοὺς εἰς αὐτὸν πρὸς προφύλαξιν τῶν χρημάτων.

Περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὰς ἄλλας μὲν μεγαλουπόλεις τῆς Περσίας πλεῖστα ἐσφετερίσθησαν λάφυρα, ἀλλ' ἐκεῖ ἔσχον κυρίως πλουσιωτάτην λείαν.

Καθ' ὁποιανδήποτε ἔποψιν ἡ Περσέπολις θεωρουμένη ἦτο πλουσιωτάτη, καὶ αἱ οἰκίαι τῶν κατοίκων ἐξόχως διεκρίνοντο διὰ τὰ ἐναὐταῖς συσσεσωρευμένα ἀγαθὰ καὶ τὰ παντοειδῆ πλούτη συνιστάμενα εἰς σκεύη πολυτελῆ καὶ ποικίλους διὰ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου καλλωπισμούς.

Ἀπὸ οἴκου δ' εἰς οἶκον μεταβαίνοντες οἱ Μακεδόνες ἥρπαζον κατ' ἐκλογὴν πᾶν ὅ,τι ὠρέγοντο, πρὸ πάντων δὲ πολυποίκιλα καὶ πολύτιμα ἐνδύματα, τὰ μὲν ἀλουργῆ, τὰ δὲ χρυσοκέντητά, ἐγίγνοντο λεία τῶν νικητῶν, καὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν οἱ στρατιῶται δὲν ἔπαυσαν δῃοῦντες τὴν πόλιν· καὶ τοσαύτη ἦτο ἡ πρὸς τὸ ἁρπάζειν καὶ λαφυραγωγεῖν διάθεσις καὶ ὁρμὴ πάντων ὥστε συχνάκις εἰς ἔριδας πρὸς ἀλλήλους ἤρχοντο, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, οἱ φαινόμενοι μάλιστα ὅτι ἰδιοποιοῦντο καὶ ἐσφετερίζοντο τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς λείας ἔπιπτον οἰκτρὰ θύματα τῆς ἀκορέστου πλεονεξίας των.

Καὶ οὕτω μὲν διηρπάγη καὶ κατὰ μέγα μέρος κατεστράφη ἡ Περσέπολις, ὁ δ' Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβὰς παρέλαβε τοὺς ἐκεῖ θησαυρούς,

ὡς εἴρηται ἤδη. Συγχρόνως δ' εἰς χεῖρας τοῦ 'Αλεξάνδρου ἔπεσαν καὶ τὰ εἰς Πασσαργάδας ἀπὸ παλαιοτέρων χρόνων ὑπὸ Κύρου τοῦ πρώτου τεθησαυρισμένα χρήματα εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας τάλαντα συμποσούμενα.

Διακόπτομεν δὲ πρὸς μικρὸν τὴν συνέχειαν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ 'Αλεξάνδρου πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, περιοριζόμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς διαγωγῆς τῶν τροπαιούχων Μακεδόνων κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὰς μεγαλουπόλεις τῆς Περσίας.

Ὅτε ὁ 'Αλέξανδρος ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Περσίας ὑπὸ τὸν χρυσοῦν καὶ περίλαμπρον οὐρανίσκον, παραστὰς ὁ παρακολουθῶν τὸν στρατὸν Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ἀρχαῖος φίλος τοῦ βασιλικοῦ Μακεδονικοῦ θρόνου, καὶ δάκρυα χαρᾶς ἐγκαρδίως χύνων, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῶν γερόντων, «Ὁποίας μεγάλης χαρᾶς, ἀνεβόησεν ἐστερήθησαν οἱ Ἕλληνες, ὅσοι δυστυχῶς ἐτελεύτησαν πρὶν ἴδωσι τὸν 'Αλέξανδρον ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Δαρείου καθήμενον!»

Κύριος δ' ἤδη ὁ 'Αλέξανδρος καταστὰς τοῦ Περσικοῦ βασιλείου καὶ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀφῆκεν ἐλεύθερον ροῦν εἰς τὴν γενναίαν καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ἔμφυτον αὐτοῦ κλίσιν εἰς τὸ μεγαλοδωρεῖν, συνενῶν μάλιστα μετὰ τῆς μεγαλοδωρίας καὶ τὴν ἔξοχον τῆς φιλοφροσύνης ἀρετήν, ἥτις εἴς τε τὰς δωρεὰς καὶ τὰς εὐεργεσίας μεγάλην παρέχει βαρύτητα καὶ ἀξίαν. Οὕτω δὲ καὶ ἄλλοι μὲν συγγραφεῖς, πρὸ πάντων δ' ὁ Πλούταρχος, διηγοῦνται τὰ περὶ τούτου.

'Αρίστων ὁ ἡγεμὼν τῶν Παιόνων, φονεύσας ἐχθρόν τινα προσέφερε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, λέγων. «Τοιοῦτον δῶρον παρ' ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, διὰ χρυσοῦ ποτηρίου ἀνταμείβεται.» «Ναί, ἀπήντησεν ὁ 'Αλέξανδρος, μειδιῶν, ἀλλὰ ἐγὼ καὶ θὰ προπίω εἰς τὸ ἰδικόν σου, πληρῶν αὐτὸ ἀκράτου οἴνου.» 'Απλοῦς τις Μακεδὼν στρατιώτης ἤλαυνεν ἡμίονον βασιλικὸν χρυσίον φορτωμένην· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κτῆνος δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω ἕνεκα τοῦ βάρους, οὗτος σηκώσας ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ φορτίον, μετέφερεν αὐτὸ πνευστιῶν καὶ ἀγωνιῶν διὰ τὸν ὄγκον, βλέπων δ' αὐτὸν ὁ 'Αλέξανδρος, «Μὴ ἀποκάμῃς, φίλε, τῷ εἶπε, ἀλλ' ἐξακολούθησον καὶ τὴν λοιπὴν ὁδόν, μεταφέρων τὸ χρυσίον εἰς τὴν ἰδικήν σου σκηνήν».

Δυσηρεστεῖτο δὲ οὐχ ἧττον τὰ μέγιστα ὁ 'Αλέξανδρος κατὰ τῶν μὴ λαμβανόντων, ὡς καὶ τῶν μὴ αἰτούντων τι παρ' αὐτοῦ.

Φωκίων δ' Ἀθηναῖος, ὁ χρηστὸς ἐπονομαζόμενος, ἦτο ἐξ ἴσου φιλόπατρις ὡς καὶ ὁ Δημοσθένης, μεγάλη ὅμως μεταξὺ τῶν δύο διαφορά. Ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ 'Αλεξάνδρου γενναῖον ἀγῶνά του, ἐφάνη τολμηρότερος ὑπὲρ τὸ δέον, θεωρῶν ἴσως πλειοτέραν ἢ ὅση πραγματικῶς ἦτο ἡ δύναμις τῆς πατρίδος του, ὁ δὲ Φωκίων κρίνων ὅτι οἱ συμπατριῶταί του ἀπώλεσαν τὸ θάρρος, ὅπερ πρό τινων ἐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν ἔδειξαν. ἐφάνη τολμηρότερος, παρέχων τόπον τῇ ὀργῇ, ἢ ἴσως καὶ πράγματι συμπεριλαμβάνων καὶ τὴν Μακεδονίαν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ νομίζων τὸν 'Αλέξανδρον κατάλληλον καὶ ἁρμοδιώτατον νὰ ἐκδικήσῃ τὰς πρὸς

αὐτὴν πρὸ ἐτῶν ὕβρεις τῶν Περσῶν, ἀναφανδὸν διεκηρύχθη φίλος τοῦ δορυκτήτορος.

Εὐγνωμονῶν δὲ ἐπὶ τούτῳ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐνασμενιζόμενος νὰ ἀποκαλῇ φίλον του τὸν Φωκίωνα, εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης του ὤν, ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν δῶρον ἑκατὸν τάλαντα. Ὡς δὲ πάντες οἱ μεγάλοι πρὸ αὐτοῦ ἄνδρες, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Σωκράτης, εἰς ἓν κυρίως ἀποβλέποντες, τὴν εὔκλειαν τῆς πατρίδοςτων,καὶ οὐχὶ τὴν ὕλην καὶ τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα προτιμῶντες, ἔδειξαν ἀπαραδειγμάτιστον φιλοπατρίαν, οὕτω καὶ ὁ ἐν ἑκουσίᾳ πενίᾳ διατελῶν Φωκίων ὁ τεσσαρακοντάκις διορισθεὶς κυβερνήτης τῆς πατρίδος του, ἀξιέπαινον δεικνύων καταφρόνησιν εἰς τὰ χρήματα, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ πεμπόμενον μεγαλοπρεπὲς δῶρον.

«Διατί εἰς ἐμὲ μόνον ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀθηναίους στέλλει τὰ χρήματα ταῦτα;» ἠρώτησε τοὺς φέροντας αὐτά.»—«Διότι σὲ μόνον θεωρεῖ ὅτι εἶσαι ὁ καλλίτερος καὶ χρηστότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους».—«Ἂς μὲ ἀφήσῃ λοιπὸν καὶ νὰ εἶμαι καὶ νὰ φαίνωμαι τοιοῦτος,» ἀπήντησεν ὁ φιλόπατρις ἀνήρ. Ὁ γινώσκων νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν Ἀλέξανδρος δὲν ἐβράδυνε νὰ πέμψῃ ἰδιόγραφον βεβαίως ἐπιστολὴν εἰς τὸν Φωκίωνα, λέγων εἰς αὐτόν. «Ἂν ἀποβάλλῃς οὕτω τὰς χάριτάς μου, δὲν θέλω σὲ θεωρεῖ φίλον μου πλέον. Εἰς ἐμὲ μόλις ὁ χρυσὸς τοῦ Δαρείου μὲ ἔφθασε νὰ ἀνταμείψω τοὺς φίλους μου». Τοῦτο θὰ εἴπῃ νὰ εἶναί τις μέγας βασιλεύς!

Διέταξε τὸν ταμίαν του ὁ Ἀλέξανδρος νὰ δώσῃ εἰς τὸν παρακολουθοῦντα εἰς τὴν ἐκστράτειαν αὐτοῦ Ἀνάξαρχον τὸν φιλόσοφον ὅσα ἤθελε ζητήσει παρ' αὐτοῦ.—«Ἑκατὸν τάλαντα ζητεῖ», ἀπήντησεν ὁ ταμίας.—«Καλὰ κάμνει, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος, διότι γνωρίζει ὅτι ἔχει φίλον, ὅστις καὶ δύναται καὶ θέλει νὰ τῷ δωρήσῃ τόσα».—Τοσοῦτον δὲ μεγάλα καὶ τεράστια ἦσαν τὰ πλούτη, ἅτινα οὕτω δαψιλῶς προσέφερεν ὁ Ἀλέξανδρος εἴς τε τοὺς φίλους καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ του Ὀλυμπιὰς ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ δὲν παύει νὰ νουθετῇ τὸν υἱόν της νὰ μὴ εἶναι τοσοῦτον ἐλευθέριος. «Ἄλλως, τῷ ἔλεγεν, εὐεργέτει τοὺς φίλουςσου καὶ ἐνδόξους αὐτοὺς καθίστα· τώρα ὅμως σὺ τοὺςκάμνεις ἰσοβασιλεῖς, καὶ εἰς αὐτοὺς μὲν οὕτω παρασκευάζεις πολλοὺς φίλους, τὸν ἑαυτόν σου δ' ἀφήνεις ἀπομεμονωμένον.»

Καὶ δὲν ἔπαυε μὲν ὁ φιλομήτωρ δορυκτήτωρ νὰ πέμπῃ οὐχ ἧττον πλούσια καὶ μεγαλοπρεπῆ δῶρα καὶ εἰς τὴν μητέρα του, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτὴν νὰ ἀναμιγνύηται καὶ νὰ πολυπραγμονῇ εἰς τὰ πολιτικά, μηδὲ νὰ ἐξέρχηται τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν γυναῖκα ὁρίων,προσέχων ὅμως καὶ οὗτος νὰ μὴ παρεκτρέπηται τοῦ πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένου σεβασμοῦ· καὶ οὐ μικρὰν περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸ ἀναφερόμενον περὶ αὐτοῦ ὅτι ἐνῷ ἀνεγίνωσκεν ἐπιστολὴν τῆς μητρός του, ὡς συνείθιζε, μετὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος, ἐκβαλὼν τὸ δακτυλίδιόν του ἐπέθηκε τὴν σφραγῖδα εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ· οὕτω δὲ φερόμενος ὁ Ἀλέξανδρος, ἠκολούθει τὴν ἔμφυτον αὐτῷ μεγαλοψυχίαν, πεποιθὼς ὅτι ἐφείλκυεν εἰς ἑαυτὸν διαρκῆ εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐγ-

κάρδιον αὐτῶν πίστιν, συχνάκις ὅμως πικροὺς ἀντὶ τούτου ἀπελάμβανε καρπούς, καὶ ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν Μακεδόνων κορεσθέντες ἐκ τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς θησαυρῶν, καὶ μηδὲν πλέον ὀρεγόμενοι, ἀφοῦ ἀπήλαυσαν ἤδη τὰ ἆθλα τῆς νίκης των καὶ ἐξεπλήρωσαν τὴν ἐπιθυμίαν των ἤθελον νὰ ἀπολαύσωσι πλέον τὰ κτηθέντα ἀγαθὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ, εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, εἴτε ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν, μὴ καθυποβαλλόμενοι πλέον εἰς νέας ταλαιπωρίας, ἕτεροι δὲ τοσοῦτον ἀκόρεστοι ἦσαν, ὥστε ὅσον πολλὰ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς ὁ βασιλεύς, τοσοῦτον πλειότερα ἐπεθύμουν νὰ λάβωσι.

Καὶ παιδιόθεν μέν, ὡς εἴδομεν, ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας καθηγητὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου Λεωνίδας εἶχε σκληραγωγήσει τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ παντοίων ἀσκήσεων, ὥστε ἀνέκαθεν τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν τρυφὴν ἐν γένει ἐφαίνετο ἀποδοκιμάζων, καὶ νῦν μάλιστα ἤσχαλλε καὶ ἠδημόνει βλέπων τοὺς συνοδοιπόρους του, μεγάλους τε καὶ μικρούς, παραδεδομένους εἰς τρυφήν, εἰς σπατάλην καὶ εἰς ἀκολασίαν.

Καὶ ἐν Βαβυλῶνι μὲν οἱ στρατιῶται ἀμέτρως παρεδόθησαν εἰς παντοίων εἰδῶν διασκεδάσεις καὶ ἰδίως εἰς τὴν μέθην καὶ τὴν κραιπάλην, ὥστε διὰ παντὸς τρόπου ὁ Ἀλέξανδρος ἠναγκάζετο νὰ ἀντιτάσσηται κατὰ τῆς ἐκ τούτου προκυπτούσης ἐπαισθητῆς βλάβης, ζητῶν νὰ ἀναζωπυρήσῃ τὴν πολεμικὴν αὐτῶν ἀρετήν. Κατὰ τὴν ἐν Περσεπόλει δὲ τετράμηνον κατὰ χειμῶνα διατριβὴν τῶν Μακεδόνων, αἱ πρὸς τὴν τροφήν, τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν πολυτέλειαν κλίσεις αὐτῶν κατέστησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σφοδρότεραι. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, Ἄγνων ὁ Τήϊος ἔφερε χρυσοῦς ἥλους εἰς τὰς κρηπῖδας αὐτοῦ, ὁ δὲ Λεοννάτος διὰ πολλῶν καμήλων μετεκόμιζεν κόνιν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς χρῆσιν τῶν ἀγωνιστηρίων, πλεῖστοι δὲ ἀντὶ ἐλαίου μετεχειρίζοντο πολύτιμον μῦρον, καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐπίτηδες εἶχον ἀνθρώπους πρὸς τρίψιν τῶν μελῶν των καὶ νὰ ἀποκοιμίζωσιν αὐτούς· μετὰ πρᾳότητος δὲ καὶ φιλοσοφικῶς ἐπέπληττεν αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος λέγων ὅτι ἐθαύμαζεν ὅτι ἐνῷ ἠγωνίσθησαν τοσοῦτον πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας, δὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι οἱ καταπονήσαντες τοὺς ἄλλους κοιμῶνται γλυκύτερον ἀπὸ τοὺς καταπονηθέντας, οὐδὲ βλέπουσι, παραβάλλοντες τὸν ἰδικόν των βίον πρὸς τὸν βίον τῶν Περσῶν, ὅτι δουλικώτατον μὲν εἶναι νὰ παραδίδηταί τις εἰς τὴν τρυφήν, βασιλικώτατον δὲ νὰ κοπιάζῃ. Καὶ πῶς δύναταί τις, ἔλεγε συχνάκις, νὰ περιποιῆται τὸν ἵππον του, ἢ νὰ ἐξασκῆται εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἐνῷ δὲν συνείθισαν αἱ χεῖρές του νὰ ἐγγίζωσι τὸ ἴδιόν του σῶμα.

Εἴδομεν ὅτι πρωΐμως ὁ καθηγητής του ἐφιλοτιμήθη νὰ ἀναθρέψῃ ἑλληνοπρεπῶς τῳόντι τὸν Ἀλέξανδρον, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν μαλθακότητα ὡς πάντῃ ἐπιβλαβῆ καὶ ὀλέθρια θεωρῶν εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐζωΐαν, διὸ καὶ παιδιόθεν ὁ Ἀλέξανδρος μνημονεύεται ὅτι κατέστη ἐγκρατέστατος εἰς τὴν γαστέρα, ὥστε ἐνῷ ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν, ἡ δὲ βασίλισσα τῆς Καρίας Ἄδα εὐγνωμοσύνης ἕνεκα ἐφιλοτιμεῖτο πέμπουσα εἰς αὐτὸν ὄψα καὶ πλακούντια, καὶ τοὺς ἀρίστους μαγείρους καὶ ἀρτοποιούς, ὁ Ἀλέξανδρος λόγῳ ἐγκρατείας δὲν τὰ ἐδέχετο, λέγων ὅτι ἐκεῖνος εἶχε πολὺ καλλι-

τέρους μαγείρους καὶ ὀψοποιούς, τοὺς ὁποίους τῷ ἐπρομήθευσεν ὁ παιδαγωγός του διὰ μὲν τὸ πρόγευμα· τὸν νυκτερινὸν περίπατον, διὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὸ ὀλίγον πρόγευμα· καὶ εἰς τὸν οἶνον δὲ φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς οὐδεμίαν ἢ καὶ πολλὰ ὀλίγην εἶχε κλίσιν.

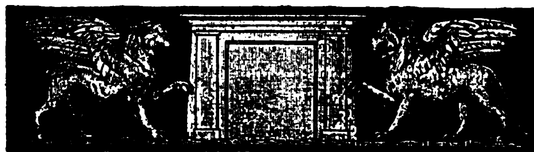
Εὐηρεστεῖτο ὅμως νὰ διαμένῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν τράπεζαν, οὐχὶ τρώγων ἢ πίνων, ὅσον καλῶν, καὶ ἐφ' ἑκάστου μάλιστα ποτηρίου ἐτέρπετο ἐκφωνῶν ὁμιλίαν τινὰ ὅτε μάλιστα εὕρισκε τὴν εὐκαιρίαν ἐπὶ τούτῳ κατάλληλον.

Ἐν γένει δ' εἰς πάσας τὰς πράξεις του, οὔτε ὑπὸ οἴνου, οὔτε ὑπὸ ὕπνου, οὔτε ὑπὸ ὁποιασδήποτε διασκεδάσεως, οὔτε ὑπὸ γάμου οὔτε ὑπὸ θέας τινός, οὔτε ὑπὸ ἄλλου ἀντικειμένου ἐκυριεύετο, ὡς ἄλλοι στρατηγοὶ εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο ὑπέκειντο τὸ ἐλάττωμα, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐγειρόμενος ἐκ τῆς κλίνης, πρῶτον μὲν ἐθυσίαζεν εἰς τοὺς θεούς, ἀκολούθως δὲ προεγευμάτιζε, καὶ εἶτα ἐδίδετο σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἢ εἰς τὰς συνήθεις αὐτοῦ ἐνασχολήσεις.

Καταλύων δ' εἰς τόπον τινὰ πρὸς ἀνάπαυσιν, ἐλούετο καὶ ἠλείφετο πρῶτον, καὶ εἶτα δ' ἐξήταζε τοὺς μαγείρους, ἂν καλῶς διέθεσαν τὰ περὶ τὸ δεῖπνον, καὶ μεγάλως ἐφρόντιζεν ἐπὶ τῆς τραπέζης μή τι διαμερισθῇ ἀνίσως καὶ ἀμελῶς μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἐλούετο καὶ ἐκοιμᾶτο πολλάκις μέχρι μεσημβρίας, ἐνίοτε δὲ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν διέμενεν ἐν τῇ κλίνῃ.

Λίαν δ' οὗτος ἐγκρατὴς ὢν καὶ εἰς τὰ ὀρεκτικώτατα φαγητά, τὰ σπανιώτατα ἐκ τῶν κομιζομένων αὐτῷ ὀπωρικῶν καὶ ἰχθύων ἀπέστελλε καὶ διένειμεν εἰς τοὺς φίλους του, μηδὲν πολλάκις κρατῶν δι' ἑαυτόν. Πάντοτε δ' ἡ τράπεζα αὐτοῦ ἦτο μεγαλοπρεπής, καὶ ἡ δαπάνη αὐτῆς συναυξάνετο μετὰ τῶν εὐτυχιῶν του, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἀνῆλθεν εἰς δέκα χιλιάδας δραχμὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Καὶ τοσαῦτα ὤφειλε νὰ δαπανᾷ ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἑστιάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς καλὸς στρατηγὸς ἀπεδοκίμαζε καὶ κατεδίκαζε τὸν τρυφηλὸν καὶ μαλθακὸν βίον εἰς τὸν στρατόν του, καθόσον ὅμως προσήγγιζεν εἰς τὸν μεγαλεπήβολον σκοπόν του, συνάπτων καὶ συγχωνεύων τοὺς Πέρσας μετὰ τῶν Μακεδόνων, ἤρχισε καὶ οὗτος νὰ κλονῆται καὶ νὰ σαλεύῃ μεταξὺ τῆς ἐγκρατείας πρὸς ἣν ὡς μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους ὤφειλε νὰ προσοικειωθῇ, καὶ τῆς ἡδυπαθοῦς καὶ τρυφηλῆς ζωῆς, ἣν παρὰ τῶν Περσῶν ἐτέρπετο ἀπομιμούμενος.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὁ Δαρεῖος καταδιώκεται ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.—Θάνατος τοῦ Δαρείου.



ΚΑΤΑ τὸν μεγαλεπήβολον σκοπὸν εἰς ὃν ἅπασαι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπέβλεπον, νὰ συνάψῃ καὶ συνοικειώσῃ τοὺς Πέρσας μετὰ τῶν Ἑλλήνων, διορίσας καὶ ἐν Περσεπόλει ἔπαρχον τὸν Φρασαόρτην, υἱὸν τοῦ Πέρσου Ρεομίθρου, τὰ δ' ἴχνη τοῦ Δαρείου παρακολουθῶν, διηυθύνθη πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 330 π. Χ. Κατέφυγε δ' ὁ δυστυχὴς μονάρχης εἰς τὰ Ἐκβάτανα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μηδίας. Καὶ ἦτο μὲν ἐκεῖ ἀνεξάρτητος, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀσφαλής.

Διατηρῶν δ' εἰσέτι τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, συνήγαγε καὶ πάλιν πιστούς τινας περὶ ἑαυτόν, καὶ ἐμελέτα νὰ συναγείρῃ καὶ αὖθις στρατὸν δι' ἄλλην μάχην. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦτο ἤδη ἐστρατοπεδευμένος ὀλίγον μακρὰν τῶν λεγομένων Κασπίων Πυλῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Βακτριανῶν ἱππέων, τοῦ Βήσσου, καὶ τοῦ Φωκέως Πάτρωνος ἀρχηγοῦ τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων, συγκαλέσας τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἐπισημοτέρους τῶν ἀξιωματικῶν του, προέτεινεν αὐτοῖς νὰ μὴ ἀναβάλωσι τὴν μετὰ τῶν Μακεδόνων συμπλοκήν, ἀλλὰ νὰ δοκιμάσωσιν ἔτι ἅπαξ τὴν τύχην τῶν ὅπλων.

Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι μετ' ἀπελπισίας ἔφριξαν ἀκούσαντες τὴν πρότασιν νέας μάχης, μόνος δ' ὁ πιστὸς καὶ ἀνδρεῖος γέρων Ἀρτάβαζος νεανικὴν δεικνύων γενναιότητα συνήνεσεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Δαρείου, λέγων ὅτι

ἅπαντες ἦσαν πρόθυμοι νὰ θυσιασθῶσιν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως των, ἀλλ' ὁ χιλίαρχος Ναβαρζάνης, εἷς τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου συνωμοτῶν,ἐγερθεὶς διάφορον προέτεινε καὶ πάντῃ ἐναντίαν πρότασιν, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ ἡ τύχη φαίνεται ὅλως ἐναντία εἰς τὸν Δαρεῖον, ὤφειλεν οὗτος δι' ἄλλου τρόπου νὰ ἐξιλεώσῃ αὐτήν, παραχωρῶν τὴν βασιλείαν εἰκονικῶς εἰς ἄλλον, ὀνομαστὶ ἀναφέρων τὸν Βῆσσον, συγγενῆ τοῦ Δαρείου καὶ σατράπην τῆς Βακτρίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀφοῦ διορθωθῶσι τὰ πράγματα.

Καὶ ὁ μὲν Δαρεῖος ἀπροσδοκήτως ἀκούσας ταῦτα, ἐξέσπασετὸ ἐγχειρίδιον ἐκ τῆς ζώνης, σπεύδων νὰ τιμωρήσῃ τὸν αὐθάδη σατράπην ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος διὰ ταχείας φυγῆς προλαβὼν ἀπῆλθεν ἐκ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Καὶ συνέλαβε μὲν τὴν ἰδέαν ὁ Πάτρων νὰ σώσῃ τὸν Δαρεῖον ἀλλ' οὗτος οὐδόλως ἔστεργε νὰ ἐμπιστευθῇ ὁλοτελῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας, κατὰ τὸ σύστημα τῶν βαρβάρων, προτιμήσας μᾶλλον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ τερπνὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλικοῦ γένους εἰς ἄλλον δεσπότην.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπολύσας, πρῶτον τοὺς Θεσσαλοὺς ἱππεῖς καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους δοὺς αὐτοῖς πλήρη τὸν μισθόν των καὶ χίλια πρὸς τούτοις τάλαντα δωρεάν, παραλαβὼν δὲ τὸ ἱππικὸν τῶν ἑταίρων καὶ τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα εἰσῆλθεν εἰς Ράγας, πόλιν ἀρχαίαν παρά τῇ σημερινῇ Τεχεράνῃ κειμένην, μετὰ τοσαύτης ἐπισπεύδων ταχύτητος καὶ ὁρμῆς, ὥστε καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἵπποι παντάπασιν ἀπαυδοῦντες ἔπιπτον κατὰ γῆς νεκροί· πέντε δ' ἐκεῖ διατρίψας ἡμέρας, διέβη τὰ Ἐλβούρζια ὄρη, ἔνθα καὶ προσελθὼν εἰς αὐτὸν ὁ παρὰ τῷ Δαρείῳ διατελῶν Βατισθένης, υἱὸς τοῦ Ὤχου, τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Δαρεῖος συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν σατραπῶν ἐκρατεῖτο ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπ' αὐτῶν.

Βῆσσος, ὁ ἰσχυρὸς σατράπης τῆς Βακτρίας, χώρας ταυτιζομένης μετὰ τῆς σημερινῆς Βουχάρας, ὁ ἐπίσημος χιλίαρχος τοῦ Δαρείου Ναβαρζάνης, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων σατραπῶν ὑπῆρξαν οἱ κυριώτεροι καὶ ἐνεργητικώτεροι μοχλοὶ τῆς προδοτικῆς ἐξεγέρσεως κατὰ τοῦ ἀθλίου μονάρχου. Σκοπὸς δὲ τῶν ἀποστατῶν ἦτο νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἰδίαν των ἀνεξαρτησίαν, εἴτε φονεύοντες τὸν ταλαίπωρον Δαρεῖον, εἴτε παραδίδοντες αὐτὸν εἰς τὸν διώκτην του, ὅπως αἱ περιστάσεις καὶ τὸ ἀτομικὸν αὐτῶν συμφέρον ἤθελον καθοδηγήσει νὰ πράξωσι.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ θέλων νὰ προφθάσῃ καὶ νὰ λυτρώσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων προδοτῶν τὸν ἐκ βασιλέων καταγόμενον,ἦλθεν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐπληροφορήθη ὅτι εὑρίσκετο ὁ ἀτυχὴς βασιλεύς, καὶ διπλασιάσας τὰς δυνάμεις του ἐπί τινας ἡμέρας, ἐπὶ τέλους ἀφίκετο μετὰ τοῦ τάγματός του.

Ἡ ἀπροσδόκητος καὶ αἰφνιδία παρουσία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἔρριψεν εἰς ἀμηχανίαν τοὺς συνωμότας, ἠνάγκασαν δ' οὗτοι τὸν αἰχμάλωτον αὐτῶν βασιλέα νὰ ἀφήσῃ τὸ φορεῖον, ἔνθα εἶχον αὐτὸν ἐγκεκλεισμένον, καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου νὰ συναπέλθῃ μετ' αὐτῶν, καὶ φυσικῷ μὲν τῷ λόγῳ ὁ Δαρεῖος ἀπέρριψε τὴν πρότασιν τῶν συνωμοτῶν, προτιμῶν νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας ἐχθροῦ,

περὶ οὗ πολλὰ καὶ γενναῖα ἤκουσε καὶ ἔργοις ἀπεπειράθη, ἢ νὰ συναπέλθῃ μετὰ τῶν ἐπιβούλων φίλων του, ἀλλ' ὁ 'Αλέξανδρος φθάσας εἰς τὸ φορεῖον, εὗρεν ἐντὸς αὐτοῦ ἄπνουν σῶμα. Οἱ συνωμόται ἐπιπεσόντες κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως, καὶ καιρίως αὐτὸν τραυματίσαντες, ἐτράπησαν εἰς αἰσχρὰν φυγήν.

'Αναφέρεται δ' ὅτι ἁπλοῦς τις στρατιώτης Μακεδών, Πολύστρατος καλούμενος, εὑρέθη κατὰ τύχην πλησίον τοῦ φορείου, παρὰ τούτου δ' ὁ Δαρεῖος ἐζήτησεν ὕδωρ πρὸς ἀναψυχήν, πιὼν δὲ καὶ καταπραΰνας ὀλίγον τὴν θανατηφόρον δίψαν του,«Ὦ ἄνθρωπε, εἶπεν εἰς τὸν στρατιώτην, αὕτη εἶναι πασῶν τῶν δυστυχιῶν μου ἡ μεγίστη, ὅτι εὐεργετηθεὶς δὲν δύναμαι νὰ ἀντιπληρώσω.

«Θὰ σοὶ ἀποδώσῃ ὅμως τὴν χάριν τὴν ὁποίαν μοὶ ἔκαμες αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος. Ναί, ναί, οἱ θεοὶ θὰ ἀνταμείψωσι τὸν 'Αλέξανδρον καὶ διὰ τοῦτο, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπιείκειαν τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὴν μητέρα, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου. Τῷ δίδω διὰ σοῦ τὴν χεῖρά μου.» Καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν τοῦ Πολυστράτου ἐξέπνευσεν ὁ ταλαίπωρος.

Βαθυτάτην λύπην ἔδειξεν ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τῷ οἰκτρῷ θανάτῳ τοῦ Δαρείου, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χλαμύδα ἐκβαλών, ἐκάλυψε δι' αὐτῆς τὸ νεκρὸν ἐκείνου σῶμα, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸ βασιλικῶς κεκοσμημένον εἰς τὴν ἐν Σούσοις, ὡς εἴρηται, διατρίβουσαν μητέρα αὐτοῦ, διατάξας νὰ θάψωσιν αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς ἐν τῷ βασιλικῷ νκροταφείῳ, ἔνθα καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντες ἐτάφησαν.

'Ετελεύτησε δ' ὁ Δαρεῖος πεντηκοντούτης, ἡγεμονεύσας ἓξ ἔτη μόνον· καὶ τοιοῦτον τέλος ἔσχεν ὁ ἀτυχὴς βασιλεύς, περὶ οὗ ὁ ἱστορικὸς 'Αρριανὸς ἀποφαίνεται ὅτι κατὰ μὲν τὰ πολεμικὰ ἦτο μαλθακός, καὶ οὐχὶ δραστήριος, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ ἦτο ἀνεπίληπτος, εἴτε διότι ἦτο φύσει δίκαιος, εἴτε διότι δὲν ἔλαχον περιστάσεις νὰ δείξῃ τὸ ἐναντίον, οὐδ' ἦτο δ' ἀφ' ἑτέρου καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ νὰ πιέσῃ τοὺς ὑπηκόους του, καθόσον μάλιστα ἦτο κίνδυνος αὐτοῦ μαγαλήτερος τοῦ ἰδικοῦ των.

«Ἅμα ὡς ὁ 'Αλέξανδρος ἐπῆλθεν ἐναντίον τοῦ Δαρείου, ἀδιακόπως καὶ αἱ συμφοραὶ συνεπῆλθον κατ' αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐνικήθησαν οἱ σατράπαι του, κατὰ τὴν παρὰ τῷ Γρανικῷ ποταμῷ ἱππικὴν συμπλοκήν, εἶτα δ' ἀπώλεσε τὴν 'Ιωνίαν, Αἰολίαν, Φρυγίαν, Λυδίαν,Καρίαν καὶ τὸ ὅλον μέχρι Κιλικίας· ἀκολούθως δ' ἐνικήθη εἰς τὴν 'Ισσόν, ἔνθα εἶδεν αἰχμαλωτισθεῖσαν τὴν μητέρα μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπώλεσε μέγαν στρατόν, συγκείμενον ἐκ βαρβάρων παντὸς γένους, καὶ ἐκεῖθεν δὲ περιεπλανήθη ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν τῷ κράτει του, μέχρις οὗ ἀθλίως ἐπροδόθη ὑπὸ τῶν ἀνάνδρων ἀκολούθων του, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων, ὡς ὑπεγράφετο, ἐπιφορτισθεὶς δι' ἁλύσεων, οἰκτρῶς ἐθανατώθη.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦτο ἡ συμφορὰ τοῦ Δαρείου ζῶντος, κατὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ βασιλικὰς ἔλαβε τιμὰς καὶ βασιλικὴν κηδείαν, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ

ἀνετράφησαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν βασιλικῶς ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὅστις ἐπὶ τέλους καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐγένετο.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ὁ 'Αλέξανδρος συνενωθεὶς μετὰ τοῦ ὅλου στρατοῦ του ἀπέλυσε τοὺς Ἕλληνας μισθοφόρους, ὧν ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας ἐτελείωσεν ἤδη. Καί τινες δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπεθύμουν μὲν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα τοῦ θέρους, καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς μόχθους τοῦ πολέμου, ἀλλ' ὁ 'Αλέξανδρος δι' ἠπίων ἐπιπλήξεων καὶ διὰ προσφορᾶς καὶ ὑποσχέσεως διαφόρων ἀμοιβῶν ἀναζωπυρῶν τὴν προθυμίαν αὐτῶν, οὕτως ἐπανήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν προτέραν των πειθαρχίαν ὥστε καὶ μετὰ πικρῶν δακρύων ἐζήτησαν συγχώρησιν παρ' αὐτοῦ·

Σημειωτέον δ' ὅτι συχνάκις οἱ στρατιῶται ἕνεκα τῶν ἀφορήτων ταλαιπωριῶν ὑπέπιπτον εἰς τοιούτου εἴδους δυσαρεσκείας. Πόσον δ' ἐνθουσιώδεις ἦσαν οἱ λόγοι, δι' ὧν ὁ 'Αλέξανδρος ἐγίγνωσκε νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τάξιν!

«Οἱ βάρβαροι ἄχρι τοῦδε, εἶπέ ποτε εἰς αὐτούς, ὡς ἐν ὀνείρῳ σᾶς ἔβλεπον, ἀλλ' ἂν ἐπιστρέψητε πάλιν νὰ ἀναταράξητε τὴν 'Ασίαν, θὰ ἐπιπέσωσι καθ' ὑμῶν ὡς κατὰ σωροῦ γυναικῶν.

«Ἕκαστος εἶναι ἐλεύθερος ἂν ἐπιθυμῇ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιμαρτύρομαι τοὺς θεούς, ὅτι προσπαθῶν καὶ ἀγωνιζόμενος νὰ κατακτήσω τὸν κόσμον χάριν τῶν Μακεδόνων, ἐγκατελείφθην ὑφ' ὑμῶν μετὰ τῶν φίλων μου καί τινων ἐθελοντῶν.» «Ποτέ, ποτέ, ἀνέκραξαν ἅπαντες οἱ στρατιῶται ὁμοφώνως, ὁδήγησον ἡμᾶς ὁπουδήποτε τοῦ κόσμου ἐπιθυμεῖς».

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Δαρείου καὶ τῆς φυγῆς τῶν Περσῶν σατραπῶν μεγάλη λεία περιῆλθε καὶ αὖθις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ἣν οἱ προδόται καὶ φονεῖς σατράπαι βιαζόμενοι νὰ φύγωσιν διὰ ταχυπόδων ἵππων, δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ συναποφέρωσι μεθ' ἑαυτῶν. Βαθμηδὸν δὲ καὶ ὁ στρατὸς τοῦ 'Αλεξάνδρου ἠλαττώθη εἰς εἰκοσακισχιλίους πεζοὺς καὶ τρισχιλίους ἱππεῖς. 'Απὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἐπὶ τέσσαρα ἔτη κατὰ συνέχειαν ὁ 'Αλέξανδρος περιήρχετο ὡς εἷς τῶν περιπλανωμένων ἱπποτῶν τοῦ μεσαιῶνος ἐν Εὐρώπῃ μᾶλλον, ἢ ὡς στρατηγὸς ἔχων κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσῃ μεγάλα καὶ γενναῖα ἔργα.

Διῆλθε δ' ὁ 'Αλέξανδρος χώρας κατοικουμένας ὑπὸ τολμηρῶν καὶ ἀγρίων φυλῶν, διὰ δυσβάτων ὁδῶν, αἵτινες ἐκ φύσεως ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἀπόκρημνοι, καὶ ἃς σπανίως διέβησαν ὁδοιπόροι, ἑπομένως δὲ καὶ ὀλίγον ἦσαν γνωσταί. 'Η 'Αρία, ἡ Βακτριανή, ἡ Σογδιανὴ καὶ ἄλλαι χῶραι, γνωσταὶ τὴν σήμερον, διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Χορασσάν, τῆς Βουχάρας, τοῦ Τουρκεστὰν καὶ 'Αφγανιστὰν ἢ παντελῶς κατεστρέφοντο, ἢ λόγος μὲν ἐγίνετο περὶ καταστροφῆς αὐτῶν, οἱ δὲ κάτοικοι ἡττώμενοι ἀνελάμβανον καὶ αὖθις τὰς συνήθεις αὐτῶν ἕξεις, ἅμα ἀπερχομένων τῶν Μακεδόνων. 'Εν γένει δ' ἀπὸ τῆς πυρπολήσεως τῶν ἀνακτόρων τῆς Περσεπόλεως ἐνασμενίζονταί τινες τῶν ἱστορικῶν, ἀποδίδοντες τῷ 'Αλεξάνδρῳ, διὰ τὸν παράτολμον αὐτοῦ χαρακτῆρα, τὴν προσωνυμίαν «ὁ παράφρων τῆς Μακεδονίας».

Θανόντος λοιπὸν τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος διέτριβεν ἐν ταῖς κατὰ τὰ νότια παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης χώραις, καὶ ἐν τοῖς βορείοις μέρεσι Χορασσάν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἀφγανιστάν. Ἐνταῦθα δὲ πεδιάς τις γονιμωτάτη καὶ εὐφορωτάτη ἐξελέγη, πρὸς σύστασιν πόλεως, ἥτις καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκλήθη Ἀ λ ε ξ ά ν δ ρ ε ι α Ἀ ρ ε ί ω ν. Ἡ πόλις δ' αὕτη διασώζεται καὶ τὴν σήμερον μετακληθεῖσα Χεράτ...

Ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέπεσεν εἰς πρᾶξιν λίαν μοχθηρὰν καὶ ξένην τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν χρηστότητος, ἀμαυρὰν κηλίδα ἐπαγαγοῦσαν τῷ γενναίῳ ἄλλως κατακτητῇ.

Ὁ Φιλώτας, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ ἀρχαίου στρατηγοῦ Παρμενίωνος, διεδραμάτισε μέγα μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ παιδικῆς εἰσέτι ἡλικίας. Ὁ Πλούταρχος δὲ οὕτω περιγράφει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ στρατηγοῦ τούτου: «Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος ἀξίωμα εἶχε μέγα μεταξὺ τῶν Μακεδόνων. Δὲν ἦτο οὐ μόνον ἀνδρεῖος καὶ καρτερικός, ἀλλὰ καὶ μεγαλόδωρος καὶ φιλέταιρος,καὶ μόνον ἀπέναντι τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπεχώρει, κατὰ ταῦτα».

Λέγεται ὅτι ποτὲ διέταξε τὸν ἐπιστάτην νὰ δώσῃ ἱκανὴν ποσότητα ἀργυρίου πρός τινα τῶν φίλων· εἰπόντος δὲ τοῦ ἐπιστάτου, ὅτι δὲν ἔχει τοσαῦτα χρήματα ἕτοιμα· «τί λέγεις; εἶπεν ὁ Φιλώτας, οὐδὲ ποτήριον λοιπὸν ἔχεις, οὐδ' ἱμάτιον ;» Καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὁ Φιλώτας ἐφέρετο λίαν ἀλαζονικῶς καὶ μετὰ μεγάλης ἀγερωχίας, διὸ καὶ ἐφείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν τὸν φθόνον πάντων καὶ παρεῖχεν ὑποψίαν διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην αὐτοῦ, ἣν καὶ θέλων νὰ καταδαμάσῃ ὁ πατὴρ Παρμενίων: «ὦ παῖ, χείρων μὴ γίγνου,» ἔλεγε. Ἀφορμὴ δὲ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐκρήξεως ὑπῆρξεν ὧδε:

Κατὰ τὴν παρὰ τῇ Ἰσσῷ ἧτταν τῶν Περσῶν, εὑρέθη μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ὡραία τις νεᾶνις, ἐκ Πύμνης μὲν τῆς Μακεδονίας καταγομένη, Ἀντιγόνη δὲ καλουμένη. Ταύτην παραλαβὼν ὁ Φιλώτας, δὲν ἔλειπεν ἐν ταῖς μετ' αὐτῆς συναναστροφαῖς νὰ ἐγκαυχᾶται διὰ τὰ ἴδια λαμπρὰ προτερήματα, καὶ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἀπεκάλει μειράκιον, τὰ δὲ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα ἀπέδιδεν εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὸν πατέρα Παρμενίωνα.

Ἡ νεᾶνις, ὡς γυνή, ὡμολόγησε τοὺς λόγους τούτους πρός τινα τῶν γνωρίμων αὐτῆς, ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὸν Κρατερόν, ὅστις καὶ εἰσήγαγε τὴν νέαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Οὗτος δὲ μαθὼν τὰ κατὰ τὸν Φιλώταν,δὲν ἔλειψε νὰ διατάξῃ αὐτὴν νὰ συχνάζῃ ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐραστοῦ καὶ νὰ ἀναγγέλλῃ αὐτῷ ὅσα ἤκουε παρ' αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Φιλώτας ἀγνοῶν, ὅτι ἐπιβουλεύονται αὐτῷ, ἐξηκολούθει συνδιαλεγόμενος μετὰ τῆς νεάνιδος, ὡς καὶ πρότερον.

Εἷς δὲ τῶν γνωρίμων τοῦ βασιλέως, ἐκ Χαλαίστρας μὲν τῆς Μακεδονίας καταγόμενος, Λίμνος δὲ καλούμενος, συνομόσας κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ λόγῳ ὅτι δεινῶς ὑπ' αὐτοῦ προσεβλήθη, διεκοίνωσε τὴν ἐπιβουλὴν πρός τινα τῶν φίλων, Νικόμαχον καλούμενον, οὗτος δὲ διεδήλωσε τὰ πάντα πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κεβαλῖνον, ὅστις καὶ φοβηθεὶς μὴ ἄλλος τις τῶν συνωμοτῶν προ-

φθάση καὶ διαδηλώση τὴν ἐπιβουλὴν πρὸς τὸν βασιλέα, ἔκρινε καλὸν αὐτὸς νὰ ἀνακαλύψη τὸ πρᾶγμα· παρουσιασθεὶς λοιπὸν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ συνδιαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Φιλώτου, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀναφέρη ὅσον τάχιστα τὴν συνωμοσίαν τοῦ Λίμνου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ δὲ Φιλώτας, εἴτε διότι καὶ οὗτος συμμετεῖχε τῆς ἐπιβουλῆς, εἴτε καὶ ἐξ ἀμελείας ἔδειξεν ἀδιαφορίαν, καὶ συνδιελέχθη μὲν περὶ διαφόρων ἄλλων πραγμάτων μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' οὐδὲν ἀνέφερεν αὐτῷ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κεβαλίνου αὐτῷ κοινοποιηθέντων· δὶς δὲ καὶ τρὶς ἐπαναληφθέντος τοῦ πράγματος, ὁ Κεβαλῖνος φοβηθεὶς μὴ δι' ἄλλου ἀνακαλυφθῇ ἡ ἐπιβουλή, καὶ διακινδυνεύση καὶ οὗτος, τὸν μὲν Φιλώταν ἀφῆκε, κατέφυγε δὲ πρὸς τὸν ἐκ τῶν βασιλικῶν θεραπόντων Μέτρωνα, διακοινῶν αὐτῷ τὴν συνωμοσίαν.

Ὁ Μέτρων κρύψας τὸν Κεβαλῖνον ἐν τῇ ὁπλοθήκῃ, δὲν ἔλειψε νὰ διακοινώση τὰ πάντα τῷ Ἀλεξάνδρῳ λουομένῳ προσθεὶς καὶ ὅτι φυλάττει παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀνακαλύψαντα τὴν συνωμοσίαν Κεβαλῖνον. Ὁ βασιλεὺς τότε καλέσας εὐθὺς τόν τε Κεβαλῖνον, τὸν Λῖμνον καὶ τὸν Φιλώταν, ἐξήτασε τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ μὲν Λῖμνος ἔνοχος εὑρεθεὶς ηὐτοκτόνησεν ἐν τῷ ἅμα, ὁ δὲ Φιλώτας ὡμολόγησε μέν, μετὰ συντριβῆς καρδίας ὅτι παρημέλησε τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἠρνεῖτο ὅτι συμμετέσχε τῆς συνωμοσίας. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέλυσεν αὐτὸν ἀμέσως, ὡς μὴ ὑποπτευόμενος δῆθεν, περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ, καὶ εἰς δεῖπνον μάλιστα ἐκάλεσεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν· περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ πέμψας τὸν στρατηγὸν Ἀτάρραν συνέλαβε τὸν Φιλώταν.

Τὴν πρωΐαν συνεκροτήθη στρατιωτικὸν δικαστήριον ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων ἀξιωματικῶν ἀποτελούμενον καὶ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος. Ὁ δυστυχὴς Φιλώτας ἐτέθη ἐν βασανιστηρίοις, σκληρῶς δὲ βασανιζόμενος, οἰκτρὰς καὶ ἐλεεινὰς ἐξέπεμπε φωνὰς πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἡφαιστίωνα. «Οὕτω μαλθακὸς καὶ ἄνανδρος ὤν, ἐπεχείρησας τοσοῦτον μεγάλα πράγματα;» ἀνέκραξεν ὁ ἔξωθεν τοῦ στρατοδικείου περιμένων Ἀλέξανδρος.

Ἕνεκα δὲ τῶν βασάνων πρὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ Κρατεροῦ καὶ τοῦ Κοίνου, συγγενῶν τοῦ καταδικαζομένου, κατὰ τὰ βάρβαρα τῶν τότε χρόνων ἔθιμα, ἠναγκάσθη ὁ ταλαίπωρος Φιλώτας νὰ ὁμολογήση ὅτι πολλάκις συνωμίλησε μετὰ τοῦ πατρὸς Παρμενίωνος περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὅτι δὲν ἐτόλμησαν μὲν νὰ ἐπιχειρήσωσί τι ζῶντος τοῦ Δαρείου, διότι τοῦτο ἤθελεν ὠφελήσει μᾶλλον τὸν Δαρεῖον ἢ αὐτούς, καὶ ὅτι νῦν ἐμηχανορράφει συνωμοσίαν, σπεύδων νὰ βάλη αὐτὴν εἰς πρᾶξιν, πρὶν ἢ ἔτι ἀποθάνη ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἔχων τὰς ὁμολογίας ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος, παρέστη αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῆς συνελεύσεως τοῦ στρατοῦ· ὁ Φιλώτας δὲ ἀχθεὶς εἰς τὸ μέσον ἐφονεύθη ἐν τῷ ἅμα, κατακοντισθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.

Μετὰ τούτου δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τρία ἔτη ὑπὸ κράτησιν διατελῶν Ἀλέξανδρος ὁ Λυγκιστὴς τὴν αὐτὴν ἔσχε μοῖραν φονευθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ σεβαστὸς γέρων Παρμενίων, ὁ πατὴρ τοῦ Φιλώτου, ὡς συνένοχος θεωρηθεὶς ἐν τῇ συνωμοσίᾳ τοῦ υἱοῦ, κατεδικάσθη ὡσαύτως εἰςθάνατον.

Ὁ Παρμενίων διετέλει ἐν εὐνοίᾳ παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὅστις καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν μεγαλοδωριῶν αὐτοῦ ἐχάρισεν αὐτῷ τὸν οἶκον τοῦ πανισχύρου εὐνούχου Βαγώου, περιέχοντα χιλίων ταλάντων ἱματισμόν. Καὶ πιθανῶς μὲν ὁ Παρμενίων οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν τῆς συνωμοσίας τοῦ υἱοῦ, νῦν δὲ διέτριβεν ἐν Ἐκβατάνοις τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπέχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, μετὰ μεγάλου στρατοῦ φρουρὸς καὶ φύλαξ ἀπείρων θησαυρῶν.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Παρμενίωνος ἐθεωρήθη ἀναγκαῖος, ἀλλ' ὤφειλε νὰ γείνῃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ νῦν ἀφωσιωμένου καὶ λίαν ἀγαπῶντος αὐτὸν στρατοῦ. Ἐφ' ᾧ καὶ Πολυδάμας εἷς τῶν ἑταίρων διωρίσθη νὰ φέρῃ εἰς Ἐκβάτανα ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Σιτάλκην, ἡγεμόνα τῶν Θρᾳκῶν, καὶ τοὺς στρατηγοὺς Μενίδαν καὶ Κλέανδρον. Ἐπὶ δρομάδων ὑπὸ Ἀράβων ὁδηγουμένων, φθὰς ὁ Πολυδάμας, ἐντὸς δώδεκα ἡμερονυκτίων ἐνεχείρισε τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἡ προσταγὴ τοῦ βασιλέως ἐξετελέσθη ἀμέσως, καὶ ὁ ἄθλιος Παρμενίων, περὶ οὗ ὁ Φίλιππος, πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐμακάριζεν ἑαυτὸν ἄλλοτε ὅτι εὗρεν ἕνα μόνον στρατηγὸν τὸν Παρμενίωνα, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν.

Αἱ δικαστικαί, ἐν τούτοις ἀνακρίσεις, ἐξηκολούθουν γιγνόμεναι ἐν Προφθασίᾳ, καὶ πολλοὶ δ' ἄλλοι ὡς συνένοχοι τοῦ Φιλώτου κατεμηνύθησαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν φίλων φοβερὸν ἐποίησε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ διαμένοντα Ἀντίπατρον, ὅστις καὶ πέμψας κρυφίως κήρυκας πρὸς τοὺς Αἰτωλούς, συνησπίσθη μετ' αὐτῶν ἕνεκεν ἀνταρσίας τινὸς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τεκταινομένης.

Οἱ υἱοὶ τοῦ ἐκ Στυμφαίας Ἀνδρομένους Πολέμων, Ἀμύντας, Σιμμίας καὶ Ἄτταλος, φίλοι ὄντες τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος στρατηγοῦ ὑπέπεσαν εἰς ὑποψίαν καὶ μόλις διὰ τῆς εὐγλωττίας τοῦ ἑνὸς αὐτῶν τοῦ Ἀμύντου ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς καταδίκης. Κατόπιν γενναίαν δείξαντες διαγωγὴν ἐτιμῶντο μεγάλως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ὁλόκληρον δὲ τὸν χειμῶνα διανύσας ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Ἀφγανιστάν, προέβη κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 329 π. Χ. εἰς τὴν ἀρχαίαν Βακτρίαν, διαβὰς τὸν ὑπὸ ἀδιαλύτου χιόνος πάντοτε καλυπτόμενον οὐρανομήκη Καύκασον. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Βῆσσος μαθὼν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ, μετὰ μεγίστης σπουδῆς ἐτράπη εἰς φυγήν, μεγίστην ἐπάγων καταστροφὴν εἰς τὰ μέρη, δι' ὧν διήρχετο, σκοπὸν προθέμενος νὰ φέρῃ τὸν Ἀλέξανδρον οὕτως εἰς ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ καταδιώκῃ αὐτόν.

Καὶ σκληρῶς μὲν ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἔπασχε καὶ ἐδεκατίζετο ὑπό τε τοῦ ψύχους, τῆς χιόνος, τῶν μόχθων καὶ τῶν ταλαιπωριῶν τῆς ὁδοιπορίας, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα πάντα ῥᾳδίως φέρων διηυθύνετο ἤδη εἰς τὴν Ὑρκανίαν, χώραν κειμένην πρὸς ἀριστερὰν τῆς εἰς τὰ Βάκτρα φερούσης ὁδοῦ. Ἐνταῦθα δ' ἀφθόνως εὑρίσκων ἁπάσας τὰς ζωοτροφίας, διέτριψεν ἡμέρας τινὰς πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ στρατοῦ, καὶ συγχρόνως καθυπέταξε τὰς πέριξ πόλεις.

Είς τρεῖς δὲ μοίρας διαιρέσας τὸν στρατόν, αὐτὸς μὲν ἔλαβε τὴν συντομωτάτην, ἀλλὰ καὶ δυσχερεστάτην ὁδόν, μετὰ τοῦ εὐκινητοτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ, τὸν δὲ Κρατερὸν ἔπεμψε κατὰ τῶν Ταπούρων, ὁ δ' Ἐριγυῖος παρηκολούθει μετὰ τῆς τρίτης μοίρας τὴν μικροτέραν λεωφόρον, φέρων καὶ τὰς ἀποσκευάς. Καὶ πανταχοῦ μὲν ἀφῆκε φρουροὺς ὁ Ἀλέξανδρος, αὐτὸς δὲ τὰ ὄρη ὑπερβὰς ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ πεδιάδι, ἔνθα πολλοὶ τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου συνομοσάντων Περσῶν προσελθόντες, παρεδόθησαν οἰκειοθελῶς αὐτῷ: Ὁ χιλίαρχος Ναβαρζάνης, ἀποσπασθεὶς ἤδη ἀπὸ τοῦ Βήσσου, καὶ ὁ Αὐτοφραδάτης, σατράπης τῶν Ταπούρων καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανεστέρων σατραπῶν. Πάντας δὲ τούτους λίαν εὐμενῶς ὑποδεχθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐτίμησε μεγάλως καὶ τὸν Ἀρτάβαζον, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν κύριον πίστιν αὐτῶν· τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Ἀρταβάζου ἦτο γνωστὸν ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς γενομένου ἐπισήμου πρέσβεως τῆς Περσίας ἐπὶ Φιλίππου. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέδυσεν εἰς τὴν χώραν τῶν Μάρδων, ὀρεινοῦ καὶ μαχίμου λαοῦ.

Κατὰ τὸ μέρος δὲ τοῦτο στῖφος βαρβάρων ἐπιπεσόν, ἀπροσδοκήτως κατὰ τῶν φερόντων τὸν Βουκέφαλον στρατιωτῶν ἥρπασεν αὐτόν. Τὰ μέγιστα δ' ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτήσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμψε κήρυκας ἀπειλῶν αὐτοὺς μετὰ φρικτῶν ὅρκων, ὅτι θέλει φονεύσει ἁπαξάπαντας μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, ἂν δὲν ἀποδώσωσιν αὐτῷ τὸν ἵππον· ἐκεῖνοι δ' ὡς ἐκ τούτου οὐ μόνον τὸν ἵππον προσήγαγον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις προθύμως παρέδωκαν. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐπὶ τούτοις οὐ μόνον αὐτοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ λύτρα τινὰ προσέφερε τοῖς ἀγαγοῦσι τὸν ἵππον αὐτοῦ.

Ἐκεῖθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰσελάσας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὑρκανίας καὶ Ζαδράκαρτα, διέτριψεν αὐτόθι δεκαπέντε ἡμέρας, καθ' ἃς τὰς συνήθεις τοῖς θεοῖς ἐτέλεσε θυσίας καὶ δημοσίους κατέστησεν ἀγῶνας, εἶτα δὲ διὰ τῶν Παρθυαίων ὑπερβὰς τὰ ὅρια τῆς Ἀρείας, εἰσήλασεν εἰς τὴν Σουσίαν, ἔνθα προσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ σατράπης τῆς Ἀρείας Σατιβαρζάνης, πρὸς ὃν οὐχὶ μόνον τὴν σατραπείαν ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀνάξιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, ἀφῆκε μεθ' ἑξήκοντα ἱππακοντιστῶν πρὸς πλειοτέραν φύλαξιν τῶν τόπων.

Συγχρόνως δὲ ἔφθασαν καί τινες Πέρσαι ἀγγέλλοντες ὅτι ὁ Βῆσσος ἐφόρεσε τιάραν ὀρθήν, κατὰ τὸ σύστημα τῶν βασιλέων, καὶ τὴν βασιλικὴν ἐνεδύθη στολήν, ἀξιῶν νὰ λέγηται βασιλεὺς τῆς Ἀσίας καὶ ἀντὶ Βήσσου ἐπεκάλεσεν ἑαυτὸν Ἀρταξέρξην καὶ ὅτι ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς εἰς Βάκτρα καταφυγόντας τῶν Περσῶν καὶ πλείστους τῶν ἄλλων Βακτριανῶν, περιέμενε πρὸς τούτοις συμμάχους καὶ παρὰ τῶν Σκυθῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταῦτα μαθών, παραλαβὼν ἅπασαν τὴν δύναμιν διηυθύνθη πρὸς τὰ Βάκτρα. Καθ' ὁδὸν δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ Σατιβαζάρνης θανατώσας τὸν ἀφεθέντα αὐτῷ Ἀνάξιππον καὶ τοὺς ἱππακοντιστάς, ὁπλίζει τοὺς Ἀρείους καὶ μετακομίζει αὐτοὺς εἰς τὰ Ἀρτακόανα, ἕτοιμος νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Βήσσου καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Μακεδόνων. Ὁ Ἀλέξανδρος μέρος μὲν τοῦ στρα-

τοῦ παραλαβὼν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ὑπὸ τὸν Κρατερόν, ἐντὸς δύο ἡμερῶν φθάνει εἰς 'Αρτακόανα· ἐκεῖ δὲ σατράπην τῆς 'Αρείας ἀναδείξας Πέρσην τινὰ καλούμενον 'Αρσάμην, συνεννοηθεὶς δὲ καὶ μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατερὸν ὑπολειφθέντος στρατοῦ, προέβη εἰς τὴν χώραν τῶν Σαραγγαίων. Βρασσαέντης δέ, ὁ σατράπης τῆς χώρας ταύτης, εἷς τῶν κατὰ τοῦ Δαρείου μετὰ τοῦ Βήσσου συνομοσάντων, μαθὼν ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος καταφθάνει ὅσον οὔπω, κατέφυγε πρὸς τοὺς 'Ινδούς, ἀλλ' οἱ 'Ινδοὶ συλλαβόντες αὐτόν, ἔπεμψαν πρὸς τὸν 'Αλέξανδρον, ὅστις καὶ ἀμέσως ἐθανάτωσε διὰ τὴν πρὸς τὸν Δαρεῖον μισητὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

'Επανελθόντος δὲ τοῦ 'Αλεξάνδρου εἰς τὴν 'Υρκανίαν, ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν ἡ βασίλισσα τῶν 'Αμαζόνων, Θάληστρις καλουμένη, ἡγεμονεύουσα τῆς μεταξὺ τοῦ Φάσιδος καὶ τοῦ Θερμόδωντος ποταμοῦ χώρας. Περὶ αὐτῆς δὲ ὁ Διόδωρος λέγει ὅτι ἐξεῖχε κατά τε τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος, καὶ πολὺ ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῆς ἐθαυμάζετο διὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀφήσασα δὲ τὸν περὶ αὐτὴν στρατὸν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς 'Υρκανίας ἦλθε μετὰ τριακοσίων ἐνόπλων 'Αμαζωνίδων.

'Ο βασιλεὺς θαυμάσας ἐπὶ τούτῳ ἠρώτησε τὴν Θάληστριν τίνος ἕνεκα ἀφίκετο πρὸς αὐτόν· αὕτη δὲ ἀπεκρίθη ὅτι ἦλθε παιδοποιΐας ἕνεκα, καθότι ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἦτο ἄριστος πάντων τῶν ἀνδρῶν διὰ τὰς γενναίας πράξεις αὐτοῦ, αὕτη δὲ κατά τε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σωματικὴν εὐεξίαν διέφερε τῶν ἄλλων γυναικῶν τὸ ἐκ τοιαύτης γυναικὸς γεννηθησόμενον φυσικῷ τῷ λόγῳ ἤθελεν ἐξέχει τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καὶ ἡ μὲν Θάληστρις δεκατρεῖς ἡμέρας μείνασα μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου καὶ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἦλθε πληρώσασα διὰ μεγάλων δώρων τιμηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ 'Αλέξανδρος μεγαλαυχῶν ἐπὶ ταῖς νίκαις, καὶ ἀποβαλὼν τὴν ἣν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Λεωνίδα παρέλαβεν ἐγκράτειαν καὶ ὀλιγάρκειαν ἤρχισεν ἐντεῦθεν νὰ ἀπομιμῆται τὴν Περσικὴν τρυφήν.

Καὶ πρῶτον μὲν κατέστησεν ἐν τῇ αὐλῇ τοὺς 'Ασιαγενεῖς ραβδούχους, ἔπειτα δὲ ἐξέλεξε καὶ ὡς δορυφόρους τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου 'Οξάρυς, ἀκολούθως δὲ περιεβλήθη τὸ περσικὸν διάδημα καὶ τὸν διάλευκον χιτῶνα καὶ τὴν περσικὴν στολήν, πλὴν τῶν ἀναξυρίδων καὶ τοῦ κάνδυος, καὶ εἰς τοὺς ἑταίρους δὲ ἐχαρίσατο περιπορφύρους στολάς. Κατ' ἀρχὰς δ' ἐνεδύετο οὕτως ὁ 'Αλέξανδρος προκειμένου νὰ παρουσιασθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν βαρβάρων, καὶ ἐν οἰκείᾳ συναναστροφῇ μετὰ τῶν φίλων. Καὶ ἔλεγε μὲν ὅτι ἐφόρει τὴν στολὴν ταύτην ὡς λείαν καὶ δεῖγμα τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης, ἀλλὰ διὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῆς λάμψεως τῆς ἐνδυμασίας ἐφαίνετο, ὅτι καὶ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸν τύφον τῶν 'Ασιανῶν εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ παρεδίδετο ἀμέτρως εἴς τε τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς ἡδονὰς μέχρις οὗ καὶ δημοσίᾳ ἐνεφανίζετο τήν τε Περσομηδικὴν φέρων στολὴν καὶ τὰ ἤθη αὐτῶν ἀπομιμούμενος.

Καὶ ἀπήρεσκον μὲν ταῦτα τοῖς φίλοις τῶν ἀρχαίων Μακεδονικῶν ἠθῶν καὶ τῆς ἁπλότητος, ἀλλ' ἑκόντες ἄκοντες ἠναγκάζοντο νὰ συγχωρῶσι τὴν

τοιαύτην, ἐπὶ τὸ ἀσιατικώτερον, διαγωγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἀμετάβλητον διαμείναντα κατάτε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς μόχθους καρτερίαν.

Οὐ μόνον δὲ ἐξηκολούθει νὰ θηρεύῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγίστους κινδύνους καὶ σκληραγωγίας προθύμως ἐξετίθετο. Καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν δὲ φίλων καὶ συνεταίρων, οἱ μὲν εὐχαρίστως ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα τῆς ἀσιατικῆς πολυτελείας, ὅπερ ὁ βασιλεὺς παρεῖχεν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἐνέμενον τοῖς ἀρχαίοις ἤθεσι, μεταξὺ τοῦ Ἡφαιστίωνος οἱ πλεῖστοι καὶ τοῦ Κρατεροῦ κυμαινόμενοι. Καὶ ὁ μὲν Ἡφαιστίων ἐπιδοκιμάζων τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως, ἐμιμεῖτο καθ' ἅπαντα αὐτόν, ὁ δὲ Κρατερὸς ἐνέμενε πιστῶς ἐν τοῖς πατρίοις, διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα ἀγαπῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐκάλει φιλαλέξανδρον, καὶ τοῦτον μετεχειρίζετο, πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Μακεδόνας πραγματευόμενός τι, τὸν δὲ Κρατερὸν ἐτίμα περισσότερον, ἀποκαλῶν αὐτὸν φιλοβασιλέα, καὶ διὰ τούτου πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς διεπραγματεύετο. Ἐν γένει ὅμως οἱ Μακεδόνες πάντες, μετὰ μικρᾶς ἐξαιρέσεως, ἠγανάκτουν διὰ τὴν προτίμησιν, ἣν ἐφαίνετο παρέχων τοῖς Πέρσαις, παραδεχόμενος τὰ ἤθη αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγον ἐλυποῦντο οἱ εὐγενεῖς τῶν Μακεδόνων βλέποντες, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποβλέπων βεβαίως εἰς τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο ἐθνῶν καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν Ἀσιανῶν, παρεῖχε τὰς μεγίστας καὶ πλουσιωτάτας σατραπείας τοῖς Πέρσαις ἄρχουσι.

Διάφοροι δ' ἕνεκα τούτου ἐξυφαίνοντο συνωμοσίαι κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὧν σημαντικωτέρα ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὸν Φιλώταν ἀποδιδομένη, ἥτις, ὡς εἴδομεν, ἐτιμωρήθη διὰ τοῦ θανάτου τῶν πρωτουργῶν.

Ἀλλ' ὅμως μεγίστας δυσχερείας ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, προβαίνων εἰς τὰ Βάκτρα πρὸς καταδίωξιν τῆς Βήσσου. Διάφορα δὲ καθ' ὁδὸν ἔθνη καθυποτάσσων, τοὺς Δράγγας, τοὺς Γεδρωσσίους, τοὺς Ἀραχώτας καὶ ἄλλους, ἔφθασεν ἐπὶ τέλους, μέχρι τοῦ Ὤξου ποταμοῦ, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Καυκάσου, χύνεται εἰς τὴν παρὰ τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν.

Ἦτο δ' οὗτος ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν, οὓς εἶχον διαβῇ οἱ Μακεδόνες, ἔχων πλάτος μὲν δισχιλίων ποδῶν, μέγα δὲ βάθος καὶ ρεῦμα σφοδρόν.

Καὶ ὁ μὲν Βῆσσος ἔκαυσε τὰ πλοῖα, δι' ὧν εἶχε διαβιβάσει τὸν στρατὸν αὐτοῦ, πολὺς δ' ἀπῃτεῖτο χρόνος διὰ μετακόμισιν ξυλείας πρὸς κατασκευὴν γεφύρας ἢ ἄλλων πλοίων. Ἐφ' ᾧ καὶ εἰς ἀπορίαν ἐλθὼν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τοῦ πρακτέου, διέταξε τοὺς στρατιώτας νὰ πληρώσωσι δι' ἀχύρου ἢ ξηροῦ χόρτου τοὺς ἐκ διφθερῶν ἀσκούς, οὓς ἀέρος πληροῦντες τὴν νύκτα μετεχειρίζοντο ἀντὶ κλινῶν, νὰ συρράψωσι δὲ καὶ νὰ συσφίγξωσιν αὐτοὺς οὕτω στενῶς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ διαπεράσῃ αὐτοὺς τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτω πέντε ἡμέρας πλέοντες ἐπ' αὐτῶν, διέβησαν οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν, ὡς διά θαύματος, τοῦθ' ὅπερ καὶ μυθῶδές πως καθίσταται.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Ἀλέξανδρος διέβη οὕτω τὸν Ὦξον ποταμὸν μεταβαίνων πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἐπληροφορήθη ὅτι ἦτο ὁ Βῆσσος μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἀπροσδοκήτως ἀφίχθη πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ Μῆδος Κοβάρης, ὅστις συμβουλεύσας τὸν ἀλα-

ζόνα καὶ ἄνανδρον Βῆσσον νὰ ὑποταχθῇ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελε συγχωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ὀργὴν ὑποπεσὼν τοῦ σατράπου, ηὐτομόλησε πρὸς τοὺς Μακεδόνας.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἄγγελοι προσῆλθον παρὰ τοῦ Σπιθαμένους καὶ Δαταφέρνους, στρατηγῶν, ὅτι ἂν ἔπεμπε στρατιὰν μετ' ἀρχηγοῦ, προθύμως ἤθελον παραδώσει τὸν Βῆσσον αὐτῷ. Καὶ ἐπροφασίζοντο μὲν οὗτοι ὅτι ἔπραττον τοῦτο, ἐκδικούμενοι δῆθεν τὸν Δαρεῖον, ὃν τοσοῦτον χαμερπῶς ἠδίκησεν ὁ σατράπης, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν ὅμως νὰ δέσωσιν αὐτόν, μήτε ἄλλως νὰ τιμωρήσωσιν, ἀρκεσθέντες μόνον νὰ ἀποσπάσωσι τὴν τιάραν ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ νὰ σχίσωσι τὸν βασιλικὸν μανδύαν ὑαὐτοῦ ὃν ἔφερε.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος προέπεμψεν ἕνα τῶν σωματοφυλάκων, Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, μετὰ μεγάλης μοίρας εὐκινητοτάτων στρατιωτῶν, διατάξας αὐτὸν ὅσον τάχιστα νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Σπιταμένους καὶ Δαταφέρνους. Καὶ διανύσας μὲν ὁ Πτολεμαῖος ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν δεκαήμερον δρόμον, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα οὗτοι διέμενον, βλέπων ὅμως αὐτούς, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐξ ἐντροπῆς κλονουμένους ἐντῇ ἀποφάσει αὐτῶν, τὸν μὲν πεζὸν στρατὸν ἀφῆκε νὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν βραδέως, ἐκεῖνος δὲ παραλαβὼν τοὺς ἱππεῖς, καὶ περικυκλώσας τὴν κώμην, ἔνθα ὁ Βῆσσος κατέφυγεν, ἔπεμψε κήρυκα προτείνων τοῖς κατοίκοις, ὅτι δὲν ἤθελε βλάψει αὐτοὺς διόλου ἂν παρέδιδον αὐτῷ τὸν σατράπην. Συλλαβὼν δ' οὕτω τὸν Βῆσσον ὁ Πτολεμαῖος, καθ' ὁδόν, προπέμψας ἱππεῖς τινας ἠρώτησε τὸν Ἀλέξανδρον πῶς νὰ παρουσιάσωσιν αὐτῷ τὸν Βῆσσον.—«Νὰ φέρητε, εἶπε, γυμνόν, καὶ δεδεμένον δι' ἁλύσεων ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, καὶ νὰ στήσητε αὐτὸν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ, ὁπόθεν μέλλουν νὰ διέλθουν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιά μου». Ἅμα δ' ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, συγκρατήσας τὴν ἅμαξαν: «Διατί, προδότα, ἀνέκραξε, Δαρεῖον τὸν βασιλέα, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ συγγενῆ σου οὕτως οἰκτρῶς ἐθανάτωσας;» Οἱ στρατιῶται ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωσι τί ἔμελλε νὰ ἀποκριθῇ ὁ Βῆσσος.—«Δὲν ἔπραξα τὸ ἔγκλημα ἐξ οἰκείας μου προαιρέσεως, ἀπήντησεν οὗτος, ἀλλ' ὁμογνωμόνως μετὰ πάντων τῶν ἄλλων, οἵτινες ἦσαν περὶ τὸν Δαρεῖον, ὥστε νὰ εὕρωμεν χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ».

Μηδὲν δ' ἄλλο προσθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν διέταξε νὰ μαστιγώσωσι μόνον τὸν Βῆσσον, ἀκολούθως δὲ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως τῶν ὁμοτίμων σατραπῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἀκρωτηριάσωσι τὴν ρῖνα καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ οὕτω κακῶς ἔχοντα παρήγγειλε τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δαρείου νὰ θανατώσωσιν αὐτόν.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ τῷ Βήσσῳ ἐπιβληθέντος θανάτου ἦτο σκληρότατον, οἱ συγγενεῖς δὲ τοῦ Δαρείου, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὀξάθρυς, ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, κλίναντες ἐν Βάκτροις τὰς κορυφὰς δύο ὑψηλῶν δένδρων ἔδεσαν ἐξ ἑκάστης τοὺς πόδας τοῦ Βήσσου, αἱ δὲ κορυφαὶ ἀφεθεῖσαι εἶτα ἐλεύθεραι διέσχισαν ἐλεεινῶς τὸ σῶμα τοῦ πεισματώδους ἀνυποτάκτου, ὡς ποτε ἔπραττεν ὁ «Πιτυοκάμπτης ἐκεῖνος!»

Τότε ἀφίκοντο εἰς Ζαρίασπα ὅ τε Φραταφέρνης ὁ σατράπης τῆς Παρ-

θίας καὶ ὁ Στασάνωρ τῆς 'Αρείας, φέροντες δεσμίους τὸν 'Αρσάμην, ὅστις σατράπης ὢν τῆς 'Αρείας ἐβοήθησε τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Σατιβάρνου καὶ τὸν Πέρσην Βαρζάνην καὶ ἄλλους μεγιστᾶνας Πέρσας, ὑποστηρίζοντας ὁπωσδήποτε τὴν ἀποστασίαν τοῦ Βήσσου. Σὺν τούτοις δὲ ἠφανίσθη πλέον καὶ ἡ ἀντιπολιτευομένη τῷ 'Αλεξάνδρῳ μερὶς τῶν Περσῶν, ἥτις ἄλλως ἐνεργοῦσα ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ἔχουσα μάλιστα ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ὑστάτην ἄμυναν τοῦ δικαίου.

Συλληφθέντος ἤδη τοῦ Βήσσου, ἡ Σογδιανὴ μείνασα ἄνευ ἡγεμόνος, ὑπετάγη ἀμέσως τῷ 'Αλεξάνδρῳ, ὅστις καὶ συμπληρώσας τὸ ἱππικὸν ἐκ τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν, ὡς ἀπολεσθέντων πολλῶν ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ 'Ινδικοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Ὤξου, διηυθύνθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Σογδιανῆς, τὰ Μαράκανδα ἢ Σαρμακάνδη, καθ' ὁδὸν δὲ εἰσελθὼν εἴς τινα μικρὰν πόλιν τῶν Βραγχειδῶν, ἐτιμώρησε τοὺς κατοίκους αὐτῆς δι' ἔγκλημα τῶν πατέρων αὐτῶν, διότι ἐκ τῆς Μιλήτου καταγόμενοι αὗτοι, πρὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξέρξου, ἐσύλησαν ναόν τινα καὶ μὴ δυνάμενοι ἕνεκα τούτου νὰ διαμένωσιν ἐν 'Ελλάδι, μετώκησαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διατηροῦντες ἐν μέρει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ παλαιὰ ἤθη αὐτῶν.

Βορειανατολικὴν ἀκολούθως λαβὼν διεύθυνσιν ὁ 'Αλέξανδρος ἀφίκετο εἰς τὸν μέγαν ποταμὸν Τάναϊν, τὸν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καλούμενον 'Ιαξάρτην, ἔνθα ἦσαν τὰ ὅρια τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ μεγάλου Κύρου, συμπίπτοντα πρὸς τὰ δυτικὰ ὅρια τοῦ σημερινοῦ Σινικοῦ κράτους, καὶ ἔνθα πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπιδρομῆς καὶ πολλὰς ἀποβλέπων ὠφελείας, ἕνεκα τῆς θέσεως ὁ 'Αλέξανδρος ἐνέκρινε νὰ κτισθῇ νέα πόλις, «'Εσχάτη 'Αλεξάνδρεια» κληθεῖσα.

Κατὰ τὰ μέρη δὲ ταῦτα ἐπιπεσόντες οἱ περίοικοι βάρβαροι, κατέσφαξαν πλείστους τῶν Μακεδόνων διασκορπισθέντας εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ζητοῦντας τριφύλλια καὶ σίλφιον, ἅπερ εἰς παντελῆ ἔλλειψιν ἄρτου περιελθόντες ἔτρωγον μετὰ τοῦ κρέατος τῶν ὑποζυγίων αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν πράξαντες οἱ βάρβαροι εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν συμποσούμενοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. 'Ο 'Αλέξανδρος δ' ἐπὶ τούτοις ἐπῆλθε μεθ' ὁρμῆς κατ' αὐτῶν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Μακεδόνες ἀπεκρούσθησαν γενναίως ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οὐκ ὀλίγοι δ' αὐτῶν καὶ ἐτραυματίσθησαν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος, ὅστις καὶ ὡς φρενήρης ἐπιπίπτων ἐτοξεύθη κατὰ τὴν κνήμην, καὶ μέρος τῆς περόνης αὐτοῦ ἀπεθραύσθη.

'Αλλ' εἶτα παροξυνθέντες ἐπὶ μᾶλλον οἱ Μακεδόνες, ἕνεκα τῆς πληγῆς τοῦ βασιλέως, μανιωδῶς ἐπιπεσόντες κατέκοψαν τοὺς πλείστους τῶν βαρβάρων, ἕτεροι δὲ καταδιωκόμενοι ἔπιπτον κατὰ κρημνῶν, φεύγοντες τοὺς πολεμίους. Τοιαύτην δὲ καταστροφὴν ὑπέστησαν ὥστε ἐκ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν μόλις ὀκτὼ χιλιάδες διεσώθησαν.

'Ο 'Αλέξανδρος εὑρίσκετο ἤδη ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ποταμοῦ 'Ιαξάρτου. 'Ενταῦθα δ' οἱ τῷ Κύρῳ ἀνυπότακτοι μείναντες Σκύθαι, ἔπεμψαν ἤδη

πρέσβεις πρὸς τὸν 'Αλέξανδρον, λόγῳ μὲν ζητοῦντες νὰ συνδέσωσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετ' αὐτοῦ, πράγματι δ' ἀποβλέποντες εἰς τὸ νὰ κατασκοπεύσωσι τὸν στρατὸν αὐτοῦ, τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ 'Αλέξανδρος διατάξας νὰ συναπέλθωσι μετὰ τῶν πρέσβεων τούτων τινὲς ἐκ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως, λέγοντες μὲν ὅτι προσήρχοντο λόγῳ φιλίας πράγματι δ' ἀποβλέποντες καὶ οὗτοι νὰ ἐξετάσωσι τὸν πληθυσμόν, καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν τῶν Σκυθῶν.

'Εν τούτοις διάφοροι διηγείρονο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν Μακεδόνων καὶ ἐπῆλθε μὲν ὁ Σπιταμένης, πολιορκῶν μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ τὴν ἐν Μαρακάνδοις διατελοῦσαν Μακεδονικὴν φρουράν, εἶτα ὅμως ἀκούσας ὅτι ὁ 'Αλέξανδρος αὐτοπροσώπως προσήγγιζεν ἐπερχόμενος κατ' αὐτοῦ ἐγκαταλιπὼν τὴν πολιορκίαν, ἀπῆλθε, κατὰ τὰ ὅρια τῆς Σογδιανῆς. οἱ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀποσταλέντες στρατηγοί, ἀνίκανοι ὄντες, καταδιώκοντες αὐτόν, ἀνοήτως καὶ ἀπερισκέπτως ἐπέπεσον κατὰ τῶν νομάδων Σκυθῶν, ὑφ' ὧν ἐνισχυόμενος ὁ Σπιταμένης, ἀπέκρουσε τοὺς Μακεδόνας, καὶ πανταχόθεν περικυκλώσας αὐτοὺς ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς ὄχθας ἢ εἰς νῆσόν τινα ἐν τῷ ἑλληνιστὶ λεγομένῳ Πολυτιμήτῳ ποταμῷ, ἔνθα πάντας εἰς τρισχιλίους ἢ πεντακισχιλίους συμποσουμένους ἐν στόματι μαχαίρας οἰκτρῶς ἐπέρασαν.

Τὰ μέγιστα ὁ 'Αλέξανδρος ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ταύτῃ τῶν στρατιωτῶν λυπηθείς, ἐπελθὼν τάχιστα κατέκοψε πάντας τοὺς πολεμίους, καὶ ἅπασαν ἤδη τὴν Σογδιανὴν καθυποτάξας, τὸν δὲ Πευκόλαον μετὰ τρισχιλίων ἀνδρῶν σατράπην αὐτῆς καταστήσας, αὐτὸς ἀνεχώρησεν εἰς Ζαρίασπα.

'Ο τοῦ 329—382 χειμών, ὃν ὁ 'Αλέξανδρος διήγαγεν ἐν Ζαρίασπ7, ὑπῆρξε λίαν ἀξιοσημείωτος, διότι κατ' αὐτὸν ἀνεπτύχθη ἐν πάσῃ ἐντελείᾳ ἡ εἰκὼν τῆς αὐλῆς τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου, ἣν καθωράϊζον ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐν συνόλῳ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ συρρεύσαντες ἐπισημότατοι τῶν ἀνδρῶν τῆς Περσίας, ἡ ἔλευσις νέων στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς 'Ελλάδος, καὶ ἡ σύγχρονος ἄφιξις διαφόρων πρεσβειῶν Εὐρωπαϊκῶν τε καὶ 'Ασιατικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ εὐδαίμων καὶ τερπνὴ φύσις τῆς καρποφόρου Βακτριανῆς, τὰ ἐν αὐτῇ διακεχυμένα ἄπειρα πλούτη, ἡ ποικίλη ἀνάμιξις τοῦ στρατιωτικοῦ βίου τῶν Μακεδόνων, τῆς Περσικῆς πολυτελείας καὶ τῆς 'Ελληνικῆς ὑπερηφανείας μέγα παρεῖχον θέλγητρον καὶ μεγάλως συνεβάλλοντο εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἐκτάκτως ἤδη παρισταμένης μεγαλοπρεποῦς ἐξελίξεως.

'Ο 'Αλέξανδρος ἐπί τινα χρόνον διαμείνας ἐκ Ζαρίασπα, μέχρις οὗ παρῆλθε τὸ δριμὺ τοῦ χειμῶνος καὶ ἀκούσας ὅτι οἱ Σογδιανοὶ ἑπομένως δὲ καὶ οἱ Βακτριανοὶ ἐπανέστησαν, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσωσι τῷ σατράπῃ αὐτῶν Πευκολάῳ ἐξώρμησε καὶ αὖθις ἐπὶ τὸν 'Ωξον ποταμόν, σπεύδων νὰ καθυποτάξῃ αὐτούς. 'Ενῷ δ' ἐστρατοπέδευε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, προσελθὼν σωματοφύλαξ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι οὐ μακρὰν τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἀνέβλυσε πηγὴ ὕδατος καὶ παρ' αὐτῇ πηγὴ ἐλαίου. Καὶ ὁ μὲν 'Αρίστανδρος ὁ μάντις ἡρμήνευσεν ὅτι ἡ πηγὴ ἐλαίου ἐσήμαινε κόπους

πολλούς, ἀλλὰ μετὰ τοὺς κόπους καὶ ἡ νίκη προεμηνύετο μεγάλη, διότι τὸ ἔλαιον ἐδόθη παρὰ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἀνακούφισις καὶ ἀρωγὴ ἐν ταῖς δυσκόλοις ἐργασίαις, καθόσον μάλιστα καὶ οἱ Ἕλληνες δι' ἐλαίου ἠλείφοντο, κατὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας αὐτῶν.

Ἐκεῖθεν δ' ὁ Ἀλέξανδρος διαιρέσας τὴν στρατιὰν εἰς πέντε μέρη διέταξε νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Σογδιανήν, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ὑπὸ τὸν Ἡφαιστίωνα, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Περδίκαν, τὸν Κοῖνον μετὰ τοῦ Ἀρταβάζου, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πέμπτου τάγματος καὶ ἐπῆλθον μὲν πάντες εἰς Μαράκανδα, ἐξ ἐφόδου ἢ καὶ οἰκειοθελῶς καθυποτασσομένων τῶν καθ' ὁδὸν πόλεων, ἐν ᾧ ὁ Κοῖνος διετάχθη νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ Μασσαγετῶν, παρ' οἷς εἶχε καταφύγει ἤδη ὁ Σπιταμένης, ὁ δ' Ἀλέξανδρος προὔκειτο νὰ καταλάβῃ τὰ ἐν τῇ Σογδιανῇ ἰσχυρὰ φρούρια, ὧν ἐπισημότερον ἦτο ὁ Σογδιανὸς λεγόμενος βράχος, ἤτοι ἀκρόπολις ἰσχυροτάτη.

Ὁ Σογδιανὸς δ' οὗτος βράχος, ἦτο παντάπασιν ἀπομεμονωμένος καὶ τοσοῦτον ἀπόκρημνος πανταχόθεν, ὥστε ἐφαίνετο πάντῃ ἀπρόσιτος. Ὑπῆρχε δὲ λίαν ὀχυρὸν φρούριον ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου, ἐν ᾧ ὁ Ὀξυάρτης, ὁ τῶν μερῶν ἐκείνων ἀνυπότακτος σατράπης, εἶχεν ἐγκλείσει τὴν σύζυγον, τὴν θυγατέρα καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ οἰκογένειαν. Καὶ ἠγωνίσθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύσῃ τὸν τόπον, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ καθυποτάξῃ αὐτόν, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος, κατ' ἀρχὰς μὲν πέμψας πρέσβεις προὔτεινε τοῖς κατοίκοις νὰ παραδοθῶσιν ἑκουσίως, εἰ δὲ μή, ἠπείλει ὅτι θὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτῶν κατασφάζων ἅπαντας τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας, ἀλλ' ὅμως πυκνοτάτη χιὼν καταπεσοῦσα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, τοῖς μὲν Μακεδόσι κατέστησε δυσχερεστάτην τὴν πρὸς αὐτὸ προσέγγισιν τοῖς δὲ βαρβάροις ἄφθονον παρέσχεν ὕδωρ, διὸ καὶ περιφρονοῦντες τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου «Ἂν οἱ Μακεδόνες ἔχωσι πτερὰ ἂς πλησιάσωσιν», ἀπήντησαν πρὸς τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ. Τότε δὲ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὀργισθεὶς διὰ κήρυκος ἀνήγγειλε νὰ συγκληθῶσι τριακόσιοι νεαροὶ Μακεδόνες πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνόδου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου. Τριακόσιοι λοιπὸν νέοι ἐξησκημένοι καὶ ἔχοντες τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ ἀναρριχῶνται ἐν ταῖς πολιορκίαις τῶν τειχῶν, παρουσιάζονται κατ' ἐκλογὴν τῶν στρατηγῶν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρὸς οὓς οὗτος ἀπηύθυνε τὸν ἑξῆς ἐνθαρρυντικὸν λόγον:

«Σ τ ρ α τ ι ῶ τ α ι,

«Μεθ' ὑμῶν ἐβίασα ἀπόρθητα φρούρια, μεθ' ὑμῶν διῆλθον ὄρη πάντοτε ὑπὸ αἰωνίου χιόνος κεκαλυμμένα καὶ μεθ' ὑμῶν εἰσῆλθον εἰς τὰς ἐπικινδύνους παρόδους τῆς Κιλικίας· πάντοτε δὲ ἔδωκα πρὸς ὑμᾶς καὶ ἔλαβον δείγματα γενναιότητος καὶ ἀνδρείας. Αὕτη ἡ πέτρα ἡ ὑψουμένη ὑπερηφάνως ἀπέναντι ὑμῶν, ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους εἶναι προσιτὴ καὶ τοῦτο μόνον φρουροῦσιν οἱ βάρβαροι· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἀμελοῦντες, φύλακας μόνον ἔχουσι πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν· ἂν δὲ τώρα ἀποπειραθῆτε θέλετε εὕρει βεβαίως τὸν τρόπον τοῦ ν' ἀναβῆτε ἐπὶ τοῦ ὄρους τὴν κορυφήν. Οὐδὲν ἡ φύσις ἔθετο ὑπεράνω τῆς τόλ-

μης καὶ τῆς ἀνδρείας. Τί κατέστησεν ἡμᾶς ἤδη κυρίους τῆς ᾿Ασίας; Αἱ ἀκατάπαυστοι ἡμῶν πρὸς τοῦτο ἀπόπειραι αἱ ἀπαυδήσασαι καὶ ἀπελπίσασαι τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Προσπαθήσατε λοιπόν, ἀνδρεῖοι, ν' ἀναβῆτε τὴν κορυφὴν καὶ ὅταν ἤδη ἵστασθε ἐπ' αὐτῆς, δηλώσατε τοῦτο πρὸς ἡμᾶς διὰ σημείων λευκῶν. Τότε θέλω διατάξει νὰ κινηθῇ ὁ στρατός, ὅπως ἀποσπάσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀφ' ὑμῶν. Δέκα δὲ τάλαντα δίδω τῷ πρώτῳ ἀναβάντι τὴν κορυφήν, ἐννέα τῷ δευτέρῳ, ὀκτὼ τῷ τρίτῳ καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τοῦ δεκάτου. 'Αλλ' ἐγὼ ὅμως εἶμαι βέβαιος ὅτι ὑμεῖς μᾶλλον προσέχετε τὸν νοῦν πρὸς τὴν θέλησίν μου ἢ πρὸς τὰς ἀμοιβάς μου».

Ταῦτα παρὰ τοῦ 'Αλξάνδρου ἀκούσαντες οἱ τριακόσιοι νεαροὶ Μακεδόνες καὶ δύο μόνον ἡμερῶν τροφὰς λαβόντες καὶ ὁπλισθέντες μόνον διὰ τῆς σπάθης καὶ τῆς λόγχης, καὶ μικροὺς σιδηροῦς πασσάλους κρατοῦντες, δι' ὧν συνήθως ἐστερέουν τὰς σκηνάς, καὶ τούτους ἐμπήγοντες, εἴτε ἐπὶ τῶν μερῶν, ἔνθα ἦτο στερεῶς πεπηγμένη ἡ χιών, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἰσχυρὰ δὲ πρὸς τούτοις ἐκ λίνου σχοινία προσδέσαντες εἰς πασσάλους, ἀνειλκυον ἑαυτοὺς καὶ ἀνερριχῶντο πρὸς τὸ ἀποτομώτατον καὶ τὸ δυσχερέστατον μέρος τοῦ βράχου. Καὶ τριάκοντα μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσαντες τὴν ἰσοσταθμίαν ἐκρημνίσθησαν, οὐδὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν εὑρεθέντων, ἀλλ' οἱ λοιποί, ἐπὶ τέλους, ἐπέτυχον νὰ ἀναβῶσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου.

Ὅτε δὲ περὶ τὰ χαράγματα τῆς ἡμέρας οἱ κάτοικοι τοῦ βράχου εἶδον αὐτοὺς ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, οὕτως ἐξεπλάγησαν ὥστε ὑπέλαβον ὅτι ἦσαν μυθώδη, ἐξωτικὰ καὶ ἐναέρια ὄντα· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ 'Αλέξανδρος πέμψας κήρυκα πρὸς τὰς προφυλακὰς τῶν βαρβάρων, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἐπειδὴ εὑρέθησαν οἱ ζητούμενοι παρ' αὐτῶν πτερωτοὶ ἄνδρες, ἑκόντες ἄκοντες ὤφειλον νὰ παραδοθῶσι.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐντεῦθεν ληφθέντων αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ἡ διάσημος Ρωξάνη, θυγάτηρ τοῦ 'Οξυάρτου· διεφημίζετο δ' ἡ νεᾶνις αὕτη ὡς ἡ ὡραιοτάτη τῶν γυναικῶν τῆς 'Ασίας, μετὰ τὴν Στάτειραν τὴν σύζυγον τοῦ Δαρείου, τελευτήσασαν ἤδη. Καὶ ὁ μὲν 'Αλέξανδρος συνεζεύχθη αὐτὴν ἐν τῷ ἅμα, ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς 'Οξυάρτης, μετὰ θάρρους ἐμφανισθεὶς πρὸς τὸν νικητήν, ἐγένετο δεκτὸς παρ' αὐτῷ μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ περιποιήσεων ἐκτάκτων.

'Αλλὰ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα διεδραματίσθησαν καὶ αὖθις φρικαλέαι καὶ δραματικαὶ σκηναί, ἤτοι ὁ θάνατος τοῦ Κλείτου καὶ ἡ τιμωρία τοῦ Καλλισθένους, γεγονότα ἅπερ ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐξ εὐτελῶν ὅλως λόγων.

Μεταξὺ τῶν ἀντιτεινόντων καὶ παρακωλυόντων τὸν 'Αλέξανδρον νὰ παραδεχθῇ τὰ ἀνατολικὰ ἔθιμα, σφοδρότερος ἦτο καὶ Κλεῖτος ὁ Δρωπίδου. ὁ καὶ μέλας ἐπονομαζόμενος πρὸς διάκρισιν ἑτέρου Κλείτου, υἱοῦ Λευκοῦ ἐπονομαζομένου. Οὗτος ἦτο ἀδελφὸς τῆς τροφοῦ τοῦ 'Αλεξάνδρου Λανίκης ὅστις καὶ κατὰ τὴν νεότητα μὲν τοῦ βασιλέως συνδιέτριβε μετ' αὐτοῦ κατὰ δὲ τὴν παρὰ τῷ Γρανικῷ μάχην, ὡς προείπομεν, ἔσωσε τὸν 'Αλέξανδρον, πλήξας τὴν χεῖρα τοῦ Σπιθριδάτου.



ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΡΩΞΑΝΗΣ

Τοῦτον δέ, σατράπην ὄντα τῆς Βακτριανῆς ἀντὶ τοῦ 'Αρταβάζου, ἐπανελθὼν τὸ δεύτερον εἰς Μαράκανδα ὁ 'Αλέξανδρος, καὶ μεγάλα τελῶν συμπόσια καὶ κυνηγέσια ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Διοσκούρων, δι' ἧς ἀντικατέστησε τὰ τέως τελούμενα Διονύσια, προσεκάλεσεν, ὡς εἰκός, εἰς δεῖπνον τὴν ἑσπέραν θέλων μάλιστα νὰ προσφέρῃ αὐτῷ καὶ ὡραῖά τινα 'Ελληνικὰ ὀπωρικά, διὰ θαλάσσης αὐτῷ ἀποσταλέντα.

'Ο Κλεῖτος, μεταβὰς εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ὡς ἐκ τῆς οἰνοποσίας ἐν εὐθυμίᾳ διατελῶν, ἔδειξε τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ διά τινα γελοῖα ποιήματα ὑπό τινος ποιητοῦ ἀπαγγελθέντα ἐπὶ τραπέζης κατὰ τῶν πρὸ μικροῦ ἀποτυχόντων στρατηγῶν, ἐφ' ᾧ τε καὶ ἔρις ἠγέρθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὥς ποτε μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ Φιλοξένους καὶ Διονυσίου βασιλέως τῶν Συρακουσῶν, ὅστις παραφερθεὶς λαβὼν ἓν τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης παρακειμένων μήλων ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κλείτου.

'Αλλ' ὡς νὰ μὴ ἤρκει τὸ τοιοῦτον, κατὰ τὴν ἔξαψιν τῆς ἔριδος, οἱ κόλακες ὑπερύψωσαν μέχρις οὐρανοῦ τὰς πολεμικὰς πράξεις καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ βασιλέως. Αἱ τοιαῦται κολακεῖαι, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὑπερήρεσαν τῷ 'Αλεξάνδρῳ, ἀλλ' ὁ Κλεῖτος ὅμως ὡς ὑπὸ ἀλάστορος δαίμονος παρωθούμενος, ἀντέτεινε καὶ αὖθις παριστῶν ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι γενναῖαι πράξεις πρὸς τὸν 'Αλέξανδρον ἀνήκουσι μᾶλλον τοῖς στρατιώταις, οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς προηγουμένης βασιλείας ἐκλείσθησαν πολὺ πλειότερον, ἐξ οὗ ἀφορμὴν λαβόντες οἱ κόλακες καὶ παράσιτοι ἤρχισαν νὰ παραλληλίζωσι Φίλιππον καὶ 'Αλέξανδρον, καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐταπείνουν, τὸν δ' υἱὸν ὑπερύψουν.

'Ο Κλεῖτος ὅμως ἄλλοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Φιλίππου ὤν, ἔπραξε τὸ ἐναντίον, περιφρονῶν μὲν τὰς πράξεις τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὑπερυψῶν δὲ καὶ ἐκθειάζων τὰς τοῦ Φιλίππου. 'Η ἔρις ἀνήφθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τέλους, ὑπὸ τῆς παροινίας ἐξαπτόμενος ὁ τάλας Κλεῖτος, κατέστη ὑπὲρ τὸ δέον βίαιος καὶ ὁρμητικός, ὅτε δὲ αὖθις πρός τινα περιφρονητικὸν κατ' αὐτοῦ λόγον τοῦ βασιλέως ἀνυψώσας τὴν χεῖρα: «Αὕτη ἡ χεὶρ σὲ ἔσωσεν, 'Αλέξανδρε!» ἀνεβόησεν, ὀργισθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου θερμαινόμενος ὁ 'Αλέξανδρος, ὥρμησε μὲν νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκάλει, μακεδονιστὶ ὁμιλῶν, τοὺς ὑπασπιστὰς εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ παρακειμένων.

Καὶ ἀπεπέμφθη μὲν πάραυτα ὁ Κλεῖτος ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶνος, ἀλλὰ δι' ἄλλης θύρας ἀναφανεὶς καὶ αὖθις, ἀνεβόα: «Αὕτη ἡ χεὶρ σὲ ἔσωσεν, 'Αλέξανδρε.» 'Ητο ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ πλέον ὁ 'Αλέξανδρος καὶ ἁρπάσας τὴν λόγχην παρά τινος τῶν δορυφόρων ἐπήγαγεν αὐτὴν κατὰ τοῦ οἰκτροῦ θύματος· ἡ λόγχη ἦτο ὀλεθρία, καὶ ὁ δυστυχὴς Κλεῖτος ἔπεσεν ἄπνους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. 'Ο κρότος τοῦ πεσόντος Κλείτου συνέφερεν εἰς ἑαυτὸν τὸν 'Αλέξανδρον καὶ πικρὰ μεταμέλεια κατέσχεν ἐν τῷ ἅμα τὸν βασιλέα· ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά.

'Επὶ τριήμερον ὁ 'Αλέξανδρος ἔμεινε κατάκλειστος ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος, μὴ δεχόμενος τὴν παρηγορίαν τῶν φίλων, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν τροφὴν ἀπορρίπτων, πικρῶς δὲ κλαίων καὶ καταρώμενος ἑαυτόν διότι ἐθανάτωσε τὸν

ἀδελφὸν τῆς ἀγαπητῆς τροφοῦ. Τότε ἔσπευσαν οἱ φίλοι νὰ παραμυθήσωσιν αὐτόν· καὶ ὁ μὲν Καλλισθένης ὁ φιλόσοφος, ὁ καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἠθικῶς καὶ πράως ἀπεπειρᾶτο, μετὰ τῶν ἄλλων, νὰ παρηγορήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δ' Ἀνάξαρχος, ὁ ἐξ Ἀβδήρων φιλόσοφος, ἄλλον μετεχειρίσθη τρόπον.

Μετὰ κομπασμοῦ καὶ ἀγερώχως εἰσελάσας εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ Ἀλεξάνδρου: «Οὗτος εἶναι ἀνέκραξεν, ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸς ὃν ἡ οἰκουμένη νῦν ἀποβλέπει; ἀλλ' οὗτος, εἶναι ἐρριμμένος κατὰ γῆς, κλαίων ὡς ἀνδράποδον, καὶ φοβούμενος τὸν νόμον καὶ τὴν κατάκρισιν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τοὺς ὁποίους αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι νόμος καὶ ὅρος τοῦ δικαίου, ἀφ' οὗ ἐνίκησεν ἤδη, νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ κρατῇ καὶ νὰ μὴ εἶναι δοῦλος ἡττηθεὶς ὑπὸ κενῆς δόξης. Δὲν γνωρίζεις, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Ζεὺς ἔχει πάρεδρον τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεωρεῖται ὡς θεμιτὸν καὶ δίκαιον;»

Διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἀνεκούφισε μὲν τότε τὸ πάθος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἀνέπαυσε τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ συνείδησιν, αὐτὸς ὅμως ἀπεδείχθη, χαμερπὴς κόλαξ, ἐκφράσας λόγους ἀναξίους φιλοσόφου, δι' ὧν κατέστρεψε τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐντεῦθεν δ' ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἀλαζονείᾳ οὐχὶ μόνον δὲν ἠρκέσθη νὰ μιμῆται τὰ ἤθη τῶν Περσῶν καὶ νὰ προσκυνῆται ὑπ' αὐτῶν μόνον, ἀλλ' ἤθελε προσέτι καὶ οἱ Μακεδόνες νὰ γονυπετῶσιν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἀναφανδὸν νὰ κηρύττωσιν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διός.

Ἄλλοτέ ποτε κατά τι συμπόσιον, ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε τοῦ ἑστιατορίου ἕνεκα δῆθεν σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Εἷς δὲ τῶν κολάκων αὐτοῦ, Κλέων ὀνομαζόμενος, ἤρχισε νὰ διαλέγηται μετὰ μεγάλων ἐπαίνων, περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ νὰ ἀπαριθμῇ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας, ἃς οἱ Μακεδόνες ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνταποδώσωσιν αὐτάς εἰμὴ δι' ὀλίγου κόκκου θυμιάματος, προσφέροντες αὐτῷ τιμάς, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐγονυπέτουν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, λατρεύοντες αὐτὸν ὡς θεόν.

«Καὶ ἐγὼ μέν, ἐπρόσθεσεν ὁ κόλαξ, εἶμαι πρόθυμος νὰ πέσω ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ συμπόσιον, ἐλπίζω δ' ὅτι καὶ οἱ πάντες θέλουσι μιμηθῇ τὸ παράδειγμά μου, καὶ πρὸ πάντων οἱ σοφοί, παρ' ὧν περιμένομεν νὰ δώσωσι τὸ παράδειγμα τοῦ πρὸς τοσοῦτον μέγαν μονάρχην ὀφειλομένου σεβασμοῦ». Πάντες δ' ἐννόησαν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀπετείνοντο πρὸς τὸν ἐκεῖ εὑρισκόμενον φιλόσοφον Καλλισθένην.

Ὁ Καλλισθένης δὲ βλέπων, ὅτι τὰ βλέμματα τῶν συνδαιτυμόνων ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς αὐτόν, ἐλάλησεν οὕτως:

«Ἂν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὦ Κλέων, ὁ βασιλεὺς εὑρίσκετο κατὰ τὴν ὁμιλίαν σου, κανεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ σοὶ ἀπαντήσῃ· διότι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ἤθελε σὲ διακόψει, μὴ ἐπιτρέπων διὰ τοσοῦτον αἰσχρᾶς κολακείας νὰ καταστήσῃ τοσοῦτον μισητὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν εἶναι παρών, ἐγὼ θέλω σοὶ ἀποκριθῇ ἀντ' αὐτοῦ. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἄξιος νὰ ἀπολαύῃ ὅλων τῶν τιμῶν, αἵτινες εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῶσι πρὸς

ἄνθρωπον, ἀλλ' ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν τιμῶν, αἵτινες ἀνήκουσι τοῖς θνητοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῶν τιμῶν ἅς τινας ὀφείλομεν νὰ ἀπονέμωμεν πρὸς τοὺς θεούς, πρὸς οὓς εἶναι προσδιωρισμένοι οἱ ναοί, οἱ βωμοί, τὰ θυμιάματα, αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ θυσίαι. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ μεταξὺ τῶν θεῶν λατρεία διαφέρει κατὰ τὸ μεγαλεῖον, καὶ αἱ ἀποδιδόμεναι τιμαὶ πρὸς τὸν Κάστορα καὶ τὸν Πολυδεύκην δὲν εἶναι ὅμοιαι πρὸς τὰς ἀποδιδομένας τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἑρμῇ. Καθὼς δὲ δὲν πρέπει νὰ ταπεινῶμεν ὑποβιβάζοντες τοὺς θεοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, οὕτω δὲν πρέπει νὰ ἀνυψώνωμεν καὶ τοὺς θνητοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν θεῶν, καὶ νὰ μεταδίδωμεν καὶ πρὸς ἄλλους τὰς πρὸς αὐτοὺς μόνον ὀφειλομένας τιμάς. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἀναμφιβόλως ἀνώτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, εἶναι ὁ μεγαλείτερος μεταξὺ τῶν βασιλέων, καὶ ὁ ἐνδοξότερος μεταξὺ τῶν νικητῶν, ἀλλ' εἶναι ἄνθρωπος. Προκειμένου δὲ νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, πρέπει νὰ ἀποβάλῃ πᾶν ὅ,τι ἔχει θνητόν, ἡμῖν δὲ συμφέρει νὰ εἶναι ἡ ζωὴ αὐτοῦ μακρὰ καὶ εὐδαίμων. Οἱ Ἕλληνες δὲν προσέφεραν θείας τιμὰς πρὸς τὸν Ἡρακλέα, εἰμὴ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τότε μόνον ἐλάτρευσαν αὐτὸν ὅτε ρητῶς πρὸς τοῦτο διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ. Ἀναφέρετε τὸ παράδειγμα τῶν Περσῶν· ἀλλὰ πότε ἠκούσθη, ὅτι οἱ νενικημένοι παρέσχον νόμους πρὸς τοὺς νικητάς; καὶ ἐλησμονήσαμεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διέβη τὸν Ἑλλήσποντον καθυποτάσσων τὴν Ἀσίαν τῇ Ἑλλάδι καὶ οὐχὶ τὴν Ἑλλάδα τῇ Ἀσίᾳ;»

Ὁ Ἀλέξανδρος ἠγανάκτησε τὰ μέγιστα ἐπὶ τῇ ἀντιρρήσει τοῦ Καλλισθένους, καὶ ἐπί τινα χρόνον ἔκρυψε τὴν ἐπὶ τούτῳ ὀργήν, ἀλλ' ἀκολούθως ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ προσάψῃ μῶμον τῷ φιλοσόφῳ καὶ αἴφνης ὁ Καλλισθένης ἀνακαλύπτεται ὡς συνένοχος τῆς συνωμοσίας, ἣν ἐλέγετο ὅτι διήγειρεν ὁ Ἑρμόλαος.

Ἀμέσως ὁ δυστυχὴς Καλλισθένης ἐρρίφθη ἐν τῇ φυλακῇ, σίδηρα ἐτέθησαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ σκληρότατα βασανιστήρια ὑπέστη, ἐκβιαζόμενος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἦτο συνένοχος ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συνωμοσίᾳ τοῦ Ἑρμολάου. Τίς δ' ἦτο ὁ Ἑρμόλαος οὗτος;

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου οἱ υἱοὶ τῶν ἐπισημοτέρων Μακεδόνων συγκατελέγοντο, κατὰ τὴν ἔφηβον αὐτῶν ἡλικίαν, εἰς προσωπικὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως, ἀρχόμενοι οὕτω τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτῶν σταδίου. Οἱ νεανίαι δ' οὗτοι συνώδευον τὸν βασιλέα ἐν ταῖς ἐκστρατείαις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀποδημίαις αὐτοῦ, οὗτοι ἐφύλαττον αὐτὸν κοιμώμενον, ἦσαν συγκυνηγέται καὶ ὁμοτράπεζοι αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ οὗτοι προσέφερον τοὺς ἵππους πρὸς τὸν βασιλέα, λαμβάνοντες αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἱπποκόμων· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναλόγως τῆς καταγωγῆς τῶν παίδων, καὶ ὡς ἀπήτει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἡ στρατιωτικὴ θέσις ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς σωματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως, ἐπὶ τούτῳ προσκαλῶν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ σοφοὺς ἄνδρας ἐξ Ἑλλάδος.

Εἷς τῶν βασιλικῶν τούτων παίδων ἦτο καὶ ὁ Ἑρμόλαος υἱὸς τοῦ Σωπόλιδος, ἀρχηγοῦ τῆς Ἀμφιπολιτικῆς ἴλης, τοῦ ἐκ τῶν Ναυτάκων εἰς Μακε-

δονίαν ἀποσταλέντος πρὸς νεοσυλλεξίαν στρατοῦ. Πιστὸς δὲ ὁ Ἑρμόλαος μαθητὴς τοῦ Καλλισθένους, μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρεδέχετο τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας τοῦ διδασκάλου, καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέρριπτε τὴν ἀκατάληπτον δι' αὐτὸν ἀνάμιξιν καὶ συγχώνευσιν τοῦ Περσικοῦ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ἀκόλουθος ἐδόθη ἀφορμὴ πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ὀλεθρίου πράγματος:

Ἐνῷ συνεθήρευέ ποτε ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ἑρμολάου, σῦς παρουσιάζεται ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν Ἑρμόλαος παραβλέπων τὴν ἀπαιτουμένην ἐθιμοταξίαν, ἀκοντίσας πρῶτος ἐφόνευσε τὸ θηρίον, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὡς ὕβριν ἐκλαβὼν τὸ πρᾶγμα, διέταξε νὰ μαστιγωθῇ ὁ ἔνοχος ἐνώπιον τῶν συνομιλήκων καὶ ν' ἀφαιρεθῇ ὁ ἵππος αὐτοῦ. Ὁ Ἑρμόλαος παροργισθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὤμοσε νὰ λάβῃ φρικτὴν ἐκδίκησιν, καὶ διεκοίνωσε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Σώστρατον, υἱὸν τοῦ Ἀμύντου· μετὰ τούτων δὲ συνεννοήθησαν καὶ ἄλλοι, καὶ ὁ Ἀντίπατρος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοδώρου, σατράπου τῆς Συρίας, ἀνέλαβε τὴν δολοφονίαν κατὰ τὴν νύκτα, περιελθούσης αὐτῷ τῆς ὥρας τῆς φυλακῆς.

Ἔτυχε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν νύκτα ἐκείνην, δειπνῶν καὶ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν φίλων· ἐκ Συρίας δέ τις γυνὴ ἀκολουθοῦσα ὡς προφῆτις καὶ μάντις τὸν στρατὸν καὶ ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως πρὸς τὸν βασιλέα, ἡμέραν καὶ νύκτα, παρουσιαζομένη, παραστᾶσα κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς τοὺς συμπότας καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ εὐθυμῶν μετ' αὐτῶν μέχρι τῆς πρωίας, ὅπερ καὶ ἐκώλυσε μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνωμοσίας, ἥτις ὅμως καὶ διεκοινώθη πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ὑπὸ τῶν ἄλλων συνωμοτῶν.

Πολεμικὸν συμβούλιον συνεκροτήθη ἐν τῷ ἅμα, ἐν ᾧ αὐτοπροσώπως παρέστη ὡς κατήγορος αὐτὸς ὁ βασιλεύς, οὕτω δ' ὁ ἴδιος ἐξέφρασε τὸ πρᾶγμα γράφων πρὸς τὸν Ἀντίπατρον: «Οἱ μὲν παῖδες ὑπὸ Μακεδόνων ἐλιθοβολήθησαν, τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ θέλω τιμωρήσει καὶ τοὺς πέμψαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπεκδεχομένους ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ἐπιβουλευομένους μοι».

Ἀλλ' ὁ Καλλισθένης ἐτελεύτησεν ἐπὶ τέλους, ἐν τῇ φυλακῇ, διαμαρτυρόμενος ἐπὶ τῇ ἀθωότητι αὐτοῦ. Διασώζεται δὲ ἀρχαῖον ἀνέκδοτον, ὅτι ὁ Καλλισθένης ἐτελεύτησεν ἐν τῇ φυλακῇ ὑπέρπαχυς γενόμενος καὶ φθειριάσας. Ὅπως πότ' ἂν ᾖ, οὐδὲν ἠτίμασε τὴν γνώμην τοῦ Ἀλεξάνδρου τόσον, ὅσον ἡ τιμωρία τοῦ φιλοσόφου τούτου.

«Ὁ ἄδικος θάνατος τοῦ Καλλισθένους, λέγει ὁ καὶ ἄλλως μισέλλην καὶ μισαλέξανδρος φιλόσοφος τῆς Ῥώμης Σενέκας, εἶναι αἰώνιος ἔλεγχος καὶ μῶμος κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃν δὲν δύνανται νὰ ἐξαλείψωσιν οὔτε τὰ σπάνια προτερήματα, οὔτε αἱ πολεμικαὶ καὶ ἔνδοξοι αὐτοῦ πράξεις».

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν οἰκογενειακῷ κύκλῳ διαδραματισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰ Μαράκανδα ἢ Ζαρίασπα. Ἀλλ' οἱ Σκύθαι καὶ ὁ Σπιταμένης τί ἀπέγειναν;

Οἱ Σκύθαι δεινῶς καταδιωκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀπέναντι τοῦ Σανάϊδος Ἀλε-



Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ ΤΟΥ ΚΛΕΙΤΟΥ

ξάνδρου, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καὶ σχεδὸν οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔπεσον μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Σατράκου, περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα δ' ἠχμαλωτίσθησαν. Ἦτο δὲ μέγας ὁ καύσων, καὶ ὁ στρατὸς ὅλος κατείχετο ὑπὸ δίψης σφοδρᾶς, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ πίῃ τὸ προστυχὸν ὕδωρ τῆς γῆς ἐκείνης· ἦτο δὲ πονηρὸν τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο, λέγει ὁ Ἀρριανός, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀθρόον καταπίπτει εἰς τὴν γαστέρα αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ διεκόπη ἡ καταδίωξις, εἰ δὲ μή, ἂν δὲν ἠσθένει, ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ Σκύθαι ἤθελον φονευθῇ φεύγοντες. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μέγαν περιελθὼν κίνδυνον, ἐκομίσθη ὀπίσω εἰς τὸ στρατόπεδον.

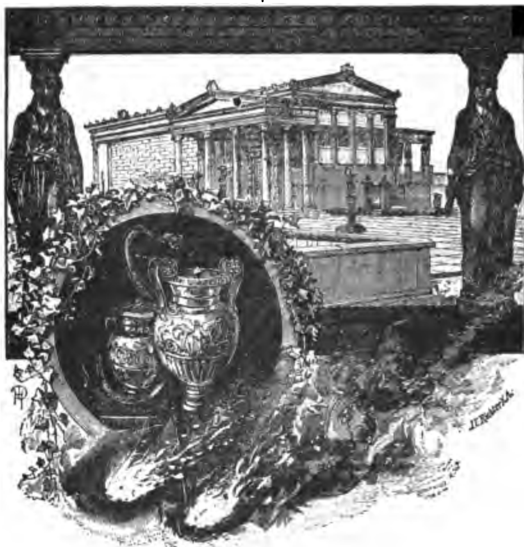
Περὶ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 327 π. Χ. ὁ Ἀλέξανδρος διαβὰς καὶ αὖθις τὸ ὀχυρὸν ὅριον τοῦ Ἰννικοῦ Καυκάσου, διαφόρους ἐποιήσατο ἐπιδρομὰς ἐπιπίπτων κατὰ τῶν ὀρεινῶν φυλῶν καὶ ἐπιφέρων τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὸν ὄλεθρον κατὰ τὰ νότια μέρη.

Τὰ αὐτὰ δ' ἐξηκολούθησε πράττων καὶ κατὰ τὰ περίχωρα τῆς Καβούλης κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα, προητοιμάζετο δὲ ἤδη νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἰνδίας· δυστυχῶς ὅμως ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων ἀπώλεσε πολὺ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἐνεργητικότητος καὶ τοῦ χαρακτῆρος ὡς ἐκ τῆς τρυφηλῆς ζωῆς, ἣν διῆγεν ἐν Ἀσίᾳ. Αἱ ἀδιάκοποι μάχαι καὶ οἱ μόχθοι τῆς ὁδοιπορίας ἀφῆκαν μέγα κενὸν ἐν αὐτῷ.

Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ ὅλου διέμεινεν ἐν ταῖς φρουραῖς καὶ τοῖς συνοικισμοῖς τῶν νεοκτίστων πόλεων, ὁλόκληρον δὲ τάγμα ἐκ δεκατεσσάρων χιλιάδων ἀνδρῶν προσδιωρίσθη πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Ὤξου, ὥστε πιθανῶς οὔτε τὸ ἥμισυ τοῦ διελθόντος τὸν Ἑλλήσποντον στρατοῦ δὲν ἔμεινεν, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐλλείψεις αὐτοῦ συνεπληρώθησαν ἐκ νεοσυλλέκτων ἐγχωρίων. Περίεργον δ' ὅτι ὁ καὶ τὴν σήμερον Ἀγγλο-Ἰνδικὸς στρατὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν τότε ἐξ ἐγχωρίων καὶ Μακεδόνων ἀποτελούμενον στρατόν, καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ οἱ στρατιῶται, συσχετισθέντες μετὰ τῶν ἐγχωρίων γυναικῶν ἐγένοντο ἀρχηγοὶ νέων συμμίκτων γενεῶν. Ὑπάρχουσι δὲ φυλαὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ὤξου ἔτι καὶ νῦν ἐγκαυχώμεναι, ὅτι κατάγονται ἐκ τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Ἰσκενδὲρ διασώζεται παρ' αὐτοῖς μετὰ ποικίλων μυθωδῶν συμβεβηκότων καὶ ἐπιπλάστων διηγήσεων, ἐξ ἐκείνων ἃς ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ κοινῶς φερομένῃ δημώδει ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, παρισταμένου ὡς υἱοῦ τοῦ μάγου Νεκταναβοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἡ Ἰνδικὴ χώρα.—Οἱ ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ἀγῶνες.—Ἡ διάβασις τοῦ Ἰνδοῦ.—Στρατεία πρὸς τὸν Ὑδάσπην.—Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων.— Πόλεμος κατὰ τοῦ βασιλέως Πώρου. — Μάχη παρὰ τὸν Ὑδάσπην. Ἀγῶνες κατὰ τῶν ἐλευθέρων φυλῶν.—Ἡ στρατιὰ παρὰ τὸν Ὕφασιν.— Ἐπιστροφή.





Η ΙΝΔΙΚΗ εἶναι κόσμος ἰδιαίτερος. Διὰ τὸ ἰδιόρρυθμον τῆς φύσεως, τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς παντάπασι κεχωρισμένη, ἦτο ἐπὶ αἰῶνας κατ' ὄνομα μόνον γνωστὴ εἰς τὴν Ἑσπερίαν τῆς ἀρχαιότητος καὶ μόνον ὡς χώρα τῶν θαυμάτων κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς γῆς.

Δύο πλευραὶ αὐτῆς περικλύζονται ὑπὸ ὠκεανῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὀψὲ μόνον ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἔμελλον νὰ διανοίξωσι τὰς ὁδοὺς εἰς τὴν εὐχερεστάτην καὶ ἀσφαλεστάτην συγκοινωνίαν· κατ' ἄλλας δύο πλευρὰς ἀνυψοῦνται ὡς διπλοῦς καὶ τριπλοῦς περίβολος ὑπέρογκα ὄρη, ἀπὸ τὰ ὑψηλότατα τῆς γῆς, δι' ὧν χιονόβλητα στενὰ πρὸς βορρᾶν καὶ φλογεραὶ διασφάγες πρὸς δυσμὰς παρέχουσιν ἐπίπονον δίοδον μόνον εἰς τὸν εὐσεβῆ προσκυνητήν, εἰς τὸν πλάνητα ἔμπορον καὶ τὸν λῃστὴν τῆς ἐρήμου, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν τῶν ἐθνῶν.

Ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς Ἰνδικῆς, ἀφ' ὅτου ἔπαυσεν ἀνήκων εἰς ἑαυτόν, ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἱστορίας του, ἥτις περιῆλθεν εἰς σύγχυσιν καὶ κατέληξεν εἰς φαντασιοκοπήματα ἐστερημένα χρόνου καὶ χώρου· ἀλλὰ προηγεῖται ὅμως αὐτῶν παρελθόν τι μεγάλων καὶ ποικίλων ἐξελίξεων, ἡ γένεσις καὶ ἀκμὴ τῶν θρησκευτικῶν, ἱεραρχικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα τοῦ ἰνδικοῦ κόσμου.

Οὗτος δὲ ἐμεσουράνει καὶ δὲν εἶχεν οὐδὲ βῆμα, φαίνεται, κατέλθη πρὸς τὰ κάτω, ὅτε εἶδεν αὐτὸν ὁ Μακεδὼν κατακτητής, ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὅστις εὗρε τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδόν.

Εὗρε τὴν θέσιν, ἥτις εἶναι ὡς πύλη τῆς Ἰνδικῆς χώρας. Ἐνταῦθα ποταμὸς διαρρηγνύει τὸ ὀρεινὸν πρόχωμα τὸ χωρίζον τὴν Ἰνδικὴν ἀπὸ τῆς Ἑσπερίας. Πηγάζων ἐκ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, ὅπου ἔχουσι πλησίον ἀλλήλων τὰς πηγάς των τὰ ὕδατα τῆς Ἀρειανῆς καὶ Βακτριανῆς, ὁ Κωφὴν διευθυνόμενος πρὸς ἀνατολὰς παραλαμβάνει πολλὰ παραποτάμια ἀπὸ βορρᾶ καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν κοίτην τοῦ ἰσχυροῦ Ἰνδοῦ. Μάτην ὑψούμενοι ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τοῦ δυτικοῦ τούτου ποταμοῦ οἱ ἀγριώτατοι βράχοι διανοίγουσιν εἰς τὸν ὁρμητικὸν αὐτοῦ ροῦν στενὴν κοιλάδα, ἣν διαδέχεται ἡ φαιδρὰ πεδιὰς τοῦ Πεσχαβάρ, δι' ἧς κατέρχεταί τις εἰς τὴν εὔφορον καὶ τροπικὴν χώραν τῆς Ἰνδικῆς.

Ἀλλ' ἀκόμη δὲν εἶναι ἡ ἀληθὴς Ἰνδικὴ ἐνταῦθα διανοιγομένη· οἱ πέντε ποταμοὶ τοῦ Πανδζάπ, αἱ πλήμμυραι τῶν θερινῶν μηνῶν, ἡ εὐρεῖα ζώνη τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον ἐρήμου καθιστῶσι τὰ δυτικὰ τῆς Ἰνδικῆς δεύτερον προπύργιον τῆς ἱερᾶς χώρας τοῦ Γάγγου. Θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι ἡ φύσις ἠθέλησε νὰ προφυλάξῃ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀγαπητόν τι πλάσμα ἀπὸ τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἤνοιξε δίοδον. Μετὰ τῆς χώρας τοῦ Γάγγου συνάπτεται ὅ,τι μέγα καὶ ἱερὸν ἔχει ὁ Ἰνδός.

Ἐκεῖ ἐπιχωριάζει ἡ ἀρχαιοτάτη εὐσεβὴς πίστις καὶ ἡ αὐστηρὰ διάκρισις τῶν τάξεων τῶν ἀπὸ τοῦ Βράχμα καταγομένων· ἐκεῖ εἶνε τὰ ἱερώτατα προσκυνήματα καὶ ὁ ποταμὸς τοῦ ἡγιασμένου ὕδατος· αἱ δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς ἐρήμου φυλαί, ἂν καὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμόθρησκοι, παρεξέκλιναν τῆς αὐστηρᾶς ἁγνότητος τοῦ θείου νόμου. Δὲν ἀπέφυγον τὴν ἐπαφὴν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον, οὐδὲ διεφύλαξαν οὔτε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας οὔτε τὴν ἁγνότητα τῶν τάξεων οὔτε τὸ ἀνεπίμικτον πρὸς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ μισητοὺς ξένους, ὅπερ εἶναι ὁ ὅρος, ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ ἀπόδειξις τοῦ ἱεροῦ βίου· ἐκεῖνοι δὲ εἶναι οἱ ἔκφυλοι καὶ εἰς τοὺς ξένους παραδεδομένοι.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἤδη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου. Οἱ τότε ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Γάγγου λίαν προηγμένοι βραχμανικοὶ λαοὶ Ἀρείας καταγωγῆς, εἶχον λησμονήσῃ ὅτι καὶ αὐτοί ποτε κατῴκησαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν «πέντε ποταμῶν», καὶ ὅτι ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων μεταναστεύσαντες ἦλθον διὰ τῆς δυτικῆς ἐκείνης πύλης, καθ' ἃ δύναταί τις βεβαίως νὰ συμπεράνῃ περὶ τῶν παλαιοτέρων αὐτῶν οἰκήσεων ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐνδοξοτάτων αὐτῶν γενῶν, τῶν διασωζομένων παρὰ τὸν Ὦξον καὶ Ὑαξάρτην.

Μετὰ τὴν μετανάστευσιν τούτων ἐπῆλθον ἐκεῖσε ἄλλοι λαοὶ Ἀρείας γλώσσης καὶ διαίτης· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἰσχυροὶ πρὸς μεγάλα τολμήματα οὐδ' ἀρκούντως ἐπιχειρηματικοί, παρέμειναν μετὰ τῶν ποιμνίων ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν νομῶν τῶν παρὰ τὸν Κωφῆνα καὶ τὰ παραποτάμια αὐτοῦ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἀφ' οὗ δ' ἔπειτα ἴσχυσεν ἡ Ἀσσυρία, ὁρμηθεῖσα ἐκ τοῦ Τίγρητος, κατέκτησε καὶ τὸ εὐρὺ βαθύπεδον τῆς Συρίας καὶ τὸ ὑψίπεδον τῆς Ἀρειανῆς.

'Αλλ' ἡ Σεμίραμις, καθ' ἃ λέγεται, εἶδε παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ 'Ινδοῦ τὰς καμήλους τῆς δυτικῆς ἐρήμου φευγούσας πρὸ τῶν ἐλεφάντων τῆς ἰνδικῆς 'Ανατολῆς. Μετὰ ταῦτα ἐπῆλθον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι· ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Κύρου καταλέγονται εἰς μὲν τὰς σατραπείας τοῦ κράτους καὶ ἡ Γανδάρα, εἰς δὲ τὸν Περσικὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου οἱ Γανδάριοι καὶ ἄλλοι 'Ινδοί.

'Ο δὲ Δαρεῖος ἔπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῦ Κασπατύρου—πιθανῶς Καβοὺλ—ἄνδρα Ἕλληνα εἰς τὸν 'Ινδόν, ἵνα καταπλεύσῃ αὐτὸν μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ ἔπειτα ἐπανέλθῃ διὰ τῆς 'Αραβικῆς θαλάσσης, καὶ ἐκ τῆς ἀποστολῆς ταύτης δύναταί τις νὰ μαντεύσῃ τὰ μεγάλα σχέδια τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἀλλ' οἱ ἀγῶνες τῆς Περσίας οἱ ἐν τῇ 'Εσπερίᾳ καὶ ἡ ταχέως ἐπελθοῦσα παρακμὴ τοῦ κράτους δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν.

Οὐδέποτε ἡ ἐξουσία τῶν 'Αχαιμενιδῶν ἐξετάθη μέχρι τῶν πέραν τοῦ 'Ινδοῦ· ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παροπαμίσου πεδιάς, ἡ περιέχουσα τοὺς δυτικωτάτους κλάδους τοῦ ἰνδικοῦ πληθυσμοῦ, ἦτο ἡ τελευταία χώρα, ἣν κατεῖχον οἱ μεγάλοι βασιλεῖς· ἐκεῖθεν κατήγοντο οἱ ἐλέφαντες τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Περσῶν, οἱ πρῶτοι, οὓς εἶδεν ἡ 'Εσπερία· μετ' αὐτῶν μετέσχον τῆς ἐν Γαυγαμήλοις μάχης οἱ 'Ινδοὶ «οἱ ὅμοροι τῆς Βακτριανῆς» ὑπὸ τὸν Βῆσσον, καὶ οἱ ὀρεινοὶ 'Ινδοὶ ὑπὸ τὸν Βαρσαέντην τὸν σατράπην τῆς 'Αραχωσίας.

Πέραν δὲ τοῦ 'Ινδοῦ ὑπῆρχε σειρὰ ἀνεξαρτήτων πολιτειῶν, ἥτις ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν πέντε ποταμῶν πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τῆς ἐρήμου, πρὸς νότον δὲ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ 'Ινδοῦ, καὶ ἀπετέλει σύμπλεγμα μικρῶν καὶ μεγάλων ἐθνῶν, ἡγεμονιῶν καὶ δημοκρατιῶν, ποικίλον κρᾶμα πολιτικῆς διαιρέσεως καὶ θρησκευτικῆς συγχύσεως, οὐδὲν ἄλλο κοινὸν ἔχον, εἰμὴ τὴν ἀμοιβαίαν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ἀδιάλειπτον ἐναλλαγὴν ἀπίστων συμμαχιῶν καὶ ἰδιοτελῶν ἐρίδων.

'Ο 'Αλέξανδρος μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Σογδιανῆς συνεπλήρωσε τὴν κατάληψιν τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἡ δὲ σατραπεία τοῦ Παροπαμίσου ἡ ἐν ἔτει 329 καταληφθεῖσα, ἐν ᾗ ἔκτισε τὴν 'Αλεξάνδρειαν τὴν ὑπὸ τὸν Καύκασον, ὡρίσθη ὡς ἀφετηρία τῆς ἐπὶ τὴν 'Ινδικὴν ἐκστρατείας. Ταύτης ἡ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἔννοια δὲν λέγεται μὲν ἐν ταῖς πηγαῖς ἡμῶν, ἀλλ' ἐξάγεται ἀρκούντως ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἑξῆς γεγονότων.

'Ο 'Αλέξανδρος εἶχεν ἤδη συνάψῃ πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς πέραν τοῦ 'Ινδοῦ· ἰδίως δὲ σπουδαῖαι ἦσαν αἱ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Ταξίλων. Τοῦτο τὸ βασίλειον ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ 'Ινδοῦ, ἀπέναντι τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος ποταμοῦ, ἐξετείνετο δὲ ἀνατολικῶς πρὸς τὸν 'Υδάσπην καὶ εἶχεν ἔκτασιν ἥτις ἐκρίνετο ἴση πρὸς τὴν τῆς Αἰγύπτου.

'Ο ἡγεμὼν οὗτος, διακείμενος μὲν ἐχθρικῶς πρὸς πολλοὺς τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τὸν Παουράβαν, ἢ Πῶρον παρὰ τὸν 'Υδάσπην, ὀρεγόμενος δὲ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ παρεκίνησε τὸν βασιλέα διατρίβοντα ἐν τῇ Σογδιανῇ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς 'Ινδικῆς, βεβαιώσας ὅτι εἶναι πρόθυμος ἀπὸ κοινοῦ νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς 'Ινδούς, ὅσοι ἤθελον τολμήσει νὰ

ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτόν. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ ἡγεμών τις ἐκ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ χώρας, ὁ Σισίκοττος, ὅστις ὅτε μὲν οἱ Μακεδόνες προήλαυνον ἐκ τῆς Ἀραχωσίας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Βακτριανὴν πρὸς τὸν Βῆσσον, ἔπειτα δέ, ἀφοῦ ἡ ἐπιχείρησις τούτου ἔλαβεν οἰκτρὸν τέλος, ἐτράπη πρὸς τὸν νικητὴν καὶ τοῦ λοιποῦ ἐθεράπευεν αὐτὸν μετὰ πιστῆς ἀφοσιώσεως. Τοιαύτας ἔχων σχέσεις ὁ Ἀλέξανδρος ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀρκούσας πληροφορίας περὶ τῶν ἰνδικῶν πραγμάτων καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἵνα ὁρίσῃ μετά τινος ἀκριβείας τὴν πορείαν τῆς στρατείας αὐτοῦ καὶ τὰς εἰς αὐτὴν ἀπαιτουμένας παρασκευὰς καὶ δυνάμεις. Ἐκ δὲ τῶν παρασκευῶν τῶν γενομένων κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τις πόσον ὀρθῶς ἐξετίμησε τὰς προσδοκωμένας δυσχερείας. Ὁ διαθέσιμος στρατός, ὅστις μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τῆς περσικῆς ἐξουσίας δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ πολὺ σπουδαῖος, ἵνα ὑποτάξῃ μίαν ἑκάστην τῶν σατραπειῶν, περιοριζόμενος εἰς τὴν δύναμιν, ὅσην εἶχε κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἐν τῇ Βακτριανῇ, δὲν ἦτο ἐπαρκὴς εἰς πόλεμον ἐναντίον τῶν πολυανθρώπων καὶ πολλοὺς πολεμιστὰς ἐχόντων ἰνδικῶν κρατῶν.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι κατὰ χιλιάδας προσήρχοντο εἰς τὴν Ἀσίαν νεοσύλλεκτοι, τὸ μὲν Μακεδόνες ὑπόχρεοι, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ δὲ Θρᾷκες, Ἀγριᾶνες καὶ Ἕλληνες μισθοφόροι, λαφύρων καὶ δόξης δελεαζόμενοι, οὕτως ὥστε ὁ ἀρχικὸς ἀριθμὸς τῶν 35,000 πολεμιστῶν, μεθ' ὅσων ἤρχισεν ὁ Ἀλέξανδρος τὸν πόλεμον τῷ 334, ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἓξ ἐτῶν θὰ ἐδιπλασιάσθη παρὰ τὰς ἀπωλείας, ὅσας ἐπροξένησαν οἱ ἀδιάλειπτοι ἀγῶνες, αἱ πορεῖαι διὰ χιονοσκεπῶν ὀρέων καὶ ἐρήμων, αἱ κλιματικαὶ διαφοραὶ καὶ ἡ συχνὴ ἀνθυγιεινὴ δίαιτα ἔκ τε τῆς ἐνδείας καὶ τῆς δαψιλείας τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁ Βασιλεὺς ἀπέστειλεν οἴκαδε τοὺς Ἕλληνας καὶ Θεσσαλοὺς συμμάχους, ἔπειτα δὲ οὐκ ὀλίγοι στρατιῶται κατελείφθησαν ὡς φρουραὶ εἰς τὰς κατακτηθείσας χώρας καὶ τὰ ἐν αὐταῖς κυριώτατα ὁρμητήρια. Μόνη ἡ ἐπικράτεια τῆς Βακτριανῆς ἐκράτησε σῶμα 10,000 πεζῶν καὶ 3,500 ἱππέων· ὡσαύτως οὐκ ὀλίγαι δυνάμεις Ἀραχωτῶν, ἦτο ἀνάγκη νὰ διαμένωσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἐκβατάνοις, Βαβυλῶνι, Αἰγύπτῳ, ἂν καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι αἱ μὲν δυτικαὶ μάλιστα ἐπαρχίαι συνεπλήρωνον τὰς φρουρὰς αὐτῶν ὄχι ἐκ τῆς μεγάλης στρατιᾶς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης· χάριν δὲ τῆς ἰνδικῆς ἐκστρατείας ὁ βασιλεὺς ἐνίσχυσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν μαχίμων λαῶν τῆς Ἀρειανῆς καὶ τῆς περὶ τὸν Ὦξον χώρας. Ἀλλὰ καὶ Φοίνικες, Κύπριοι καὶ Αἰγύπτιοι ὄχι ὀλιγάριθμοι ὑπῆρχον ἐν τῷ στρατῷ, ὡς θὰ ἀποδειχθῇ προσεχῶς κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Ἰνδικοῦ στόλου. Ἅπασα δὲ ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ, καθ' ὃν χρόνον κατέπλεε τὸν Ἰνδόν, ἀνήρχετο κατ' ἀσφαλῆ τινα μαρτυρίαν εἰς 120,000 μαχητῶν.

Βλέπομεν ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος κατὰ μὲν τὸ ὑλικὸν δὲν ἦτο πλέον ἑλληνομακεδονικός, ἀλλ' ἦτο ὅμως κατὰ τὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ· τὸ δὲ γεγονός, ὅτι αἱ ἐφεξῆς στρατεῖαι διεξήχθησαν διὰ τούτου τοῦ στρατοῦ, ἐπιτρέπει νὰ

ἐξαγάγωμεν ἀσφαλῆ συμπεράσματα περὶ τῆς ἀκραδάντου πειθαρχίας, περὶ τῆς διοικήσεως καὶ ὀργανισμοῦ τῆς στρατιᾶς, περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀρχηγῶν καὶ πρὸ πάντων περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἄκρας ἱκανότητος τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν.

Καὶ περὶ μὲν τούτων εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ σύγχρονοι παραδόσεις σχεδὸν οὐδὲν λέγουσιν, ἀλλ' εἶναι ὅμως ταῦτα πάντα ἀπαραίτητα πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς στρατιωτικῆς καὶ ἱστορικῆς εἰκόνος τοῦ 'Αλεξάνδρου. 'Ο στρατὸς οὗτος, ὅστις παρέλαβε τοσοῦτον πλῆθος ξένων στοιχείων ἐντὸς τῶν σταθερῶν ὁρίων τοῦ μακεδονικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἀφωμοίωσεν αὐτά, ἀπέβη ὁ πυρὴν καί, ἂν ἐπιτρέπηται νὰ εἴπωμεν, ἡ σχολὴ τῆς μιξελληνικῆς διαπλάσεως, ἥτις οὐ μόνον ἐκ τῆς φύσεως τοῦ νέου κράτους ἀναγκαίως ἐξήγετο, ἀλλὰ καὶ μόνη ἦτο ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ αὐτό.

Τὸ ὅτι δὲ ὁ 'Αλέξανδρος, ὅπως ἔπραξεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ταῖς Συριακαῖς χώραις, ὅπως ἐν τῷ 'Ιρὰν καὶ ἐν τῇ Βακτριανῇ, οὕτω κατέλιπε καὶ ἐν τῇ 'Ινδικῇ χιλιάδας τῶν μαχητῶν αὐτοῦ ὡς φρουρὰν καὶ ὡς πολίτας τῶν νέων πόλεων, καὶ ἀντ' αὐτῶν παρέλαβεν εἰς τὸν στρατὸν πολυαριθμοτέρους 'Ασιανούς, τοῦτο ἀποδεικνύει περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν τολμηρὰν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ καὶ τὴν πεποίθησιν εἰς ὀρθότητα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν.

Καὶ ἐντεῦθεν κατανοεῖ τις, ὅτι δὲν ἀπετράπη τοῦ σκοποῦ, θορυβηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀντιστάσεως ἣν ἀπεπειράθη ἡ μακεδονικὴ ἀγερωχία καὶ τὸ φιλελεύθερον ἑλληνικὸν πνεῦμα. 'Αλλὰ πεποιθὼς εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐπιτακτικῆς αὐτοῦ προσωπικότητος, ἦτο βέβαιος ὅτι ἤθελεν ἀναγκάσει πᾶσαν ὑπεροψίαν καὶ μικροψυχίαν νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν ροῦν τῆς θελήσεως αὐτοῦ.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔαρος τοῦ 337, ὁ 'Αλέξανδρος ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Βακτριανῆς. Αἱ ὀρειναὶ ὁδοί, αἵτινες πρὸ δύο ἐτῶν παρέσχον εἰς αὐτὸν τοσούτους κόπους, ἦσαν τώρα ἀπηλλαγμέναι τῆς χιόνος, καὶ ἐπιτήδεια ὑπῆρχον ἄφθονα. Διὰ βραχυτέρας δὲ ὁδοῦ μετὰ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν 'Αλεξάνδρειαν, κειμένην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τοῦ ὄρους.

'Ο Βασιλεὺς δὲν εὗρεν αὐτὴν οὕτως ἔχουσαν, ὅπως προσεδόκα· διὰ τοῦτο ὁ Νειλόξενος ὅστις δὲν εἶχεν ἐκπληρώσῃ τὰ διοικητικά του καθήκοντα μετὰ τῆς προσηκούσης περισκέψεως καὶ δυνάμεως, ἀπελύθη· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Πέρσης Προέξης ἀπέβαλε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ὡς σατράπου τῶν Παροπαμισαδῶν. 'Ο πληθυσμὸς ηὐξήθη ἐκ τῶν περιχώρων, ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ παρέμειναν ἐν αὐτῇ οἱ ἀπόμαχοι.

'Ο Νικάνωρ, εἷς τῶν ἑταίρων, διορισθεὶς διοικητὴς τῆς πόλεως καὶ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ φροντίσῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἡ οἰκοδομὴ τῆς πόλεως. 'Ο Θηρεάσπης ἔλαβε τὴν σατραπείαν τῆς χώρας, ἥτις τοῦ λοιποῦ ἔμελλε νὰ ἔχῃ ὅριον τὸν ποταμὸν Κωφῆνα. 'Ο δὲ 'Αλέξανδρος διελθὼν τὴν ὡραίαν ταύτην πολυανθῆ καὶ καρποφόρον χώραν ἔφθασε κατὰ τὸ πρῶτον εἰς τὴν Νικαίαν. Αἱ θυσίαι αἱ προσενεχθεῖσαι εἰς τὴν 'Αθηνᾶν ἐσήμαινον κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ἔναρξιν νέας ἐργασίας.

Ὁ στρατὸς ἐπλησίασεν εἰς τὰ ὅρια τῶν Παροπαμισαδῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἐκεῖ, ὅπου ἔληγεν ἡ ἄνω πεδιὰς τοῦ Κωφῆνος. Ἐνταῦθα ὁ εὐρὺς ἤδη γενόμενος ποταμὸς εἰσέρχεται εἰς τὴν βραχώδη κοιλάδα, ἥτις εἶναι ὡς πύλη τῆς χώρας τοῦ Ἰνδοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ ὄχθην ἐκτείνονται αἱ ἀντηρίδες τοῦ ὑψηλοῦ Σεφὶδ-Κού, αἵτινες ἀπὸ τοῦ Δάκα μέχρι τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀλῆ Μεδζὶτ καὶ τοῦ Δζαμροὺδ ὀλίγον τι πρὸ τοῦ Πεσσαβὰρ σχηματίζουσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τὰ στενὰ τοῦ Χαϊμπάρ, ἔχοντα μῆκος ἑπτὰ μιλίων· ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης πολλαὶ καὶ οὐ μικραὶ διακλαδώσεις, ἐκφυόμεναι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς σειρᾶς τῶν δυτικῶν Ἰμαλαΐων, κατέρχονται ἀπὸ βορρᾶ ὡς μάνδαλοι μέχρις αὐτῆς τῆς ὄχθης.

Ὁ Χοάσπης Καμὲ ἢ Κουνὰρ καὶ ἀνατολικώτερον ὁ Γουραῖος ἢ Πανδζκορὰ ἀμφότεροι μετὰ πολλῶν παραποταμίων καὶ κοιλάδων σχηματίζουσι τὰ πολλὰ ὀρεινὰ διαμερίσματα ταύτης τῆς χώρας τῆς «ἐπὶ τάδε τοῦ Ἰνδοῦ», ἧς οἱ κάτοικοι περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀκβάκα, ἂν καὶ τὰ καθ' ἕκαστον διαμερίματα, τελοῦντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἴδιον ἡγεμόνα, ἔχουσι τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν ὀνόματα. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ κοιλάδι τοῦ Κωφῆνος κατοικοῦσιν οἱ Ἀσσακηνοί, πιθανῶς ὀνομασθέντες οὕτως διότι κατοικοῦσι πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐκ τῆς Νικαίας κήρυκας πρὸς τοὺς Ἰδοὺς ἡγεμόνας τοὺς δεσπόζοντας κατὰ τὸν κάτω ροῦν τοῦ Κωφῆνος καὶ τὴν ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἵνα προσφέρωσι τὸ σέβας των. Καὶ ἦλθεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἡγεμόνες τῆς χώρας ἐκ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ κατὰ τὸν πομπώδη τρόπον τῶν Ἰνδῶν ἡγεμόνων, ὀχούμενοι ἐπὶ κεκοσμημένων ἐλεφάντων καὶ μετὰ πολυτελοῦς ἀκολουθίας.

Κομίσαντες δὲ πλούσια δῶρα διὰ τὸν βασιλέα ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τοὺς ἰδίους ἐλέφαντας, εἰκοσιπέντε τὸν ἀριθμόν, ἵνα τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς ὅ,τι θέλει. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐδήλωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἤλπιζε, διαρκοῦντος τούτου τοῦ θέρους, νὰ εἰρηνεύσῃ τὴν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ χώραν καὶ ὅτι τοὺς μὲν εἰς αὐτὸν ἐμφανισθέντας ἡγεμόνας θέλει ἀνταμείψῃ, τοὺς δὲ μὴ ὑποταχθέντας θέλει ἀναγκάσῃ εἰς ὑποταγήν, καὶ ὅτι τὸν χειμῶνα διανοεῖται νὰ διατρίψῃ παρὰ τὸν Ἰνδόν, ἵνα, ἀρχομένου τοῦ προσεχοῦς ἔαρος, τιμωρήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ συμμάχου αὐτοῦ, τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων.

Μετὰ δὲ τοῦτο διήρεσε πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις εἰς δύο στρατιάς, ἐξ ὧν ἡ μὲν ὑπὸ τὸν Περδίκαν καὶ Ἡφαιστίωνα ἔμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν Ἰνδόν, παρακολουθοῦσα τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Κωφῆνος, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἄλλης ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὴν λίαν ἐπίπονον καὶ ὑπὸ μαχίμων λαῶν κατοικουμένην χώραν τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ.

Ὁ σκοπὸς ἦτο διὰ τῆς διπλῆς ταύτης κινήσεως καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιθέσεως νὰ καταστήσῃ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τοῦ Κωφῆνος φυλὰς ἀδύνατον τὴν κοινὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν βοήθειαν, συγχρόνως δὲ προελαύνων μὲν διὰ τῶν βορείων παραπλεύρων κοιλάδων νὰ προκαταλάβῃ τὰ πρὸς

νότον στενά, προελαύνων δὲ διὰ τούτων τῶν στενῶν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ πλάγια τῶν πρὸς βορρᾶν φυλῶν, κατὰ τῶν ὁποίων προῆγεν ἡ φάλαγξ τοῦ βασιλέως· νὰ ἑνωθῶσι δὲ εἰς τὴν πεδιάδα τὴν μεταξὺ Πεσσαβὰρ καὶ 'Αττόκ. Γενόμενοι δὲ κύριοι τῶν ὄπισθεν στενῶν καὶ ὁδῶν ἠδύναντο νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν διάβασιν τοῦ 'Ινδοῦ.

Κατὰ ταῦτα ὁ μὲν 'Ηφαιστίων καὶ Περδίκας ἀναλαβόντες τὰς φάλαγγας τοῦ Γοργίου, Κλείτου, καὶ Μελεάγρου καὶ τὸ ἥμισυ τῶν Μακεδόνων ἑταίρων ἱππέων καὶ πάντας τοὺς μισθοφόρους ἱππεῖς, κατήρχοντο ἀκολούθως τὸν ροῦν τοῦ Κωφῆνος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ὅπου κατώκουν οἱ Γανδάριοι, μετ' αὐτῶν δὲ ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἰδίας των χώρας καὶ οἱ 'Ινδοὶ ἡγεμόνες, ὅσοι εἶχον προσκυνήσει τὸν βασιλέα.

Εἶχον δὲ διαταγὴν νὰ καταλάβωσι πάσας τὰς ἀξιολόγους θέσεις καί, ἂν ἤθελον ἀρνηθῇ τὴν παράδοσιν, νὰ ὑποτάξωσιν αὐτὰς διὰ τῆς βίας, ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ 'Ινδοῦ, ν' ἀρχίσωσιν εὐθὺς τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας, δι' ἧς ὁ 'Αλέξανδρος ἐμελέτα νὰ προελάσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς 'Ινδικῆς.

Αὐτὸς δὲ ὁ 'Αλέξανδρος, ἀναλαβὼν τοὺς ὑπασπιστάς, τὸ ἕτερον ἥμισυ τῶν ἑταίρων, τὰς πλειοτέρας φάλαγγας, τοὺς τοξότας, τοὺς 'Αγριᾶνας, τοὺς ἱππακοντιστάς, διῆλθε τὸν Κωφῆνα διὰ τοῦ στενοῦ Δζελλαλαβὰδ καὶ ἐπορεύετο πρὸς ἀνατολάς.

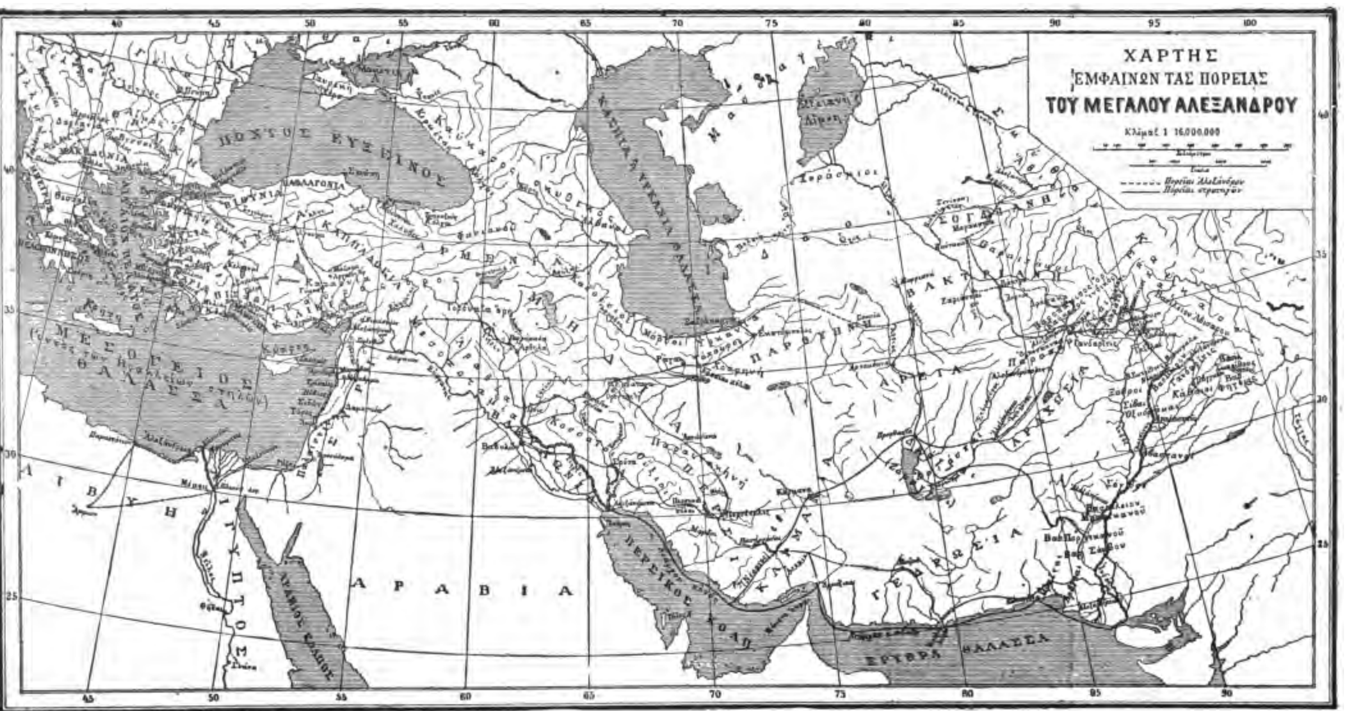
'Ενταῦθα ὑπάρχει ποταμὸς ὁ Χόης ἢ Χοάσπης, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν παγώνων τοῦ Πόστι-Κοὺρ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους, σχηματίζει κατὰ τὸν ἄνω ροῦν αὐτοῦ ἀγρίαν κοιλάδα, ἔχουσαν ἔνθεν μὲν τὴν ὑψηλὴν βραχώδη σειρὰν τοῦ Χόνδ, ἑτέρωθεν δὲ ἄλλην ὁπωσοῦν ὀλιγώτερον ὑψηλὴν δειράδα, ἥτις χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Γουραίου. Τὸ ἔδαφος τοῦτο εἶναι πρὸς στρατιωτικὰς κινήσεις εἰς ἄκρον δύσβατον.

'Ενταῦθα ἔχει τὰς οἰκήσεις, τὰ ὀρεινὰ φρούρια, καὶ τὰ πολυάριθμα ποίμνια αὐτοῦ ὁ λαὸς τῶν 'Ασπασίων. Εἰς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπόστασιν πρὸς βορρᾶν παρὰ τὸν Χοάσπην ἔκειτο ἡ πρωτεύουσα, σπουδαία πρὸ πάντων διὰ τὴν ὀρεινὴν ὁδόν, ἥτις διερχομένη πλησίον αὐτῆς καὶ ὑπεράνω τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους φέρει πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ὤξου.

Ἅμα διαβὰς ὁ 'Αλέξανδρος τοῦτον τὸν ποταμόν, τὸν Χοάσπην, καὶ διερχόμενος τὴν κατὰ μικρὸν στενουμένην κοιλάδα, ἔφθασεν εἰς τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν 'Ασπασίων, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἔφυγον, οἱ μὲν εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ εἰς τὰς ὀχυρὰς πόλεις, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Ὅθεν ὁ 'Αλέξανδρος ἔτι μᾶλλον ἔσπευδε προελαύνων· ἀναλαβὼν δὲ ἅπαν τὸ ἱππικὸν καὶ ὀκτακοσίους ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν, οὓς ἀνεβίβασεν ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἵππων, ἤλαυνεν ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔφθασεν εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῶν 'Ασπασίων, διπλοῦν τεῖχος περιβεβλημένην καὶ μετὰ σπουδαίας ἐνόπλου δυνάμεως ἀμυνομένην.

'Ο βασιλεὺς ὡς εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας προσέβαλεν αὐτήν, μετὰ κρα-


ΧΑΡΤΗΣ
ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
Κλίμαξ 1:16.000.000
ΠΟΝΤΟΣ ΕΥΞΕΙΝΟΣ
ΚΑΣΠΙΑ Η ΥΡΚΑΝΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΑΡΑΒΙΑ
ΑΙΓΥΠΤΟΣ
ΛΙΒΥΗ
ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ
ΕΡΥΘΡΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΑΡΜΕΝΙΑ
ΠΑΡΘΥΗΝΗ
ΒΑΚΤΡΙΑΝΗ
ΣΟΓΔΙΑΝΗ
ΓΕΔΡΩΣΙΑ
ΑΡΑΧΩΣΙΑ
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ
ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ
ΒΙΘΥΝΙΑ

τεράν δὲ μάχην ἐν ᾗ ἐτραυματίσθη καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν ὦμον καὶ ἐκ τῶν πλησιεστάτων αὐτοῦ ἀκολούθων οἱ σωματοφύλακες Πτολεμαῖος καὶ Λεοννάτος, οἱ βάρβαροι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ὄπισθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἡ ἑσπέρα, ἡ καταπόνησις τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος, δι' ὃ οἱ Μακεδόνες ἐστρατοπέδευσαν ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως. Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πρωΐ, ἀρξαμένης τῆς ἐφόδου, κατελήφθη τὸ τεῖχος· τώρα δὲ μόνον εἶδον τὸ δεύτερον καὶ ἰσχυρότερον τεῖχος τῆς πόλεως ἐπιμελέστατα κατεχόμενον.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ προσελθόντος τοῦ κυρίου μέρους τοῦ στρατοῦ προέβησαν εἰς νέαν ἐπίθεσιν, καὶ ἐν ᾧ οἱ τοξόται πανταχόθεν κατετόξευον τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, προσετέθησαν αἱ κλίμακες καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνερριχήθησαν εἰς τὰς ἐπάλξεις· τότε οἱ πολέμιοι δὲν ἐκαρτέρησαν πλέον, ἀλλ' ἐξελθόντες τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἐζήτουν καταφύγιον εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἔγεινε πολὺς φόνος διότι οἱ Μακεδόνες, ὀργισθέντες διὰ τὸ τραῦμα τοῦ βασιλέως, οὐδενὸς ἐφείδοντο, ἡ δὲ πόλις κατηδαφίσθη.

Ἡ πρώτη αὕτη ταχεῖα νίκη δὲν ἐβράδυνε νὰ προξενήσῃ τὴν ποθουμένην ἐντύπωσιν. Ἄλλη πόλις, Ἄνδακα καλουμένη, παρεδόθη ἀμέσως, καὶ ὁ μὲν Κρατερὸς μετὰ τῶν ὁπλιτῶν ἔμεινεν ἐνταῦθα, ὅπως καθυποτάξῃ τὰς ἄλλας πλησίον πόλεις, καὶ ἔπειτα ὑπερβὰς τὸ ὄρος πορευθῇ εἰς τὸ Ἀρίγαιον, τὸ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Γουραίου (Πανδζκορά).

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων ἐτράπη πρὸς τὰ βορειανατολικὰ ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐάσπλα, ἵνα φθάσῃ ὅσον οἷόν τε τάχιστα εἰς τὴν πόλιν ὅπου ἤλπιζεν ὅτι θὰ καταλάβῃ τὸν ἡγεμόνα τῆς χώρας.

Καὶ ἤδη τὴν δευτέραν ἡμέραν ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἡ εἴδησις ὅτι ἐπέρχεται ἔσπευσε νὰ προηγηθῇ, καὶ ἡ μὲν πόλις εὑρέθη πυρπολουμένη, αἱ δὲ πρὸς τὰ ὄρη ὁδοὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῶν φευγόντων.

Τότε ἤρχισε φοβερὰ σφαγὴ καὶ ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν πολυαρίθμων καὶ καλῶς ὡπλισμένων σωματοφυλάκων αὐτοῦ εἶχε ἤδη καταλάβῃ γήλοφόν τινα ἀπρόσιτον.

Ὁ Πτολεμαῖος, ὅστις ἐν τῇ ταραχῇ ἀνεγνώρισε τοὺς περὶ τὸν ἡγεμόνα καὶ ἐδίωκε κατὰ κράτος, εὐθὺς ὡς εἶδεν ὅτι ὁ ὑψηλὸς γήλοφος ἦτο παρὰ πολὺ ἀπότομος πρὸς ἱππασίαν, λαβὼν τοὺς ὀλίγους περὶ αὐτὸν ὑπασπιστάς, κατεδίωκε πεζῶς τοὺς φεύγοντας μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς σπουδῆς.

Τότε ὁ ἡγεμὼν ἐπιστραφεὶς αἰφνιδίως μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν μαχητῶν ὥρμησε κατὰ τῶν Μακεδόνων, αὐτὸς δὲ ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ Πτολεμαίου ἠκόντισεν αὐτὸν εἰς τὸ στῆθος. Ὁ Πτολεμαῖος, σωθεὶς ὑπὸ τοῦ θώρακος, ἐνέπηξε τὸ δόρυ εἰς τὸν μηρὸν τοῦ ἡγεμόνος καὶ κατέρριψεν αὐτὸν νεκρὸν κατὰ γῆς.

Ἡ πτῶσις τοῦ ἡγεμόνος ἔκρινε τὴν νίκην· διότι οἱ μὲν Μακεδόνες ἐξηκολούθησαν φονεύοντες καὶ κατακόπτοντες, ὁ δὲ Λαγίδης ἤρχισε νὰ σκυλεύῃ τὸν νεκρὸν τοῦ ἡγεμόνος. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀσπάσιοι ἀπὸ τῶν ὀρέων, κατῆλ-

θον μετὰ μανιώδους ὁρμῆς, ἵνα σώσωσι τοὐλάχιστον τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ συνεκροτήθη κρατερὰ μάχη, καθ' ἣν τὸ μὲν πτῶμα διετηρήθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, οἱ δὲ βάρβαροι μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα, στερούμενοι ἡγεμόνος, ὑπεχώρησαν εἰς τὰ βάθη τῶν ὀρέων.

Ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ εἰσχωρήσῃ περισσότερον εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἐτράπη πρὸς ἀνατολὰς ἀνερχόμενος τὸν Εὐάσπλαν, ἵνα διὰ τῶν στενοποριῶν τῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Γουραίου φερουσῶν ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν Ἀρίγαιον. Ἀλλ' εὗρε τὴν μὲν πόλιν κατακεκαυμένην καὶ ἐγκαταλελειμμένην, τοὺς δὲ κατοίκους αὐτῆς φυγάδας εἰς τὰ ὄρη.

Ἡ σπουδαιότης ταύτης τῆς θέσεως, ἥτις δεσπόζει τῆς πρὸς τὸν Χοάσπην ὁδοῦ, παρεκίνησε τὸν βασιλέα ν' ἀναθέσῃ εἰς τὸν Κρατερόν, ὅστις προσήρχετο ἐκ νότου, τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως, διατάξας νὰ συνοικίσῃ εἰς αὐτὴν τοὺς ἀπομάχους τῶν Μακεδόνων καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς χώρας πάντας τοὺς βουλομένους. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀμφότεραι αἱ πρὸς τὸν Χοάσπην στενοπορίαι διὰ τῆς καταλήψεως τῶν Ἀνάκων καὶ τοῦ Ἀριγαίου περιῆλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἀλλ' ἐνομίσθη ὅμως ἀναγκαῖον νὰ γείνῃ ἐπαισθητὴ τῶν μακεδονικῶν ὅπλων ἡ ὑπεροχὴ εἰς τοὺς ἀνδρείους ὀρεινοὺς κατοίκους πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, οἵτινες εἶχον λάβῃ ἀπειλητικὴν θέσιν ἀπὸ τῶν ὀρέων. Ὅθεν ἐξορμήσας ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοῦ Ἀριγαίου κατὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας, ἐστρατοπέδευσε τὴν ἑσπέραν ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τοῦ ὄρους. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἐκπεμφθεὶς πρὸς κατασκοπίαν, ἐκόμισε τὴν εἴδησιν ὅτι τὰ πυρὰ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦσαν πολυάριθμα καὶ ἐξ αὐτῶν ὤφειλε νὰ εἰκάσῃ τις, ὅτι οἱ πολέμιοι ἦσαν οὐκ ὀλίγον πολυπληθέστεροι αὐτῶν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ γείνῃ ἀμέσως ἡ ἐπίθεσις.

Καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ διετήρησε τὴν θέσιν ἐν τῇ ὑπωρείᾳ, ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνήρχετο εἰς τὰ ὄρη· εὐθὺς δὲ ὡς εἶδε τὰ τῶν πολεμίων πυρά, διέταξεν ὁ μὲν Λεοννάτος καὶ Πτολεμαῖος νὰ προχωρήσωσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς θέσεως τῶν πολεμίων, ἵνα διὰ συγχρόνου προσβολῆς ἐκ τριῶν μερῶν διαιρέσωσι τὴν ὑπερτέραν ἑαυτῶν δύναμιν, αὐτὸς δὲ ἐβάδιζε κατὰ τοῦ λόφου, ὅπου ἦσαν τεταγμένοι οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων. Ἅμα δὲ ἰδόντες οὗτοι τοὺς Μακεδόνας προχωροῦντας, πεποιθότες εἰς τὴν ὑπερτέραν αὐτῶν δύναμιν κατέβησαν ὀλίγον ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων καὶ ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ οὕτως ἤρχισε κρατερὰ μάχη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὥρμησε καὶ ὁ Πτολεμαῖος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθα οἱ βάρβαροι δὲν κατέβησαν ἀπὸ τοῦ γηλόφου των, ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ τὴν μάχην ἐπὶ ἀνίσου ἐδάφους.

Ἀλλὰ τέλος μετὰ πολὺν ἀγῶνα κατώρθωσε νὰ ἀναρριχηθῇ τὰς κλιτῦς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς μετὰ πολλῆς καρτερίας μαχομένους πολεμίους πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ γηλόφου, ὅπερ εἶχεν ἀφήσῃ ἐλεύθερον, ἵνα μὴ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς ὁλοσχεροῦς περικυκλώσεως εἰς ἀπεγνωσμένην ἄμυναν.

Καὶ ὁ Λεοννάτος δὲ καθ' ἑαυτὸν ἠνάγκασε τοὺς ἐχθροὺς εἰς ὑποχώρησιν, καὶ ὁ 'Αλέξανδρος κατεδίωκεν ἤδη τὴν ἐν τῷ μέσῳ κατατροπωθεῖσαν κυρίαν δύναμιν αὐτῶν. Φοβερὰ σφαγὴ συνεπλήρωσε τὴν ἐπίπονον νίκην. 40,000 ἄνδρες ἠχμαλωτίσθησαν, ἀναρίθμητοι ἀγέλαι βοῶν, ὁ πλοῦτος τοῦ ὀρεινοῦ τούτου λαοῦ, ἔπεσον εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ· ὁ δὲ Πτολεμαῖος λέγει ἦσαν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι τρεῖς μυριάδες βοῶν, ἐξ ὧν ὁ 'Αλέξανδρος ἐξέλεγε τὰς καλλίστας, ἵνα πέμψῃ αὐτὰς εἰς Μακεδονίαν πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς.

'Εν τούτοις ἦλθεν εἴδησις, ὅτι ἐν τῇ ἀμέσως ἑπομένῃ κοιλάδι τοῦ Σουάστου οἱ 'Ασσακηνοὶ παρεσκευάζοντο συντονώτατα, συλλέξαντες μισθοφόρους καὶ ἐκ τῶν ἐπέκεινα τοῦ 'Ινδοῦ, καὶ εἶχον ἤδη συναθροίσῃ δύναμιν ἐκ 30,000 πεζῶν, 20,000 ἱππέων καὶ 30 ἐλεφάντων. 'Ο Βασιλεύς, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ὤφειλε προηγουμένως νὰ καταβῇ τὴν κοιλάδα τοῦ βαθέος καὶ ὁρμητικοῦ Γουραίου, ἧς τὸ ἄνω μέρος εἶχεν ὑποτάξῃ.

Λαβὼν λοιπὸν μέρος τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, προηγήθη ταχέως, ἐν ᾧ ὁ Κρατερὸς μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ μετὰ τῶν δυσκινήτων μηχανῶν ἠκολούθει βραδύτερον ἐκ τοῦ 'Αριγαίου.

Αἱ ὀρειναὶ ὁδοὶ καὶ αἱ ψυχραὶ νύκτες ἐδυσχέραινον τὴν πορεΐαν, ἀλλὰ τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, πρὸς ὃ κατήρχετο, ἦτο πολὺ φαιδρότερον καὶ πλουσιώτερον· κύκλῳ ὑπῆρχον γήλοφοι ἀμπελόφυτοι, ἄλση ἀμυγδαλεῶν καὶ δαφνῶν, χωρία εἰρηνικὰ ᾠκοδομημένα ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων καὶ ἀπειράριθμα ποίμνια νεμόμενα ἀνὰ τὰ ὑψηλότερα ὄρη.

'Ενταῦθα λέγεται ὅτι ἦλθον οἱ εὐγενέστατοι τῆς χώρας, ἡγουμένου τοῦ 'Ακούφιος, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως. Εἰσελθόντες δὲ καὶ ἰδόντες αὐτὸν καθήμενον ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ὅπλων, στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ δόρατος καὶ ἔχοντα τὸ κράνος εἰς τὴν κεφαλήν, θαμβοῦντες ἐγονυπέτησαν.

'Ο δὲ βασιλεὺς προσεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ ὁμιλήσωσιν. Εἶπον ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ὀνομάζεται Νῦσα· καὶ ὅτι ἦλθον ἐκ τῆς 'Εσπερίας εἰς τοῦτον τὸν τόπον· ἔκτοτε δὲ ἔζησαν αὐτόνομοι καὶ εὐτυχεῖς, ἀριστοκρατούμενοι ὑπὸ τριάκοντα εὐπατριδῶν. Μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν ὁ 'Αλέξανδρος ὅτι θέλει ἀφήσῃ α τοὺς ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους, ὅτι ὁ ''Ακουφις θὰ εἶναι προϊστάμενος τῶν εὐπατριδῶν τῆς χώρας καὶ ὅτι θὰ πέμψωσιν ἑκατοντάδας τινὰς ἱππέων εἰς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως.

Ταῦτα περίπου θὰ εἶναι τ' ἀληθῆ ἔκ τινος διηγήσεως, ἥτις, συμπράττοντος ἴσως καὶ τοῦ βασιλέως, διεκοσμήθη ἐπὶ τὸ θαυμασιώτερον καὶ διεδόθη εἰς εὐρύτερον κύκλον. ''Εκτοτε οἱ Νυσαῖοι ἐλέγοντο ἄμεσοι ἀπόγονοι τῶν ὀπαδῶν τοῦ Διονύσου, οὗ τινος τὰς ἐκστρατείας ἐπεξέτεινεν ὁ ἑλληνικὸς μῦθος μέχρι τῆς 'Ινδικῆς. Οἱ ἀνδρεῖοι Μακεδόνες μακρὰν ὄντες τῆς πατρίδος των, συνῃσθάνοντο ἑαυτοὺς ὡς ἐν οἰκείᾳ χώρᾳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ οἰκείων ἀναμνήσεων διατρίβοντες.

'Απὸ τῆς Νύσης ὁ 'Αλέξανδρος ἐπορεύετο πρὸς ἀνατολάς, διαβὰς τὸν ὁρμητικὸν Γουραῖον, εἰς τὴν χώραν τῶν 'Ασσακηνῶν, οὗτοι δὲ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει αὐτοῦ ὑπεχώρησαν εἰς τὰς ὀχυρὰς αὐτῶν πόλεις, μεταξὺ δὲ τούτων

σπουδαιοτάτη ἦτο τὰ Μάσσαγα. Καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν τῆς χώρας ἤλπιζεν ὅτι θ'ἀντιστῇ ἐν αὐτῇ, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν ἐστρατοπέδευσεν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως.

Οἱ πολέμιοι πεποιθότες εἰς τὰς δυνάμεις των ἐξῆλθον ἀμέσως, προσποιητὴ δέ τις ὑποχώρησις τῶν ἐναντίων εἵλκυσεν αὐτοὺς ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῶν πυλῶν καὶ κατεδίωκον ἀτάκτως μετὰ σπουδῆς καὶ ἀγρίου ἀλαλαγμοῦ τοὺς ὑποχωροῦντας. Ἀλλὰ τότε ἐπιστραφέντες αἰφνιδίως οἱ Μακεδόνες, ὥρμησαν δρομαίως κατὰ τῶν Ἰνδῶν, προηγούμενοι μὲν οἱ ψιλοί, ἑπόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν φαλάγγων.

Μετὰ βραχεῖαν μάχην οἱ Ἰνδοὶ ἐτράπησαν ὀπίσω εἰς φυγήν, ἀπολέσαντες οὐκ ὀλίγους· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἠκολούθησε μὲν αὐτοὺς κατὰ πόδας, ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτοῦ νὰ ἐπιπέσῃ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν πύλην ἐματαιώθη. Ὅθεν παρήλαυνε τὸ τεῖχος, ἵνα ὁρίσῃ εἰς ποῖον μέρος ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ ἐπίθεσις τὴν ἐπιοῦσαν, ἀλλ' ἐκεῖ τοξευθεὶς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔχων ἐλαφρὸν τραῦμα κατὰ τὸν πόδα.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν αἱ μηχαναὶ ἤρχισαν τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐσχημάτισαν ῥῆγμα, οἱ δὲ Μακεδόνες ἐπειράθησαν δι' αὐτοῦ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ἡ γενναία καὶ περιεσκεμμένη ἄμυνα τῶν πολεμίων ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἐπὶ τέλους περὶ τὴν ἑσπέραν νὰ ὑποχωρήσωσι. Τὴν ἐπαύριον ἐπανελήφθη σφοδροτέρα ἡ ἐπίθεσις ὑπὸ τὴν προστασίαν ξυλίνου πύργου, ὅστις διὰ τῶν βλημάτων αὐτοῦ εἶχε γυμνώσῃ μέρος τοῦ τείχους ἀπὸ τῶν προμαχομένων· ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδὲ κατὰ ἓν βῆμα περισσότερον προεχώρησαν.

Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀσχολούμενοι εἰς τὰς νέας παρασκευὰς κατεσκεύασαν νέους κριούς, νέα στεγάσματα, καὶ τέλος κινητόν τινα πύργον, πρὸς τὸ τεῖχος, ἐξ οὗ ἐπιβάθραι ἔμελλον νὰ φέρωσιν ἀμέσως εἰς τὰς ἐπάλξεις. Τὴν δὲ πρωΐαν ἐξώρμησαν αἱ φάλαγγες, ταυτοχρόνως δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰσήγαγε τοὺς ὑπασπιστὰς εἰς τὸν πύργον, ἀναμιμνήσκων εἰς αὐτοὺς ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπόρθησαν τὴν Τύρον.

Πάντες διεκαίοντο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀγωνισθῶσι καὶ κυριεύσωσι τὴν πόλιν, ἥτις ὑπὲρ τὸ δέον ἀντέστη εἰς αὐτούς. Ἔπειτα κατεβιβάσθη ἡ ἐπιβάθρα καὶ οἱ Μακεδόνες συνωθοῦντο πρὸς αὐτήν, θέλοντες ἕκαστος νὰ εἶναι πρῶτος, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πολλοῦ βάρους κατερράγη ἡ γέφυρα καὶ οἱ ἀνδρεῖοι κατεκρημνίσθησαν εἰς τὸ βάθος.

Ἰδόντες τοῦτο οἱ Ἰνδοὶ ἀνεκραύγασαν καὶ ἐκ τῶν ἐπάλξεων κατέρριπτον ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας λίθους, δοκοὺς καὶ ἄλλα βλήματα· ἐξώρμησαν δ' ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ τείχους εἰς τὸ πεδίον, ἵνα ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς ταραχῆς. Πανταχοῦ οἱ Μακεδόνες ὑπεχώρησαν, μόλις δὲ ἡ φάλαγξ τοῦ Ἀλκέτου, διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατώρθωσε νὰ σώσῃ τοὺς ἡμιθανεῖς ἀπὸ τῆς λύσσης τῶν πολεμίων καὶ ν' ἀποκομίσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ηὔξησαν μόνον τὴν ὀργὴν καὶ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν Μακεδόνων· τὴν ἐπιοῦσαν ὁ πύργος προσήχθη ἐκ νέου εἰς τὸ τεῖχος, καὶ πάλιν κατεβιβάσθη ἡ ἐπιβάθρα· ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἀνθίσταντο ὅσον ἠδύναντο ἐπι-

τυχῶς, ἂν καὶ αἱ τάξεις αὐτῶν ἐγίνοντο ἀραιότεραι καὶ ὁ περὶ αὐτοὺς κίνδυνος μᾶλλον ἐπετείνετο.

Τότε ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν τρωθεὶς ὑπὸ καταπληκτικοῦ βέλους ἔπεσε νεκρός. Τοῦτο δὲ παρεκίνησεν ἐπὶ τέλους τοὺς πολιορκουμένους νὰ συνάψωσι διαπραγματεύσεις, ὅπως παραδοθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νικητοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγνωρίζων δικαίως τὴν ἀνδρείαν τῶν πολεμίων, ἐδέχθη προθύμως νὰ διακόψῃ τὸν ἀγῶνα, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ διεξαχθῇ μέχρι τέλους ἄνευ πολλῆς αἱματοχυσίας, ἀλλ' ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, τὴν κατάταξιν τῶν Ἰνδῶν μισθοφόρων εἰς τὸ μακεδονικὸν στρατόπεδον καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας.

Γενομένων δὲ τῶν ὅρων δεκτῶν, ἡ μὲν μήτηρ καὶ θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος ἦλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ Ἰνδοὶ μισθοφόροι, ἐξελθόντες ἔνοπλοι, ἐστρατοπέδευσαν εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, μεθ' οὗ ἔμελλον τοῦ λοιποῦ νὰ συστρατεύσωσιν. Ἀλλὰ πλήρεις ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς ξένους καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἰδέαν ὅτι ἔμελλον νὰ συναγωνισθῶσι μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν ἰδίων ὁμοεθνῶν, συνέλαβον τὸν ἀτυχῆ σκοπὸν ν' ἀπέλθωσι διὰ νυκτὸς καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω εἰς τὸν Ἰνδόν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβε γνῶσιν τοῦ πράγματος, καὶ πεποιθὼς ὅτι ἡ μὲν διαπραγμάτευσις θὰ ἦτο ματαία, ὁ δὲ δισταγμὸς ἐπικίνδυνος, διέταξε νὰ περιζώσωσιν αὐτοὺς διὰ νυκτὸς καὶ νὰ τοὺς κατακόψωσι. Καὶ οὕτως ἔγεινε κύριος τῆς σπουδαιοτάτης θέσεως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσακηνῶν.

Ἀπὸ τῶν Μασσάγων ἐφαίνετο εὔκολον νὰ συμπληρώσῃ τις τὴν κατάληψιν τῆς ἀδεσπότου χώρας, διὰ τοῦτο ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος στρατεύματά τινα ὑπὸ τὸν Κοῖνον πρὸς νότον κατὰ τοῦ φρουρίου Βαζίρων πεποιθὼς ὅτι τοῦτο, μαθὸν τὴν ἅλωσιν Μασσάγων, ἔμελλε νὰ παραδοθῇ. Ἄλλο δὲ τμῆμα τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀλκέταν ἐπορεύετο πρὸς βορρᾶν κατὰ τοῦ φρουρίου, τῶν Ὥρων, ἔχον διαταγὴν νὰ περιτειχίσῃ τὴν πόλιν μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ κύριον μέρος τῆς στρατιᾶς.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἦλθον δυσάρεστοι εἰδήσεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τόπων, διότι ὁ μὲν Ἀλκέτας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρούσῃ ἔξοδόν τινα τῶν Ὠριτῶν ἄνευ ἀπωλείας, ὁ δὲ Κοῖνος ἀντὶ νὰ εὕρῃ τὰ Βάζιρα ἕτοιμα νὰ παραδοθῶσι, μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθη νὰ σταθῇ πρὸ τῆς πόλεως.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκόπει νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, ἔλαβε τὴν εἴδησιν ὅτι τὰ Ὧρα ἦλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὸν Ἀβισάρην, τὸν ἡγεμόνα τοῦ Κασμίρ, καὶ ὅτι διὰ τῆς μεσολαβήσεως αὐτοῦ ἔλαβον οὐκ ὀλίγα στρατεύματα παρὰ τῶν πρὸς βορρᾶν ὀρεινῶν κατοίκων, διὰ τοῦτο παρήγγειλεν εἰς τὸν Κοῖνον νὰ ὀχυρώσῃ κρατεράν τινα θέσιν παρὰ τὰ Βάζιρα, ἵνα διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας τοῦ φρουρίου, μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων νὰ ὁδεύσῃ πρὸς αὐτόν, αὐτὸς δὲ ἔτρεξεν εἰς τὰ Ὧρα· ἡ πόλις αὕτη καίτοι ὀχυρὰ καὶ ἀνδρείως ἀμυνομένη δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντισταθῇ, ἀλλὰ κατελήφθη ἐξ ἐφόδου· πλούσια δὲ λάφυρα, ἐν οἷς καί τινες ἐλέφαντες, ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κοῖνος καθ' ἃ διετάχθη ἤρχισε ν' ἀποχωρῇ ἀπὸ τῶν Βα-

ζίρων, ταύτην δὲ τὴν κίνησιν παρατηρήσαντες οἱ Ἰνδοί, ἐκδραμόντες ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ἐπέπεσον κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐπηκολούθησε κρατερὰ μάχη, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ὄχι ἄνευ ἀπωλείας.

Ἀλλ' ἀφ' οὗ πρὸς τούτοις διεδόθη ἡ ἀγγελία, ὅτι καὶ τὰ Ὧρα ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἀπελπισθέντες οἱ Βαζαρῖται ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ καρτερήσωσιν ἐν τῷ φρουρίῳ, περὶ μέσας νύκτας ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ ὑπεχώρησαν εἰς τὴν πέτραν Ἄορνον τὴν παρὰ τὸν Ἰνδὸν κατὰ τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς χώρας τῶν Ἀσσακηνῶν.

Καταλαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ τρία φρούρια, Μάσσαγα, Ὧρα καὶ Βάζιρα ἔγεινε κύριος πάσης τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ Κωφῆνος, πρὸς νότον τῆς ὁποίας ἔκειτο ἡ ἐπικράτεια τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πευκέλας Ἄστου.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπεξέτεινεν ὡς φαίνεται τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἐπὶ βλάβῃ τῶν γειτόνων, ἐγκαθιδρυθεὶς καὶ πρὸς νότον τοῦ Κωφῆνος· ὁ Σαγκαῖος ὁ καταφυγὼν πρὸς τὸν Ταξίλην εἶχεν ἀπολέσῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὸ κράτος του· ὅτε δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ κήρυκες συνεκάλεσαν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Νίκαιαν, οὔτε ὁ Ἄστης οὔτε ὁ Ἀσσακηνὸς ὑπήκουσαν.

Ἀλλ' ἡ εὐτυχὴς πρόοδος τῶν μακεδονικῶν ὅπλων, ἡ προέλασις τοῦ βασιλέως καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀσσακηνοῦ παρεκίνησαν τὸν ἡγεμόνα τῆς Πευκέλας, ὅπως μὴ ἀντιμετωπίσῃ τοὐλάχιστον τὸν μέγαν βασιλέα καὶ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ δύναμιν, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πάτριον χώραν καὶ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπικράτειαν πρὸς νότον τοῦ Κωφῆνος, ἐκεῖ δὲ ἐντὸς ἰσχυροῦ φρουρίου ἤλπιζεν ὅτι θὰ δυνηθῇ ν' ἀντισταθῇ κατὰ τῆς μεσημβρινῆς στρατιᾶς τῶν Μακεδόνων.

Ἀλλ' ὁ Ἡφαιστίων προελαύνων ἐστρατοπέδευσε πρὸ τοῦ φρουρίου, καὶ μετὰ τριακονθήμερον πολιορκίαν ἐξεπόρθησεν αὐτό· κατὰ τὴν ἔφοδον ἐφονεύθη ὁ Ἄστης, ὁ δὲ Σαγκαῖος, ὅστις διέτριβε παρὰ τῷ Ταξίλῃ, συγκατανεύσαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατέλαβε τὴν πόλιν. Ἡ δὲ Πευκέλα, μείνασα ἄνευ δεσπότου καὶ ὑπερασπιστοῦ, εὐθὺς ὡς ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπήρχετο ἐκ τῆς ὁμόρου χώρας τῶν Ἀσσακηνῶν, παρεδόθη ἑκουσίως καὶ ἐδέχθη μακεδονικὴν φρουράν.

Τὸ παράδειγμα αὐτῆς ἠκολούθησαν αἱ ἄλλαι ὀλιγώτερον σπουδαῖαι πόλεις, μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, πρὸς ὃν κατερχόμενος ὁ βασιλεὺς ἔφθασεν εἰς τὰ Ἐμβόλιμα, ὀλίγα μίλια ἀνωτέρω τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος.

Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὸ θέρος τοῦτο διὰ πολλῶν σπουδαίων καὶ ἐπιμόχθων ἀγώνων ὑπετάχθη ἅπασα ἡ χώρα ἀπὸ τῶν Παροπαμισαδῶν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Κωφῆνος, ὅπου ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου κλείεται μετ' ὀλίγον ὑπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὁ Ἡφαιστίων κατέλαβε τὴν χώραν, τὸ δὲ ὀρεινὸν φρούριον τοῦ Ἄστου ὡς καὶ ἡ Ὀρόβατις, ἣν ἐκπορθήσας κατεῖχε διὰ μακεδονικῆς φρουρᾶς, κατέστησαν τὰ στρατιωτικὰ ἐρείσματα πρὸς διατήρησιν τῆς μεσημβρινῆς ὄχθης. Κατὰ δὲ τὰ βόρεια αὐ-

τοῦ, ἀφοῦ ἀλληλοδιαδόχως διῆλθον οἱ Μακεδόνες τὰς κοιλάδας τοῦ Χοάσπου, τοῦ Γουραίου καὶ τοῦ Σουάστου καὶ τὴν χώραν τῶν Ἀσπασίων, τῶν Γουραίων, τῶν Ἀσσακηνῶν, καὶ τὴν Πευκελαῶτιδα, διεσκόρπισαν τοὺς παρὰ τὸν ἄνω Χοάσπην καὶ Γουραῖον βαρβάρους μακρὰν εἰς τὰ ὄρη καὶ τέλος ἐξησφάλισαν διὰ μὲν τῶν φρουρίων Ἀνδάκων καὶ Ἀριγραίου τὴν κοιλάδα τοῦ Γουραίου, διὰ δὲ τῶν Μασσάγων, Ὥρων καὶ Βαζίρων τὴν χώραν τῶν Ἀσσακηνῶν, διὰ δὲ τῆς Πευκέλας τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Ἰνδοῦ. Ἡ δὲ χώρα αὕτη, ἂν καὶ ἔμεινε κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ ἐγχωρίους ἡγεμόνας, περιῆλθεν ἀπὸ τοῦδε εἰς σχέσιν ὑποτελείας πρὸς τοὺς Μακεδόνας, καὶ ἔλαβεν ἴδιον σατράπην ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «ἐπὶ τάδε Ἰνδικῆς».

Ἓν μόνον ἀκόμη ὀρεινὸν φρούριον πλησίον τοῦ Ἰνδοῦ κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, ὅπερ οἱ Μακεδόνες ὠνόμασαν Ἄορνον, διότι δῆθεν ἡ πτῆσις τῶν ὀρνέων δὲν ἔφθανε μέχρις αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Κωφῆνος μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ πέντε περίπου μίλια ἀπέχουσα ἀνυψοῦται ὡς τελευταία προεξοχὴ τῶν βορειοδυτικῶν ὀρέων, μεμονωμένη τις πετρώδης κορυφή, ἥτις κατὰ τὸ λέγειν τῶν ἀρχαίων εἶχε περὶ τοὺς πρόποδας τεσσάρων περίπου μιλίων περίμετρον, ὕψος δὲ πέντε χιλιάδων ποδῶν.

Ἐπὶ τῆς ἰσοπέδου κορυφῆς τοῦ ἀποκρήμνου τούτου βράχου ὑπῆρχε παράδοξόν τι φρούριον, οὗτινος τὰ τείχη περιεβάλλοντο ὑπὸ κήπων, πηγῶν καὶ δασῶν, οὕτως ὥστε χιλιάδες ἀνθρώπων ἐπὶ ἓν ἔτος νὰ δύνανται νὰ συντηρηθῶσιν ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἐκεῖσε εἶχον καταφύγει πολλοὶ Ἰνδοὶ τῆς πεδινῆς χώρας, πεποιθότες εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς βασιλικῆς ταύτης πέτρας, ἧς τὸ ἀπόρθητον πολλαὶ φημηγορίαι διεσάλπιζον. Διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐθεώρησεν ἀναγκαιότατον νὰ ἐκπορθήσῃ ταύτην τὴν πέτραν, ἀναλογιζόμενος τὴν ἠθικὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐξάπαντος ἤθελε προξενήσῃ καὶ εἰς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς Ἰνδοὺς εὐτυχής τις ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Ἀόρνου· ἀλλὰ πρὸ πάντων ὤφειλε νὰ λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ σπουδαία αὕτη θέσις, κατεχομένη ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀφορμὴ καὶ στήριγμα τῶν ἐπικινδυνοτάτων κινήσεων κατὰ τὰ νῶτα αὐτοῦ.

Τώρα λοιπόν, ἀφ' οὗ ἡ μὲν πέριξ χώρα ὑπετάχθη, διὰ δὲ τῆς ἀσφαλοῦς καταλήψεως θέσεως παρὰ τὸν Ἰνδόν, κατωρθώθη νὰ τροφοδοτῇ ὁ πολιορκῶν στρατὸς ὅσον δήποτε χρόνον καὶ ἂν ἤθελε διαρκέσῃ ἡ πολιορκία, ἤρχισεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς παρατόλμους ἅμα καὶ ἐπικινδύνους αὐτοῦ ἐνεργείας.

Ἡ ἀκράδαντος αὐτοῦ θέλησις τοῦ νὰ ἐκπορθήσῃ τοῦτο τὸ φρούριον, ἦτο τὸ μόνον, ὅπερ καθίστα καταληπτὴν πᾶσαν εὐτυχῆ ἔκβασιν. Ἀφοῦ λοιπὸν κατέλιπε τὸν Κρατερὸν εἰς τὰ Ἐμβόλιμα, παρὰ τὸν Ἰνδόν, ἀνέλαβεν αὐτὸς μόνος τοὺς Ἀγριᾶνας, τοὺς τοξότας, τὴν τάξιν τοῦ Κοίνου καὶ ἐπιλέκτους τινὰς ἐλαφροτάτους ἄνδρας ἐκ τῶν ἄλλων τάξεων, διακοσίους ἱππεῖς καὶ ἑκατὸν ἱπποτοξότας, καὶ μετὰ τούτου τοῦ σώματος ἐστρατοπέδευσεν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Πέτρας. Ἀλλὰ μία μόνη ὁδὸς ἔφερε πρὸς τὰ ἄνω, καὶ

αὕτη ἦτο τοσοῦτον ἐπιτηδείως κεχαραγμένη, ὥστε κατὰ πᾶν σημεῖον αὐτῆς νὰ εἶναι εὔκολος καὶ τελεία ἡ ἄμυνα.

Τότε ἦλθον καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνδρες ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῆς Πέτρας, παραδοθέντες εἰς αὐτὸν καὶ ὑποσχεθέντες νὰ τὸν ὁδηγήσωσιν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν τῆς Πέτρας, ἐξ ἧς ἦτο δυνατὸν νὰ προσβληθῇ τὸ φρούριον καὶ ὄχι δύσκολον νὰ κυριευθῇ. Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ὁ σωματοφύλαξ, μετὰ τῶν 'Αγριάνων, τῶν λοιπῶν ψιλῶν καὶ ἐκλεκτῶν τινων ὑπασπιστῶν ἔλαβε τὴν ἐντολὴν ν'ἀναβῇ εἰς τὴν Πέτραν ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν 'Ινδῶν. Διὰ τραχέων καὶ δυσβάτων ἀναβαθμῶν ἔφθασε, διελθὼν τοὺς βαρβάρους, εἰς τὸν εἰρημένον τόπον καὶ ὀχυρωθεὶς ἐκεῖ διὰ χαρακώματος, ἧναψε τὸν συμπεφωνημένον πυρσόν. Τοῦτον ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν ἔφοδον τὴν ἐπιοῦσαν πρωΐαν, ἐλπίζων ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους ἤθελε ταυτοχρόνως ἐπιτεθῇ.

'Εν τούτοις ἀπὸ τοῦ βάθους ἐκείνου ἦτο ἀδύνατον καὶ τὸ ἐλάχιστον νὰ ἐπιτευχθῇ, οἱ δὲ 'Ινδοί, πάντῃ ἀσφαλεῖς ὄντες πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἐτράπησαν μετὰ πολὺ πλείονος θρασύτητος κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου κατεχομένων ὑψωμάτων, καὶ μόνον μετὰ μεγίστης ἀγωνίας κατώρθωσεν ὁ Λαγίδης νὰ κρατήσῃ τὴν θέσιν του ὄπισθεν τῶν χαρακωμάτων. Οἱ τοξόται καὶ οἱ 'Αγριᾶνες εἶχον πολὺ κακοποιήσῃ το.ς πολεμίους, οἵτινες, ἐπελθούσης τῆς νυκτός, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ φρούριον.

'Ο 'Αλέξανδρος ἐπείσθη ὑπὸ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης ἀποπείρας, ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ βάθους ἐκείνου νὰ τύχῃ τοῦ σκοπουμένου. Ἔπεμψε λοιπὸν τὴν νύκτα διά τινος ἀνδρὸς εἰδήμονος τοῦ τόπου ἔγγραφον διαταγὴν εἰς τὸν Πτολεμαῖον, καθ' ἣν, ἐὰν τὴν ἐ ιοῦσαν γείνῃ ἀπόπειρα εἰς θέσιν τινὰ πλησιεστέραν τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἔξοδος ἐκ τοῦ φρουρίου κατὰ τῶν ἐπερχομένων, αὐτὸς ὤφειλε νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τὰ νῶτα τῶν πολεμίων, προσπαθῶν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου. Καὶ τοῦτο ἔγεινε.

Τὴν ἐπαύριον λίαν πρωῒ ὁ βασιλεὺς ἵστατο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὄρους, καθ' ὃ ὁ Πτολεμαῖος εἶχεν ἀναβῇ. Οἱ 'Ινδοὶ ἔτρεξαν μετ' ὀλίγον ἐκεῖσε, ἵνα ὑπερασπισθῶσι τὴν στενὴν ἀτραπόν, καὶ μέχρι μὲν τῆς μεσημβρίας ἐμάχοντο πεισματωδέστατα, ἔπειτα δὲ ἤρχισαν οἱ πολέμιοι ὀλίγον νὰ ὑποχωρῶσιν.

'Ο Πτολεμαῖος ἔπραξε πᾶν τὸ δυνατόν, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν οἱ περὶ τὸν 'Αλέξανδρον ἀνέβησαν τὴν ἀτραπὸν καὶ ἀμφότερα τὰ στρατεύματα ἡνώθησαν. 'Η ἐσπευσμένη ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸ ἐξεγερθὲν μένος τῶν ἀνδρείων αὐτοῦ μαχητῶν παρεκίνησαν τὸν βασιλέα νὰ καταδιώξῃ τοὺς φεύγοντας 'Ινδούς, ἵνα ἴσως ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς εἰσβιάσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ φρούριον. ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι τὸ ἔδαφος ἦτο πολὺ στενὸν πρὸς ἔφοδον.

'Υπεχώρησε λοιπὸν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου χαρακωθέντα λόφον, ὅστις χαμηλότερος ὢν τοῦ φρουρίου ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτοῦ δι'εὐρείας καὶ βαθείας φάραγγος. Ἦτο λοιπὸν ἐπάναγκες νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς τοπικὰς ταύτας δυσχερείας, καὶ νὰ πληρώσῃ τὴν φάραγγα διὰ χώματος, ἵνα τουλάχιστον πλησιάσῃ τὸ φρούριον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὰ βλήματα νὰ φθάνωσιν εἰς τὰ

τείχη. Ἀπὸ πρωίας τῆς ἑπομένης ἡμέρας ἤρχισε τὸ ἔργον· ὁ βασιλεὺς ἦτο πανταχοῦ παρών, ἐπαινῶν, παροτρύνων καὶ αὐτὸς ἐπιλαμβανόμενος τοῦ ἔργου· πάντων δὲ ζωηρῶς ἁμιλλωμένων, ἀπεκόπησαν δένδρα καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὸ βάθος· πέτραι μεγάλαι ἐπεβλήθησαν, χῶμα ἐπεσωρεύθη, καὶ ἤδη κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπεχώσθη ἔκτασις τριακοσίων βημάτων. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ καταγελῶντες ἐν ἀρχῇ τὴν παράβολον ταύτην ἐπιχείρησιν, ἐζήτησαν τὴν ἐπαύριον νὰ παρακωλύσωσι τὸ ἔργον, ἀλλὰ τὸ χῶμα εἶχε προχωρήσῃ τοσοῦτον, ὥστε ἀπ' αὐτοῦ οἱ σφενδονῖται καὶ αἱ μηχαναὶ ἠδύναντο ν' ἀποτρέψωσι τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν. Τὴν ἕκτην ἡμέραν τὸ χῶμα εἶχε φθάσῃ πλησίον κορυφῆς ἰσοϋψοῦς πρὸς τὸ φρούριον κατεχομένης δ' ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ταύτης ἡ διατήρησις ἢ κατάληψις ἔμελλε νὰ κρίνῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ φρουρίου. Στῖφος ἐπιλέκτων Μακεδόνων ἐπέμφθη κατ' αὐτῆς, καὶ ἤρχισε φρικώδης μάχη· καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἔδραμεν ἐκεῖσε, ἡγούμενος τῶν σωματοφυλάκων του, μετὰ πολὺν δὲ καὶ μέγαν ἀγῶνα ἡ κορυφὴ ἐκυριεύθη. Τοῦτο καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρόοδος τοῦ χώματος, ὅπερ οὐδὲν πλέον ἠδύνατο ν' ἀναστείλῃ, ἐνέβαλε τοὺς Ἰνδοὺς εἰς ἀπελπισίαν, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶσιν ἐπὶ πλέον νὰ ἀντισταθῶσιν ἐναντίον ἐχθροῦ, ὅστις οὔτε ὑπὸ βράχων οὔτε ὑπὸ βαράθρων ἀναχαιτίζεται, καὶ ὅστις παρέσχε τὴν καταπληκτικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ θέλησις καὶ τὸ σθένος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑπερνικήσουν καὶ τὸν ἔσχατον φραγμόν, ὃν ἡ φύσις ἔθηκε διὰ τῶν πελωρίων αὐτῆς δημιουργημάτων, καὶ νὰ μετατρέψῃ αὐτὸν εἰς μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκοπῶν.

Ἔπεμψαν λοιπὸν κήρυκα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, προτείνοντες νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον ὑπὸ εὐνοϊκοὺς ὅρους· ἀλλ' ἐσκόπουν καιρὸν μόνον νὰ κερδήσωσι μέχρι τῆς νυκτός, ἵνα διὰ μυστικῶν ὁδῶν ἐξέλθωσι τοῦ φρουρίου καὶ διασπαρῶσιν εἰς τὴν πεδινὴν χώραν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρς ἐννοήσας τὴν πρόθεσιν αὐτῶν, ἀπέσυρε τὰς φυλακάς του καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀνενοχλήτους νὰ ἀρχίσωσιν τὴν ἀποχώρησιν.

Εἶτα δὲ ἐκλέξας ἑπτακοσίους ὑπασπιστάς, ἀπῆλθε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πέτραν, καὶ ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται τὰ ἐγκαταλειφθέντα τείχη· αὐτὸς δὲ ἦτο ὁ πρῶτος ἀναβάς.

Ἀφ' οὗ δὲ διέβησαν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἰς διάφορα μέρη, ἐπέπεσον πάντες μετ' ἀλαλαγμῶν κατὰ τῶν εἰς φυγὴν ἑτοιμαζομένων πολεμίων· καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ κατεκρημνίσθησαν εἰς τὰ βάραθρα, τὴν δ' ἐπιοῦσαν εἰσῆλθεν ὁ στρατὸς ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων εἰς τὸ φρούριον τῆς Πέτρας.

Δαψιλεῖς καὶ εὐφρόσυνοι θυσίαι ἐπεσφράγισαν τὸ αἴσιον τέλος ἐπιχειρήσεως, ἥτις μόνον εἰς τὴν εὐτολμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἦτο δυνατή. Ἡ ὀχύρωσις τῆς ἀκροπόλεως ηὐξήθη διὰ νέων ἔργων, μακεδονικὴ φρουρὰ κατεστάθη ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ ἡγεμὼν Σισίκοττος, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως, διωρίσθη φρούραρχος αὐτῆς.

Ἡ κατοχὴ τοῦ φρουρίου τούτου ἦτο λίαν σπουδαία πρὸς διαφύλαξιν

τῆς ἐπὶ «τάδε Ἰνδικῆς», διότι ἐδόσποζε πάσης τῆς πεδιάδος τῆς μεταξὺ Σουάστου, Κωφῆνος, καὶ Ἰνδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπιβλέπει τις ἐκεῖθεν ἐπὶ μίλια μακράν, ὡς καὶ τὴν συμβολὴν τοῦ Κωφῆνος μετὰ τοῦ Ἰνδοῦ.

Ἐν τούτοις ἀνεφάνησαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσακηνῶν ἐπικίνδυνα κινήματα· ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐν Μασσάγοις πεσόντος Ἀσσακηνοῦ, συλλέξας στρατὸν 20,000 ἀνδρῶν καὶ 15 ἐλεφάντων, εἰσέβαλεν εἰς τὰ ἴρια τῆς ἄνω χώρας· τὸ φρούριον Δύρτα ἦτο ὑποχείριον αὐτοῦ, ἤλπιζε δὲ ὅτι τὸ ἀπρόσιτον τῆς ἀγρίας ταύτης ὀρεινῆς χώρας προεφύλαττεν αὐτὸν ἀρκούντως, καὶ ἡ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία τοῦ βασιλέως ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δύναμίν του.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦτο ἀναγκαιότατον νὰ ἐξοντωθῇ. Ὅθεν ἅμα ἐκπορθήσας τὴν Ἄορνον ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε μετά τινων χιλιάδων ψιλῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰ Δύρτα τῆς ἄνω χώρας.

Ἡ δὲ εἴδησις τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ ἤρκεσε νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν μνηστῆρα τῆς ἡγεμονίας· μετ' αὐτοῦ δὲ ἔφυγον καὶ οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων.

Ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν εὐθὺς σώματά τινα ὅπως δειλιάσωσι τὴν χώραν καὶ ἀνιχνεύσωσι τὸν φυγάδα ἡγεμόνα καὶ πρὸ πάντων ἀνεύρωσι τοὺς ἐλέφαντας. Μαθὼν δὲ ὅτι πάντες κατέφυγον εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἄγρια ὄρη, ἔδραμε κατόπιν αὐτῶν.

Πυκνὰ δάση καλύπτουσι τούτους τοὺς τόπους, καὶ ὁ στρατὸς ἦτο ἠναγκασμένος μετὰ κόπου νὰ ἀνοίγῃ τὴν ὁδόν· συλλαβόντες δέ τινας Ἰνδούς, ἔμαθον ὅτι οἱ μὲν κάτοικοι διέβησαν τὸν Ἰνδὸν καὶ κατέφυγον εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀβυσάρου, τοὺς δὲ ἐλέφαντας δεκαπέντε τὸν ἀριθμὸν ἀφῆκαν ἐλευθέρους νὰ νέμωνται παρὰ τὸν ποταμόν.

Τότε ἦλθε καὶ στῖφος Ἰνδῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ φεύγοντος στρατοῦ, ὅπερ δυσαρεστηθὲν διὰ τὴν ἀτυχίαν τοῦ ἡγεμόνος ἐστασίασεν, ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ ἐκόμισε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἡγεμόνος.

Μὴ θέλων λοιπὸν νὰ καταδιώκῃ στρατὸν ἄνευ ἀρχηγοῦ εἰς τόπους ἀνοδεύτους ὁ Ἀλέξανδρος κατῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τοὺς παρὰ τὸν Ἰνδὸν λειμῶνα, ὅπως συλλάβῃ τοὺς ἐλέφαντας· ἀκολουθούμενος δὲ ὑπὸ Ἰνδῶν κυνηγῶν τῶν ἐλεφάντων ἐτράπη εἰς ἄγραν αὐτῶν καὶ δύο μὲν κατεκρημνίσθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν.

Ἐνταῦθα διέταξε νὰ ὑλοτομήσωσιν ἀπὸ τῶν πυκνῶν δασῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰνδὸν καὶ νὰ ναυπηγήσωσιν· ἐντὸς ὀλίγου ἐναυπηγήθη ποτάμιος στόλος, ὁποῖον δὲν εἶχεν ἴδῃ ἕως τότε ὁ Ἰνδός· ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ κατέπλευσε τὸν εὐρὺν ποταμόν, οὗτινος ἀμφότεραι αἱ ὄχθαι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πολλῶν πόλεων καὶ χωρίων· καὶ προσήγγισεν εἰς τὴν γέφυραν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ Περδίκου ζευχθεῖσαν ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ.

Αἱ ἀφηγήσεις αἱ μέχρις ἡμῶν περισωθεῖσαι ἐκφράζουσι μετὰ ζωηρότητος τὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις, ὅσας ἐπροξένησεν εἰς τὸν ἐκ τῆς Ἑσπερίας στρατὸν ὁ νέος οὗτος ἰνδικὸς κόσμος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 327.

Οἱ ὑπερμεγέθεις τύποι τῆς φύσεως, ἡ πλουσία βλάστησις, τὰ ἥμερα καὶ τὰ ἄγρια ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, ἡ θρησκεία καὶ τὰ ἤθη αὐτῶν, ὁ τρόπος τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ πολεμεῖν, τὰ πάντα ἦσαν ἐνταῦθα ξενότροπα καὶ ἐκπληκτικά· καὶ πάντα τὰ θαυμάσια, ὅσα διηγεῖται ὁ Κτησίας καὶ ὁ Ἡρόδοτος περὶ αὐτῶν, ἐφαίνοντο πολὺ κατώτερα τῆς πραγματικότητος. Μετ' οὐ πολὺ δ' ἔμελλον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὅσα μέχρι τοῦδε εἶδον, ἦσαν μόνον τὰ πρόθυρα τοῦ νέου τούτου κόσμου.

Παρὰ τὸν Ἰνδὸν ἐστάθμευσεν ὁ στρατός, ὅπως ἀναπαυθῇ ἀπὸ τῶν μόχθων τῆς χειμερινῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν, καθ' ἣν ἐστράτευσαν οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν. Ἔπειτα δὲ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐπὶ τάδε σατραπείας.

Τότε ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν βασιλέα πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων, οἵτινες, βεβαιώσαντες αὐτὸν ἐκ νέου περὶ τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ δεσπότου αὐτῶν, ἐκόμισαν εἰς τὸν βασιλέα πολύτιμα δῶρα, 3,000 ἱερεῖα, 10,000 πρόβατα, 30 ἐλέφαντας, 200 τάλαντα ἀργυρίου καὶ τέλος 700 Ἰνδοὺς ἱππεῖς, τὴν συμμαχικὴν συμβολὴν τοῦ δεσπότου αὐτῶν· παρέδιδον δὲ εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἡγεμόνος, λαμπρὰν πόλιν μεταξὺ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ὑδάσπου. Μετὰ ταῦτα διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἁγιάσωσι τὴν διάβασιν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἐτελέσθησαν ἱππικοὶ καὶ γυμνικοὶ ἀγῶνες καὶ θυσίαι ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ἱερὰ ἦσαν καλά. Οὕτω δὲ ἀρξαμένης τῆς διαβάσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ διέβη διὰ τῆς πλωτῆς γεφύρας, ἄλλοι δὲ ἐπεραιώθησαν ἐπὶ ἀκατίων, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτοῦ ἐπὶ δύο τριακοντόρων ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένων.

Διὰ νέων θυσιῶν ἑωρτάσθη ἡ αἰσία ἀποπεράτωσις τῆς διαβάσεως. Μετὰ δὲ ταῦτα προῆγεν ἡ μεγάλη στρατιά, ὁδεύουσα πρὸς τὰ Τάξιλα διὰ μέσου χωρῶν πολυανθρώπων καὶ διὰ τῆς ἐαρινῆς περιβολῆς κεκοσμημένων, καὶ εἶχε πρὸς βορρᾶν μὲν τὰ ὑψηλὰ χιονοσκεπῆ ὄρη τὰ σχηματίζοντα τὰ ὅρια τοῦ Κασμίρ, πρὸς νότον δὲ τὰς ἀχανεῖς καὶ λαμπρὰς πεδιάδας τὰς ἀποτελούσας τὴν μεσοποταμίαν τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ὑδάσπου.

Μίαν ὥραν πρὸ τῆς πρωτευούσης εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ἡ στρατιὰ τότε πρῶτον τοὺς Ἰνδοὺς ἐκείνους γυμνοσοφιστάς, οἵτινες γυμνοί, μονάζοντες, ἀκίνητοι ὑπὸ τὰς φλογερὰς ἀκτῖνας τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ τὰς κακουχίας τῆς ὑετώδους ὥρας ἐξετέλουν τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς ἑαυτῶν εὐχῆς.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπλησίασεν εἰς τὴν πόλιν Τάξιλα, ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν μετὰ μεγίστης πομπῆς, μετὰ κεκοσμημένων ἐλεφάντων, ἐνόπλων ἀνδρῶν καὶ στρατιωτικῆς μουσικῆς. Καὶ ἀφ' οὗ διέταξεν ὁ βασιλεὺς τὸν στρατὸν νὰ σταθῇ καὶ παραταχθῇ, ὁ ἡγεμὼν προελάσας τῆς ἀκολουθίας ἦλθε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ χαιρετίσας εὐσεβάστως παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ κράτος καὶ ἑαυτόν.

Μετὰ τοῦτο ὁ Ἀλέξανδρος ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ καὶ ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν ἡγεμόνα εἰσήλασεν εἰς τὴν λαμπρὰν πρωτεύουσαν. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς

τιμὴν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐτελέσθησαν πολλαὶ ἑορταί, τῶν ὁποίων τὴν λαμπρότητα ἐπηύξησεν ἡ παρουσία πολλῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας, οἵτινες εἶχον ἔλθη προσφέροντες δῶρα καὶ τὸν σεβασμόν των.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκύρωσε πάντων τούτων τὰς κτήσεις καὶ ἐπεξέτεινέ τινων τὴν ἐπικράτειαν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἰδίως δὲ τὴν τοῦ Ταξίλου, ὅστις προσέτι καὶ δῶρα ἔλαβε πολυτελῆ διά τε τὴν μέριμναν, μεθ' ἧς ὑπεδέχθη τὴν μεσημβρινὴν στρατιάν, καὶ διὰ τὰς ἐπανειλημμένας φιλοφρονήσεις, μεθ' ὧν προϋπήντησε τὸν βασιλέα. Πρέσβεις καὶ δῶρα ἦλθον καὶ παρὰ τοῦ «νομάρχου» Δοξάρεως.

Καὶ ὁ Ἀβισάρης ἐκ τοῦ Κασμὶρ ἔπεμψε πρέσβεις εἰς τὰ Τάξιλα τὸν ἀδελφόν του μετὰ τῶν ἀρίστων τῆς χώρας· ἐκόμισε δὲ οὗτος δῶρα τιμαλφῆ κειμήλια, ἐλεφαντόδοντας, λεπτὰ ὑφάσματα καὶ παντοῖα πολύτιμα κοσμήματα, καὶ ἐβεβαίωσε τὸν βασιλέα περὶ τῆς πιστῆς ἀφοσιώσεως τοῦ ἡγεμόνος ἀδελφοῦ, διαψεύσας ὁλοσχερῶς τὴν μυστικὴν ὑποστήριξιν, ἣν οὗτος παρέσχε δῆθεν εἰς τοὺς Ἀσσακηνούς.

Πῶς τότε διηυθετήθησαν τὰ πράγματα τῆς μεσοποταμίου χώρας, δὲν δυνάμεθα σαφῶς νὰ γνωρίζωμεν, πάντως ὅμως αἱ μὲν ἐδαφικαὶ ἐπεκτάσεις ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ἐπὶ τάδε σατραπείας, πάντες δὲ οἱ ἡγεμόνες ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἴσως ὁ Ταξίλης ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ὑδάσπου ὑπάρχων· ἀπὸ τοῦδε τοὐλάχιστον αὐτοῦ μόνον γίνεται μνεία κατὰ τὰς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον σχέσεις.

Ἄλλως τε ὅμως ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτοῦ κατεστάθη μακεδονικὴ φρουρὰ καὶ ἔμειναν οἱ ἀπόμαχοι· ἡ δὲ λεγομένη «ἰνδικὴ σατραπεία» ἐδόθη εἰς τὸν Φίλιππον, τὸν υἱὸν τοῦ Μαχάτα, ὅστις ἦτο ἄξιος τῆς σπουδαίας ταύτης θέσεως διά τε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γένους καὶ διὰ τὴν πολλαχῶς ἀποδεδειγμένην εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἀφοσίωσιν.

Ἡ ἐπαρχία αὐτοῦ περιελάμβανε πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰνδοῦ, εἶχε δὲ ὁ Φίλιππος καὶ τὴν ἐποπτείαν πάντων τῶν στρατευμάτων τῶν καταλειφθέντων εἰς τὸ κράτος τοῦ Ταξίλου καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων.

Ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων προσεκολλήθη τόσον προθύμως εἰς τὸν βασιλέα, τούτου τὸ αἴτιον θὰ ἦτο ἡ ἔχθρα ἡ ἀνὰ μέσον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰσχυροτάτου γείτονος· τοῦ ἡγεμόνος Πώρου, τοῦ καταγομένου πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχαίου γένους τῶν Παουράβα, ὅστις πέραν τοῦ πλησιεστάτου ποταμοῦ Ὑδάσπου ἐδέσποζε κράτους ἐξ ἑκατὸν καὶ πλέον πόλεων συγκειμένου, καὶ εἶχεν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἀξιόλογον πολεμικὴν δύναμιν καὶ συμμάχους πολλοὺς τῶν πλησιοχώρων ἡγεμόνων, μάλιστα δὲ τὸν τοῦ Κασμίρ.

Οἱ δὲ ἀντίπαλοι καὶ αὐτοῦ καὶ τούτων τῶν συμμάχων ἦσαν παρὰ μὲν τὸν Ἰνδὸν ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταξίλων, ἐκ δὲ τοῦ ἀντιθέτου μέρους οἱ ἐλεύθεροι λαοὶ τῶν ἀντηρίδων τῶν Ἱμαλαΐων, τῶν μεσοποταμίων χωρῶν, τῶν πέραν τοῦ Ἀκεσίνου καὶ τῶν κάτω χωρῶν τοῦ Πενταποτάμου.

Ἡ ἀδιάλλακτος ἔχθρα τούτων τῶν «ἀβασιλεύτων» (Ἀρατὰς) πρὸς τοὺς ἡγεμόνας—ὧν ἰσχυρότατος ἦτο ὁ Παουράβα μεταξὺ τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκε-

σίνου—παρέλυε τὴν ἀντίστασιν τοῦ πλουσίου καὶ πολυανθρώπου Μαντζὰπ ἐναντίον τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἑσπερίων.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐκ τῶν Ταξίλων πρὸς τὸν Πῶρον καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὸν προϋπαντήσῃ εἰς τὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃ. Ὁ δὲ Πῶρος ἀπεκρίθη ὅτι θὰ περιμείνῃ ἔνοπλος τὸν βασιλέα κατὰ τὰ μεθόρια τοῦ κράτους, ταυτοχρόνως δὲ προσεκάλεσε τοὺς συμμάχους νὰ ἐπιστρατεύσωσι καὶ παρεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα Ἀβισάρην, ὅστις παρὰ τὰς νεωστὶ δοθείσας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ πέμψῃ ἐπικουρίας, νὰ πέμψῃ αὐτὰς ταχέως, αὐτὸς δὲ ὥρμησε πρὸς τὸν ποταμὸν τὸν κατὰ τὰ μεθόρια τοῦ κράτους, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἔχων ἀπόφασιν νὰ κωλύσῃ διὰ παντὸς τρόπου τοῦ ἐχθροῦ τὴν διάβασιν.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ὀπίσω εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν τὸν στρατηγὸν Κοῖνον, διατάξας νὰ διαλύσῃ τὰ πλοῖα τοῦ ποταμίου στόλου πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ μετακομίσῃ αὐτὰ ἐφ' ἁμαξῶν, ὅσον τάχιστα εἰς τὸν Ὑδάσπην. Ταυτοχρόνως δὲ ἀνέζευξεν ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Ταξίλων μετὰ τὰς εἰθισμένας θυσίας καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας· προσετέθησαν δὲ εἰς αὐτὸν καὶ πέντε χιλιάδες Ἰνδοὶ στρατιῶται τοῦ Ταξίλου καὶ τῶν πλησιοχώρων ἡγεμόνων· οἱ ἐλέφαντες ὅσους ὁ Ἀλέξανδρος ἐλαφυραγώγησεν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἢ ἔλαβε δῶρα, κατελείφθησαν ὀπίσω, διότι οἱ μακεδονικοὶ ἵπποι δὲν ἦσαν συνειθισμένοι εἰς θέαν αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις ἦσαν πρόσκομμα μόνον εἰς τὸν ἰδιαίτερον τρόπον τῆς ἐπιθέσεως τῶν Μακεδόνων.

Καθ' ὁδὸν ἤρχισαν οἱ πρῶτοι ὄμβροι τῶν τροπικῶν ὑετῶν· οἱ ποταμοὶ ἔρρεον πληθωρικώτεροι, αἱ δὲ ὁδοὶ ἔγειναν δυσβατώτεραι, καὶ συχναὶ καταιγίδες καὶ λαίλαπες ἐπεβράδυναν πολλαχῶς τὴν πορείαν. Ἐπλησίασαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ ὅρια τῆς ἡγεμονίας τῶν Ταξίλων, ὅπου μακρὰ καὶ ὀλίγον στενὴ ὁδὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Σπιτάκου, συγγενοῦς καὶ συμμάχου τοῦ Πώρου· ἡ στενοπορία ἐκείνη εἶχεν ἀποκλεισθῆ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τούτου τοῦ ἡγεμόνος, τῶν κατεχόντων τοὺς ἑκατέρωθεν λόφους.

Ἀλλὰ διὰ τρομεροῦ τινος ἑλιγμοῦ τῶν ἱππέων, ὧν ἡγεῖτο αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος, καταπλαγέντες οἱ ἐχθροί, ἐξώσθησαν τῶν θέσεων αὐτῶν καὶ τοσοῦτον ἐστενοχωρήθησαν, ὥστε μόνον ἀφοῦ πολλοὺς ἀπώλεσαν ἐξῆλθον εἰς ἀναπεπταμένην πεδιάδα. Ὁ δὲ Σπιτάκης χωρὶς νὰ σκεφθῇ πλέον περὶ τῆς ἀμύνης τῆς ἡγεμονίας του, ἔσπευσε μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πῶρον.

Δύο περίπου ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου, ὅστις τώρα εἶχε πλάτος σχεδὸν χιλίων διακοσίων βημάτων· ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ἐφαίνετο τὸ εὐρύχωρον στρατόπεδον τοῦ βασιλέως Πώρου καὶ ὅλος ὁ στρατὸς παρατεταγμένος εἰς μάχην, πρὸ αὐτοῦ δὲ ὡσεὶ πύργοι φρουρίου τριακόσιοι μάχιμοι ἐλέφαντες· παρετηρήθη ὅτι ἑκατέρωθεν ἀπεστάλησαν οὐκ ὀλίγα στίφη πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν φυλακῶν τῶν κατὰ μῆκος

τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰδίως πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ὀλίγων πόρων, ὅσους ἄφηνεν ἔτι διαβατοὺς τὸ ἀνυψωθὲν ὕδωρ.

Ὁ Ἀλέξανδρος κατενόησεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἀπέναντι τῶν Ἰνδῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρχισε διὰ ποικίλων κινήσεων τῶν στρατευμάτων νὰ πλανᾷ τὸν ἐχθρὸν περὶ τοῦ τόπου καθ' ὃν ἐσκόπει νὰ διαβῇ, καὶ νὰ καταπονῇ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ.

Ταυτοχρόνως δὲ διέταξε δι' ἄλλων μὲν ἀποσπασμάτων τοῦ στρατοῦ νὰ κατασκοπεύσωσι τὴν ὄχθην κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, δι' ἄλλων δὲ νὰ φορολογήσωσι τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Σπιτάκου τὴν ἐστερημένην τῶν μαχητῶν αὐτῆς, καὶ πανταχόθεν νὰ συλλέξωσι πολλὰ ἐπιτήδεια ὡς ἂν εἰ διενοεῖτο νὰ διατρίψῃ πολὺν ἔτι χρόνον ἐνταῦθα· κατώρθωσε δὲ νὰ διαδώσῃ τὴν φήμην ταύτην καὶ εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους ἐνόμιζε βεβαίως ἀδύνατον τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ὅτι ἐσκόπει νὰ περιμείνῃ τὸ τέλος τῆς ὥρας τῶν ὑετῶν, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπίθεσιν, ὅταν τὸ ὕδωρ καταπέσῃ.

Ἀλλὰ συγχρόνως αἱ διηνεκεῖς κινήσεις τοῦ μακεδονικοῦ ἱππικοῦ, ὁ ἀνάπλους καὶ κατάπλους σφόδρα πεπληρωμένων ἀκατίων, ἐπανειλημμένη ἔξοδος τῶν φαλάγγων, αἵτινες πολλάκις ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἔμενον ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ ὡς εἰς μάχην παρατεταγμέναι ἐν μέσῳ ραγδαίας βροχῆς, θὰ ἐνέβαλον τὸν ἡγεμόνα Πῶρον εἰς διηνεκῆ φόβον αἰφνιδίας τινὸς ἐπιθέσεως. Δύο νησίδια ἐν τῷ ποταμῷ παρεῖχον ἀφορμὰς εἰς μικρὰς ἀψιμαχίας, ἐξ οὗ ἐφαίνετο ὅτι ταῦτα, ἂν συνεκροτεῖτο σπουδαιοτέρα μάχη, θὰ ἦσαν σπουδαίως ἐπίκαιρα.

Ἐν τούτοις ἔμαθεν ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ ἐν Κασμὶρ Ἀβισάρης παρὰ τὰς νεωστὶ ἐπαναληφθείσας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ ὄχι μόνον σχέσεις μυστικὰς διετήρει πρὸς τὸν Πῶρον, ἀλλ' ἤδη καὶ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ προσήρχετο νὰ ἑνωθῇ μετ' αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἦτο μὲν οὐδ' ἐξ ἀρχῆς σκοπὸς τοῦ βασιλέως νὰ διαμείνῃ καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῶν ὑετῶν ἄπρακτος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἡ εἴδησις αὕτη παρώτρυνεν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον νὰ σκεφθῇ σπουδαίως περὶ ταχείας ἐπιθέσεως, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν ἡνωμένων τοῦ Ἀβισάρου καὶ Πώρου στρατῶν ἠδύνατο νὰ γείνῃ δυσχερής, ἂν μὴ καὶ ἐπικίνδυνος.

Ἀλλ' ὅμως ἦτο ἀδύνατον νὰ διαβῇ ἐνταῦθα τὸν ποταμὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἡ μὲν κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα τῆς πληθώρας καὶ τῆς ὁρμῆς τοῦ ὕδατος ἦτο ἐπισφαλής, ἡ δὲ χαμηλὴ ἀπέναντι ὄχθη ἦτο τεναγώδης καὶ βορβορώδης· θὰ ἦτο λοιπὸν παράτολμον νὰ θελήσῃ τις νὰ ὁδηγήσῃ τὰς φάλαγγας εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ὑπὸ τὰ βέλη πυκνῶς καὶ ἀσφαλῶς συντεταγμένου ἐχθροῦ. Τέλος δ' ἔπρεπε νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ μακεδονικοὶ ἵπποι, πτοούμενοι ὑπὸ τῆς ὀσμῆς καὶ τῆς βραχνώδους κραυγῆς τῶν ἐλεφάντων, οἵτινες ἐκάλυπτον τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἤθελον προσπαθήσῃ νὰ φύγωσι καὶ ἀπὸ τῶν σχεδιῶν νὰ πέσωσιν εἰς τὸν ποταμόν, καὶ οὕτως ἤθελον προξενήσῃ τὴν ἐπικινδυνοτάτην ταραχήν.

Καὶ ὅμως τὸ πᾶν ἦτο νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην. Διὰ τοῦτο διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος περὶ μέσας νύκτας νὰ ἠχήσωσιν αἱ σάλπιγγες ἐν τῷ στρατοπέδῳ θορυβωδῶς, οἱ ἱππεῖς νὰ προελάσωσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς ὄχθης, καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ καὶ ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς διάβασιν, τὰ ἀκάτια νὰ ἐκπλεύσωσι καὶ φάλαγγες ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν πυρῶν τῶν νυκτοφυλακῶν νὰ βαδίζωσι πρὸς τοὺς πόρους.

Πάραυτα καὶ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἐθορυβήθη, οἱ ἐλέφαντες προήλασαν, τὰ στρατεύματα ἐβάδισαν πρὸς τὴν ἀκτήν, καὶ περιέμειναν μέχρι τῆς πρωΐας τὴν ἐπίθεσιν, ἥτις δὲν ἔγεινε. Τὸ στρατήγημα ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὰς ἐπομένας νύκτας, καὶ ὁ Πῶρος ἔβλεπεν ἑαυτὸν πάντοτε ἐκ νέου ἠπατημένον· ἀποκαμὼν δὲ νὰ κρατῇ τὰ στρατεύματά του μάτην ἐπὶ νύκτας ὁλοκλήρους ἐκτεθειμένα εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον, ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ ἐπιτηρῇ τὸν ποταμὸν διὰ τῶν συνήθων σκοπῶν.

Ἡ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ κατέχεται ὑπὸ σειρᾶς τραχέων λόφων, οἵτινες ἐκτείνονται ἐπὶ τρία μίλια πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ ἀνυψοῦνται εἰς μεγάλα καὶ δασώδη ὄρη, παρὰ τὴν βορείαν κλιτὺν τῶν ὁποίων ποτάμιόν τι εἰσβάλλει εἰς τὸν Ὑδάσπην.

Ἐκεῖ ὅπου γίνεται ἡ συμβολὴ ὁ Ὑδάσπης, ὅστις ἀπὸ τοῦ Κασμὶρ ἕως ἐκεῖ ρέει πρὸς νότον, αἴφνης μεταβάλλει τὴν διεύθυνσίν του σχεδὸν κατ' ὀρθὴν γωνίαν, καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ροῦν πρὸς δυσμὰς ἔχων ἐκ δεξιῶν μὲν τὴν τραχεῖαν ὀροσειράν, ἐξ ἀριστερῶν δὲ εὐρεῖαν καὶ εὔφορον πεδιάδα. Ἀπέναντι τῆς γωνίας τοῦ ὄρους καὶ κατωτέρω τῆς συμβολῆς ἐκείνου τοῦ ποταμίου κεῖται ἐν τῷ ποταμῷ ἡ ὑψηλὴ καὶ δασώδης νῆσος Γιαμάδ, ἀνωτέρω τῆς ὁποίας διαβαίνει τὸν Ὑδάσπην ἡ συνήθης ὁδὸς τοῦ Κασμίρ. Οὗτος ἦτο ὁ τόπος ὃν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέλεξε πρὸς διάβασιν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ στρατοπέδου κατὰ μῆκος τῆς ὄχθης εἶχε ταχθῇ σειρὰ φυλακῶν εἰς σύμμετρον ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὥστε νὰ βλέπωνται καὶ ν' ἀκούωνται· αἱ φωναὶ δὲ αὐτῶν, τὰ πυρὰ τῶν νυκτοφυλακῶν, καὶ τὰ νέα κινήματα τῶν στρατευμάτων πλησίον τοῦ στρατοπέδου θὰ ἐνέβαλλον τὸν ἐχθρὸν εἰς πλήρη ἀπάτην περὶ τοῦ τόπου τῆς μελετωμένης διαβάσεως, ἂν δὲν ἦτο ἤδη συνηθισμένος νὰ μὴ λαμβάνῃ πλέον τὰ τοιαῦτα ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μαθὼν ὅτι ὁ Ἀβισάρης ἀπεῖχε τριῶν μόνον ἡμερῶν ὁδόν, προητοίμασε τὰ πάντα ἵνα τολμήσῃ τὴν κρίσιμον προσβολήν. Καὶ ὁ μὲν Κρατερὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ ἱππαρχίαν, τοὺς ἱππεῖς τῶν Ἀραχωτῶν καὶ Παροπαμισαδῶν, τὰς φάλαγγας τοῦ Ἀλκέτου καὶ Πολυσπέρχοντος καὶ τοὺς πεντακισχιλίους ἄνδρας τῶν Ἰνδῶν νομαρχῶν, ἔμεινε πλησίον τοῦ στρατοπέδου· προηγγέλθη δὲ νὰ ἡσυχάζῃ μέν, μέχρις οὗ ἴδῃ τοὺς ἀπέναντι πολεμίους ἢ ἀπερχομένους τοῦ στρατοπέδου ἢ πλησίον αὐτοῦ ἡττηθέντας.

Ἐὰν δὲ παρατηρήσῃ ὅτι αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις διῃρέθησαν, τότε, ἐὰν μὲν οἱ ἐλέφαντες ἔμειναν ἀπέναντι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, νὰ μὴ τολμήσῃ τὴν διάβασιν, ἐὰν δὲ ἀπήχθησαν πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ ἐναντίον τῶν παρὰ τὴν νῆσον διαβαινόντων Μακεδόνων, ὤφειλε παρευθὺς μετὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ

νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν, ἐπειδὴ μόνον οἱ ἐλέφαντες παρεῖχον προσκόμματα εἰς ἐπιτυχῆ ἔκβασιν ἱππικῆς τινος προσβολῆς.

Δεύτερον δὲ σῶμα, συγκείμενον ἐκ τῶν φαλάγγων Μελεάγρου, Γοργίου καὶ Ἀττάλου καὶ ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων μισθοφόρων, προήλασεν ὑπὸ τὸν Λαγίδην Πτολεμαῖον ἓν καὶ ἥμισυ μίλιον πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ καὶ παρηγγέλθη, εὐθὺς ὡς ἴδῃ τὴν μάχην ἀρξαμένην πέραν τοῦ ποταμοῦ, νὰ διέλθῃ αὐτόν.

Αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναλαβὼν τὰς ἱππαρχίας τοῦ Ἡφαιστίωνος, τοῦ Περδίκκου, τοῦ Δημητρίου καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Κοῖνον ἄγημα τῶν ἑταίρων ἱππέων, τοὺς Σκύθας, Βακτρίους καὶ Σογδίους ἱππεῖς, τοὺς Δάας ἱπποτοξότας, τὰς χιλιαρχίας τῶν ὑπασπιστῶν, τὰς φάλαγγας τοῦ Κλείτου καὶ Κοίνου καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τοξότας, ἀνέζευξε τὴν πρωΐαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου.

Ἅπασαι αὗται αἱ κινήσεις ἐδυσχεράνθησαν μὲν ὑπὸ τῆς ἀκαταπαύστου βροχῆς, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀπεκρύφθησαν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

Πρὸς πλειοτέραν δὲ ἀσφάλειαν ὁ βασιλεὺς ἐπορεύθη ὄπισθεν τῶν παρὰ τὴν ὄχθην ὑψηλῶν λόφων εἰς τὸν τόπον τὸν πρὸς διάβασιν ἐκλεχθέντα, καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ ὀψὲ τῆς ἑσπέρας. Τὰ δὲ διαλελυμένα πλοιάρια, ὅσα ὁ Κοῖνος εἶχε μετακομίσῃ ἐκ τοῦ Ἰνδοῦ, συνεπήχθησαν πάλιν καὶ ἀπεκρύφθησαν ὄπισθεν τοῦ πυκνοῦ δάσους· ἐπορίσθησαν δὲ καὶ διφθέραι καὶ δοκοὶ πρὸς κατασκευὴν διφθερίνων περαμάτων καὶ σχεδιῶν.

Δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς ἠσχολήθησαν περὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς διαβάσεως καθελκύοντες τὰ πλοιάρια, πληροῦντες τὰς διφθέρας κάρφης καὶ στυπίου καὶ πηγνύοντες σχεδίας. Φοβεροὶ ὄμβροι καὶ καταιγίδες καὶ λαίλαπες συνετέλεσαν, ὥστε ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ ὁ κτύπος τῶν τεκτόνων νὰ μὴ ἀκουσθῇ εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην, τὸ δὲ πυκνὸν δάσος τοῦ ὄρους καὶ τῆς νήσου ἀπέκρυπτε τὰ πυρὰ τῶν μακεδονικῶν νυκτοφυλακῶν.

Περὶ τὴν πρωΐαν ἐκόπασεν ἡ θύελλα καὶ ἔπαυσεν ἡ βροχή· ὁ δὲ ποταμὸς ἐξογκωθεὶς ἐρρόχθει παρὰ τὰς ὑψηλὰς ἀκτὰς τῆς νήσου· ὀλίγον ἀνωτέρω ταύτης ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ στρατός.

Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων Πτολεμαίου, Περδίκκου, Λυσιμάχου, ὑπὸ τοῦ Σελεύκου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν, καί τινων ἐπιλέκτων ὑπασπιστῶν, ἐπέβη τῆς τριακοντόρου, ἥτις πρώτη ἀπέπλευσεν· ἐπὶ τῶν ἄλλων τριακοντόρων εἵποντο οἱ λοιποὶ ὑπασπισταί, ἐπὶ δὲ τῶν ἀκατίων πλοιαρίων, σχεδιῶν, διφθερίνων περαμάτων οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ πεζοί· οἱ σύμπαντες 4,000 ἱππεῖς, 1,000 ἱππακοντισταί, σχεδὸν 6,000 ὑπασπισταὶ καὶ τέλος οἱ ψιλοὶ τῶν πεζῶν, οἱ Ἀγριᾶνες, οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται ὡς 4,000 ἄνδρες.

Αἱ δύο φάλαγγες ἔμειναν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἵνα φυλάξωσι καὶ ἐπιτηρήσωσι τὴν ὑψηλὴν καὶ δασώδη ἀκτὴν τῆς νήσου· ἀφ' οὗ δὲ παρέκαμψαν τὴν βόρειον ἄκραν, εἶδον τοὺς ἱππεῖς τῶν ἐχθρικῶν προσκόπων, οἵτινες ἅμα ἰδόντες προσπλέουσαν τὴν δύναμιν ταύτην ἀπῆλθον ἐλαύνοντες ἀπὸ ρυτῆρος διὰ τῆς ὁμαλῆς πεδιάδος.

Οὕτω λοιπὸν ἡ ἐχθρικὴ ὄχθη ἀπεγυμνώθη μαχητῶν καὶ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἵνα κωλύσῃ τὴν διάβασιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ πρῶτος πατήσας τὴν ὄχθην, μετ' αὐτὸν δὲ προσήραξαν αἱ ἄλλαι τριακόντοροι· μετ' οὐ πολὺ ἠκολούθησε τὸ ἱππικὸν καὶ ὁ ἐπίλοιπος στρατός, καὶ ἐντὸς ὀλίγου συνετάχθησαν πάντες εἰς φάλαγγας πορείας, ἵνα βαδίσωσιν.

Ἀλλὰ τότε ἐγνώσθη, ὅτι εὑρίσκοντο ἐπὶ νήσου· διότι τὸ ὁρμητικὸν ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, οὗτινος ἡ κοίτη ἐνταῦθα αἰφνιδίως κάμπτεται πρὸς δυσμάς, εἶχε ὑποσκάψῃ τὸ παρὰ τὴν ὄχθην χαμηλὸν ἔδαφος καὶ εἶχε σχηματίσῃ νέον βραχίονα ἔχοντα ἄφθονον ὕδωρ. Ἐπὶ πολὺν ὥραν ματαίως καὶ κινδυνεύοντες ἐζήτουν νὰ εὕρωσι πόρον τινὰ οἱ ἱππεῖς, διότι πανταχοῦ τὸ ὕδωρ ἦτο παραπολὺ βαθὺ καὶ εὐρύ, καὶ ἐνόμισαν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο, εἰμὴ νὰ περιαγάγωσι τὰ πλοιάρια καὶ διφθέρινα περάματα περὶ τὴν ἄκραν ταύτην τῆς νήσου.

Ἀλλ' ὁ μέγιστος κίνδυνος ἦτο ὅτι ἐκ τῆς ἐντεῦθεν προσερχομένης χρονοτριβῆς ὁ ἐχθρὸς ἐκέρδιζε καιρὸν πρὸς ἀποστολὴν μεγάλου στρατιωτικοῦ σώματος δυναμένου νὰ δυσχεράνῃ, ἢ καὶ ἀδύνατον νὰ καταστήσῃ τὴν διάβασιν. Ἐπὶ τέλους εὑρέθη μία θέσις πορεύσιμος· μετὰ πολλοῦ κόπου ἀντέστησαν εἰς τὸ ρεῦμα ἄνθρωποι καὶ ἵπποι, διότι τὸ ὕδωρ ἔφθανεν εἰς τοὺς πεζοὺς μέχρι τῶν μαστῶν, οἱ δὲ ἵπποι εἶχον μόνον τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τοῦ ὕδατος.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ διάφορα τμήματα διέβησαν εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην· ἐν πυκνῇ δὲ παρατάξει δεξιᾷ μὲν οἱ Τουράνιοι ἱππεῖς, κατόπιν δὲ αἱ μακεδονικαὶ ἶλαι, ἔπειτα οἱ ὑπασπισταὶ καὶ τέλος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τὸ ψιλὸν πεζικὸν ἐξεκίνησαν· ἔπειτα δὲ στραφέντες ἐπὶ δεξιὰ ἐβάδιζον κατὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον· ἵνα δὲ μὴ καταπονῇ τοὺς πεζούς, διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἕπωνται βραδέως, αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ ἱππικοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Ταύρωνα τοξοτῶν προηγεῖτο ἀπέχων ἡμίσειαν ὥραν· διότι ἐνόμιζον ὅτι, ἂν μὲν ὁ Πῶρος ἀντεπεξήρχετο μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, αὐτὸς θὰ ἠδύνατο ἡγούμενος τοῦ ἐξαιρέτου καὶ τῶν Ἰνδῶν ἀνωτέρου ἱππικοῦ ν' ἀπομάχηται μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ ἱππικόν· ἐὰν δὲ οἱ Ἰνδοί, ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας αὐτοῦ ἐμφανίσεως, ἤθελον ὑποχωρήσῃ, θὰ εἶχεν ἱκανοὺς τοὺς πεντακισχιλίους ἱππεῖς πρὸς ἐπέλασιν καὶ καταδίωξιν.

Ὁ δὲ Πῶρος, ἀφοῦ ἠγγέλθη ὑπὸ τῶν ἐπανελθόντων προσκόπων αὐτοῦ, ὅτι μέγα πλῆθος στρατευμάτων ἐπέρχεται, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ὁ Ἀβισάρης ἐκ τοῦ Κασμὶρ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ· ἀλλ' ἦτο δυνατὸν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ νὰ παραλείψῃ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἔρχεται; ἢ τοὐλάχιστον, ἀφοῦ διέβη τὸν ποταμόν, νὰ μὴ τὸν προειδοποιήσῃ περὶ τῆς αἰσίας αὐτοῦ ἀφίξεως;

Ἀλλ' ἦτο πλέον πολὺ φανερόν, ὅτι οἱ ἀποβάντες ἦσαν Μακεδόνες, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐξετέλεσεν ἀκωλύτως καὶ ἐπιτυχῶς τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἥτις ἀπῄτει θυσίαν χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ διαφιλονεικήσωσι τὴν πρὸς ἑαυτοὺς ὄχθην. Ἐν τούτοις τὰ στρατεύματα,

ὅσα εἶδον ὅτι ἦσαν ἔτι παρατεταγμένα ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω τοῦ ποταμοῦ, ἀπεδείκνυον ὅτι τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ προαποσταλὲν σῶμα δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι πολὺ σπουδαῖον.

Ὁ Πῶρος λοιπὸν ὤφειλε νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν, ὅπως, ἀφοῦ ἅπαξ τοῦτο διέβη τὸν ποταμόν, ἀποκόψῃ καὶ ἐξοντώσῃ αὐτό· ὤφειλε δηλαδὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπίθεσιν, ἥτις διὰ τῶν ἁρμάτων του καὶ τῶν ἐλεφάντων ἦτο τοσοῦτον εὔκολος καὶ σχεδὸν ἐπιβεβλημένη· ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐφρόντισε μόνον πῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν πρόοδον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ν' ἀποφύγῃ πᾶσαν κρίσιμον μάχην, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ Ἀβισάρης· ἔπεμψε λοιπὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ δισχιλίων ἱππέων καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἁρμάτων, ἐλπίζων ὅτι δι' αὐτῶν θὰ ἠδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἰδὼν τὸ σῶμα τοῦτο ἐπερχόμενον διὰ τῶν παροχθίων λειμώνων, οὐδὲν ἄλλο ἐνόμισεν, ἢ ὅτι ὁ Πῶρος ἐπήρχετο μετὰ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι τὸ ὁρώμενον μόνον ἦτο ἐμπροσθοφυλακή, ὅθεν διέταξε τοὺς ἱππεῖς αὐτοῦ νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς μάχην· ἀλλὰ παρατηρήσας ἔπειτα, ὅτι ὄπισθεν τούτων τῶν ἱππέων καὶ ἁρμάτων δὲν ἠκολούθει ἄλλος στρατός, ἔδωκεν εὐθὺς τὴν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως· καὶ ἐπιπεσόντες πανταχόθεν οἱ Τουράνιοι ἱππεῖς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐθορύβουν καὶ περιεκύκλωνον αὐτόν· οἱ δὲ Μακεδόνες κατὰ ἴλας ἐπετίθεντο.

Μάτην οἱ Ἰνδοὶ ἐζήτουν ν' ἀντισταθῶσιν ἢ νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἐντὸς ὀλίγου, καίτοι ἀνδρειότατα ἀμυνόμενοι, κατετροπώθησαν ὁλοσχερῶς· τετρακόσιοι μὲν ἔπεσον νεκροὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος, τὰ δὲ ἅρματα ἀδυνατοῦντα νὰ φύγωσι ταχέως ἐν τῷ μαλακῷ καὶ πηλώδει ἐδάφει τοῦ λειμῶνος, ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων οἵτινες τώρα κατεδίωκον μετὰ πλειοτέρας ζέσεως.

Οἱ περισωθέντες ἐκ τοῦ διασκορπισθέντος σώματος ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον φέροντες τὴν ἀγγελίαν τῆς ἥττης των, τοῦ θανάτου τοῦ ἡγεμόπαιδος καὶ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Πῶρος τώρα μόλις κατενόησεν, ὁποῖον ἐχθρὸν εἶχεν ἀπέναντί του, καὶ ὅτι ἦτο κατεπείγουσα ἀνάγκη, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ἦτο δυνατόν, νὰ προλάβῃ τὰ ἐπακόλουθα τῶν ἡμιτελῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐπετάχυνον μόνον τὸν κίνδυνον.

Ἡ μόνη σωτηρία ἦτο νὰ ἐπιπέσῃ εὐθὺς μετὰ πολυπληθεστέρας δυνάμεως κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐξολοθρεύσῃ αὐτόν, πρὶν λάβῃ καιρὸν νὰ συναθροίσῃ περὶ ἑαυτὸν πλειότερα στρατεύματα, καὶ οὕτω νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ τελευταῖον πλεονέκτημα, ὅπερ εἶχεν ἀκόμη ὁ Πῶρος, τὸ τοῦ περισσοτέρου πλήθους.

Ἀλλ' ἔπρεπεν ὅμως ἡ ἀπέναντι τοῦ μακεδονικοῦ στρατοπέδου ὄχθη νὰ μὴ γυμνωθῇ, ἵνα μὴ ὁ πρὸ αὐτῆς ἑτοιμοπόλεμος στρατὸς βιάσῃ τὴν διάβασιν καὶ ἀπειλῇ κατὰ τὰ νῶτα τὴν παράταξιν τῶν Ἰνδῶν.

Διὰ τοῦτο ὁ Πῶρος κατέλιπεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλίγους τινὰς ἐλέφαντας καὶ πολλὰς χιλιάδας ἀνδρῶν, ἵνα ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ Κρατεροῦ

καὶ φυλάττωσι τὴν ὄχθην· αὐτὸς δὲ ἐξώρμησεν ἐναντίον τοῦ 'Αλεξάνδρου, ἔχων ὅλον αὐτοῦ τὸ ἱππικόν, 4,000 τὸν ἀριθμόν, τριακόσια πολεμικὰ ἅρματα, τριάκοντα χιλιάδας πεζοὺς καὶ διακοσίους ἐλέφαντας.

'Αφ' οὗ δὲ διῆλθε τὸ ἑλῶδες ἔδαφος τοῦ λειμῶνος τοῦ ἐκτεινομένου πλησίον τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀναπεπταμένον ἀμμῶδες πεδίον, ὅπερ ἦτο εὔθετον διά τε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν στρατιωτκῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐλεφάντων, παρέταξεν εἰς μάχην τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰνδικὴν συνήθειαν· εἰς μὲν τὸ μέτωπον ἔταξε τὴν φοβερὰν σειρὰν τῶν διακοσίων ἐλεφάντων, οἵτινες, διαλείποντες ἀπ' ἀλλήλων πεντήκοντα βήματα, κατεῖχον ἔδαφος ἑνὸς περίπου μιλίου, κατόπιν δὲ τούτων εἰς δευτέραν παράταξιν ἐτάχθη τὸ πεζικὸν κατὰ στίφη ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνδρῶν μεταξὺ δύο ἐλεφάντων ἕκαστον· εἰς τὰ τελευταῖα στίφη τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος, αἵτινες ἐξετείνοντο περισσότερον τῆς σειρᾶς τῶν ἐλεφάντων, παρετάχθησαν δισχίλιοι ἱππεῖς ἑκατέρωθεν· τὰ δὲ δύο ἄκρα τῆς μακρᾶς παρατάξεως ἐπροστατεύοντο ἕκαστον ὑπὸ ἑκατὸν πεντήκοντα ἁρμάτων, ἕκαστον δὲ τούτων ἔφερε δύο ὁπλίτας, δύο τοξότας μεγατόξους καὶ δύο ὡπλισμένους ἡνιόχους.

'Η δύναμις ταύτης τῆς παρατάξεως συνίστατο εἰς τοὺς διακοσίους ἐλέφαντας, ὧν ἡ ἐνέργεια θὰ ἦτο τοσοῦτον μᾶλλον φοβερὰ καθ' ὅσον τὸ ἱππικόν, ἐφ' οὗ ὁ 'Αλέξανδρος εἶχε τὰς ἐλπίδας τῆς νίκης ἐκείνης τῆς ἡμέρας, δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃ.

Τῷ ὄντι ἐπίθεσις καλῶς διεξαγομένη ἠδύνατο ἐξ ἅπαντος νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς Μακεδόνας· οἱ ἐλέφαντες ἐφορμῶντες κατὰ τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων καὶ προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν κατὰ μέρος τμημάτων τοῦ πεζικοῦ, ὡς ἀπὸ μηχανῶν ἐκτοξευόντων, θὰ ἠδύναντο νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τὸ ἱππικὸν καὶ νὰ συμπατήσωσι τὴν φάλαγγα, τὸ δὲ ἰνδικὸν ἱππικὸν καὶ τὰ πολεμικὰ ἅρματα νὰ καταδιώξωσι τοὺς φεύγοντας καὶ νὰ κωλύσωσι τὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ φυγήν· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ καθ' ὑπερβολὴν ἐκτεταμένη καὶ τὸν ἐχθρὸν πολὺ ὑπερφαλαγγίζουσα παράταξις ἠδύνατο νὰ εἶναι πολὺ τελεσφόρος, ἂν τὰ ἅρματα καὶ ἱππεῖς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πτερύγων ἐπέκαμπτον ἅμα τῇ ὁρμῇ τῶν ἐλεφάντων, καὶ ἐπέπιπτον εἰς τὰ πλάγια τῶν πολεμίων.

'Εν πάσῃ περιπτώσει ὁ Πῶρος ὤφειλεν, ἅμα ἰδὼν τοὺς πολεμίους, νὰ προσβάλῃ αὐτούς, ἵνα μὴ ἀφήσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἰδίως τὴν ἐκλογὴν ἐκείνου τοῦ μέρους, ὅπου ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὴν μάχην. 'Αλλ' ἐδίστασε· καὶ ὁ 'Αλέξανδρος τὸν προέλαβε μεταχειρισθεὶς τὰ πάντα πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, μετὰ περισκέψεως καὶ τόλμης, ἥτις μόνη ἠδύνατο νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν πολεμίων.

'Ο χῶρος ὃν κατεῖχεν ὁ μικρὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀπέναντι τῶν εἰς μάχην παρατεταγμένων πολεμίων καὶ τῶν ἐλεφάντων αὐτῶν, ἦτο μόλις τὸ τέταρτον τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις αὐτοῦ μάχαις, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ προχωρῇ λοξῶς καὶ νὰ ἐπιπέσῃ μετὰ πάσης τῆς ὁρμῆς εἰς ἓν μέρος.

Ἔπρεπε—καὶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ τὸ τοιοῦτον—ἀπέναντι τοῦ ἀδεξίου πλήθους τῶν πολεμίων νὰ ἐπιτεθῇ μὲν τρόπον τινὰ δι' ἀπεσπασμένων τμημάτων, ἔπειτα δὲ νὰ περιμείνῃ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς νικηφόρου αὐτῶν προελάσεως τὴν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι συνένωσιν τῶν τμημάτων τούτων εἰς τὸν προσήκοντα τόπον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἰνδῶν συνίστατο εἰς τοὺς ἐλέφαντας, ἔπρεπεν ἡ κρίσιμος προσβολὴ ν' ἀποφύγῃ αὐτούς, νὰ γείνῃ δὲ ἐναντίον τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, καὶ ἵνα τελείως ἐπιτύχῃ, νὰ ἐκτελεσθῇ δι' ἐκείνων τῶν στρατευμάτων ὧν ἡ ὑπεροχὴ ἦτο ἀναμφισβήτητος.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πεντακισχιλίους ἱππεῖς, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς καθ' ἑκατέραν τὴν πτέρυγα εἶχε δισχιλίους μόνον περίπου, οἵτινες, τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντες, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ βοηθῶνται, μόνον εἰς τὰ πλησίον αὐτῶν παρατεταγμένα ἑκατὸν πεντήκοντα ἅρματα εἶχον ἀμφίβολόν τινα ὑποστήριξιν.

Τὸ μὲν λοιπὸν ἀκολουθῶν τὴν πολεμικὴν συνήθειαν τῶν Μακεδόνων, τὸ δὲ ἐπιθυμῶν ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστατα τοῦ ποταμοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν προσβολήν, ἵνα μὴ ὁλοσχερῶς ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ἀντιπέραν τεταγμένου σώματος τοῦ Κρατεροῦ, ὥρισεν ὁ βασιλεὺς τὴν δεξιὰν πτέρυγα πρὸς ἔναρξιν τῆς μάχης. Εὐθὺς δὲ ὡς εἶδε μακρόθεν τοὺς Ἰνδοὺς εἰς μάχην παρατεταγμένους, ἐπέσχε τὴν πορείαν τῶν ἱππέων, μέχρις οὗ ἔλθωσι πᾶσαι αἱ χιλιαρχίαι τοῦ πεζικοῦ.

Αὗται δὲ φλεγόμεναι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ συμπλακῶσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἦλθον τρέχουσαι, ἵνα δὲ καὶ αὗται ἀναπνεύσωσι καὶ ὁ ἐχθρὸς μείνῃ μακρὰν μέχρις οὗ οἱ πεζοὶ οὗτοι συνταχθῶσιν, ὤφειλον οἱ ἱππεῖς τῇδε κἀκεῖσε ἐπελαύνοντες ν' ἀπασχολῶσι τοὺς ἐχθρούς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτάχθησαν οἱ πεζοί, πρὸς δεξιὰν μὲν ἡ φάλαγξ τοῦ Σελεύκου, ἔπειτα δὲ τὸ ἄγημα καὶ αἱ λοιπαὶ χιλιαρχίαι ὑπὸ τὸν Ἀντιγένην, τὸ ὅλον ἑξακισχίλιοι περίπου ὑπασπισταί· ἀριστερὰ δὲ τούτων ψιλοὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Ταύρωνα. Ἔλαβον δὲ διαταγὴν νὰ μὴ κινηθῶσι πρότερον, πρὶν ἴδωσι τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν πολεμίων κατατροπωθὲν ὑπὸ τῶν ἱππέων, τὸ δὲ πεζικὸν τῆς δευτέρας παρατάξεως περιελθὸν εἰς σύγχυσιν.

Τότε οἱ μὲν ἱππεῖς, μεθ' ὧν ὁ βασιλεὺς ἐμελέτα νὰ ἐπιτεθῇ, αἱ ἱππαρχίαι δηλαδὴ τοῦ Ἡφαιστίωνος καὶ Περδίκου καὶ οἱ Δάαι τοξόται, τρισχίλιοι περίπου τὸν ἀριθμόν, προήλασαν ὀλίγον τι λοξεύσαντες πρὸς τὰ δεξιά, ὁ δὲ Κοῖνος μετὰ τοῦ ἀγήματος καὶ τῆς ἱππαρχίας τοῦ Δημητρίου ἤλασαν πολὺ μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιὰ λαβόντες τὴν παραγγελίαν, ὅταν οἱ ἀπέναντι αὐτῶν τεταγμένοι ἱππεῖς τῶν πολεμίων ἐπελάσωσιν ἐπὶ δεξιᾷ πρὸς βοήθειαν τῶν κατὰ τὴν πρώτην σύρραξιν κλονουμένων νὰ ἐπιπέσωσιν εἰς τὰ νῶτα αὐτῶν.

Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρικῶν ἱππέων μέχρι τοξεύματος, ἔπεμψε προηγουμένως τοὺς χιλίους Δάας, ἵνα διὰ χαλάζης βελῶν καὶ τῆς ἀκαθέκτου ὁρμῆς τῶν ἀγρίων αὐτῶν ἵππων ἐμβάλωσιν εἰς τὴν ἀταξίαν τοὺς Ἰνδοὺς ἱππεῖς. Αὐτὸς δὲ ἐλόξευσεν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὰ



Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ ΑΦ' ΙΠΠΟΥ

δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ πλάγια τῶν Ἰνδῶν ἱππέων, ὅπως ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν μετὰ πάσης δυνάμεως, πρὶν ἔτι συνέλθωσιν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ ταραχῆς τῆς ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν Δάων καὶ ἀνασυνταχθέντες δυνηθῶσι ν' ἀντεπεξέλθωσ κατ' αὐτοῦ.

Τὸν ἐπικείμενον τοῦτον κίνδυνον βλέπων ὁ ἐχθρὸς ἔσπευσε νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς ἱππεῖς καὶ νὰ διατάξῃ ἀντεπέλασιν. Ἀλλ' ὁρμήσας εὐθὺς ὁ Κοῖνος ἐπέπεσεν εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀπέναντι τεταγμένων, οἵτινες ἤδη ἐπέκαμπτον πρὸς τὰ δεξιά. Ὀλεσχερῶς δὲ καταπλαγέντες ὑπὸ τοῦ δευτέρου τούτου κινδύνου καὶ διαταραχθέντες ἐν τῇ κινήσει των ταύτῃ, ἐπεχείρησαν οἱ Ἰνδοὶ νὰ σχηματίσωσι διπλοῦν μέτωπον, ὅπως ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς ἀμφότερα τὰ ἱππικὰ στίφη τὰ συγχρόνως αὐτοὺς ἀπειλοῦντα.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐπιληφθεὶς τῆς στιγμῆς τούτου τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐνέβαλεν οὕτως ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν πλέον νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἐπίθεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταχέως ἔφυγον ἐκεῖθεν καὶ ἐζήτησεν προστασίαν ὄπισθεν τῆς ἀκλονήτου σειρᾶς τῶν ἐλεφάντων. Τότε ὁ Πῶρος διέταξέ τινα τῶν θηρίων νὰ στραφῶσι καὶ νὰ ἐπελάσωσι ἐναντίον τοῦ ἱππικοῦ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ μακεδονικοὶ ἵπποι μὴ ὑπομένοντες τὴν βραχνὴν αὐτῶν κραυγήν, ἔντρομοι ἔφευγον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐπήρχετο τροχάδην ἡ φάλαγξ τῶν ὑπασπιστῶν, κατὰ τούτων δὲ ἐφώρμησαν οἱ ἄλλοι ἐλέφαντες τῆς παρατάξεως καὶ ἤρχισε φοβερὰ καὶ φονικωτάτη μάχη. Τὰ θηρία διέσπων τὰς πυκνοτάτας τάξεις, καὶ ὠρυόμενα κατέβαλλον διὰ τῶν προβοσκίδων, κατεπάτουν καὶ διετρύπων διὰ τῶν χαυλιοδόντων, πᾶσα δὲ πληγὴ καθίστα αὐτοὺς μανιώδεις.

Ἀλλ' οἱ Μακεδόνες δὲν ὑπεχώρησαν· διαλύσαντες δὲ τὰς τάξεις, ἠγωνίζοντο ὡς ἐν μονομαχίᾳ πρὸς τὰ πελώρια θηρία, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ὄφελος εἶχον, εἰμὴ ὅτι δὲν ἐξωλοθρεύθησαν οὐδὲ κατετροπώθησαν.

Ἐκ τῆς προελάσεως ταύτης τῶν ἐλεφάντων ἐνθαρρυνθέντες οἱ Ἰνδοὶ ἱππεῖς, οἵτινες εἶχον σπεύσῃ νὰ συνταχθῶσιν, ὥρμησαν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Μακεδόνων ἱππέων· ἀλλ' οὗτοι ὑπερέχοντες αὐτῶν κατὰ τὴν σωματικὴν ρώμην καὶ τὴν ἄσκησιν, ἔτρεψαν αὐτοὺς καὶ πάλιν εἰς φυγήν, οὕτως ὥστε ἐκ νέου ἐσώθησαν. Ἐν τούτοις ὁ Κοῖνος, ἀγόμενος ὑπὸ τῶν περιπετειῶν τῆς μάχης, ἡνώθη μετὰ τῶν ἱππαρχιῶν τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως ἠδύνατο ἅπαν τὸ ἱππικὸν συνησπισμένον νὰ κινηθῇ.

Ἐπετέθη λοιπὸν μετὰ πάσης τῆς ὁρμῆς κατὰ τοῦ πεζικοῦ τῶν Ἰνδῶν, ὅπερ ἀδυνατοῦν νὰ ἀντισταθῇ ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγήν, καὶ διωκόμενον κατὰ πόδας ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατέφυγε μετὰ πολλὰς ἀπωλείας πρὸς τοὺς μαχομένους ἐλέφαντας.

Κατὰ χιλιάδας συνεσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ φρικώδους πεδίου τῆς μάχης τῶν ἐλεφάντων· φίλοι καὶ ἐχθροὶ συνωστίζοντο πρὸς ἀλλήλους ἐν αἱματηρᾷ ἀταξίᾳ· οἱ ἐλέφαντες κατὰ τὸ πλεῖστον στερούμενοι τῶν ὁδηγῶν, θορυβούμενοι δὲ καὶ ἐξαγριούμενοι ἐκ τοῦ ἀλαλαγμοῦ τῆς μάχης καὶ μανιώδεις ἐκ τῶν τραυμάτ ν κατέβαλλον καὶ συνεπάτουν πάντας τοὺς πλησιάζοντας φίλους καὶ ἐχθρούς,

Οἱ Μακεδόνες ἔχοντες τὸ εὐρὺ πεδίον ἀναπεπταμένον, ὥστε νὰ κινῶνται ἐλευθέρως ἀπέναντι τῶν θηρίων, ὑπεχώρουν μὲν ὁσάκις ἐκεῖνα ἐπήλαυνον, ἐτόξευον δὲ καὶ κατεδίωκον αὐτά ὁσάκις ἐπανέστρεφον, ἐνῷ οἱ Ἰνδοί, οἱ ὀφείλοντες μεταξὺ αὐτῶν νὰ κινῶνται, δὲν ἠδύναντο μήτε νὰ κρυφθῶσι μήτε νὰ σωθῶσι.

Καὶ τέλος λέγεται ὅτι ὁ μὲν Πῶρος, ὅστις ἀπὸ τοῦ μαχίμου αὐτοῦ ἐλέφαντος διεῖπε τὸν ἀγῶνα, συνήθροισε τεσσαράκοντα ἔτι ἀβλαβῆ θηρία, ἵνα μετ' αὐτῶν φερόμενος διακρίνῃ τὴν φοβερὰν μάχην· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἐναντίον αὐτῶν τοὺς τοξότας, Ἀγριᾶνας καὶ ἀκοντιστάς, οἵτινες ἐν τῇ δεξιότητι αὐτῶν, ὁτὲ μὲν παρεξέκλινον τὰ κατ' αὐτῶν φερόμενα ἄγρια θηρία, καὶ μακρόθεν κατετόξευον αὐτὰ καὶ τοὺς ὁδηγοὺς αὐτῶν, ὁτὲ δὲ μετὰ προσοχῆς εἰσχωροῦντες κατέκοπτον διὰ τῶν πελέκεων τὰς πτέρνας αὐτῶν, καὶ πολλὰ μὲν ἤδη τούτων ἐκυλίοντο θνήσκοντα ἐπὶ τοῦ πλήρους νεκρῶν καὶ ἡμιθανῶν πεδίου, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ἀνισχύρῳ αὐτῶν μανίᾳ συρίζοντα ἐφέροντο κλονούμενα καὶ ἄλλην μίαν φορὰν ἐναντίον τῆς πεπυκνωμένης ἤδη φάλαγγος, ἥτις δὲν τοὺς ἐφοβεῖτο πλέον.

Ἐν τούτοις ὁ μὲν Ἀλέξανδρος συνήθροισε πέραν τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοὺς ἱππεῖς του, ἐντεῦθεν δὲ συνασπισθέντες ἐτάχθησαν οἱ ὑπασπισταί. Τότε δὲ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως διαταγὴ νὰ ἐπιπέσωσι πάντες ἐναντίον τῶν περιεζωσμένων πολεμίων καὶ διὰ τῆς διπλῆς ἐπιθέσεως νὰ συντρίψωσι τὰ διαλελυμένα αὐτῶν πλήθη. Οὐδεὶς πλέον ἀνθίστατο· ἀλλ' ὅσοι ἠδύναντο ἔφευγον τὴν φοβερὰν σφαγήν, οἱ μὲν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, οἱ δὲ εἰς τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ, οἱ δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἐκ δὲ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὁ Κρατερὸς καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, καθ' ἣν εἶχον διαταγὴν διέβησαν τὸν ποταμὸν καὶ μὴ εὑρόντες ἀντίστασιν ἀπέβησαν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, ἦλθον δὲ ἐγκαίρως, ἵνα διαδεχθῶσιν εἰς τὴν καταδίωξιν τοὺς ἐκ τῆς ὀκταώρου μάχης καταπεπονημένους στρατιώτας.

Ὡς εἴκοσι χιλιάδες Ἰνδοὶ ἦσαν οἱ φονευθέντες, ἐν οἷς δύο υἱοὶ τοῦ Πώρου, ὁ ἡγεμὼν Σπιτάκης, πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ καὶ πάντες οἱ ἡνίοχοι καὶ ὁδηγοὶ τῶν ἐλεφάντων, τρισχίλιοι ἵπποι καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐλέφαντας κατέκειντο νεκροὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου, ὡς ὀγδοήκοντα δὲ ἐλέφαντες ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Πῶρος ἰδὼν τὴν μὲν δύναμιν αὐτοῦ συντετριμμένην, τοὺς δὲ ἐλέφαντας καταβεβλημένους καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ περιεζωσμένον καὶ ὁλοσχερῶς διαλελυμένον, ἐζήτησε τὸν θάνατον ἐν τῇ μάχῃ· καὶ ἐπὶ πολλὴν μὲν ὥραν διεφύλαξεν αὐτὸν ὁ χρυσοῦς θώραξ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ φέροντος αὐτὸν πιστοῦ θηρίου· ἀλλὰ τέλος ἐτοξεύθη κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον.

Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην, καὶ φοβούμενος μὴ ζωγρηθῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔστρεψε τὸ θηρίον ἵνα ἐξέλθῃ τῆς συμπλοκῆς. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶχε μὲν πολλάκις ἴδῃ τὸν ὑψηλὸν καὶ γηραιὸν βασιλέα τῶν Ἰνδῶν ἀπὸ τοῦ κεκοσμημένου θηρίου πανταχοῦ διατάττοντα καὶ ἐποτρύνοντα, θαυμάσας δὲ τὸν ἀνδρεῖον ἡγεμόνα, ἔδραμε κατόπιν ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ

φεύγοντος· ἀλλὰ τότε κατέπεσεν ὑπ' αὐτὸν ὁ γηραιὸς καὶ πιστὸς αὐτοῦ μάχιμος ἵππος Βουκέφαλος, ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας.

Ἔπεμψε λοιπὸν τὸν ἡγεμόνα τῶν Ταξίλων πρὸς τὸν φεύγοντα, ἰδὼν δὲ οὗτος τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ ἐχθρὸν ἔστρεψε τὸ θηρίον, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἀγῶνι ἔρριψε τὸ ἀκόντιον κατὰ τοῦ ἡγεμόνος· ἀλλ' οὗτος χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ἵππου διέφυγε τὸ βέλος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἔπεμψεν ἄλλους Ἰνδούς, ἐν οἷς τὸν ἡγεμόνα Μέρδην, ἄλλοτε φίλον ὑπάρξαντα τοῦ βασιλέως Πώρου. Ὁ Πῶρος ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τοῦ ρέοντος αἵματος καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ σφοδρᾶς δίψης, ἤκουσεν αὐτὸν ἀπαθῶς, καὶ ἔπειτα τὸ θηρίον ἐγονάτισε καὶ διὰ τῆς προσβοσκίδος του τὸν ἀπέθεσε κατὰ γῆς.

Πιὼν δὲ καὶ ἀναπαυθεὶς ὀλίγον, παρεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα Μερόην νὰ τὸν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐρχόμενον, ἔδραμε πρὸς αὐτὸν μετ' ὀλίγων ἐκ τῶν φίλων του, καὶ ἐθαύμασε τὴν καλλονὴν τοῦ γηραιοῦ ἡγεμόνος καὶ τὴν εὐγενῆ ἀξιοπρέπειαν, μεθ' ἧς ἂν καὶ ἡττημένος ἤρχετο πρὸς αὐτόν. Μετὰ τὰς πρώτας δεξιώσεις λέγεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτόν, πῶς ἤθελε νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· ὁ δὲ Πῶρος ἀπεκρίθη: «Βασιλικῶς»· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε «τοῦτο μὲν θὰ πράξω χάριν ἐμαυτοῦ, σὺ δὲ ζήτει, τί θέλεις ὑπὲρ σεαυτοῦ», ὁ Πῶρος εἶπεν· «ἐν ταύτῃ τῇ λέξει τὰ πάντα περιέχονται».

Ὁ Ἀλέξανδρος προσηνέχθη βασιλικῶς πρὸς τὸν ἡττηθέντα· ἡ μεγαλοψυχία ἦτο ἀρίστη πολιτική· διότι σκοπὸς τῆς Ἰνδικῆς ἐκστρατείας δὲν ἦτο ἡ ἄμεσος ἐξουσία ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο διὰ μιᾶς νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὸ περσομακεδονικὸν κράτος τὸ τῶν Ἰνδιῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀνεπτυγμένος καὶ ἰδιοφυὴς πολιτισμὸς τόσον ἀλλοτριώτερος ἐφαίνετο, ὅσον ἀπώτερον προέβαινεν.

Ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι κύριος πάσης τῆς μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ χώρας, νὰ ἀποκτήσῃ δὲ τελεσφόρον πολιτικὴν ὑπεροχὴν πέραν τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐνταῦθα εἰς τὸν μιξελληνικὸν βίον τοιαύτην ροπήν, ὥστε προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ ἄμεσος ἕνωσις τῆς Ἰνδικῆς μετὰ τῆς λοιπῆς Ἀσίας· οὗτοι φαίνεται ἦσαν οἱ σκοποὶ οἱ διέποντες τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ Ἰνδικῇ· ὄχι τοὺς λαοὺς ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ἡγεμόνας ἤθελε νὰ ἐξαρτήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. Μέτρον δὲ τῆς πολιτικῆς ταύτης τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἡ μέχρι τοῦδε θέσις τοῦ Πώρου ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Πενταποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὁ Πῶρος εἶχε προφανῶς μέχρι τοῦδε ἢ ἐπεδίωκεν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Πέντε ποταμῶν ἡγεμονίαν τινά, καὶ διὰ τοῦτο ἐξήγειρε τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων. Τὸ κράτος αὐτοῦ κυρίως μὲν περιελάμβανε μόνον τὰς ἐξειργασμένας πεδιάδας τὰς μεταξὺ τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου, ἀλλὰ πρὸς δυσμὰς μὲν τοῦ Ὑδάσπου εἶχε τὸν ἐξάδελφόν του Σπιτάκην, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τοῦ Ἀκεσίνου ἐν τῇ Γανδαρίτιδι εἶχε λάβῃ τὴν ἐξουσίαν δι' αὐτοῦ πιθανῶς ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Πῶρος, καὶ οὕτως ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ἰσχὺς ἐξετεί-

νετο πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ 'Υαρώτιδος, ὅστις ἀπετέλει τὸ ὅριον πρὸς τοὺς αὐτονόμους λαοὺς τῆς 'Ινδικῆς.

'Επειδὴ δὲ μάλιστα ἦτο σύμμαχος τοῦ 'Αβισάρου, ἐτόλμησε νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ εἰς τούτου τὴν χώραν· καίτοι δὲ αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἐναυάγησαν κατὰ τῆς ἀνδρείας τούτων τῶν φυλῶν, ἡ ὑπεροχὴ ὅμως αὐτοῦ ἐν ταῖς χώραις τοῦ 'Ινδοῦ παρέμεινεν ἀναμφισβήτητος. 'Ο δὲ 'Αλέξανδρος αὐξήσας οὐκ ὀλίγον τὴν δύναμιν τοῦ Ταξίλου δὲν ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ τὸ πᾶν ἐπὶ τῆς πίστεως ἑνὸς ἡγεμόνος· ἡ ὑποταγὴ πάσης τῆςχώρας τοῦ Πενταποτάμου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ συμμάχου ἡγεμόνος θὰ ἦτο ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος τοῦ νὰ καταστήσῃ μισητὴν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου ἐξάρτησιν καὶ θὰ παρεῖχεν εἰς αὐτὸν πρόχειρα τὰ μέσα, ὅπως ἀποσπασθῇ αὐτῆς κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἀρχαία πρὸς τὸν ἡγεμόνα Πῶρον ἔχθρα θὰ τῷ ἔδιδεν εὐκόλως ἀφορμήν,ὅπως συμμαχήσῃ μετὰ τῶν αὐτονόμων φυλῶν.

Διὰ ταῦτα ὁ 'Αλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλο ἀσφαλέστερον θεμέλιον, ἵνα στηρίξῃ τὴν ἐν τῇ 'Ινδικῇ ἰσχὺν αὐτοῦ, εἰμὴ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων. Εἰς ταῦτα προσθετέον ὅτι, ἂν ἀνεγνώριζε τὸν Πῶρον ὡς ἡγεμόνα, ἀνελάμβανε διὰ τούτου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ πολεμήσῃ τὰ ἀνατολικώτερα ἔθνη ὡς ἐχθροὺς τοῦ νέου αὐτοῦ συμμάχου, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐν ταύταις ταῖς χώραις ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

"Ωφειλε τὴν δύναμιν τοῦ Πώρου ἐπὶ τοσοῦτον ν' αὐξήσῃ, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ταξίλων· ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν καὶ μεγαλειτέραν δύναμιν, ἔτι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐναντίων αὐτοῦ, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Πῶρος ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τοῦ λοιποῦ τὸ δίκαιον καὶ στήριγμα αὐτοῦ καὶ ἐναντίον τούτων καὶ ἐναντίον τοῦ Ταξίλου ἐν τῇ εὐνοίᾳ τοῦ Μακεδόνος βασιλέως.

Οὗτοι περίπου ἦσαν οἱ λόγοι, οἵτινες ἔπεισαν τὸν 'Αλέξανδρον μετὰ τὴν παρὰ τὸν 'Υδάσπην νίκην οὐ μόνον νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐν ταῖς χώραις αὐτοῦ ἐξουσίαν τοῦ Πώρου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτὰς οὐκ ὀλίγον. 'Ηρκέσθη δὲ κατὰ τὰ δύο σπουδαιότατα σημεῖα τῆς διαβάσεως τοῦ 'Υδάσπου νὰ κτίσῃ μιξελληνικὰς πόλεις τὴν μὲν μίαν ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐκ τοῦ Κασμὶρ κατερχομένη ὁδὸς λήγει εἰς τὸν ποταμὸν ὅπου οἱ Μακεδόνες διέβησαν εἰς τὴν ἀπέναντι χώραν τοῦ Πώρου, ὀνομάσας αὐτὴν Βουκέφαλα, τὴν δὲ ἄλλην δύο περίπου μίλια κατωτέρω ὅπου συνεκροτήθη ἡ μάχη, ὀνομάσας αὐτὴν Νίκαιαν.

'Ο 'Αλέξανδρος ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ὡραίᾳ ταύτῃ καὶ πλουσίᾳ χώρᾳ ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας· ἡ ταφὴ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων, αἱ θυσίαι διὰ τὴν νίκην, οἱ παρεπόμενοι παντοῖοι ἀγῶνες καὶ ἡ θεμελίωσις τῶν δύο νέων πόλεων ἐπλήρωσαν ἀρκούντως τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα.

'Ο δὲ βασιλεὺς ἠσχολήθη περὶ τὰς πολυειδεῖς διατάξεις, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης αὐτοῦ νίκης. Τὸ σπουδαιότατον πάντων ἦτο ἡ πολιτικὴ σχέσις πρὸς τὸν ἡγεμόνα 'Αβισάρην, ὅστις παρὰ τὰς ἐνόρκως συνομολογηθείσας συνθήκας διενοήθη νὰ μετάσχῃ τοῦ κατὰ τοῦ 'Αλεξάνδρου πολέμου.

'Αλλὰ κατ'ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ Σισικόττου, τοῦ φρουράρχου τῆς 'Αόρνου, ὅτι οἱ 'Ασσακηνοί, φονεύσαντες τὸν ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου κατασταθέντα ἡγεμόνα, ἀπεστάτησαν· αἱ δὲ προηγούμεναι σχέσεις ταύτης τῆς φυλῆς πρὸς τὸν 'Αβισάρην καὶ ἡ προφανὴς τούτου ἀπιστία ἐπιθανολόγουν σφόδρα, ὅτι δὲν ἦτο ἀμέτοχος τῶν ἐπικινδύνων τούτων κινημάτων· ὅθεν οἱ σατράπαι Τυριάσπος ὁ τῶν Παροπαμισαδῶν καὶ Φίλιππος ὁ ἐν τῇ σατραπείᾳ τῆς 'Ινδικῆς διετάχθησαν μετὰ τῶν ἰδίων στρατευμάτων νὰ προβῶσιν εἰς περιστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἦλθον πρέσβεις παρὰ τοῦ ὑπάρχου τῆς Γανδαρίτιδος Πώρου τοῦ ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων ἐπιλεγομένου «κακοῦ», ὅστις ἐφαίνετο ὅτι ἐπεθύμει νὰ λογισθῇ ὡς ὑπηρεσία του, ὅτι δὲν ἐβοήθησε τὸν συγγενῆ καὶ προστάτην αὐτοῦ ἡγεμόνα ἐναντίον τοῦ 'Αλεξάνδρου, καὶ ἐνόμισε τὸν καιρὸν εὔθετον, ὑποτασσόμενος εἰς τὸν 'Αλέξανδρον, ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὀχληρᾶς σχέσεως πρὸς τὸν γηραιὸν συγγενῆ.

'Αλλὰ πόσον ἐξεπλάγησαν οἱ πρέσβεις, ἰδόντες αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἡγεμόνα, ὃν προσεδόκων ἵνα ἴδωσι σιδηροδέσμιον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ, καθήμενον παρὰ τὸν 'Αλέξανδρον ἐν μεγίστῃ τιμῇ καὶ καθ' ὅλα κάτοχον τοῦ ἰδίου κράτους. Δὲν θὰ ἦτο δὲ λίαν εὔνους ἡ ἀπόκρισις, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ μεγαθύμου βασιλέως, ὅπως ἀποκομίσωσιν εἰς τὸν ἑαυτῶν ἡγεμόνα. Τοὐναντίον φιλικωτέραν ὑποδοχὴν εὗρον τὰ σεβάσματα τῶν πλησιεστάτων αὐτονόμων φυλῶν, ἅπερ ἐκόμισαν πρέσβεις αὐτῶν μετὰ πλουσίων δώρων. 'Υπετάγησαν αὗται οἰκειοθελῶς εἰς τὸν βασιλέα, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ ὁ πανίσχυρος ἡγεμὼν τοῦ Πενταποτάμου.

'Επί τινα δὲ χρόνον ἀναπαύσας ὁ 'Αλέξανδρος τὸν στρατόν, ἐπῆλθεν εἶτα καθυποτάσσων τὰς πέραν τοῦ 'Υδάσπου 'Ινδικὰς χώρας καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἠνάγκασε τὸν πρώην τοῦ Πώρου σύμμαχον 'Αβισάρην ἢ 'Εμβίσαρον νὰ παραδοθῇ, ἀκολούθως δ' ἐπῆλθε καθυποτάσσων καὶ ἄλλα ἔθνη, ἐν οἷς ἀναφέρονται καὶ οἱ λεγόμενοι Γλαυλανίκαι ἢ Γλαῦσαι ἀμαχητεὶ ὑποταγέντες πρὸς αὐτὸν καὶ ὧν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα πόλεις κατέσχεν, ἁπάσας μὲν ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους κατοίκους ἐχούσας, τινὰς δὲ καὶ δεκακισχιλίους.

Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Σωπείθης ὑπὸ πάντων διὰ τὸ κάλλος θαυμαζόμενος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, προσελθὼν παρέδωκε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ 'Αλεξάνδρῳ καὶ πλεῖστα προσέφερεν αὐτῷ δῶρα ἐν οἷς καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα κύνας, ἀξιοθαυμάστους διά τε τὸ μέγεθος, τὴν δύναμιν καὶ τὰ προτερήματα αὐτῶν· εὐμενῶς δὲ καὶ πρὸς τοῦτον ὁ 'Αλέξανδρος φερόμενος, ἀφῆκεν αὐτῷ τὸ βασίλειον καὶ εἰσέβαλεν εἶτα εἰς τὴν χώραν τοῦ Φηγέως, ὅστις καὶ μετὰ πολλῶν δώρων ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τοῦτον δ' ἀσμένως ἀφέθη ἡ χώρα αὐτοῦ.

Μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ἄλλα μέρη τῆς 'Ινδίας ἀναφέρονται ὅτι ἐκυρίευσεν ὁ 'Αλέξανδρος, ἐν οἷς καὶ τοὺς Καθαίους, καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας πόλεις εἰσέβαλεν ἢ αὐτοπροσώπως ἐφορμῶν ὁ ἴδιος ἢ καὶ διὰ τῶν στρατηγῶν,

τοῦ 'Ηφαιστίωνος πρὸ πάντων, τοῦ Κρατεροῦ, τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Κοίνου.

'Εν πρώτοις δ' ἐφώρμησε κατὰ τῆς ἰσχυρᾶς πόλεως τῶν Σαγγάλων, ἔνθα δεκαεπτὰ χιλιάδες ἐκ τῶν κατοίκων ἐθανατώθησαν. Περὶ τὸν 'Υδάσπην δ' ἔτι εὑρισκόμενος ὁ 'Αλέξανδρος καὶ διανοούμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς 'Ινδικῆς καὶ ὅλους τοὺς καθ' ὁδὸν κειμένους τόπους καθυποτάξας διὰ νὰ καταπλεύσῃ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὸν 'Ινδικὸν ὠκεανόν, διέταξε νὰ κατασκευασθῶσιν ἱκανὰ ἐπὶ τούτῳ πλοῖα· ὑλικὸν δ' ὑπῆρχεν ἄφθονον, διότι πολλὰς εἶχεν ἡ πλησίον τοῦ 'Υδάσπου ὀρεινὴ χώρα ἐλάτας καὶ κέδρους καὶ πεύκας καὶ ἄλλην ναυπηγήσιμον ὕλην.

'Ανήκουστα δ' ἦσαν τὰ δεινά, ἃ καὶ αὐτὸς ὁ 'Αλέξανδρος καὶ οἱ στρατιῶται ὑφίσταντο, κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, ἐν οἷς ὡς ἐκ περισσοῦ ἀπειράριθμοι καὶ ποικίλοι τὴν μορφὴν ὄφεις ἐμφωλεύοντες ἐν διαφόροις μέρεσιν ὀδυνηρὸν καὶ ὀξὺν θάνατον ἐπέφερον τοῖς Μακεδόσι διὰ τῶν ἰοβόλων δηγμάτων, διὸ καὶ ἠναγκάζοντο οὗτοι πολλάκις νὰ ἐξαρτῶσι τὰς κλίνας αὐτῶν ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ νὰ ἀγρυπνῶσι, τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός, μέχρις οὗ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μαθόντες τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀντιφάρμαρον εὗρισκον σωτηρίαν τινά.

Πλὴν δὲ τῶν ὄφεων, ὧν πλεῖστοι εἶχον σχεδὸν δεκαὲξ πήχεων μῆκος ἐντὸς δασωδῶν ὀρέων, καὶ πολυειδεῖς πίθηκοι εὑρίσκοντο, οὐκ ὀλίγον ἐνοχλοῦντες καὶ οὗτοι τοὺς δυστυχεῖς Μακεδόνας.

Καὶ ἀμεριμνῶν μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ 'Αλέξανδρος ἐξηκολούθει τὴν πορείαν, μηδὲν εὑρίσκων ὅριον πρὸς κορεσμὸν τῆς ὑπερορίου φιλοδοξίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ μέγα βασίλειον τῶν Πραιστίων, πολὺ διάφορον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν στρατιωτῶν· διότι οὐδὲν οἱ ταλαίπωροι βλέποντες τέρμα τῶν κακοπαθειῶν αὐτῶν οὐδ' ὅριον τῆς ἐπιπόνου ὁδοιπορίας, παντάπασιν ἀπηλπίσθησαν κατὰ τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἐκστρατείαν.

'Ο χρυσός, ὃν ἤλπιζον νὰ εὕρωσιν αὐτόθι, καὶ ὃν ἔμελλον νὰ λάβωσι διὰ τοῦ ξίφους δὲν ὑπῆρχεν· αἱ ἀδιακόπως πίπτουσαι ραγδαῖαι βροχαὶ καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ καταλύωσιν ἐπὶ καθύγρου ἐδάφους ὑπῆρξαν ὀλέθριαι, καὶ μεγίστας ἐπέφεραν νόσους αὐτοῖς. Αἱ κακοπάθειαι, ἃς ὑπέμειναν μακρὰν τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ἤθελον ἐπιζήσει νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα, ἀφ' ἑτέρου, ἐνέβαλλον τοὺς στρατιώτας εἰς δεινὴν νοσταλγίαν, καὶ πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε.

'Αμέσως δὲ ὁ 'Αλέξανδρος κατανοήσας τοὺς στοχασμοὺς τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, μὴ ἐπιθυμούντων νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐπίπονον ταύτην ὁδοιπορίαν, συνεκάλεσε τοὺς ἐπισημοτέρους τούτων εἰς συμβούλιον, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς οὕτως:

"Ανδρες στρατιῶται καὶ σύμμαχοι,

«Βλέπων ὅτι ὑμεῖς δὲν μὲ ἀκολουθεῖτε ἐν τοῖς κινδύνοις μετὰ τῆς ἰδίας προθυμίας καὶ διαθέσεως, σᾶς συνεκάλεσα ἐνταῦθα, ἢ ὥστε νὰ σᾶς καταπείσω καὶ σᾶς ἐπαναφέρω εἰς τὰ ἐμπρός, ὡς καὶ πρότερον, ἢ νὰ καταπεισθῶ ἐγὼ καὶ νὰ στραφῶ ὀπίσω μεθ' ὑμῶν.

Ἂν λοιπὸν δυσαρεστῆσθε διὰ τοὺς ἀγῶνας, οὓς μέχρι τοῦδε κατεβάλετε, καὶ ἐπιθυμεῖτε νὰ πείσητε καὶ ἐμὲ κατὰ τοῦτο, εἶναι μάταιον νὰ σᾶς ἀποτείνω τὸν ἐλάχιστον λόγον· ἂν ὅμως ὑπερηφάνως καὶ μετὰ χαρᾶς διὰ τῶν ἀγώνων τούτων ἀναλογίζησθε ὅτι ἐκυριεύσατε τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλήσποντον, τὰς δύο Φρυγίας καὶ τοὺς Καππαδόκας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Λυδοὺς καὶ τοὺς Κάρας, τοὺς Παφλαγόνας, καὶ τὴν Λυκίαν, καὶ τὴν Παμφυλίαν, καὶ τὴν Φοινίκην, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Λιβύην, καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἀραβίας, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Συρίαν, τὴν Βαβυλῶνα, τὴν ἐπικράτειαν τῶν Σούσων, τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Μήδους, τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ πάντα ὅσα ἦρχον οὗτοι, καὶ τὰς πέραν τῶν Κασπίων πυλῶν καὶ τοῦ Καυκάσου χώρας, τὸν Τάναϊν καὶ τὰ πρόσω ἔτι τοῦ Ταναΐδος, τὴν Βακτρίαν, τὴν Ὑρκανίαν καὶ τὴν θάλασσαν τῆς Ὑρκανίας πρὸς βορρᾶν, καὶ ὅτι τοὺς Σκύθας ἀνεστείλαμεν μέχρι τῆς ἐρήμου, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέει διὰ τῆς ἡμετέρας γῆς, καὶ ὁ Ὑδάσπης, καὶ ὁ Ἀκεσίνης, καὶ ὁ Ὑδραώτης, τί ὀκνεῖτε καὶ τὸν Ὕφασιν καὶ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος γένη νὰ προσθέσητε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων; ἢ μὴ τυχὸν φοβεῖσθε μήπως ἀπαντήσητε καὶ ἄλλους βαρβάρους μέλλοντας νὰ ἀντιστῶσιν ὑμῖν, ἂν ἐπέλθητε μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ὡς καὶ πρότερον, ὅτε οἱ μὲν αὐτῶν ἑκουσίως καθυποτάσσονται, οἱ δὲ κακῶς φεύγοντες, συλλαμβάνονται, οἱ δὲ καὶ δραπετεύοντες καταλείπουν ἡμῖν λάφυρον τὴν χώραν αὐτῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς προσθέτομεν τοῖς συμμάχοις καὶ τοῖς ἑκουσίως ὑποτασσομένοις ἡμῖν;

Πρὸς τοὺς γενναίους ἄνδρας, ὦ Μακεδόνες, τέλος τῶν κόπων καὶ ἀγώνων ἐγὼ δὲν νομίζω ἄλλο τι ἢ αὐτοὺς τοὺς κόπους, ὅταν οὗτοι φέρωσιν εἰς καλὰ ἔργα· ἂν δὲν θέλῃ τις νὰ ἀκούσῃ τὸ τέλος τῶν ἡμετέρων κόπων καὶ ἀγώνων ἂς μάθῃ ὅτι δὲν εἶναι πολλὴ ἡ ὁδὸς ἡ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γάγγου πρὸς τὸν Ἀνατολικὸν ὠκεανόν, ὁ ὁποῖος θέλω σᾶς δείξει πῶς ἑνώνει τὰ ῥεύματα αὐτοῦ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων θαλασσῶν.

Ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου θὰ περιπλεύσωμεν διὰ τοῦ στόλου ἡμῶν εἰς τὴν Λιβύην μέχρι τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους· ἀπὸ δὲ τῶν στηλῶν ἡ ἐντὸς Λιβύης ὅλη γίνεται ἡμετέρα, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ὁλόκληρος ἡ Ἀσία· καὶ ὅρια τῆς ἡμετέρας ἐπικρατείας καὶ ἀρχῆς θὰ εἶναι τὰ ὅρια, ἅτινα ἔθεσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀλλ' ἂν τώρα ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰ ὀπίσω, πολλὰ μὲν μάχιμα ἔθνη ὑπολείπονται ἀνυπότακτα ἐπέκεινα τοῦ Ὑφάσιος μέχρι τοῦ Ἀνατολικοῦ ὠκεανοῦ, πολλὰ δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν πρὸς βορρᾶν· καὶ τὰ Σκυθικὰ δὲ γένη δὲν εἶναι μακρὰν τούτων, ὥστε φόβος ὑπάρχει μή, ἂν ἀπέλθωμεν ὀπίσω, καὶ τὰ νῦν ὑπάρχοντα, ἅτινα δὲν εἶναι ἀσφαλῆ, παρακινηθῶσι ν' ἀποστατήσωσιν ὑπὸ τῶν μὴ κυριευθέντων· καὶ τότε ἀνωφελεῖς θὰ εἶναι οἱ τόσοι κόποι ἡμῶν, καὶ ἄλλων πάλιν ἀγώνων ἀνάγκην θὰ ἔχωμεν.

Ἀλλὰ περιμείνατε, ὦ ἄνδρες Μακεδόνες καὶ σύμμαχοι· τὰ λαμπρὰ ἔργα εἶναι τῶν κοπιαζόντων καὶ κινδυνευόντων, ἡ δὲ ζωὴ τῶν ἀνδρείων εἶναι γλυκεῖα καὶ ὁ θάνατος αὐτῶν ἀφήνει κλέος ἀθάνατον.

Ἢ δὲν γνωρίζετε τυχὸν ὅτι ὁ ἡμέτερος πρόγονος Ἡρακλῆς, μὴ ἐν Τίρυνθι, οὐδ' ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἐν Θήβαις μένων ἤθελε φθάσει εἰς τοσαύτην δόξαν, ὥστε ἐξ ἀνθρώπου νὰ γείνῃ Θεὸς ἢ νὰ νομίζηται τοιοῦτος; Ἀλλ' ὁ Διόνυσος, ὅστις ἦτο θεὸς ἀνώτερος τοῦ Ἡρακλέους, ὀλίγους ὑπέμεινε κόπους; Ἀλλ' ἡμεῖς ἐφθάσαμεν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νύσης, καὶ ἡ Ἄορνος πέτρα, ἣν οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ, εἶναι ἡμετέρα ἤδη.

Προσθέσατε λοιπὸν καὶ τὰ ὀλίγα ἔτι ὑπολειπόμενα τῆς Ἀσίας εἰς τὰ ἤδη κεκτημένα, τὰ πολλά. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ δὲ τί μέγα καὶ καλὸν ἠθέλομεν πράξει, ἂν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενοι ἠρκούμεθα νὰ διασώζωμεν μόνον τὰ ἡμέτερα πορθοῦντες τοὺς γείτονας ἡμῶν Θρᾷκας, ἢ τοὺς Ἰλλυριούς, ἢ τοὺς Τριβαλλούς, ἢ καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ὅσοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ ἡμέτερα;

Ἂν δὲ πάλιν ἡμεῖς μὲν ἐκοπιάζετε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ σᾶς ὡδήγουν ἀπόνως καὶ ἀκινδύνως, καὶ τῶν μὲν κόπων μετείχετε σεῖς μόνον, τοὺς δὲ καρποὺς αὐτῶν καὶ τὰ ἆθλα ἐλάμβανον ἄλλοι, τότε θὰ εἴχετε μέγα δίκαιον νὰ βαρυνθῆτε ταχέως· τώρα ὅμως κοινοὶ μὲν εἶναι οἱ κόποι πρὸς ὅλους ἡμᾶς, ἐξ ἴσου δὲ μετέχομεν καὶ τῶν κινδύνων, τὰ δὲ ἆθλα αὐτῶν κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ δι' ὅλους· καὶ ἡ χώρα εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς· καὶ τῶν χρημάτων δὲ τὸ μεγαλείτερον μέρος εἰς σᾶς ἀνήκει.

Ὅταν δ' ἐντελῶς διέλθωμεν καὶ κατακτήσωμεν τὴν Ἀσίαν, τότε μὰ τὸν Δία, οὐ μόνον θὰ ἐκπληρώσω ἁπάσας τὰς ἐλπίδας ὑμῶν περὶ τῶν ὅσα προσδοκᾶτε νὰ ἀπολαύσητε, ἀλλὰ θὰ σᾶς δώσω καὶ τὸ ἐπιπλέον, καὶ ὅσοι μὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, θὰ ἀποστείλω αὐτούς, ἢ ἐγὼ θὰ ἐπαναφέρω αὐτούς, ὅσοι δὲ πάλιν στέργουσι νὰ μείνωσιν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς δόξης, θὰ καταστήσω αὐτοὺς ζηλωτοὺς τοῖς ἀπερχομένοις».

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ. Βαθυτάτη δὲ σιωπὴ διεδέχθη τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ οὔτε ν' ἀντιτείνωσι κατ' εὐθεῖαν, οὔτε νὰ ἐνδώσωσι πάλιν ἤθελον· καὶ δὲν ἔλειπε μὲν ὁ Ἀλέξαδρος νὰ παροτρύνῃ ἕνα ἕκαστον νὰ λαλήσῃ, ἐπὶ τέλους δὲ Κοῖνος ὁ Πολεμοκράτους, ὁ πρεσβύτερος τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, ἐτόλμησε ν' ἀπαντήσῃ αὐτῷ οὕτω:

«Καὶ σὺ αὐτός, ὦ βασιλεῦ, ὁμολογεῖς ὅτι δὲν θέλεις διὰ τῆς βίας νὰ ἄρχῃς καὶ νὰ ὁδηγῇς τοὺς Μακεδόνας, ἀλλ' ὅτι, ἂν μὲν πείσῃς θὰ ἄγῃς αὐτούς, ἂν δὲ καταπεισθῇς ὑπ' αὐτῶν, δὲν θὰ βιάσῃς. Ὅθεν καὶ ἐγὼ δὲν θὰ ὁμιλήσω τώρα χάριν ἡμῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ καὶ προτιμώμεθα τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἆθλα τῶν κόπων οἱ πλεῖστοι ἤδη πλουσίως ἐλάβομεν, καὶ πρόθυμοι εἴμεθα, κατὰ πάντα, πρὸς σέ, ἀλλὰ χάριν τῶν πολλῶν, οὐδ' ὑπὲρ αὐτῶν πάλιν θὰ εἴπω ὅσα θὰ εἶναι εὐχάριστα πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ὅσα καὶ πρὸς σὲ καὶ πρὸς τὰ παρόντα νομίζω ὅτι εἶναι συμφέροντα καὶ λίαν ἀσφαλῶς ἔχουσι πρὸς τὸ μέλλον.

Ἔχω δὲ δικαίωμα καὶ χάριν τῆς ἡλικίας μου καὶ ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως, ἣν καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πρὸς ἐμὲ ἔχετε, νὰ μὴ ὑποκρύψω, ὅσα νομίζω ὠφέλιμα.

Όσον πλεῖστα καὶ μέγιστα εἶναι τὰ κατορθώματα, ἅπερ διὰ τῆς στρατηγικῆς σου ἱκανότητος καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν στρατιωτῶν σου διεπράχθησαν τοσοῦτον μᾶλλον συμφέρον, μοὶ φαίνεται, νὰ ἐπιθέσωμεν τέλος πρὸς τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους.

Καὶ ὁ ἴδιος βλέπεις πόσοι μὲν ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὡρμήθησαν μετὰ σοῦ, πόσοι δὲ ἐμείναμεν. Ἐκ τούτων δέ, τοὺς μὲν Θεσσαλούς, ἀπὸ τῶν Βάκτρων εὐθύς, ἐπειδὴ ἐννοήσας ὅτι δὲν ἦσαν πρόθυμοι πλέον πρὸς τοὺς κόπους, καλῶς ποιῶν ἀπέπεμψας, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οἱ μὲν ἐν ταῖς ὑπὸ σοῦ κτηθείσαις πόλεσι κατοικήσαντες, οὐδ' οὗτοι ὅλοι εὐχαρίστως μένουσιν ἐν αὐταῖς, οἱ δὲ κοπιάζοντες καὶ κινδυνεύοντες εἰσέτι μετὰ σοῦ, ὡς καὶ ἡ Μακεδονικὴ στρατιά, τοὺς μὲν τῶν συμπολιτῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπώλεσαν, οἱ δ' ἕνεκα τῶν τραυμάτων ἀπόμαχοι καταστάντες, ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις μέρεσι τῆς Ἀσίας διέμειναν, οἱ δὲ περισσότεροι ἐξ ἀσθενειῶν κατεστράφησαν, καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν πολλῶν ὑπολείπονται, καὶ οὔτε κατὰ τὰ σώματα εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυροί, καὶ κατὰ τὰς ψυχὰς ἀκόμη περισσότερον ἐξηντλημένοι· καὶ πάντες οὗτοι ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τοὺς γονεῖς, ὅσων σώζονται, ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, ποθοῦσι νὰ ἴδωσι τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τέλος πάντων.

Καὶ εἶναι δίκαιον μετὰ τοσούτους κόπους νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν γενέτειραν γῆν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν δόξαν, ἣν μετὰ σοῦ ἐκέρδησαν, μεγάλοι μὲν ἀντὶ μικρῶν, πλούσιοι δὲ ἀντὶ πτωχῶν· διότι μὴ νομίζῃς ὅτι θὰ εὕρῃς αὐτοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὁμοίους, ἂν δὲν φέρωνται ἑκουσίως πρὸς αὐτούς. Καὶ σὺ δ'αὐτὸς ἀφοῦ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἴδῃς τὴν μητέρα σου, διευθετήσῃς δὲ τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ πανηγυρίσῃς ἐντὸς τῶν πατρικῶν σου ἀνακτόρων τὰς νίκας ταύτας τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας,ἂν θέλῃς, ἐπιχείρησον νέαν ἐκστρατείαν εἰς αὐτά, τὰ πρὸς ἀνατολὰςκατοικοῦντα γένη τῶν Ἰνδῶν, εἴτε καὶ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, εἴτε καὶ κατὰ τῆς Καρχηδόνος καὶ Λιβύης. Καὶ τότε σὺ μὲν θὰ ὁδηγήσῃς αὐτούς, ἐκεῖνοι δὲ, ἄλλοι μὲν Μακεδόνες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, θὰ σὲ ἀκολουθήσωσι, νέοι ἀντὶ γερόντων, καὶ ἀκμαῖοι ἀντὶ ἀπηυδηκότων, οἵτινες μὴ ἔχοντες εἰσέτι πεῖραν τοῦ πολέμου, δὲν θὰ δειλιάσωσιν κατὰ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης προθυμίας θὰ σὲ ἀκολουθήσωσιν, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν νικῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν.

Καλὸν εἶναι, ὅθεν, ὦ βασιλεῦ, ἡ φρόνησις ἐν τῇ εὐτυχίᾳ. Καὶ στρατηγὸς μὲν τοιοῦτος, ὁποῖος εἶσαι σύ, καὶ τοιαύτην στρατιὰνἄγων, ὁποίαἡ ἰδική σου, οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ παρὰ τῶν πολεμίων· ἀλλ' ὅμως ὅ,τι ἄνωθεν παρὰ τῶν θεῶν ἔρχεται εἶναι ἀπροσδόκητον, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ προφυλαχθῶσιν, ὡς εἰκὸς, οἱ ἄνθρωποι».

Μετὰ θορύβου οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κοίνου ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῶν παρόντων, καὶ τὰ δάκρυα, ἅτινα οἱ περισσότεροι ἔχυναν ἐδείκνυον ὅτι δὲν ἐπεθύμει πλέον ἡ καρδία αὐτῶν περισσοτέρους κινδύνους νὰ ἀναλάβωσιν καὶ ὅτι ἐπεθύμουν μεγάλως νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος τότε μὲν ὀργισθεὶς διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ Κοίνου

καὶ τὸν ὄκνον τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, διέλυσε τὴν συνέλευσιν, τὴν δ' ἐπιοῦσαν συγκαλέσας πάλιν τοὺς ἰδίους μετ' ὀργῆς, αὐτὸς μὲν εἶπεν, ὅτι θὰ προχωρήσῃ ἐμπρός, δὲν θὰ βιάσῃ δ' ἀκουσίως οὐδένα τῶν Μακεδόνων ν' ἀκολουθήσῃ διότι ὑπάρχουσιν ἄλλοι οἵτινες προθύμως θὰ πράξωσι τοῦτο, ἀκολουθοῦντες τὸν βασιλέα αὐτῶν· οἱ δὲ θέλοντες νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἂς σπεύσωσι συγχρόνως νὰ ἐξαγγείλωσιν εἰς τοὺς συμπατριώτας, ὅτι ἐπιστρέφουσιν οἴκοι, ἀφήσαντες τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἐν μέσῳ τῶν πολεμίων.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ 'Αλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν καὶ οὐδένα τῶν ἑταίρων ἐδέχετο ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας, περιμένων μήπως μεταβολή τις ἐμπεσοῦσα ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων καταστήσῃ αὐτοὺς εὐπειθεστέρους.

Ἄκρα, ἐν τούτοις, σιωπὴ ὑπῆρχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἐφαίνοντο μέν, ὡς ἐκ τούτου, ὅτι δυσηρεστοῦντο διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐδόλως μετεβάλλοντο.

'Εφ' ᾧ καὶ ἔκαμε μὲν ὁ 'Αλέξανδρος θυσίας διὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἱερὰ δὲν ἐφαίνοντο αἴσια, συγκαλέσας τοὺς πρεσβυτάτους καὶ πιστοτάτους τῶν φίλων καὶ διαδηλώσας αὐτοῖς, ὅτι τὰ πάντα σημαίνουσιν αὐτῷ τὴν εἰς τὰ ὀπίσω ἀναχώρησιν, παρήγγειλε νὰ γνωστοποιήσωσι πρὸς τὸν στρατὸν ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ ἀπέλθωσιν ὀπίσω.

'Ακούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, ἐβόων ἐκ τῆς χαρᾶς ἀλαλάζοντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἐδάκρυον, καί τινες καὶ πρὸς τὴν βασιλικὴν σκηνὴν πλησιάζοντες, ηὔχοντο μυρία ἀγαθὰ ὑπὲρ τοῦ 'Αλεξάνδρου, ὅτι ὑπ' αὐτῶν μόνον ἠνέχθη νὰ ἡττηθῇ· ὁ δ' 'Αλέξανδρος διαιρέσας εἰς τάξεις τρεῖς τὸ στράτευμα, διέταξε νὰ κατασκευάσωσι δώδεκα γιγαντώδεις καὶ ὑψηλοὺς βωμοὺς εἰς τιμὴν τῶν δώδεκα θεῶν καὶ πρὸς μνήμην τῶν Μακεδονικῶν θριάμβων.

Τὰς νενομισμένας δὲ καὶ αὖθις τελέσας εὐχαριστηρίους θυσίας, καὶ ἀγῶνας, γυμνικόν τε καὶ ἱππικόν, καὶ πολλὰς ἡμέρας ὁδοιπορήσας κατὰ τὸν 'Υδραώτην καὶ τὸν 'Ακεσίνην, ἐπανῆλθεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν 'Υδάσπην παρὰ τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Βουκεφαλίαν, ἔνθεν καὶ ἔλαβε βοήθειάν τινα παρὰ τῶν λοιπῶν ἐγχωρίων.

Παρὰ τὸν 'Υδάσπην δὲ ποταμὸν ὁ 'Αλέξανδρος εὗρε βοήθειαν σταλεῖσαν ἐκ τῆς 'Ελλάδος, πεζοὺς μὲν τριάκοντα χιλιάδας, ἱππεῖς δ' ἓξ χιλιάδας, καὶ πανοπλίας διαπρεπεῖς εἴκοσι πέντε χιλιάδας καὶ φάρμακα ἀξίας ἑκατὸν ταλάντων. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ 'Αλέξανδρος διεμοίρασε τοῖς στρατιώταις, ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν φίλων εἰσῆλθεν εἰς τὰ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ παρευρισκόμενα ἤδη πλοῖα, ἑτοιμαζόμενος νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὸν 'Ινδικὸν ὠκεανόν.

Οὐκ ὀλίγοι δὲ Φοίνικες, Κύπριοι, Κᾶρες, καὶ Αἰγύπτιοι συναπέβησαν ἐν τῷ στόλῳ οὗτινος ἀρχιναύαρχον μὲν διώρισε τὸν Νέαρχον, κυβερνήτην δὲ τῆς ἧς ἐπέβαινε νηὸς τὸν 'Ονησίκριτον, τὸ δὲ μεγαλείτερον μέρος τοῦ στρατοῦ ὡδοιπόρει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὑπὸ τὸν Κρατερὸν καὶ 'Ηφαιστίωνα μετὰ τῶν ἐλεφάντων, συμποσουμένων ἤδη εἰς διακοσίους.

Καὶ ἀποβιβάσας μὲν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου τοὺς στρατιώτας προέβη εἰς τοὺς λεγομένους Σίβους.

Ἦσαν δ' οὗτοι ἀπόγονοι τῶν μετὰ τοῦ Ἡρακλέους συνεκστρατευσάντων κατὰ τῆς Ἀόρνου Πέτρας, οἵτινες μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πολιορκίας μετῴκησαν αὐτόθι· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐστρατοπέδευσε πλησίον πλουσίας τινὸς καὶ ἐπισήμου χώρας, ἧς οἱ ἐπισημότεροι κάτοικοι προσῆλθον δῶρα πρὸς αὐτὸν φέροντες καὶ τὴν μετὰ τοῦ Ἡρακλέους δῆθεν συγγένειαν ἀνανεοῦντες. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος εὐχαρίστως τὴν φιλίαν αὐτῶν ἀποδεξάμενος καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐλευθέρας κηρύξας, ἐπῆλθε πρὸς τὰ γειτνιάζοντα ἔθνη, ἅτινα καὶ καθυπέταξεν ἀμέσως· ἐν τοῖς πλοίοις δ' ἀκολούθως ἐπιβὰς κατέπλεε μέχρι τῆς συμβολῆς Ὑδάσπου καὶ Ἀκεσίνου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ.

Ὡμοίαζε δ' ὄντως πρὸς θριαμβευτικὴν πορείαν ὁ κατάπλους οὗτος, καὶ ἔνθεν μὲν τὸ πολυπληθὲς παρηκολούθει στράτευμα, ἑτέρωθεν δὲ τὰ πλησιόχωρα ἔθνη τοῦ Ἰνδοῦ καταπλαγέντα ἐπὶ τῇ πρωτοφανεῖ ταύτῃ καὶ ὑπερλάμπρῳ ποταμοπλοΐᾳ συνέρρεον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, τραγῳδοῦντα τὰ ἀγαπητὰ αὐτῶν ᾄσματα. Καὶ ταῦτα μὲν συνέβαινον μέχρι τῆς συμβολῆς τοῦ Ἰνδοῦ, κατὰ κακὴν ὅμως μοῖραν ἀπροσδόκητά τινα συμβεβηκότα μικροῦ ἐδέησε νὰ ἀνατρέψωσι τὸ πᾶν.

Μεγάλα ρεύματα ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναντώμενα, πολλὰς δὲ καὶ φοβερὰς συστροφὰς ἀποτελοῦντα, ἀνέτρεπον καὶ διέφθειρον τὰ πλοῖα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὁρμὴ τοῦ ρεύματος ἦτο σφοδρά, ἡ δὲ τέχνη τῶν κυβερνητῶν ὡς ἐκ τούτου ἀπέβαινε ματαία δύο μὲν μικρὰ πλοῖα αὔτανδρα κατεβυθίσθησαν, πλεῖστα δ' εἰς τὴν γῆν ἐξώκειλαν, εἰς ἔσχατον δὲ τότε κίνδυνον περιῆλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, καθότι ἡ ναυαρχὶς εἰς μέγαν περιέπεσε καταρράκτην, ἐπαπειλοῦντα τὸν ὄλεθρον αὐτῆς, καὶ ὁ θάνατος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἦτο ἀναπόφευκτος.

Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μεγίστην ἑτοιμότητα ἔχων εἰς τὰ κινήματα αὐτοῦ ἐκδυθείς, ἐν τῷ ἅμα, ἵστατο γυμνός, βοήθειαν ἤδη περιμένων, οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ κολυμβῶντες ἀκατασχέτως ἠγωνίζοντο νὰ ἀποδεχθῶσι τὸν βασιλέα, ἅμα ὡς ἡ ναυαρχὶς ἀνετρέπετο.

Μεγάλη δὲ τότε ταραχὴ καὶ θόρυβος ἐγένετο, καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες ἰσχυροὺς ἀντέτεινον βραχίονας εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος, ὁ δὲ ποταμὸς πᾶσαν ἐνίκα ἀνθρωπίνην δύναμιν· ἐπὶ τέλους δ' ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς ναυαρχίδος προσεγγίσας εἰς τὴν γῆν, δίκην βέλους ταχέως ριφθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος.

Οὕτω δὲ μέγαν καὶ προφανῆ κίνδυνον ἀποφυγὼν ὁ βασιλεύς, μεγαλοπρεπεῖς ἐτέλεσε θυσίας τοῖς θεοῖς, διότι ἠξίωσαν αὐτὸν νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς ποταμὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ πάλαι.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν λεγομένων Ὀξυδρακῶν Μαλλῶν, ἐκ πολυαρίθμων καὶ πολεμικῶν φυλῶν συγκειμένων, μικροῦ ἐδέησε καὶ αὖθις νὰ εὕρῃ ἄφευκτον καὶ ἐλεεινὸν θάνατον· διότι πρὸς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν πλησιάσας ἠναγκάσθη νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν ἐξ ἐφόδου, καὶ τοὺς μὲν κατοίκους ἐπέτυχε διὰ τῶν βελῶν νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς

ἀκροπόλεως, αὐτὸς δ' ἁρπάσας βιαίως ἀπὸ τῶν χειρῶν στρατιώτου κλίμακα, ἣν βραδέως οὗτος ἔφερεν, ἀνέβη δι' αὐτῆς ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἀλλ' ἐνῷ ἀνήρχετο καὶ ὑπ' ἄλλων συγχρόνως παρακολουθούμενος, αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως συνετρίβη ἡ κλίμαξ, οὗτος δὲ μόνος εὑρεθεὶς ἐπὶ τοῦ τείχους μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν του Λεοννάτου, Πευκέστου καὶ τοῦ διμοιρίτου 'Αβρέου, εἰς ἀμηχανίαν δὲ καὶ ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου περιελθών, ἀπαραδειγμάτιστον ἔδειξεν ἡρωϊσμόν, διανοηθεὶς νὰ πηδήσῃ πρὸς τὰ κάτω.

Οἱ πολέμιοι βλέποντες τὸν 'Αλέξανδρον ἐρχόμενον κατὰ γῆς, ἐνόμισαν ὅτι λάμψις τις ἐξήρχετο ἐκ τοῦ σώματος, ἐκεῖνος δ' ὡς φαεινὸν φάσμα ἐνεφανίσθη ὄρθιος ἐνώπιον αὐτῶν. Μετ' αὐτοῦ δὲ συμπηδήσαντες καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ἐμάχοντο πρὸ τοῦ βασιλέως. Καὶ οἱ μὲν βάρβαροι ἐν τῷ ἅμα μετ' ἀλαλαγμοῦ ἐφορμήσαντες, ἔπλησσον αὐτὸν μακρόθεν διὰ βελῶν καὶ δοράτων· ἀλλ' ὁ 'Αλέξανδρος γενναίως ἀμυνόμενος, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσεν, ἐν οἷς καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐπελθόντα ἡγεμόνα τῶν 'Ινδῶν.

Συγχρόνως δ' ὁ μὲν 'Αβρέας τοξευθεὶς κατὰ πρόσωπον ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ 'Αλέξανδρος τιτρώσκεται καὶ οὗτος ὑπὸ βέλους διασχίσαντος τὸν σιδηροῦν θώρακα κατὰ τὸ στῆθος ὑπὲρ τὸν μαστόν, ὥστε καὶ αἷμα ἐκ τοῦ τραύματος ἐξήρχετο, ὁ δὲ βασιλεὺς μέχρις οὗ μὲν ἦτο θερμὴ ἡ πληγή, γενναίως ἠμύνετο, καίπερ κακῶς ἔχων, ἀλλ'' ἀφοῦ ὅμως μετ' ὀλίγον ἀθρόον ἐξεχύθη αἷμα, σφοδρὰ λιποψυχία κατέσχεν αὐτόν, καὶ ἐπεστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τείχους, ἢ μᾶλλον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἀσπίδα, ἣν ὁ Πευκέστας ἔφερεν ἐξ 'Ιλίου. Καὶ γενναίως μὲν ἀγωνιζόμενοι οἱ δύο ὑπασπισταί, μόλις ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς πολλῆς ῥοῆς τοῦ αἵματος μικροῦ δεῖν νὰ παραδώσῃ τὸ πνεῦμα.

'Εν τούτοις ἔξωθεν τοῦ τείχους ἀγριωτάτη καὶ φρικώδης ἦτο ἡ κίνησις· οἱ στρατιῶται εἶδον τὸν βασιλέα ἀπὸ τοῦ τείχους εἰσπηδήσαντα ἐντὸς τῆς πόλεως· βέβαιος λοιπὸν ἦτο ὁ θάνατος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, καὶ τὸ χείριστον, ὅτι οὐδεμίαν σωτηρίαν ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσιν αὐτῷ. Μεγίστη δὲ ἦτο ἡ ἐπὶ τούτῳ ἀπελπισία.

'Ως φρενήρεις τρέχουσι ἁρπάζοντες κλίμακας, μηχανάς, κορμοὺς δένδρων, καὶ παντοιοτρόπως οἱ μὲν εἶρπον ἐμπήγοντες πασσάλους, ἐφ' ὧν ἀπαιωρούμενοι ἠμύνοντο, ἕτεροι δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιβαίνοντες προσπαθοῦσι ν' ἀναβῶσι ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ τέλος μετὰ οἰμωγῆς καὶ ἀλαλαγμῶν πᾶσαν ὑπερνικῶντες βραδύτητα, πλεῖστοι καταπίπτουσιν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἐν τῷ ἅμα μάχη κρατερὰ συγκροτεῖται περὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, ὃν πάντες ὑπελάμβανον νεκρόν, καὶ ἤδη ἀναρπάσαντες αὐτὸν μετακομίζουσιν ἀναίσθητον ἐπὶ τῆς ἀσπίδος εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν εἰσδυσάντων στρατιωτῶν ἀφαιρέσαντες τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, εἰσήγαγον καὶ τοὺς λοιποὺς ἐντὸς αὐτῆς. Μοναδικὴ δ' ὑπῆρξεν ἡ στρατιωτικὴ σκληρότης! Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἄψυχα ὄντα ὑποκύπτουσιν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτῶν

ὀργήν, καὶ μόνον τὸ αἷμα ἠδυνήθη νὰ κατασβύσῃ τὴν φλόγα τῆς λυσσαλέας ἐκδικήσεως.

Καὶ μετηνέχθη μὲν κακῶς ἔχων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν σκηνήν, ἀλλ' ἠγνόουν εἰσέτι ἂν ἔζῃ, καὶ εἰς ἅπαν ἤδη διεσαλπίσθη τὸ στράτευμα ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε. Τὸ βέλος ἦτο εἰσέτι ἐντὸς τῆς πληγῆς, καὶ πόνοι δριμύτατοι ἐπαναφέρουσι τὸν βασιλέα εἰς αἴσθησιν.

Μετὰ σπαραξικαρδίων δὲ στεναγμῶν διατάσσει νὰ ἐκβάλωσι τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους ἐκ τοῦ σώματος, εὐρύνοντες διὰ τοῦ ξίφους τὴν πληγήν.

Καὶ νέα μὲν ἐπέρχεται λιποψυχία ἐκ τῆς μεγάλης καὶ αὖθις ῥοῆς τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὅσον οὔπω ἀνέλαβε χάρις τῇ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ κράσει.

Φήμη, ἐν τούτοις, διαδοθεῖσα εἰς τὸ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑδραώτου ποταμοῦ στρατόπεδον περὶ τοῦ τραύματος καὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως εἰς μεγάλην ἐνέβαλεν αὐτὸ λύπην, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ εἰς ἀθυμίαν καὶ ἀπελπισίαν περιῆλθον, καὶ ἤδη ἠρώτων ἀλλήλους: «Πῶς ἔμελλον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα;» καὶ μετὰ δυσκολίας ἠθέλησαν νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἔζῃ ὅτε ἡ περὶ τούτου εἴδησις ἀφίκετο πρὸς αὐτούς, καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ σταλέντα γράμματα πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐθεωρήθησαν ὡς πλασθέντα ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν καὶ σωματοφυλάκων, πρὸς καθησύχασιν τῶν ἀνησύχων πνευμάτων.

Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέλαβεν ἐκ τῆς νόσου, καίτοι δὲ τὸ τραῦμα αὐτοῦ ἦτο ἀνοικτὸν εἰσέτι, μαθὼν ὅμως τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συμβαίνοντα καὶ φοβούμενος μὴ δυσάρεστόν τι συμβῇ ἐν αὐτῷ, ἀπεφάσισε νὰ ἐμφανισθῇ πρὸς τοὺς στρατιώτας του πρὶν ἔτι ἐντελῶς ἀναρρώσῃ.

Διέταξε λοιπὸν νὰ κατασκευασθῇ μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ ἐντὸς τῆς ναυαρχίδος, ἥτις ἄνευ κωπηλασίας ὑπὸ μόνου τοῦ ῥεύματος ὠθουμένη ἔφερε τὸν βασιλέα εἰς τὰς συμβολὰς τοῦ Ὑδραώτου καὶ Ἀκεσίνου, ἔνθα ἦτο τὸ στρατόπεδον.

Παρήγγειλε δ' ὁ βασιλεὺς νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὥστε καὶ διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν νὰ πεισθῶσιν οἱ στρατιῶται, ὅτι δὲν ἐκομίζετο νεκρὸς ὁ βασιλεύς.

Καὶ οἱ μὲν ὑπασπισταὶ προσέφεραν κλίνην ἢ φορεῖον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον μέλλοντα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου, ἀλλ' οὗτος ἐζήτησε νὰ φέρωσιν αὐτῷ τὸν ἵππον, ὥστε νὰ ἴδωσιν αὐτόν, οἱ μὲν ἁπτόμενοι τῶν χειρῶν αὐτοῦ, οἱ δὲ τῶν γονάτων ἢ καὶ τῶν φορεμάτων, ἄλλοι δ' ἐπ' αὐτοῦ ῥίπτοντες ταινίας καὶ ἄνθη.

Ὁ Ἀλέξανδρος τελέσας εὐχαριστήρια πρὸς τοὺς θεοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναρρώσεως, καὶ διαφόρους τελέσας ἀγῶνας, ἀνέζευξεν ἐκ τοῦ παρὰ τὸν Ὑδραώτην στρατοπέδου, ἐπερχόμενος κατὰ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως Μουσικανοῦ, ἣν περιέγραψαν αὐτῷ ὡς τὸ πλουσιώτατον ἔθνος τῶν Ἰνδῶν, ἣν καὶ καθυποτάξας ἐπῆλθεν ἀκολούθως κατὰ τοῦ Ὀξυκανοῦ, ἑτέρου ἡγεμόνος, καὶ τοῦτον δ' αἰχμαλωτίσας, ἐπέπεσε μετὰ ταῦτα κατὰ τοῦ Σύμβου, οὗτινος κυριεύσας τὴν πρωτεύουσαν τὰ Σινδόμανα καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς καταλειφθέντας θησαυροὺς καὶ ἐλέφαντας, διέταξε συγχρόνως μετὰ μεγάλης σκληρότητος νὰ

ἀπαγχονίσωσι πάντας τοὺς περὶ τὴν χώραν βραχμᾶνας, ἤτοι τοὺς σοφοὺς καὶ ἱερεῖς, ὡς συμβουλεύσαντας τοὺς κατοίκους νὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ Μουσικανός, ὅστις ἀποστατήσας ἐκ νέου συνελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Πείθωνος· καὶ τοῦτον μὲν διέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀπαγχονίσωσι μετὰ τῶν βραχμάνων, πολλὰς δὲ τῶν περὶ ταύτην πόλεις κατηδάφισεν.

Ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας τοῦ ἔτους 325 π. Χ. πανικὸν τρόμον ἐπήγαγε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου καθ' ἅπασαν τὴν Ἰνδίαν, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ ἑκόντες ἄκοντες παρεδίδοντο αὐτῷ, ἐν οἷς καὶ ὁ τελευταῖος μείνας ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν τῆς τῶν Παττάλων μεγάλης χώρας, ἐκτεινομένης ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ, αὐτοπροσώπως ἐλθών.

Ἕνεκα δὲ τούτου ἔβλεπεν ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι δὲν εἶχε πλέον χρείαν παντὸς τοῦ στρατοῦ, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ εἰδήσεις ἀφίκοντο ἐκ τῶν βορειανατολικῶν χωρῶν τοῦ βασιλείου, αἵτινες ἀπήτουν ὡς ἀναγκαῖον νὰ μεταβῇ μεγάλη τις δύναμις πρὸς τὰς χώρας ἐκείνας.

Ὁ σατράπης τῆς Βακτριανῆς Ὀξυάρτης ἐλθὼν προσωπικῶς εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνήγγειλε τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐπανάστασιν τῆς ἐν Βάκτροις στρατιωτικῆς ἀποικίας, καὶ ὅτι μεγάλαι ταραχαὶ ἀνεφύησαν ἐν τῇ σατραπείᾳ τοῦ Παροπαμίσου καὶ σοβαρώτεραι ἦσαν αἱ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀριανῆς εἰδήσεις, τούτου δ' ἕνεκα μέγα μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπεστάλη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας ὑπὸ τὸν Κρατερόν, ὅστις διετάχθη νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Ἀραχωσίας καὶ Δραγγιανῆς εἰς τὴν Καρμανίαν, καὶ καταβάλλων τὴν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις ἀναφανεῖσαν στάσιν νὰ ἐπιμεληθῇ ὥστε οἱ σατράπαι αὐτῶν νὰ ἀποστείλωσι ζωοτροφίας εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γεδρωσίας, ἔνθα ἔμελλε νὰ ἀποβῇ αὐτὸς ὁ βασιλεύς· ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς χώρας τῶν Σόγδων ἀναζεύξας μετὰ τοῦ στόλου ἔφθασεν εἰς τὴν χώραν τῶν Παττάλων, ἀλλ' εὑρὼν αὐτὴν ἐγκαταλελειμμένην ὑπὸ τοῦ Μοίριδος, παρ' οὗ ἀπ' ἐναντίας ἤλπιζε νὰ εὕρῃ προπαρεσκευασμένα πάντα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ στρατοῦ, τοὺς μὲν κατοίκους συνεκάλεσε μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ ἴδια, τὸν δὲ Ἡφαιστίωνα καὶ Πείθωνα διέταξε νὰ ὀχυρώσωσι τὴν πόλιν, νὰ κατασκευάσωσι λιμένα καὶ νεώρια καὶ νὰ ἀποστείλωσι διάφορα στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, ἅτινα νὰ φροντίσωσι νὰ καταστήσωσιν οἰκήσιμον τὴν ἔρημον· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ στόλου ἀπεφάσισε νὰ καταπλεύσῃ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ἐν δεξιᾷ ῥέοντος κυριωτάτου βραχίονος τοῦ ποταμοῦ πρὸς διερεύνησιν τῆς καταλληλοτέρας διὰ τοῦ ὠκεανοῦ ἐπανόδου εἰς Περσίαν· ὁ δὲ Λεοννάτος μετὰ χιλίων ὀκτακοσίων στρατιωτῶν διετάχθη νὰ περιάγηται εἰς τὴν ὄχθην.

Καὶ ἐπεχείρησε μὲν τὸν εἰς τὸν ὠκεανὸν κατάπλουν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλ' ἠγνόει εἰς ποίους κινδύνους ἐξετίθετο διὰ τὰ πρωτοφανῆ καὶ τρομερὰ τοῖς Μακεδόσιν ἐκεῖνα μέρη.

Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν τοῦ πλοῦ, μόλις δέκα μίλια ἀπέχοντες τῶν Παττάλων, σφοδρός, ἀπὸ μεσημβρίας, ἐγερθεὶς ἄνεμος, μεγίστην προὐξένησε βλάβην τῷ στόλῳ, καὶ τὰ μὲν τῶν πλοίων ἔπαθον, τὰ δὲ παντάπασι διε-

λύθησαν, καὶ συλληφθέντες μὲν Ἰνδοί τινες ἱκανῶς εἰδήμονες τῶν τόπων καὶ τοῦ ποταμίου κατάπλου ἔφεραν τὰ πλοῖα εἴς τινα διώρυγα, ἔνθα καὶ ἐπεσκευάσθησαν, ἐν μέρει, κατὰ τὸ ἐνόν, ἀλλ' ἤδη εἰς νέους κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας ἔρριψε καὶ αὖθις αὐτὰ ἡ εἰς τοὺς ξένους πάντη ἄγνωστος ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἄμπωτις καὶ πλήμμυρα.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ κύματα τοῦ ποταμοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τῆς ἔξω θαλάσσης συνταραττόμενα, εἰς τοσοῦτον ἀνέβησαν ὕψος, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων εἰς ξηρὰν γῆν ἀπελείφθησαν.

Καὶ μεγάλη μὲν ἦτο ἡ ὡς ἐκ τούτου ἔκπληξις τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' εἰς μεγαλείτερον θαυμασμὸν ἔρριψεν αὐτοὺς ἡ πλήμμυρα, ὅτε, τοῦ κύματος μετὰ βίας καὶ κρότου ἐκσπάσαντος κατὰ τῶν πλοίων, πολλὰ συνετρίβησαν πρὸς ἄλληλα συγκρουσθέντα, τὰ δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξοκείλαντα κατεστράφησαν, ἐκ τύχης δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑπεκφυγὼν τοὺς κινδύνους τούτους, μετὰ ταῦτα ἔφθασεν εἰς νῆσόν τινα ἣν ὁ ἴδιος Σκιλοῦστιν ὠνόμασεν ἢ Ψιλτοῦχαν, καὶ μεγάλας θυσίας τελέσας πρὸς τὸν Δία τὸν Ἄμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεούς, ἐπανῆλθεν εἰς Πάτταλα· ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἰνδοῦ ἀνέπλευσεν εἰς τὸ πέλαγος, σφάξας πρότερον ταύρους, οὓς καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τὸν Ποσειδῶνα, καὶ διὰ χρυσῆς φιάλης καὶ χρυσῶν κρατήρων ἐποίησε σπονδὰς πρὸς αὐτόν.

Ἐν Παττάλοις δὲ διατρίβων νῦν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐνησχολεῖτο, εἰμὴ εἰς τὸν μέγαν μέν, ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατον καὶ κινδυνωδέστατον σκοπὸν αὐτοῦ, τὴν ἀνακάλυψιν, δηλαδή, θαλασσίας ὁδοῦ, δι' ἧς ἔμελλε νὰ συνδεθῇ ὁ Ἰνδὸς μετὰ τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Περσίας, ἔνθα ἐμελέτα νὰ ἐπανέλθῃ. Τίς δ' ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀναλάβῃ τοιαύτην ἐπιχείρησιν;

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο μὲν καὶ πέραν τοῦ δέοντος τολμηρός, καὶ πρόθυμος νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ θέλησιν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ὠκεανόν, ἀλλ' αἱ ἐν διαφόροις μέρεσιν ἐκρηγνύμεναι στάσεις, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἰνδικοῦ πολέμου, ἀπῄτουν ἀπολύτως τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, ἡ δὲ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Περσίαν ὁδὸς ἦτο δυσκολωτάτη, καθότι ὁ στρατὸς διερχόμενος τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους τόπους καὶ μαχόμενος εἶχεν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ διευθύνσεως, καθότι πρὸς αὐτὸν μόνον καὶ ἐθάρρει καὶ ἐνεπιστεύετο.

Τίς λοιπὸν ὤφειλε νὰ ἐκλεγῇ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, ὡς ἔχων τὴν ἱκανότητα νὰ κατασιγάζῃ τὰς ἐπὶ τούτῳ προλήψεις καὶ τοὺς θορύβους τῶν στρατιωτῶν, ἐμπνέων συνάμα θάρρος καὶ τόλμην αὐτοῖς; Ὁ Ἀλέξανδρος διακοινώσας πάσας τὰς περὶ τούτου ἀμφιβολίας καὶ τοὺς φόβους πρὸς τὸν πιστὸν αὐτοῦ ἀξιωματικὸν Νέαρχον τὸν Ἀνδροτίμου, ἠρώτησε τὴν γνώμην αὐτοῦ πρὸς τίνα ὤφειλε νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στόλου, καὶ οὗτος μὲν διαφόρους διαδοχικῶς προέτεινεν αὐτῷ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαντας ἀπέρριψεν ὁ Ἀλέξανδρος, καθότι ὁ μὲν δὲν ἦτο ἀρκούντως τολμηρός, ὁ δὲ δὲν ἦτο δεόντως ἔμπειρος περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ ἄλλοι δὲν ἦσαν ἄξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης.

«Τότε λοιπὸν ἐγώ, ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Νέαρχος, ἀποδέχομαι νὰ γείνω ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, καὶ νὰ φέρω σώας τὰς τριήρεις καὶ τοὺς στρατιώτας εἰς Περσίαν,

ἀρκεῖ νὰ εἶναι πλευστὴ ἡ θάλασσα καὶ τὸ ἔργον οὐχὶ ἀδύνατον πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς ἀνθρώπινον νοῦν». Καὶ οὕτως ἐξελέγη ἡγεμὼν τοῦ στόλου ὁ Νέαρχος.

Οὕτω δ' ἀπεφασίσθη ὁ μὲν Νέαρχος νὰ ὁδηγήσῃ τὸν στόλον εἰς Περσίαν μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ μέχρι τοῦ Εὐφράτου, ὁ δ' Ἀλέξανδρος συνεβάδιζε διὰ τῆς Γεδρωσίας μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ.

Καὶ ἐνόσῳ μὲν οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἔτι ἐν Ἰνδίᾳ, εὐκόλως περιεστέλλετο πᾶσα ἀντίστασις τῶν ἐγχωρίων λαῶν, ἀλλ' ἤδη αὐθαδέστεροι οὗτοι κατέστησαν, διεγειρόμενοι ὑπὸ τῶν ὑψηλοφρόνων βραχμάνων, οἵτινες, πρὸ πάντων διερεθίσαντες ἀντάρτην τινά, Σάββαν ἢ Σάβιον καλούμενον, πλείστων κακῶν αἴτιοι πρὸς τοὺς Μακεδόνας ἐγένοντο.

Ὁ στόλος προέβαινεν ἐν τάξει ἀλλ' ὅμως διὰ πολλοὺς λόγους μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ προμηθεύηται τροφὰς καὶ ὕδωρ διὰ τὸν στρατόν, ἐξ ἀνάγκης ὤφειλε νὰ προσορμίζηται, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, εἰς τὴν παραλίαν, οὐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποχωρίζηται ἐπὶ πολὺ ἀπ' αὐτῆς διὰ τὴν τότε ἀτέλειαν τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης.

Ἦσαν δὲ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τοῦ ἔτους 325, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀναλαβὼν τὰ ἐκλεκτότερα τάγματα τοῦ στρατοῦ ἀνέζευξεν ἐκ Παττάλων καὶ μετὰ ἐννέα ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἔφθασεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀραβίου ποταμοῦ, ἔνθα κατῴκουν οἱ Ἀραβῖται καὶ οἱ Ὠρεῖται.

Καὶ οἱ μὲν Ἀραβῖται ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν ἔρημον, ὁ δ' Ἀλέξανδρος, διὰ νυκτὸς διαβὰς μέγα μέρος τῆς ἐρήμου, εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ὠρειτῶν, ἔνθα καὶ νέαν ἔκτισε πόλιν διὰ τοῦ Ἡφαιστίωνος.

Καὶ οἱ μὲν Ὠρεῖται συμμαχίαν ποιήσαντες μετὰ τῶν παρακειμένων Γεδρωσίων, κατέλαβον στενήν τινα πάροδον, μελετῶντες νὰ μὴ ἀφήσωσι τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω.

Ὄπισθεν σειρᾶς κρημνῶν ὑπάρχει ἡ ἔρημος τῆς Γεδρωσίας, ἐπὶ πολλὰς ἐκτεινομένη ἡμέρας Ἐρημία, καὶ πρὸ πάντων ἔλλειψις ὕδατος, ἦσαν τὰ καταπιέζοντα μέρη ταῦτα δεινά, καὶ τὴν μὲν ἡμέραν καυστικώτατος ἥλιος καὶ κόνις ἀμμώδης φλογίζουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταθλίβουσα τὴν ἀναπνοὴν ἀφ' ἑνός, τὴν δὲ νύκτα ψῦχος παγετῶδες καὶ ὀλολυγμοὶ τῶν θηρίων, οὔτε σκέπη, οὔτε χόρτος, οὔτε φαγητά, οὔτε ὁπωσδήποτε ἀσφαλὴς ὁδός.

Ἐκ τῆς ἐρήμου δὲ ταύτης λέγεται, ὅτι ἡ Σεμίραμις, ἡ περίφημος τῆς Ἀσσυρίας βασίλισσα, ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἰνδιῶν, μετὰ ἑκατὸν χιλιάδων στρατοῦ, ἐπέστρεψε μόλις εἴκοσιν ἄνδρας μεθ' ἑαυτῆς φέρουσα, τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ὁ Κῦρος λέγεται ὅτι ἐβάδισεν ὁδόν, καὶ τὴν αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος ἔσχε μοῖραν.

Καὶ διηυθύνθη μὲν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν ὁδὸν ταύτην, θέλων δῆθεν, ὡς εἶπόν τινες τῶν ἱστορικῶν, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, νὰ φανῇ ἀνώτερος τῆς Σεμιράμιδος καὶ τοῦ Κύρου, κυρίως ὅμως προτιθέμενος νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀδεσπότους καὶ ἀνυποτάκτους τὰς ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλας ἐκτάσεις, χρησιμευούσας ὡς καταφύγιον ληστρικῶν συμμοριῶν καὶ ὁρμητήριον ἀνταρτῶν σατραπῶν.

Καὶ κηδόμενος μὲν τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ στόλου, ἅμα ὅτε ἔφθα-

σεν εἰς εὔφορόν τινα χώραν τῆς Γεδρωσίας, φορτώσας ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων ἅπαντα τὸν παρ' αὐτῷ σῖτον, καὶ διὰ τῆς ἰδίας σφραγῖδος σφραγίσας τοὺς σάκκους, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν παραλίαν.

Καὶ οἱ μὲν πεινῶντες στρατιῶται μηδόλως φροντίζοντες περὶ τῆς σφραγῖδος τοῦ βασιλέως, τοὺς δὲ σάκκους αὐτοπροαιρέτως ἀνοίξαντες, διένειμαν τὸν σῖτον μεταξὺ αὐτῶν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος βλέπων τὴν πρὸς τοῦτο ὠθήσασαν αὐτοὺς ἀνάγκην, συνεχώρησεν αὐτοῖς, μέγαν ὅμως κατέβαλε κόπον, ἀγωνισθεὶς νὰ συγκομίσῃ νέον σῖτον πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐν τῷ στόλῳ στρατοῦ.

Ἑξήκοντα ἡμέρας διανύσας ὁ στρατὸς τῶν Μακεδόνων, ἔφθασε τέλος εἰς τὰ Ποῦρα, πρωτεύουσαν τῆς Γεδρωσίας.

Αἱ ταλαιπωρίαι δὲ καὶ αἱ στερήσεις, ἃς καθ' ὁδὸν ὑπέμειναν, ὑπερέβησαν πάσας τὰς προτέρας.

Ὁ φλογερὸς καὶ πνιγηρὸς καύσων μετὰ τῆς ἀφορήτου ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος ἀπέβη ὀλέθριος καὶ θανατηφόρος εἰς μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ, ἰδίως δὲ μέγας ὄλεθρος ἐπῆλθεν εἰς τὰ ὑποζύγια, ἅτινα ἕνεκα τοῦ βάθους καὶ τοῦ καύσωνος τῆς διαπύρου ἄμμου, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς δίψης ἀφ' ἑτέρου, ἐν ἀκαρεῖ κατεστρέφοντο, πρὸς τούτοις δὲ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἵππους καὶ ἡμιόνους; ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς τροφῆς ἠναγκάζοντο νὰ σφάζωσι, καὶ τὸ κρέας αὐτῶν νὰ κατατρώγωσι, τὰς δ' ἁμάξας ἀφειδῶς καταθραύοντες ἀντὶ καυσοξύλων μετεχειρίζοντο.

Πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν, ἰδίᾳ οἱ παρακολουθοῦντες τὸν στρατὸν παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες, ἢ νοσοῦντες ἢ ἐν τῷ ὕπνῳ, στερούμενοι παντελῶς τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ἔμενον νεκροὶ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, πολλοὶ δὲ καὶ ὕδωρ ἀκορέστως πίνοντες ἔνθα εὕρισκον αὐτὸ ἀπέθνησκον.

Ἡ ἀφθονία δὲ πολλάκις, ὡς καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ ὕδατος, ἐπέφερε τὸν ὄλεθρον αὐτοῖς, πολλοὶ δὲ καὶ πλησίον χειμάρρων ἐν ἀγνοίᾳ καθεύδοντες τούτων ἐξογκουμένων, κατὰ τὴν νύκτα, ἕνεκα μεγάλων καὶ ραγδαίων βροχῶν, ἀναρπαζόμενοι ὑπὸ τῶν ρευμάτων παρεσύροντο.

Ἐνῷ δ' οἱ Μακεδόνες τὰ πάνδεινα ὑφίσταντο, ὁ Ἀλέξανδρος ἐνέπεσεν εἰς μεγάλην λύπην καὶ φροντίδα, διότι ἦτο ὄντως ἀλγεινὸν νὰ βλέπῃ τοὺς γενναίους ἐκείνους στρατιώτας, τοὺς ἐκ τοσούτων αἱματηρῶν πολέμων διασωθέντας, νὰ ἀποθνήσκωσι τῆς πείνης, ὁσημέραι ἀποδεκατιζόμενοι.

Τὸ ἀκόλουθον δὲ δεικνύει τὴν ἔμφυτον μεγαλοψυχίαν καὶ καρτερίαν τοῦ βασιλέως.

Ὁ στρατὸς ἐπορεύετο ἐν βαθυτάτῃ ἄμμῳ, ἐπιφλέγοντος τοῦ καύσωνος, πεζὸς δὲ προηγεῖτο τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ὥστε συμμεριζόμενος οὕτω καὶ αὐτὸς τῶν κακοπαθειῶν καὶ τῶν ταλαιπωριῶν καθίστα αὐτὰς μᾶλλον φορητὰς ἐκείνοις.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ καὶ ὁ στρατὸς ἐδίψων βαρέως, καί τινες τῶν στρατιωτῶν, ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι, ἀπομακρυθέντες πρὸς ἀναζήτησιν ὕδατος, καὶ εὑρόντες ἔν τινι βαθείᾳ χαράδρᾳ ὀλίγον τι οὐχὶ καλὸν ὕδωρ, πληρώ-

σαντες ἐξ αὐτοῦ περικεφαλαίαν προσήνεγκαν αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς ἀνεκτίμητον δῶρον.

Ἐκεῖνος δὲ λαβὼν τὸ ὕδωρ καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸ ἔχυσε κατὰ γῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ἐπιθυμῶν αὐτὸς μόνος νὰ καταπαύσῃ τὴν δίψαν, οἱ δ' ἄλλοι διψῶντες μετὰ πόθου νὰ προσβλέπωσιν αὐτὸν πίνοντα. Περιττὸν νὰ σημειώσωμεν πόσον θαυμασμὸν καὶ ποίας εὐχαριστήσεις διήγειρε μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἡ γενναία αὕτη πρᾶξις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους διήρχοντο ἀμμώδεις ἐρήμους οἱ Μακεδόνες, μηδὲν ἄλλο ἀπαντῶντες εἰμὴ φοινίκων συστήματα, συχνότερα δ' εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ καὶ δένδρα σμύρνης μεγαλείτερα τῶν συνήθων, ἀδιακόπως δ' οἱ χάριν ἐμπορίου παρακολουθοῦντες τὸν στρατόν, μετὰ πλήθους καμήλων Φοίνικες, ὡς εἰδήμονες περὶ τὰ τοιαῦτα, συνέλεγον τὸ ἀρωματικὸν δάκρυον τῆς σμύρνης.

Παρὰ τὴν θάλασσαν δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῇ ὕδατα ἤνθει καὶ ἡ εὔοσμος μυρίκη, ἐπὶ δὲ τῆς γῆς εἷρπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερον εἶδος φυτοῦ ἀκανθῶδες, εἰς ὃ περιπλεκόμενοι συνελαμβάνοντο οἱ κατατρομάζοντες λαγωοὶ ἐκ τῆς πορείας τοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὸ ἑξῆς δὲ ὁ στρατὸς ὡδοιπόρει τὴν νύκτα καὶ ἀνεπαύετο τὴν ἡμέραν, συχνάκις δὲ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ ἀλληλοδιαδόχως ἐπέμποντο εἰς τὴν παραλίαν, τοποθετοῦντες παρ' αὐτῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ναυτικὴν στρατιάν, ὀρύσσοντες φρέατα, καὶ ἐξετάζοντες τὴν φύσιν τῶν παραλίων, κατὰ τὸ εὐλίμενον ἢ ἀλίμενον αὐτῶν.

Καί τινες τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ πεμφθέντων ἱππέων ἀνήγγειλαν ὅτι εὗρον, κατὰ τὸν αἰγιαλόν, ἀθλίους ἁλιεῖς ἐντὸς πνιγηρῶν καλυβῶν κατοικοῦντας. Αὕτη δ' ἦτο ἡ ἄγονος καὶ φοβερὰ ἀκτὴ τῶν λεγομένων Ἰχθυοφάγων, ἔνθα μέγιστα δεινὰ ὑπέστησαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος· ἡμιάγριοι καὶ θηριώδεις οὗτοι, καὶ τὸ σῶμα μᾶλλον ἡλιοκαές, τοὺς δ' ὄνυχας ηὐξημένους καὶ τὴν κόμην ἄτακτον καὶ αὐχμηρὰν ἔχοντες, ἐνεδύοντο δέρματα ἀγρίων ζώων, καὶ ἐτρέφοντο τρώγοντες κυρίως τοὺς ἐν τῷ ἡλίῳ ξηραινομένους ἰχθεῖς.

Τέλος δ' ὁ Ἀλέξανδρος διελθὼν τὴν λίαν ἐπίπονον ἔρημον τῆς Γεδρωσίας, ἀφίκετο εἰς Καραμανίαν, ἔνθα διὰ μιᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μακεδόνων ἀνεφάνη ἑτέρα φύσις χλοερὰ καὶ κατάσκιος, αἱ ὑπὸ ἀμπελώνων, φοινίκων καὶ ἄλλων παντοειδῶν δένδρων κεκαλυμμέναι ἀκταὶ τῆς Καραμανίας, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Νέαρχον στόλος προσωρμίσθη εἰς τὴν ὡραίαν παραλίαν τῆς Ἁρμαζείας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ, κατὰ τὸν Περσικὸν κόλπον.

Αὐτοπροσώπως δ' ἐκεῖ ὁ Νέαρχος, παραλαβὼν τὸν ὑποναύαρχον Ἀρχίαν καί τινας ἀξιωματικούς, ἀπῆλθε πρὸς συνέντευξιν τοῦ βασιλέως. Λίαν παθητικὴ δὲ περιγράφεται ἡ συνέντευξις αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Νεάρχου.

Αἰφνιδίως ἰδὼν οὗτος τὸν Νέαρχον καὶ Ἀρχίαν, καὶ νομίζων ὅτι οὗτοι μόνοι ἐσώθησαν, ὁ δὲ λοιπὸς στόλος ἀπωλέσθη, ἵστατο ἐπὶ πολὺν χρόνον δα-

χρύων, τέλος δὲ διακόψας τὴν σιγὴν εἶπε τῷ Νεάρχῳ. «'Αφ'οὗ ὑμεῖς, ὦ Νέαρχε καὶ 'Αρχία, ἐσώθητε, κατὰ τὸ ἥμισυ, νῦν αἰσθάνομαι τὴν θλίψιν τῆς ἀπωλείας τοῦ στόλου· εἴπατέ μοι δὲ τώρα ποῦ καὶ πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός μου;» «Καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ Νέαρχος, καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατὸς διεσώθησαν, ἡμεῖς δ' ἤλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν.»

'Ο βασιλεύς, διὰ τοῦτο, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ χαρᾶς ἐδάκρυσε καὶ πλήρεις ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἦσαν πάντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα· ὤμοσε δὲ καὶ οὗτος πρὸς τὸν Δία τὸν Ἄμμωνα ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο πολυτιμοτέρα αὐτῷ ἢ ἡ κατοχὴ ἁπάσης τῆς 'Ασίας.

'Η εἰς Σοῦσα ἐπάνοδος τοῦ 'Αλεξάνδρου ἦτο ἀναγκαιοτάτη· διότι μεγάλαι ἀταξίαι καὶ ἐπικίνδυνοι στάσεις συνέβησαν ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς μοναρχίας. Τὸ διέπον τοὺς ἀρχαίους Πέρσας πνεῦμα τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ σφετερισμοῦ εἰσεχώρησε καὶ εἰς τοὺς νέους τοῦ 'Αλεξάνδρου διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ τὴν εἰς 'Ινδίαν ἐκστρατείαν αὐτοῦ.

Καὶ ἐν Καραμανίᾳ μὲν ἔτι ὢν ὁ 'Αλέξανδρος ἔλαβεν ἀφορμὰς νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς ἐνόχους τινὰς καταχραστάς. Οὕτως ὁ κατὰ τὸ ἔτος 330 αὐτοπροαιρέτως ὑποταγεὶς σατράπης, 'Ασπάστης, κατηγορηθεὶς νῦν ἐπὶ ἀποπείρᾳ ἀποστασίας, παρεδόθη εἰς χεῖρας δημίου, ὁ δὲ Σιβύρτιος διεδέχθη τὴν σατραπείαν αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ διετάχθησαν νὰ καταβῶσιν ἐκ Μηδίας εἰς Καραμανίαν, οἱ στρατηγοί, Κλέανδρος, 'Ηράκων, Σιτάλκης καὶ 'Αγάθων μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ δ' ἐν ταὐτῷ τῶν ἐπισημοτέρων κατοίκων τῆς χώρας κατέβησαν, κατηγοροῦντες αὐτούς, ὅτι ἐσύλησαν ναούς, ἐξώρυξαν τάφους, καὶ παντοιοτρόπως κατεπίεσαν τοὺς κατοίκους, κατετάραξαν τὴν εἰρήνην τῶν οἰκογενειῶν καὶ κατέστησαν μισητὸν τὸ ὄνομα τῶν 'Ελλήνων· ὁ Κλέαρχος δὲ πρὸ πάντων, ὁ στρατηγὸς τῶν μισθοφόρων 'Ελλήνων, ἐπέσπασεν εἰς ἑαυτόν τὸ γενικὸν μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐγχωρίων· καὶ ὁ μὲν 'Ηράκων δικαιολογηθεὶς ἀπελύθη, προσωρινῶς, ὁ δὲ Σιτάλκης, ὁ 'Αγάθων καὶ ὁ Κλέαρχος ἐνοχοποιηθέντες μεθ' ἑξακοσίων ἄλλων στρατιωτῶν ἀμέσως κατεσφάγησαν, ἐκ δὲ τῶν ποινῶν τούτων οἱ λαοὶ ἐπείσθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦτο ἀληθῶς ὁ προστάτης αὐτῶν, οὐδ' ἤθελε νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ὡς δοριαλώτους.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἐξεδόθη πρὸς πάντας τοὺς σατράπας καὶ στρατηγοὺς νὰ καταβῶσιν εἰς Σοῦσα, ὅπως δώσωσιν εὐθύνας τῶν πράξεων καὶ δικαιολογηθῶσι διὰ τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας τῶν κατοίκων. Καὶ ὁ 'Ορξίνης δ' ἐκ τοῦ μεγάλου γένους τῶν Περσῶν, τῶν 'Αχαιμενιδῶν καταγόμενος, καὶ σατράπης Περσεπόλεως ὤν, παρέστη ἐνώπιον τοῦ 'Αλεξάνδρου, κατηγορούμενος, ὅτι ὁ τάφος τοῦ μεγάλου Κύρου εὑρέθη διωρυγμένος καὶ ἐσκυλευμένος ἐν Πασαργάδαις, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατηγορήθησαν οἱ μάγοι, ὡς παριδόντες τὴν καταστροφὴν ταύτην τοῦ τάφου, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ ῥαθυμίᾳ διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἐγκλήμασιν ἔνοχος εὑρεθεὶς ὁ 'Ορξίνης κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν Ἀριστόβουλον νὰ κοσμήσῃ τὸν τοῦ Κύρου τάφον ἐξ ὑπαρχῆς. Καὶ εἰς Σοῦσα δὲ μεταβάντος ἤδη τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τῶν Περσίδων πυλῶν, ἀνενεώθησαν καὶ αὖθις αἱ σκηναὶ τῆς Καραμανίας καὶ Περσεπόλεως. Καὶ παρέστη μὲν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ὀξάθρης, ὁ σατράπης τῆς Παραιτακηνῆς, καὶ υἱὸς τοῦ σατράπου τῶν Σούσων Ἀβουλίτου, ἀλλ' ἔνοχος καταχρήσεων εὑρεθεὶς ἐθανατώθη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ ἤλπιζε μὲν ὁ πατὴρ αὐτοῦ νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς προσφορᾶς τρισχιλίων ταλάντων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διατάξας νὰ ῥίψωσι τὰ τάλαντα ἐνώπιον τῶν ἵππων, καὶ ἐρωτήσας ἂν ταῦτα κατέπαυσαν τὴν πεῖναν τῶν ζώων, παρήγγειλεν ἀμέσως νὰ θανατωθῇ· καὶ ἐπ' ἄλλοις δὲ ἐγκλήμασι κατηγορεῖτο καὶ οὗτος, πρὸ πάντων δὲ διότι ἀνεπαρκῶς καὶ πλημμελῶς ἐξεπλήρου τὴν προμήθειαν τῶν ζωοτροφιῶν τοῖς στρατιώταις· τὴν αὐτὴν δ' ἔσχε καὶ ὁ Ἀβουλίτης τύχην μετὰ τοῦ υἱοῦ.

Γενικὸς τρόμος κατέλαβε τοὺς ὁπωσδήποτε κατά τι ἐνόχους ἑαυτοὺς αἰσθανομένους ἐπὶ ταῖς αὐστηραῖς ταύταις ἀνακρίσεσι· καὶ τὰ μέγιστα πάντες ἐδειλίων ἤδη περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν. Τοιοῦτος δ' ἦτο νῦν ὁ Ἅρπαλος, υἱὸς τοῦ Μαχαίτα καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἤδη ἀποθανόντος Φιλίππου, σατράπου τῆς Ἰνδικῆς. Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας, διὰ σπουδαίων ὑπηρεσιῶν εὐνούστατος παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὤν, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ θησαυροφύλαξ, ἀλλ' ὅμως κατέστη ἔνοχος μεγάλων καταχρήσεων καὶ παρανομιῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μεγίστην φέρων μεθ' ἑαυτοῦ περιουσίαν κατέφυγεν εἰς τὰ Μέγαρα, ἀλλ' ἐπιεικῶς ὁ Ἀλέξανδρος συνεχώρησεν αὐτόν, παρέχων αὐτῷ ἀμνηστείαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ πάλιν ὅμως, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰνδίαν, ἀμέριμνος ὁ Ἅρπαλος ἤρχισε νὰ δαπανᾷ τὸν δημόσιον θησαυρὸν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς κλίνης καὶ τῆς τραπέζης, καὶ κοινὸν σκάνδαλον τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ πᾶσι κατέστη.

Ἐλθὼν δ' ἤδη εἰς Ἀθήνας, καὶ χρήμασι διαφθείρας τινάς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων δημαγωγῶν, διέμεινε μὲν ἐκεῖ ἀνεπηρέαστος ἐπί τινα χρόνον, ἀλλὰ τέλος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρῶτον μὲν εἰς τὸ Ταίναρον, εἶτα δ' εἰς τὴν Κρήτην, ἔνθα καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου Θίμβρωνος.

Νῦν δὲ πρόκειται νὰ διαδραματισθῇ μοναδικὴ ὄντως πανήγυρις. Διότι ὁ Ἀλέξανδρος νομίζων ὅτι τέλος πάντων ἤγγικεν ὁ καιρὸς νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι πρὸ δέκα ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῶν πολέμων καὶ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ διατάξεων, προσδιώρισε τὸν διαθρυληθέντα μέγαν γάμον ἐν Σούσοις, καθ' ὅν, κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκ τοῦ στρατοῦ συνεζεύχθησαν τὰς ἐπισημοτέρας θυγατέρας τῆς Ἀσίας.

Οἱ γάμοι δ' οὗτοι ἐτελέσθησαν κατὰ τὰ Περσικὰ ἔθιμα, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναφανεῖσα λαμπρότης καὶ πολυτέλεια ἦσαν πάσης περιγραφῆς ἀνώτεραι. Ἐπὶ πεντήκοντα κιόνων περιχρύσων καὶ περιαργύρων ἐπεστηρίζετο ἡ μεγάλη αἴθουσα, ἔνθα ἔμελλον νὰ τελεσθῶσιν οἱ γάμοι, οὐρανὸν ἔχουσα διάχρυσον καὶ κεκοσμημένον μετὰ πολυτελῶν καὶ χρυσοϋφάντων παραπετασμάτων.



Η ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΑΝΟΔΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς τεσσάρων σταδίων περίβολον ἐχούσης αἰθούσης ἦτο ἐστρωμένη μεγαλοπρεπὴς τράπεζα, περὶ τοὺς ἑκατὸν ἔχουσα ἀργυρόποδας ἀνακλιντῆρας λαμπρῶς κεκοσμημένους διὰ τοὺς μελλονύμφους, καὶ ἐν περιωπῇ ἦτο ὁ χρυσόπους ἀνακλιντὴρ τοῦ βασιλέως.

Διάφοροι ἄλλαι τράπεζαι ἦσαν ἐστημέναι δι' ἄλλα ἐπισημότερα μέλη τοῦ στρατοῦ, εἰς ἐννέα χιλιάδας συμποσούμενα, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνοντο διάφοροι ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες, οἱ πρέσβεις διαφόρων βασιλέων καὶ σημαντικῶν πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεπιδημοῦντες.

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς τελετῆς ὁ βασιλεὺς ἤρξατο ποιῶν σπονδὰς εἰς τοὺς θεούς, εἰς ὃ παρηκολούθησαν αὐτὸν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ξένων, ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης σπένδων, ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς δῶρον γαμήλιον προσέφερε πρὸς ἕκαστον· εἶτα δ' εἰσελθοῦσαι καὶ αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι, ἔλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν Στάτειρα θυγάτηρ τοῦ ἀποβιώσαντος μεγάλου βασιλέως Δαρείου ἐκάθησε παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἡ δὲ νεωτέρα ἀδελφὴ αὐτῆς Δρυπῆτις παρὰ τῷ Ἡφαιστίωνι.

Ἀμαστριὰς δ' ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὀξάθρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐδόθη τῷ Κρατερῷ, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Ἀτραπάτου σατράπου τῆς Μηδίας τῷ Περδίκᾳ. Πτολεμαῖος δ' ὁ σωματοφύλαξ καὶ Εὐμένης, ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως, συνεζεύχθησαν τὰς θυγατέρας τοῦ Ἀρταβάζου, Ἀρτακαμᾶν καὶ Ἄρτωνιν, τὸν Νέαρχον δὲ συνεζεύχθη ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντορος καὶ τῆς Βαρσίνης, τὸν Σέλευκον ἡ θυγάτηρ Σπιταμένους τοῦ Βακτρίου, καὶ οὕτω καθεξῆς αἱ ἐπισημότεραι παρθένοι τῆς Ἀσίας, αἱ πλεῖσται ἐξελληνίζουσαι τὰ Περσικὰ αὐτῶν ὀνόματα, πλεῖσται δὲ ἐδόθησαν τοῖς λοιποῖς ἑταίροις καὶ φίλοις τοῦ βασιλέως περὶ τὰς ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμόν. Καὶ οἱ μὲν νυμφίοι τείναντες τὰς δεξιὰς πρὸς τὰς νύμφας, ἠσπάσθησαν αὐτάς.

Πάντες δὲ μέχρι βαθείας νυκτὸς διέμειναν ἐν ταῖς τραπέζαις συνευθυμοῦντες, καὶ εἶτα ἀπεσύρθησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τοὺς ἰδίους νυμφικοὺς θαλάμους.

Νῦν δὲ καὶ ἑτέρα ἀπροσδοκήτως διαδραματίζεται κατανυκτικωτάτη καὶ σπουδαία, κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, σκηνή. Προείπομεν ὅτι ὁ Ὀνησίκριτος ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡδήγησεν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ τὸν γυμνοσοφιστὴν Κάλανον. Καὶ παρηκολούθει μὲν ὁ γέρων οὗτος σοφὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, μέγας θαυμαστὴς διατελῶν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλομαθείας αὐτοῦ, ἐτιμᾶτο δ'οὐχ ἧττον καὶ οὗτος μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τὰς ἀρετὰς ὑπό τε τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν.

Καὶ οὐδέποτε μὲν ὁ ἑβδομηκοντούτης γέρων, ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ἠσθένησε, νῦν δ' αἰσθανόμενος ἑαυτὸν κακῶς ἔχοντα, παραστὰς εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι δὲν εὐαρεστεῖται νὰ διάγῃ εἰς τὸ ἑξῆς ὀδυνηρὸν βίον, καὶ ὅτι προετίμα μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ πρὶν οἱ σωματικοὶ αὐτοῦ πόνοι ἀναγκάσωσιν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ καὶ συνήθη δίαιταν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀγαπῶν τὸν ἄνδρα διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὸν μειλίχιον

τρόπον παντοιοτρόπως ἠγωνίσθη νὰ κωλύσῃ αὐτὸν νὰ μὴ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν, ἀλλ' ὁ σοφὸς τῆς Ἰνδίας, μετὰ σταθερότητος ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οὐδὲν θεωρεῖται αἰσχρότερον ἢ ἡ ταραχὴ τοῦ πνεύματος ἕνεκα τῶν πόνων τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀπήτουν νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πυρὰν καὶ νῦν ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, καίπερ μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὤν.

Ἑκὼν ἄκων ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε Πτολεμαῖον τὸν σωματοφύλακα νὰ ἑτοιμάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὰ τῆς κηδείας· καὶ αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ταύτῃ τελετῇ, κατὰ δὲ τὴν ὡρισμένην ἐπὶ τούτῳ ἡμέραν ἅπας ὁ πεζὸς καὶ ὁ ἱππικὸς στρατὸς ἐν μεγάλῃ στολῇ παρετάχθησαν· προσῆλθον δὲ καὶ οἱ παρὰ τῷ Μακεδονικῷ στρατῷ ἐλέφαντες, ὡς εἰς πόλεμον παρατεταγμένοι, πλῆθος δὲ παρείποντο ἀνθρώπων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ φερόντων ἐκπώματα, παντοειδῆ θυμιάματα καὶ βασιλικὰ ἐνδύματα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ρίψωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς· τελευταῖος δὲ ὡδηγήθη καὶ αὐτὸς ὁ Κάλανος, ἐπὶ κλίνης, μὴ δυνάμενος ὑπὸ ἀδυναμίας νὰ ἐπιβῇ εἰς ἵππον, ἐστεφανωμένος κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν Ἰνδῶν, καὶ ᾄδων ἰνδιστὶ ὕμνους πρὸς τοὺς θεούς. Ἡ δὲ πυρὰ συνέκειτο ἐκ πολυτίμων ξύλων σμύρνης, κέδρων καὶ κυπαρίσσων.

Ὁ Κάλανος καταβὰς ἐκ τῆς κλίνης, ἔλαβε τὴν δεξιὰν τῶν περὶ αὐτόν, ὡς σημεῖον τελευταίου ἀσπασμοῦ αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσας ἅπαντας νὰ εὐθυμήσωσι καὶ νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πέμψας τὰς προσρήσεις καὶ λέγων, ἐν εἴδει προμαντεύσεως, ὅτι μετὰ βραχὺν χρόνον ὄψεται αὐτὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἀνέβη ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἥλιον, ἔκλινε τὸ γόνυ καὶ προσηύξατο.

Αἱ σάλπιγγες κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου παρέσχον τὸ σημεῖον τῆς ἐπιβολῆς τῆς πυρᾶς, καὶ αἱ φλόγες συνεκάλυψαν τὸ σῶμα τοῦ εὐσεβοῦς γέροντος Ἰνδοῦ.

Ἐν τῷ ἅμα δὲ τεχνικοὶ καὶ γυμνικοὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες, ἐν οἷς καὶ ἀκρατοποσίας προσετέθη ἀγών, κατὰ τὰ ἰνδικὰ ἔθιμα.

Ὁ ἐν αὐτῷ δὲ πλειότερον πιὼν τῶν ἄλλων Πρόμαχος μέχρι τεσσάρων χοῶν καὶ λαβὼν τὸ ἀριστεῖον, στέφανον ταλάντου, ἡμέρας τέσσαρας ἐπέζησεν, ὡς ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης διατελῶν, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῶν συμμετασχόντων τοῦ ἀγῶνος τεσσαράκοντα καὶ εἷς ἐτελεύτησαν αὐθωρεὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους.

Κατὰ τὴν ἐν Σούσοις δὲ διαμονὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου προσῆλθον αὐτῷ οἱ σατράπαι ἐκ τῶν νεωστὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεισῶν πόλεων καὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν φέροντες τριάκοντα χιλιάδας Περσῶν, οὓς πρό τινων ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐρωστοτάτων καὶ ὡραιοτάτων καὶ νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων καὶ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν.

Ἐνεφανίσθησαν δ' οὗτοι ἐν στολῇ καὶ ὅπλοις Μακεδονικοῖς, οἵτινες καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν «Ἐπίγονοι»· ἦσαν δὲ ἅπαντες τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡλικίας, Μακεδονικὰς φέροντας πανοπλίας.

Ἐλύπησε δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἡ ἄφιξις τῶν νεαρῶν τούτων στρατιωτῶν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες ὑπελάμβανον ὅτι ὁ βασιλεὺς μηχανᾶται πάντα ταῦτα, θέλων νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῶν Μακεδόνων.

Κατὰ Ἰούλιον ἐν διηνεκεῖ κινήσει διατελῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἐκ Σούσων εἰς Ὦπιν, σπουδαίαν ἐμπορικὴν πόλιν, παρὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμόν, ἔνθα ἐστρατοπέδευσαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος, ἀλλ' οὐδόλως ἡ δυσαρέσκεια τοῦ στρατοῦ ἠλαττώθη, ὡς ἐκ τούτου δ' ὁ Ἀλέξανδρος συλλέξας τοὺς Μακεδόνας εἰς συνέλευσιν, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀπολύσῃ καὶ νὰ πέμψῃ εἰς τὴν πατρίδα πάντας τοὺς ἕνεκα τῆς ἡλικίας καὶ τῶν κακουχιῶν, ἃς ὑπέστησαν, ἀχρήστους πρὸς τὸ πολεμεῖν καταστάντας· καὶ ταῦτα ἔπραττεν ὁ Ἀλέξανδρος, νομίζων ὅτι ἤθελεν εὐαρεστήσει τὰ μέγιστα τῷ στρατῷ, καθόσον μάλιστα καὶ ἀμοιβὰς ὑπέσχετο τοῖς παρ' αὐτῷ μένουσιν· ἀπ' ἐναντίας ὅμως οἱ πρότερον ἤδη δυσηρεστημένοι ἤρξαντο κραυγάζοντες μετὰ σφοδρότητος, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀπολυθῶσιν ἅπαντες, ἐκεῖνος δὲ ἂς μείνῃ ἐκστρατεύων μετὰ τοῦ πατρὸς Διὸς τοῦ Ἄμμωνος καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν βαρβάρους.

Ἐκ τῶν θερμῶν τούτων λόγων ὀργισθεὶς τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ διέταξε νὰ συλλάβωσι τοὺς αὐθάδεις ἀρχηγοὺς τῆς ταραχῆς, ἦσαν δὲ δεκατρεῖς τὸν ἀριθμόν, οὓς καὶ διέταξεν ἐν τῷ ἅμα νὰ πνίξωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγρητα.

Καὶ πάντες μὲν οἱ λοιποὶ στρατιῶται καταπλαγέντες ἐσιώπων, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀναβὰς καὶ αὖθις εἰς τὸ βῆμα, ἔλεξεν αὐτοῖς τάδε, ἐξ ὧν κάλλιστα παραλληλίζεται ἡ προτέρα κατάστασις τῶν Μακεδόνων πρὸς τὴν παροῦσαν.

«Σᾶς ἀποτείνω σήμερον τὸν λόγον, ὦ Μακεδόνες, οὐχὶ ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ σᾶς κωλύσω νὰ μὴ ζητῆτε νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὴν πατρίδα σας· τὸ κατ' ἐμὲ ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὑπάγητε, ὅπου καὶ ἂν προαιρεῖται ἕκαστος, ἀλλὰ σκοπὸν προτιθέμενος νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω μόνον ποῖοι ἦσθε πρὶν καὶ ποῖοι εἶσθε τώρα, καὶ θέλετε νὰ ἀναχωρήσητε.

«Ἄρχομαι δὲ τὸ πρῶτον ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρός μου. Ὁ Φίλιππος σᾶς παρέλαβε περιπλανωμένους καὶ δυστυχεῖς, καὶ οἱ περισσότεροι ἐβόσκετε ὀλίγα πρόβατα κατὰ τὰ ὄρη, φέροντες διφθέρας, καὶ πολεμοῦντες κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἰλλυρούς, τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς γείτονας Θρᾷκας· ἀντὶ τῶν διφθερῶν ἐκεῖνος σᾶς ἔδωκε τώρα καὶ φορεῖτε χλαμύδας, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέων σᾶς κατεβίβασεν εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ σᾶς ἀποκατέστησεν ἱκανοὺς νὰ μάχησθε πρὸς τοὺς πλησιοχώρους βαρβάρους, ὥστε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἔχητε πλέον τὸ θάρρος ἐπὶ τὴν θέσιν καὶ τὸ ὀχυρὸν τοῦ τόπου, ἀλλὰ νὰ στηρίζητε μᾶλλον τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπὶ τὴν ἰδίαν σας ἀρετήν, συνάμα δὲ σᾶς κατῴκησεν ἐντὸς πόλεων καὶ σᾶς ἐκόσμισε διὰ νόμων καὶ ἠθῶν χρηστῶν, καὶ πρότερον δούλους καὶ ὑπηκόους ὄντας ἀποκατέστησεν ἡγεμόνας τῶν βαρβάρων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι σᾶς ἔβλαπτον πρίν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶν ὅσα σᾶς εὐηργέτησεν ὁ πατήρ μου, ἅτινα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μὲν σκεπτόμενοι θέλετε εὕρῃ μεγάλα πράγματα, παραβαλλόμενα ὅμως πρὸς τὰ ἡμέτερα εὑρίσκονται πολὺ μικρά. Ἐγὼ δὲ παραλαβὼν παρὰ

τρόπον παντοιοτρόπως ἠγωνίσθη νὰ κωλύσῃ αὐτὸν νὰ μὴ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν, ἀλλ' ὁ σοφὸς τῆς Ἰνδίας, μετὰ σταθερότητος ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οὐδὲν θεωρεῖται αἰσχρότερον ἢ ἡ ταραχὴ τοῦ πνεύματος ἕνεκα τῶν πόνων τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀπήτουν νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πυρὰν καὶ νῦν ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, καίπερ μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὤν.

Ἑκὼν ἄκων ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε Πτολεμαῖον τὸν σωματοφύλακα νὰ ἑτοιμάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὰ τῆς κηδείας· καὶ αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ταύτῃ τελετῇ, κατὰ δὲ τὴν ὡρισμένην ἐπὶ τούτῳ ἡμέραν ἅπας ὁ πεζὸς καὶ ὁ ἱππικὸς στρατὸς ἐν μεγάλῃ στολῇ παρετάχθησαν· προσῆλθον δὲ καὶ οἱ παρὰ τῷ Μακεδονικῷ στρατῷ ἐλέφαντες, ὡς εἰς πόλεμον παρατεταγμένοι, πλῆθος δὲ παρείποντο ἀνθρώπων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ φερόντων ἐκπώματα, παντοειδῆ θυμιάματα καὶ βασιλικὰ ἐνδύματα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ρίψωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς· τελευταῖος δὲ ὡδηγήθη καὶ αὐτὸς ὁ Κάλανος, ἐπὶ κλίνης, μὴ δυνάμενος ὑπὸ ἀδυναμίας νὰ ἐπιβῇ εἰς ἵππον, ἐστεφανωμένος κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν Ἰνδῶν, καὶ ᾄδων ἰνδιστὶ ὕμνους πρὸς τοὺς θεούς. Ἡ δὲ πυρὰ συνέκειτο ἐκ πολυτίμων ξύλων σμύρνης, κέδρων καὶ κυπαρίσσων.

Ὁ Κάλανος καταβὰς ἐκ τῆς κλίνης, ἔλαβε τὴν δεξιὰν τῶν περὶ αὐτόν, ὡς σημεῖον τελευταίου ἀσπασμοῦ αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσας ἅπαντας νὰ εὐθυμήσωσι καὶ νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πέμψας τὰς προσρήσεις καὶ λέγων, ἐν εἴδει προμαντεύσεως, ὅτι μετὰ βραχὺν χρόνον ὄψεται αὐτὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἀνέβη ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἥλιον, ἔκλινε τὸ γόνυ καὶ προσηύξατο.

Αἱ σάλπιγγες κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου παρέσχον τὸ σημεῖον τῆς ἐπιβολῆς τῆς πυρᾶς, καὶ αἱ φλόγες συνεκάλυψαν τὸ σῶμα τοῦ εὐσεβοῦς γέροντος Ἰνδοῦ.

Ἐν τῷ ἅμα δὲ τεχνικοὶ καὶ γυμνικοὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες, ἐν οἷς καὶ ἀκρατοποσίας προσετέθη ἀγών, κατὰ τὰ ἰνδικὰ ἔθιμα.

Ὁ ἐν αὐτῷ δὲ πλειότερον πιὼν τῶν ἄλλων Πρόμαχος μέχρι τεσσάρων χοῶν καὶ λαβὼν τὸ ἀριστεῖον, στέφανον ταλάντου, ἡμέρας τέσσαρας ἐπέζησεν, ὡς ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης διατελῶν, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῶν συμμετασχόντων τοῦ ἀγῶνος τεσσαράκοντα καὶ εἷς ἐτελεύτησαν αὐθωρεὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους.

Κατὰ τὴν ἐν Σούσοις δὲ διαμονὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου προσῆλθον αὐτῷ οἱ σατράπαι ἐκ τῶν νεωστὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεισῶν πόλεων καὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν φέροντες τριάκοντα χιλιάδας Περσῶν, οὓς πρό τινων ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐρωστοτάτων καὶ ὡραιοτάτων καὶ νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον χρήσεως τῶν ὅπλων καὶ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν.

Ἐνεφανίσθησαν δ' οὗτοι ἐν στολῇ καὶ ὅπλοις Μακεδονικοῖς, οἳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν «Ἐπίγονοι»· ἦσαν δὲ ἅπαντες σχεδὸν ἡλικίας, Μακεδονικὰς φέροντας πανοπλίας.

λως
χει-
σαῖον
μένων.
ημερῶν,

σαντες ἐξ αὐτοῦ περικεφαλαίαν προσήνεγκαν αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα ὡς ἀνεκτίμητον δῶρον.

Ἐκεῖνος δὲ λαβὼν τὸ ὕδωρ καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸ ἔχυσε κατὰ γῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ἐπιθυμῶν αὐτὸς μόνος νὰ καταπαύσῃ τὴν δίψαν, οἱ δ' ἄλλοι διψῶντες μετὰ πόθου νὰ προσβλέπωσιν αὐτὸν πίνοντα. Περιττὸν νὰ σημειώσωμεν πόσον θαυμασμὸν καὶ ποίας εὐχαριστήσεις διήγειρε μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἡ γενναία αὕτη πρᾶξις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους διήρχοντο ἀμμώδεις ἐρήμους οἱ Μακεδόνες, μηδὲν ἄλλο ἀπαντῶντες εἰμὴ φοινίκων συστήματα, συχνότερα δ' εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ καὶ δένδρα σμύρνης μεγαλείτερα τῶν συνήθων, ἀδιακόπως δ' οἱ χάριν ἐμπορίου παρακολουθοῦντες τὸν στρατόν, μετὰ πλήθους καμήλων Φοίνικες, ὡς εἰδήμονες περὶ τὰ τοιαῦτα, συνέλεγον τὸ ἀρωματικὸν δάκρυον τῆς σμύρνης.

Παρὰ τὴν θάλασσαν δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῇ ὕδατα ἤνθει καὶ ἡ εὔοσμος μυρίκη, ἐπὶ δὲ τῆς γῆς εἷρπεν ἡ νάρδος καὶ ἕτερον εἶδος φυτοῦ ἀκανθῶδες, εἰς ὃ περιπλεκόμενοι συνελαμβάνοντο οἱ κατατρομάζοντες λαγωοὶ ἐκ τῆς πορείας τοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὸ ἑξῆς δὲ ὁ στρατὸς ὡδοιπόρει τὴν νύκτα καὶ ἀνεπαύετο τὴν ἡμέραν, συχνάκις δὲ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ ἀλληλοδιαδόχως ἐπέμποντο εἰς τὴν παραλίαν, τοποθετοῦντες παρ' αὐτῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ναυτικὴν στρατιάν, ὀρύσσοντες φρέατα, καὶ ἐξετάζοντες τὴν φύσιν τῶν παραλίων, κατὰ τὸ εὐλίμενον ἢ ἀλίμενον αὐτῶν.

Καί τινες τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ πεμφθέντων ἱππέων ἀνήγγειλαν ὅτι εὗρον, κατὰ τὸν αἰγιαλόν, ἀθλίους ἁλιεῖς ἐντὸς πνιγηρῶν καλυβῶν κατοικοῦντας. Αὕτη δ' ἦτο ἡ ἄγονος καὶ φοβερὰ ἀκτὴ τῶν λεγομένων Ἰχθυοφάγων, ἔνθα μέγιστα δεινὰ ὑπέστησαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος· ἡμιάγριοι καὶ θηριώδεις οὗτοι, καὶ τὸ σῶμα μᾶλλον ἡλιοκαές, τοὺς δ' ὄνυχας ηὐξημένους καὶ τὴν κόμην ἄτακτον καὶ αὐχμηρὰν ἔχοντες, ἐνεδύοντο δέρματα ἀγρίων ζώων, καὶ ἐτρέφοντο τρώγοντες κυρίως τοὺς ἐν τῷ ἡλίῳ ξηραινομένους ἰχθεῖς.

Τέλος δ' ὁ Ἀλέξανδρος διελθὼν τὴν λίαν ἐπίπονον ἔρημον τῆς Γεδρωσίας, ἀφίκετο εἰς Καραμανίαν, ἔνθα διὰ μιᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Μακεδόνων ἀνεφάνη ἑτέρα φύσις χλοερὰ καὶ κατάσκιος, αἱ ὑπὸ ἀμπελώνων, φοινίκων καὶ ἄλλων παντοειδῶν δένδρων κεκαλυμμέναι ἀκταὶ τῆς Καραμανίας, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Νέαρχον στόλος προσωρμίσθη εἰς τὴν ὡραίαν παραλίαν τῆς Ἁρμαζείας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀνάμιδος ποταμοῦ, κατὰ τὸν Περσικὸν κόλπον.

Αὐτοπροσώπως δ' ἐκεῖ ὁ Νέαρχος, παραλαβὼν τὸν ὑποναύαρχον Ἀρχίαν καί τινας ἀξιωματικούς, ἀπῆλθε πρὸς συνέντευξιν τοῦ βασιλέως. Λίαν παθητικὴ δὲ περιγράφεται ἡ συνέντευξις αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τοῦ Νεάρχου.

Αἰφνιδίως ἰδὼν οὗτος τὸν Νέαρχον καὶ Ἀρχίαν, καὶ νομίζων ὅτι οὗτοι μόνοι ἐσώθησαν, ὁ δὲ λοιπὸς στόλος ἀπωλέσθη, ἵστατο ἐπὶ πολὺν χρόνον δα-

κρύων, τέλος δὲ διακόψας τὴν σιγὴν εἶπε τῷ Νεάρχῳ. «Ἀφ' οὗ ὑμεῖς, ὦ Νέαρχε καὶ Ἀρχία, ἐσώθητε, κατὰ τὸ ἥμισυ, νῦν αἰσθάνομαι τὴν θλίψιν τῆς ἀπωλείας τοῦ στόλου· εἴπατέ μοι δὲ τώρα ποῦ καὶ πῶς κατεστράφη ὁ στόλος καὶ ὁ στρατός μου;» «Καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ Νέαρχος, καὶ ὁ στόλος καὶ ὁ στρατὸς διεσώθησαν, ἡμεῖς δ' ἤλθομεν ἄγγελοι τῆς σωτηρίας αὐτῶν.»

Ὁ βασιλεύς, διὰ τοῦτο, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ χαρᾶς ἐδάκρυσε καὶ πλήρεις ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἦσαν πάντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα· ὤμοσε δὲ καὶ οὗτος πρὸς τὸν Δία τὸν Ἄμμωνα ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτο πολυτιμοτέρα αὐτῷ ἢ ἡ κατοχὴ ἁπάσης τῆς Ἀσίας.

Ἡ εἰς Σοῦσα ἐπάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ἀναγκαιοτάτη· διότι μεγάλαι ἀταξίαι καὶ ἐπικίνδυνοι στάσεις συνέβησαν ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς μοναρχίας. Τὸ διέπον τοὺς ἀρχαίους Πέρσας πνεῦμα τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ σφετερισμοῦ εἰσεχώρησε καὶ εἰς τοὺς νέους τοῦ Ἀλεξάνδρου διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν, κατὰ τὴν εἰς Ἰνδίαν ἐκστρατείαν αὐτοῦ.

Καὶ ἐν Καραμανίᾳ μὲν ἔτι ὢν ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ἀφορμὰς νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς ἐνόχους τινὰς καταχραστάς. Οὕτως ὁ κατὰ τὸ ἔτος 330 αὐτοπροαιρέτως ὑποταγεὶς σατράπης, Ἀσπάστης, κατηγορηθεὶς νῦν ἐπὶ ἀποπείρᾳ ἀποστασίας, παρεδόθη εἰς χεῖρας δημίου, ὁ δὲ Σιβύρτιος διεδέχθη τὴν σατραπείαν αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ διετάχθησαν νὰ καταβῶσιν ἐκ Μηδίας εἰς Καραμανίαν, οἱ στρατηγοί, Κλέανδρος, Ἡράκων, Σιτάλκης καὶ Ἀγάθων μετὰ μεγάλου μέρους τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ δ' ἐν ταὐτῷ τῶν ἐπισημοτέρων κατοίκων τῆς χώρας κατέβησαν, κατηγοροῦντες αὐτούς, ὅτι ἐσύλησαν ναούς, ἐξώρυξαν τάφους, καὶ παντοιοτρόπως κατεπίεσαν τοὺς κατοίκους, κατετάραξαν τὴν εἰρήνην τῶν οἰκογενειῶν καὶ κατέστησαν μισητὸν τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων· ὁ Κλέαρχος δὲ πρὸ πάντων, ὁ στρατηγὸς τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων, ἐπέσπασεν εἰς ἑαυτόν τὸ γενικὸν μῖσος καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐγχωρίων· καὶ ὁ μὲν Ἡράκων δικαιολογηθεὶς ἀπελύθη, προσωρινῶς, ὁ δὲ Σιτάλκης, ὁ Ἀγάθων καὶ ὁ Κλέαρχος ἐνοχοποιηθέντες μεθ' ἑξακοσίων ἄλλων στρατιωτῶν ἀμέσως κατεσφάγησαν, ἐκ δὲ τῶν ποινῶν τούτων οἱ λαοὶ ἐπείσθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦτο ἀληθῶς ὁ προστάτης αὐτῶν, οὐδ' ἤθελε νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς ὡς δορυαλώτους.

Συγχρόνως δὲ καὶ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἐξεδόθη πρὸς πάντας τοὺς σατράπας καὶ στρατηγοὺς νὰ καταβῶσιν εἰς Σοῦσα, ὅπως δώσωσιν εὐθύνας τῶν πράξεων καὶ δικαιολογηθῶσι διὰ τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας τῶν κατοίκων. Καὶ ὁ Ὀρξίνης δ' ἐκ τοῦ μεγάλου γένους τῶν Περσῶν, τῶν Ἀχαιμενιδῶν καταγόμενος, καὶ σατράπης Περσεπόλεως ὤν, παρέστη ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατηγορούμενος, ὅτι ὁ τάφος τοῦ μεγάλου Κύρου εὑρέθη διωρυγμένος καὶ ἐσκυλευμένος ἐν Πασαργάδαις, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατηγορήθησαν οἱ μάγοι, ὡς παριδόντες τὴν καταστροφὴν ταύτην τοῦ τάφου, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ ῥαθυμίᾳ διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἐγκλήμασιν ἔνοχος εὑρεθεὶς ὁ Ὀρξίνης κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος διέταξε τὸν Ἀριστόβουλον νὰ κοσμήσῃ τὸν τοῦ Κύρου τάφον ἐξ ὑπαρχῆς. Καὶ εἰς Σοῦσα δὲ μεταβάντος ἤδη τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τῶν Περσίδων πυλῶν, ἀνενεώθησαν καὶ αὖθις αἱ σχηναὶ τῆς Καραμανίας καὶ Περσεπόλεως. Καὶ παρέστη μὲν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ὀξάθρης, ὁ σατράπης τῆς Παραιτακηνῆς, καὶ υἱὸς τοῦ σατράπου τῶν Σούσων Ἀβουλίτου, ἀλλ' ἔνοχος καταχρήσεων εὑρεθεὶς ἐθανατώθη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ ἤλπιζε μὲν ὁ πατὴρ αὐτοῦ νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς προσφορᾶς τρισχιλίων ταλάντων, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος διατάξας νὰ ρίψωσι τὰ τάλαντα ἐνώπιον τῶν ἵππων, καὶ ἐρωτήσας ἂν ταῦτα κατέπαυσαν τὴν πεῖναν τῶν ζώων, παρήγγειλεν ἀμέσως νὰ θανατωθῇ· καὶ ἐπ' ἄλλοις δὲ ἐγκλήμασι κατηγορεῖτο καὶ οὗτος, πρὸ πάντων δὲ διότι ἀνεπαρκῶς καὶ πλημμελῶς ἐξεπλήρου τὴν προμήθειαν τῶν ζωοτροφιῶν τοῖς στρατιώταις· τὴν αὐτὴν δ' ἔσχε καὶ ὁ Ἀβουλίτης τύχην μετὰ τοῦ υἱοῦ.

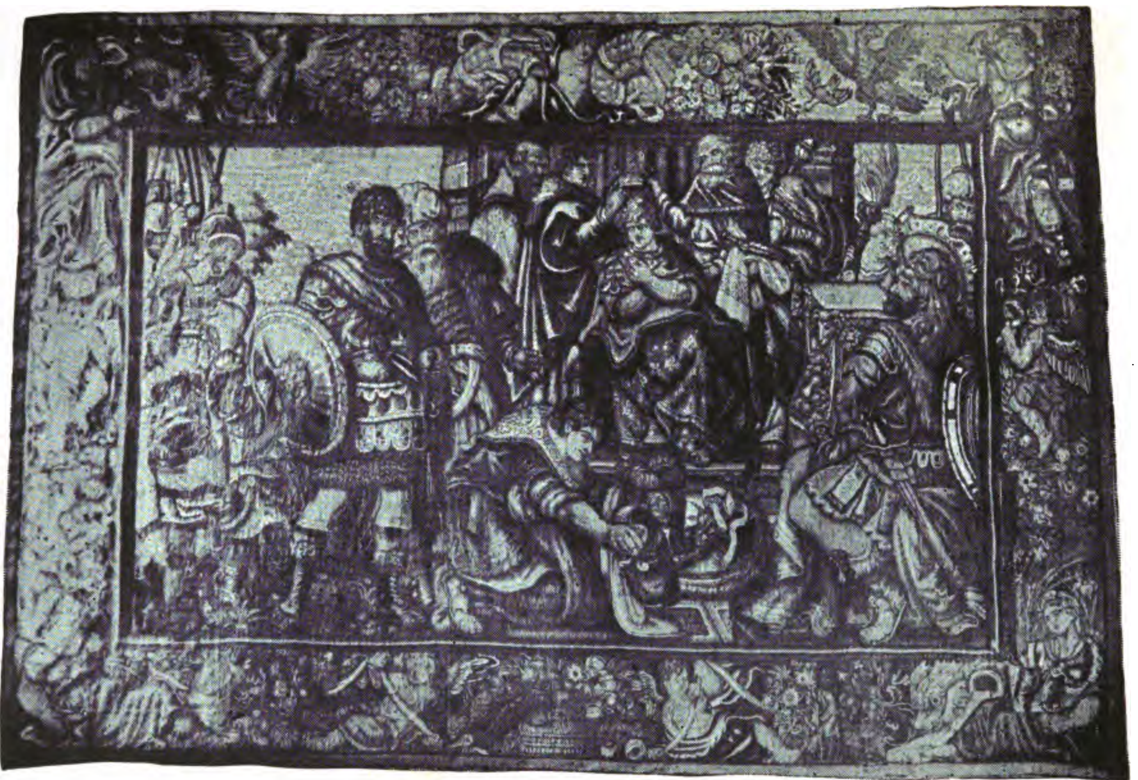
Γενικὸς τρόμος κατέλαβε τοὺς ὁπωσδήποτε κατά τι ἐνόχους ἑαυτοὺς αἰσθανομένους ἐπὶ ταῖς αὐστηραῖς ταύταις ἀνακρίσεσι· καὶ τὰ μέγιστα πάντες ἐδειλίων ἤδη περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν. Τοιοῦτος δ' ἦτο νῦν ὁ Ἅρπαλος, υἱὸς τοῦ Μαχαίτα καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἤδη ἀποθανόντος Φιλίππου, σατράπου τῆς Ἰνδικῆς. Ἐκ πρώτης δ' ἀφετηρίας, διὰ σπουδαίων ὑπηρεσιῶν εὐνοούστατος παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὤν, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ θησαυροφύλαξ, ἀλλ' ὅμως κατέστη ἔνοχος μεγάλων καταχρήσεων καὶ παρανομιῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μεγίστην φέρων μεθ' ἑαυτοῦ περιουσίαν κατέφυγεν εἰς τὰ Μέγαρα, ἀλλ' ἐπιεικῶς ὁ Ἀλέξανδρος συνεχώρησεν αὐτόν, παρέχων αὐτῷ ἀμνηστείαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ πάλιν ὅμως, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἰνδίαν, ἀμέριμνος ὁ Ἅρπαλος ἤρχισε νὰ δαπανᾷ τὸν δημόσιον θησαυρὸν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς κλίνης καὶ τῆς τραπέζης, καὶ κοινὸν σκάνδαλον τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ πᾶσι κατέστη.

Ἐλθὼν δ' ἤδη εἰς Ἀθήνας, καὶ χρήμασι διαφθείρας τινάς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων δημαγωγῶν, διέμεινε μὲν ἐκεῖ ἀνεπηρέαστος ἐπί τινα χρόνον, ἀλλὰ τέλος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρῶτον μὲν εἰς τὸ Ταίναρον, εἶτα δ' εἰς τὴν Κρήτην, ἔνθα καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου Θίμβρωνος.

Νῦν δὲ πρόκειται νὰ διαδραματισθῇ μοναδικὴ ὄντως πανήγυρις. Διότι ὁ Ἀλέξανδρος νομίζων ὅτι τέλος πάντων ἤγγικεν ὁ καιρὸς νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι πρὸ δέκα ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῶν πολέμων καὶ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ διατάξεων, προσδιώρισε τὸν διαθρυληθέντα μέγαν γάμον ἐν Σούσοις, καθ' ὅν, κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκ τοῦ στρατοῦ συνεζεύχθησαν τὰς ἐπισημοτέρας θυγατέρας τῆς Ἀσίας.

Οἱ γάμοι δ' οὗτοι ἐτελέσθησαν κατὰ τὰ Περσικὰ ἔθιμα, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναφανεῖσα λαμπρότης καὶ πολυτέλεια ἦσαν πάσης περιγραφῆς ἀνώτεραι. Ἐπὶ πεντήκοντα κιόνων περιχρύσων καὶ περιαργύρων ἐπεστηρίζετο ἡ μεγάλη αἴθουσα, ἔνθα ἔμελλον νὰ τελεσθῶσιν οἱ γάμοι, οὐρανὸν ἔχουσα διάχρυσον καὶ κεκοσμημένον μετὰ πολυτελῶν καὶ χρυσοϋφάντων παραπετασμάτων.



Η ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΑΝΟΔΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς τεσσάρων σταδίων περίβολον ἐχούσης αἰθούσης ἦτο ἐστρωμένη μεγαλοπρεπὴς τράπεζα, περὶ τοὺς ἑκατὸν ἔχουσα ἀργυρόποδας ἀνακλιντῆρας λαμπρῶς κεκοσμημένους διὰ τοὺς μελλονύμφους, καὶ ἐν περιωπῇ ἦτο ὁ χρυσόπους ἀνακλιντὴρ τοῦ βασιλέως.

Διάφοροι ἄλλαι τράπεζαι ἦσαν ἐστημέναι δι' ἄλλα ἐπισημότερα μέλη τοῦ στρατοῦ, εἰς ἐννέα χιλιάδας συμποσούμενα, ἐν οἷς συμπεριελαμβάνοντο διάφοροι ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες, οἱ πρέσβεις διαφόρων βασιλέων καὶ σημαντικῶν πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου παρεπιδημοῦντες.

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς τελετῆς ὁ βασιλεὺς ἤρξατο ποιῶν σπονδὰς εἰς τοὺς θεούς, εἰς ὃ παρηκολούθησαν αὐτὸν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ξένων, ἕκαστος ἀπὸ χρυσῆς φιάλης σπένδων, ἣν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς δῶρον γαμήλιον προσέφερε πρὸς ἕκαστον· εἶτα δ' εἰσελθοῦσαι καὶ αἱ νύμφαι κεκαλυμμέναι, ἔλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν· καὶ ἡ μὲν Στάτειρα θυγάτηρ τοῦ ἀποβιώσαντος μεγάλου βασιλέως Δαρείου ἐκάθησε παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἡ δὲ νεωτέρα ἀδελφὴ αὐτῆς Δρυπῆτις παρὰ τῷ Ἡφαιστίωνι.

Ἀμαστριὰς δ' ἡ θυγάτηρ τοῦ Ὀξάθρου καὶ ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐδόθη τῷ Κρατερῷ, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Ἀτραπάτου σατράπου τῆς Μηδίας τῷ Περδίκᾳ. Πτολεμαῖος δ' ὁ σωματοφύλαξ καὶ Εὐμένης, ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως, συνεζεύχθησαν τὰς θυγατέρας τοῦ Ἀρταβάζου, Ἀρτακαμᾶν καὶ Ἄρτωνιν, τὸν Νέαρχον δὲ συνεζεύχθη ἡ θυγάτηρ τοῦ Μέντορος καὶ τῆς Βαρσίνης, τὸν Σέλευκον ἡ θυγάτηρ Σπιταμένους τοῦ Βακτρίου, καὶ οὕτω καθεξῆς αἱ ἐπισημότεραι παρθένοι τῆς Ἀσίας, αἱ πλεῖσται ἐξελληνίζουσαι τὰ Περσικὰ αὐτῶν ὀνόματα, πλεῖσται δὲ ἐδόθησαν τοῖς λοιποῖς ἑταίροις καὶ φίλοις τοῦ βασιλέως περὶ τὰς ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμόν. Καὶ οἱ μὲν νυμφίοι τείναντες τὰς δεξιὰς πρὸς τὰς νύμφας, ἠσπάσθησαν αὐτάς.

Πάντες δὲ μέχρι βαθείας νυκτὸς διέμειναν ἐν ταῖς τραπέζαις συνευθυμοῦντες, καὶ εἶτα ἀπεσύρθησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τοὺς ἰδίους νυμφικοὺς θαλάμους.

Νῦν δὲ καὶ ἑτέρα ἀπροσδοκήτως διαδραματίζεται κατανυκτικωτάτη καὶ σπουδαία, κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς, σκηνή. Προείπομεν ὅτι ὁ Ὀνησίκριτος ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡδήγησεν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ τὸν γυμνοσοφιστὴν Κάλανον. Καὶ παρηκολούθει μὲν ὁ γέρων οὗτος σοφὸς τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, μέγας θαυμαστὴς διατελῶν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φιλομαθείας αὐτοῦ, ἐτιμᾶτο δ' οὐχ ἧττον καὶ οὗτος μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τὰς ἀρετὰς ὑπό τε τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐπισημοτέρων αὐλικῶν.

Καὶ οὐδέποτε μὲν ὁ ἑβδομηκοντούτης γέρων, ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ἠσθένησε, νῦν δ' αἰσθανόμενος ἑαυτὸν κακῶς ἔχοντα, παραστὰς εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι δὲν εὐαρεστεῖται νὰ διάγῃ εἰς τὸ ἑξῆς ὀδυνηρὸν βίον, καὶ ὅτι προετίμα μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ πρὶν οἱ σωματικοὶ αὐτοῦ πόνοι ἀναγκάσωσιν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ καὶ συνήθη δίαιταν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀγαπῶν τὸν ἄνδρα διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὸν μειλίχιον

τρόπον παντοιοτρόπως ἠγωνίσθη νὰ κωλύσῃ αὐτὸν νὰ μὴ προσφέρῃ ἑαυτὸν θυσίαν, ἀλλ' ὁ σοφὸς τῆς Ἰνδίας, μετὰ σταθερότητος ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς οὐδὲν θεωρεῖται αἰσχρότερον ἢ ἡ ταραχὴ τοῦ πνεύματος ἕνεκα τῶν πόνων τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀπήτουν νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πυρὰν καὶ νῦν ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, καίπερ μακρὰν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὤν.

Ἐχὼν ἄκων ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε Πτολεμαῖον τὸν σωματοφύλακα νὰ ἑτοιμάσῃ μεγαλοπρεπῶς τὰ τῆς κηδείας· καὶ αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς δὲν ἠθέλησε νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ νεκρωσίμῳ ταύτῃ τελετῇ, κατὰ δὲ τὴν ὡρισμένην ἐπὶ τούτῳ ἡμέραν ἅπας ὁ πεζὸς καὶ ὁ ἱππικὸς στρατὸς ἐν μεγάλῃ στολῇ παρετάχθησαν· προσῆλθον δὲ καὶ οἱ παρὰ τῷ Μακεδονικῷ στρατῷ ἐλέφαντες, ὡς εἰς πόλεμον παρατεταγμένοι, πλῆθος δὲ παρείποντο ἀνθρώπων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ φερόντων ἐκπώματα, παντοειδῆ θυμιάματα καὶ βασιλικὰ ἐνδύματα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ρίψωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς πυρᾶς· τελευταῖος δὲ ὡδηγήθη καὶ αὐτὸς ὁ Κάλανος, ἐπὶ κλίνης, μὴ δυνάμενος ὑπὸ ἀδυναμίας νὰ ἐπιβῇ εἰς ἵππον, ἐστεφανωμένος κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν Ἰνδῶν, καὶ ᾄδων ἰνδιστὶ ὕμνους πρὸς τοὺς θεούς. Ἡ δὲ πυρὰ συνέκειτο ἐκ πολυτίμων ξύλων σμύρνης, κέδρων καὶ κυπαρίσσων.

Ὁ Κάλανος καταβὰς ἐκ τῆς κλίνης, ἔλαβε τὴν δεξιὰν τῶν περὶ αὐτόν, ὡς σημεῖον τελευταίου ἀσπασμοῦ αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσας ἅπαντας νὰ εὐθυμήσωσι καὶ νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πέμψας τὰς προσρήσεις καὶ λέγων, ἐν εἴδει προμαντεύσεως, ὅτι μετὰ βραχὺν χρόνον ὄψεται αὐτὸν ἐν Βαβυλῶνι, ἀνέβη ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἥλιον, ἔκλινε τὸ γόνυ καὶ προσηύξατο.

Αἱ σάλπιγγες κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου παρέσχον τὸ σημεῖον τῆς ἐπιβολῆς τῆς πυρᾶς, καὶ αἱ φλόγες συνεκάλυψαν τὸ σῶμα τοῦ εὐσεβοῦς γέροντος Ἰνδοῦ.

Ἐν τῷ ἅμα δὲ τεχνικοὶ καὶ γυμνικοὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες, ἐν οἷς καὶ ἀκρατοποσίας προσετέθη ἀγών, κατὰ τὰ ἰνδικὰ ἔθιμα.

Ὁ ἐν αὐτῷ δὲ πλειότερον πιὼν τῶν ἄλλων Πρόμαχος μέχρι τεσσάρων χοῶν καὶ λαβὼν τὸ ἀριστεῖον, στέφανον ταλάντου, ἡμέρας τέσσαρας ἐπέζησεν, ὡς ἀναίσθητος ἐκ τῆς μέθης διατελῶν, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῶν συμμετασχόντων τοῦ ἀγῶνος τεσσαράκοντα καὶ εἰς ἐτελεύτησαν αὐθωρεὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους.

Κατὰ τὴν ἐν Σούσοις δὲ διαμονὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου προσῆλθον αὐτῷ οἱ σατράπαι ἐκ τῶν νεωστὶ ὑπ'αὐτοῦ κτισθεισῶν πόλεων καὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν φέροντες τριάκοντα χιλιάδας Περσῶν, οὓς πρό τινων ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τῶν εὐρωστοτάτων καὶ ὡραιοτάτων καὶ νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, καὶ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων καὶ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν.

Ἐνεφανίσθησαν δ' οὗτοι ἐν στολῇ καὶ ὅπλοις Μακεδονικοῖς, οἵτινες καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσεκλήθησαν «Ἐπίγονοι»· ἦσαν δὲ ἅπαντες τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡλικίας, Μακεδονικὰς φέροντας πανοπλίας.

Ἐλύπησε δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἡ ἄφιξις τῶν νεαρῶν τούτων στρατιωτῶν τοὺς Μακεδόνας, οἵτινες ὑπελάμβανον ὅτι ὁ βασιλεὺς μηχανᾶται πάντα ταῦτα, θέλων νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῶν Μακεδόνων.

Κατὰ Ἰούλιον ἐν διηνεκεῖ κινήσει διατελῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθεν ἐκ Σούσων εἰς Ὦπιν, σπουδαίαν ἐμπορικὴν πόλιν, παρὰ τὸν Εὐλαῖον ποταμόν, ἔνθα ἐστρατοπέδευσαν καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος, ἀλλ'οὐδόλως ἡ δυσαρέσκεια τοῦ στρατοῦ ἠλαττώθη, ὡς ἐκ τούτου δ' ὁ Ἀλέξανδρος συλλέξας τοὺς Μακεδόνας εἰς συνέλευσιν, εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀπολύσῃ καὶ νὰ πέμψῃ εἰς τὴν πατρίδα πάντας τοὺς ἕνεκα τῆς ἡλικίας καὶ τῶν κακουχιῶν, ἃς ὑπέστησαν, ἀχρήστους πρὸς τὸ πολεμεῖν καταστάντας· καὶ ταῦτα ἔπραττεν ὁ Ἀλέξανδρος, νομίζων ὅτι ἤθελεν εὐαρεστήσει τὰ μέγιστα τῷ στρατῷ, καθόσον μάλιστα καὶ ἀμοιβὰς ὑπέσχετο τοῖς παρ' αὐτῷ μένουσιν· ἀπ' ἐναντίας ὅμως οἱ πρότερον ἤδη δυσηρεστημένοι ἤρξαντο κραυγάζοντες μετὰ σφοδρότητος, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀπολυθῶσιν ἅπαντες, ἐκεῖνος δὲ ἂς μείνῃ ἐκστρατεύων μετὰ τοῦ πατρὸς Διὸς τοῦ Ἄμμωνος καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν βαρβάρους.

Ἐκ τῶν θερμῶν τούτων λόγων ὀργισθεὶς τὰ μέγιστα ὁ Ἀλέξανδρος, κατέβη ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ διέταξε νὰ συλλάβωσι τοὺς αὐθάδεις ἀρχηγοὺς τῆς ταραχῆς, ἦσαν δὲ δεκατρεῖς τὸν ἀριθμόν, οὓς καὶ διέταξεν ἐν τῷ ἅμα νὰ πνίξωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Τίγρητα.

Καὶ πάντες μὲν οἱ λοιποὶ στρατιῶται καταπλαγέντες ἐσιώπων, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀναβὰς καὶ αὖθις εἰς τὸ βῆμα, ἔλεξεν αὐτοῖς τάδε, ἐξῶν κάλλιστα παραλληλίζεται ἡ προτέρα κατάστασις τῶν Μακεδόνων πρὸς τὴν παροῦσαν.

«Σᾶς ἀποτείνω σήμερον τὸν λόγον, ὦ Μακεδόνες, οὐχὶ ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ σᾶς κωλύσω νὰ μὴ ζητῆτε νὰ ἐπιστρέψητε εἰς τὴν πατρίδα σας· τὸ κατ' ἐμὲ ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὑπάγητε, ὅπου καὶ ἂν προαιρεῖται ἕκαστος, ἀλλὰ σκοπὸν προτιθέμενος νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω μόνον ποῖοι ἦσθε πρὶν καὶ ποῖοι εἶσθε τώρα, καὶ θέλετε νὰ ἀναχωρήσητε.

«Ἄρχομαι δὲ τὸ πρῶτον ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρός μου. Ὁ Φίλιππος σᾶς παρέλαβε περιπλανωμένους καὶ δυστυχεῖς, καὶ οἱ περισσότεροι ἐβόσκετε ὀλίγα πρόβατα κατὰ τὰ ὄρη, φέροντες διφθέρας, καὶ πολεμοῦντες κακῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἰλλυρούς, τοὺς Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς γείτονας Θρᾷκας· ἀντὶ τῶν διφθερῶν ἐκεῖνος σᾶς ἔδωκε τώρα καὶ φορεῖτε χλαμύδας, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέων σᾶς κατεβίβασεν εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ σᾶς ἀποκατέστησεν ἱκανοὺς νὰ μάχησθε πρὸς τοὺς πλησιοχώρους βαρβάρους, ὥστε εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἔχητε πλέον τὸ θάρρος ἐπὶ τὴν θέσιν καὶ τὸ ὀχυρὸν τοῦ τόπου, ἀλλὰ νὰ στηρίζητε μᾶλλον τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπὶ τὴν ἰδίαν σας ἀρετήν, συνάμα δὲ σᾶς κατώκησεν ἐντὸς πόλεων καὶ σᾶς ἐκόσμισε διὰ νόμων καὶ ἠθῶν χρηστῶν, καὶ πρότερον δούλους καὶ ὑπηκόους ὄντας ἀποκατέστησεν ἡγεμόνας τῶν βαρβάρων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι σᾶς ἔβλαπτον πρίν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶν ὅσα σᾶς εὐηργέτησεν ὁ πατήρ μου, ἅτινα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μὲν σκεπτόμενοι θέλετε εὕρῃ μεγάλα πράγματα, παραβαλλόμενα ὅμως πρὸς τὰ ἡμέτερα εὑρίσκονται πολὺ μικρά. Ἐγὼ δὲ παραλαβὼν παρὰ

τοῦ πατρός μου ποτήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὀλίγα, τάλαντα δὲ οὐδ'ἑξήκοντα ἐν τῷ ταμείῳ, χρέη δ' ὀφειλόμενα παρ' αὐτοῦ εἰς πεντακόσια, δανεισθείς, πρὸς τούτοις, καὶ ἐγὼ περὶ τὰ ὀκτακόσα, καὶ κινήσας ἐκ τῆς χώρας ταύτης, ἥτις οὔτε σᾶς ἠδύνατο νὰ θρέψῃ καλῶς, ἤνοιξα εὐθὺς πρὸς ὑμᾶς τὴν διάβασιν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ᾧ εἰσέτι οἱ Πέρσαι ἦσαν θαλασσοκράτορες, καὶ νικήσας ἐν ἱππομαχίᾳ τοὺς σατράπας τοῦ Δαρείου ἥνωσα πᾶσαν τὴν Ἰωνίαν πρὸς τὴν ἐξουσίαν σας, καὶ τὴν Αἰολίαν, καὶ τὰς δύο Φρυγίας, καὶ τὴν Λυδίαν, καὶ τὴν Μίλητον ἐκυρίευσα διὰ πολιορκίας, τ'ἄλλα δὲ λαβὼν αὐτοπροαιρέτως ὑποταγέντα, ἔδωκα πρὸς ὑμᾶς ἵνα ἀπολαμβάνητε τῶν καρπῶν αὐτῶν· καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης, ὅσων ἀπήλαυσα, ἄνευ μάχης, ὅλα ἀνήκουσι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἡ κοίλη δὲ Συρία, καὶ Μεσοποταμία εἶναι κτήματά σας· καὶ ἡ Βαβυλωνία δὲ καὶ τὰ Βάκτρα, καὶ τὰ Σοῦσα καὶ τὰ πλούτη τῶν Λυδῶν, καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν Περσῶν, καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἰνδίας, καὶ ἡ ἔξω θάλασσα εἶναι ἰδικά σας.

«Σεῖς εἴσθε καὶ σατράπαι, σεῖς καὶ στρατηγοί, σεῖς εἴσθε ταξιάρχαι, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν πόνων τούτων τί ἄλλο ἔχω ἐγὼ περισσότερον ἐκτὸς τῆς πορφύρας ταύτης καὶ τοῦ διαδήματος, οὐδ' ἔχω ἴδιον κτῆμά μου, οὐδ' ἔχει τις νὰ δείξῃ ὡς ἰδίους μου θησαυρούς ἄλλα τινά, εἰμὴ ταῦτα τὰ ἴδια κτήματά σας ἢ ὅσα διὰ σᾶς πάλιν φυλάττονται.

«Πρὸς τί νὰ φυλάττω ἐγὼ αὐτὰ χάριν ἐμαυτοῦ κατ'ἰδίαν; καὶ τὸν αὐτὸν ὕπνον, οἷον σεῖς, δὲν ἀπολαύω, καὶ μάλιστα ἐγώ, ὡς καλῶς γνωρίζετε, οὔτε τρώγω οὕτω πολυτελῶς, ὡς οἱ τρυφῶντες μεταξὺ ὑμῶν, καὶ καλῶς γινώσκετε ὅτι ἀγρυπνῶ χάριν ὑμῶν, ὥστε ὑμεῖς κοιμᾶσθε ἀνέτως. Καὶ μήπως δὲν συνεμερίσθην μεθ' ὑμῶν τοὺς κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, δι' ὧν ταῦτα πάντα ἀπεκτήσαμεν; Τίς ἐξ ὑμῶν φρονεῖ, ὅτι ἐμόχθησεν ἢ ἐκινδύνευσε περισσότερον ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ ἐγὼ ὑπὲρ ἐκείνου; Ἂς ἔλθῃ ὅστις ἐξ ὑμῶν ἔχει περισσότερα τραύματα, ἂς γυμνωθῇ νὰ δείξῃ αὐτά, καὶ ἐγὼ τὰ ἰδικά μου· μέρος τοῦ σώματός μου κατὰ τὸ ἔμπροσθεν δὲν ἔμεινεν ἄτρωτον, οὐδ'ὅπλον τι ὑπάρχει ἢ τῆς χειρὸς ἢ ἐκ τῶν ριπτομένων, οὗτινος ἐγὼ δὲν φέρω ἴχνη ἐν ἐμαυτῷ· διὰ ξίφους ἐτραυματίσθην, διὰ τόξου ἀπὸ μηχανῶν ἐβλήθην καὶ διὰ λίθων καὶ ξύλων ἐτρυπήθην χάριν ὑμῶν, χάριν τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου, ἄγων ὑμᾶς νικηφόρους διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ διὰ πάντων τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ὀρέων, καὶ τῶν πεδιάδων. Τοὺς ἰδίους γάμους πρὸς σᾶς ἔκαμα καὶ πολλῶν ἐξ ὑμῶν οἱ παῖδες θὰ εἶναι συγγενεῖς πρὸς τοὺς ἰδικούς μου. Ὅσοι ἐξ ὑμῶν ζῆτε εἴσθε ἀθάνατα μνημεῖα τῆς ἀνδρείας σας καὶ τῆς παρ' ἐμοῦ τιμῆς. Ὅστις δ' ἀπέθανεν, ἔνδοξος μὲν κατέστη ὁ θάνατος αὐτοῦ, περιφανὴς δ' ὁ τάφος, χαλκαῖ δ'εἰκόνες ἵστανται τῶν πλείστων ἐν τῇ πατρίδι, οἱ γονεῖς δ' αὐτῶν ἐν τιμῇ εἶναι καὶ ὑπηρεσίας καὶ εἰσφορᾶς ἀπηλλαγμένοι. Καὶ τώρα ὅσοι ἐξ ὑμῶν δὲν εἶναι ἱκανοὶ διὰ τὸν πόλεμον ἔμελλον ἐγὼ νὰ πέμψω ζηλωτοὺς πρὸς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες θέλετε νὰ ἀπέλθητε, ἀπέλθετε, καὶ ἀναγγείλατε τοῖς ἐν τῇ πατρίδι, ὅτι ἐγκατελείψαμεν τὸν βασιλέα ἡμῶν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, τοὺς Μήδους, τοὺς Βακτρί-

ους, τοὺς Σάκας, καθυπέταξε τοὺς 'Ωξίους καὶ 'Αραχώτους καὶ Δράγγας, κατέκτησε τὴν Παρθυαίαν καὶ Σωρασμίαν καὶ 'Υρκανίαν, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης, διέβη τὸν 'Ωξον ποταμὸν καὶ τὸν Τάναϊν, ἔτι δὲ τὸν 'Ινδόν, ὃν οὐδεὶς ἄλλος, ἐκτὸς τοῦ Διονύσου διέβη, καὶ τὸν 'Υδάσπην, καὶ τὸν 'Ακεσίνην καὶ τὸν 'Υδραώτην, καὶ τὸν Ὕφασιν δ'ἤθελε διαβῆ, ἂν σεῖς δὲν ἐδειχνύετε κόπωσιν, καὶ εἰς τὸν Μέγαν 'Ωκεανὸν κατ' ἀμφότερα τὰ στόμια τοῦ 'Ινδοῦ εἰσέβαλε καὶ διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Γεδρωσίας διῆλθεν, ἣν οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε μετὰ στρατιᾶς διῆλθε καὶ τὴν Καραμανίαν, ἐν παρόδῳ, προσαπέκτησε, καὶ τὴν τῶν 'Ωρειτῶν γῆν, ἐνῷ ὁ στόλος διέπλεε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν 'Ινδῶν μέχρι τῆς Περσίδος.

«'Απέλθετε ναί, καὶ εἴπατε, ὅτι ὑμεῖς τὸν βασιλέα τοῦτον, εὐθὺς ὡς ἐπανήγαγεν ὑμᾶς εἰς Σοῦσα, ἐγκαταλιπόντες ἐφύγετε, παραδώσαντες αὐτὸν τοῖς ἡττημένοις ὑπ' αὐτοῦ βαρβάροις νὰ φυλάττωσιν αὐτόν.

Τοιαύτη βεβαίως εἴδησις καὶ παρ' ἀνθρώποις θέλει φέρει τιμὴν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οἱ θεοὶ ὡς εὐσεβεῖς θέλουσι σᾶς θεωρήσει. 'Απέλθετε!»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ 'Αλέξανδρος κατεπήδησε μεθ' ὁρμῆς ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἀποσυρθείς, οὔτε σωματικήν τινα περιποίησιν ἤθελε νὰ δεχθῇ. Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν τοὺς ἐπιλέκτους Πέρσας καλέσας διένειμεν αὐτοῖς τὰς ἡγεμονίας τῶν τάξεων, τοῖς δὲ τιμηθεῖσι διὰ τοῦ περσικοῦ τίτλου τῶν συγγενῶν, παρέσχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀσπάζωνται αὐτόν.

'Εκουσίως δὲ τότε ἅπαντες οἱ Μακεδόνες, οἱ διά τε τὴν ἡλικίαν καὶ δι' ὁποιανδήποτε σωματικὴν βλάβην ἀνίκανοι ὄντες εἰς πόλεμον εἰς δεκακισχίλιοι τὸν ἀριθμόν, ἔλαβον τὴν ἄφεσιν αὐτῶν· ἀπέτισε δὲ αὐτοῖς ὁ 'Αλέξανδρος τὸν μισθὸν τοῦ συμπληρωθέντος ἤδη χρόνου μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὰς πατρίδας, προσθέσας ἔτι καὶ ἀνὰ ἓν τάλαντον ἑκάστῳ, συγχρόνως δὲ καὶ ἀπήτησεν ὁ 'Αλέξανδρος παρὰ τῶν ἐχόντων παῖδας ἐκ τῶν ἐξ 'Ασίας γυναικῶν νὰ ἀφήσωσιν αὐτοὺς παρ' αὐτῷ ὑποσχόμενος ὅτι ἤθελε φροντίσει ὁ ἴδιος περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν, ἄνδρας δὲ γενομένους θέλει καταγάγῃ αὐτοὺς εἰς Μακεδονίαν καὶ παραδώσει τούτους ἰδίαις χερσὶ πρὸς τοὺς ἰδίους πατέρας. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ μᾶλλον εὐνοίας ὁδηγὸν καὶ φύλακα διώρισεν ἐπ' αὐτῶν τὸν πιστότατον στρατηγόν, τὸν Κρατερόν, καὶ συμβοηθὸν παρέσχεν αὐτῷ τὸν Πολυσπέρχοντα. Ἅπαντας δ' ἐναγκαλισθεὶς ἀπεχωρίσθη θαλερὰ χύνων δάκρυα. Εὐθὺς δ' ἀμέσως, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀπομάχων ἐξ Ὦπιδος, ἔσπευσε καὶ ὁ 'Αλέξανδρος νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν ταύτην, διευθυνόμενος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 324 εἰς 'Εκβάτανα, πρωτεύουσαν τῆς Μηδίας, ὁ δὲ στρατὸς διῃρημένος εἰς διαφόρους μοίρας εἵπετο πορευόμενος διὰ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῆς Σιττακηνῆς. 'Εκ Τίγρητος δὲ προβαίνων μετέβη πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Βαγιστάμης, θεοπρεπεστάτης πόλεως καὶ πλουσίας, περιεχούσης, κατὰ τὴν εἴσοδον, ποικίλας γλυφὰς ἱερῶν ἀντικειμένων. 'Εντεῦθεν δὲ πορευόμενος ἐπεσκέφθη καὶ τὸ καλούμενον Νυσαῖον πεδίον κατάπλεων βασιλικῶν ἵππων εἰς πεντήκοντα χιλιάδας συμποσουμένων. Μετὰ τριακονθήμερον ἐν τῷ Νυσαίῳ πεδίῳ διαμονήν, ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν,

ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα καὶ αὖθις· ἦσαν δὲ τότε τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 324 καὶ τοῦ χρόνου τούτου τῆς ἀναπαύσεως ἐπωφελούμενος ἐτέλεσεν ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, συγχρόνως δὲ παρεδόθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς συμπόσια καὶ πότους καὶ παντοίας εὐωχίας καὶ διασκεδάσεις. Μεταξὺ δὲ τούτων πάντων διεκρίνετο διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἁβρότητα αὐτοῦ ὁ σατράπης τῆς Μηδίας Ἀτροπάτης, ἑστιάσας διὰ μιᾶς ἅπαντα τὸν πολυάριθμον στρατόν· οἱ δὲ ξένοι οἱ συναχθέντες ἐνταῦθα πρὸς θέαν ἵσταντο περὶ τὰς τραπέζας τῶν στρατιωτῶν, εὐθυμούντων, σαλπιζόντων καὶ προπινόντων διὰ κηρύκων. Ἰδίως δὲ μετ' ἄκρου ἐνθουσιασμοῦ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀνακήρυξις τοῦ κήρυκος, εἰπόντος ἐκ μέρους τοῦ ὁπλοποιοῦ Γόργου τάδε. «Γόργος ὁ ὁπλοφύλαξ στεφανοῖ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Διὸς Ἄμμωνος διὰ τῶν τρισχιλίων χρυσῶν πανοπλιῶν καὶ ὅταν πολιορκήσῃ τὰς Ἀθήνας διὰ δεκακισχιλίων καὶ διὰ καταπελτῶν καὶ τῶν ἄλλων βελῶν τῶν πολεμικῶν.» Μέγα δὲ μέρος ἐν τούτοις ἐλάμβανε καὶ ὁ ἐπιστήθιος αὐτοῦ φίλος Ἡφαιστίων καὶ ὁ ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Εὐμένης ὁ Καρδιανός, ἀλλ' ὁ πρῶτος ὅμως ἐκ φύσεως ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον κρᾶσιν ἔχων, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντίσχῃ κατὰ τῶν τοσούτων ὑπερβολῶν καὶ καταχρήσεων, οὐδέ, ὡς νέος καὶ στρατιωτικός, διετήρησε τὴν ἀπαιτουμένην δίαιταν, καὶ κατά τινα ἡμέραν, ἀπουσιάζοντος τοῦ ἰατροῦ Γλαυκίου, φαγὼν ψητὸν ἀλεκτρυόνα καὶ πιὼν ὁλόκληρον οἴνου φιάλην ἐτελεύτησε μετ' ὀλίγον ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀκρασίας.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐλύπησε τὰ μέγιστα τὸν Ἀλέξανδρον ἐφ' ᾧ καὶ διέταξεν ἐν τῷ ἅμα νὰ κείρωσι τὰς χαίτας πάντων τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων, καὶ νὰ σβύσωσιν, ἐν γένει, τὸ ἱερὸν πῦρ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα ἵνα ἀποθάνῃ καὶ οὐχὶ ἵνα βασιλεύσῃ. Διότι τοσοῦτον εἶχε καταβληθῆ ὁ ἥρως ἕνεκα τῶν μεγάλων μόχθων καὶ τῶν κακοπαθειῶν, ἃς ὑπέστη, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἐπιστηθίου φίλου Ἡφαιστίωνος. Καὶ ναὶ μὲν ἠγωνίζετο εἰσέτι νὰ πραγματοποιήσῃ τολμηρότατα καὶ μέγιστα σχέδια, ἀλλ' ἡ προτέρα τοῦ βίου χαρὰ κατεστράφη πλέον, καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, εἰς τὸ ἑξῆς πλήρης θλιβερῶν προαισθήσεων ἐφαίνετο προετοιμαζομένη νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν τάφον· μελαγχολικοὶ δὲ φόβοι κατεῖχον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀκμαιοτάτῃ ἡλικίᾳ ὢν ἐφαίνετο γηράσας ἤδη. Ἐπεδόθη ἐν τούτοις εἰς διάφορα ἔργα βελτιώσεως. Ἐν πρώτοις διέταξε νὰ κατασκευασθῇ λιμὴν περιλαμβάνων χίλια πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἐκ διαφόρων ἀπομεμακρυσμένων μερῶν προσεκάλεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοὺς ἀρίστους τῶν ναυτῶν τῆς οἰκουμένης, κυρίως ἀποβλέπων νὰ καταστήσῃ τὴν Βαβυλῶνα πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου καὶ νεώριον τοῦ ἀνατολικοῦ ἐμπορίου, οἱονεὶ ἐφάμιλλον τῆς ἀρχαίας Τύρου.

Συγχρόνως δὲ καὶ πρέσβεις ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἐκ τοῦ Ἀλλωνίου, τῶν Δελφῶν, τῆς Ὀλυμπίας, τῆς Κορίνθου, τῆς Ἐπιδαύρου καὶ λοιπῶν ἄλλων μερῶν. Οἱ μὲν συγχαίροντες αὐτῷ διὰ τὰ μεγάλα καὶ ἔνδοξα κατορθώματα, οἱ δὲ στεφανοῦντες αὐτόν, καὶ ἕτεροι φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνδέοντες μετ' αὐτοῦ. Στρατοὶ δὲ πρὸς

τούτοις ἐκ διαφόρων μερῶν προσῆλθον. Καὶ ὁ μὲν Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, ἤγαγε νέον στρατὸν ἐκ Μακεδονίας, ὁ δὲ Πεοκέστας προσῆλθεν ἄγων εἴκοσι χιλιάδας νεοσυλλέκτων Περσῶν, ὁ Φιλόξενος Κᾶρας, ὁ Μένανδρος Λυδούς, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἀναπτερωθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπεξέτεινε τὰ σχέδια αὐτοῦ, καὶ διαφόρους ἤδη ποιῶν ἐρεύνας πρὸς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐζήτησε νὰ συνδέσῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου μετὰ τοῦ τῆς Ἀραβίας, ἢ, καὶ σκοπῶν νὰ ἑνώσῃ μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου κράτους, εἰσπλέει ἐκ Βαβυλῶνος ἐπὶ τὸν Παλλακόπαν ποταμὸν κατὰ τὸν Εὐφράτην, καὶ κτίζει ἐκεῖ νέαν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐκεῖ δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἐπανελθὼν καὶ αὖθις ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπεδόθη, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, εἰς εὐωχίας καὶ πανηγύρεις, καὶ μετὰ μεγάλης μὲν λαμπρότητος καὶ πολυτελείας ἐξετέλεσε τὴν πυρὰν τοῦ Ἡφαιστίωνος, καθ' ἣν ἠξιώθησαν λαμπρότητος καὶ λαμπρῶν ἑστιάσεων οἱ στρατιῶται, διατάξαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ σφαγῶσι δέκα χιλιάδες ἱερίων καὶ νὰ προσενεχθῶσιν ὡς θυσία, χάριν τοῦ πολυτίμου φίλου, ὃν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε καὶ εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὡς συμπαίκτην καὶ μετέπειτα συναγωνιστὴν ἐν ταῖς μεγάλαις αὐτοῦ ἐκστρατείαις, τρέφων περὶ αὐτοῦ ἐνθουσιώδη ἀγάπην δι' ὃν καὶ ἔλαβε τὴν συναίνεσιν τοῦ Ἄμμωνος νὰ τιμήσῃ αὐτὸν ὡς ἥρωα καὶ ἡμίθεον. Διέταξε δὲ καὶ ἐκρήμνισαν μέρος τῶν τειχῶν τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐν αὐτῷ ἀνήγειραν τὸ πενταώροφον μέχρι 200 ποδῶν ἀνυψούμενον μεγαλοπρεπέστατον καὶ πολυτελέστατον οἰκοδόμημα τῆς πυρᾶς τοῦ Ἡφαιστίωνος, δι' ὃ κατηναλώθησαν ἐκ μὲν τοῦ Ἀλεξάνδρου 60,000,000 δραχ., ἐκ δὲ τῶν φίλων τῶν πρέσβεων καὶ τῶν Βαβυλωνίων ἄλλα 12,000,000, τουτέστιν ἐν συνόλῳ 72,000,000 δρ. Τὸ πρωτοφανὲς δὲ τοῦτο οἰκοδόμημα ἤστραπτεν ἐν χρυσῷ περικοσμούμενον ὑπὸ πορφύρας καὶ ἀγαλμάτων καὶ εἰκόνων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' ἵσταντο σειρῆνες ἐξ ὧν ἀντήχουν οἱ ἐπικήδειοι θρῆνοι.

Καὶ ἤδη διέταξε τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον νὰ εἶναι ἕτοιμοι πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἀποφασισθείσης νέας ἐκστρατείας, ἐφ' ᾧ τε καὶ μεγαλοπρεπὲς παρέσχε συμπόσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ναυάρχου. Ἐζήτησε δὲ τότε νὰ καταπνίξῃ τὴν θλῖψιν αὐτοῦ ἐν τῇ εὑρέσει νέου φίλου πιστοῦ καὶ ἐπιστηθίου, ὡς τοῦτον δ' ἐξέλεξε τὸν Θετταλὸν (Λαρισσαῖον) Μήδιον, μεθ' οὗ καὶ μεγάλας καὶ στενὰς συνέδεσε σχέσεις καίπερ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἔξοχον ἀναφέρεται.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τοῦ συμποσίου (30 Μαΐου 323) μὲ τὸν Νέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικοὺς διανυκτερεύσας ἐν μέσῳ ἡδονῶν καὶ ἀσιατικῶν διασκεδάσεων—εἶχε δὲ εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτοῦ ἐκτὸς τῶν νομίμων γυναικῶν ἄλλας 366—ἠγέρθη, σφοδροῦ πυρετοῦ συμπτώματα ἔχων. ἡ θλιβερὰ δ' αὕτη κατάστασις ἐπετάθη ἐπί τινας ἡμέρας, καθ' ἃς δὲν ἔλειπεν ὁ Ἀλέξανδρος παρέχων τὰς διαταγὰς τοῖς ἀρχηγοῖς περὶ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πλοῦ, προσφέρων τὰς συνήθεις θυσίας, ἐπὶ κλίνης φερόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Ἡ νόσος ὅμως ὁλονὲν ἐχειροτέρευε, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν προσελθόντων ἰατρῶν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ. Καὶ ἐπεθύμουν μὲν οἱ Μακεδόνες στρατιῶται νὰ ἴδωσι τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων

ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκβιάσωσι τὴν εἴσοδον καὶ νὰ εἰσέλθωσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως διετέλει δυστυχῶς ἄφωνος καὶ ἐχαιρέτησε τοὺς προσερχομένους ἔμπροσθεν τῆς κλίνης διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξασθενῆσαν μεγάλως τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου δορυκτήτορος ἔμεινεν ἄπνουν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε! Τὴν ἑσπέραν τῆς 11 Ἰουνίου ἐσβέσθη ὁ ἀστὴρ τοῦ Ἕλληνος κατακτητοῦ!

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε τῷ 323 π. Χ. ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα δύο ἐτῶν καὶ ὀκτὼ μηνῶν, βασιλεύσας δώδεκα ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας.



Τέλος.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

υπο ΚΟΪΝΤΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τοῦ μεγάλου Ρωμαίου Ἱστοριογράφου εἶναι ἐκ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ μελετήσῃ. Εἶναι ἡ γλαφυρωτέρα καὶ πιστοτέρα ἀφήγησις τοῦ Βίου, τῶν Ἐκστρατειῶν καὶ τῶν Πολέμων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἔκδοσις πολυτελὴς ἐπὶ ἀρίστου χάρτου μὲ εἰκόνας πρωτοτύπους καὶ πολυτελές δέσιμον.

Τιμᾶται Χρυσόδετος Δολλάριον 1.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοψις τῆς ἐκδόσεώς μας ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, μὲ τὴν ἐπιμεμελημένην δὲ αὐτῆς ἐκτύπωσιν καὶ τὸ πολυτελὲς καὶ στερεὸν δέσιμον εἶναι ἀληθὲς κόσμημα τῆς βιβλιοθήκης παντὸς Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ, μὲ πολλὰς καλλιτεχνικὰς εἰκόνας, τῶν ὁποίων τὰ πρωτότυπα ἐφιλοτεχνήθησαν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει.

Τιμᾶται Χρυσόδετος 75 σέντς.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΓΙΛΔΙΖ

Ἀφηγήσεις ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ἀπαισιωτέρου Μονάρχου τῆς Τουρκίας Ἀβδοὺλ Χαμήτ. Σελίδες 144 μικροῦ ὀγδόου σχήματος, ἄδετον

Τιμᾶται 20 σέντς.

Η ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΡΙΑ

Πατριωτικὸν Μυθιστόρημα ἐξόχως ἐνδιαφέρον καὶ συγκινητικόν. Σελίδες 207 μικροῦ ὀγδόου σχήματος ἄδετος.

Τιμᾶται 25 σέντς.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΤΙΝ

Τὸ ἀριστούργημα ἐξ ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Σπυρίδωνος Παγανέλη, ἐξετυπώθη καλλιτεχνικῶς καὶ μετὰ πολλῶν εἰκόνων ὑπὸ τῆς «Ἀτλαντίδος» εἰς ἔκφρασιν ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν διαπρεπῆ Ἕλληνα συγγραφέα καὶ πολύτιμον συνεργάτην τῆς «Ἀτλαντίδος».

Τιμᾶται Χρυσόδετον Δολλάριον 1.00

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΜΑΝΔΟΛΙΝΟΥ

πρακτικὴ καὶ εὐμέθοδος διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ Μανδολίνου ἄνευ Διδασκάλου, καλλιτεχνικῆς ἐκδόσεως .... **Τιμᾶται Δολλάριον 1.00**

Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον.. **Τιμᾶται 20 σέντς**

ΧΟΡΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ

διὰ Κλειδοκύμβαλον, κατὰ μεταγραφὴν Ν. Κοκκίνου.... **Τιμᾶται 20 σέντς**

Athanasios Kl. Xanthos

έγραφει έτος Νοεμβρίου 30 – 1916

Manchester N. H.

America

U S